

a. lat. a. 952

~~445~~

Martialis

Bibl. Lyp.
N° 3258.

~~Epigrammata~~

M. VAL.

MARTIALIS
EPIGRAMMATA
DEPTE OBSCE.

*Addidit annotationes , &
interpretationem*

JOSEPHUS JUVENCIUS

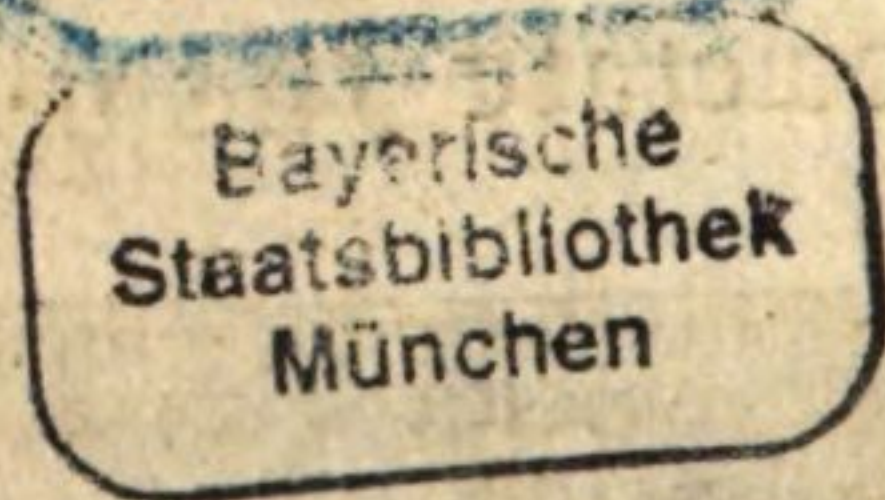
E Societate JESU.

VENETIIS , MDCCXVI.

Apud Nicolaum Pezzana.

Superiorum Permissu , ac Privilegio.

M. VAL. MARTIALIS

V I T A .

De ejusdem scriptis, & istis commentariis.

MARC. VAL. MARTIALIS natus est Bilbili, quæ civitas est Hispaniæ in Celtiberia, patre Frontone, matre Flaccilla, Kalendis Martiis, sub Claudio Imperatore, qui anno Christi 41. imperium inivit. In quibusdam libris pervetustis appellatur M. Val. Martialis Cocus: sive id cognomen tum ipsi per jocum fuerit inditum, sive gentilitium & paternum habuerit. Uxorem duxit Clodiam Marcellam, quam ipse libro Ep. XII. epig. 19. celebrat. Romam sub Nerone venit annum agens alterum & vicesimum. In Italia mansit annos 35. quibus exactis, rediit in Hispaniam suam anno ætatis 57. ibique decessit imperante Trajano, natus annos admodum 60.

Ejus carminum libri quatuordecim numerantur: nec in iis tamen omnia omnino ejus epigrammata continentur; siquidem nonnulla proferuntur à quibusdam antiquis auctoribus, quæ in istis libris non extant; sive quòd scripta fuerint libris jam editis, sive quòd colligentibus exciderint.

Magnam semper ab hominibus eruditis ingenii laudem est adeptus. *Erat* (inquit Plinius Secundus, illius æqualis & amicus) *homo ingeniosus, acutus, acer, & qui plurimum scribendo & salis haberet & fellis, nec candoris minus*. Ælius Verus Cæsar, teste Spartiano, Martialem *Virgilium suum* appellabat. Omitto recentiorum de illo testimonia plena dignitatis, quibus adstipulatur consentiens omnium ætatum fama.

Si quæras quid sit Epigramma, quo in genere uno versatur Martialis, ea vox nihil aliud quàm inscriptionem sive titulum sonat: ἐπιγράφη enim est, inscribo, superscribo. Nunc significat carmen breve, ac venustum, rem aliquam ingeniosè, graviter, aut argutè concludens. In quo venustas porrò epigrammatis & acumen consistat, legendo sentias facilius, quàm definiendo explices.

Jam verò ut aliquid etiam de istis commentariis, & labore nostro admoneam, non me deterruit superiorum hujus cultissimi vatis interpretum, Ramiresii, Matthæi Raderi, Petri Rodellii, Vincentii Colleffi, & aliorum eruditus labor, quo minus symbolum quoque meum conferrem. Raderus enim, præterquam quod mole rerum & eruditionis copiâ laborat, habet interdum nonnulla subobscura, & quædam etiam intacta prætermittit. Rodellius partem duntaxat Martialis, ea quidem, quam ceteris in libris adhibuit, perspicuitate ac sagacitate, complexus est. Quod spectat illos,

illos, qui V A R I O R U M inscribuntur, commentarios quos imperiti laudant, dolendum profectò est ejus generis & nominis libros, tam specioso nomini tam parum respondere: qui si reipsa tot interpretum, quot extant, sententias suis quasque locis aptè digestas, acri judicio delectas, & inter sese compositas, accisis quæ ad rem non pertinent verbis, repræsentarent, novis facile commentariis careremus. Colleßus, qui novissimè scripsit, nondum omnibus satisfacit. Operam dedimus quoad ejus fieri potuit, ut nihil omitteremus non explanatum, ubi res poposcit; nec minor fuit cura brevitas: itaque non evagati sumus longius in propriis quibusdam nominibus explicandis, in indagandis vocum nonnullarum originibus, ac ejusmodi tricis, in quibus nonnulli Grammatici valde fudant. Quis enim id in epigrammate legendo quærat? Lectiones optimas è probatissimis petitas codicibus, & ad sententiam carminis quàm proximè accedentes secuti sumus: alias, si quæ vulgatæ essent, interdum exposuimus; alienas & contortas omninò rejecimus. Præfiximus etiam nova singulis epigrammatis lemmata sive titulos, è quibus uniuscujusque argumentum & acumen intelligi possit. Indices addidimus tres. Primus est Epigrammatum. II. Lemmatum, sive argumentorum, quæ quia in magna varietate versantur, ea communes quosdam in locos redigere studuimus, unde quisque arbitrato suo depromat quod opus erit; v.g. si condendum sit epitaphium, amplius vi-

ginti ejus generis epigrammata eodem indicata titulo reperies, suo singula certo colore, cultuque distincta: si quid in avaros mediteris, si quid componas in invidos, ingentem & amœnam silvam dabit hic secundus index. III. Est rerum, earum præsertim quæ in notis explicatæ fuerunt, quæ nec semper vel eruditissimis obviæ sunt, nec in exponendis singulis epigrammatis fuerunt à nobis repetitæ, ut consuleretur brevitati: ad extremum, ita rationem eruditionis habuimus, ut pietatis ac pudoris etiam habereamus; rati nullum eruditioni profanæ & antiquitati locum apud homines pios ac bene institutos esse debere (quantumvis abjecti quidam ac perditii homines reclamant) ubi religionis aut probitatis vel levissimum periculum est.

APPENDIX.

U M in postremis libris recurrant sæpe voces eadem, quæ in prioribus explicatæ sunt, satis habuimus paginam indicare, ubi erant explanatæ, aliquando tamen (quod nescire te nolim) in his paginis indicandis diligentia excudentium titubavit, præsertim in libro VII. & VIII. ubi rem non eo, quo est notata, loco sæpe reperies, sed tertia ferè, ante ascriptam, paginà. Quod si quærendi labor te angit, Indicem, quæso, consule, ubi pagina cum fide citatur. Incoeperam quoque in prioribus libris Romanam veterem monetam exigere ad recentis Romanæ usum, ac trutinam; sed cum iidem numeri ut plurimum redirent in libris posterioribus, satis visum est quod fuissent semel explicati. Ne quid tamen desideres, utque totam rei nummarie veteris Romanæ, rationem cum recenti comparatæ, ut quidem nunc est hoc anno 1703. æstimare possis, sic habeto: Sestertium minorem continuisse duos asses Romanos veteres cum dimidio tertii, sive semisse: Unum sestertium majus, minores mille sestertios valuisset: in denario quatuor fuisse sestertios, asses verò decem. Sestertium minorem unum respondere duobus assibus, seu solidis, ut vocant, Gallicis: qui efficiunt Romanæ monetæ recentis bajocchos duos, cum triente, idest, quarta bajocchi parte. Unde colliges denarium Romanum octo solidis Francicis, & novem admodum bajocchis respondere. Libram Turonicam, sive nummum Francicum, qui asses seu solidos Gallicos viginti complectitur, & sestertiis minoribus decem æquiparatur, valere bajocchos tres & viginti circiter. Decem libras, seu Francicos, respondere scutatis nummis Italicis duobus & bajocchis admodum triginta. Viginti Francicos æstimari scutatis Romanis quatuor, & bajocchis sexaginta. Quadra-

ginta Francicos nummos respondere scutatis Italicis novem, & bajocchis viginti. Huic summæ respondebant sestertii minores quadringenti, sive denarii centum, quod vulgo vocabant, *mille aris*: eratque illud idem Minæ, seu minæ antiquæ, pretium.

Jam, mille sestertii minores, idest sestertium majus, respondent centum libris Turonicis, seu nummis Francicis: Romanis verò scutatis tribus circiter & viginti. Libræ Francicæ quingentæ, nempe quinque sestertia, scutatis Rom. centum quindecim. Sexcentæ, idest, sex sestertia; scutatis 138. Septingentæ, sive septem sestertia, scutatis 157. cum bajocchis circiter quinquaginta. Mille nummi Francici, seu decem sestertia, ducentis triginta scutatis Italicis. Decies mille libræ Gallicæ, sive centum sestertia (quod etiam appellabant sestertiū semel) scutatis Rom. recentibus, bis mille & trecentis. Vicies mille nummi Gallici, sive sestertiū bis, scutatis Romanis quater mille sexcentis. Centena millia nummorum Francicorum, hoc est mille sestertia, sive sestertium decies, quod olim una vocula, *Decies*, appellabant, valent scutatorum Roman. viginti duo millia, & quingentos. Francicorum trecenta millia, quod Romani veteres dicebant *tricies*, subaudiendo, centena millia minorum sestertiorum, efficiunt scutatorum Roman. circiter sexaginta novem millia. Decies centena millia Francicorum, sive millio, ut vulgo loquuntur, quod Romani vocabant *centies*, efficiunt scutatorum Italic. circiter ducenta viginti quinque millia. Decem verò milliones, ut dicitur, quod priscis Romanis erat *millies*, valent Italicorum scutatorum ferè vicies centena millia, cum ducentis quinquaginta millibus. Ex istis numeris facilis erit de ceteris conjectura, augendo summam vel minuendo, pro rata portione.

Addo: Argenti libram veterem Romanam denarios 84. complexam esse, & respondere libris

Turo-

Turonicis five nummis Francicis 33. cum solidis 12. auri verò Romanam veterem libram, libris Turonicis 576. æstimari. Talentum Ægyptium argenti libras complectebatur 80. Gallicas verò bis mille sexcentas octoginta octo. Atticum, libras Francicas bis mille quadringentas: mnas 60. Erat alterum talentum atticum paulò majoris pretii, continens mnas octoginta.

Metuo ne typographorum festinatio, dum studiosæ juventuti commodare properant, alicubi lapsa sit. Eos à candidis lectoribus, quorum labori levando libellus iste servit, excusatum iri confido. Si quid erit nihilominus errati gravioris, indicabitur. Vir eruditus, dum legeret Epigramma LXI. Lib. IX. voces istas *Astra in diversa*. Illas sic explicandas censuit, quasi cælum duplex innueret Martialis, unum Jovis, alterum Cæsaris. Nam Domitianum Jovi: ejus domum cælo comparare Vates solet. Nolui te ingeniosa explanatione defraudare.

Alius, milliarium latinis usitatus fuisse, quàm milliare, observavit, cui assentior, ea vox semel iterumque legitur lib. I. Epig. XIII.

Idem Epigrammati XIV. ejusdem libri multum lucis afferri posse credidit è Plinii Epistola decima sexta libri III. & eruditus in eam notis Catanei, qui, opinor monet Arriam illam de qua scribit Tacitus libro XVI. Annal. ejus Arriæ quam Martialis celebrat, filiaræ extitisse. Epigrammatis XVIII. ejusdem libri I. sententia hæc videtur esse, Agricola m caufidico esse præferendum.

NOI REFFORMATORI

Dello Studio di Padoa.

HAvendo veduto per attestato del Segretario nostro nel libro Stampato in Roma nell'anno 1703. intitolato: *M. Val. Martialis Epigrammata &c. addidit annotationes, & interpretationem Josephus Juvenius è Soc. Jesu &c.* non esservi cos' alcuna contro Principi, & buoni costumi, concedemo licenza à Nicolò Pezzana, che possi essere Stampato, osservandogl'ordini in materia di Stampe, e presentando le solite copie alle pubbliche Librerie di Venezia, e di Padoa.

Dat. 14. Novembre 1715.

(*Marin Zorzi Rector.*

(*Carlo Ruzini Kav. Proc. Rector.*

Agostino Gadaldini Segr.

M. VAL.

M. VAL.

MARTIALIS

LIBER SINGULARIS.

DE SPECTACULIS,

SIVE

AMPHITHEATRUM CÆSARIS.

LIBER SINGULARIS. Ita vocatur hic liber, quia de uno quodam argumento scriptus, & à cæteris libris sejunctus est. Inscríbítur etiam, *De Spectaculis*, quia spectacula sunt præcipuum illius argumentum, nempe venationes, singularia gladiatorum certamina, naumachia, &c. Denique ab aliis inscribítur, *Amphitheatrum Cæsarís*, quia describit ludos & spectacula edita in amphitheatro, quod Titus Imperator, Domitiani frater, exstruxit, vel potius, à Vespasiano patre jam structum, dedicavit.

M. VAL.

MARTIALIS

LIBER SINGULARIS.

DE SPECTACULIS,

SIVE

AMPHITHEATRUM CÆSARIS.

EPIGRAMMA I.

De Titi Cæsaris Amphitheatro.

1. **B**arbara Pyramidū fileat miracula Mēphis ;
2. Assiduus jactet nec Babylona labor ;
3. Nec Triviæ templo molles laudentur honores ;
4. Diffimuletque Deum cornibus ara frequens ;
5. Aere nec vacuo pendentia Mausolea.
6. Laudibus immodicis Cares in astra ferant.
7. Omnis Cæsareo cedat labor Amphitheatro.
8. Unum præ cunctis fama loquatur opus .

VERS. I. *Barbara miracula* ab Ægyptiis, barbaris populis, maximè si cum Romanis conferantur, ædificata. Alii omnes populi præter Græcos, barbari, ab ipsis præsertim Græcis appellabantur. *Barbara* jungi potest cum voce *Memphis*. Eadem est sententia. Ægyptus desinat jactare suas illas admirabiles pyramides, quæ inter mundi miracula recensentur.

Memphis. Urbs Ægypti vetus, & regia; ad Nilum.

Sunt qui credant hodie dici *il Cairo*.

Pyramidum. Propè Memphim erant pyramides, nempe ingentes è laxo moles quadratæ, ab latissima basi paulatim in acumen assurgentes, instar ignis, qui cùm in aerem tollitur, desinit in acumen: unde factum nomē pyramidis, videlicet à voce græca *πύρ*, *πυρὸς*. Illæ ab artificibus 360000. dicuntur ædificatæ: erant altæ pedes 600. totidem latæ in singula basis latera. Conditæ sunt à Pha-

Pharaonibus, vel ut in iis tumularentur, vel ad opes ostentandas, &c.

Miracula. Septem vulgò mundi miracula numerantur. Ægypti pyramides; Ephesinæ Dianæ templum; Regis Mausoli sepulchrum; statua solis Rhodia, seu Colossus Rhodius; Jovis Olympici simulacrum ex auro & ebore factum à Phidia; Muri Babylonis; & Cyri Persarum Regis domus.

2. *Affiduus*. Non laudetur Babylon propter egregia opera labore assiduo & improbo structa: v.g. muros lateritios, hortos penfiles, &c. posset hoc videri dictum per hyppallagen, pro; ne Babylon jactet laborem assiduum. Legunt aliqui non malè, *Assyrius*. Turnebus existimat hæc verba, *Affiduus labor*, non esse intelligenda de muris, hortis, &c. Babylonis assiduo, id est, diuturno labore, structis, ut explicui, sed de assiduo laudandi labore, hoc sensu: ne homines assidue laborarent in laudanda Babylone.

Babylona. Babylon urbs primaria fuit Chaldææ; à Belo condita, à Semiramide cincta muris; quorum altitudo fuit pedum 200. latitudo 500. ambitus stadiorum 380. stadium autem unum pedes 600. habet.

3. Nec in Dianæ Ephesinæ templo laudentur statuae molli ac delicato artificio factæ, columnæ præstantes, & alia ejusdem templi ornamenta.

Triviæ. Diana sic dicta est, quia in triviis colebatur; vel quia tribus in locis

quasi ingreditur, in cælo, terris, & inferis: eadem quippe Luna, Diana, & Proserpina erat.

Templo. Templum Dianæ Ephesinæ ducentis viginti annis factum est à tota Asia: longum fuit pedes 315. latum 220. columnæ 127. à singulis regibus factæ, &c. *Plin. lib. 36. cap. 14.*

Honores Legunt aliqui *Jones*, quia Ephesus est in Jonia minoris Asiæ regione, & sensum hunc esse volunt: nec molles Jones laudentur ob Dianæ suæ templum. Molles vocantur, quia deliciis & luxu diffuebant, unde lascivæ saltationes ab Horatio vocantur motus Jonici. Si retineas, *Honores*, explicabis, ut dixi, de ornamentis templi, ejusque delicata, & Jonica substructione.

4. Et ara cornibus frequens, sive, frequentibus, id est, plurimis cornibus structa, taceat Deum à quo est condita: ne se Dei manu ædificatam venditet.

Deum. Apollinem Deliū. Fabulis proditum est Dianam aliquando plurimas capras venatu interfecisse: ibularum detraxisse cornua, eaque ad fratrem Apollinem, ut monumenta victoriæ, attulisse: qui ex istis cornibus aram singulari artificio construxerit. Ita Callimachus in hymno Apollinis. Quidā hoc interpretatur de ara Jovis Hammonis in Ægypto, in qua simulacrum Dei cornutum erat, arietina specie ac forma, & ara ipsi cornibus arietinis, cælatis, ornata.

5. *Mausolea*. Tumulum Mau-

36
36
36
36
36

Mausoli, Regis Cariae, ab ejus conjuge Artemisia ipsi positum, & columnis ita suffultum, ut in aere vacuo pendere videretur. Horti celebres illi Babylonii de quibus dictum *ψ. 2.* eandem ob causam pensiles appellati sunt, quia tenuibus erant columnis impositi. *Cares.* Populi Cariae, in Asia minori; Caria nunc vocatur *Adinelli.*

7. Omnis labor. Opera ista omnia diuturno & egregio labore perfecta.

Casareo. Quod Titus Cæsar, Domitiani frater, extruxit, sive potius, à Vespasiano patre cœptum, absolvit ac dedicavit; & in cujus dedicatione ludos per-

dies penè centum exhibuit quos magnam partem hic describit Martialis. Vid. Lipsium, libro de Amphitheatro c. 7. ubi docet in eo octoginta septem hominum millia sedere commodè potuisse immò centena millia: & alia quædam addit, unde facile intelligatur hoc amphitheatrum cæteris orbis miraculis facile anteposendum fuisse.

Amphitheatro. Ita dicebatur locus in oblōgi circuli formam factus, cujus in medio erat spatium vacuū, circa quod spatium assurgebant lapideæ contignationes, in iisque sedilia, è quibus spectabantur pugnae gladiatorum, ferarum, &c.

II.

Roma sibi reddita.

1. Hic, ubi sidereus propius videt astra colossus,
2. Et crescunt medià pegmata celsa vià;
3. Invidiosa feri radiabant atria Regis,
4. Unaque jam totà stabat in Urbe domus.
5. Hic, ubi conspicui venerabilis amphitheatri
6. Erigitur moles, stagna Neronis erant.
7. Hic, ubi miramur velocia munera thermas,
8. Abstulerat miseris tecta superbus ager:
9. Claudia diffusas ubi porticus explicat umbras,
10. Ultima pars aulae deficientis erat.
11. Reddita Roma sibi est; & sūt, te præside, Cæsar,
12. Deliciae populi, quæ fuerant Domini.

Vhrs. 1. 2. 3. In eo loco ubi jam videtur solis colossus ad cælum usque sublatus & radiis coronatus: ubi jam sunt patentes viæ, in quibus pegmata sponte sua variis

spatio cernebatur paulò ante domus Neronis, auro tota gemmisq; collucens, quæ totam ferè urbem occupabat.

Colossus. Significat ea vox statuam inusitatae magnitudinis: atque illam in primis quæ

quæ solis effigie, Rhodi vis-
sebatur in portu, alta pedes
centum & quinque, ut ait
Festus, sive, ut Plinius, cu-
bitos 70. quæque inter sep-
tem mundi miracula nume-
rabatur. De qua idem Pli-
nius agit fusè libro 34. ex
quo & ejus novissimo ac e-
ruditissimo interprete plu-
ra, si lubet, petes.

Nero statuam suam po-
suerat in vestibulo palatii à
se ædificati, altam colossi ri-
tu, pedes 120. Vespasianus
ablato illi statuæ Neronis
capite solis caput imposuit,
additis radiis septem quo-
rum singuli longi erant pe-
des 23. Hinc vocatur fide-
rens colossus, id est, radiatus,
fulgens siderum in morem.

2. *Pegmata*. Erant machi-
næ quædam lignæ instar
turrium vel domorum factæ,
quæ cum unam ostenderent
contignationem, repente in
alteram tertiamve surge-
bant, brevissimo tempore:
vel decrescebant ac dissol-
vebantur. Illis imponeban-
tur gladiatores, apparebant
flammæ innoxie, &c. Facta
vox à verbo *πύρρον*, com-
pingo, fabricor, struo.

3. *Regis*. Ita Neronem in-
vidiosè vocat: qui crudelif-
simè imperium exercuerat.
Is à Palatio usque ad Esqui-
lias domum ædificaverat,
quam auream appellavit.
Hanc demoliti sunt Vespasianus ac Titus, & in publi-
ca ædificia commutarunt.

5. *Venerabilis*. Quia dedi-
catum ut superiori Epig. di-
ximus, amphitheatrum fuit
à Tito: vel, expone vene-

rabilis, augusta, ingens.

7. *Velocia munera*. Quia
celerrimè fuerant extructæ.
Erant autem thermæ loca
quædam ubi calidæ aquæ
fervabantur, ad sudorem
provocandum: de illis infra
pluribus locis agitur. *Θερ-
μὸς, calidus*, in balneis pro-
priè lavabant; in iisque fri-
gidæ vel tepidæ aquæ erant:
sudabant in thermis, tamen
thermæ pro balneis inter-
dum usurpantur.

8. Ubi nunc thermæ sunt,
ibi erant arva ingentia quæ
ad amœnitatem & prospe-
ctum, Nero incluserat in
sua domo, tectis miserorum
civium dirutis, aut igne ab-
sumptis.

9. Ubi nunc est porticus
1. olim ab Imperatore Clau-
dio facta, & à Nerone ferè
diruta, jam per te restituta
& ornata pergulis & arbu-
sculis umbram concilianti-
bus; ibi erat ultima pars do-
mus Neronianæ. Nonnulli
pro *Claudia porticus* legunt
Livia. Sanè Plin. lib. 14. c. 1.
Livianæ porticum suo tempo-
re superstitem fuisse testa-
tur; vixit autem sub Tito.
Sunt qui eandem esse Clau-
diam porticum, Liviam-
que velint.

11. *Sibi*. Quæ non sua esse,
sed Neronis, antea tota vi-
debatur.

Te præside. Te imperatore.
Deliciæ. Ædificia ad pu-
blicam utilitatem & oble-
stationem instituta.

12. *Dominè*. Neronis,
quem Dominum odiosè ap-
pellat, cum Titum vocet
tantum præsidem.

III.

Cæsar patriæ pater.

1. Quæ tã seposita est, quæ gens tã barbara, Cæsar ,
2. Ex qua spectator non sit in Urbe tua?
3. Venit ab Orpheo cultor Rhodopejus Hæmo ,
4. Venit & epoto Sarmata paltus equo .
5. Et qui prima bibit deprensi flumina Nili ,
6. Et quem supremæ Tethyos unda ferit .
7. Festinavit Arabs , festinavère Sabæi ,
8. Et Cilices nimbis hîc maduere suis .
9. Crinibus in nodum tortis venère Sicambri ,
10. Atque aliter tortis crinibus Æthiopes .
11. Vox diversa sonat: populorû est vox tamé una ,
12. Cùm verus PATRIÆ diceris esse PATER .

VERS. I. *Seposita*. Semo-
ta, ab urbe distans.

3. *Orpheo*. Pro, Orphejo,
five Orphico Hæmus, ubi
Orpheus habitavit.

Cultor Rhodopejus. Qui
Rhodopen colunt, arant:
Rhodope & Hæmus sunt
montes Thraciæ notissimi:
is nunc vocatur *Balkan*, &
Monte Argentaro; ille *Ru-
la*; aut *Valiza*.

4. *Sarmata*. Hodie, Rus-
si, Tartari, Moscovitæ.

Epoto. Qui sitim sedat,
potando equum, id est, e-
quinum lac, aut etiam san-
guinem.

5. Populi ab ultima Ægy-
pto seu Africa, profecti, ubi
Nilus nascitur: qui ejus fon-
tes bibunt, quos deprehen-
dere & assignare, difficilli-
mum Geographis est.

6. Qui habitat litora ocea-
ni occidentalis, seu Atlan-
tici, quem mundi esse ter-
minum & supremum finem
habant veteres: vel Bri-

tannici, circa Orcadas &
Thulen.

Tethyos. Thetys, Dea ma-
ris præses, pro mari acci-
pitur.

7. *Arabs*. Est Arabia pars
Asiæ, inter Sinum Persicum
& mare Erythræum: l' *Ar-
bia*.

Sabæi. Vicini sunt Arabi-
bus, vel pars Arabiæ felicis;
quorum urbs primaria, Sa-
ba, *Zibit*.

8. Et Cilices perfusi sunt
pluvia odorata & diluta
croco, qui apud ipsos Cili-
ces eximius colligitur in
Coryco monte. Imbres odo-
rati depluebant in amphi-
theatrum & spectatores per
tubos latentes.

Cilices. Populi Ciliciæ,
in Asia minori, ad meri-
diem, è regione insule Rho-
di *La Cilicie*, nunc pars ejus
tractus qui à Turcis voca-
tur *la Caramanie*.

9. *In nodum tortis*. Cirra-
tis, cincinnatis. Sicambri
popu-

populi Germaniæ, occupabant totum tractum à mari, ad Mænum fluvium.

10. *Aliter*. Quia natura crispī sunt Æthiopes ob calorem qui magnus in Africa: Germani, artificio: est enim Germania frigidior.

Tum Germani tortos in nodum capillos in colla fundebant; Afri breviores, & strictim crispatos gestabāt.

11. *Diversa*. Sono: *Una* sensu & significatione. Idem omnes dicunt suo quisque sermone.

I V.

Delatores urbe pulsi.

1. Turba gravis paci, placidæque inimica quieti,
2. Quæ semper miseras sollicitabat opes,
3. Tradita Getulis: nec cepit arena nocentes:
4. Et delator habet, quod dabat, exilium.
5. Exulat Ausonia profugus delator ab urbe:
6. Impensis vitam Principis annumeres.

VERS. 1. 2. Gravis paci, &c. Quæ media in pace domesticum quasi bellum gerebat; quæ insidiabatur semper miserorum civium opibus. Utenim divites spoliarent, eos fæcis criminibus accusabant.

3. Traditi sunt delatores Getulis, id est, Afris, seu magistris leonum & bestiaris, ut eos ipsi suis leonibus laniandos obiicerent. Duæ sunt aliæ lectiones hujus loci, sed ambæ non satis latinæ & barbaræ. Lipsius legit *Traducta est titulis*, id est, cum titulis & inscriptionibus aut appensis collo, aut per liatores gestatis, è quibus agnosceretur eorū crimen, traducti sunt per amphitheatrū, fuerunt ad ignominiam circumducti, & ostentati ad ludibrium. Est enim ea vis & notio verbi *Traducere*, Legunt alii, *Traducta est Gyaris*, vel potius,

Gyaras (ut sua legibus grammaticis constet reverentia) hoc est, transportata in Gyaros, seu Gyaras, quæ sunt insulæ duæ desertæ, in mari Ægeo, in quas exules insigniter scelerati deportabantur.

Nec cepit, &c. Tantus fuit eorum numerus, ut cum arena non posset omnes capere, esset angustior illis continendis, ut feris obiicerentur, quidam eorum pulsi sint in exilium, quò alios pellere consueverant. De voce *Arena*, vide Epig. 8.

4. *Delator*. Ita vocabantur calumniatores, qui falsis criminibus accusatos cives opulentos deferébāt ad principem; à quo in exilium pellebantur, additis fisco ipsorum bonis, & quarta parte in præmium data delatoribus, qui idcirco vocabantur etiam quadruplatores.

5. *Ausonia urbe*. Roma, Italia olim dicta est Ausonia.

nia, ab Rege quodam suo, qui delatores expulit. In Aufone.

6. Tu, ò civis, quòd vivis, hoc acceptum refer Cæsaris impensis & sumptibus, i. beneficio & curæ, quibusdam libris hoc distichum separatim scribitur, & 5. Epigramma conficit: melius cum superioribus versiculis jungitur.

V.

Leo victus & casus à fœmina.

1. Belliger invictus quòd Mars tibi sævit in armis;
2. Non fatis est Cæsar: sævit & ipsa Venus.
3. Prostratum vastà Nemees in valle leonem,
4. Nobile & Herculeum fama canebat opus.
5. Prisca fides taceat; nam post tua munera, Cæsar,
6. Hæc jam fœmineà vidimus acta manu.

VERS. 1. & 2. Non fatis est, ò Cæsar, quod Mars, bellator Deus, arma invicta tractet in amphitheatro in tuam gratiam, dum viri armati feras conficiunt: ipsa Venus, ipsæ fœminæ, natura imbelles, generosæ, fortesque sunt.

3. *Nemees*. Nemea, seu Nemec, oppidum Pelopon-

nesi, Cleonis proximum: ubi sylva & vallis Nemæa, in qua Hercules leonem interfecit, vocatum idcirco Nemæum, & Cleonæum.

5. Sileant antiquæ historiæ & fabulæ, quibus fidem adjungere soliti sumus.

Tua munera. Spectacula à te edita.

V I.

Ficti Laureoli verum supplicium.

1. Qualiter in Scythicà religatus rupe Prometheus
2. Assiduam nimio pectore pavit avem.
3. Nuda Caledonio sic viscera præbuit urso.
4. Non falsà pendens in cruce Laureolus.
5. Vivebant laceri membris stillantibus artus,
6. Inque omni nusquam corpore corpus erat.
7. Denique supplicium dederat necis ille paternæ,
8. Vel domini jugulum foderat ense nocens.
9. Templà vel arcano demens spoliaverat auro,
10. Subdiderat sævas vel tibi Roma faces.
11. Vicerat antiquæ sceleratus crimina famæ.
12. In quo, quæ fuerat fabula, pœna fuit.

VERS. I.

VERS. I. *Qualiter*. Qui ob aliquod scelus necandi producebantur in amphitheatrum, illi, quò eorum pœna plus afferret spectatoribus voluptatis, cogebantur sustinere personam alicujus fabulosæ historiæ. v.g. Herculis deflagrantis, Orphei à Manadibus discerpti, &c. Reus aliquis, cùm hæc Martialis scriberet, in crucem actus est in amphitheatro, & obiectus urso: gerebat ille nomen, personamque sustinebat Laureoli cujusdam mimi & actoris qui in veteri Poetæ Nævii comædia, cruci affixus fuerat, obiectusq; ficto urso, ac tragica, i. ficta, & scenica morte cæsus; hinc jocandi occasionem arripit Martialis.

Rupe. Caucaso monte Scythiæ.

Prometheus. Japeti filius, adhibita, inquit Servius, ad solis rotam facula ignem furatus est, quo hominem à se factum è luto, animavit. Iratus Jupiter eum in Caucaso religari per Mercuriū iussit, & aquilam seu vulturem apposuit, qui ejus cor exederet.

2. *Affiduam*. Nunquam cessantem die ac nocte Promethei jecur depascere.

Nimio. Fecundo in pœnas & renascente.

3. *Caledonio*. Caledonia pars est Scotiæ: ibi Caledonia sylva, in qua urfi erant immanes.

4. *Falsa*. Qualis erat illa, in qua histrio Laureolus penderat, in Nævii comædia.

Laureolus. Sicarius iste, cui nomen Laureoli histrionis datum.

7. *Denique, &c.* Aut patrem necaverat, aut dominum ille Laureolus.

9. *Arcano*. Sacro, recondito. Vasa enim Sacra ex auro & argento, in adytis ac templorum secretiori & tutiori parte custodiuntur. Vel, aurum illud significatur, quod à civibus, custodiæ ac securitatis causa in templis deponebatur.

11. *Vicerat, &c.* Illum certè oportuit admisisse majora scelera quàm quæ in priscis historiis narrantur; siquidem veram pœnam & necem pertulit, quæ in histrione Laureolo ficta & ad severitatis specimen adumbrata tantum fuerat: gravissima pœna quam excogitare tragædia fabulosa potuerat, illi est verè imposita, ergo debuit esse valde sceleratus.

12. *Fabula*. Sæpè pro tragædia usurpatur ea vox, aut pro comædia.

V I I.

Dadalus fictus ab urso laceratus.

1. Dædale Lucano cùm sic lacereris ab urso,
2. Quàm cuperes pennas nunc habuisse tuas.

VERS. I. *Dædale*. Damnatius quidam ad bestias nominatus & personam Dædali coactus est induere, tum ex ali-

aliquo pegmate (de pegmatibus vide Epig. 2.) excussus, ut Dædalum è labyrintho evolantem exhiberet, decidit, & ab urso est lacera-

tus. Lucania est pars Italiæ inferioris, ad meridiem propè Calabriam, ubi urso majores aliis viscebantur ferociores.

VII.

Rhinocerotis pugna cum tauro.

3. Præstitit exhibitus totà tibi, Cæsar, arenà,
4. Quæ non promisit, prælia rhinoceros.
5. O quàm terribiles exarsit pronus in iras!
6. Quantus erat cornu, cui pila taurus erat!

VERS. 3. Rhinoceros in amphitheatrum promotus, tandem in pugnam exarsit, ad quam vix adduci posse sperabatur.

Arena. Locus vacuus & patens, qui ædificiis amphitheatrici cingebatur, dicebatur arena, quia erat arena stratus & conspersus, tum ut certantes gladiatores absq; offensione caderent, tum ut humus arena versata & mutata, renovari facillè posset, cum erat inquinata sanguine. Dicebatur etiam Cavea, quia depressior erat.

Quæ non promisit. Ægrè irritantur ad pugnam Rhinocerotes, & ille, licet stimulis, igne, flagellis, incitatus, manebat immotus; cum subito in objectum taurum

insiluit, & eum ut levem pilam tota arena versavit.

Rhinoceros. Est animal ferum, paulò minori, quàm elephas, mole, cum quo pugnare solet. Huic unum cornu est in extrema nare, unde illi nomen: *ῥῖν*, nasus *κέρας*, cornu.

5. *Pronus.* Cornu submisso ad taurum iactandum.

6. *Quantus.* Quàm terribilis, valens, &c.

Pila. Qui taurum, instar, pilæ, iactaret. Interdum pilæ dicebantur simulacra hominum facta stramine, quæ vestibis rubris induebantur, & tauris obiciebantur, ut ad pugnam irritarentur. Eas imagines tauri iactabant cornibus ut pilas, unde appellabantur vulgò pilæ.

IX.

Crudelitas vel in feris punita.

1. Læferat ingrato leo perfidus ore magistrum,
2. Ausus tam notas contemerare manus:
3. Sed dignas tanto persolvit crimine pœnas,
4. Et qui non tulerat verbera, tela tulit.
5. Quos decet esse hominū tali sub Principe mores,
6. Qui jubet ingenium mitius esse feris?

VERS. 2.

VERS. 2. *Contemerare*. Offendere, violare manus, à quibus scilicet capiebat cibum, toties sibi blanditas, familiares & amicas.

4. *Verbera*. Magistri, amici & videntis, ut eum, v. g. irritaret ad pugnam, &c.

Telatulit. Pertulit necem telis confixus Cælaris jussu. 5. Quàm humanos & mansuetos esse homines sub illo Principe decet, qui etiam feras jubet mansuetas esse, punit illas quòd nimirum feræ sint.

X.

Vrsus visco implicatus.

1. Præceps sanguineà dum se rotat ursus arenà,
2. Implicitam visco perdidit ille fugam.
3. Splendida jam recto cessent venabula ferro,
4. Nec volet excussa lancea torta manu.
5. Deprendat vacuo venator in aere prædam,
6. Si captare feras aucupis arte placet.

VERS. 1. *Præceps*. Demisso capite: dum bestiarium persequentem trepidus ac citus fugit.

Sanguinea. In qua multæ aliæ feræ cæsæ fuerant, & ipse jam aliquot fortè vulnera acceperat.

Se rotat. In orbem agit, volvitque. Urso invalidum est caput, itaque cùm urgeatur, illud anterioribus pedibus obtegit, & in orbem volutus plagas declinat. *Plin. l. 8. c. 35.*

2. *Perdidit fugã*. Amisit fugiendi facultatem: coactus est sistere, implicitus visco.

3. Nihil jam opus est ad venationem venabulis, quibus feræ cominus feriuntur;

nec lanceis, quibus eminus: siquidem visco jam possunt capi: aucupium occupavit locum venationis.

Tecto. Tegere solebant ferarum venabuli, ac involvere, vagina, coryto, cùm nullus ejus erat usus, post venationem: ne rubiginem contraheret, si apertum ac nudum esset. Legitur etiam *terso*, i. polito.

5. 6. Quid superest nisi ut feræ quoque in aere vacuo volitantes à venatoribus deprehendantur & capiantur, ut aves: quandoque illæ, instar avium, capiuntur visco & aucupio. Deprehendi proprie dicuntur à venatoribus feræ; aves, captari.

XI.

De sue qua ex vulnere peperit.

1. Inter Cæsareæ discrimina fæva Dianæ
2. Fixisset gravidam cùm levis hasta fuem,
3. Exiit partus miseræ de vulnere matris.

4. O Lucina ferox, hoc peperisse fuit?
5. Pluribus illa mori voluisset faucibus telis,
6. Omnibus ut natis triste pateret iter.
7. Quis neget esse fatum materno funere Bacchum?
8. Sic genitum numen credite: nata fera est.

VERS. 1. In cruenta & varia, cum feris pugna & venatione, quæ in amphitheatro Cæsareo exercetur, Diana est Dea venationis præses.

4. O crudelis Lucina, itane levas onere matrem, dum eandem interficis? Hoc cinea est partus præsidem & adiutricem Lucinam habere? Lucina Dea partibus præerat.

6. *Triste iter*. Nempe vul-

neris. Unus tantus fœtus per vulnus editus erat, reliqui cum matre, mortui.

7. *Satum*. Natum, editum.

Materno. Semele fuit Bacchi mater: hæc fulmine percussa cum fuisset, Bacchus vivus extractus est ex ejus alvo.

8. Si fera per maternum funus & vulnus nata est, eodem modo nasci Deus potuit.

X I I.

De eadem sue.

1. Icta gravi telo, confossaque vulnere, mater,
2. Sus pariter vitam perdidit, atque dedit.
3. O quàm certa fuit librato dextera ferro!
4. Hanc ego Lucinæ credo fuisse manum.
5. Experta est numen moriens utriusque Dianæ;
6. Quaque soluta parēs, quaque perempta fera est.

VERS. 5. *Utriusque*. Et venatricis, quæ feras perimit; & Lucinæ quæ partibus præest! Eadem enim

dea Diana & Lucina vocabatur.

6. *Soluta*. Partu feliciter levata.

X I I I.

De eadem.

1. Sus fera jam gravior maturi pignore ventris
2. Emisit fœtum, vulnere facta parens.
3. Nec jacuit partus, sed matre cadente cucurrit,
4. O quantum est subitis casibus ingenium!

1. *Gravior, &c.* Jam partui proxima, gravida Filii, alumni, &c. & hoc loco per metaphoram, catuli vocantur pignora, quia sunt indicia, præmia & vincula mu-

tuæ conjugum fidei & amoris.

3. *Cadente*. Vulnerata & moriente.

4. *Ingenium*. Opportunitas: ratio & via efficiendi aliquid.

XIV.

*Carpophorum venatorem Meleagro, &
Herculi antepōnit.*

1. Summa tuæ, Meleagre, fuit quæ gloria famæ,
2. Quantula Carpophori portio, fusus aper!
3. Ille & præcipiti venabula condidit urso,
4. Primus in Arctoi qui fuit arce poli:
5. Stravit & ignotà spectandum mole leonem,
6. Herculeas potuit qui decuisse manus:
7. Et volucrem longo porrexit vulnere pardum:
8. Præmia cùm laudis ferret, adhuc poterat.

VARS. 1. 2. Aper à te, ò Meleagre, cæsus, qui summam tibi gloriam attulit, quantula, quàm exigua, est portio gloriæ illius, quam conficiendis in amphitheatro feris Carpophorus est adeptus?

Meleagre. Meleager sive Meleagrus, Oenei Regis Ætolorum filius, immissum ab irata Diana in agros Ætolie propè urbem Calydonem, aprum, interemit. *Ovid. 8. Met.*

Carpophori. Erat adolescens venandi peritissimus, Imperatori carus: vicenas in amphitheatro feras cōfecit, eodem die, ac uno spectaculo.

3. 4. Ille in pectore urfi in ipsum irruentis condidit suum telum venaticum, qui urfus primus erat, i. maximus, sævissimus, in Arctoi, id est, septentrionalis poli, plaga.

Arctoi. Arctos, græca vox, ursam significat. Est autem ursa, cùm de astris agitur, signum septentrionale, propè polum. Ait igitur vates illum ursum qui à Carpophoro confectus est,

fuisse similem majori & primæ Ursæ: duo enim signa cœlestia idem nomen habent, alterum Ursa Major, & quasi prima dicitur; alterum, Minor & secundæ magnitudinis.

Arx poli dicitur, quia, ut ait Virgilius de polo septentrion. *Hic vertex nobis semper sublimis, &c.* Scaliger pro *arce poli* legit *axe poli*, linea quippe à polo ad polum ducta, vocatur Axis: itaque per hanc vocem totus Polus septentrionalis designabitur.

5. *Ignota.* Inaudita, mirabili.

6. Aut dignus erat ob immanem suam molem, quem Hercules ipse, monstrorum domitor, perimeret.

7. *Porrexit.* Extendit in arena interfectum.

8. Cùm laudem meritam & plausum spectatorum, pro præmio reportaret, *adhuc poterat*, adhuc validus & indefessus erat, perinde ac si pugnam ordiretur.

Posse, interdum absolute ponitur pro integris viribus esse, valere. Virg. xi. Æneid. *Hactenus, Acca soror, potui.*
Tau-

Taurus effigiem Domitiani secum attollens in Cœlū .

1. Raptus ab it mediā quòd ad æthera taurus arenā :
2. Non fuit hoc artis , sed pietatis opus .
3. Vexerat Europen fraterna per æquora taurus ;
4. At nunc Alciden taurus in astra tulit .
5. Cæsaris, atq; Jovis confer nunc, Stella, juvencos,
6. Par onus ut tulerint, altiùs iste tulit .

V. 1. *Raptus* . Ex aliquo pegmate , & machinā proficiens. Describitur spectaculum quoddam in quo visus fuerat taurus in aerem subito abreptus, & impositam dorso Domitiani effigiem , habitu Herculis effictam, in cœlum secum tollens, Estq; sententia hæc: quod spectatus est taurus in cœlum veluti abreptus è media arenā, non tam id ars machinis suis effecit, quàm pietas ipsius Jovis filio suo Herculi faventis & machinas adjuvantis: immò latentis fortè in isto tauro ligneo & Domitianum attollentis in cœlum, ut olim in tauro latens Europen rapuit.

3. *Fraterna per aquora*. Jupiter in taurum mutatus per mare (quod est regnum sui fratris Neptuni) Europen Agenoris Phœnicum regis filiam raptam transvexerat in Cretam .

Alciden , Hercules ita vocatus est, vel à robore, ἀλκὴ robur, vel à patre suo Alceo .

6. O Stella (est nomen hominis, qui summus Martialis amicus erat, ad quē multa extant epigrammata) cō-

para istos duos tauros, hūc qui Domitianum, illum qui Europen vexit, certè antepones taurum Cæsaris. Sunt qui legant hoc modo istum versum: *Cæsaris atque Jovis confer nunc schema: Juveni par onus ut tulerint, &c.* Quam lectionem etsi non valdè probo, explicabo tamen: compara duplicem hanc figuram & representationem, id enim sonat ea vox græca, σχῆμα, primam in quā Taurus Jovem repræsentans, sive Jupiter, in taurum mutatus, Europen portat: alteram, in qua taurus ligneus cum imposita Herculis effigie Cæsarem adumbrante, profilit è machina: licet illi juvenci seu tauri idem, & æquale onus tulissent (quod tamen aliter se habet, quia unus puellam tulit. alter portat Herculem sive Cæsarem) tamen hic taurus qui vehit Cæsarem sub vultu Herculis, suum onus tulit altiùs, nempe in cœlum, atque ad eò tauro Jovi est præferendus, qui Europen tantum usque in littus, in summa aqua, vexit.

6. *Ut* . Quamvis .

Ele-

X V I.

Elephas ad pedes Imperatoris supplex advolutus.

1. Quòd pius, & supplex elephas te, Cæsar adorat:
2. Is modò qui tauro tam metuendus erat:
3. Non facit hoc iussus: nulloque docete magistro,
4. Crede mihi, numen sentit & ille tuum.

VERS. 3. *Iussus.* Per artem te, sua sponte, sentit & agno-
ac disciplinā institutus, co- scit te Deum esse: Domitia-
tus: nullo magistro docen- nus Deum se vocari iussit.

X V I I.

Leo à Tigride laceratus.

1. Lambere securi dextram consueta magistri
2. Tigris, ab Hyrcano gloria rara jugo,
3. Sæva ferum rapido laceravit dente leonem:
4. Res nova, non ullis cognita temporibus.
5. Ausa est tale nihil, silvis dum vixit in altis;
6. Postquàm inter nos est, plus feritatis habet.

VERS. 2. *Gloria rara.* Fe- spium, quod etiam Hyrcanum vocatur.
ra insignis ab Hyrcaniæ ju-
gis, seu montibus Romam
usque advecta. Tigres vix
à venatoribus capiuntur ob
pernicitatem.

Hyrcano. Est Hyrcania, 4. *Res nova.* Quia leo
regio Asiæ, tigribus fre-
quens, Pars, ut quidam vo-
lunt Persidis, ad mare Ca-
cicur.

X V I I I.

Taurus ab Elephante interfectus.

1. Qui modò per totam, flammis stimulatus, arenā
2. Sustulerat raptas taurus in astra pilas:
3. Occubuit tandem cornuto ardore petitus.
4. Dum facilem tolli sic elephanta putat.

VERS. I. *Stimulatus*. Ad pugnam irritatus & provocatus.

2. *Pilas*. Erant illæ pilæ simulacra quædam ad humanam effigiem facta, & fœno farta, vel stramine: quæ feris dilaceranda obiciebantur. *Vide supra Ep. 8. & lib. 10. Ep. 75.*

3. *Cornuto ardore*. Cornibus infestis & ardentibus ab irato & ardente elephantē petitus, & percussus ejus cornu, i. dente, Elephantis dentes multi cornua vocitant, ut Oppianus, Varro, Ælianus, &c. Legit Ramiresius ex aliquot vetustis codicibus, *cornuto ardore positus*, id est, toto conatu cornuum ardentium ador-

tus elephantem tollere, & ipsa sua violentia debilitatus, ac fracta cervice exanimatus. Quo in loco vox *potitus*, est significationis passivæ, sonatque, victus, domitus. Sic Plautus dixit, *hostium potitus*, pro captus, oppressus ab hostibus. Aliqui simplicius, licet paulò durius legunt, *Cornuto abs ore petitus*: nempe ab ore Elephantis, in quo dentes prominent instar cornuum.

4. *Sic*. Ut pilas. Nonnulli huc referunt duos versus mutilos, qui ad calcem hujus libri leguntur epigr. 29. *Cedere majori &c.* & hujus epigrammatis clausulam esse volunt.

X I X.

De duobus gladiatoribus à Cæsare populo concessis.

1. Dū peteret pars hæc Myrinū, pars illa Triūphum:

2. Promisit pariter Cæsar utrâque manu.

3. Non potuit melius litem finire jocosam.

4. O dulce invicti Principis ingenium!

VERS. I. *Peteret*. Cū una pars populi spectatis ludos, postularet Myrinum, altera Triumphum, nempe ut alteruter, in arena decertaret, cum aliquo alio gladiatore putâ victore, qui jam alios multos confecisset. Tales vocabantur supposititii, ἐφεσποῖ, nempe qui cum palmariis & victoribus gladiatoribus manus conferebant. Erant fortasse illi Myrinus & Triumphus ex eorum numero quos Imperatores alere solebant domi suæ proprios ac peculiare

gladiatores ad suas & populi delicias, ordinariis & publicis gladiatoribus valentiores & illustriores. Dicebantur illi postulatii & fiscales. Pars una populi hunc petebat: pars altera, illum: utrumque Cæsar liberaliter promisit, utrumque dedit, ambos inter se committens.

2. *Utrâque manu*. Hic gestus ab eo fit qui largè aliquid & liberaliter annuit.

Mos est militaris, (inquit Isidorus Originum lib. 1. c. 25. à P. Scriverio laudatus) ut quoties consentiat exerci-

tus quia voce nō potest, manu gladiatorio versabatur ea promittat. Itaque mos ē militia in arenam trāslatus est. contentio.

3. *Litem*. Populi contentionem, & studia in duas partes scissa: jocosam dicit, quia in re ludicra, ludoque

4. *Dulce invicti*. In antithesi est acumen: hostibus invictus & inexorabilis est: civibus facilis & exorabilis.

X X.

Orpheus in Amphiteatro exhibitus.

1. Quidquid in Orpheo Rhodope spectasse theatro
2. Dicitur: exhibuit, Cæsar, arena tibi.
3. Repserunt scopuli, mirandaque silva cucurrit,
4. Quale fuisse nemus creditur Hesperidum.
5. Adfuit immixtum pecudū genus omne ferarū,
6. Et supra vatem multa pependit avis.
7. Ipse sed ingrato jacuit laceratus ab urso.
8. Hæc tamen ut res est facta, ita ficta alia.

VERS. 1. 2. In arena amphitheatri exhibitū tibi est, o Cæsar, quidquid olim factum & spectatum fuisse dicitur in Rhodope, Thraciæ monte, qui tanquam theatrum Orphei fuit, ubi canebat, audientibus & saltantibus saxi & sylvis. De Rhodope vide Epig. 3. hujus lib.

3. *Repserunt*. Dicuntur scopuli ab Orpheo canente tracti: hoc autem in arena fiebat machinis quibusdam ligneis, montiū speciem referentibus, quæ rotis subjectis & latentibus fidiculis producebantur, & movebantur.

4. *Hesperidum*. Fuerunt Hesperides Atlantis filiæ, regis Mauritaniæ: coluerunt hortos à Poetis decantatos, ubi aurea mala, quæ draco servabat, &c.

5. *Pecudum ferarum*. Animalium ferorum & immanium. Vox *ferarum* est hic

adjectiva. Libenter hic sequar Jani Gruteri conjecturam legentis, *pecudum genus omne, ferarumque*. Pecudes sunt animalia veluti domestica & mansuetiora, ut oves, tauri, canes. Feræ autem, immites & silvestres belluæ, ut tigridis, apri, &c.

6. *Vatem*. Orpheum. Erat ille aliquis reus Orpheū representans, ut Laureolum & Dædalū scelerati illi, de quibus mentio fit Epig. 6. & 7.

7. *Ingrato*. Qui beneficium Orphei canentis suavissimè, compēsabat dira crudelitate & illata nece. De Orpheo lege Ovid. lib. Metam. 10.

8. *Hæc*. Supplicium Orphei ficti.

Alia. Prisci Orphei historia fabula est: Is enim quod homines à ferino victu, moribusque deterruisset, dictus est & fictus tigres lenire, sylvas movere, &c.

X X I.

Rhinocerotis cum Urso pugna.

1. Sollicitant pavidum rhinocerotam magistri,
2. Seque diu magnæ colligit ira feræ,
3. Desperabantur promissi prælia Martis:
4. Sed tamen is rediit cognitus ante furor.
5. Namque gravem gemino cornu sic extulit ursū.
6. Jactat ut impositas taurus in astra pilas.

VERS. 1. *Sollicitant*. Ad pugnam provocant. Supra Ep. 8. & 18.

2. *Colligit*. Dum se longo tempore ad iram & pugnam excitat: dum in ira concipienda moratur diutius.

3. *Promissi p. M.* Pugna Rhinocerotis cum Urso, promissa vel à munerario, id est, eo qui ludos edebat, vel ab Imperatore.

4. *Is cognitus*. Ille furor qui ante fuerat cognitus, cum idem Rhinoceros taurum jactavit & elisit. Vide epigr. 7. ubi quid esset Rhinoceros diximus.

5. *Gemino*. Duplex habet cornu Rhinoceros, ut aliqui

affirmant, alterum majus in extrema nare; alterum minus, modico inter utrumque intervallo. Ita Pausanias lib. 9. illud minus cornu aliqui auctores ponunt inter scapulas Rhinocerotis.

Ursū. Legunt aliqui *Urum*: est Urus bos sylvestris: voces illas (*gemino cornu*) ad urum nonnulli referunt; non ad Rhinocerotem: extulit ille urum gravem & metuendum cornu gemino, ac sanè Uris magna cornua & per ampla, & Rhinoceros ob unum dumtaxat cornu ferè celebratur.

6. *Pilas*. Vide Epig. 8.

X X I I.

Laus Carpophori.

1. Dorica quàm certo venabula dirigit ictu
2. Fortis adhuc teneri dextera Carpophori!
3. Ille tulit geminos facili cervice juvencos;
4. Illi cessit atrox bubalus atque bison.
5. Hunc leo cum fugeret, præceps in tela cucurrit,
6. I nunc, & lentas corripe, turba moras.

VERS. 1. *Dorica*. Græca. Græciæ, in Achaja, inter Dæres enim populi fuerunt Phocidem & Epirum. A Græ-

DE SPECTACULIS. 19

Græcis autem feruntur inventa venabula. Adde quod in Doride est mons Pindus, in quo arbores eximiae ad fabricanda hastilia. In aliis codicibus legitur: *Norica*. Est Noricum pars Germaniae complectens Austriam, Stiriam, Carinthiam, Cariniam, Bavariae partem, &c. in eo tractu ferrum optimum eruebatur ad enses, & venabulorum mucrones conficiendos.

2. *Teneri*. Juvenis.

3. *Tulit*. Portavit, nullo labore, impositos capiti suo, & humeris duos tauros à se interfectos. Nonnulli explicant illam vocem de ipsis tauris, qui fuerint.

Facili cervice, id est, habuerint cervicem mobilem & facilem versatilem, atque adeo facilius ictum venabuli potuerint declinare: vocemque, tulit, exponunt, sustulit, interemit. Exponit

hoc Petrus Scriberius de venatoris ipsius cervice, qui tauros in se irruentes inflexa cervice, & obliqua exceperit.

4. *Bubalus*. Plinius & Solinus ajunt istud animal è cervino esse genere: alii ab Uro non distinguunt, sive sylvestri bove.

Bison. Animal sylvestre, cujus à media fronte inter aures unum cornu existit, ramis hinc inde, palmarum in morem, diffusis:

5. *Intela*. Aliorum venatorum; quasi minus timeret ab aliis perimi, quam occurrere Carpophoro.

6. *Inunc*. Solebaturba, i. populus, sæpè queri quòd bestiae tardius pugnarent, quòd bestiarii morarentur: nihil habes quod jam conqueraris, inquit Martialis: feras omnes ubi primum Carpophorus aspicit, fugat, conficitque.

X X I I I.

Naumachia.

1. Si quis ades longis serus spectator ab oris,
2. Cui lux prima sacri muneris ista fuit:
3. Ne te decipiat ratibus navalis Enyo,
4. Et par unda fretis: hinc modò terra fuit.
5. Non credis? spectes, dum laxent æquora Martē,
6. Parva mora est, dices: hinc modò pontus erat.

VERS. 1. 2. O tu quicumque serius ad ludos spectandos venisti ab regione distant; cui dies iste, quod datur Naumachia, est primus dies muneris sacri, seu initium spectaculorum: qui ab hac primum die incipis interes-

se muneribus & spectaculis, cum aliis diebus, quando venationes editæ sunt, & alia id genus, nondum advenisses.

2. *Sacri*. Ludi vocabantur sacri, quia, venationes Dianæ: gladiatoria munera Saturn-

urno & Marti, Naumachie
Neptuno, sacræ erant ac de-
dicatæ: vel quia dabantur
ab Imperatore, cui adulatur
hac voce.

3. 4. Noli decipi dum vi-
des in amphitheatro navale
bellum exhiberi instructis
navibus; dum cernis spa-
rium aqua plenum par toti
fretu; noli credere hîc re-
verà fretum esse: hîc mo-
dò, i. antequam adveni-
res, terra & sicca arena
fuit.

Enyo. Bellona, Dea belli
præses, Martis soror.

5. Sinon id credis mihi
dicenti, expecta & contem-

plare donec æquora, dum
aquæ emissæ ex arena, la-
xent, dirimantque navale
bellum ac Naumachiam,
quasi dimittant ac solvant;
ei finem imponant.

6. *Dices, &c.* Miraberis
aream siccam & arenam ef-
se, ubi pontum videras: e-
rumpes in istas voces; qui
fieri tam citò potuit, ut ibi
terram & solum videam, u-
bi modò mare, navesque as-
pexi? Porro Naumachia si-
gnificat navalem pugnam;
ναῦς, navis, *μάχη*, pugna.
Interdum est locus, ubi ejus-
modi pugne navales & lu-
dicæ fiunt.

XXIV.

De Nereidibus in amphitheatro Naumachia natantibus.

1. Ludit Nereidum docilis chorus æquore toto,
2. Et vario faciles ordine pinxit aquas,
3. Fuscina dente minax, nexu fuit anchora curvo:
4. Credidimus remum, credidimusque ratem:
5. Et gratum nautis sidus fulgere Laconum,
6. Lataque perspicuo vela tumere sinu.
7. Quis tantas liquidis artes invenit in undis?
8. Aut docuit lusus hos Thetis, aut didicit.

VERS. I. Nereidum. Erant
illæ Nerei & Doridis filiæ,
maris Nymphæ.

Docilis chorus. Turba pro-
bè docta certo modo & or-
dine natare. Chorus est pro-
priè turba saltantium & ca-
nentium, inter se juncta ma-
nibus aut vocibus.

Æquore toto. Toto Nau-
machia spatio.

2. *Faciles.* Mobiles, faci-
lè cedentes.

Pinxit. Suleatur unda, &

quasi describitur à natanti-
bus. Nereides variis modis
compositæ varias figuras in
aqua summa expresserunt.

3. *Fuscina.* Tridens, telum
Neptuni. In fuscina morem
natatores isti Nereidum
cultu vestiti, se composue-
runt.

4. Nereides natantès ita
se disponebant, ut imita-
rentur formam ac figuram
remi, anchoræ, tridentis,
ratis: adeò ut eas ipsas res
nobis

nobis in undis cernere videremur.

5. *Laconum*. Castoris & Pollucis, qui Dii Lacones appellabantur, quia nati sunt Mycenis, urbe Laconie in Græcia. Facile porro fuit repræsentare in Naumachia duas stellas velut pendentes in aere, quomodo Lacones pinguntur: vel duos pueros summo in velo pendulos,

quales Castor & Pollux vulgò exhibentur. De Castore & Polluce aliis in locis fusiùs agitur. Indicem consule. Et epigr. 32. lib. 1.

6. *Perspicuo*. Pellucido.

8. *Hos*. Superant humanam artem isti ludi: aut docti sunt à Thetide, maris Dea, aut potius ipsa Thetis eos didicit à Cæsare majore Deo.

X X V.

Carpophorum Herculi, & aliis monstrorum domitoribus antepone.

1. Sæcula Carpophorum, Cæsar, si prisca tulissent;
2. Jam nullum monstris orbe fuisset opus.
3. Non Marathon taurum, Nemee frondosa leonē,
4. Arcas Mænalian non timuisset aprum:
5. Hæc armata manus Hydræ mors una fuisset,
6. Huic percussa foret tota Chimæra semel.
7. Ignipedes, posset sine Colchide vincere tauros:
8. Solvere & Hesionen solus, & Andromeden,
9. Herculeæ laudis numeretur gloria: plus est,
10. Bis denas pariter perdomuisse feras.

VERS. 2. Nullum ampliùs opus, seu labor ac negotium fuisset orbe, seu in orbe, monstris domandis, in monstris extinguendis: vel non fuisset orbis peragrandus ad extinguenda monstra, omnia uno in amphitheatro, eodem tempore confici à Carpophoro potuissent: vel, non opus fuisset monstris ad orbem ob scelera puniendum & vexandum, inutilia fuissent: Carpophorus enim omnia facile domuisset.

3. *Marathon*. Est urbs Atticæ, non procul Athenis. Neptunus iratus Minoi Cre-

tensium regi, taurum ignivomum in Cretam immiserat, adduxit hunc à Creta Hercules in campum Marathonium, ibique occidit. Eum alii à Theseo interfectum volunt.

Nemee. De Nemæa silva vide Epig. 5.

4. Arcades non timuissent aprum Mænalian. Aprus ferocissimus vastabat agros circa Mænalum urbem Arcadiæ, aut circa Erymanthum ejusdem Arcadiæ montem & oppidum, hunc Hercules interfecit.

5. 6. Hæc manus, nempe

Carpophori, armata, una morte, uno ictu hydram peremisset, & uno vulnere chimæram sustulisset. Quæ monstra non nisi multis vulneribus, & quasi multis mortibus, ab Hercule fuere confecta.

Hydra. Hydra serpens fuit in Lerna, Græciæ palude: illi plura capita, quorum unum si secaretur, alia duo renascebantur. Hoc monstrum multo labore domuit Hercules.

6. *Chimara.* Monstrum fuit in Lycia, è tribus, ut fabulantur, conflatum feris, leone, capra, & dracone: domitum est à Bellerophonte.

7. *Ignipedes.* Pernices, instar ignis. Jason, adjuvante Medea, aureum vellus abstulit, servatum à tauris ignivomis, Ovid. 7. Met. Legitur etiam *Æripedes*, i. quorum pedes instar æris solidi erant.

7. *Colchide.* Sine ope Me-

dez, quæ Colchis appellatur, quia Æta ejus pater, Colchorum rex erat: ipsa quoque regio Colchis dicitur: Est in Asia, prope Pontum.

8. *Hesionem.* Hesionem Laomedontis Trojanorum regis filia, postulante Neptuno, qui erat iratus Laomedonti, exposita ceto, liberata est ab Hercule. Ovid. xi. Met.

Andromeden. Erat filia Cephæi regis Æthiopiæ: cujus mater Cassiope cum Nereides contempsisset, coacta est exponere suam filiam, & obicere ceto. Hæc à Perseo soluta fuit. Ovid. 4. Metam.

9. 10. Numerentur labores Herculis & monstra, quæ ipsi tantam fortitudinis laudem & gloriam attulerunt, ejus labores & palme vix 12. reperientur: Carpophorus 20. monstra perdomuit uno tempore, eodem spectaculo.

XXVI.

Titī Naumachiam, Augusti, & Claudii & Neronis Naumachiis antepōnit.

1. Augusti laudes fuerunt, committere classes,
2. Et freta navali sollicitare tubæ.
3. Cæsaris hæc nostri pars est quota? vidit in undis
4. Et Thetis ignotas, & Galatea feras:
5. Vidit in æquoreo ferventes pulvere currus,
6. Et domini Triton ipse putavit equos.
7. Dumque parat sævis ratibus fera prælia Nereus
8. Abnuit in liquidis ire pedester aquis.
9. Quidquid & in Circo spectatur, & Amphitheatro,
10. Dives Cæsarea præstitit unda tibi.
11. Fucinus, & pigri taceantur stagna Neronis:
12. Hanc norint unam sæcula Naumachiam.

VERS. 1. Committere classes, id est, inter se componere ad pugnam, alias aliis obicere.

2. *Ereta*. Aquam in amphitheatrum inductam instar maris.

Sollicitare. Movere, perfonnare, ad pugnam excitare.

Tuba. In pugnis navalibus est etiam in usu tuba.

3. 4. Quantula hæc portio est eorum quæ à Tito sunt facta? Simplicem videlicet Naumachiam, id est, navium pugnam Augustus exhibuit: addidit Titus monstra marina ignota, quæ nec viderat Thetis, nec Galatea, (Dæ sunt marinæ.) Immo pugnas ferarum inter se, quas docuit facere in aquis id omne quod in arena, in terra, facere consueverant. Induxit etiam currus & alia omnia quæ fieri solerent in solo sicco, & cavea amphitheatri.

5. *Ferventes*. Incitatos summa celeritate.

Æquoreo pulvere. In æquore, quasi in arena, & pulvere.

6. *Damini*. Neptuni. Putavit Triton se in vero mari esse, & equos Neptuni agitare.

Triton. Monstrum est marinum à quo Neptuni currus agitur: superiori parte hominem referens; inferiori piscem.

7. 8. Dum Neptunus rates instruit ad navale certamen, noluit incedere per aquas pedibus, ut poterat;

curru vehi maluit. Visebatur nempe effigies quædam Nereum seu Neptunum curru in vectum representans: inde navalem aciem ordinabat, &c.

9. *Circo*. Erat circus spatium fere rotundum & clausum, instar oblongi circuli: circa illud erant ædificia & porticus, unde spectabantur varia certamina, præsertim curulia, in quibus currus circa positas in extremo circo metas circumagebantur.

10. *Cæsarea*. Titi Cæsaris. In ea voce, ultima syllaba producitur ob duas consonantes sequentes in voce *præstitit*: exhibita sunt in unda per Cæsarem immissa, omnia spectacula, quæ in circo solent exhiberi.

Tibi. O Spectator.

11. Non jactet Claudius Imperator suam Naumachiã in lacu Fucino; neque Nero, piger ille Imperator & otiosus alteram, quam exhibuit in suo amphitheatro: hæc una Titi Naumachia digna est quæ immortalis posteritatis memoria celebretur.

Fucinus. Lacus est in Italia, in Latio & Marforum regione, nunc *Lago di Celano*, vel *Lago di Marso & di Tagliacozzo*. De illo vid. Plin. lib. 3. c. 12. & lib. 36. c. 15.

XXVII.

Duo gladiatores mutuis vulneribus victores & victi.

1. Cū traheret Priscus, traheret certamina Verus,
2. Esset & æqualis Mars utriusque diu:

B 5

3. Mis-

3. Missio sæpè viris magno clamore petita est ;
4. Sed Cæsar legi paruit ipse suæ.
5. Lex erat , ad digitum posita concurrere palmam
6. Quod licuit , lances donaque sæpè dedit .
7. Inventus tamen est finis discriminis æqui ;
8. Pugnavere pares : succubere pares .
9. Misit utrique rudes , & palmas Cæsar utrique
10. Hoc pretium virtus ingeniosa tulit .
11. Contigit hoc nullo nisi te sub principe, Cæsar
12. Cùm duo pugnarent , victor uterque fuit .

VERS. 1. *Traheret.* In longum duceret , altero alterum superare non valente.

3. Populus rogavit magno clamore ut viris illis daretur ab Imperatore missio.

Missio. Cùm læsus gladiator , & dejectus , iamque ab adversario interficiendus vitam petebat à principe , aut populo , eamque in unum diem impetrabat , illi dari missio dicebatur : si negaretur missio , interficiebatur .

5. Lex ea posita fuerat à Cæsare ut concurrerent , si ve certarent , proposita victori palma , ad digitum , id est , donec eorum alter victor , digitos seu manus protenderet , seque victum ultro fateretur : quod neutri istorum facere certum erat . Victos se fatebantur gladiatores digito sublato . Victor exclamabat , *hoc habet* : victus manus protendebat , & submittebat arma . Noluit hanc suam legem perfringere Imperator . Aliter hoc ipsum explicat P. Scribe-rius . Cùm videret , inquit , Cæsar neutrum ab altero vinci certando posse , iussit ut micatione digitorum inter se palmam fortirentur :

displicuit lex magnanimi gladiatoribus ; redintegrato certamine , tandem ambo procubuerunt : ita uterque victor , uterque victus fuit . Micare porro digitis est digitos certo quodam modo agitare , attollere vel deprimere , quod sæpè ludo , interdum fortitioni servit .

6. Misit populo cibos Imperator , & alia munera , ut moram longioris pugne , atque adeò negatam à Cæsare gladiatoribus missionem , æquiore animo ferret ; quod ipse salva sua lege facere poterat , non verò gladiatoribus missionem dare .

Lances. Opsonia in lances .

8. *Pares.* Simul alter ab altero vulneratus , & victus , non tamen peremptus .

9. *Rudes.* Erat rudis , scipio quidam ligneus , vel gladius , quo donabantur gladiatores , emeriti , adeò ut ab omni certandi , nisi vel- lent , necessitate immunes essent . Itaque plus multo quiddam erat , quàm missio .

10. Isto donati sunt præmio ob suam fortitudinem , mirabili quodam pugnae exitu

xitu celebrandam, & indu-
stria pugnantium, cum u-
terque alterum læsisset, ac
vicisset,

Ingeniosa. Propter insoli-
tum pugnae eventum: vel
certantium artem. Vide E-
pigr. 13.

X X V I I I.

Dama Caesaris pedibus advoluta.

1. Concita veloces fugeret cum dama molossos,
2. Et varia obliquas necteret arte moras:
3. Caesaris ante pedes supplex, similisque roganti
4. Constatit; & praedam non tetigere canes.
5. Numen habet Caesar, sacra est vis, sacra potestas,
6. Credite: mentiri non didicere feræ.

Legitur hoc epigramma, estque simillimum decimo
in quibusdam codicibus, sexto, quod tu vide.

X X I X.

A quo vinci turpe sit.

1. Cedere majori, virtutis fama secunda est:
2. Illa gravis palma est, quā minor hostis habet.

Mutilum hoc epigramma dem, qui majorem aut cer-
est: sententia illius hæc: te parem vincit; nullam,
Majori hosti cedere, & for- qui minorem & inferiorem
tiori, laudem habet quam- superat: durum verò est mi-
vis secundam; primam enim nori & inferiori cedere, ab
& maximam ille fert lau- eo vinci.

X X X.

Excusat epigrammata parum elaborata.

1. Da veniam subitis: non displicuisse meretur,
2. Festinat, Caesar, qui placuisse tibi.

Da, &c. Videtur hæc esse carminum ex tempore scri-
clausula cujusdam Epigram- ptorum festinationem ex-
matis quod interciderit, quo- cusaret Caesari.

XXXI.

In Domitianum.

Flavia gens, quantum tibi tertius abstulit heres !
Pene fuit tanti non habuisse duos .

Flavia gens. O Flaviorum familia quantum tibi gloriæ Domitianus abstulit ! Propemodum fatius fuisset, non habuisse duos prestantissimos Imperatores ex ea domo, Vespasianum & Titum, quàm hunc terribilissimum ac patri fratrique, dissimillimum.

Antiquus interpres Juvenalis ad Sat. 4. profert hoc

epigramma, seu fragmentum epigrammatis, in Domitianum à Martiale scriptum : quòd si est à Martiale conditum, id contigit post Domitiani mortem, eo enim vivente nunquam id ausus esset. Sanè constat omnia quæ leguntur in hoc spectaculorum libello carmina, non eodem fuisse vel tempore, vel Imperatore scripta.

27

M. VAL. MARTIALIS
EPIGRAMMATUM
LIBER PRIMUS.
EPISTOLA.

Ait se mores hominum describere, personis & nominibus parcere: rogat ne quis pejorem in partem suos versiculos explicet: denique, si quid est à se liberiùs paulò, & licentiùs dictum, excusat.

PER O me fecutum in libellis meis tale temperamentum, ut de illis queri non possit quisquis de se benè senserit; cum, salva infimarum quoque personarum reverentia, ludant: quæ adeò antiquis auctoribus defuit, ut nominibus non tantum veris abusi sint, sed etiam magnis. At mihi fama viliùs constet, & probetur in me novissimum ingenium. Absit à jocorum nostrorum simplicitate malignus interpres, nec epigrammata mea scribat. Improbè facit qui in alieno libro ingeniosus est. Lascivam verborum licentiam, idest, epigrammaton linguam excusarem, si meum esset exemplum. Sic scribit Catullus, sic Marfus, sic Pedo, sic Getulicus, sic quicumque perlegitur. Si quis tamen tam ambitiosè tristis est, ut apud illum in nulla pagina latinè loqui fas sit, potest epistola, vel potiùs titulo contentus esse. Epigrammata illis scribuntur, qui solent spectare Florales. Non intret Cato theatrum nostrum; aut si intraverit, spectet. Videor mihi meo jure facturus, si epistolam versibus clausero.

Spero, &c. Arbitror eà in epigrammatis queri jure scribèdo moderationē à me possit nemo, qui nullius sceleris cōsciùs sibi ipse fuerit.

Cum, &c. Cum neminem vel infimæ fortis hominem lædant.

Laudant. Ludere apud Poetas est scriptitare aliquid, præsertim ioculari ac venustum.

Abusi sint. Id est, non tantum homines infimos, & obscuros, in suis epigrammatis vero nomine, & suo singulos appellarint: sed etiam homines magnos, nobiles, claros. Is autem non tam jocorum & epigrammatum usus est, quam abusus.

Magnis. Ut Cæsarum, Pompejorum, &c.

At mihi, &c. Ego verò malim minorem consequi famam & gloriam, quàm illam quærere claris hominibus ambitiosè insectandis: malò gloriam è vilibus, & obviis argumentis, ac nominibus ignotis petere, &c. Major est fama scriptoris & illustrior cum in nobiles scribit, at caro ea fama, & periculosè emitur.

Novissimum. Ultimum: ultimo loco laudetur in me ingenium: primo loco laudetur probitas, reverentia viris magnis debita, quam si retinere nequeo, malo ingenii laudem amittere.

Malignus. Qui eos in peiorem partem interpretetur, sic illos accipiendo, quasi aliquem descriptum, & notatum iis velim.

Scribat. Sua illa faciat, malignè interpretando, quæ mea sunt, si simpliciter explicentur. Vel: *Scribat*, id est, *inscribat*. Ne apponat quasi titulū meis epigram-

matibus, perindè ac si in hunc illumve, cuius nomen iis præfigat, fuerint composita.

Ingeniosus est. Vult ingenium suum iniquis interpretationibus, & à mente auctoris alienis, ostendere.

Si meum esset exemplum. Si ea res à me primum fieret, si primus omnium scriberem licentiùs.

Ambitiosè. Putidè, obstinatè, famam è tristitia, hoc est, severitate & austeritate ista, captando.

Latine. Id est, clarè, simpliciter & apertè, suis vocabulis res indicando licèt subobscuras, &c.

Titulo. Contentus sit legere solum hanc epistolam, vel titulos epigrammatum turpiorum.

Florales. Subaudi, ludos: illi celebrantur in honorem Accæ Tarratiæ, olim famosæ meretricis, quæ postea sub Deæ Floræ nomine, fuit culta & consecrata. Hæc populum Romanum moriens heredem dixerat ea lege, ut editis ludis suum natalem diem quotannis celebraret. Plenierant Florales ludi, spurcitæ ac turpitudinis. Vide Augustinum de Civitate Dei lib. 4. c. 8.

Cato. Ille Uticensis, notæ severitatis. Eo nomine indicatur austerus quicumque censor, & vir gravis. Jam pridem enim Cato vixerat, qui sibi attulit manus, Uticæ post pugnam Pharsalicam. Vid. Epig. 9. Ne pos erat M. Porcii Catonis qui Censorius est nuncupatus, ejusdè severitatis, ac probitatis.

EPIGRAMMA I.

Catonis severitatem reprehendit.

1. Nosses jocosæ dulce cum sacrum Floræ ,
2. Festosque lusus , & licentiam vulgi ,
3. Cur in theatrum , Cato severe, venisti ?
4. An ideò tantum veneras , ut exires ?

VERS. 1. *Floræ sacrum.* Diem sacrum, seu festum Floræ celebrari cum scires. Ludi Floræ, seu Floralia, ut in epistola explicanda diximus, insigni licentia celebrabantur: eos aliquando ut spectaret ingressus in theatrum Cato fuerat: populum lasciviæ suæ, & proterviæ, tanto spectatore, quasi reprehensum & admonitum produxit: quod ubi Cato intellexit, discessit è theatro, ne populo molestus esset. Isto exemplo lectores suos admonet Martialis, ut epigrammata sua non legant, si severiores esse velint. Certè castis oculis legi omnia non possunt: itaque meritò submovetur obscæna, tenebrisque damnantur, vel Catone, homine ethnico, iudice.

I I.

Sibi adhuc superstiti gloriam immortalem partam esse gratulatur.

1. Hic est, quem legis, ille quem requiris,
2. Toto notus in orbe Martialis
3. Argutis Epigrammaton libellis:
4. Cui, Lector studiose, quod dedisti
5. Viventi decus atque sentienti,
6. Rari post cineres habent Poetæ.

VERS. 1. &c. Ego ille sum ac sentiens consecutus, quā Martialis, cujus librum habes præ manibus, ò lector; poetæ ceteri mortui vix consequuntur.

6. *Post cineres.* Post obitum: quia olim apud Romanos corpora cremabatur, & cineres urna condebantur.

I I I.

Lectorem hortatur ut suos emat libellos, & ubi venales prostent, docet.

1. Qui tecum cupis esse meos ubicumque libellos,
2. Et

2. Et comites longæ quæris habere viæ;
3. Hos emē, quos arctat brevibus mēbrana tabellis:
4. Scrinia da magnis, me manus una capit.
5. Ne tamen ignores ubi sim venalis, & erres
6. Urbe vagus totā: me duce certus eris.
7. Libertum docti Lucensis quære Secundum,
8. Limina post Pacis, Palladiumque forum.

VERS. 3. *Arctat*. Angustos & minoris molis facit: qui continentur paucis, & brevibus tabellis & membrana factis. Est autem membrana, pellis animalium, ad scribendum polita. Hæc interdum unica & longior in toto libro erat: interdum in varias pagellas, & tabellas divisa, quæ simul omnes cōpingebantur. Arctiores & minores libri, qui manu capi possent, vulgò vocabantur *Enchiridia*, ἐνχειρίδια: majores, volumina dicebātur, quia scripti erāt in perpetua membrana circa bacillum ligneum involuta.

4. *Scrinia*. Ingentes libros repone domi, & serva in scriniis, sive arculis, & capsis: ego, idest, meus liber, gestari facile, & manu capi possum.

6. *Duce*. Docente viam, & bibliopolam monstrante.

7. *Lucensis*. Romani cu-

jusdam nobilis qui Lucensis appellatur, libertum eruditum, nomine Secundum, quære: ista tabernam librariā habet post templum Pacis, & Forum Palladium. Hoc forum postea forum Nervæ dictum est: inchoatum à Domitiano, perfectum deinde à Nerva; inter Capitolium & Quirinalem Montes positum; vocabatur etiam Palladium à vicino Palladis templo: item transitorium, quia per illud ultro citroque multi commeabant. Porro ea vox *Lucensis* proprium viri nomen est, non appellativum: Etsi Luca urbs & respublica nunc Italiæ sit. Suspiciatur tamen Turnebus *Secundum* non esse viri nomen, sed appellativum, atque in libertis alios primos, alios secundos, &c. appellatos fuisse refert, in suis Adversariis.

I V.

Librum suum exire gestientem admonet.

1. Argiletanas mavis habitare tabernas,
2. Cùm tibi, parve liber, scrinia nostra vacent
3. Nescis, heu, nescis dominæ fastidia Romæ:
4. Crede mihi, nimium Martia turba sapit.
5. Majores nusquam ronchi: juvenesque, senesque,
6. Et pueri, nasum rhinocerotis habent.
7. Audieris cùm grande sophos, dum basia captas,
8. Ibis

8. Ibis ab excusso missus in astra sago.
 9. Sed tu, ne toties domini patiare lituras,
 10. Nève notet lusus tristis arundo tuos;
 11. Ætherias lascive cupis volitare per auras,
 12. I, fuge; sed poteras tutior esse domi.

VERS. 1. Argiletanas. Argiletum erat locus quidam Romæ, haud procul theatro Marcelli; in quo tabernæ bibliopolarum. Sic dictus est à quodam Argo duce Argivorum, qui ab Evandro exceptus hospitio, cum in affectu regni suspicionem venisset, ab Arcadibus, in scio Evandro, interfectus est: cui postea Evander tumulum erexit quem de nomine ejus Argiletum appellavit. Lege Virg. 8. Ænid. versu 346.

2. Cum in meis scriniis & arculis locus sit vacuus, & patens, ubi manere, quasi domitux, tutò possis.

3. *Fastidia.* Criticorum morosam severitatem, hominum judicia poetis parum æqua.

Domina. Urbium principis, atque adeò fastidiosæ.

4. *Martia turba.* Romani plus æquo sunt ingeniosi, & docti. Mars Romuli pater.

5. *Ronchi.* Ronchus, est sonitus qui editur naso, à stertentibus, quo sæpè utuntur qui quid contemnunt; quasi significarent adeò ineptum illud esse ut malint stertere quàm id videre, vel audire. Sensus est, nullos esse homines Romanis fastidiosiores.

6. *Nasum Rhinocerotis:* Longum nasum & acutum: quia Rhinoceros in procero & acuto naso ingens habet cornu, &c. Vide librum su-

periolem de Spect. Ep. 8. & 21. Habere nasum Latinis est, irrisorem esse; interdum esse acri, mordaci, & acuto judicio, quali ferè sunt riores & cavillatores. Nasus calliditati tribuitur, ut frons pudori, &c.

7. Cum te laudari audieris Hac voce, Sophos, σοφῶς, id est, doctè, utebantur cum plaudebant: istis etiam *Euge, bellè*, &c.

Basia. Oscula: dum ambis gratulationes, dum plausum consecraris. Amicos osculari solebant, item eos quos probarent, & quibus plauderent. Legitur etiam, *Dum basia jactas.* Quo verbo usum esse Phædrum lib. 5. Gruterus observavit: *Jactat basia tibicen, &c.*

8. Te tuus lector, excussa veste per jocum proiciet in acrem ac subfilire coget.

Sago. Propriè sagum est vestis militum: hinc pro qualibet ponitur. Metaphora sumitur ab iis qui ut aliquem irrideant, solent eum in aliquo stragulo, cujus oras & extrema teneant manibus, versare & excutere.

9. *Domini.* Heri tui, poetæ: meas lituras, qui te emendo.

10. Nève ego arundine, id est, calamo, deleam ea quæ pravè scribis: ludere dicuntur Poetæ cum quid licetiùs & liberiùs scribunt. Notare propriè dicebantur Censores.

res, cum aliquem argue-
bant, damnabant, afficie-
bant ignominia, vel poena.

11. *Lascivè*. Protervè, pe-
tulans. *Volitare* & Exire to-
ras, prodire in vulgus.

V.

Cæsarem orat ut a quo animo libros suos legat.

1. Contigeris nostros, Cæsar, si fortè libellos,
2. Terrarum dominum pone supercilium.
3. Confuevère jocos vestri quoque ferre triumphi,
4. Materiam dictis nec pudet esse Ducem.
5. Quà Thymelen spectas, derisoremque Latinū,
6. Illà fronte, precor, carmina nostra legas.
7. Innocuos censura potest permittere lusus:
8. Lasciva est nobis pagina, vita proba est.

VERS. 4. *Ducem*. Cum triumphabant Imperatores, solebat miles jocos liberioribus, conviciisque, in eum ipsum qui triumphabat jaciendis, indulgere. Non pudet igitur ipsum ducem esse materiam dictorum, id est, dictiorum & jocorum, quæ in illum dicuntur.

5. *Thymelem*. Erat Thymele Latini, histrionis famosi,

uxor; utriusque actione mimica delectabatur plurimum Domitianus. Vox ista *Thymele* significat etiam pulpitum, scenam.

7. Potest vel rigidissimus censor permittere innocentem ludum & liberum.

8. Quis id credat? Perinde quasi scriptor improbus, esse vir probus possit, qui totidem ferè improbos, quot lectores, efficiat.

V I.

Respondet Imperator Martiali:

1. Do tibi Naumachiã, tu das Epigrammata nobis.
2. Vis, puto, cum libro, Marce, natare tuo.

VERS. 1. 2. Dum edo tam cum suo libro & mune-
Naumachiam, tu offers no-
bis epigrammata. Factum re levi, ac intempestivo,
proiiciam. Jocatur. De vo-
bene, adest commodum a-
ce, Naumachia, vide librum
qua, inquam malum poe- Spectac. Ep. 23.

V I I.

Leonem Cæsaris cum Iovis aquila comparat.

1. Ætherias aquilã puerum portante per auras,
2. Illæ-

2. Illæsum timidis unguibus hæsit onus:
3. Nunc sua Cæsareos exorat præda leones,
4. Tutus & ingenti ludit in ore lepus.
5. Quæ majora putas miracula? summus utrique
6. Auctor adest; hæc sunt Cæsaris, illa Jovis.

VERS. 1. 2. Cùm olim a-
quila à Jove missa, sive ipse
Jupiter mutatus in aquilam,
Ganymedem per auras por-
taret, hæsit puer sine damno
inter ungues aquilæ veluti
metuentis ne illum laderet.

Puerum. Ganymedem,
Trois Regis Trojanorum fi-
lium, à Jove raptum, ut su-
peris nectar in cælo misce-
ret.

3. Nunc lepores, licet à
leonibus, quos in amphithe-
atrum Cæsar produxit, nullo
perimi negotio queât, ac præda
leonibus certa &

sua sint, vitam tamen ab ip-
sis impetrât & exorât immò
tuti ludunt in eorum ore.

6. Auctor & artifex utrius-
que miraculi est maximus,
Cæsar & Jupiter, atq; adeo,
utrumque par & æquale est;
nisi fortasse hoc ultimum, ut
pote difficilius, nempe quòd
lepores in leonum ore aper-
to impunè ludant, majorem
Deum videtur postulare. Sic
Domitianum, qui se Deum
jubebat appellari, Jovi vel
anteponit, vel certè exæ-
quat. Legitur *utrisque* in op-
timæ notæ codicibus.

VIII.

Laudat Stella poeta carmen de columba.

1. Stellæ delictum mei columba.
2. Veronà licet audiente dicam,
3. Vicit, Maxime, passerem Catulli.
4. Tantò Stella meus tuo Catullo,
5. Quantò passere major est columba.

VERS. 1. *Stellæ*. Erat hic
poeta Martiali amicissimus:
columbam habebat in deli-
ciis, eam mortuam erudito
carmine deflevit, ut Catul-
lus passerem, mellitis versi-
culis, qui extant: *Lugete à
Veneres*, &c. Catullo Stel-
lam præfert.

Columba. Carmen de co-
lumba.

2. *Verona*. Erat Catullus
Veronensis: est Verona, urbs
Itala, *Verona*, ad fluvium A-

thesim: à Gallis olim condi-
ta, & ab eorum duce Brenno
dicta primùm Brenona. Ju-
stin. lib. 20. Natus est Catul-
lus anno U. C. 667. scripsit
in primis epigrammata: Est
in eo præcipuus candor La-
tini sermonis, legendus est
tamen cautè propter obse-
nitatem admixtam.

4. *Tuo*. Quem ita admira-
ris. Tanto major est Stella
Catullo, quantò columba
est major passere.

I X.

Fortitudo sapientis.

1. Quòd magni Thraseæ, consummatique Catonis
2. Dogmata sic sequeris, salvus ut esse velis;
3. Pectore nec nudo strictos incurris in enses:
4. Quod fecisse velim te, Deciane, facis.
5. Nolo virum, facili redimit qui sanguine famam:
6. Hunc volo, laudari qui sine morte potest.

VERS. 1. Thrasea. Thraseas Pætus, Romanus fuit omni virtute ornatissimus: à Nerone qui tantam probitatem ferre non poterat, mori iussus.

Catonis. Cato ille, de quo hic sermo est, Uticensis dictus fuit, quia se Uticæ, (est urbs Africæ) interfecit, ne veniret in Cæsaris victoris potestatem: homo ut ait Vellejus, per omnia Diis quàm hominibus propior, omnibus humanis vitiis immunis, &c.

Consummati. Virtutibus omnibus perfecti.

2. Dogmata. Effata Stoicæ disciplinæ, quam sequebantur Thraseas & Cato, quæ summum bonum in honestate & virtute ponit, sed quæ docebat obeundam esse mortem, immò laceffendam, ut periculû & ignominia vita-

retur: contra sentiebat Decianus, licet secta Stoicus.

Salvus. Vivus, incolumis. Ita Stoicam virtutem amas, ut vitam non oderis, ut adversam ferre fortunam vivendo, quàm fugere moriendo malis.

4. Facis probè, meo iudicio: non aliter facere te velim.

5. Non probo virum qui famam constantiæ & fortitudinis, emit morte, quæ nihil facilius: hunc probo qui eam vita sanctè, ut facis, degenda, consequitur: laudabilior mihi videtur qui vivere sapienter, quàm qui mori fortiter, potest. Legunt nonnulli in secundo versu *Talis ut esse velis*: sensus est; sic Stoicos sequeris, ut esse, & porrò vivere diu Stoicus velis.

X.

In hominem bellum, & elegantem.

1. Bellus homo & magnus vis idem, Cotta, videri;
2. Sed qui bellus homo est, Cotta, pusillus homo est.

VERS. 2. Sed qui bellus, elegans, venustus, porrò ait &c. Bellus idem est quod c-Aristoteles res parvas venustas

nultas esse posse, non pul- dignitas, nisi in magnis,
chras; quia pulchritudo & esse nequit.

X I.

*Heredipetam vetula divitis nuptias
ambientem carpit.*

1. Petit Gemellus nuptias Maronillæ,
2. Et cupit, & instat, & precatur, & donat:
3. Adeone pulchra est? immò fœdus nil est:
4. Quid ergo in illà petitur & placet? tussit.

VERS. 4. *Tussit*. Id est, Quidam codices habent: ægra est, brevi moritura; *Tussis*. Quid placet? Non ipsa, sed ejus tussis, & mors, seu hæreditas, quæ mortem signum: illam uxorem petit, ut eam mox ad rogam efflerat, opes ejus auferat. *mina sunt*.

X I I.

In avidum potorem.

1. Cū data sint equiti bis quina numismata, quare
2. Bis decies solus, Sextiliane, bibis?
3. Jam defecisset portantes calda ministros,
4. Si non potares, Sextiliane, merum.

VERS. I. *Numismata*. Nummi sestertii. In spectaculis solebant Imperatores dare spectantibus nonnihil pecuniæ ad bibendum aut emenda bellaria, ut otium falleretur. Dati erant singulis equitibus decem nummi sestertii, qui asses pecuniæ Gallicæ conficiunt 20.: Romanæ, tres admodum Julios. Sextilianus bis decies, seu vicies bibebat solus inter illos quibuscum bibebat, & quidem merum, id est, vinum aqua non mixtum: quod longè superabat pretium 10. sestertiorum. Turnebo videtur accipiendum hoc de sportula, quæ decem nummos, sive centum quadrantes continebat. Cū sportulam unam Sextilianus accepisset, duas tamen bibebat, sive tantum hauriebat vini quantum exæquaret viginti nummos seu pretium duarum sportularum. Junius de lege sumptuaria explicat, quæ cū juberet ut equites in cenam impenderent diebus profectis decem tantum nummos, Sextilianus viginti nummos in

in solum potum impendebat.

3. *Calda*. Aqua calida vinum temperare interdum a-

mabant, ad sanitatem id præstare arbitrâtes: quamquam nivibus, & glacie sæpiissimè uterentur, præsertim æstate.

XIII.

Viri probi sunt in tutela Divina Providentia.

1. Itur ad Herculei gelidas quâ Tiburis arces,
2. Canaque sulphureis Albula fumat aquis;
3. Rura nemusque sacrum, dilectaque jugera Musis,
4. Signat vicinâ quartus ab Urbe lapis:
5. Hic rudis æstivas præstabat porticus umbras,
6. Heu quàm pænè novum porticus ausa nefas!
7. Nam subito collapsa ruit, cum mole sub illâ
8. Gestatus bijugis Regulus esset equis.
9. Nimirum timuit nostras Fortuna querelas.
10. Quæ par tam magnæ non erat invidiæ.
11. Nunc & damna juvant; sunt ipsa pericula tanti.
12. Stantia non poterant tecta probare Deos.

VERS. 1. *Herculei*. Hercules in primis Tibure, *Tivoli*, oppido Latii ad decimum ab Urbe lapidem, colebatur. Gelidum appellatur, quia erat edito in colle situm, ubi aura frigidior.

2. Et fons dictus Albula, volvit aquas fumantes, & canas, sive albicantes, ob sulphureas venas montium unde oriuntur istæ aquæ. Albulæ aquæ, *Bagni di Tivoli*, sunt aquæ salubres prope Tibur, quæ in Anienem fluvium devolvuntur.

3. In illa via quæ ducit Tibur, habet Regulus villam Musis caram (quia orator & vir doctus) quarto ab urbe lapide, seu milliario distatè.

4. *Lapis*. Singula passuum millia signabant Romani posito in via lapide: itaque lapis quartus, ponitur pro quarto milliario. Porro tria

passuum millia leucam majorem Gallicam conficiunt.

5. *Rudis*. Inelegans, rusticana.

6. *Novum*. Inauditum, ingens.

Nefas. Quia Regulum virum probum penè oppressit.

7. *Mole*. Porticu lapidea.

8. *Gestatus esset*. Atque adeò præteriisset.

Bijugis. Binis uni iugo nexis.

9. Non est ausa Fortuna Regulum opprimere, communem invidiam verita, & omnium querelas atq; convicia, si virum probum sic interemisset: timuit ne, si oppressus esset Regulus, negaretur Divina Providentia, ut sit ab impiis, in graviiori proborum infortunio.

11. Ruina istius porticus quamvis damnosa domino, magnam illi & nobis utilitatem

tatem affert, quia nos docet, viros probos curę esse Superis : meritò sunt optanda ejusmodi pericula, quę Providentiam illustrent.

12. Si stetisset porticus, si lapsa non esset, non probasset esse Superos rerum humanarum arbitros, & viro- rum proborum custodes.

XIV.

Arria, sive muliebris fortitudo.

1. Casta suo gladium cùm traderet Arria Pæto,
2. Quem de visceribus traxerat ipsa suis :
3. Si qua fides, vulnus quod feci non dolet, inquit,
4. Sed quod tu facies, hoc mihi, Pæte, dolet.

VERS. 1. *Arria*. Erat illa locrus Trajæ, de quo Epig. 9. uxor Cęcinę Pæti, qui ab Imperatore Claudio jussus est sibi necem afferre, quia Scriboniani partes secutus fuerat: sed prævit illi uxor, semet feriendo, extrac- tumque pugionem è vulnere marito tradidit, cum hac

voce: *Pæte, non dolet*. Ita fer- mē Tacitus, Plin. &c. lege Plinium, Epist. 16. lib. 3. & in eam eruditas Catanei no- tas.

3. *Si qua fides*. Si quid mihi credis.

4. *Quod tu*. Quia tu me ip- sa mihi carior es, tua vulne- ra gravius, quàm mea sētio.

XV.

Ludus leonis cum lepore in arena.

1. Delicias, Cæsar, lususque jocosque leonum
2. Vidimus; hoc etiam præstat arena tibi:
3. Cùm pressus blando toties à dente rediret,
4. Et per aperta vagus curreret ora lepus.
5. Unde potest avidus captæ leo parcere prædæ?
6. Sed tamen esse tuus dicitur, ergo potest.

VERS. 2. Hæc miracula tuam in gratiam amphithea- trum edit. Pars ima in am- phitheatro, ubi depugnabāt gladiatores, feræ, &c. voca- batur Arena, quia ibi are- na spargebatur, quæ sangui-

nem interfectorum gladia- torū combiberet, efficeretq; ut sine offensione caderent.

6. *Ergo potest*. Quia tibi ut Deo feræ ipsæ obediunt: quia tuam clementiam imi- tantur.

X V I.

Hodie vivendum.

1. O mihi post nullos Juli memorande sodales,
2. Si quid longa fides, canaque jura valent:
3. Bis jam penè tibi Consul trigesimus instat,
4. Et numerat paucos vix tua vita dies.
5. Non benè distuleris, videas quæ posse negari;
6. Et solum hoc ducas, quod fuit, esse tuum.
7. Expectant curæque catenatique labores:
8. Gaudia non remanent, sed fugitiva volant.
9. Hæc utraque manu, complexuque affere toto:
10. Sæpè fluunt imo sic quoque lapsa sinu.
11. Non est, crede mihi, sapientis dicere, vivam:
12. Sera nimis vita est crastina; vive hodie.

VERS. 1. 2. O Juli quem nulli sodalium debeo postponere, si quid juris habet amicitia vetus: si modò primi debent esse amici, qui vetustissimi.

3. 4. Instat tibi propè annus sexagesimus & paucis tamen adhuc diebus vixisti, quia paucis genio indulgisti: vidisti jam fermè bis triginta consules.

Consul. Romani solebant annos per Consules designare, quia Consules initio anni magistratum inibant, & primi scribebantur in fastis.

5. Non rectè facies si ea gaudia differas, & capere, dum potes, negligas, quæ intelligis posse tibi non dari, id est, præripi morte: vive dum vivis, quia incertus es futuri.

7. Curæ, Labores, quasi ad

fores excubant, expectant dum admittantur, à limine non recedunt, & aliis alii succedunt: a volant verò Gaudia. Catenatos vocat, quasi inter se connexos, & coherentes, ita ut unus labor alterum afferat, adducatque; alius ex alio nascatur.

9 *Affere.* Tibi vindica & mancipa: arripe.

Utraque manu. Moris erat iis, qui suum quidpiam dicebant esse, ut isti rei manum iniicerent. Ovid. *Et dicam, mea sunt; iniiciamque manus.* Virgil. *Injecere manum Parca.*

10. *Fluunt.* Excidunt Gaudia, elabuntur, quamvis intimo in sinu condita.

12. *Vive.* Vivere apud Martialem & poetas sæpe est, genio indulgere, vitam genialem vivere.

X V I I.

De suis Epigrammatis.

1. Sūt bona, sunt quædā mediocria, sunt mala plura
2. Quæ

2. Quæ legis hîc: aliter non fit, Avite, liber.

VERS. 2. *Hîc.* In isto libello meo.

Aliud. Non potest id non evenire in libro qui multa contineat: in multis carminibus non possunt omnia

esse optima. Vel, liber non potest aliter bonus esse. Nempe navi aliquot formam commendant, ac deteriora quædam pretium addunt optimis.

X V I I I.

Cur poeta esse quàm causidicus, malit.

1. Cogit me Titus actitare causas,
2. Et dicit mihi sæpè, magna res est:
3. Res magna est, Tite, quam facit colonus.

VERS. 2. *Magna res est.* Magnæ utilitatis, magnæ dignitatis.

3. *Res magna, &c.* Ludit in hac voce, *Res*, quæ fundum, opes, fortunas, sæpe significat: sententia est; tu dicis, ò Tite, plurimum esse u-

tilitatis in actitandis causis: respondeo ego plus esse in agricolædis, & colonum seu agricolam rem familiarem suam magnam facere, multum facere lucri: utilitatem malo ex agro bene culto, quàm lucrû ex foro querere.

X I X.

Vinum optimum pessimo admixtum.

1. Quid te, Tucca, juvat vetulo miscere Falerno
2. In Vaticanis condita musta cadis?
3. Quid tantùm fecere boni tibi pessima vina?
4. Aut quid fecerunt optima vina mali?
5. De nobis facile est: scelus est jugulare Falernû,
6. Et dare Campano toxica sæva mero.
7. Convivæ meruère tui fortasse perire:
8. Amphora non meruit tam pretiosa mori.

VERS. 1. *Falerno.* Falernum vinum erat optimû, in Cāpania Italię regione: Vaticanum, pessimum; in agro Vaticano prope Romam, natum; quod postea toxicum, id est, venenum, vocat.

2. *Musta.* Mustum est vinum recens è racemis expressum, atque adeò parum salubre, & malè dulce.

5. Quantum ad nos attinet, facile id toleramus, quòd nos isto veneno jugules;

les; facilis est nostri jactura: | vinum Campanum: miscen-
 sed cur optimum vinum | do nempe Vaticanum vi-
 pessimè perdis? | num, quo Falernum cor-
 6. Et veneno interimere | rumpatur & pereat.

X X.

In edentulam, & tussientem aniculam.

1. Si memini, fuerant tibi quatuor, Ælia, dentes:
2. Expuit una duos tussis, & una duos.
3. Jam secura potes totis tussire diebus;
4. Nil istic, quod agat, tertia tussis habet.

VERS. 2. Amisisti illos om-
 nes, semel iterumque tuf-
 ficando.

4. Nihil, &c. Nullos jam
 dentes amittere poteris, quæ
 omnes expuisti.

X X I.

In voracem, & gulosum hospitem.

1. Dic mihi, quis furor est? turbâ spectante vocata,
2. Solus boletos, Cæciliane, voras.
3. Quid dignû tanto tibi ventre, gulâq; precabor?
4. Boletum, qualem Claudius edit, edas.

VERS. 2. Boletos. Boleti Rom. fuit quintus. Huic u-
 sunt fungi delicati: tu exqui- | xor Agrippina imperium fi-
 fitis cibis solus vesceris; ii | lio suo Neroni maturare cu-
 quos vocasti, vilioribus: an | piens, boletum veneno in-
 eos invitasti ut te optima | sectum, quòd esset avidissi-
 quæque vorantem specta- | mus ciborû talium, obtulit,
 rent jejuni? | quo paulò post extinctus est.

4. Claudius. Imperatorum | Sveton. in Claudio, c. 44.

X X I I.

Error Mucii Sævola gloriosus.

1. Cùm peteret regem decepta satellite dextra,
2. Ingressit sacris se peritura focis.
3. Sed tam sæva pius miracula non tulit hostis,
4. Et raptum flammis jussit abire virum.
5. Urere quam potuit contempto Mucius igne,
6. Hanc spectare manum Porfena non potuit.
7. Ma-

7. Major deceptæ fama est & gloria dextræ,
8. Si non errasset, fecerat illa minus.

VERS. I. *Peteret*, ad ne-
cem quæreret: *Dextra*, Mu-
cii, quæ Porſenam petebat
unum, *decepta* ejus satellite
interfecto, quem Mucius
Regem putarat esse.

Regem. Porſenam, regem
Etruscorum. Ille Tarquiniū
Superbum Romā expulſum,
reſtituere cū vellet, in eum
Romanus quidam Mucius
conjuravit; pergensq; in ejus
castra, ſcribam militibus ſti-
pendia dividentem, & regio-
ferē indutum cultu, pro rege
accipiens, obtruncavit; pro-
tractus ad regem, facinus
confitetur, &, *ut ſentias*,
Rex, quā vile ſit corpus iis,
qui magnam gloriam petunt,
inquit; dexteram foculo ad
ſacrificium parato iniecit,
quaſi erroris pœnas daturā.
Hinc factum illi nomen Scæ-
volæ, quaſi qui ſiniſtra ma-

nu uteretur, ambuſta dex-
tra; *σκαία* ſiniſtra manus.
σκαίολας; Scæva, vel Scæ-
vola, qui ſiniſtra utitur. Id
contigit anno U.C. 248. ante
Chriſtum verò 512.

3. *Scævamiracula*. Mirabi-
lem viri generoſi, at ſævam
& noxiam domino fortitu-
dinem. *Pius*. Clementior er-
ga Mucium, quā ipſe Mu-
cius erga ſe.

8. *Fecerat*, pro feciſſet,
more loquendi Græco. Por-
ſena quippe interfecto, non
 fuiſſet fortasſe obſidio ſolu-
ta: certè Mucius Scævola
tantam gloriam ſibi non pe-
riſſet: non fuiſſet tanta
gloria in interficiendo ho-
ſte, quanta fuit in cremanda
manu. Rectè Seneca: *confecit*
bellum inermis ac mancus, &
illa trunca manu reges duos vi-
cit, Porſenam & Tarquiniū.

X X I I I.

Lusus leonum cum leporibus.

1. Quid nunc ſæva fugis placidi lepus ora leonis?
2. Frangere tam parvas non didicere feras.
3. Servantur magnis iſti cervicibus ungues,
4. Nec gaudet tenui ſanguine tanta ſitis.
5. Præda canum lepus eſt, vaſtos nō implet hiatus:
6. Non timeat Dacus Cæſaris arma puer.

VERS. I. *Quid nunc*, &c.
Legitur etiam, *Quid non ſæ-*
va, &c. ſenſusque poteſt eſſe:
Quid fugis non ſæva ora
leonis nunc placidi.

3. *Cervicibus*. Feris ma-
joribus laniandis reſervant
ſe leones.

4. *Sitis*. Aviditas ſanguis-
nis: crudelitas.

5. *Hiatus*. Riſus leonis.

6. *Dacus*. Daci erant ubi
ſunt nunc Valachi, Tranſil-
vani, & Moldavi; pro Ge-
tis etiam uſurpantur, trans
Iſtrum enim habitavere an-
te

te Aureliani tempora, qui non magis amat, ò lepus
 eos cis Istrum transtulit. quàm Cæsar in pueros D
 In illos Domitianus bis ar-
 ma sumpfit, deque ipsis pu-
 blicè triumphavit, licet ab
 iis malè fuisset mulctatus.
 Sensus est: In te favire leo
 tia, non favit.

X X I V.

Sera post mortem est gloria.

1. Ede tuos tandem populo, Faustine, libellos,
2. Et cultum docto pectore profer opus:
3. Quod nec Cecropiæ damnent Pandionis arce
4. Nec fileant nostri prætereantque fenes.
5. Antè fores stantem dubitas admittere Fama
6. Teque piget curæ præmia ferre tuæ?
7. Post te victuræ per te quoque vivere chartæ
8. Incipiant: cineri gloria fera venit.

VERS. 1. *Ede populo.* Fac
 publici juris; evulga in po-
 puli gratiam.

2. Et profer in lucem car-
 mina ingenio elaborata.

3. 4. Quod opus Græci
 probent ac Latini.

Arces Cecropiæ. Athenæ:
 sic dictæ à Cecrope primo
 rege Atheniensi. Pandion
 Rex, easdem instauravit,
 ornavitque.

Prætereant. Non legant,
 non probent.

Nostri. Latini scilicet.

5. *Ante fores.* Tuas. *Stan-*
tem. Admitti postulantem

6. *Curæ.* Operis summi
 cura elaborati.

7. *Victura post te.* Laudan-
 dæ, & celebrandæ à poste-
 ris post tuam mortem. *Per te*
 Te illas nunc evulgante.

8. Exigua est & fera glori-
 illa quæ mortuis datur; ea po-
 tior quæ vivis. Mortui enim
 sensû illius gloriæ non ha-
 bêt, absentes nêpe & ignari.

X X V.

In avidum potorem vini exquisiti.

1. Sextiliane, bibis quantum subsellia quinque
2. Solus, aquà toties ebrius esse potes.
3. Nec confessorum vicina numismata tantum,
4. Æra sed à cuneis ulteriora petis.
5. Non hæc Pelignis agitur vindemia prælis;
6. Uva nec in Tuscis nascitur ista jugis.

7. Testa

7. Testa sed antiqui felix siccatur Opimi,
 8. Egerit & nigros Massica cella cados.
 9. A caupone tibi fæx Laletana petatur,
 10. Si plusquàm decies, Sextiliane, bibis.

VERS. 1. *Subsellia quinque*. Quantum equites quinque in subselliis sedentes in theatro, ad visenda nempe spectacula.

Subsellia. Sunt humiliores sedes, in quibus equites confidebant, nam senatores sellis altioribus utebantur.

2. Ipsa aqua toties hausta ebrium te faceret. Ironice dictum.

3. Nectantùm pecuniam eos poscis qui tecum, qui propè te sedent, sed ab aliis ulteriore loco sedentibus.

Numismata. Diximus antea Epigr. 12. cautum fuisse lege, ne supra nummos decem impendere in vinum liceret equitibus, in conviviis. Ea lex non diu, neque apud multos viguit, ut iste Sextilianus documento est.

Cuneis. Ordines theatri, in quibus erant gradus spectantium sive subsellia, vocabantur cunei, quia sensim augebantur, ab ima cavea ad summum theatrum crescendo: ut cuneus ferreus ab imo acumine in latum caput crescit.

5. 6. 7. Vindemia illa, id est, vinum quod bibis, non est domita, pressa, Pelignis prælis; non bibis vinum deterioris notæ, quale est Pelignum, vel Tusculanum, sed Opimianum hauris.

Pelignis. Peligni erant mediæ Italiæ populi in Apru-

tio, propè Vestinos: in eorum agro erat vinum pessimum, ut & in Tuscia.

Opimi. Lucio Opimio Consule, anno ab Urbe condita 633. ante Christum 119. vini optimi felix & ingens Italiæ tota proventus fuit, quod in testas seu amphoras diffusum, diuque postea servatum est.

8. Et cella, sive apotheca, egerit, id est, profert, promittit, tibi cados, &c. Jube tibi cella vinaria afferri vinum Massicum: illud vates nigrum vocat, id est, saturum ruboris & penè fusci.

Massica. Massicus mons in Italiæ Campania fuit, vini generosi ferax. Nunc est in ea parte Italiæ quæ vocatur Terra Laboris, in regno Neapolitano. *Monte Marisco* appellatur, inter Minturnas & Calenum.

9. *Fæx Laletana*. Vinum fæculentum ac vile. Laletania est Hispaniæ regio, in qua vinum pessimum. Nunc magna pars est Catalauniæ inter Gerundam & Tarraconem.

10. *Decies*. Potiores honesti & moderati non plures cyathos quàm decem haurire consueverant. Monetur ergo iste Sextilianus, ut si decimum cyathum transire velit, ne bibat Opimianum aut Falerinum, sed Laletanum. Cyathus est patera modica: Vide sequens Epigramma.

XXVI.

Conviva memor.

1. Hesternà tibi nocte dixeramus ,
2. Quincunces , puto , post decem peractos ,
3. Cœnares hodiè , Procille , mecum .
4. Tu factam tibi rem statim putasti ,
5. Et non sobria verba subnotasti ,
6. Exemplo nimium periculoso :
7. Μισῶ μνήμονα συμπότῃν , Procille .

VERS. 1. Cùm cœnares heri mecum, nocte, dixeram tibi, postquam peregissem, id est, hausissem, decem quincunces, atq; adeo subebrius jam essem, dixeram, inquam, tibi, ut hodie mecū cœnares; invitaveram te ad cœnam: tu hoc, quasi certum & jam propè factum, accepisti, & subnotasti, hoc est, tacitè notavisti, in memoria recōdidisti, quod ego non sobrius, & per jocum dixerā.

2. *Quincunces.* Quincunx est poculum, quinque cyathos continens. Sextarius enim dividebatur in cyathos 12. ut as, qui duodecim in uncias tribuitur; estque hic poculorum ordo. Sextarius continet cyathos, 12. De unx,

cōtinet, 11. Dextans, decem Dodrans, 9. Bes, 8. Septūx, Semis, 6. Quincūx, 5. Trier, 4. Quadrans, 3. Sextans 2.

4. *Factam.* Res facta dicitur ea quæ certò futura sit.

6. *Exemplo &c.* In quæ rem fecisti mihi & aliis periculofam.

Periculoso. Multa enim dicuntur in vino & inter pocula, unde periculum concivis creari possit; quæ idcirco sunt penitus obliviscenda. Tum valde periculofum est exigere ab ebriis promissa, cùm ebrii facile omnia promittant.

7. Odi memorem convivam, Procille: itaque ne te putes verè invitatum à me: non te vocavi.

XXVII.

In ebriosum.

1. Hesterno fætere mero qui credit Acerram ,
2. Fallitur , in lucem semper Acerra bibit .

VERS. 1. *Acerram.* Nomen est viri hoc in loco: ahiasthuribulum significat.

2. *In lucem.* Id est, usque

in diem. Hesternum convivium nocte inchoatum protrahit in auroram: adeoque hodierno semper mero fæt-

ter,

tet, non tantum hesterno. | Qui totos dies potare Acer-
Sic dum illum videtur ex- | ram credit, fallitur: potat
cusare, gravius accusat, etiam totas noctes.

X X V I I I.

In furem alienorum carminum.

1. Fama refert nostros te, Fidentine, libellos
2. Non aliter populo quam recitare tuos.
3. Si mea vis dici: gratis tibi carmina mittam:
4. Si dici tua vis; hæc eme, ne mea sint.

V.4. *Taa.* Nam quod emas possis dicere jure tuum. lib.2.

X X I X.

In Imperitum medicum.

1. Chirurgus fuerat, nunc est vespillo Diaulus:
2. Cœpit quo poterat clinicus esse modò.

VERS. 1. *Chirurgus.* Is dicitur qui manu vulneribus facit medicinam: à voce χειρ, manus; & ἔργον, opus: quasi manu exequens. Clinicus est chirurgus præstantior, isque dicitur, qui aliquid præcipiendo, qui visitando, ægros curat; à voce κλίνη, lectus, cubile; quia lectis affidet, cubilia ægrorum lustrat. Vespillo, is vocatur, qui mortuorum cadavera è lectulo effert ad rogam, à voce, vesperi, quia sub noctem vulgò id fiebat, quasi vesperillo: vesperillo, vesprillo, vespillo.

2. Ordo est: cœpit esse clinicus, quo esse modo clinicus poterat. Sententiam & jocum sic explico: Diaulus è chirurgus fieri clinicus cum vellet, neque ob ingenii tarditatem eò pervenire posset, vespillonis munus & nomen sumpsit, mortuos sepelire, producere compositos in lectulis, cœpit: & sic clinicus est factus aliquo modo, nempe circa lectos versando, quod faciunt clinici, immò sepeliendo mortuos, quod interdum medici illi clinici faciunt, qui ægros sæpe tollunt & interficiunt.

X X X.

Αὐτὶ πρὸς Σέλα.

1. Non amo te, Sabidi: nec possum dicere quare.
2. Hoc tantum possum dicere non amo te.

VERS. 1. *Quare*. Amoris & odii quædam sunt latentes causæ, ab antiphatia & sympathia, hoc est, naturali quadam animorum cōfensione & repugnantia, ortæ; quas sentire possumus, explicare non possumus. Potest exponi epigramma sic: te non amo, neque tamen patitur meus pudor e- loqui me odii mei cau- sas. Ita eas tacendo in- nuit.

XXXI.

Ficta lacrymæ.

1. Amissum non flet, cū sola est, Gellia patrem:
2. Si quis adest, iussæ profiliunt lacrymæ.
3. Non luget, quisquis laudari, Gellia, quærit:
4. Ille dolet verè, qui sine teste dolet.

VERS. 4. *Sine teste*. Præsentē & conscio nemine.

XXXII.

Amor fraternus.

1. Si, Lucane, tibi, vel si tibi, Tulle, darentur
2. Qualia Lædæi fata Lacones habent:
3. Nobilis hæc esset pietatis rixa duobus.
4. Quòd pro fratre mori vellet uterque prior.
5. Diceret infernas & qui prior isset ad umbras
6. Vive tuo frater tempore, vive meo.

VERS. 1. Si vobis, ò Lucane & Tulle, fratres conjunctissimi, daretur divinitus eadem vivendi & moriendi conditio quæ Castori & Polluci data est, Lædæ La- cedæmonia filii.

Lacones. Castor & Pollux Helenæ fratres, alternis vivebant & moriebantur. Pollux cū immortalis esset, quia patrem habebat Jovem, ab eo petiit, ut Castor frater, qui mortalis erat (utpote genitus Tyndaro patre, licet ex eadem atque Pollux matre Læda) simili gauderet immortalitate. Cū recusaret Jupiter, sal-

tem id exoravit Pollux, ut immortalitatem suam cum fratre communicaret, ac partiretur, atque ita viverent, morerenturque alter- nis diebus.

Quod &c. Uterque vellet prius quàm alter mori.

5. *Et qui* Qui prior amborum velstrum mortuus foret, ille nollet redire ad vitam, sed suum tempus, id est; diem ac tempus vivendi sibi concessum, fratri concederet, contentus ipse nunquam vivere, ut frater semper viveret; diceret, æternum moriar, ò frater, ut ea nunquam moriare.

X X X I I I.

In poetam plagiarium.

1. Quem recitas, meus est, ò Fidentine, libellus:
2. Sed malè cùm recitas, incipit esse tuus.

VERS. 1. *Recitas.* Poetæ solebant sua carmina, convocatis auditoribus, recitare ad pompam. Vide Epigr. 28. hujus libri.

2. *Tuus.* Quod malè recitetur, hoc tuum est: quod bene compositus, meum. Incipit malus videri ac tuus, cùm à te malè recitatur.

X X X I V.

Laus Deciani.

1. Si quis erit raros inter numerandus amicos,
2. Quales prisca fides, fama que novit anus;
3. Si quis Cecropiæ madidus, Latiae que Minervæ
4. Artibus, & verà simplicitate bonus:
5. Si quis erit recti custos, imitator honesti:
6. Et nihil arcano qui roget ore Deos:
7. Si quis erit magnæ subnixus robore mentis:
8. Dispeream, si non hic Decianus erit.

VERS. 2. *Anus.* Vetusta, annosa. Legunt aliqui *avos*: hoc sensu, quales avi nostri fuere.

3. *Cecropiæ.* Atticæ. Cecrops rex primus fuit Atheniensium. Minerva Attica, pro græcarum litterarum cognitione ponitur: Latia, pro latina eruditione.

Madidus. Planè eruditus non leviter tinctus litteris: illis omnino imbutus.

5. *Imitator.* Sectator: qui perfectæ virtutis ideam in se conetur exprimere.

6. *Arcano ore.* Tacito voto: id est, improbo. Illi enim clàm Deos rogare dicebantur, qui parum honesta poscebant; unde Persius Sat. 2. laudat eos qui aperto voto vivunt: qui palàm à Diis omnia petunt, neque audiri metuunt. Vide locum in Persio à nobis interpretatione perpetua & notis illustrato.

7. *Subnixus robore mentis.* Fortis, generosus.

8. Finget tibi virum omnī laude cumulatum, Decianum adumbrasti.

X X X V.

In invidum.

1. Qui ducis vultus, & non legis ista libenter:
2. Omnibus invidias, livide; nemo tibi.

VERS. I. *Ducis*. Adducis in fugas, contrahis frontem, ut solent qui contemnunt & indignantur. *Nemo tibi*. Nemo miseri invidet: itaque optat ut si iste miserrimus. Invidetur tantum bonis & felicibus.

XXXVI.

In scurram insulsum.

1. Urbanus tibi, Cæcili, videris:
2. Non es, crede mihi: quid ergo? verna es,
3. Hoc quod Transiberinus ambulator,
4. Qui pallentia sulfurata fractis
5. Permutat vitreis: quod otiosæ
6. Vendit qui madidum cicer coronæ:
7. Quod custos, dominusque viperarum:
8. Quod viles pueri salariorum:
9. Quod fumantia qui tomacula raucus
10. Circumfert tepidis cocus popinis:
11. Quod non optimus urbicus poeta:
12. Quod de Gadibus improbus magister.
13. Quare desine jam tibi videri,
14. Quod soli tibi, Cæcili, videris;
15. Qui Galbam salibus tuis, & ipsum
16. Possis vincere Sestium Caballum.
17. Non cuicumque datum est habere nasum:
18. Ludit qui stolidi procacitate,
19. Non est Sestius ille, sed Caballus.

VERS. I. *Urbanus*. Comis, falsus, elegans.

2. *Verna es*. Scurra es, verniliter comis & facetus es. Servus domi ex ancilla natus, verna dicebatur. Illi autem verne, erant vulgò scurræ, stolidi, & malè dicaces, nihil habebant nativi salis & ingenii.

3. *Hoc quod, &c.* Hoc es, quod ambulator seu mercator Transiberinus. Vilissima hominū genera commemorat, solita scurriliter joculari, quibus Cæcilium comparat.

Transiberinus. In regione

Urbis posita trans Tiberim, plebecula egens, & circumforanei mercatores degabant. Illi urbem peragrabant venditando vilissimas merces, & dictis quibusdā scurrilibus emptores aucupando.

4. *Sulphurata*. Sunt ligna tenuia imbuta sulphure in extremis hinc inde partibus, ad ignem è fomite excipiendum: porro qui vendebant hæc ramenta, ea fermè permutabant fractis vitreis.

6. *Cicer*. Legumen est è pisorum genere, quod frigebatur, & populo spectanti ludos,

dos, vendebatur ad levandam famem, otiumque fallendum. Interdum vendebatur aqua maceratum, ut facilius decoqui posset. *Coronæ* Multitudini.

7. *Custos, &c.* Circulator & præstigiator circumforaneus, qui viperas ostentat populo, à quibus ipse noxiè vulneratur, &c.

8. *Pueri.* Servi, aut filii Salariorum sunt qui falsamenta, id est, falsas carnes, vendunt, quod viles mulierculæ vulgò facitiant.

9. *Tomacula.* Tomacula, & per syncopen, tomacula, erant farcimina & intrita quædam è jecore suillo, cum ovis, caseo, &c. quæ fartores & concursantes urbem coqui multo clamore calida & fumantia vendebant ganeo-nibus, in popinis.

11. *Urbicus poeta.* Intelligit histrionum quoddam genus, & poetarum, qui versus pessimos popello decantant in triviis, atque ita captant vulgi aures, quæstus gratia.

12. *Quod de Gadibus.* Gades urbs & insula est in extrema Hispania, ad meri-

diè, ad freti Gaditani angustias, *Cadice*: hinc parum pudicæ quædam saltationes & ridiculæ vigeant, ac docebantur à magistris in varias oras inde prodeuntibus.

14. *Videris.* Nimirum politus & urbanus, ita ut etiam possis, hoc est, putes te posse vincere urbanitate Galbam (famosus fuit scurra Augusti) & Sextium sive, ut quidam legunt. Tertium Caballum, scurram quoque insignem, qui sub Vespasiano, ejusque filiis floruit, & propter dicacitatem, quasi à calcitrando, Caballi cognomen adeptus est.

17. *Habere nasum.* Argutè & Urbanè joculari V. Epigr. 4.

18. Qui ludos illiberales & facetias procaces stolidè, ut tu, confectatur, is non est similis Sextio Caballo, scurræ, cui te anteponis: non est Sextius ille cognomèto Caballus, facetus & urbanus scurra; sed est similis dumtaxat caballo, id est, equo; est stolidus pecus, & Sextii Caballi nihil habet præter dimidiam nominis partem, nempe ut caballus sit.

XXXVII.

Porciæ fortitudo.

1. Conjugis audisset fatum cum Porcia Bruti,
2. Et subtracta sibi quæreret arma dolor:
3. Nondum scitis, ait, mortem non posse negari?
4. Credideram fatis hoc vos docuisse patrem.
5. Dixit, & ardentes avido bibit ore favillas:
6. Inunc, & ferrum turba molesta nega.

VERS. 1. *Conjugis.* Bruti, à quo Cæsar percussus, uxor fuit Porcia, filia Catonis U-

ticensis: ea cum mariti necè accepisset, qui sibi post Philippense prælium violentas

manus attulerat, neque ferri
copiam vel teli haberet, ar-
dentes carbones hausit ore.

4. *Patrem* Catonem. Lege
Epigr. 10. Ille cum ferro se
graviter vulnerasset, impe-
ditus fuit ab amicis, ne se ip-
sum omnino conficeret, pas-
susque est ab iis vulnus obli-
gari, ac somni cupiditate si-

mulata, cum eisdem abire
compulisset, solutis quibus
obligatum erat vulnus, vincu-
lis, inserta per illud manu,
viscera sibi & vitam avellit.

6. *Molesta*. Famuli enim
gladios illi omnes subduxe-
runt. Potest hic versiculus tri-
bui Porcie quasi famulis in-
sultanti; potest etiam poetæ.

XXXVIII.

Convivium jejunum.

1. Bis tibi triceni fuimus, Mancine, vocati,
2. Et positum est nobis nil herè præter aprum.
3. Non quæ de tardis servantur vitibus uvæ,
4. Dulcibus aut certant quæ melimela favis.
5. Non pyra quæ lentà pendent religata genista:
6. Aut imitata breves Punica mala rosas.
7. Rustica lactantes nec misit fiscina metas,
8. Nec de Picenis venit oliva cadis.
9. Nudus aper, sed & hic minimus, qualisq; necari
10. A non armato pumilione potest. (omnes:
11. Et nihil inde datum est: tantum spectavimus
12. Ponere aprum nobis sic & arena solet.
13. Ponatur tibi nullus aper post talia facta:
14. Sed tu ponaris, cui Charidemus, apro.

VERS. 1. 2. Sexagenos ad
cœnam invitasti heri, nihil-
que dapis apposuisti præter
aprum.

2. *Herè*. Vocabulum vetus,
pro heri, hesternæ die.

3. *Uvæ*, quæ serò autumno
lectæ, servantur.

4. Aut melimela, quæ cum
ipso melle de sapore cer-
tant: quæ dulci melle dul-
ciora sunt.

Melimela. Sunt poma quæ-
dam exigua quæ, à melleo
sapore *μελίμηλα* sunt voca-
ta. *Favis*, sunt cellæ & foruli
aprium, ubi mel condunt:

pro melle ipso hic sumitur
ea vox.

5. *Pendent*. In cellis & a-
pothecis condita: genista, *ge-
nestra*, est fruticis genus len-
tum & molle, ut salix & spar-
tum, unde fiunt nodi & reti-
acula.

4. *Punica mala*. Poma gra-
nata, Punica vocantur, quia
in agro Punico, id est, Car-
thaginensi, plurima & insi-
gnia nascebantur: granata
verò, à granis, sive acinis,
quibus referta sunt. Rosas
dicuntur similia, quia flos
mali Punici, brevi seu exi-

guæ

guæ rosæ similis est.

7. Non educti sunt è calatho rustico casei assurgentes in metarum, seu pyramidum figuram.

Fiscina. Est calathus, seu corbis è vimine, quo ferè utuntur rustici ad fructus & alia id genus ferenda.

Metas lactantes. Caseos lacte stillantes, ab ima parte lata in acumen desinentes, quæ est metæ forma, & inversi turbinis ac supini. Legunt quidam *lactentes*, quasi caseus ipse lac hauriat ex eo, que constet. Puer lactens dicitur, mater lactans: quia hæc lac donat, quod fugit puer.

8. *Picenis*. Ager Picenus est in Italia ad oram maris Adriatici, ubi nunc *Ancona*, Lauretum, *la Marca d'*

Ancona: ibi olivæ præstantes, in cadis condi solitæ, & Romam deportari.

9. *Nudus*. Sine condimento, vel sine aliis opsoniis & cibis, est appositus.

10. *Pumilione*. Homine nano, eoque inermi.

11. *Inde*. Ex apro.

12. *Arena*. Amphitheatrum, in quo apri sæpe spectabantur & aliæ feræ cum hominibus, aut inter se certantes. Spectaculum dedit nobis apertus, non convivium. De voce *arena* vide librum Spectac. Epigr. 8.

14. Sed tu obiiciaris apro, cui expositus est Charidemus, nempe devorandus. Iste scilicet Charidemus à Domitiano obiectus apro in arena paulò ante fuerat, ob sua scelera.

X X X I X.

Ad lectorem fastidiosum.

1. Lascivos leporum cursus, lususque leonum
2. Quòd major nobis charta, minorque gerit:
3. Et bis idem facimus, nimium si, Stella, videtur
4. Hoc tibi: bis leporem tu quoque pone mihi.

VERS. 1. 2. Quòd in quolibet meo libro five majori, five minori, describo leporum cum leonibus ludentium petulantes cursus & bis idem tracto argumentum, si tibi videtur fastidiosum, ò Stella, ulciscere me, voca me ad

cœnam, & bis leporem mihi appone; non fastidiam.

2. *Major charta*. Videtur ea vox indicare hunc primum librum in quo plura sunt Epigrammata: minor verò charta, librum de spectaculis, in quo sunt pauciora.

X L.

De libro suo.

1. Edita ne brevibus pereat mihi charta libellis,
2. Dicatur potius τὸν δ' ἀπ' αὐτοῦ μέγας.

VERS. B.

VERS. I. Ne papyrus in edito jam & compacto brevi libello Epigrammatum, vacua & inutilis superfit, malo ineptum aliquid potius quam nihil scribere, quam pati ut papyrus pereat, itaque ad versum faciendum hemistichium illud Homericum pono, τὸν δ' ἀπαμειβόμενος, id est, Illi autem respondens.

2. Potius, &c. Videtur illos arguere scriptores, qui ut faciant librum, vel augeant saltem; apta, inepta, scribunt; aut etiam carpere Homerum, qui ad nauseam istas voces repetere solet, τὸν δ' ἀπαμειβόμενος.

X L I.

De medico imperito.

1. Nuper erat medicus, nunc est vespillo Diaulus:
2. Quod vespillo facit, fecerat & medicus.

VERS. I. *Vespillo*. Quid sit hoc nominis, vide Epigr. 29. Jocus est. Cum esset medicus Diaulus occidebat ac tollebat aegrotos, eosdem nunc vespillo factus ad rogum effert, quod est simillimum: utrobique ipsi cum mortuis res est; hic sepelit, illic interficiebat: medicus egrotos dedebat neci; vespillo, eosdem mortuos terre mandat.

X L I I.

Lusus leporum, & leonum.

1. Rictibus his tauros non eripuerunt magistri,
2. Per quos præda fugax itque reditque lepus.
3. Quodque magis mirum, velocior exit ab hoste,
4. Nec nihil à tanta nobilitate refert.
5. Tutior in sola non est cum currit arenà,
6. Nec cavæ tantà conditur ille fide.
7. Si vitare canum morsus, lepus improbe, quæris,
8. Ad quæ confugas ora leonis habes.

VERS. I. Magistri leonum non potuerunt eripere tauros eorundem leonum rictibus & dentibus, per quos tamen rictus, lepores timidi impunè commeant, & innoxii fugiunt, iisque elabuntur.

3. 4. Lepores ab leonum ore velociores fugiunt, & celeritatē ac robur, immò no-

bilitatem & gloriā, videtur ab tam nobili fera reportare, accipere. Legunt aliqui *mobilitate*, eritque hæc sententia; quò velocius per aperta leonum ora cursitant, eò minùs læduntur. Itaque sua ipsis velocitas utilis est.

5. Non sunt tutiores lepores, cum in arena soli sunt, aut

aut conditi in cavea.

librum Spect. Epig. 8.

6. *Cavea*. Cavea est locus in quem abduntur feræ ut ferventur; antrum & receptaculum, septum ligneum, ubi aluntur, continentur. Fidelis cavea hic dicitur, quia feras custodit, tutaque præbet. Cavea etiam dicebatur amphitheatrum solum. Vide

7. Deinceps, o festivi lepores, cum vos canes persequuntur, ad leones confugite. Acumen est in eo, quod leo crudelis fera sit, & longè fortior canibus, à quibus lepores capiuntur, qui leo tamen lepori perfugium præbere dicatur.

XLIII.

Amicum in Hispaniam proficiscentem ad vitam rusticam, & genialem hortatur.

1. Vir Celtiberis non tacende gentibus,
2. Nostræque laus Hispaniæ,
3. Videbis altam, Liciniane, Bilbilim,
4. Aquis & armis nobilem,
5. Senemque Caunum nivibus, & fractis sacrum
6. Vadaveronem montibus,
7. Et delicati dulce Botrodi nemus,
8. Pomona quod felix amat.
9. Tepidi natabis lene Congedi vadum,
10. Mollesque Nympharum lacus;
11. Quibus remissum corpus adstringas brevi
12. Salone, qui ferrum gelat.
13. Præstabit illic ipsa figendas propè
14. Voberca prandenti feras.
15. Æstus serenos aureo franges Tago,
16. Obscurus umbris arborum.
17. Avidam rigens Dircenna placabit sitim,
18. Et Nutha quæ vincit nives.
19. At cum December canus, & bruma impotens
20. Aquilone rauco mugiet,
21. Aprica repetes Tarraconis littora,
22. Tuamque Laletaniam:
23. Ibi illigatas mollibus damas plagis
24. Mactabis, & vernas apros,
25. Leporemque forti callidum rumpes equo,
26. Cervos relinques villico.
27. Vicina in ipsum silva descendet focum
28. In-

28. Infante cinctum fordido.
 29. Vocabitur venator, & veniet tibi
 30. Conviva clamatus propè.
 31. Lunata nusquam pellis, & nusquam toga,
 32. Olidæque vestes murice:
 33. Procul horridus Liburnus, & querulus cliens,
 34. Imperia viduarum procul.
 35. Non rumpet altum pallidus somnum reus,
 36. Sed manè totum dormies.
 37. Mercetur alius grande, & insanum sopnos:
 38. Miserere tu feliciū:
 39. Veroque frui non superbus gaudio,
 40. Dum Sura laudatur tuus.
 41. Non impudenter vita, quod reliquum est, petit,
 42. Cū fama, quod fatis est, habet.

VERS. I. O Liciniane, qui meritò prædicaris à Celtiberis. Celtiberi sunt Hispaniæ Tarraconensis populi, à Gallis circa Garumnā positī, qui Celtae vocabantur, oriundi, qui cū venissent ad Iberum Hispaniæ flumen, ibique confederent, addiderunt suo nomini, fluminis, juxta quod confederant, nomen, & Celtiberi sunt vocati. Nunc magna est pars Aragoniæ & Castellæ.

3. *Bilbilim*. Urbs fuit olim Hispaniæ, in Celtiberis, patria Martialis: nunc pagus *Baubola*, seu *Bambola*. Propè veterem Bilbilim pridem excisam, condita est urbs, quæ appellatur *Calatajud*, quæ Bilbilis nova dici potest.

4. *Aquis*. Alluit Bilbilim Salo fluvius, *Xalon*, cujus aquæ ferrum & gladios durant. Sanè in Itinerario Antonini fit mentio aquarum Bilbilitanarum, quas oportet fuisse fontes propè hanc

urbem inclytos aliqua dore. Malit legere Scriverius *Equis & armis*.... alit enim Hispania equos optimos: & equis magis cum armis convenit, quàm aquis.

Armis. Bilbilitani ceteris Hispaniæ populis præstabāt incudendis armis ferreis, in tingendis gladiis, & veterem adhuc famam retinere dicuntur.

5. *Senem*. Albicantem, candidum nivibus. Caunus est mons Aragoniæ ad Septentrionem, versùs Castellæ veteris fines, sex leucis distans ab Ibero fluvio, nunc *Moncayo* dicitur. Sunt qui legant *sterilemque Calvum nivibus*, &c. Sed ubi mons ille sit, & cui veterum notus, non explicant.

Et fractis... Et montem Vadaveronem ab reliquis montibus separatam. Sacros putabant esse montes, ac multi cuiuspiam Deo consecrati erant. Vocatur iste mons nunc *Vadavicor*.

7. *Botrodi*. Est oppidum hoc in eadem Celtiberia, nemore, ac pomario inclutum. *Delicati*. Deliciis pleni; quippè quòd arboribus, umbris & fontibus abūdat.

8. *Pomona*. Dea hortorum præsides & fructuum, à pomis dicta.

9. Natationi dabis operam in fluvio Congedo leniter fluente, ac solibus æstivis tepido. Sunt qui legāt *Tepida natabis luce Congedi vada*. *Tepida luce*, sub meridiem, cum aqua, solis calore te benefacta, natationi est aptior. Vocatur hodie Congedus, sive Cogedus, *Rio di Codes*, vel *Congedo*, & in Salonem influit.

10. *Nympharum*. Lacus enim Nymphis erant sacri.

11. Quibus lacubus tepidis & Congedo solutum, & quasi laxatum corpus, refrigerabis, & aqua Salonis cōstringes: frigus poros corporis claudit, & omnia contrahit. Salonis autem fluvii aqua frigidior est.

Brevi. Tenui, non alto, seu qui non longo spatio volvitur. Potest etiam ea vox *brevi*, exponi brevi tēpore, statim refrigerabis corpus aqua Salonis, cum æstuabis.

12. *Gelat*. Salonis aqua egregia est ad tingendum ferrum & laminas ensium.

13. Ipsa Voberca (oppidū seu vicus Hispaniæ *Bobierca* & *Bubierca*, in finibus Celtiberorum) circumsepta silvis, præstabit ac offeret figendastibi prandenti feras, ac propè manu prendēdas, tanta est earum ibi copia, ut in ipsas villas confluant.

15. Calores æstivos, qui se-

reno cœlo sunt maiores, mitigabismerso in aquis Tagi corpore, tectus & latens sub arboribus ad ripam confitis. Tagus, *Tajo*, fluvius Hispaniæ celeberrimus, oritur in Castellana nova, & duabus infra Ulisipponem leucis oceano miscetur: aureas arenas dicitur volvere.

17. *Dircenna*. Fons frigidissimus: item Nutha. *Vincit nives*, frigidior est nivibus.

19. *Canus*. Albus propter nives. *Bruma impotens*. Sæva præter modum.

21. Secedes Tarraconem, urbem cœlo temperato, & clementi subjectam. Est in ora Catalauniæ, inter Barcinonem & Dertusam: nunc *Tarragona*.

Aprica. Locus apricus dicitur, qui est soli expositus.

22. *Laletaniam*. Est Hispaniæ regio. Vid. Epi. 25. nūc magna pars est Catalauniæ.

24. *Vernas apros*. Quasi indigenas, domique natos. De vernis vide Epig. 36. *plagis* retibus.

25. *Rumpes*. Dilaniabis, perimes; vel, ejus cursus, quos callidè dissimulat, variatque ad fallēdos venatores, equo celeri antevertes, & illius technas solves, irritas facies: vel deniq; defatigabis: venatores interdum leporem necari non sinunt, sed currendo delassant.

26. *Relinques villico*. Mandandos videlicet, quia caro cervina est insulsa, & deterior leporinā, ideòque rusticis aptior cibus.

27. *Silva*. Ligna vicinæ silvæ quasi sua sponte focum agrestem instruent; facile domum portabuntur.

28. *Sor-*

28. *Sordido*. Villici filio odioſi.
pannoſo & ſqualido.

30. *Clamatus*. Vicinus venator à te voce accitus veniet, ut tecum prandeat, neque ſervo erit opus ad eum invitandum, quem, utpote vicinum, ipſe voce tua poteris vocare, & è propinquo inclamare.

31. *Lunata*... Non erunt in tuo convivio viri nobiles, & ſenatores, quibus morem gerere oporteat. Senatores orti è centum primis ſenatoribus, à Romulo creatis, calceos gerebant aluta, ſeu pelle agnina, teſtos, iſſeque adſuebant imaginē lune crescentis, quæ etiam eſt nota numeri centenarii, ut indicarent ſe oriundos è centum primis illis ſenatoribus à Romulo creatis. De calceis illis lunatis conſule, Epigr. 26. lib. 2.

Toga. Veſtis erat Romanorum propria, maximè clientium, qui cùm patronos affectarentur, ſalutarēt, &c. togati apparebant. Toga igitur pro togatis clientibus hìc ſumitur.

32. *Murice*. Purpura. Propriè murex eſt piſciculus è cuius ſucco vel ſanguine fit Purpureus color: *olida*, quia panni recens infecti, vel bis tincti graviùs olent.

33. *Liburnus*. Servus publicus, liſtor, præco: tales enim ferè oriundi erant è Liburnia, quæ eſt regio Illyrici inter Iſtriam, & Dalmatiam ad finem Adriaticum, erantque valentes, proceri, & ut ait hìc poeta, horridi, hoc eſt, truces, feri,

Querulus. Quia multa poſtulabant à patronis, veſtes, cibos, &c. Cliens apud Romanos erat homo ferè plebejus, qui ſe in tutelam potentioris conferebat, & quē colebat ut patrem.

34. *Viduarum*. Viduas imperioſas & arrogantes. Viduę divites & orbē colebātur ab heredipetis, qui multas ab iis moleſtias devorare cogeabantur: deſcribit hiſ verſibus urbanam vitam, & ejus incommoda.

35. *Reus*. Vel cliens, vel alius quilibet, qui te conſulat, anxius de ſuę cauſe eventu. Reus, eſt quicūque in jus vocatur, cujus res agitur.

37. Alii acclamationes & plauſum emant Popularem magno pretio: tu felices illos, qui appellantur, miſeros (ut reverà ſunt) puta, eorumq; felicitatem dignam cōmiſeratione exiſtima, qui tanto labore gratiā populi, rem tantillam, mercentur.

Sophos. Gloriam famam. Vide Epigr. 4. ubi ea vox explicatur. *Inſanum*. Ingēs, ridiculum.

39. *Non ſuperbus*. Ab omni ambitione diſjunctus *Vero gaudio*. Quod in tranquillitate animi, & quiete poſitum eſt.

40. *Sura*. Nobilis cauſidicus, amicus Liciniani.

41. 42. Qui famam & gloriam ſatis magnā eſt confeſcutus, poteſt ille jure, quod vitæ reliquū eſt, genio dare ac voluptati. Cùm famæ ſatis eſt conſultum, ratio habeatur valetudinis & vitæ.

X L I V.

Iocus in cocum, ex Homero.

1. Si tibi Mistyllus cocus, Æmiliane, vocatur;
2. Dicetur quare non Taratalla mihi?

VERS. 1. *Mystillus*. Est in Homeri Iliade versus ejusmodi græcus, lib. 1. vers. 465. *Μίσυλλον τ' ἄρα τ' ἄλλα, καὶ ἀμφ' ὀβελοῖσιν ἔπειραν*. Se-
cabant alia (fercula) in fru-
sta, & verubus figebant. Æ-
 milianus joco, suum cocum

vocabat *Mystillum*: dicit illi Martialis se eodem jure posse suum cocum vocare *Taratallam*: quam vocem format è tribus voculis in Homericis vers. allato, proximè post *μίσυλλον* sequentibus, *τ' ἄρα τ' ἄλλα*.

X L V.

Lepus leonem fugiens.

1. Non facit ad sævos cervix nisi prima leones,
2. Quid fugis hos dentes, ambitiose lepus?
3. Scilicet à magnis ad te descendere tauris,
4. Et, quæ non cernunt, frangere colla velint?
5. Desperanda tibi est ingentis gloria fati
6. Non potes hoc tenuis præda sub hoste mori.

VERS. 1. Non decet leones alia præda quàm vasta, immanis: non conveniunt leoni feræ, nisi quæ habeant cervicem ingentem, ut tauri, apri, &c. *Prima cervix*. Cervix primarum, & nobilium ferarum.

2. *Ambitiose*. Quasi ambicias gloriâ pereundi à leone

provocando illum tua fuga, ut te persequatur, & enecet:

3. *Ad te descendere*. Abiicere se ad ignobilem prædam, relicta nobiliori.

4. *Non cernunt*. Ob exiguitatem: vel, quæ despiciunt.

5. *Fati*. Mortis gloriosæ quam tibi à leone anferri expeteres.

X L V I.

Libros suos Quinctiano commendat.

1. Commendo tibi, Quinctiane, nostros,
2. Nostros dicere si tamen libellos
3. Possim, quos recitat tuus poeta:
4. Si de servitio gravi queruntur,

5. Af-

5. Aſſertor venias, ſatisque præſtes;
6. Et, cùm ſe dominum vocabit ille,
7. Dicas eſſe meos, manuque miſſos.
8. Hoc ſi terque, quaterque clamitaris;
9. Impones plagiaro pudorem.

VERS. 3. *Tuus Poeta*. Fidentinus, qui eos mihi ſubripuit, ac recitat ut ſuos. *Tuus*, tibi notus, familiaris.

4. Si mei libelli querunt ſe in ſervitutem redigi à Fidentino, cùm ſint liberi: tu eos defende eſſe liberos, aſſere ac vèdica: immò da prædes quibus illis cautum ſit.

5. *Aſſertor*. Eſt vindex, liberator, ſeu defenſor & teſtis alienæ libertatis.

Satis præſtes. Præſtare ſatis, ſive ſatis dare, in jure, eſt, dare prædes, ſeu fidejuſſores & ſponſores, qui negotii periculum in ſe ſuſcipiant, qui creditorem ſecurum præſtent, *ſar ſicurtà*.

6. *Dominum*. Ad quem verſus mei pertineant, tanquam ſui.

Manum iſſos. Qui donabantur libertate, manu à domino tenebantur, circumagebantur, & emittebantur è manu, liberique pronuntiabantur: hinc ea vox, manu-mitti, eſt, donari libertate.

9. *Plagiario*. Ita dicitur, qui hominem aliquem liberum, emit invitum aut vendit, aut pro ſervo tenet. *Fata vox à plagis*, quod qui hujus criminis cōvicti eſſent, damnarentur plagis, lege Fannia. Transfertur ad eos qui res alias furantur, pro ſuis vèdicant, ac retinent ſibi.

X L V I I.

In poetam plagiarium.

1. Una eſt in noſtris tua, Fidentine, libellis
2. Pagina, ſed certà domini ſignata figura:
3. Quæ tua traducit manifeſto carmina furto.
4. Sic interpoſitus villo contaminat uncto
5. Urbica Lingonicus Tyriãthina bardocucullus:
- 6 Sic Aretinæ violant cryſtallina teſtæ:
7. Sic niger, in ripis errat cùm fortè Cayſtri,
8. Inter Ledæos ridetur corvus olores:
9. Sic ubi multifona fervet ſacer Atthide lucus,
10. Improba Cecropias offendit pica querelas.
11. Indice non opus eſt noſtris nec vindice libris:
12. Stat contra, dicitque tibi tua pagina, fur es.

VERS. 1. In noſtris epi-grammatum libellis, quæ tu pro tuis, una eſt pagina tua, id

Id est, à te scripta. Exscribebat Fidentinus epigrammata Martialis, & pro suis venditabat: ne furtum verò pateret, quædam à se composita illis interponebat.

2. Sed illa pagina certo quodam indicio satis ostendit quis ejus auctor & dominus sit, nempe se prodit esse tuam, quia ineptè est scripta & illepidè.

4. Quæ tua carmina ridenda exponit, ob furtum manifestum.

Traducit. Traducebantur propriè scelerati cum trans urbem, aut per arenam ducebantur, ut essent omnibus spectaculo & ludibrio: hinc, verbum *traduco*, læpe sumitur pro, irrideo, ridendum propono, palàm accuso.

4. 5. Sic bardocucullus, quo Lingones, populi Galliarum, utuntur, si inter vestes urbanas Tyrianthinas mixtus & interpositus appareat, videtur eas villo suo crasso & uncto inquinare. Sic, inquam, sordent tua carmina meis interjecta, pulchris sordida, uncta nitidis.

Villo. Villi, pili sunt, seu fila è quibus panni constant. Legitur alicubi, *filo*.

Urbica. Urbana, Romana.

Bardocucullus. Bardi, erant Gallorum cantores & poætæ, seu philosophi, in primis eruditi, Marcellino teste, qui hac veste utebantur: habebat illa quoddam capitis tegmen, qui cucullus à forma vocabatur. Nam propriè cucullus est papyraceum involucrum, quo pigmentarii utuntur. Quod si ea vestis careret cucullo, dicebatur Bardiacus. Scriverius è bo-

nis libris ita legit: *sic interposito vilis contaminat unco*, &c. Nam cucullus acutus erat instar metæ, idemque longior, unde incurvabatur & uncum representabat, ut longioribus cucullis contingit, cum extrema pars à capite in scapulas recidit.

Tyrianthina. Vox ea componitur ex *Τύριος*, Tyrius; *ῥόανθος*, viola purpurea: est igitur Tyriantinum vestimentum confectum è purpurea violacei coloris.

6. Sic testè ex argilla Aretina (Aretium Italiæ oppidum, *Arezzo*, in Thuscia) factæ, si comparentur cum vasis crystallinis, sordent, & illa fœdant.

7. *Caystri.* Cayster Asiæ minoris fluvius, cygnis abundans, per Lydiam labitur: nunc vocatur *Chiay*.

8. *Ledeos.* Quia Jupiter sub forma cygni venit ad Ledam Castoris & Pollucis matrem.

9. Sic, ubi nemus aliquod sacrum resonat philomelarum cantibus, earum dulces querelas pica offendit, turbat, corrumpit. *Multisona.* Multam & variam vocem habente.

Atthide. Attica: subaudi, alite: significatur Philomela Pandionis regis Atheniensium filia: Cecropia dicitur, id est, Atheniensis, à Cecrope rege primo Atheniensium. Ejus cantus querelæ appellantur, quia videtur adhuc queri de injuria sibi à Tereo rege illata. Vid. li. 5. Epig. 61.

11. 12. *Indice.* Qui ostendat eos esse meos: accusatore. *Vindice*, qui afferat eosdem in libertatem. (Vide Epig. 46.) tua carmina meis

à te

à te inserta, & illis dissimil- | ne inclamante; furem te
lima, me tacente, ac nemi- | tis clamant.

X L V I I I.

De amicorum delectu.

1. Si quid, Fusce, vacas adhuc amari.
2. (Nam sunt hinc tibi, sunt & hinc amici;)
3. Unum si superest, locum rogamus:
4. Nec me, quòd tibi sim novus, recuses.
5. Omnes hoc veteres tui fuerunt,
6. Tu tantum inspicere, qui novus paratur
7. An possit fieri vetus sodalis.

VERS. 1. Si vacat adhuc | tium prætorianarum su-
apud te locus novo amico : | Domitiano fuit, magnæ a-
si adhuc amari potes ab aliis | pud principem auctoritatis
novis amicis. *Fusce*. Corne- | 5. *Hoc fuerunt*. Novi sci-
lius Fuscus præfectus cohor- | licet, ut ego.

X L I X.

Se privata vita, & modicis opibus contentum esse.

1. Vota tui breviter si vis cognoscere Marci,
2. Clarum militiæ, Fronto, togæque decus;
3. Hoc petit: esse sui nec magni ruris arator,
4. Sordidaque in parvis otia rebus amat.
5. Quisquam picta colit Spartani frigora saxi,
6. Et matutinum portat ineptus Ave;
7. Cui licet, exuviis nemoris, rurisque beati,
8. Ante focum plenas explicuisse plagas!
9. Et piscem tremulâ salientem ducere setâ,
10. Flavaque de rubro promere mella cado:
11. Pinguis inæquales onerat cui villica menfas,
12. Et sua non emptus præparat ova cinis.
13. Nō amet hanc vitâ, quisquis me nō amet, opto:
14. Vivat & urbanis albus in officiis,

VERS. 1. 2. Si rescire vis | & pacis artibus, inclyte.
quid optem ego Marcus Val. | *Fronto*. Vir fuit cum mul-
Martialis tuus amicus, o | tis rebus præclare gestis,
Fronto, domi, forisque; belli | tum singulari in eruditos &
lite-

literatos amore clarus.

3. *Sui*. Ad se pertinentis : cuius sit dominus : optat agrum colere, non ita quidem magnum, sed suum.

4. *Sordida otia*. Sine cultu & splendore urbano: *in parvis rebus*, in re familiari angusta & tenui.

5. 6. Essene quemquam adeo mente captum, ut colere amet viros nobiles in marmoreis ædibus habitantes, eosq; manē salutare magno labore; si possit ille, si satis opum habeat, ut postquam feras captas in suo nemore incluserit retibus, ea retia explicet, exoneret, domi suæ ante focum sedens, &c. Ordo est: cui licet explicare ante focum plagas plenas exuviis ruris & nemoris beati. Est qui legat beato: id est, cui beato exuviis, abundantis spoliis ruris.

Spartani. Marmor Spartanum seu Laconicum laudabatur: Sparta, urbs Peloponnesi primaria fuit, in Laconia regione: Eadem Lacedæmon dicta est; nunc vocatur *Misitra*. Est autem marmor frigidissimum; idem vulgò

est pictum venis variis, & maculosum. Itaque, *picta frigora Spartani saxi*, intellige domum ornata marmore frigido & variis coloribus distincto.

9. *Seta*. Linea piscatoria, quæ sæpe fit e setis equinis. *Salientem* palpitantem.

11. *Inauales*. Modò lautiores, modò tenuiores: vel, non æquè ab omni parte fultas; v.g. si sit (ut in Baucidis mensa. Ovid. 8. Met.) pes tertius impar, & testa parem faciat. Vel: impolitas, non dolatas manu artificis.

12. *Non emptus*. Factus e lignis non emptis. *Sua*, quia ova calido cinere & modico igne melius coquuntur: vel, domi nata, non aliunde quæsit.

14. *Albus*. Vel pallidus & anxius, in urbanis muneribus & curis: vel albatus, hoc est, indutus veste candida, ad salutandos officiosè, & colendos patronos: quia clientes alba toga utebantur ad officia patronis præstanda: vel denique, candida facie, non fusca, ut rusticorum est.

L.

In cauponem.

1. Continuis vexata madet vindemia nimbis:

2. Non potes, ut cupias, vendere, caupo, merum.

VERS. 1. 2. *Merum*. Ludus vendi. *Ut cupias*, quamvis est in hac voce, quæ vinum significat non dilutum aqua. Vinum igitur aqua celesti & imbribus ita temperatum est, ut illud non possit purum

cupias: quæ sanè ironia lepida est, in cauponem solitum vino aquam admiscere, & minimè cupientem merum vendere.

L I.

Lauta balnea, jejuna cœna.

1. Dat Bajana mihi quadrantes sportula centum
2. Inter delicias quid facit ista fames?
3. Redde Lupi nobis, tenebrosoque balnea Grylli
4. Tã malè cùm cœnem; cur benè, Flacce, labor

VERS. 1. 2. Cùm te, ò Flacce, ad Bajana balnea patronum cliens sequor, das mihi sportulam, in qua numerantur centum quadrantes; quæ summa pecuniæ non sufficit ad levandam famem: quid juvat me esurientem locus deliciarum plenus?

Bajana. Bajæ, Bajarum, *Baja*; locus amœnus in campano littore, juxta Lucrinum sinum, inter Puteolos & Misenum montem: ibi aquæ calidæ, & celebrata erant balnea.

Sportula. Est vas vimineum è sparto, in quo cibi, pecunia, &c. feruntur. Vulgò apud Romanos vox ea significabat cibos, quos clientibus patroni dividebant è

sua mensa: id verò cùm visum esset molestum patroni divitibus, illi pro cibis illis dies singulos dederunt centum quadrantes, quæ summa redit ad asses viginti quinque pecuniæ Gallicæ & ad tres Julios cum dimidio Romanæ: est autem quadrans quarta pars Romanæ assis, tres uncia.

2. *Fames.* Inopia, ægrè sufficiens ad tollendam famem.

3. 4. Reduc me Romam, & patere ut ibi laver cum populo promiscuè in vilibus ac tenebricosis Lupi & Grylli balneatorum, balneis: non amo egregia balnea & cœnam jejunam: malim optimè cœnare, & pessimè lavari.

L I I.

De lepore, & leone.

1. Intres ampla licèt torvi lepus ora leonis,
2. Esse tamen vacuo se leo dente putat.
3. Quod ruet in tergũ, vel quos procūbet in armos?
4. Alta juvencorum vulnera figet ubi?
5. Quid frustrà nemorũ dominũ, regemq; fatigas?
6. Non nisi delectà pascitur ille ferà.

VERS. 3. 4. Tu nullum habes propè tergum, nullos armos, in quos ruat leo; quæ pars in te reperietur, in qua possit alta vulnera facere, & dentes figere, quo pacto solet

let infigere juvencis, nem- Vide Epig. 42.
pe lacerando tota membra? 6. *Delecta*. Insigni, magna.

L I I I.

Laus poetarum aliquot, maxime Hispanorum.

1. Verona docti syllabas amat Vatis.
2. Marone felix Mantua est:
3. Censetur Apona Livio suo tellus,
4. Stellaque, nec Flacco minùs:
5. Apollodoro plaudit imbrifer Nilus,
6. Nasone Peligni sonant.
7. Duosque Senecas, unicumque Lucanum,
8. Facunda loquitur Corduba.
9. Gaudent jocosæ Canio suo Gades,
10. Emerita Deciano meo:
11. Te, Liciniane, gloriabitur nostra
12. Nec metacebit Bilbilis.

VERS. I. *Verona*. Urbs Italiae, item Mantua. *Verona*, *Mantova*.

Docti vatis. Catulli: natus est Veronæ anno ab U. C. 667. Vide Epigr. 8. hujus libri, & 177. lib. XIV.

Syllabas. Versus, quorum ratio syllabis constat, & certa illarum mensura.

2. *Marone*. Virgilius natus est in vico, qui Andes vocabatur, non procul Mantua, anno ab Urbe condita 684.

3. *Censetur*. Æstimatur, laudatur. Illi apud Romanos censi dicebantur qui profitebantur apud Censorem nomen suum, genus, tribum, liberos, maxime verò suas opes & rem familiarem, quæ propriè vocabatur census; quibus nihil erat pecuniæ, pauperes, capite censi dicebantur, quia nihil præter seipsum in censum referebant, cum divites, alius trecentis

millibus nummum, alius sexcentis, alius pluribus, paucioribusve censerentur. Hinc ortum est ut aliquis aliqua re ac dote censi dicatur, qua excellit ac præstat, ut virtute, forma, &c. Sic Patavium censetur Livio. Scripsit T. Livius Romanam historiam stylo amplo & eleganti. Floruit sub Augusto & Tiberio: ediderat libros 142. Superfunt tantum 35. Est in illo ubertas, amplitudo, & lactea eloquentia.

Apona tellus. Patavina regio: sic appellatur à fonte propè Patavium, *Padova*, qui dicitur Aponus, *Abano*.

4. Nec minùs laudatur ob Titum Livium Patavina regio, gloriaturque duobus summis poetis, Stella & Flacco, qui indidem orti sunt. Stellæ opera non extant: Valerius Flaccus scripsit

octo libros Argonauticon. Campanus fuit, ex urbe Setia in Italia. Opus suum Vespasiano dedicavit.

5. *Apollodoro*. Nobili poetæ comico, Alexandrino, Menandri æmulo.

Imbrifer. Qui toti Ægypto loco est imbrium: illi enim vix unquam in Ægyptum decidunt, sed Nilus exundans totam irrigat.

6. *Peligni*. Populi Italiæ, ubi Sulmo urbs. Ovidii patria. Vide Epig. 25.

7. *Senecas*. M. Anneum Senecam, qui rhetor insignis extitit: & ejus filium L. Anneum Senecam, qui philosophus est dictus, ac tragediarum, ut quidam volunt, scriptor fuit. Vide lib. 4. Epi. 32.

Lucanum. Senecæ philosophi ex fratre nepos fuit. Hi-

storiam belli civilis Cæsarem inter & Pompejum, versu scripsit. Perire iussus à Nerone, cui propter æmulationem artis poeticæ in visus erat, sibi venas incidit. Ejus poesis tumidior est & ambitiosior; licet plerumque acris & ingeniosa.

8. *Corduba*. Urbs Hispaniæ. *Cordova*.

9. *Jocosa*. Quia saltationi & choreis dediti erant Gaditani. Sunt autem Gades urbs & insula in extrema Hispania propè Africam, in freto Gaditano. *Cadix*. vide Epig. 36.

10. *Emerita*. Emerita augusta, urbs Lusitaniæ, nunc *Merida*. Decianus autem iste fuit Stoicus Philosophus, de quo agit Epig. 9. de urbe Bilbili, vide Epigr. 43.

L I V.

Hominum frequentia periculosa.

1. *Castia*, nec antiquis cedens *Levina Sabinis*,
2. Et quamvis tetrico tristior ipsa viro:
3. Dum modò *Lucrino*, modò se permittit *Averno*;
4. Et dum *Bajanis* sæpè fovetur aquis:
5. Incidit in flammæ, juvenemque secuta, relicto
6. Coniuge, *Penelope* venit, abìt *Helene*.

VERS. 1. *Sabinis*. Mulieres Sabinæ olim laudabantur ob castimoniam.

2. *Tristior*. Alienior à jocis & deliciis, quàm vir suus severus homo, & austerus.

3. Dum navigat modò in *Averno* lacu, modò in *Lucrino*. Est uterque lacus in Campania Italia; *Avernus* Cumis, *Baiis*que proximus. appellatur hodie *Lago d' Averno*, vel di *Tripergola*; *Lu-*

crinus inter *Puteolos* & *Baias*, olim erat celebris, sed terræ motu anno 1538. absorptus est; restat tantum lutosus palus, & vocatur *Mare morto*.

4. Dum utitur sæpè *Balneis* tepidis *Bajanis*. De *Baiis* paulò ante dictum. Epig. 51.

5. *Flammæ*. Amoris in honestis. *Flammæ* aquis opponit.

6. *Penelope* venit. Tam casta,

Ita, quàm Penelope Ulyssis
uxor, quæ, cùm ejus vir
longo errore jactatus, do-
mum non rediret, licèt à
sexcentis procis sollicitata,
fidem tamen marito, pud-
icitiamque servavit.

Helenæ, quæ Menelaum regem Laconum, maritum suum reliquit, ut Paridem filium Priami regis Trojæ, qui tum fortè à Menelao susceptus hospitio fuerat, sequeretur: quæ causa Trojani belli fuit.

Helene. Impudica, similis

L V.

Auditor improbus.

1. Ut recitem tibi nostra rogas epigrammata, nolo:
2. Non audire, Celer, sed recitare cupis.

VERS.2. *Sed recitare.* Vis illa idcirco audire, ut retineas memoria, tum aliis,

quasi tua essent, recites: vel,
non mea vis audire, sed ha-
bere causam recitandi tua.

L V I.

Laus suspiciosa.

1. Bella es; novimus : & puella ; verum est :
2. Et dives; quis enim potest negare?
3. Sed dum te nimium, Fabulla, laudas,
4. Nec dives, neque bella, nec puella es.

VERS. I. *Bella*. Venuſta:
bellus quiddam minus eſt
pulchro. Vide Epigr. 10.

tem prædicando, ut eas in
te dotes inesse non creda-
mus. Qui se nimium laudat

4. *Nec dives, &c.* Facis
nimium te laudando & tuas
divitias, formam, castita-

ac venditat, videtur sibi
defensionem parare, ac suis
rebus diffidere.

LVI.

In Cacilianum ficosum.

1. Cùm dixi ficus, rides quasi barbara verba,
2. Et dici ficos, Cæciliane, jubes.
3. Dicemus ficus, quas scimus in arbore nasci,
4. Dicemus ficos, Cæciliane, tuos.

VERS. I. Cùm ego vocem
hanc *ficus* pluralis numeri
posui in quarta declinatio.

ne, me rides quasi loquar
barbarè & parū latinè, vis-
que dici ficos quasi vox ficos
D. 2. effer

esset tantum secundæ declinationis. Ego verò tibi respondeo vocem illam, *ficus*, cum significat fructum qui ex ficu arbore nascitur, esse rectè ac dici in quarta declinatione: at cum significat morbum turpem qui tuus est, quo tu laboras, esse ordinis secundi. Dicimus igitur *ficus arbores*: & tuos *ficos*.

Ficus. Significat ea vox notam arborem, ejusq; fructum; item morbum seu vi-

tium corporis ex intemperantia ortum, quando intumescit caro & instar ficu excrescit; quo morbo qui laborant, *ficosi* appellantur. Cum arborem & fructum ejusdem arboris significat, est promiscuè quartæ aut secundæ declinationis; cum verò morbum, est tantum secundæ ac generis etiam masculini, ut liquet ex hoc loco Martialis, qui aliter explicari satis commodè & latinè non potest.

LVIII.

In furem librorum.

1. Erras, meorum fur avare librorum,
2. Fieri poetam posse qui putas tanti,
3. Scriptura quanti constat, & tomus vilis.
4. Non sex paratur aut decem sophos nummis;
5. Secreta quære carmina, & rudes curas,
6. Quas novit unus, scrinioque signatas
7. Custodit ipse virginis pater chartæ:
8. Quæ trita duro non inhorruit mento.
9. Mutare dominum non potest liber notus:
10. Sed pumicata fronte si quis est nondum,
11. Nec umbilicis cultus atque membrana;
12. Mercare: tales habeo, nec sciet quisquam.
13. Aliena quisquis recitat, & petit famam;
14. Non emere librum, sed silentium debet.

VERS. 2. Ordo est. Erras si putas posse fieri aliquem poetam tanti, id est, tanto pretio; non majore sumptu artem poeticam comparari posse, quam quo liber cõstat, ac tomus, *vilis*, hoc est, exigui pretii. *avarum* vocat furem illum, quia rem tantam, quanta est poetæ fama, emere contendebat vili pretio.

3. *Scriptura*. Scripta in libro carmina: vel, labor describendi aliena carmina.

Tomus. Pars libri: liber, τόμος, à τέμνω, scindo, divido. Opus aliquod, ingens liber, in multos tomos, in multas partes secatur.

4. *Sex nummis*. Sestertiis sex. Sestertius nummus valet asses gallicæ monetæ duos:

duos : ita fuit appellatus quasi semistertius, quia valebat asses tres dempto semisse, five duos & semis. Exprimi solebat ac notari duabus L. L. cum S. nempe, duæ libræ five asses duo, & semis: posteaduæ L. L. junctæ sunt, & facta est littera H, unde obtinuit usus ut illa nota H S, sestertium significaret. Porro sestertiū in neutro genere valet mille sestertios.

Sophos. Plautus, fama boni poetæ. Propriè *Sophos* est vox acclamantium & plaudentium; à Græco σοφός, id est, sapienter, præclare, bellè, &c. Ponitur autem hoc in loco quasi nomen neutrius generis.

5. *Secreta*. Nondum vulgata, in scrinio poetæ recondita.

Rudes. Nondum editas, libros quasi recens cufos Metaphora ducitur à nummis qui recens cusi, apparent rudes & asperi; usu, deteruntur ac lævigantur.

6. 7. Quas chartas seu curas eruditas, solus earum auctor & quasi pater, custodit in suo pluteo & scrinio claufas & obsignatas clavi, aut annulo, solas & intactas; ut virgines abduntur à parentibus, & custodiuntur domi. Virgo charta, quæ nondum lectorem experta est, quam nullius adhuc manus attigit. Aliàs significat chartam in qua nihil scriptum sit, quæ pura dici quoque solet.

8. Quæ nondum barbam contraxit. Cum libri sinu vel manibus diu tenentur ac teruntur, solent sordida quadam lanugine inhorrere, in iisque villi quidam & pili, ut

in virili mento, subnascuntur. 9. Alteri auctori ascribi nequit liber ille, qui jam est vulgatus, sed is tantum qui nondum est fronte pumicata, &c.

10. *Pumicata*. Libri olim obtegebantur aliquando pelibus, & constabant distinctis foliis, ut nunc ferè fit: ea folia interdum erant membranæ, vulgò tamen lignæ & cerâ obducta, in qua cera scribebatur graphio, ac folia illa tabulæ dicebantur. Pelles extimæ poliri pumice & lævigari solebant. Est autem pumex, lapis aridus, levis, spongiosus & erosus. Aliquando libri constabant ex uno longiori & perpetuo membranæ folio, ex una pagina in cuius ima parte asuebatur baculus tenuis, seu radius è buxo, cedro, ebore, &c. Circa hunc baculum volvebatur illa ingès & perpetua pagina, ita ut extra oras membranæ circa baculum involutæ, extarent baculli capita duo tornata, & buxo, ebore, &c. ornata, quæ vocabantur libri cornua. In ima pagina aut ad marginem angulosve librorum addebantur, ornamentî causa, bullæ, clavi ex ære aut argento, emblemata umbonis aut umbilici speciem referentia, quæ omnia umbilici dicebantur.

Fronte. Frons libri, qui è foliis multis compactis confect, dici potest plana facies defecti marginis, Gallicè, *la tranche*, Italicè *la testa del libro*, quia exterior ille margo primus in oculos incurrit, ut frons & vultus aspicitur ab eo qui nos allo-

quitur adversos: in voluminibus autem seu libris circa baculum involutis, frontes erant oræ & margines chartæ complicatæ in orbem circa baculum, quibus in mediis extabant cornua: itaque geminæ in singulis libris erant, solebant æquari & poliri pumice. Potest etiam gemina frons libri vocari paginæ initium, & pars prima tum interior, tum exterior.

11. *Membrana*. Vel pellis est, qua obducebantur libri, vel ipsa illa membrana in qua scribebatur, quæ bicolor à Persio dicitur Satyr. 3. quia introrsum, (qua videlicet parte scribebatur) cā-

dida erat; extrorsum croceo, vel purpureo colore imbuta.

12. *Tales habeo, &c.* Hunc versiculum sic aliqui reponunt non pravè. *Mercare tales adeo &c.* Mendosè verò, qui legunt, *Mercare tales ab eo*, nempe custode chartæ virginis. Peccaret enim versus contra prosodia leges.

13. *Et petit famam*. Et laudari, tanquam si sua essent, cupit: auctor illorum haberi optat.

14. Is non tam debet pretium dare pro libro, quàm pro silentio: hoc est, dare pecuniam auctori ut fileat, permittatque te illa recitare pro tuis.

L I X.

Poeta liber.

1. Liber homo es nimium, dicis mihi, Cherile, sēper.
2. In te qui dicit, Chærule, liber homo est.

VERS. 1. 2. Dicis mihi semper, ô Cherile, me esse dicaciorem & liberiorem: fanè hunc esse liberum admodum & otiosum oportet, qui habeat satis otii ut in te hominem nauci & nihili, ac de te scribat; non is ego sum: jocarer in te libenter & liberè, si liber ab aliis occupationibus forem.

Liber. Ea vox aliquando dicacem & maledicum sonat, aliquando otiosum, &

vacuum, cui nihil est quod agat: ludit in gemina ista significatione. Vel: liber homo est, quia à te nihil timet, nihil expectat. Vel: Liber est quicumque in te dicit, quia in te dici liberè omnia & verè possunt. Legi potest eadem extrema Versiculi pars cum interrogationis nota: liber homo est? an est liber, & dicax qui te infestatur? immò justus. & fincerus est.

L X.

Iocus in Canium.

1. Cœpit, Maxime, Pana quæ solebat,
2. Nunc ostendere Canium Terentos.

VERS. 1. 2. O maxime, sic dictus quod esset propè
convenire antea solebant ripam Tiberis, & ejus aquis
homines ad Terentum, ut tereretur, seu aliuveretur,
ibi simulachrum Panos vi- vel, quod in eo ara Ditister-
serent, jam convenient, con- ra occultaretur. Porro sta-
currentque, ut Canium vi- tua Panos habitu ridentis
sant: & Terentos (est in re- pingebatur: Canius autem
cto casu ea vox, græco fle- erat Poeta lepidissimus ac
xu) pro simulachro Panos ridere semper solitus, qui
ridentis, ipsum Canium cē- non ita pridem habitare in
pit ostendere. campo Martio propè Teren-

Pana. Pan Deus erat agro- tum ceperat. Ait igitur Mar-
rum; Faunorum & Satyro- tialis Canium deinceps lo-
rum ductor, vino, somno, co Panos ostensum iti, ne-
choreis indulgere solitus: que repertum iri dissimi-
ejus simulachrum visebatur lem, si quidem eum semper
in Terento, quæ Terentus e- homines videbunt riden-
rat locus in campo Martio, tem, festivum & lepidum.

L X I.

Librum suum Proculo mittit.

1. Vade salutatum pro me liber: ire juberis
2. Ad proculi nitidos, officiose, Lares.
3. Quæris iter? dicam: vicinum Castora canæ
4. Transibis Vestæ, virgineamque domum.
5. Inde sacro veneranda petes palatia clivo,
6. Plurima quâ summi fulget imago ducis.
7. Nec te detineat miri radiata colossi
8. Quæ Rhodium moles vincere gaudet opus.
9. Flecte vias hæc quâ madidi sunt tecta Lyæi,
10. Et Cybeles picto stat Corybante tholus.
11. Protinus à læva clari tibi fronte Penates,
12. Atriaque excelsæ sunt adeunda domus.
13. Hanc pete: ne metuas fastus, limenq; superbū:
14. Nulla magis toto janua poste patet:
15. Nec propior quâ Phæbus amet, doctæq; sorores.
16. Si dicet: quare non tamen ipse venit?
17. Sic licet excuses: Quia, qualiacumque leguntur.
18. Ista salutator scribere non potuit.

VERS. 3. *Iter* Habitabat ne: C. Julius Proculus in Pa-
Martialis ad pilam Tiburti- latio, regione decima.
nam in septima urbis regio- *Castora.* Templum Casto-
ris

ris & Pollucis, quod in foro erat. De Castore dictum supra Epigr. 32.

4. *Vestæ*. In æde Victoriæ erat simulacrum Vestæ allatum Pessinunte, & juxta visebatur virginum Vestalium domus. Canam vocat Vestam, quia Saturni Deorum antiquissimi filia.

5. A Romano foro ibis in montem Palatinum & regiā Domitiani, per sacrum cli-vum, id est, sacram viam, ea parte qua Domitiani statua equestris spectatur *Plurima*, alta, eminens, conspicua.

7. Ne moram trahas in spectanda ingenti statua solis, cujus moles Rhodi Colossus superat: id est, statuatam ingentem Solis in portu insulæ Rhodi positam.

Colossi. De illo vide Epig. 2. libri Spectaculorum. Sunt qui hunc, & libri Spectaculorum versum interpretentur de statua Domitiani, quam egregiis versibus descripsit Statius.

9. Pete hinc templum Bacchi, & Cybeles.

Lyæi. Ita vocatur Bacchus ἀλύω solvo, quia curas solvit. Cybele Deorum erat mater.

10. *Tholus*. Est testudo templi, sive pars in quam lapides aut trabes fornicis coeunt & conveniunt: ex qua suspendi dona votiva consueverant. Sumitur eadem

vox aliquando pro ædificiis omnibus, quorum fastigium est rotundum.

Corybante. Erant Corybantes sacerdotes Cybeles: eorum multæ imagines piæ cernebantur in ejus templo. Dicti sunt à voce græca κρύπτειν, quæ significat caput saltando jactare, quod illi sacerdotes velut insano furore correpti saltitarent; vel, à voce κέρυς, *galea*, quod galero quodam instar galeæ facto, uterentur.

11. *Alava fronte*. Ad levam partem templi Cybeles, Proculi domum invenies.

Penates. Proprie Penates erant Dii domestici, ita dicti, quia in penitiori domo colebantur: pro tota domo fumuntur.

14. Nulla domus est apertior & patentior, adeuntibus, ob domini scilicet humanitatem.

15. Nec ulla domus est Phœbo, Musisque gratior, *Propior*. Præsentior, benignior.

16. *Ipse*. Martialis: cū mittit librum, cur non venit ipse?

17. Ita poteris Martialem excusare. Qualiacumque, quantulacumque sint ista Epigrammata, requirunt otii tamen aliquid ac temporis, quod iis non suppetit, qui salutatores esse volunt: qui salutandis amicis tempus terunt.

L X I I.

In plagiarium.

1. Nostris versibus esse te poetam,
2. Fidentine, putas, cupisque credi.

3. Sic

3. Sic dentata sibi videtur Ægle,
4. Emptis ossibus, Indicoque cornu:
5. Sic, quæ nigrior est cadente moro,
6. Ceruffata sibi placet Lycoris.
7. Hac & tu ratione, quâ poeta es,
8. Calvus cùm fueris, eris comatus.

VERS. 1. *Nostris*. Quos mihi surripuisti, &c.

4. *Ossibus*. Eburneis dentibus. Ebur est ipse dens elephantis, quæ bellua nascitur maximè in India: quidam elephantis dentes vocant cornua, quia cornuum bubulorum magnitudinem & vim habent.

5. *Cadente*. Maturo: tunc enim nigrescit.

6. *Ceruffata* Fuco infecta.

Cerussa est pigmentum candidum quod genis allinitur ad conciliandam venustatē.

7. Sic tu comatum te dices quando emptos crines & ascititios appones calvo capiti; sed quemadmodum ascita coma non impedit quominus aliquis reverà sit calvus, ita tua furta & carmina mea, quæ pro tuis recitas, non impediunt quominus poeta sis pessimus.

L X I I I.

Malum nomen.

1. Dimidium donare Lino, quàm credere totum
2. Qui mavult: mavult perdere dimidium.

VERS. 1. 2. Qui Lino poscenti summam pecunię mutuo accipiendam, donat gratis dimidiam summę illius partem, sapienter facit, quia perdet tantum dimidiam il-

lam partem: si enim totam summam daret illi mutuam, & ab eo speraret esse reddendam, totā perderet, quia Linus nunquam solvit mutuū, creditum nunquam reddit.

L X I V.

Forum dives, Parnassus inops.

1. O mihi curarum pretium non vile mearum,
2. Flacce Antenorei spes & alumne Laris,
3. Pierios differ cantusque, chorosque fororum:
4. Æs dabit ex istis nulla puella tibi.
5. Quid petis à Phebo? nūmos habet arca Minervę,
6. Hæc sapit, hæc omnes fœnerat una Deos.
7. Quid possēt hedere Bacchi dare? Palladis arbor

8. Inclinat varias pondere nigra comas.

9. Præter aquas Helicon, & ferta, lyrasque Dearū

10. Nil habet, & magnum, sed perinane, sophos.

11. Quid tibi cum Cyrrha? quid cum Permessi-
de lympa?

12. Romanum propius, divitiisque forum est.

13. Illic æra sonant: at circum pulpita nostra,

14. Et steriles cathedras, basia sola crepant.

VERS. 1. 2. O Flacce oriun-
de Patavio, qui dignus es
cui consulam, cujus res cu-
rem, cujus res & commoda
mihi & Recip. magno habenda
sunt in pretio.

Flacce. Val. Flaccus poeta
nobilis, Argonautica scrip-
sit: Vespasiani tempore flo-
ruit. Vide Epig. 53.

Antenorei laris. Urbis Pa-
tavinae, in qua habitavit, &
quam cōdidit Antenor Tro-
janus. Virg. 1. Æneid. Pata-
vium sive Padua, *Padova*,
quasi Padavium dictum est,
quia est ad Padum.

3. 4. *Differ.* Omitte poeti-
cam & carmina, aut in aliud
tempus reice: nulla è Musis
te divitem faciet.

5. Frustra opes à Phæbo
petis; eget.

Minerva. Templum Mi-
nervæ, vicinum erat Ro-
mano foro: ubi causæ age-
bantur, magno causidico-
rum lucro. De foro Palla-
dio vide infra versu 12.

6. Tantum habet pecuniæ
Minerva, ut mutuos dare
Diis reliquis nummos possit:
itaque sapit, ac meritò Dea
apientia præses dicitur.

7. Quem fructum affert he-
dera? certè nullum: at olea
baccas profert, earumque
pōdere ramos depressos ha-
bet hoc est, friget poesis, fer-

vet ac ditescit forum. Poetæ
coronabantur hedera. Virg.
*Pastores hedera crescentem
ornate poetam.* Ecloga VII.
Poetæ enim sunt in tutela
Bacchi, cui sacra hedera.

Varias. Qui virides una
parte, altera cādidiores sūt.

Helicon. Mons Græciæ in
Bœotia, nunc *Heliconæ*, Mu-
sis facer.

10. *Perinane.* Admodum
inane, nullius planè utilita-
tis. De voce *Sophos*, lege
Epig. 58. in hoc libro.

11. *Cyrrha.* Unus est è
verticibus Parnassi: alter
Nisa dicitur.

Permesside. Aqua fluvii
Permessi, qui ex Helicone
fluit. Legitur etiam: *Permes-
side nuda.*

12. *Romanum.* Forum La-
tium & Latinum, sive Ro-
manum, idemque Vetus di-
ctum, erat omnium antiquis-
simum: additum aliud deinde
à Cæsare fuit, Julium
nuncupatum, ac deinde Pal-
ladium, cū Domitianus il-
lud instaurasset: tertium ab
Augusto. Accessit quartum
Nervæ, quod Transitorium
dicebatur. Additum deniq;
Trajani forum, sive Ulpium.

Propius. Quàm Cyrrha &
Helicon, qui sunt procul
hinc, in Græcia.

Divitius. Divitior & di-
tior

tior, à dives; rectè ambo dicuntur & latinè; illud antiquius & obsoletius.

13. *Æra*. Nummi qui olim ex ære sunt cusi. *Sonant*. Dū solvuntur à clientibus.

Pulpita. Pulpitum, suggestus est, & locus editior, unde ad populum verba fiunt: alias significat locum in

theatro altiore, ubi pueri symphoniaci.

14. *Cathedras*. Unde magistri discipulos docent, & poetæ carmina sua recitant.

Basia. Oscula: hoc est, inanes plausus. Solebant deosculari quos laudarent, probarentque.

L X V.

Romana Mors.

1. Indignas premeret pestis cū tabida fauces,
2. Inque suos vultus serperet atra lues:
3. Siccis ipse genis flentes hortatus amicos
4. Decrevit Stygios Festus adire lacus:
5. Nec tamen obscuro pia polluit ora veneno,
6. Aut torfit lentā tristia fata fame.
7. Sanctam Romanā vitam sed morte peregit,
8. Dimisitque animam nobiliore viā.
9. Hanc mortem fati magni præferre Catonis
10. Fama potest: hujus Cæsar amicus erat.

VERS. 1. *Indignas*. Affligas morbo qui erat indignus homine probo, quem sua nimirum virtus ab eo vindicare debere videbatur; qui tale supplicium minime merebatur.

Pestis &c. Morbus iste, de quo hic agitur, scabies quædam est: à mento in collum, pectusque serpit, & Menta-gra vocatur; aliter, Lichen.

4. *Stygios adire lacus*. Inferos petere, ubi Styx, palus inferorum: decrevit mori.

5. Noluit se tamen veneno interficere.

Obscuro. Quod arcana vinocet, imisque in præcordiis clam sævit. *Polluit*. Veneno extincti colorem ferè lividum referunt.

6. Vitam, fame tristi sensim se macerando, non absumpsit.

7. *Romana*. Romanis heroibus usitata, forti & generosa gladio se confecit.

9. *Catonis*. De Catone Uticensi vide Epig. 9. hujus lib.

10. *Hujus*. Festi. Præferendus Catoni Festus, quod Cato sibi necem conscivit metu & odio Cæsaris; Festus Imperatoris amicus erat.

L X V I.

In Attalum ardelionem.

1. Semper agis causas, & res agis, Attale, semper:
2. Est, non est, quod agas, Attale, semper agis.
3. Si res, & causæ defunt, agis, Attale, mulas:
4. Attale, ne quod agas desit, agas animam.

VERS. 1. *Res.* Negotia varia: tales homines à Græcis vocantur πολυπράγμονες, qui semper occupati sunt & inquieti, qui apta inepta, aliena & sua agunt. De illis vide lib. II. Epigr. 6.

scilicet, aut alia quapiam merce onustas: quod vilissima mancipia faciebant.

3. *Agis mulas.* Oleribus

4. *Agas animam.* Opto ut moriaris: ne otiosus sis, ne nihil agas. Ludit in verbo, *agas*, agere animam est eam expellere, exhalare; mori.

L X V I I.

In sportula petitozem.

1. Sportula, Cane, tibi supremà nocte petita est.
2. Occidit, puto, te, Cane, quòd una fuit.

VERS. 1. O Cane, (fictum est nomen) tu ea nocte quæ tibi suprema fuit, qua mortuus es, petieras à patronis sportulam; sed cum unam tantum accepisses, ac videres tibi cum ista sportula

moriendum esse fame, puto te hoc dolore exanimatum fuisse. Vel, qui soleres multas sportulas à multis patronis corrogare, cum unam duntaxat tibi datam videres, periisti.

L X V I I I.

In servum.

1. E servo scis te genitum, blandèque fateris;
2. Cum dicis dominum, Sosibiane, patrem.

VERS. 1. 2. Sosibianus ex adulterio nobilis matronæ cum servo, natus erat, & illius matronæ virum, cujus filius putabatur, dominum

blandièdo vocitabat. Rætè, inquit vates, facis, ò Sosibiane, tuus ille dominus non pater est, tu servus & furto natus.

L X I X.

Homo probus, superum est cura.

1. Hæc quæ pulvere dissipata multo
2. Longas porticus explicat ruinas,
3. En quanto jacet absoluta casu!
4. Tectis nam modò Regulus sub illis
5. Gestatus fuerat, recesseratque:
6. Victa est pondere cùm suo repentè,
7. Et postquam domino nihil timebat,
8. Securo ruit incruenta damno.
9. Tantæ, Regule, post metum querelæ,
10. Quis curam neget esse te Deorum,
11. Propter quem fuit innocens ruina?

VERS. 1. *Hæc.* Idem argumentum tractat Epig. 13.

Dissipata. Cum ingēti pulvere dissoluta & collapsa.

3. Quàm bene isto suo casu & prolapsione liberata est ab hominum invidia, & à gravi crimine quo laborasset, si virum probum oppressisset! vel, quàm felici eventu & casu, soluta est veluti scelere, cujus fuisset rea, si, &c.

8. *Secura.* Nihil domino

innocens, sed sibi; suo damno & periculo tantū cadēs, non alieno. *Incruenta.* Innoxia. 9. 10. Postquam soluti & liberati sumus metu damni & exitiū tui, quod profectò ingentes hominum querelas excitasset, qui divinam accusassent aut negassent providentiam; quis non intelligit te superis curæ esse, cujus virtuti datum sit, ut impunè, ac te illæso, porticus rueret?

L X X.

In praconem stolidè facetur.

1. Venderet excultos colles cùm præco facetus,
2. Atque suburbani jugera pulchra soli:
3. Errat, ait, si quis Mario putat esse necesse
4. Vendere: nil debet; scenerat immò magis.
5. Quæ ratio est igitur? servos ubi perdidit omnes,
6. Et pecus, & fructus, non amat inde locum.
7. Quis faceret pretium, nisi qui sua perdere vellet
8. Omnia? sic Mario noxius hæret ager.

VERS.

VERS. I. *Venderet.* Marius quidam prædium propè urbem habebat lautum & cultum: illud, ut æs alienum dissolveret, vendere cupiēs, præconi & hastæ subiecit; id est, adhibuit præconē à quo venale prædium proclamaretur: auctionem constituit: (auctionis signum erat hasta in certo loco publicè sublata & fixa.) Præco malè factus cum vellet Marium exulare, ne quis eum inopia & æris alieni gravitate id facere putaret, attulit fictam causam, nempe quòd in eo prædio Marius servos & pecora amisisset, sed non in-

tellexit homo stupidus fore ut inde omnes colligerent continuò, agrum esse pestilentem, atque ita nemo vellet ejus facere pretium, hoc est, illum emere, quod reverà contigit.

4. *Fenerat.* Non modò nihil aliis debet, ut cōtra mutuum ipsis det pecuniam.

5. *Ubi.* Ordo est: ob eam causam non amat hunc fundum, ubi servos perdidit.

8. *Noxius.* Damnosus Mario, qui vèdere illum cupiebat, ut haberet unde alienum æs dissolveret; vel, ubi servos perdiderat. *Hæret*, manet, non emitur ab aliis.

L X X I.

Vicinus non vicinus.

1. Vicinus meus est, manuque tangi
2. De nostris Novius potest fenestris.
3. Quis non invideat mihi, putetque
4. Horis omnibus esse me beatum,
5. Juncto cui liceat frui sodale?
6. Tam longè est mihi, quàm Terentianus,
7. Qui nunc Niliacam regit Syenen.
8. Non convivere, nec videre saltem,
9. Non audire licet: nec urbe totà
10. Quisquam est tam propè, tam proculq; nobis,
11. Migrandum est mihi longiùs, vel illi.
12. Vicinus Novio, vel inquilinus
13. Sit, si quis Novium videre non vult.

VERS. 5. *Juncto.* In junctis ædibus habitante.

Terentianus. Eques Rom. qui Ægyptum administra-
bat. *Syene.* Est urbs in Æthiopiæ finibus & Ægypti: nunc appellatur *Asna*. Sub tropico Cancri posita est, ad Nilum; olim Romani Im-

perii, ut nunc Turcici, terminus.

12. *Inquilinus sit.* Habitet in ipsius Novii domo. Vocatur inquilinus, qui habitat in domo alterius conducta, non sua. Lemma vulgò huic epigrammati præfixum legitur, *De Novio Mycropsyche* seu

seu *Myrospico* (quæ vox eadem est ac prior, translatis paulisper ac vitiatis elementis.) Est autem *Μυροσπίκος* homo pusilli animi & meticulosi, qui subrustico pudore impeditur, ne homines cōveniat, accipiat, alloquatur.

L X X I I.

In mulierem ebriosam.

1. Ne gravis hesterno fragres, Fescennia, vino,
2. Pastillos Cosmi luxuriosa voras.
3. Ista linunt dentes jentacula: sed nihil obstat,
4. Extremo ructus cū venit à barathro.
5. Quid quòd olet gravius miltū diapasmate virus,
6. Atque duplex animæ longiūs exit odor.
7. Notas ergo nimis fraudes, deprensæque furta
8. Jam tollas, & sis ebria simpliciter.

VERS. I. Ne oleas vinum à te haustum heri.

Vino. Vini usus Romanis fœminis severè admodum interdictus erat.

2. *Pastillos.* Pastillus à pane dictus est, quòd parvū panis formam referat, cū sit rotundus & planus ad rotæ similitudinem: hinc *τροχίσκος* *rotula*, vocatur à Græcis. Est rotunda massa ex cinna-mo, pipere, & aromatibus confata, quam ore continebant, ut halitus esset suavis & benè olens.

Luxuriosa. Delicata, intemperans. Cosmus autem erat unguentarius & pharmacopola celebris.

3. Isti pastilli nihil aliud agunt nisi dentes, & os extremum linunt, non depellunt autem odorem tetrum, qui ab ructante stomacho tanquam à barathro fetente venit.

Jentacula. Quia isti pastilli manè ut plurimum sumebantur à jejunis.

5.6. Immò virus & vini odor gravis, fœdius olet cū est mixtus odori pastillorum; & anima, sive halitus ex utroque isto odore mixtus, longiūs propagatur, durat diutiūs.

Diapasmate. Diapasmata propriè dicuntur ea quæ siccis odoribus constant, sine oleo, aut alio liquore, ut pulvis quem Cypriū vocant, quicrinibus inspergitur, à voce *διαπάρω*, inspergo. Sumitur hic pro pastillo seu trochischo & odorato orbiculo.

8. Abstine igitur deinceps à vorandis pastillis, omite istas fraudes &furtiva jentacula, quæ tuam ebrietatem magis produnt, & fetorem augment: minùs graviter olebis cū eris tantū ebria, cū simplici fetore vini laborabis, & non duplici, nè pe vini & diapasmatum. Vel; esto apertè & candidè ebria, non dissimulanter & moleste.

LXXIII.

Epitaphium Alcimi.

1. Alcime, quē raptum domino crescentibus annis
2. Lavicana levi cespite velat humus :
3. Accipe non Pario nutantia pondera saxo ,
4. Quæ cineri vanus dat ruitura labor ;
5. Sed fragiles buxos, & opacas palmitis umbras ,
6. Quæque virent lacrymis roscida prata meis.
7. Accipe, care puer, nostri monumenta doloris :
8. Hic tibi perpetuo tempore vivet honor .
9. Cū mihi supremos Lachesis perneverit annos ,
10. Non aliter cineres mando jacere meos .

VERS. 2. *Lavicana*. Qui in via Lavicana sepultus es. Sepulcra juxta vias publicas poni moris erat, ut prætereuntes admonerentur mortalitatis. Labicum autem seu Lavicum est vicus Latii. Hinc via Lavicana, quæ Roma Lavicum ducebat; vulgò nunc *Strada di Valmontone*.

Levi cespite. Non magnifico tumulo, nempe cespititio. *Velat*. Tegit, tumulat.

3. 4. Non extruimus tibi sepulcrum è marmore, cujus moles immensa & in altum educta sit, qualem Principes mortuis ponunt, inani labore, quia istæ moles aliquando corruent.

Pario. Parus insula est Ægei maris, *Pario*, ubi marmor insigne: legitur etiam *Phario*. Est *Pharus*, *Farion*, exigua insula Ægypti, propè Alexandriam. In ea insula erat ingens turris, *Pharus* quoque dicta, quæ navigantibus iter commonstraret ac portum. Si legas, *Phario*, Pyramides intellige, quæ erant sepulcra regum Ægypti. De illis vide lib. Spect. Epig. 1.

Nutantia. Edificia altissi-

ma videntur nutare.

5. *Buxos*. Sepulcri locum solebant obumbrare arboribus, iisque ut plurimum quæ perpetuam viriditatem retinent, rati hoc felicibus umbris convenire: flores etiam ferebant eos qui diutius durarent.

Palmitis. Est propriè palmes, ramus viteus: hinc pro qualibet arbore ponitur.

6. *Prata*. Cespitem quem meis lacrymis irrigavi, unde herba viridior.

7. 8. *Monumenta*. Nempe buxetum, pratum, atque adeo hæc mea carmina, quæ durabunt & vivent diu in tuum honorem.

9. *Lachesis*. Una de Parcis. Tres vulgò numerantur: Clotho, Atropos, & Lachesis. Lege lib. IV. Ep. 42.

Perneverit. Nendo absolverit, ubi fatale pensum absolverit, finemque meis annis imposuerit, non cupio alio sepulcri honore frui atque tu: carmina mihi dari, & cespititium tumulum amicorum lacrymis rigatum volo, præterea nihil.

LXXIV.

Garrere in aurem.

1. Garris in aurem semper omnibus, Cinna:
2. Garris & illud, teste quod licet turba:
3. Rides in aurem; quereris; arguis; ploras;
4. Cantas in aurem; judicas; taces; clamas.
5. Adeone penitus fedit hic tibi morbus,
6. Ut sæpe in aurem, Cinna, Cæsarem laudes?

VERS. 1. *In aurem.* Omnes alloqueris clanculùm & inolita est ista taciturnitas, secretò, quasi diceret mysterii quidpiam. atque arcani religio vitiosa? ut etiam Imperatorem nonnisi clam laudes? Fortasse obtrectatorem carpit, qui Cæsari detrahebat clam, cum in aurem de eo loqueretur. Si verè laudas, luce, 5. Adeone placet tibi, & palàm, & clarè lauda.

LXXV.

Obtrectator.

1. Cùm tua non edas, carpis mea carmina, Læli: —
2. Carpere vel noli nostra, vel ede tua.

VERS. 2. *Ede tua.* Si enim quàm in meis, quæ tamen tua edideris carmina, plura malignè carpis, quasi poeta in iiserunt reprehendenda optimus.

LXXVI.

Amicorum Epitaphium.

1. Fabricio junctus fido requiescit Aquinus,
2. Qui prior Elysiæ gaudet adisse domos.
3. Ara duplex primi testatur munera pili:
4. Inscriptum est, titulo quod brevior legis:
5. Junctus uterque sacro laudatæ fœdere vitæ,
6. Famaque quod rarò novit, amicus erat.

VERS. 1. *Junctus.* In vicinotumulo conditus. rum quòd reliquerit amicum superstitem, quòd prior 2. *Gaudet.* Lætus nimis objecit.

3. *Ara.*

3. *Ara.* Excitari solebant propè tumulos arulæ: duobus illis gemina posita est: & in aræ basi sculptum fuit vexillum, ex quo intelligatur eos fuisse primi pili honore donatos. Primipili centuriones vocabantur, qui custodiebant legionis vexillum, quod aliud nihil erat quàm arula inaurata imposita sumæ perticæ, infra quam aræ imago Imperatoris pendebat: supra autem, aquilæ effigies visebatur, aræ imminens. Ordo & sensus est: Ara duplex (vel excitata propè tumulum, vel incisa & insculpta cippo) testatur eos fuisse primi pili dignitate ornatos: ad eorum tamen laudē est insignius id quod legis inscriptum breviori titulo, nempe paucioribus verbis scriptum in tituli & elogii morem, (scriptum, inquam, in aræ ipsius basi, vel cippo aliquo) scilicet illud distichum quod sequitur *Junctus uterque &c.* Cuius gemini versiculi est hæc sententia. Uterque vitam iidem in armis & arte militari, in eadem honorum & munerum societate, vixit, & uterque amicus alteri vixit, quod ratò prædicatur inter pares, atque æmulos.

Primipili. Pilum erat hasta brevior, telum Romanis usitatum. Centurio primi pili, sive Primipilus, erat in prima cohorte ceturio triariorum: Triarii vocabantur milites, qui tertium & præcipuum in cohorte ordinem seu lineam, ut vocant, tenebant, militum omnium natu maximi: secundum locum & ordinē habebāt iique Principes dicebātur, primum seu anteriorem Hastati. In singulis legionibus erāt decem cohortes, & centuriones sexaginta, sex in unaquaque cohorte. Centurio Primipilus aliis omnibus centurionibus præstabat, aquilam legionis tenebat, aderat consilio cum tribunis, &c.

LXXVII.

In pessimum causidicum.

1. Quod clamas semper, quod agentibus obstrepis, Heli,
2. Non facis hoc gratis: accipis, ut taceas.

VERS. I. *Agentibus obstrepis.* Alios, qui causas agunt, patronos, obtundis & interpellas clamādo, vociferādo. & est sanè tibi quæstuosa: cogis enim iudices & bonos patronos tibi os obturare muneribus, & silentiū tuum emere. Alii accipiunt munera ut loquantur, tu ut taceas: adeò improbus es rabula.

LXXVIII.

In hominem mollem ac effæminatum.

1. Si non molestum est, teque non piget, Scazon,
2. Nostro (rogamus) pauca verba Materno
3. Dicas in aurem, sic, ut audiat solus:
4. Amator ille tristium lacernarum,
5. Et bæticatus atque leucophæatus,
6. Qui coccinatos non putat viros esse,
7. Amethystinæque mulierum vocat vestes;
8. Nativa laudet, habeat & licet semper
9. Fuscus colores; galbanos habet mores.
10. Quæris, quis hic sit? excidit mihi nomen.

VERS. 1. Scazon. Versus est jambico cetera similis, hoc uno dispar quod in sexta sede spondæum habeat, jambum in quinta. Hunc alloquitur Martialis, mittitq; ad Maternum: modò tamen, inquit, ire commodè possis; claudicat enim Scazon, & ita vocatur à verbo *σκάζω*, claudico; scholiambus etiam dicitur, quasi claudus jambus: à *σκολιός*, tortuosus: & *ἰαμβος*, jambus.

3. In aurem. Vide Epigr. 74 & lepidè hoc dicit: jubet clam à versu narrari, quod ipse palàm litteris mandat ac vulgat.

4. Ille quem nosti, qui amat uti lacernis vilibus, & obscuri coloris.

Ille. Aliquis Materno notus, quidam Cinnam, alii Galbam, nonnulli Fuscum vocant.

Lacernarum. Erat lacerna vestis crassior, quæ ceteris imponebatur, vulgò pulli coloris; à militibus primum usurpata in castris, & armis

superinjecta; post in urbem inducta.

5. Bæticatus. Qui utitur vestibus nativo colore tinctis, qualem habent lanæ ovium Hispanarum propè fluvium Bætim, nunc dictum *Guadalquivir*. Nativus ille Bæticarum ovium & lanarum color erat rutilus: in cetera Hispania vulgò nativus ovium color fuscus erat ac ferrugineus, quem fortè Martialis hoc in loco intelligit, Bæticam accipiendo pro tota Hispania, cujus est pars Bætica, nunc Andalusia & pars regni Granatensis.

Leucophæatus. Qui vestes gerere leucophæas solet: color leucophæus, est mixtus ex albo & nigro, cinereus, à *λευκός* albus, & *φαιός* niger: *λευκόφαιος* leucophæus: ex albo & nigro conflatus.

6. Qui non putat temperantes & pudicos esse illos, qui coccineis vestibus induuntur. Coccum est granum sumptum ex arbuscula quadam, quo rubeus color admo-

admodum vividus conficitur.

7. *Amethystinas*. Viola-cei coloris. Amethystus est gemma referens colore vinum pallidum, aut sanguinem dilutum. Vide lib. X. Epigram. 45. Erant in pretio vestes istius coloris, apud Romanos. Sensus est: qui vestes amethystinas mulierum proprias, mulieribus relinquendas esse clamat.

8. *Quamvis* nativas, id est, natura, non arte tinctas vestes laudet, Baticas nimirum; coloresque vestium habeat fuscus & viles: mores habet tamen minimè vestibus similes seu fuscus, sed Galbanos, seu tinctos galbano, quo colore maximè gaudent fœminæ, id est, molles

habet mores, ac effeminatos.

Galbanos. Galbanus five Galbeus aut Galbinus, & Galbaneus, est color subalbus & pallidus, qualis apparet in galbano, quod est visci aut resinæ genus, in Syria frequens: eo vestium colore, maximè fœminæ utebantur. *Galbus* exponitur *χλωρός*, id est, viridis, flavescens, pallidus. Volunt aliqui notatum his verbis clam Imperatorem Galbam, qui erat in primis effœminatus, aut aliquem alium, quem carpit, & cuius nomen sibi excidisse argutissimo joco dicit, licet illud satis indicaverit, dum fuscus colores dixit (si Fuscus appellabatur:) Galbanos mores (si Galba:) coccinatos (si Cinna.)

LXXIX.

In clamosum causidicum:

1. Cùm clamant omnes, loqueris tu, Nævole, tantum;
2. Et te patronum, causidicumque putas.
3. Hac ratione potest nemo non esse disertus:
4. Ecce, tacent omnes, Nævole, dic aliquid.

VERS. 2. *Patronum*. Nempe eloquentem, & eximium.

3. *Hac ratione*. Si clamet omnibus clamantibus: quis enim illum audiat, aut qualis orator sit, ju-

dicet? sed si tacentibus aliis loquatur solus, & dicat aliquid, tunc num vemet omnibus clamantibus: re fit eloquens poterit ju- dicari. Hoc tu facito, Nævole.

LXXX.

Litigatoris chiragra.

1. Litigat, & Podagrà Diodorus, Flacce, laborat:
2. Sed nil patrono porrigit: hæc chiragra est.

VERS.

VERS. 2. *Chiragra*. Non quia *χειράγρα* primam pro-
tantum podagra laborat, sed ducit: potest tamen eximie,
etiam *chiragra*, quæ manus & sic *χειράγρα* primam cor-
ipsi constringit ne quid lar- ripiet, quæ raro producta re-
giatur. Legitur & *Cheragra*, peritur.

LXX XI.

Dives avarus è paupere liberali.

1. Non plenum modò viciis habebas:
2. Sed tam prodigus, atque liberalis,
3. Et tam lautus eras, Calene ut omnes
4. Optarent tibi centies amici.
5. Audit vota Deus, precesque nostras;
6. Atque intra, puto, septimas Kalendas
7. Mortes hoc tibi quatuor dederunt.
8. At tu, sic quasi non foret relictum,
9. Sed raptum tibi centies, abisti
10. In tantam miser esuritionem,
11. Ut convivia sumptuosiora
12. Toto quæ semel apparas in anno,
13. Nigræ sordibus explices monetæ:
14. Et septem veteres tui sodales
15. Constemus tibi plumbeà selibra.
16. Quid dignum meritis precemur istis?
17. Optamus tibi millies, Calene:
18. Hoc si contigerit, fame peribis.

VERS. 1. Non ita pridem cicos nummos 1000000.

habebas in oculis fermè
viciis centena millia fester-
tium. Redit hæc summa ad
libras Francicas 100000.

Vicies. Sumitur hic quasi
neutro genere, & subaudi-
tur, centena millia: vicies
centena sestertiorum mil-
lia. *Non plenum*, est, non in-
tegrum: pauci desideraban-
tur nummi, quominus plena
& tota hæc summa foret,
quominus totum omninò
vicies haberes.

4. *Centies*. Subaudi, cen-
tena millia H.S. id est, Fran-

6. Intra septem menses a-
diisti hereditates quatuor
hominum mortuorum, qua-
rum ope hanc summam es
consecutus. Kalendæ sunt
prima dies cujusque mensis.
Cur ita dictæ, vide lib. 1.

8. *Relictum*. Testamento.

9. *Raptum*. Furto subla-
tum.

10. In tam fordidam & fa-
melicam avaritiam lapsus
es, ut in convivia vel maxi-
mè sumptuosa, quæ diena-
talituo semel in anno præ-
bes, non infumas nisi nigræ
& for-

& fordidam monetam ære,
& plumbo constantem, ni-
mirum aliquot teruncios,
quadrantesve, quibus acci-
pis septem convivas, eosque
amicos veteres. Explicare
convivia, est instruere men-
sam explicatis, & appositis
cibis.

15. *Selibra*. Est dimidia li-
bra, seu semilibra; *plumbea*,
nummo æreo, valente feli-
bram, quem ironice plum-
beum vocat: quod enim in
quoque genere deterius e-

rat, plumbeū vocabant, quia
in metallis plumbum est de-
terrimum. Libra porro idem
est quod as, si pretium spe-
ctes: itaque selibra est dimi-
dia pars assis, seu duo qua-
drantes. Quod hyperbolicè,
ut vides, accipiendum est.

17. *Millies*. Libras Franci-
cas 10000000.

18. Si enim tam parcus,
& fordidè avarus es, cum
superi tibi dedere centies
centena millia H.S. quid fiet
si dederint millies.

LXXXI.

In vetulam.

1. Māmas atque tatas habet Afra, sed ipsa tatarum
2. Dicit & mammarum maxima mamma potest.

VERS. I. *Mammas*. Pue-
ri matrem vocabant mam-
mam; & patrem, tatam:
Afra vetula cū ætatem
cupide celare vellet, suos
parentes, blandiendo sic vo-
citabat, & infantium more
delicias faciebat, cū ta-

men omnium mammarum
maxima propter senectū-
tem dici posset. Turnebus
ait hoc in loco maximam
mamam dici eo modo ac
sensu, quo latinè dicitur ma-
ximus avunculus, maximus
socer.

LXXXIII.

Servus moriens libertate donatus.

1. Illa manus quondam studiorum fida meorum,
2. Et felix domino, notaque Cæsaribus,
3. Destituit primos viridis Demetrius annos:
4. Quarta tribus lustris addita messis erat.
5. Ne tamē ad Stygias famulus descenderet ūbras,
6. Ureret implicitum cū scelerata lues,
7. Cavimus; & domini jus omne remisimus ægro:
8. Munere dignus erat convaluisse meo.
9. Sensit deficiens sua præmia, meque patronum
10. Dixit, ad infernas liber iturus aquas.

VERS. I.

VERS. I. &c. Ordo est : cavimus, id est prohibuimus, Demetrius viridis, hoc est, providimus, ne servi nomen juvenis, illa manus, (per appositionem) nempe, ille & conditionem retineret extremo in morbo.

7. Eum volui solutum esse ab omni jure quod habebat in eum, ut dominus in servum.

Jus omne. Domini jus habebant vitæ & necis in suos servos, omnia bona servi, domini erant, &c.

8. Debebat profectò convalescere isto munere; libertate per me donatus; id merebatur, nisi fata invida obstitissent. Quàm vellem, ut sanitatem recipere, perinde ac libertatem, potuisset!

9. Moriturus premium sibi à me pro fideli opera navata persolutum libens & letus agnovit, meq; patroni nomine salutavit extremum.

3. *Destituit, &c.* Vitam vix inchoatam reliquit.

4. Natus erat annos undeviginti, seu 19.

Lustris. Lustrum est spatium annorum quinque, quo finito censores lustrabant urbem, & recensiebant civium nomina, fortunas, &c.

5. *Famulus.* Non donatus libertate: ordo est; nos tamen

L X X X I V.

Venus invenustè picta.

1. Qui pinxit Venerem tuam, Lycori,
2. Blanditus, puto, pictor est Minervæ.

VERS. 2. *Blanditus.* Certavit olim Venus de forma cum Pallade, arbitro Paride, qui palmam Veneri adjudicavit, unde grave odiù Palladis in Venerem exarsit. Pictor imperitus imaginè Veneris Lycoridi puellæ, in scitam & inelegantem pinxerat; ait Martialis illum hoc fecisse ut gratiam iniret à Pallade, (eadem est ac Minerva,) Venerem nempe deformem pingendo.

L X X X V.

In avarum repente divitem factum.

1. Si dederint Superi decies mihi millia centum,
2. Dicebas nondum Scævola justus eques:
3. Qualiter, ò, vivam, quàm largè, quàmque beatè!
4. Riserunt, faciles & tribuere Dei.
5. Sordidior multò post hoc toga, pænula pejor;
6. Cal-

6. Calceus est fartà tètque, quaterque cute.
7. Deque decem plures semper servantur oliuæ ;
8. Explicat & cœnas unica mensa duas .
9. Et Vejentani bibitur fæx crassa rubelli ,
10. Assè cicer tepidum constat , & assè faba .
11. In ius, ò fallax atque inficiator , eamus :
12. Aut vive , aut decies, Scævola, redde Deis .

VERS. 1. *Decies centum millia*. Efficithæc summa libras Francicas 100000. Romanæ verò monetæ circiter viginti duo millia, & quingentos, nummos, quos scutatos vocant, & pro immani ac prægrandi summa poni vulgò solebat .

2. *Iustus eques* . Nondum habens censum equestrem, nempe 400. sestertia .

4. *Riserunt* . Norant quippe Scævola non esse mutaturum avaros mores & fordidos . *Faciles* . Largi, boni . *Tribuere* quod petebas, nempe decies centena millia sestertiùm .

5. *Toga* . Imponebatur tunicæ, idque ferè in urbe ; ut penula ruri, aut per imbrè : erat enim penula villosa vestis & crassa .

7. De olivis decem, quas convivis apponis in cœna, servas plurimas in cœnam & diem sequentem .

8. Et apponis in una men-

sa, in uno convivio fercula rancida, quæ asservaveras & seposueras è priori mensa : ita ut eadem fercula duabus cœnis ministrantur vel tota, vel partim . Potest aliter explicari : Partiris pauca fercula, quæ vix uni mensæ sufficerent, in cœnas duas .

9. *Vejentani rubelli* . Vini rubri pessimi, apud Vejentes (Italiæ populi sunt) nati : urbs primaria Vejentium dicebatur Veii, nunc *Isola*, estque castrum quoddam, in Hetruria .

10. Cicer & fabas, vilia legumina, emis, & parvo . De cicere supra Ep. 36.

11. *Fallax* . Qui te lautius victurum spondebas, si dicereres .

Inficiator . Negator : qui non stas promissis, qui negas te debere quod promifisti, nempe, te lautius victurum .

12. *Vive* . Genialiter nimirum, ac opiparè .

LXXXVI.

Leonum, & leporum lusus.

1. Picto quòd juga delicata collo
2. Pardus sustinet ; improbæque tigres .
3. Indulgent patientiam flagello ;
4. Mordent aurea quòd lupata cervi ;
5. Quòd freno Lybici domantur ursi ;

6. Et

6. Et quantum Calydon tulisse fertur,
7. Paret purpureis aper capistris;
8. Turpes effeda quòd trahunt bidentes;
9. Et molles dare iussa quòd choreas
10. Nigro bellua nil negat magistro;
11. Quis spectacula non putet Deorum?
12. Hæc transit tamen, ut minora, quisquis
13. Venatus humiles videt leonum,
14. Quos velox leporum timor fatigat.
15. Dimittunt, repetunt, amantque captos,
16. Et securior est in ore præda;
17. Laxos cui dare, perviosque rictus
18. Gaudent, & timidos tenere dentes,
19. Mollem frangere dum pudet rapinam,
20. Stratis cùm modò venerint juvencis.
21. Hæc clementia non paratur arte,
22. Sed norunt cui serviant leones.

VERS. 1. &c. Ordo est. Quis non putet spectacula Deorum esse, hoc est, divina, admirabilia, qualibus ipsi Dii capiantur, quòd pardi iuga collo sustinent: quòd tigres & cervi frænâ & flagello, ut equi, regantur, &c.

Pictor. Maculoso, varii coloris.

Delicata. Mollia, elegantia, modica; sericis & aureis ornamentis ad delicias compacta & ornata.

2. *Pardus.* Animal ferum, insigni crudelitate, velocitate summa, maculosa pelle. *Leopardo.*

Improbæ. Atroces, feræ: vel, cicurata, ita ut feritate sua nihil noceant, sed blandiantur potiùs & alludent. Ita improbum leporem antea vocavit, lepidum scilicet, protervum, petulcum.

3. Verberari se ultrò patiuntur, adeò sunt indulgentes Cæsari, & magistris ob-

sequentes, quamvis possent illis resistere.

4. *Lupata.* Fræna sunt aspera & inæqualia, quorù morsus acerrimus: à dentibus lupinis, qui acutissimi sunt, nomen illis factum.

6. *Calydon.* De illo apud vide Ep. 14. libri spectac. Vocatur ea nunc urbs *Ayton.* Aper tantus, quantus erat ille Calydonius.

7. *Capistris.* Capistrum est lignum quod inseritur equorum collo, dum aratro junguntur: aut vinculum quo illorum os, collumve obstringitur.

8. *Effeda.* Sunt currus Britannici, aut etiam Gallici. *Chariots. i. Carri.*

Bidentes. Vide Ep. 22. libri Spectac.

10. *Nigro.* Alicui nimirum Indo vel Æthiopi.

Bellua. Elephas: ita propriè dicitur ob molem corporis immanem.

12. Hæc tamen spectacula, licet admirabilia, continent præ leonum venatione lepores magno quasi labore & defatigatione captantiū, humiles feras & timidas.

13. *Humiles*. Velut indignos leonibus.

14. *Timor leporum*. Timidi lepores.

19. *Frangere. Occidere. Ra-*

pinā. Prædā: captos lepores.

20. Pudet leones interimere lepores, cum paulò ante tauros interemerint. *Venerint*. In arenam.

22. Cæsaris numen sentiūt leones, & clementiam scilicet imitantur: norunt eum abhorre à feritate. Eadem est ferè clausula Ep. 16. lib. Spectac. & 15. hujus lib.

LXXXVII.

Vinum Nomentanum vetus.

1. In nomentanis, Ovidi, quod nascitur agris.

2. Accepit quoties tempora longa merum;

3. Exiit annosà mores, nomenque senectà,

4. Et, quidquid voluit, testa vocatur anus.

VERS. 1. 2. &c. Vinum Nomentanum ubi diu servatum fuit, deponit ingenitam asperitatem, neque jam Nomentanum vocatur, sed quodcumq; libuerit nomen adsciscit, Cæcubumque aut Falernum appellari potest, quia tunc de bonitate & pal-

ma certat cum vinis generosissimis.

Nomentanis. Nomentum est oppidum Italię in Latio: vulgò nunc *Lamentana*.

Testa anus. Vetus amphora: vinum vetus in amphoras diffusum. Doliis etiam fictilibus utebantur.

LXXXVIII.

Poetas quid acuat ad laborem.

1. Sæpè mihi dicis, Luci clarissime Juli,

2. Scribe aliquid magnum: desidiosus homo es.

3. Otia da nobis; sed qualia fecerat olim

4. Mæcenas Flacco, Virgilioque suo:

5. Condere victuras tentem per sæcula curas,

6. Et nomen flammis eripuisse meum.

7. In steriles campos nolunt juga ferre iuvenci:

8. Pingue solum lassat, sed juvat ipse labor.

VERS. 3. *Otia, &c.* Respondet Martialis.

Flacco. Horatio, qui Mæ-

cenati carissimus; uti & Virgilius ad cuius versum respexisse Martialis videtur: O

Me-

Melibæ Deus nobis hæc otia fecit: otium hic porrò pingue & pecuniosum intelligit. *Mæcenas* summa fuit apud *Augustum* in gratia, idemque omnium eruditorum patronus.

5. Tunc ego tentabo ejusmodi carmina scribere cum cura, quæ immortalitatem consequantur: nempe si mihi otia dederis, &c.

6. *Flammis*. Rogo, morti, oblivioni.

7. 8. Nolunt arare litus, agros steriles exercere, tauri. Fatigantur quidem agricolæ dum pingue & opimum solum proscindunt, sed ille ipse labore eos delectat, spe nimirum amplæ messis & mercedis: est illis magnæ quæstui. Ita scribendi laborem spes mercedis levat.

LXXIX.

Liber saluator.

1. Est tibi (sitq; precor, multos crescatq; per annos)
2. Pulchra quidem, verùm *Transiberina* domus.
3. At mea *Vipsanas* spectant cœnacula laurus:
4. Factus in hac ego sum jam regione fenex:
5. Migrandum est, ut manè domi te, *Galle*, salutē:
6. Est tanti, vel si longiùs illa foret.
7. Sed tibi non multum est, unum si præsto togatū:
8. Multum est, hunc unum si mihi, *Galle*, nego.
9. Ipse salutabo decimà, vel feriùs, horà:
10. Manè tibi pro me dicat avere liber.

VERS. 3. At ego habito propè porticum *M. Vipsanii Agrippæ*. Is *Augusti* fuit gener; ædificavit templum in honorem omnium Deorum, quod appellavit Pantheon, addiditque porticum lauris opacatam.

Cœnacula. Pars ædium ubi cœnabatur, cœnaculum dicta est: erat ferè in superiori domo, quæ pars superior cū pauperibus inquilinis vulgò locaretur, cœnaculum sumitur pro vili domuncula.

5. Si velim te manè salutare, demigrandum est mihi ex hac mea domuncula, cōducenda mihi alia domus est trans-*Tiberim*, tuæ vic-

na: tanta enim est intercapedo inter hanc meam propè Pantheon positam, & tuā domum, ut si manè egrediar te salutaturus, viam emetiri ante non possim quàm idonea salutandi hora effluerit; & tardiùs ad te sim venturus.

6. Equidem scio te tantū faciendum esse, ut mihi non recusandum sit tantum suscipere itineris & laboris, etsi domus mea longiùs abesset à tua.

7. Sed tua dignitas non multum augebitur, si me tibi toga vestitum (ut clientes salutaturi solebant) manè sistam, unum inter tot clien-

tes: sine incōmodo tuo, abesse unus possum: at non possū adesse, tibi præsto esse, sine meo magno incommodo: si enim hunc, hoc est, me, unū mihi nego, mihi eripio & meis litteris, si otium ac tēpustero dum salutandi officio fungor, multū mihi perit, magnam jacturam facio.

9. *Decima hora.* Tertia antequam noctem hora. Diem enim semper in horas 12. dividebant, & prima illa erat, quā sol oriebatur; duodecima, quā occidebat. Hora nona ferè cenabant. Itaq; post cenam se venturum dicit, cum literulis operam navare minis commodè poterat.

X C.

Catella scitè picta.

1. Issa est passere nequior Catulli,
2. Issa est purior osculo columbæ,
3. Issa est carior Indicis lapillis,
4. Issa est deliciæ catella Publi:
5. Hanc tu, si queritur, loqui putabis.
6. Sentit tristitiamque, gaudiumque.
7. Collo nixa cubat, capitque somnos
8. Ut suspiria nulla sentiantur:
9. Et desiderio coacta ventris.
10. Guttà pallia non fefellit ulla;
11. Sed blando pede suscitatur, toroque
12. Deponi monet, & rogat levare:
13. Castæ tantus inest pudor catellæ.
14. Hanc ne lux rapiat suprema totam,
15. Picta Publius exprimit tabellâ.
16. In qua tam similem videbis Issam,
17. Ut sit tam similis sibi nec Issa.
18. Issam denique pone cum tabella,
19. Aut utramque putabis esse veram,
20. Aut utramque putabis esse pictam.

V. 1. *Issa.* Nomen est caniculi Publii, amici Martialis.

Passere. Vide Epig. 8. hujus libri.

Nequior. Blanditiis vincit passerem à Catullo laudatū.

2. *Osculo.* Solent columbæ inter se, quasi mutuae amicitiae significandæ causa, ro-

stellis admotis osculari. Sensus est, puriorem esse caniculam ipsis columbis.

6. *Tristitiam.* Domini sui Publii tristitiam novit, ut cum eo dolere videatur, &c.

8. *Suspiria.* Gravior anhelitus & respiratio; ronchi.

9. *Ventris.* Exonerandi.

10. *Non*

10. *Non fefellit. Quasi cum palliis pacta esset catella, ne illa inquinaret, servat datā fidem, lotio pallia non fēdat.* 11. *Suscitat. Herum, aut famulum aliquem. Levare. Se deponi ē lecto, onere ventris levare.*

X C I.

Brevia Epigrammata.

1. Scribere me quereris, Velox, epigrāmata longa:
2. Ipse nihil scribis: tu breviora facis.

VERS. 2. *Breviora. Ne-* bantur: sic hominem, dum que enim breviora scribi laudare simulat, falsè rī- possunt, quā si nulla scri- det.

X C I I.

Munera convenientia.

1. Cū tibi sit Sophiæ par fama & cura Deorum,
2. Ingenio pietas nec minor ipsa tuo:
3. Ignorat meritis dare munera, qui tibi librum,
4. Et qui miratur, Regule, thura dari.

VERS. 1. Cū non mino- xeniis miserat,) nisi qui ne- rem famam collegeris pro- sciat cōvenientia meritis & pter tuam sapientiam, quā virtutibus munera dāda ef- propter religionem & Deo- se. Merita hīc pro egregiis rum colendorum curam So- Reguli dotibus & virtutibus phia. σοφία, sapientia. accipit. Librū mitto viro sa- 3. Nemo mirabitur tibi a pientia studio: thus, viro me mitti muneri librum & pio, & sēpē sacrificāti, ideò- thura (thuris fortē librā pro que thure multo indigenti.

X C I I I.

In eumentum nobilem.

1. Cū te non nossem, dominū, regemq; vocabam:
2. Cū benè te novi, jam mihi Priscus eris.

VERS. 1. Antequam te nos- esses intellexi, tuo te jam no- sem, te salutabam nomine mine & Priscum, qui Priscus domini, regis, &c. ratuste es, sine ulla dignitatis nota, scilicet virum esse divitem compeilabo. Fortasse jam ac nobilem: postquam quis antea norat illum Priscum,

sed aliquid ab eo speras pecuniam, aut beneficii, palpat homini avaro: ubi nihil se blanditiis suis extorquere vidit, eum cepit contemnere, & hoc Epigrammate laceffere.

X C I V.

Vbi libri sui sint venales, docet.

1. Quaecumque lusi juvenis & puer quondam,
2. Apinasque nostras, quas nec ipse jam novi:
3. Malè collocare si bonas voles horas,
4. Et invidebis otio tuo, lector,
5. A Valeriano Pollio petes Quinto,
6. Per quem perire non licet meis nugis.

VERS. 1. *Lusi* Scriptitavi paulò licentiùs fortasse.

2. *Apinas*. Nugas: ludicros versus. Ait Plin. lib. 3. c. 11. *Apinas* & *Tricas* fuisse urbiculas duas in Latio, quas Diomedes evertit tanta cum ignominia & perniciè, ut earum nomen abjerit in proverbium usurpari solitum de rebus nullius pretii & momenti.

Jam novi. Adeò multæ sunt; à tempore tam longo scriptæ.

4. *Invidebis otio tuo*. Cum otii te tui pœnitebit, cum odisse illud incipies, ac malè occupatum voles.

6. *Non licet*. Quia ipse illas collegit, & in lucem edidit. Bibliopola, credo, celeberris & vulgò notus erat iste Pollius.

X C V.

Epitaphium Antullæ.

1. Hos tibi vicinos, Faustine, Telesphorus hortos
2. Fœnius, & breve rus, udaq̃ue prata tenet:
3. Condidit hîc natæ cineres, nomenque sacravit,
4. Quod legis Antullæ, dignior ipse legi;
5. Et Stygias æquû fuerat patrem isse sub umbras:
6. Quod quia non licuit; vivat, ut ossa colat.

VERS. 1. O Faustine, in hortis tibi vicinis & villa, Telesphorus Fœnius habitat. *Cineres*. Vide Ep. 2.

Nomen sacravit. Filia Antullæ, quod legitur, quod adscriptum est, nomen addi-

dit tumulo, & Diis Manibus tumulum totum consecravit. Solebant Romani tumulo præfigere hunc titulum, *Diis Manibus sacrum*; idque istis notis significare & litteris, D. M. S. Deinde paulò

lò inferiùs addebant nomen filiam. Itaque legit Heraldus: *Et Stygias æquum fuerat prior isset ad umbras.*

6. *Ossa colat.* Sacri erant priscis tumuli, & mortuos, animasq; defunctorum, quas Manes vocabant, colere soliti erant ac venerari. Vivat igitur diu, ut Manes caros diu colat. Ita patri adulatur, dum filiam prædicat.

X C V I.

Ager in familia sepulchrum sepositus.

1. Hoc nemus æterno cinerum sacra vit honori
2. Fænius, & culti jugera pauca soli.
3. Hoc tegitur citò rapta suis Antulla sepulchro:
4. Hoc erit Antullæ mistus uterque parens.
5. Si cupit hunc aliquis, moneo, ne speret agellum:
6. Perpetuò dominis serviet iste suis.

VERS. I. *Nemus.* Lucum solebant addere tumulis, religionis causa.

Sacra vit. Sacrum esse, & ut sacrum coli iussit, ob suæ filia cineres sibi jam conditos, & suos, uxorisque cineres olim in eodem tumulo condendos.

3. *Suis.* Parentibus, propinquis.

4. Hoc sepulchro mixti erant cineres, utriusque

parentis Antullæ.

5. *Ne speret.* Solebant agri portionem ad sepulchrū familiæ fervare, cavebantq; ne cum ceteris bonis ad hæredes transfiret, istis compendiariis litteris cippo, seu columnellæ, insculptis, H. M. N. S. *Hæredes monumentum ne sequatur.*

6. *Serviet.* Ager hic erit perpetuum familiæ & unum sepulchrum.

X C V I I.

Ad Luperum gratis libellum epigrammatum petentem.

1. Occurris quoties, Luperce, nobis,
2. Vis mittam puerum, subinde dicis,
3. Cui tradas Epigrammaton libellum,

4. Lectum quem tibi protinus remittam ?
5. Non est quòd puerum , Luperce , vexes :
6. Longum est si velit ad Pyrum venire ,
7. Et scalis habito tribus , sed altis.
8. Quod quæris , propiùs petas licebit .
9. Argi nempe soles subire letum :
10. Contra Cæsaris est forum taberna
11. Scriptis postibus hinc & inde totis ,
12. Omnes ut citò perlegas poetas :
13. Illinc me pete ; nec roges Atrectum ,
14. (Hoc nomen dominus gerit tabernæ :)
15. De primo dabit alterove nido
16. Rasum pumice , purpuràque cultum
17. Denariis tibi quinque Martialem .
18. Tanti non es , ais ? sapias , Luperce .

VERS. 2. Dicis mihi, visne,
ò Martialis, mittam meum
tibi servulum ?

6. *Longum est, &c.* Longum
erit illi faciendum iter, si
meam usque veniat domum.

Ad Pyrum. Usque ad do-
mum notam, tabernam for-
tasse cujus insigne erat Py-
rus, in qua, aut propè quam
habitabat Martialis.

7. In tertia contignatione
habito, propè tegulas. Sca-
læ, sive gradus per quos a-
scendebatur multiplices e-
rant, pro numero contigna-
tionum.

Quod quæris, &c. Potes
propiùs invenire libellum,
quem petis.

9. Soles Argiletum aliquā-
do subire, venire in hanc
urbis partem.

Argi subire letum. Argile-
tum una vox est, quæ hic se-
paratur in duas per tmesim,
sive separationem, & quasi
sectionem. De Argileto vi-
de 4. Epig. supra. Nosti ubi
fit Argiletum, & eò venti-
tare soles.

10. E regione fori Julii est
officina libraria, illuc me-
um librum pete.

Cæsaris. Julius Cæsar arēā
ingentem emit in urbe, in
qua forum extruxit. Vide
lib. 3. Ep. 29. & suprā, 64.

11. *Scriptis.* In tabernæ
hujus librariæ foribus vide-
re est scripta nomina libro-
rum & auctorum, à quibus
fuere compositi.

12. Adeò ut omnium poe-
tarum libri uno quasi intui-
tu legi possint.

13. Non erit opus querere
ab Atrecto (nam hoc biblio-
polæ nomen est) & operosè
ab eo petere, rogare illum
pluribus, ut meum tibi li-
brum det. Videtur Lipsio
legendum esse, *me roges*
Atrectum, id est, me, me-
um librum, ab Atrecto po-
stula. Rogare aliquid ali-
quem.

15. *Nido.* Forulo, arma-
rio, ubi reconduntur libri.

16. *Rasum Pumice...* Vi-
de Ep. 58.

17. *Denariis quinque.* Res-
pon-

pondent illi duabus libris | midio, Romanæ.
 Turronensibus Frācicæ mo- | 18. Tanti non vales. *Sapis.*
 netæ, idest, assibus, 40. qua- | Rectè dicis, nimia est illa
 tuor circiter Juliis cum di- | summa pro hisce nugis.

XCVIII.

Magnus liber.

1. Cui legisse satis non est epigrammata centum,
2. Nil illi satis est, Cæciliane, mali.

VERS. 2. *Mali.* Callima- | gnum librum esse magnum
 chus poeta dictitabat ma- | malum.

M. VAL. MARTIALIS
EPIGRAMMATUM
LIBER SECUNDUS.

PRÆFATIO.

Epigrammatum libros epistolâ, & præfatione neutiquam indigere docet.

QUID nobis, inquis, cum epistola & parùmne tibi præstamus, si legimus epigrammata? Quid hîc porrò dicturus es, quod non possis versibus dicere? Video quare tragœdi epistolam accipiant, quibus pro se loqui non licet: epigrammata curione non egent, & contenta sunt sua, id est, mala lingua: in quacumque pagina visum est, epistolam faciunt. Noli ergo, si tibi videtur, rem facere ridiculam, & togam saltanti inducere personæ. Denique videas an te delectet contra retiarium ferula. Ego inter illos sedeo, qui protinus reclamant. Puto, meherculè, Deciane, verum dicis. Quid, si scias cum qua, & quàm longa epistola negotium fueras habiturus? Itaq; quod exigis fiat. Debebunt tibi si qui in hunc librum inciderint, quòd ad primam paginam non lassî pervenient.

Quid nobis, &c. Cur epistolam libro præponere me, ditaris, ò Martialis? (inducitur Decianus Stoicus Philosophus, & amicus Martialis loquens:) nonnè satis molestiæ, laborisque tuâ causa sumimus, si legimus tua epigrammata?

Video, &c. Intellego cur a-

stores tragœdiarum utantur epistola, nempe quia ipsi pro se, & per se loqui non possunt: possunt epigrammata; immò singula possunt esse instar epistolæ.

Accipiant, &c. Tragœdi & comœdi aliquid à populo petituri, aut monituri quidpiam, utebantur epistola,

la, quam curio, idest, præco, è theatro recitabat. Id autem faciebant, quia inter tragœdiæ leges hæc est vel sanctissima, ut ne actores loquantur quidpiam quod ad tragœdiam ipsam & actionē scenicam non spectet, in quo sæpè Plautus peccat.

Curione. Curio propriè est dux Curia: interdum, ut hoc in loco, significat præconem. Romulus populum Romanum divisit in tres partes, quas Tribus appellavit. Tribus singulas in Curias decem, Curiasque in decem Decurias tribuit. Singulis singulos præfecit duces: Tribubus Tribunos, Curias Curiones, Decurias Decuriis. Sacra sibi propria singulæ Curia habebant, accensos & præcones suos, qui vocabantur etiam curiones, quia sacrificia Curia indicebant, festos dies publice denunciabant, &c.

Mala. Maligna, dicaci. *Epistolam faciunt.* Admonent versibus lectorem, quocumque loco voluerint.

Togam, &c. Induere saltantem histrionem, & minimum honesta & liberali veste, qualis est toga: idest, præponere seriam epistolam ludicris versiculis. Toga honoris causa sumebatur, & in rebus, actionibusque seriis; exuebatur in ludicris, v.g. in Saturnalibus. Eandem ob causam clientes cum salutabant patronos, apparebant rogati, &c.

Contra retiarium ferula. Vide ne utendo epistola, quate contra obtrectatores epigrammatum tuorum defendas, idem facias ac mir-

millo, qui contra retiarium benè armatum uteretur ligneo bacillo, & imbecilla ferula; omitte epistolam, meliùs & validiùs epigrammate ipso pugnabis. Porro hic ferulæ meminit, quia gladiatores recens auctorati, five mercede ut depugnarent conducti, antequam ferro & solitis armis accingerentur, vapulare solebant ferulis per jocum, ab aliis gladiatoribus, quasi pro auspicio, & ut plagis assuescerent.

Retiarium. Inter gladiatores, duo maximè genera erant insignia: alteri retiarii vocabantur, quia rete gerebant, quo involverent caput adversarii; & fuscina seu tridentem, quo illum reticulo involutum perimeret; alteri, mirmillones dicebantur; quorum arma erant ensis longior, &c. Vide Juvenalē Sat. 8. & nostras in eū notas.

Ego &c. Sicut spectatores confidentiam illius mirmillonis ac temeritatem statim reclamando condemnarent, ita ego te condemno, &c. Cum videro te vinci ab tuis obtrectatoribus tenui dumtaxat epistolio munitum, non te tutabor, immò illis me adjungam, & favebo. Cum uterlibet gladiatorum ab adversario male mulētabatur, exclamabat populus, urgebatque victum ac inferiorem; & his verbis victorem accendebat, *occide, ure, verbera.*

Puto. Respondet Martialis: verè narras; habebam ingentem epistolam in promptu, sed omitteretur, siquidem jubes.

EPIGRAMMA I.

Libri brevioris commoda.

1. Ter centena quidem poteras epigrammata ferre ,
2. Sed quis te ferret , perlegeretve , liber ?
3. At nunc succincti quæ sint bona disce libelli :
4. Hoc primū est , brevior quòd mihi charta perit
5. Deinde , quòd hæc unà peragit librarius hora ,
6. Nec tantū nugis serviet iste meis .
7. Tertia res hæc est , quod si cui fortè legèris ,
8. Sis licèt usque malus , non odiosus eris .
9. Te conviva leget misto quicunque ; sed ante
10. Incipiat positus quàm tepuisse calix .
11. Esse tibi tanta cautus brevitate videris ?
12. Hei mihi ! quā multis sic quoque longus eris !

VERS. 3. *Succincti libelli.* Brevioris. Propriè succin-
ctus ille dicitur , cujus ve-
stes sunt altiùs præcinctæ.

5. Hoc alterum est com-
modū , quòd pauca hæc epi-
grammata describit librarius
una hora , brevi tempore.

Librarius. Qui excribit li-
bros ; interdum qui vendit .

6. Nec tantum occupabi-
tur iste librarius describen-
dis ludicris versiculis , sed
vacare poterit melioribus
libris exarandis .

9. *Mixto quincunce.* Dum
poculum ipsi ministrabitur ,
id est , in mensa & vino te le-
get , idque antequam scy-
phus à ministro super men-

sam depositus , refrikerit .
Poculum miscere , est pocu-
lum ministrare , implere vi-
no , aqua temperare .
Quincunce. Diximus lib. I.
Epig. 26. esse mēsuram quin-
que cyathos continentem .
Tepuisse. Aqua enim ca-
lida vinum temperabant .
Vel , si libeat explicare de
vino , quod frigidum , aut
aqua frigida temperatum
sit ; expone : Antequam il-
lud frigidum vinum tepue-
rit mora ipsa bibendi . So-
let enim liquor frigidus ip-
so tempore plurimū de il-
lo suo frigore deperdere ,
præsertim calidiori loco &
tempestate .

II.

Domitiani triumphus de Germanis.

1. Creta dedit magnum , majus dedit Africa nomē
2. Scipio quod victor , quodque Metellus habet .
3. Nobilius domito tribuit Germania Rheno ,
4. Et

4. Et puer hoc dignus nomine; Cæsar, eras:
 5. Frater idumæos meruit cum patre triumphos;
 6. Quæ datur ex Cattis laurea, tota tua est.

VERS. 1. 2. *Creta*. Insula est posita è regione maris Ægæi, hodie *Candia*. Hæc dedit magnum nomen L. Metello: is enim vocatus fuit Creticus, quia Cretenles Mithridati faventes debellavit, anno ab U.C. 687. insulamque igni & ferro populatus per triennium, eam in provinciæ formam redegit.

Majus... Scipioni Africano minori, qui Carthaginem delevit, nec unam tantum insulam, ut Metellus, sed Africam, tertiam orbis partem, Romano Imperio subiecit. *Creta* igitur magnū dedit nomen, quod habet Metellus victor; at majus dedit Africa, quod habet Scipio. Primum bellum Punicum exarsit anno Urbis 489. & à Q. Lutatio Catulo confectum est. Secundum anno 536. quod post annos 17. P. Scipio Africanus major peregit. Tertium anno 605. ceptum, annis quatuor P. Scipio Africanus minor dictus, sive Æmilianus, absolvit.

3. *Nobilius*. Quia Germani sunt bellicosi: Cretenles verò & Afri, molles discinctique.

4. *Et puer*. Ratio altera propter quam prædicat va-

tes appellationem Germanici; nempe quia Domitianus illam non ætate provectior, ut Metellus & Scipio, sed penè puer, est promeritus. Lege Sveton. in Domitiani Vita.

5. Licet frater tuus de Judæis triumphum egerit, non solus tamen, sed cum Vespasiano patre tuo triumphavit; hæc ultima ratio, & potissima.

Frater. Titus: Hierosolymā evertit anno Christ. 70. At hoc bellum Vespasianus inchoaverat, & valdè promoverat. *Idumæos*. Reportatos è Judæa victa cui vicina est Idumæa, regio palmis frequens.

9. *Cattis*. Populi Germaniæ ad Rhenum, quos bello quidem lacessivit Domitianus, at nec admodum felici, nec ita necessario. Lege Svet. c. 2. & 6. Legunt aliqui, *Dacis*. Illi eas incolebant regiones ad Istrum, quas nunc Valachi & Moldavi obtinent: verum absunt à Rheno longius, de quo tamen solo hic loquitur Martialis. Rectius igitur legendum, *Cattis*.

Laurea. Laurea corona; laurus erat signum victoriæ & præmium.

III.

Debitor nihil debens.

1. Sexte, nihil debes; nil debes, Sexte; fatemur.
 2. Debet enim, si quis solvere, Sexte, potest.

VERS.

VERS. 2. *Potest*. Debitoris potest ab eo qui nihil ha-
enim inopia excludit om- beat, & quiolvere non po-
nem actionem, ut ajunt ju- test: suum quodammodo fe-
ris cōsulti, quia nihil auferri cit id quod, mutuo accepit.

I V.

Cur amicum frequentius non inviset.

1. Ne valeam, si non totis, Deciane, diebus.
2. Et tecum totis noctibus esse velim:
3. Sed duo sunt, quæ nos distinguunt, millia passû:
4. Quatuor hæc fiunt, cùm rediturus eam.
5. Sæpe domi non es; cùm sis quoque, sæpe negaris:
6. Vel tantùm causis, vel tibi sæpe vacas.
7. Te tamen ut videam, duo millia non piget ire;
8. Ut te non videam, quatuor ire piget.

VERS. 1. *Ne valeam*. Ju-
randi formula; uti, dispe-
ream, moriar, si, &c.

3. *Distinguunt*. Alterum
ab altero separant. *Duo mil-
lia passûm*. Pro, passuum.
Est fermè spatium leucæ
Gallicæ.

4. Fiunt 4000. passuum,
quando te inviso, & domum

meam redeo.

5. *Negaris*. Diceris domi
non esse: servus abesse te
dictitat.

6. *Causis*. Agendis & pa-
randis; audiendis consulto-
ribus.

Tibi. Valetudini cu-
randæ & corpori: tuis ne-
gotiis.

V.

In fastidiosum lectorem.

1. I nunc, edere me jube libellos:
2. Lectis vix tibi paginis duabus,
3. Spectas εἰς χατοκώλιον, Severe,
4. Et longas trahis oscitationes.
5. Hæc sunt, quæ relegente me solebas
6. Raptim scribere, sed Vitellianis:
7. Hæc sunt singula quæ sinu ferebas
8. Per convivia cuncta, per theatra:
9. Hæc sunt, aut meliora, si qua nescis.
10. Quid prodest mihi tam macer libellus,
11. Nullo crassior ut sit umbilico,
12. Si totus tibi triduo legatur?

13. Num-

13. Numquam deliciæ supiniore.
 14. Lassus tam citò deficiis viator,
 15. Et cū currere debeas Bovillas,
 16. Interjungere quæris ad Camænas!
 17. Inunc, edere me jube libellos.

VERS. 3. Εσχάτο κῶλον. Ultimam libri partem. ἔσχατος, ultimus; κῶλον, membrum, pars.

Oscitationes. Signa hominis fastidiosi & somniculosi.

5. Atqui hæc illa tamen sunt epigrammata eadem, quæ cū à me semel, iterumque, te audiente, legabantur, antequam essent edita, à te exscribebantur raptim in elegātibz pugillaribus: cur nūc ea fastidis?

6. *Vitellianis*. Pugillares elegantes, auro, minioque picti, in quibus ea scribebantur quæ maximo haberentur in pretio, dicebantur Vitelliani; opinor, quòd aut inventi, aut usurpati à Vitellio Imper. homine omnium deliciarum & ineptiarum amantissimo.

7. *Singula*. Singula hæc epigrammata & separata, magni faciebas, cur collecta in unum librum, abiicis?

Sinu ferebas. In sinu ferre aliquid, est carum habere. Adde quòd libellos elegantes in sinu gerimus, unde promi facilius possint.

9. *Si quæ nescis*. Si quæ sunt epigrammata, quæ ignores, quæ tibi non recitaverim, ea continentur in hoc libro, & quidem iis quæ jam audisti, meliora.

10. Quid ergo me juvat, quòd curavi ut hic meus liber esset minimæ molis & ponderis? quòd ei nullos ad-

dididi umbilicos, qui si essent appositi; foret crassior & ponderosior: si totum tri-duum ponis in eo legendo, quem hora una posses perlegere? Erant in libris umbilici, clavi quidam ærei aut argentei, bullæ, ornamenta in modum umbilici facta, quibus extremæ libri pagina ornabantur. De illis mētio incidit libro I. Ep. 58.

13. Numquam vidi hominem delicatioris palati, ac fastidii, quàm te. Delicias pro homine delicato & contemptore, hic ponit.

15. *Bovillas*. Boville, quasi boum villa, (ibi enim boves colligebantur, ducendi postea in urbem,) viculus fuit in Latio, non procul Roma.

16. Equos dejungere paras, iter interrumpis vix urbe egressus. *Interjungo*, est, equos, ut vescantur, solvo; eos interquiescere jubeo. Brevem librum uno decursu non legis, hæres quasi in itinere & subsistis: eos imitaris, qui cū possint Roma Bovillas usque ire uno cursu & non interrupto, propter itineris brevitatē & facilitatem; interfistere tamen ad templum Camænarum, quasi essent fessi, volunt.

Camænas. Ad templum Camænarum, id est, Musarum. Erat illud ad portam Trigeminam, & propius ab-erat Roma quàm Bovillæ.

V I.

In Ardelionem :

1. Declamas bellè , causas agis , Attale , bellè ,
2. Historias bellas , carmina bella facis :
3. Componis bellè mimos , epigrammata bellè ,
4. Bellus grammaticus , bellus es Astrologus .
5. Et bellè cantas , & saltas , Attale , bellè :
6. Bellus es arte lyræ , bellus es arte pilæ :
7. Nil benè cùm facias , facis attamen omnia bellè .
8. Vis dicam quid sis ? magnus es ardelio .

VERS. 1. *Declamas.* Orationem veras causas agit: declamator fictas, exercitationis causa.

3. *Mimos.* Poemata turpimenta, comœdias ridiculas, in quibus histriones hominum gestus maximè imitantur: à verbo græco *μῖμος*, imitor.

8. *Ardelio.* Significat hoc in loco hominem, qui omnia se facere, & quidem bellè atque eleganter profiteatur, qui verò nihil agat, aut

certè nihil benè & perfectè: qui in omnia se interponat & intermiscet. Vide lib. I. Ep. 66. Propriè ardelio, sive ardeola, inquit Ramiresius, est avis altissimè volitans, & in eodem aeris loco diu cōsistens, ubi alas operosè quassat, seque multum movendo, nihil promovet: metaphorice significat homines in otio negotiosos, & cùm nihil agant, occupatissimos. Eos scitè Phædrus describit fabella quinta lib. 2.

V I I.

Ad lectorem parum candidum :

1. Si qua videbuntur chartis tibi , lector , in istis
2. Sive obscura nimis , sive Latina parum ;
3. Non meus est error ; nocuit librarius illis ,
4. Dum properat versus annumerare tibi .
5. Quod si non illum , sed me peccasse putabis ;
6. Tunc ego te credam cordis habere nihil .
7. Ista tamē mala sūt ; quasi nos manifesta negemus .
8. Hæc mala sunt ; sed tu non meliora facis .

VERS. 3. *Librarius.* Is dicitur qui libros manuabat, & multa eorum

exarabat exempla: omnia enim, ante inventam typographiam, scribebantur manu.

Illi autem librarii inscitia
vel festinatione nimia sæpe
libris nocebant, omittendo,
v.g. voces aliquas, alias aliis
præponendo, &c.

4. *Annumerare*. Augere
numerum versuum, quosti-
bidet legendos.

5. 6. Si meum esse potius,
quàm librarii vitium dicas,

næ tu parum candidus &
cordatus eris, atque adeò
vel me peccante peior.

7. At enim, (inquit lector)
mala sunt tua carmina?

Quasi verò id negem, (re-
spondet Martialis) quod a-
deo manifestum est? Sed

ò bone, an facis melio-
ra?

VIII.

Malè officiosus.

1. Basia dimidio, quòd das mihi, Posthume, labro,

2. Laudo; licet demas hinc quoque dimidium.

3. Vis dare majus adhuc, & inenarrabile munus?

4. Hoc tibi habe totum, Posthume, dimidium.

VERS. 1. *Basia*. Oscula of-
ficiofa: sic blandiri solent
homines urbani, adulatores.
Rogat illum ut sibi suas sa-
lutationes & blanditias, ac
totas quidem, seruet.

2. *Laudo*... Habeo gra-
tiam: & habebo majorem si
ex dimidio labro dimidiam
partem tollas, & me quarta
tantum labri parte oscule-
ris: immò, si nulla.

IX.

Parasitus cœnare domi coactus.

1. Quòd fronte Selium nubila vides, Ruse,

2. Quòd ambulator porticum terit ferus;

3. Lugubre quiddam quòd tacet piger vultus;

4. Quòd penè terram tangit indecens nasus;

5. Et dextra pectus pulsat, & comam vellit:

6. Non ille amici fata luget, aut fratris:

7. Uterque natus vivit, & precor vivat;

8. Salva est & uxor, sarcinæque, servique;

9. Nihil colonus, villicusque decoxit.

10. Mœroris igitur causa quæ? domi cœnat.

VERS. 1. *Nubila*. Tristi-
tiæ nube velut obducta.

2. *Porticum*. Variæ erant
Romæ porticus, sub quibus

multi utrò, citròque com-
meabant. Seliu querens ali-
quem à quo invitaretur ad
cœnam, sub noctem ibi mo-
raba-

rabatur, ac inambulabat.

3. Quod præferebat aliquid lugubre tacito ac mesto vultu. Inest etiã in tristitia lentum aliquid & pigrum, hinc Selii vultus piger dicitur.

4. *Nasus*, &c. Qui præ pudore & tristitia oculos ac vultum deiiciunt, illis nasus demittitur, & apparet longior; ac fortè isti Selio jam erat per se bene longus.

8. *Sarcina*. Suppellex domestica. Nihil fures illi abstulerunt.

9. *Colonus*. Qui agrum conductum & alienum colit. Aliàs eum significat qui è patrio solo alium in locum mittitur, ejus incolendi causa.

Villicus. Qui villæ curam habet. *Decoxit*, Perdidit, nihil damni dedit. Metaphora ducitur ab iis liquoribus, qui cùm imponuntur igni, absumuntur sensim & minuuntur. Decoquere est aliquando convalescere, *faire banqueroute fallire*.

X.

In benè olentem.

1. Esse quid hoc dicã, quòd olent tua basia myrrhã,
2. Quòdque tibi est nunquam nō alienus odor?
3. Hoc mihi suspectum est, quòd oles benè,
Posthume, semper;
4. Posthume, non benè olet, qui benè sēper olet.

VERS. 1. *Myrrham*. Pastillos myrrheos & diapasmata: V. lib. I. Ep. 72.

4. *Non bene olet*. Signum est, illum olidum & fetentem esse, qui tetrum suum hunc odorem, odore alie-

no & exquisito celatum velit. Istæ voces, bene olet, priori loco positæ per se & propriè significant: posteriori, odorem industria quæsitum & adscitum solvant.

XI.

Cuinam solvendum.

1. Et judex petit, & petit patronus:
2. Solvas censeo, Sexte, creditori.

VERS. 1. *Creditori*. Quia huic uni debes, & minore damno illi solves omittendo litem, quàm litem persequendo, ne illi solvas. Si enim causam obtines, tunc solvẽ-

dum tibi erit duobus, judici nempe & patrono; si causa cadis; tribus, nempe judici, patrono & creditori. Satiùs est igitur uni creditori solvere, & litem missam facere.

X I I.

In cœnâ petam.

1. Nil intentatum Selius, nil linquit inausum,
2. Cœnandum quoties jam videt esse domi.
3. Currit ad Europen, & te, Paulline, tuosque
4. Laudat Achilleos, sed sine fine, pedes.
5. Si nihil Europe fecit, tum Septa petuntur,
6. Si quid Phyllirides præstet, & Æsonides.
7. Hinc quoque deceptus Memphitica templa fre-
quentat,
8. Affidet & cathedris mœsta juvenca tuis.
9. Inde petit centum pendentia tecta columnis:
10. Illinc Pompeii dona, nemusque duplex.
11. Nec Fortunati spernit, nec balnea Fausti;
12. Nec Grylli tenebras, Æoliamque Lupi:
13. Nam thermis iterum cunctis, iterumque lavatur:
14. Omnia cum fecit, sed renuente Deo,
15. Lotus ad Europes tepidæ buxeta recurrit;
16. Si quis ibi serum carpat amicus iter.
17. Per te, perque tuam, vector lascive, puellam,
18. Ad cœnam Selium tu, rogo, taure, voca.

VERS. 3. *Ad Europen.* Ad campum Martium, in quo multæ porticus picturis ornatae, inter quas erat una, Europe dicta, quia visebatur in ea imago Europes tauro vectæ. De illa jam incidit mentio, in libro Spectac. Epig. 15.

Paulline. Laudabat Selius Paullinum à celeritate pedum, quâ olim Achilles præstabat, nempe ut ab eo invitaretur ad cœnam.

Achilleos. Similes Achil-
lis pedibus.

4. *Sine fine.* Sine modo, laudibus in modicis, ut adulatoribus solent. Pedum velocitate in primis gloriaban-

tur, qui exercebant sese in Cæpo Martio, cursu & saltu.

5. 6. Si nihil in porticu profecit, si non reperit apud quem cenaret, petit septa, si fortè Chiron & Jason, ipsi amiciores futuri sint.

Septa. Erat pars campi Martii, sudibus & cancellis inclusa, instar caularum, quam ob causam *Ovilia* iste locus etiam appellabatur: in eo includebatur centuria quælibet, aut tribus populi Romani cum ferebatur suffragia, ut tumultus vitaretur. Comitibus verò solutis, occupabāt eum locum mercatores, ibique proponebāt varias merces; adeo ut ibi essent

essent perpetuæ quasi nundinæ.

Phyllirides. Chiron, è centauris unus, Achillis præceptor, Phyllires & Neptuni filius. Propè septa templum erat Neptuni, juxtaque pulcherrima porticus, in qua picta erat Argonautarum historia, quorum præcipui fuere Chiron, & Jason, qui ab Æsone patre vocatur Æsonides.

7. *Memphitica.* Egyptia. Memphis urbs Ægypti primaria, de qua dictum Ep. 1. libri Spectac. Intelligitur hic templum Isidis Deæ Ægyptiorum; erat in Campo Martio propè Ovile.

8. *Cathedris.* Sedet in scamnis quæ sunt in templo Isidis.

Juvenca. Isis eadem fuit ac Io, filia Inachi, regis Argivorum, quam poetæ mutatam fuisse in vaccam, canūt: humanæ postea formæ redita nupsit Osiridi regi & Deo Ægyptiorum. Mæsta dicitur, quia virum amissum diu quæsit, nec nisi mortuum invenit.

9. Inde petit porticum fultam multis columnis ex ære Corinthio factis: quæ ob eam rem Corinthia vocabatur.

10. Ex hac porticu confert se in illam quam Pompejus

ædificavit, donavitque populo: tum in ejusdem Pompeii duplices hortos, superiores nempe & inferiores qui à populo frequenti celebrabantur.

11. *Fortunati.* Balneatoris est nomen; ut alia tria quæ sequuntur.

12. *Tenebras.* Balneas tenebrosas & sordidas adit. *Æoliæ.* Balneas in edito & patente loco positas, velut Æoli ventorum Dei, domum. Opponit eas Grilli balneis in tenebricolo & depresso loco sitis. *Thermæ.* Balnea calida sunt. Vid. li. Spect. Ep. 2.

14. Cum hæc omnia loca lustravit irrito labore: Jove non favente; vel irato Genio: Genius enim suus cuique Deus erat.

15. *Lotus, &c.* Postquam lotus est otiosè in istis balneis, redit ad primam illam suam porticum, & adjunctum ei nemus è buxo. *Tepide.* Sub vesperam, quando sol tepidus, devexusque porticum hanc lustrat.

17. *Vectus lascive.* O Jupiter in taurum mutatus, qui Europam vexisti.

18. *Voca.* Mortui dicebantur vulgari parcemia, apud Jovem cœnare: itaque his verbis mortem Selio precatur; dum optat ut cum Jove cœnet.

X I I I.

In convivam malè olentem.

1. Quòd nulli calicem tuum propinas,
2. Humanè facis, Herme, non superbè.

VERS. 1. *Propinas.* Propinare propriè est prægustato leviter vino poculum alteri offerre: quasi, præbibere. Id
ami-

amicis compotantibus erat in more.

2. *Humanè*. Amicè, urbanè. Non vis enim compotores offendere fetido & spurco, quem attigisti, calice. Eam causam acutè relinquit lectori colligendam.

Hermè. Erat hic Hermus

ore spurco & graveolenti, neque ex eodem quo ille scypho bibere quisquam sine nausea potuisset.

Superbè. Quidam enim hoc arrogantia faciebant, ut nemini propinarent. Ita dum videtur eum laudare, pungit.

X I V.

Morbus divitis.

1. Zoilus ægrotat, faciunt hanc stragula febrem:
2. Si fuerit sanus, coccina quid facient?
3. Quid torus à Nilo, quid sindone cinctus olenti,
4. Ostendit stultas quid nisi morbus opes?
5. Quid tibi cū medicis? dimitte Machaonas omnes:
6. Vis fieri sanus? stragula sume mea.

VERS. I. *Faciunt* .. Idcò ægrotat ut ostendet sua stragula.

Stragula. Stragulum, sive vestis stragula, propriè dicitur ea, quæ lectus operitur, à sternendo.

2. Si esset sanus quid prodesse coccina stragula, quæ nemo cerneret? Nunc verò spectantur ab invisen-
tibus illum ægrotantem. Coccum granum quoddam est, ex quo aqua macerato, fit color eximii ruboris.

3. Torus, è lino candidissimo & ab Ægypto ultima petito textus, cinctus & opertus sindone fragranti, nimirum ex odorata bysso, est enim sindon vestis Tyria, à Tyro vel Sidone, unde nomen traxit, advecta & subtili bombyce ac delicato contexta. Legendum putat Scri-

verius: *Quid Sidone tinctus olenti?* Nempe lectus tinctus, seu tectus purpura tincta in urbe Sidone propè Tyrum, quæ olens dicitur, quia recētis purpuræ gravis est odor. Penultimam autè posse corripere in voce *Sidone* docet adjectivum ex ea ductum *Sidonius*, in quo antepenultima modò brevis est, modò longa.

4. Quid significat iste morbus; nempe non ægrotare febri Zoilum, sed stulta cupiditate ostentandi opes laborare.

5. *Machaonas*. Medicos. Machaon Æsculapii filius, medicus præstantissimus.

6. Vis è lecto surgere, & valere; mea vilia & trita stragula sume, pauper esto; valebis, non fovebis lectulum, quia nihil erit quod ostentare velis.

Tonstrix imperita.

1. Tonstrix Suburræ faucibus sedet primis,
2. Cruenta pendent qua flagella tortorum,
3. Argique letum multus obsidet futor,
4. Sed ista tonstrix, Ammiane, non tondet:
5. Non tondet, inquis? ergo quid facit? radit.

VERS. 1. Quædam tonstrix habet officinam in limine & aditu vici Suburrani.

Suburræ. Suburra vicus Romæ fuit frequentissimus, ita dictus quod sub antiquæ urbis mœnibus esset, quasi Suburba.

2. 3. Ubi est domus tortoris publici, & locus ubi ser-

vi flagitiosi aut malefici lo-
ris plectuntur, non procul
Argileto à futoribus fre-
quentato. De Argileto di-
ctum lib. I. Ep. 4.

5. *Radit*. Ita malè ton-
det, ut radere barbam, id
est, vellere potius & lania-
re, quàm tondere videa-
tur.

X V I.

In egentem patronum.

1. Capto tuâ, pudet heu, sed capto, Maxime, coenâ;
2. Tu captas aliam: jam sumus ergo pares:
3. Manè salutatum venio, tu diceris isse
4. Ante salutatum: jam sumus ergo pares.
5. Sum comes ipse tuus, tumidiq; anteâbulo regis;
6. Tu comes alterius: jam sumus ergo pares,
7. Esse sat est servum; jam nolo vicarius esse.
8. Qui rex est, regem, Maxime, non habeat.

VERS. 2. *Captas*. Animad-
verti te aliorum quoque ca-
ptare cœnas. *Pares*. Putabam
te dominum & regem meum
esse, ditior me non es.

5. *Comes*. Clientes sole-
bant asseclari per urbem pa-
tronos, & comitari honoris
causa. *Anteambulo*. Is dici-
tur, qui præcedit alium, &

quasi viam illi sternit, quod
erat quoq; clientium. *Regis*.
Diximus supra, ita vocatos
fuisse patronos à clientibus.

7. *Vicarius*. Ita propriè di-
cebatur servi servus, nempe
qui erat in potestate servi al-
terius, & ejus vices obibat.

8. Qui ceteris vult impe-
rare, aliis ne serviat.

XVII.

Cœna sordida.

1. Felicem fieri credis me, Zoile, cœna:
2. Felicem cœnà, Zoile, deinde tua?
3. Debet Aricino conviva recumbere clivo,
4. Quem tua felicem, Zoile, cœna facit.

VERS. 2. An putas me cœ- in via Appia, positus in cli-
narum esse captatorem, vo: frequens mendicis, ob
presertim tuæ? falleris: nul- celebritatem viæ, & homi-
lius cœnam, minimè verò num commeantium frequen-
tuam, capto. tiam. Deceat, juvet, men-

3. *Aricino*. Aricia, vicus dicos tua cœna, non me.

XVIII.

Empta carmina.

1. Carmina Paullus emit; recitat sua carmina
Paullus:
2. Nam quòd emas, possis dicere jure tuum.

VERS. 1. *Sua*. Illa quæ e- essent sua. Non alio jure
mit, recitat pro suis, ut si sua, quàm quòd illa emit.

XIX.

Os spurcum.

1. Basia das aliis; aliis das, Posthume, dextram:
2. Dicis, utrum mayis? elige: malo manum.

VERS. 1. *Dextram*. Of- lis, malo manum osculari,
culandam vulgò servis dex- quia minùs fœtida est, quàm
tram dabant, amicis, os. os. Vide Epigr: 8. istius li-
Ego tamen, inquit Martia- bri.

XX.

Urbanitas putida.

1. Quid mihi vobiscū est, ò Phœbe, novæq; sorores?
2. Ecce nocet vati Musa jocosa suo.

3. Di-

3. Dimidio nobis dare Posthumus ante solebat

4. Basia; nunc labro cœpit utroque dare.

VERS. 1. O Phœbe, vosque Musæ, cur ego vos & vestras artes colo? Quid malè de vobis commerui?

3. *Dimidio*. Subaudi, tentem mihi mephitim in labro. Ignotum me antea, parçè, obiterque oscula-

batur; nunc fama & carminibus meis cognitum, qua si honoris & amicitia causa, ore toto me osculatur & festentem mihi mephitim inhalat: ò famam mihi expartialem!

X X I.

Amicus ultor.

1. Non dicam, licèt usque me rogetis,
2. Quis sit Posthumus in meo libello:
3. Non dicam; quid enim mihi necesse est
4. Has offendere basiationes,
5. Quæ se tam benè vindicare possunt?

V. 1. 2. Offenderat superioribus epigrammatis aliquē sub ficto Posthumi nomine: non dicam, inquit, quis ille sit isto nomine significatus.

3. 4. Cur enim hominem qui me osculatur, velim offendere, & amantem ledere? Ironia.

5. Ille me præclarè ulcisci posset, iterum atque iterum osculando me, ore festido; itaque illi parco; tacebo nomen.

X X I I.

Sibi soli felix.

1. Si det iniqua tibi tristem Fortuna reatum;
2. Squalidus hærebo, pallidiorque reo:
3. Si jubeat patrià damnatum excedere terrà;
4. Per freta, per scopulos exulis ibo comes:
5. Dat tibi divitias: ecquid sunt ista duorum?
6. Das partem? multū est, Candide: das aliquid?
7. Mecum eris ergo miser? quod si Deus ore sereno
8. Annuerit, felix, Candide, solus eris?

VERS. 1. Si te reū fors iniqua fecerit aliquando, ego te prosequar in jus, tibi hærebo comes sordida in veste, & ero te reo pallidior: omnem tuam sortem meam putabo. *Det reatum*. Crimen inferat, pœnam irroget.

2. *Squa-*

2. *Squalidus*. Rei nobiles ambos pertineant? Dasne mutabant togam, & immundam aliquam, illo tamq; sumebant, ac sordidati proprie tunc dicebantur: idem faciebant cum iis nonnulli, ut clientes, amici, &c. saltem partem dimidiam, saltem aliquam minimam? das nullam.

5.6. Sed, ò Candide, dat tibi fortuna divitias; num illas mecum ita partiris, ut nostrum duorum sint, ad nos 8. Ergone mecum eris miser, & non mecum felix? si tecum sum miser, debeo tecum ego quoque felix esse: divide mecum opes & felicitatem, ut tuam ipse calamitatem tecum divido.

XXIII.

In promissorem.

1. Das nunquam, semper promittis, Galle roganti:
2. Si semper fallis; jam rogo, Galle, nega.

XXIV.

In hereditetam.

1. Quòd querulū spirat, quòd acerbū Nēvia tussit,
2. Inque suos mittit sputa subinde sinus.
3. Jam te rem factam, Bithynice, credis habere?
4. Erras: blanditur Nēvia, non moritur.

VERS. I. Quòd ducit animam quiritantis more.

2. Quasi non haberet fatis virium ut longius expueret.

3. Jam crediste illius hereditatem tenere? falleris:

de ista voce, *rem factam*. Vide lib. I. Epig. 26.

4. Delicias facit. Quidam tussiendi & screandi rationem quandam adamant, affectantque, ut delicati & blandi videantur: ita tussit Nēvia, ò Bithynice, ægrotat lævius tua spe: non tam citò morietur.

XXV.

In cœnæpetam.

1. Laudantem Selium, cœnæ cum retia tendit,
2. Accipe, sive legas, sive patronus agas.
3. Effectè! graviter! citò! nequiter! euge! beatè!
4. Hoc volui: facta est jam tibi cœna, tace.

V. 1. 2. Audi quomodo laus tua aucupatur, sive legas det te Selius cum cœnam tuos versus & recites, sive cau-

causasagas. Accipe quem-
admodum tibi plaumat.

Effectè. *Perfectè* (subaudi,
scribis, peroras) inquit Se-
lius. Legit Lipsius, *Effatè*.

Nequiter. Argutè, vafrè,
sagaciter. De voce, *nequam*,
improbis, vide li. I. Ep. 86. 90.

8. Bene est intelligo quid
petas, hoc tantum à te vole-
bam: scilicet placent mihi

tuæ laudes, tace: mecum cē-
nabis. Hunc versum si dicat
homo captator laudis & a-
vidus, seriò dictum accipe:
si contemptor; ironicè. Gru-
terus malit has adhuc voces
Hoc volui, esse adulantis: hoc
à te expectabam, non aliter
à te perorari volebam, &c.
Facta est. Certa, rata, con-
stituta.

XXVI.

In ignobilem, & superbum senatorem.

1. Rufe, vides illum subsellia prima terentem,
2. Cujus & hinc lucet sardonychata manus;
3. Quæque Tyron toties epotavere lacernæ,
4. Et toga non tactas vincere iussa nives:
5. Cujus olet toto pinguis coma Marceliano,
6. Et splendent vulso brachia trita pilo.
7. Non extrema sedet lunatà lingula plantà;
8. Coccina non læsum cingit aluta pedem;
9. Et numerosa linunt stellantem splenia frōtem:
10. Ignoras quis sit? splenia tolle, leges.

VERB. 1. 2. Qui sedet in pri-
mis subselliis; qui gerit an-
nulum gemma sardoniche
insignem, cujus fulgor vel
hinc ulque, id est, ex eo, ubi
sedet, loco, ad nos pervenit,
cujus lucet vestes Tyrio mu-
rice sæpius potè & tinctæ; cu-
jus toga est nive candidior.

Prima subsellia. Senatores
sedebant in primis theatri
& curiæ ordinibus. Lege lib.
I. Ep. 25. & lib. V. Ep. 8. 14.

3. Lacerna. Lacerna, item-
que toga, vestis erat exterior
& crassior, instar pallii: u-
traque imponebatur tunice,
sed toga comptior, longior
ac decentior erat quàm la-
cerna, immò & usitatio-
r, tandiu dum stetit res-

publica & floruit. Vide Ep.
78. lib. I. & 2. lib. IV.

4. Non tactas. Cùm nix
tangitur, nigrescit.

5. Cujus coma unguentis
delibuta & toto Marcelii
unguentarii myrothecio qua-
si perfusa, odorem spargit.

6. Vulso pilo. Pilos è bra-
chiis vellebant homines de-
licati, eaque candida & ni-
tètia ostentantes exerebant.

7. Qui calceos altiores ge-
rit, lunula insignitos, aluta
coccinea tectos, & pedi ha-
biles. Aluta est pellis agni-
na. Non extrema... Senato-
rum calcei erant altiores &
ad mediam usque tibiam re-
vincti loris quibusdam: vul-
gares, quibus populus ute-
ba-

batur, erāt demitiores, vix-
que supra pedem elati. Ho-
rat. lib. 1. Sat. 6. de senatore
loquens, ait: *Nigris medium
impediit crus pellibus*. Lin-
gula igitur, sive lorum calcei
non sedet extrema, seu ja-
cens, in planta lunata, sed
supra plantam erigitur me-
dia tibia tenus: Vulgò legi-
tur: *Non hesternā sedet*
eritque sensus, istum senato-
rem quotidie calceos muta-
re, ita ut hodiernos & novos
semper ferat.

Lunata. Patricii senato-
res lunæ crescentis notam
calceis assuebant, quia sena-
tus olim ē centum Patribus
à Romulo lectis constabat:
littera autem C, nota est nu-
meri centenarii, eademque
lunam crescentem imitatur.
Patricii porrò jactabant se
oriundos ē primis illis cen-
tum senatoribus. Erat ista
lunula talare quoddam e-
burneum, teste Philostrato
de vitis Sophistarum, in vi-
ta Herodis Attici, qui ejus-
modi homines aiebat habe-
re nobilitatem in malleolis
pedum.

Lingula. Lorum; quasi li-
gula, à ligando.

Non lasum. Quando cal-
ceus est minor seu strictior,
pedem oblādīt. Vocem *Coc-
cina* explicui superius Epig.
14. ille color, quem mulleū
Cato vocat apud Festum,
proprius erat calceorū qui-
bus illi Senatores utebātur,
qui dicebantur curules, quia
curulem aliquem gessissent

magistratum; alii, qui peda-
riī vocabantur, nigro ute-
bantur colore, ut supra
laudatus Horatius testa-
tur.

9. Gerit plurimas ē panno
serico maculas in fronte,
stellarum instar nitentes.

Splenia. Erant frustula
quædam panni serici, simi-
litudinem splenis vulgò re-
ferentia, nempe oblonga,
quæ aliquo imbuta medica-
mento, fronti vel tempori-
bus apponebantur, ad capi-
tis & dentium dolorem le-
niendum, sæpe ad venusta-
tem & elegantiam. Fortè
emplastra quædam tenuia,
iis similia quæ Galli vocant
des mouches. Itali *deinei*. Ea
verò frusta serica unguento
pingui & odorato delibuta
erant & fiebant interdum ē
panno in varias pinnas &
radios secto instar stellarū;
aut, quamvis essent rotun-
da, tamen frontem ita de-
scriminabant ut stellæ cælū.
Unde stellantem frontem
appellat vates: legunt alii
stillantem, id est, madefa-
ctam unguento odorato.

Linunt. Ob unguentum
emplastrorum.

10. *Leges*. Nempè fæda
stigmata & servitii notas de-
prehendes, quas spleniis te-
git. Servis, præsertim fugi-
tivis, inuri solebant in fron-
te, notæ quædam, puncta,
& litteræ ut agnoscerentur:
ita Plautus servum istis lit-
teris malè notatum, vocat
facetè litteratum.

X X V I I.

Nummos petit.

1. Mutua viginti sestertia fortè rogabam;

F 2

2. Que

2. Quæ vel donanti non grave munus erat.
3. Quippe rogabatur felixque, vetusque sodalis,
4. Et cujus laxas arca flagellat opes.
5. Is mihi; dives eris, si causas egeris, inquit:
6. Quod peto da, Cai, non peto consilium.

VERS. 1. *Viginti H. S.* sunt libræ Turonicæ, five nummi Francici, 2000. Romani quadringenti quinquaginta scutati.

2. Quæ Caius nullo suo incommodo, non tantum mutua dare & commodare; sed omnino dare, & gratis largiri poterat.

4. *Flagellat.* Continet in-

vitas & veluti flagellis ac verberibus coerces, ne exant, ne foraserumpant.

5. At Caius mihi respondit: censeo causas in foro agas, ita enim opes multas parabis.

6. *Quod peto.* Nummos scilicet. *Consilium.* Non peto, quâ possim arte discere.

XXVII.

Patronus inutilis.

1. Lis mihi cū Balbo est; tu Balbū offendere nō vis,
2. Pontice: cum Licino est; hic quoque magnus homo est.
3. Vexat sæpe meum Patrobas confinis agellum;
4. Contra libertum Cæsaris ire times:
5. Abnegat, & retinet nostrum Laronia servum;
6. Respondes: orba est, dives, anus, vidua.
7. Non benè, crede mihi, servo servitur amico:
8. Sit liber, dominus qui volet esse meus.

VERS. 1. *Lis.* O Pontice, quem ut Patronum cliens colo, cū rogo ut ad sis mihi in lite, quam habeo cum Balbo, tu te excusas, aisque te nolle Balbum offendere.

2. *Magnus.* Nobilis, tibi carus, idcirco nō offendendus.

3. *Vexat.* Terminos emo-

vet, revellere vult limites.

4. *Contra ire.* In jus vocare. *Libertum.* Quia Patrobas est servus Cæsaris, ab eo donatus libertate.

5. *Abnegat.* Negat se mihi reddituram: meū esse negat.

7. *Servo.* Vide simile Epig. hoc libro: est XVI.

XXIX.

In valgum.

1. Cū sint crura tibi simulent quæ cornua lunæ,
2. In rhytio poteras, Phœbe, lavare pedes.

VERS.

VERS. I. Cùm crura ge-
ras similia lunæ crescenti &
cornutæ.

Crura, &c. Nempè extror-
sum obtorta sic, ut pedum
talos coeuntes sibi & vici-
nos geras: pedum verò digi-
tos diductos & à se invicem
recedentes. Qui sic pedibus
extrorsum versis ambulat,
valgus appellatur.

Rhytio. Est rhytium, seu
rythus, vas factum instar
lunæ crescentis. Solis heroi-
bus illo vale uti fas erat, te-
ste Theophrasto: itaque ri-
det Martialis Phœbum il-
lum, ignobilem, ut apparet,
ac plebejum, & prætereà
valgum. Legunt nonnulli
Imbricio: est imbricium seu
imbrex, tegula curva.

X X X.

Virilis elegantia.

1. Flectere te nolim, sed nec turbare capillos:
2. Splendida sit nolo, fordida nolo cutis.
3. Nec tibi mitrarum, nec sit tibi barba reorum,
4. Nolo virum nimium, Pannice, nolo parum.
5. Sunt tibi crura pilis, & sunt tibi pectora fetis
6. Horrida; sed mens est, Pannice, vulsa tibi.

VERS. I. Non equidem au-
ctor sum tibi, ut capillos ac-
curatiùs & elegantius com-
ponas, sed neque turbatos,
ac fordidos esse tibi velim.
Capillos flectere est calami-
stris & candenti ferro vibra-
re.

2. *Splendida.* Unguentis
delibuta.

3. Nolo tibi promissam ef-
se barbam & hirsutam, ut
reorum est: nolo politulam
ac semper rasam, qualem
habent homines mitrati ac
delicatuli. Mitra est capitis
tegmen: ea Phryges sole-
bant uti, & Romani quidam
elegantia, ac deliciarum

causa. *Mitrarum* igitur, in
hoc loco, est, hominum mi-
tras gestantium.

4. *Virum nimium.* Nolo te
esse nimis austerum, gra-
vem, tetricum. *Nolo parum.*
Nolo esse effeminatum.

5. At nunc hispidum qui-
dem corpus habes & incul-
tum; sed animum mollem
& libidinosum geris.

Setis. Pilis grandioribus.

6. *Vulsa.* Diximus supra
Epig. 26. Romanos molles &
deditos voluptatibus, soli-
tos esse vellere pilos oris,
brachiorum, &c. Est mēs ti-
bi vulsa, id est, effeminata,
deliciis fracta, enervata, &c.

X X X I.

In convivam raptorem.

1. Quidquid ponitur hinc & inde verris,
2. Mammas fumini, imbricemque porci:

3. Communemque duobus attagenam,
4. Mullum dimidium, lupumque totum,
5. Murenæque latus, femurque pulli,
6. Stillantemque alicà suà palumbum.
7. Hæc cùm condita sunt madente mappà,
8. Traduntur puero domum ferenda:
9. Nos accumbimus otiosa turba.
10. Ullus si pudor est, repone cœnam:
11. Cras te, Cæciliane, non vocavi.

VERS. 1. *Ponitur*. Mensæ apponitur. *Verris*. Rapis, aufers, corradis.

2. *Suminis*. Sumen est venter suillus cum papillis: delicatum apud Romanos olim ferculum.

Imbricem. Vertebram tergi suilli, costis demptis, *l'echine*, *la schiena*: est enim imbrex propriè tegula curva, quâ formâ imitatur vertebra in summo tergo pecudis. Brodæus vult esse inum ventrem curvum, & repandum: ilia verò ipsum sumen.

3. *Communem*. Tibi & vicino convivæ tuo appositam, hanc tibi abripis soli.

Attagenam. Avis est exquisiti saporis: nobis nunc ignota. *Mullus*. Piscis no-

bilis, un barbeau, un barbone, una triglia. Muræna itidem piscis, une lamproye, una lampreda.

6. *Alicà*. Pulte ex alicà condimento quodam: propriè alicà est genus frumenti subtilioris ac delicatioris, ex quo pultem ejusdem nominis conficiebant.

8. *Puero*. Servulo.

9. *Otiosa*. Sine ferculis, quæ videlicet abstulisti: jejuni sedemus & impasti.

11. *Cras*. Vocavi te hodie, tu meam cœnam abstulisti, ut cras cenes: non vocavi te in crastinum diem, sed in hodiernum tantum: cœnam igitur hodie sume de meo, & domi meæ; non cras, & domui tuæ.

XXXII.

Homo invisus.

1. Quid mihi reddat ager quæris, Line, Nomentanus?
2. Hoc mihi reddit ager, te, Line, non video.

VERS. 1. Quæris à me quid commodi, fructusque referat mihi meum prædium Nomentanum? hoc quod

facit ut à te absim, te non videam. Est Nomentum urbs Latii, vulgò *Lamentana*.

XXXIII.

Mulier togata.

1. Coccina famosæ donas & janthina mœchæ.
2. Vis dare quæ meruit munera? mitte togam.

VERS. 1. *Coccina*. Vestes de quibus dictum lib.I. Ep. cocco infectas. Coccum est granum quo utuntur ad purpuram ardenti & roseo colore, quem Galli vocant *è carlatte*, tingendam.

Janthina. Vestimenta purpurea violacei coloris, toga.

47. *Mœchæ*. Adulteræ.

2. *Togam*. Matrona convicta adulterii, & damnata jubebatur prodire in publicum togata: mulieres vulgò stola utebantur; viri, toga.

XXXIV.

Helluo morbum simulans.

1. Uri Tongilius malè dicitur hemitritæo:
2. Novi hominis mores, efurit atque sitit.
3. Subdola tenduntur crassis modò retia turdis.
4. Hamus & in mullum mittitur, atque lupum.
5. Cæcuba ficcentur, quæque annus coxit Opimî,
6. Condantur parco fusca Falerna vitro.
7. Omnes Tongilium medici jussère lavari:
8. O stulti, febrem creditis esse? gula est.

VERS. 1. *Hemitritæo*. Febris semitertiana, *πυρετός ημιτρίτης*.

3. Morbi simulatione caprat turdos pingues, mullos & lupos ab amicis mittendos venatur, eosque, velut hamo injecto, ad se trahere tentat.

5. Dentur illi Cæcuba vina haurienda & ficcanda, convalescet. Legitur etiam *saccantur*, id est, per saccum seu colum vinarium transmittantur ad expurgandas fæces. De colo vinario consule lib.XIV.Ep.95.96.

Cæcuba. Cæcubum vel Cæcubus, mons & ager est in Latio, vini optimi fertilis, propè Fundos & Amyclas urbes, ad finem Cajetanum. Mons ille vocatur nunc *Monte di Gajeta*. Hinc vinum Cæcubum. De vino Opimiano dictum Ep.25.lib.I.

6. Mittantur condita modico poculo vitreo Falerna vina. Falernus mons & ager Campaniæ inter Calenum & Sinuessam, vini generosi ferax.

Parco. Quia Falernum vinum erat austerum & indomi-

mitum, itaque parcè dabatur, maximè ægrotis.

7. *Lavari*. Quasi balneo & aqua indigeret: quo tunc

remedio contra febrem utebantur. Eget potiùs vino & cibo: febris simulatione guttam tegit.

X X X V.

Vetula ridere, ac placere gestiens.

1. Ride, si sapis, ò puella ride,
2. Pelignus, puto, dixerat Poeta:
3. Sed non dixerat omnibus puellis.
4. Verùm ut dixerit omnibus puellis,
5. Non dixit tibi; tu puella non es:
6. Et tres sunt tibi, Maximina, dentes,
7. Sed planè, piceique, buxeique.
8. Quare si speculo, mihi que credis,
9. Debes non aliter timere risum,
10. Quàm ventum Spanius, manuque Priscus:
11. Quàm cretata timet Fabulla nimbum;
12. Ceruffata timet Sabella solem.
13. Vultus indue tu magis severos,
14. Quàm conjux Priami, nurusque major;
15. Mimos ridiculi Philistionis,
16. Et convivia nequiora vita;
17. Et quidquid lepida procacitate
18. Laxat perspicuo labella risu.
19. Te mœstæ decet assidere matri,
20. Lugentique virum, piumque fratrem:
21. Et tantùm tragicis vacare Musis.
22. At tu, iudicium secuta nostrum,
23. Plora, si sapis, ò puella, plora.

VRRS. I. Ordo verborum est. Pelignus vates (Ovidius nimirum, natus Sulmo- ne, quæ est urbs Pelignorum in Italia,) dixerat, opinor, alicubi, & monuerat, puellas, ut, si placere vellent, modesto se risu commendarent, vultum hilarem, ridētemque præ se ferrent: At primò non hoc dixerat om-

nibus puellis, sed iis tantùm quæ placere possent omnibus & formam, tu talis non es: deinde ut, id est, quamvis hoc dixerit puellis omnibus, tu puella non es, at vetula.

6. *Tres*. Vetustis dentes excidunt.

7. *Buxei*. Flavi, putridi.

10: *Spanius*. Hunc obiter car.

carpit, hominem delicatum, qui comam ita diligēter pectebat, flectebatque, ut vix in publicum prodire auderet, ne ventus eam turbaret, cirrosque disiceret. Quid si Spanius iste fuerit calvus, qui calvam, reiectis in frontem capillis, tegetet, metueretque ne illa flante vento, diductisque crinibus, appareret. Et verò *Σπάνιος* græcè rarum significat, calvorum autem caput raris crinibus est sparsum: hinc nomen istud videtur fictum. Ita tu debes risum timere, ne tui dentes pice nigriores, labris ridendo diductis, appareant.

Priscus. Ille tam curiosè & putidè vestem componebat & complicabat, ut metueret ne quis eam contrectaret, ac malè confunderet; talem Hortensium oratorem fuisse narrant, adeò ut nescio quem, à quo ipsius vestis duriùs fuerat attrectata, in ius vocaverit.

11. 12. *Cretata*. Infectum habens vultum terra alba, ad candorem ori conciliandum: hoc pigmentum, si aqua tangatur, defluit: ut liquescit cerussa, si soli exponatur. Cerussa, est fuci candidi genus.

14. *Conjux Priami*. Hecuba, quæ ad summam senectutem pervenit.

Nurus. Andromache, nurus Priami, quia uxor Hectoris Major dicitur ut ab Helena distinguatur, quæ minor nurus Priami dici potuit, quia Paridis erat uxor,

filius Priami, sed natu minoris quàm Hector. Hæc autem Andromache gravibus ærumnis vexata in perpetuo luctu vitam traxit. Vide Virg. *Æneid.* lib. III.

15. *Mimos*. Fabulas scenicas ridiculas & subturpes. Supra Epigr. 6. Philistio erat histrio celebris.

16. *Vita*. Fuge: abstine à conviviis solutioribus & liberioribus,

17. Fuge etiam ea omnia quæ risum movent ob jocos procaces.

Perspicuo. Cùm effusè ridemus, apparent ac perspicuantur dentes.

19. Potest hic versus exponi simpliciter. Te decet cum vetula matre domi te continere, & in eorum versari tantum cœtibus, qui lugent ereptos sibi fratrem, virum, &c. Explicari etiam de theatro ac tragœdiis potest, hoc pacto: decette illi tantum tragediis interesse, in quibus exhibetur mœsta mater lugēs amissum filium, aut uxor virum, eique flenti adflere & velut assidere. Lugentes vulgò sedent. Matris nomine, virum lugentis, intelligi potest Hecuba lugēs Priamum cælum; vel Andromache, Hectorem interfectum: sororis fratrem lugentis, Electra, Orestem fratrem carissimum, quem periisse credebatur, mœrentis.

Opuella. Ridiculè anum vocat puellam, & primum epigrammatis versum lepidè invertit, eam plorare jubens, quæ ridere vellet.

XXXVI.

In amicum sibi soli amicum.

1. Κοινὰ φίλων hæc sunt, hæc sunt tua, Cādide πάντα,
2. Quæ tu magniloquus nocte, dieque sonas.
3. Te Lacedæmonio velat toga lota Galæso,
4. Vel quam seposito de grege Parma dedit:
5. At me, quæ passa est furias & cornua tauri,
6. Noluerit dici quàm pila prima fuam.
7. Misit Agenoreas Cadmi tibi terra lacernas:
8. Non vendes nummis coccina nostra tribus.
9. Tu Libycos Indis suspendis dentibus orbes,
10. Fulcitur testà fagina mensa mihi.
11. Immodici tibi flava tegūt chrysendeta mulli;
12. Concolor in nostra, cammare, lance rubes.
13. Ex opibus tantis veteri, fidoque sodali
14. Das nihil, & dicis, Candide, κοινὰ φίλων.

VERS. 1. O candide, hæc tua illa sunt verba, πάντα φίλων κοινὰ. *Omnia amicorum communia*. Siccine illam sententiam pravè ac falsò usurpas?

3. *Galæso*. Galæsus est fluvius in agro Tarentino, cuius aqua plurimum valere dicitur ad ovium lanam tingendam: *Galæso*. Porro Lacedæmonii hunc olim tractum incoluerunt, in eoque Tarentum condidere.

4. *Seposito*. Eximio. Parma Civitas Italiæ ad Padum, suis velleribus inclyta.

5. At ego tegor vili toga & lacera, quales sunt quibus induuntur pile, id est, hominum simulacra tomento facta, quæ tauris & aliis feris in amphitheatro obiiciuntur, & ab iis lacerantur. Vide lib. Spectac. Epigr. 8. & 18. Librum X. Ep. 75. Juvenalem etiam nostrum adi, Sat. 6.

6. Vilior est mea toga illis quibus induuntur pile primæ. Prima pile ea vocabatur, quæ primo inter cæteras loco erat posita, & prima obiiciebatur belluæ à qua ferocius proinde lacerabatur; ideoque vilissimis pannis induta erat.

7. *Cadmi terra*. Tyrus. Cadmus enim Agenoris filius fuit; Agenor Rex Tyri, ubi purpura inventa.

8. *Coccina nostra*. Vestem meam pannosam. Hanc ironice coccinā, seu coccineam vocat. De colore coccineo lege supra Epigr. 26. & 33.

Nummis tribus. Nempe tertiiis minoribus, qui respondent singuli duobus asibus monetæ Francicæ & paulò amplius duobus bajocis, Romanæ.

9. Tu menfas ingentes & rotundas, è citro, quæ advehi solet ex Africa, factas & ebur-

& eburneis pedibus fultas,
habes.

11. *Chrysendeta*. Vasa, in-
fertis & illigatis affabrè au-
reis ornamentis, pretiosa.
χρυσὸς, aurum; *ἐνδέω*, il-
ligo. Tu igitur cēnas mullos
lancibus auro ornatis im-
po-

sitos: ego cammarum in lan-
ce ejusdem atque cammarus
coloris, id est, rubra & ficti-
li. Cammarus est cancrige-
nus: cancri elixi rubescunt.

Immodici. Mulli, pisces ex-
quisiti, ingentis erant pre-
tii, si essent grandiores.

XXXVII.

Amicus avarus.

1. Emi seu puerum, togamve pexam,
2. Seu tres, ut puto, quatuorve libros;
3. Sextus protinus ille fœnerator,
4. Quem nostis veterem meum sodalem.
5. Ne quid fortè petam, timet, cavetque;
6. Et secum, sed ut audiam, susurrat:
7. Septem millia debeo Secundo;
8. Phœbo quatuor, undecim Phileto;
9. Et quadrans mihi nullus est in arca.
10. O grande ingenium mei sodalis!
11. Durum est, Sexte, negare, cūm rogaris:
12. Quantò durius, ante quàm rogeris!

VERS. 1. *Puerum*. Man-
cipium, *Pexam*. Villosam,
quales sunt panni recentes.
De toga vide Ep. 26.

7. *Septem millia*. Subau-
di sesteriorum, seu 7. sester-
tia: libræ sunt Turon. 700.
Scutati Romani centū quin-
quaginta septem, cum quin-
quaginta circiter bajocis.
Phæbo, *Phileto*. Nomina
sunt creditorum ficta.

9. *Quadrans*. Quarta pars
assis. Vide Epig. 26 lib. 2.

10. O grande Ironia; ò a-
stutiam hominis! ipsi certè
duram & gravem: si enim
homo ingenuus ægrè negat,
rogatus aliquid: quantò se
torquet magis, si ante-
quam rogetur, excogitat
molestè modum quo neget:
si providet operosè, ne ro-
getur.

XXXVIII.

In eundem.

1. Florida per varios ut pingitur Hybla colores,
2. Cūm breve Sicaniæ ver populantur apes;
3. Sic tua suppositis pellucet præla lacernis.

4. Sic micat innumeris arcula synthefibus:
5. Atque unam vestire tribum tua vellera possunt,
6. Apula non uno quæ grege terra tulit;
7. Tu spectas hyemem succincti lentus amici,
8. (Pro scelus!) & lateris frigora trita mei.
9. Quantum erat, infelix, pannis fraudare duobus,
10. Non metuas, non te, Nævole, sed tineas.

VERS. 1. *Hybla*. Sicilia mons, floribus frequens & apibus.

2. *Breve*. Quia flores non sūt diuturni. *Sicanie*. Sicula. *Ver*. Flores vernos. *Populantur*. Depascunt, exsugunt.

3. Sic tuis prælis suppositæ lacernæ lucent: sub prælis tuis tot apparent colores vestium, quot sunt colores florum in Hybla. De lacernis consule superius Epig. 26.

Præla. Trabes sunt propriè, quibus vulgò uvæ calcatæ premuntur. Iis etiam Romani utebantur, ut vestes suppositas premerent ac rugas earum emendarent, ut nitorem illis afferrent. Hinc Seneca de tranquillitate vitæ lib. 1. c. 1. Vestem ait constantem splendere ponderibus ac mille torminibus. Tale est illud fericum quod Galli, & Itali vocant. *Taby*, in quo apparent undulatæ quædam striæ, & colores arbitrantur lute, ut loquitur Ammianus Marcellinus lib. 28. Porro videtur esse hypallage in ordine verborum: non enim pellucunt propriè præla, sed lacernæ suppositæ prælis, ut exposui.

4. *Synthefibus*. Erat synthesis vestis cœnatoria, sive, quàm cœnaturi induebant, pallii formam referens, & à lautioribus tantum, ditiori-

busque usurpari solita, semper purpurea vel coccinea. Vide Lips. 1. Satur. c. 2.

5. *Tribum*. Populus Rom. in tribus 35. divisus erat, hoc est, partes quasdam: aliæ urbanæ erant, aliæ rusticæ &c. Romulus tres principio tribus fecerat, quarum in prima numerabantur Albani pastores, qui cum illo Romam condiderant: in secunda Sabini: in tertia Etrusci, Ardeates, Latini, &c. Tribus singulas divisit in Curias decem, curiasque in decem Decurias. Augur sunt postea tribus, crescente civium numero.

Tua vellera. Tot illæ tuæ vestes. Legunt aliqui: *Tua candida*. Id est, tuæ togæ candidæ.

6. *Apula*. Apulia regio Italia est ovibus abundans, nunc in Regno Neapol. Duplex est; altera Apulia Dauniana, nunc *Puglia Piana*, sive, Capitanata: ubi modò Sipontum, &c. Altera Apulia Peucetia, *Terra di Barri*, ubi Barium.

7. *Hyemem*. Tene esse tam fordium & avarum, ut cum tot vestibus abundes, meamicum tuum enectum frigore, & succinctum, id est, brevi, laceraque indutum veste, spectes quietus, quasi mederi nostræ inopiæ nec posses,

ses, nec deberes?

8. *Lateris frigora trita*. Id est, lacernas, quæ mihi tegunt latus sive corpus, frigidas, quia valde trite sunt, & obsoletæ. Legitur vulgò, *Lateris frigora tute times*. Quod sic exponi potest, ut latus appellet sodalem. Ita lib. 6. *Eutychus ille, tuum, Castrice, dulce latus*, id est, dulcis comes, amicus. Tu igitur cohorrescis ipse, ac non sine metu sodalem aspici-
cis frigore horrescentem.

9. Eratne adeo difficile & magnificum duos pannos, vestes duas suffurari, & eripere? palles jam & times cum audis hanc vocem, suffurari, fraudare, eripere, &c. ne timeas, eripere dico, non tibi, ne hoc metue, sed tineis, quæ illas arrodent & consumunt. Pro: *Non metuas*, aliqui optimi codices habent, *Quid renuis?* prior lectio acutior est, ob sustentationem, & ἀπορροήτων.

XXXIX.

Vita quam, & ubi felix.

1. Cauponem, laniumque, balneumque,
2. Tonforem, tabulamque, calculosque,
3. Et paucos, sed ut eligam, libellos;
4. Unum non nimium rudem sodalem;
5. Hæc præsta mihi, Rufe, vel Bitonti;
6. Et thermas tibi habe Neronianas.

VERS. 1. Ordo est: ò Rufe, da mihi cauponem, à quo vinum; lanium, à quo carnes habeam, &c. Tabulam lusoriam cum calculis ad animum relaxandum, libellos paucos quidem, at bene selectos; unum amicum non insulsum, & jocandi non rudem: hæc mihi da, vel in obscurissimo Italiæ oppidulo, quale est Bitontum, carebo facile vita urbana & luxu, relinquam tibi superbas Neroniæ thermas.

2. *Calculos*. Nempe lusorios, seu latrunculos, de quibus vide Lib. XIV. Ep. 17.

5. *Bitonti*. Est Bitontum vile & obscurum Apuliæ Peuce-tiæ de qua in superiori Epigrammate, oppidum: *Bitonto*.

6. *Thermas*. Vide lib. Spectac. Epigr. 2. Erant porro thermæ à Nerone edificatæ, ceteris amæniores. Fruere cæteris vitæ deliciis, Romæ; ego ubi vis vivere me & regnare, si ea suppetant pauca quæ dixi, putavero.

X L.

Libertas.

1. Vis fieri liber? mentiris, Maxime, non vis:

2. Sed

2. Sed fieri si vis, hac ratione potes.
3. Liber eris, cœnare foris si, Maxime, nolis;
4. Vejentana tuam si domat uva sitim.
5. Si ridere potes miseri chrysendeta Cinnæ;
6. Contentus nostrâ si potes esse togâ.
7. Hæc tibi si vis est, si mentis tanta potestas,
8. Liberior Partho vivere rege potes.

VERS. 1. Aisne te velle esse liberum, ô Maxime?

4. Si potes contentus esse vino vili, quale est Vejentanum; de illo dictum supra. Veiî olim urbs antiqua Hetruriæ, nunc diruta: in ejus loco nunc est castrum quod incolæ appellant Insulam, *Isola*.

5. *Chrysendeta*. Vid. Ep. 36.

6. *Nostrâ*. Trita & plebeja.

8. *Partho*. Imperium Medorum & Persarum veterum, tunc Parthi obtinebât, eorumque rex se magnum regem vocitabat, ac regem regum. Regibus autem nihil vulgò est liberius, quibus quod lubet, licet.

X L I.

Amicorum aequalitas.

1. Vis te, Sexte, coli: volebam amare:
2. Parendum est tibi; quod iubes, colèris:
3. Sed si te colo, Sexte, non amabo.

VERS. 1. *Coli*. Observari, honorari. Est in cultu & observantia timor prohibens familiaritatem, quæ esse inter amicos debet.

Ajunt Augustum parca & tenui cœna exceptum aliquando ab amico, dixisse, *Non putabam me tibi tam familiare esse.*

X L I I.

In fictum divitem.

1. Hic, quem videtis gressibus vagis lentum,
2. Amethystinatus media qui secat septa;
3. Quem non lacernis Publius meus vincit,
4. Non ipse Codrus alpha pænulatorum;
5. Quem grex togatus sequitur, & capillatus,
6. Recensque fella linteisque lorisque:
7. Oppigneravit Claudii modò ad mensam
8. Vix octo nummis annulum; unde cœnaret.

V. 1. *Vagis*. Magnis passibus & incertis ambulantiem, ut ostentatores isti solent.

2. *Amethyſtinatus*. Vide Epig. 78. lib. 1. *Septa*. Epig. 12. huius libri.

3. Qui lacernarum elegantia Publium amicū meū superat; & Codrum pænulatorum principem hoc est, elegantissima semper indutum pænula. De lacerna & pænula dictum. Ep. 26. & alibi multis locis.

4. *Codrus*. Erat pauperri- mus poeta, qui pænulas ta- men pretiosas, ut multi, conducebat.

Alpha. Prima est alpha- beti græci littera; sæpe id quod in quaque re primum est, significat, ut α , signifi- cat quod est ultimum.

5. *Grex*. Clientes induti

toga, & pulchrè comati pue- ri. Comam ferè nutriebant ingenui pueri, usque ad pu- bertatem.

6. *Sella*. Lætica nova & elegans cum suis linteis, quæ fenestras selle velabant, & loris quibus lætica pen- debat & ligabatur.

7. Deposuit modò apud Claudium (fæneratorem, aut argentarium) suum an- nulum pignoris loco, ut nummos octo mutuos acci- peret, quibus compararet cœnam: adeo in speciem dives, re pauper est.

Mensam. Pluteum, taber- nam, *contoir*, *bureau*, *banca*.

8. *Octo nummis*. Seltertii octo duos denarios Roma- nos conficiebant: asses mo- netæ Gallicæ 16. Romanæ verò bajocos octodecim.

X L I I I.

Pauper in suo.

1. *Pexatus* pulchrè rides mea, Zoile, trita.

2. Sunt hæc trita quidem, Zoile; sed mea sunt.

VERS. 1. *Pexatus*. Togam indutus recentem, villo- sam, bene pexam. Vestes pexæ sunt, in quibus nec stamen, nec subtemen ap-

paret, eminente, luxurian- te villo.

Mea. Vestimenta. Tua verò, tua non sunt, sed con- ducta.

X L I V.

Mica aurea Domitiani.

1. Mica vocor; quid sim cernis: cœnatio parva;

2. Ex me Cæsareum prospicis, ecce, tholum.

3. Fræge toros; pete vina; rosas cape; tingere nardo,

4. Ipse jubet mortis te meminisse Deus.

VERS. 1. Domum haud magnam quidem sed venu-

stam in primis & elegantem Domitianus extruxerat, ubi cum

cum amicis cenitaret: eam, ab exiguitate, Micam vocari iussit, & auream ab elegantia. Ex ea prospiciebatur templum extructum in honorem D. Augusti demortui; sive mausoleum, quo viso convivæ admonebantur mortis, hic autem excitantur à Martiale, ut genio propere indulgeant, nempe brevi morituri.

Cœnatio. Locus ubi cœnatur, cœnaculum.

2. *Ex me Cœ.* Ex eo loco ubi sum, ex hac cœnatione, prospectas templum Cæsaris. Per tholum intelligitur ædificium quodlibet rotundo tecto. Interdum tholus fornicem interioriorem & cameram ædificii significat.

Vide Epig. 61. Libri I.

3. Lectos in quibus ad mensam accumbitur, disturba & perprime: epulis & genio indulge.

Frangere. Lectus compositus, solet turbari cum in co sedetur, aut cubatur.

Rosas. Coronas è rosis.

Tingere. Ungere caput unguento nardino. Imperativus est modus, vocis passivæ.

4. *Deus.* Cæsar, cuius mausoleum prospicis. Ille enim, vir tantus, immo, qui à nobis ut Deus colitur, si mortuus est, multo minus tu mortem effugies. Augustus, etiam vivens, inter Deos relatus fuerat. Vide Epig. 59. libri V.

X L V.

Cunctator.

1. Dū modò causidicū, dum te modò rhetora fingis,
2. Et non decernis, Taure, quid esse velis;
3. Peleos, & Priami transit, & Nestoris ætas,
4. Et fuerat serum jam tibi desinere.
5. Incipe, tres uno perierunt rhetores anno,
6. Si quid habes animi, si quid in arte vales.
7. Si schola damnatur; fora litibus omnia fervent;
8. Ipse potest fieri Marfya causidicus.
9. Eja age, rumpe moras; quò te spectabimus usque
10. Dum, quid sis, dubitas, jam potes esse nihil.

VERS. 1. Dum te paras & instruis ad artem oratoriam vel docendam, vel exercendam, & diu deliberas, Rhetor ne sis futurus, an causidicus. *Causidicum.* Rhetor propriè vocatur, qui artem dicendi tradit; causidicus, qui causas agit in foro, & artem dicendi exercet.

3. *Peleos.* Genitivus græcus à Πηλέϊς Peleus, Πηλέϊος Achilles pater fuit, diu vixit, ut Priamus, Trojæ rex. Nestor dux Græcorum senio & sapientia inclytus.

Transit. Syncope, pro transit: itaque ultimam producit.

4. Si utramlibet artem e-

xercuisses, ab eo tempore, quo de alterutra capeſſenda deliberas, poſſes jam, & quidem ſerò, illam depone-
 nere.

5. *Incipe.* Rhetoricam profiteri. Tres extincti ſunt Rhetores, atque locus tibi vacat. Quinam illi ſint, non commemorat.

7. Si vituperas & condemnas ſcholam, id eſt, profeſſionem rhetoricæ, en fora omnia plena ſunt litibus, eſto cauſidicus, fervet opus.

8. Ipſa Marſyæ ſtatua in foro ſtans, tam crebris cauſidicorum clamoribus tunditur, ut, quamvis ſaxea, dicendi artem callere poſſet.

Marſya. Marſyas fuit pa-

ſtor quidā, ſeu tibi cē Phryx, bardus, & hebes: qui cū eſſet auſus Phēbum cantando provocare, ab eo victus & cute ſpoliatus eſt. Ejus ſtatua viſebatur in foro, funem gerens manu, quaſi litigatoribus improbis ſuſpendium minaretur.

9. Quouſque te ſpectabimus, nempè otioſum & ceſſantem?

10. *Potes eſſe nihil.* Abit tempus artis cujuſlibet proſitendæ: ineptus ſies ad quālibet exercendam, decreſcente per tempus, ingenio, vita, valetudine. Vel mors, inſtat, quæ nos facit nullos, multi enim totum hominem extingui morte arbitrabantur.

XLVI.

Salejanum de uxoris morte conſolatur.

1. Cur triſtiores cernimus Salejanum?
2. An cauſa levis eſt? extuli; inquis, uxorem.
3. O grande fati crimen! ò gravem caſum!
4. Illa, illa dives mortua eſt Secundilla,
5. Centena decies quæ tibi dedit dotis?
6. Nollem accidifſet hoc tibi, Salejane.

V E R S. 2. *Extuli.* Proprium funeris verbum, id eſt, ad rogam deportari juſſi, ſepelivi.

5. *Centena decies.* Subaudi, millia ſextert. nempè libras Turon. 100000. nummos ſcutatos Rom. triginta duo millia, & quingentos. Porro ut rectè notat Ramireſius, hæc ſumma pro maxima do-

te vulgò ponebatur; intmò, quoties magnâ pecuniæ vim ſignificabant, certo iſto numero utebātur, pro incerto.

6. *Hoc.* Jocus eſt in ambigua ſentētia: ſignificat enim verſus; nollem ut uxorem amiſſes: ſed hoc ſibi vult Martialis; nollem homini indigno & improbo tãtam pecuniæ ſummam obtigifſe.

XLVII.

Muliebris iracundia.

1. Unus de toto peccaverat orbe comarum

2. An-

2. Annulus, incertà non benè fixus acu.
3. Hoc facinus Lalage speculo, quo viderat, ul
4. Et cecidit sectis iſta Plecuſa comis.
5. Define jam, Lalage, triftes ornare capil
6. Tangat & infanum nulla puella caput
7. Hoc ſalamādra notet, vel ſeva novacula ni
8. Ut digna ſpeculo fiat imago tuo.

VERS. I. *Peccaverat*. Non erat bene compositus, extra locum suum aberrabat.

2. *Annulus*. Cincinnus. *Acu*. Crinali, qua commun-
tur mulieres.

3. *Quo viderat*. In quo speculo viderat abnormem capillum. *Lalage*. Mulieris nomen.

4. Eodem speculo caput ancillæ suæ Plecuſæ diffidit, ejusque comas cum capite diſſecuit.

7. Tuum hoc caput unga-
tur succo salamandræ, vel
tondeatur ad cutem nova-

cula, ut fiat calvum,
le evadat quale meret
tuo illo speculo à te vi
Tam crudele speculum
meretur nisi deforme
præſentare imagines.
rò in voce *digna* syllab
tima producitur pro
duas consonantes sequ
in voce *speculo*.

Salamandra. Genu
lacertæ, quod ignem ip
extinguit, immò in eo v
innoxium, adeò frigida
turæ est. Ejus virus, sive
liva, hanc vim habet, ut o
nes corporis pilos evellat

X L V I I I.

Homo importunè officiosus.

1. Occurris quocumq; loco mihi, Posthume, clama
2. Protinus, & prima est hæc tua vox, Quid agis
3. Hoc, si me decies unà conveneris horà,
4. Dicis: habes, puto, tu, Posthume, nil quod agas

VERS. I. *Quid agis?* His oculis occurrentes salutabant

X L I X.

Quis carere domino possit.

1. Quòd te nomine jam tuo saluto.
2. Quem regem & dominum priùs vocabam,
3. Ne me dixeris esse contumacem:
4. Totis pilea sarcinis redemi.
5. Reges & dominos habere debet,

6. Qui

6. Qui se non habet, atque concupiscit
7. Quod reges dominique concupiscunt.
8. Servum, si potes, Ole, non habere;
9. Et regem potes, Ole, non habere.

VERS. 3. *Contumacem*. Superbum, insolentem.

4. *Sportulæ, cœnarum, &c.* jactura libertatem comparavi: hanc omnibus servitutis præmiis, potiore duco.

Pilea. Servi libertate à dominis donati caput radebant, ac pileum fumebant: pileus igitur, seu pileum, est insignè libertatis.

Sarcinis. Sarcinæ significat

domesticam suppellectilem, fortunas & bona.

6. Qui sui non est dominus & compos, qui concupiscit opes & honores, quos ambiunt nobiles & principes viri.

8. Qui potest carere servo, potest & domino carere: qui potest animo equo pati paupertatem, non servire divitibus potest.

L.

Cœnipeta.

1. Invitum cœnare foris te, Classice, dicis:
2. Si non mentiris, Classice, dispeream.
3. Ipse quoque ad cœnam gaudebat Apicius ire;
4. Cùm cœnaret, erat tristior ille, domi.
5. Si tamen invitus vadis, cur Classice, vadis?
6. Cogor, ais: verum est; cogitur & Selius.
7. En rogat ad cœnam Melior te, Classice, rectam:
8. Grandia verba ubi sunt? si vir es, ecce nega.

VERS. 3. *Apicius*. Helio apud Romanos famosus. Sensus est: si ille gaudebat cœnare foris, cur tu illo pauperior & miserior, non gaudeas?

4. Ita ordina voces. Erat ille tristior, cùm cœnaret domi.

6. *Cogitur & Selius*. Ironicè. Tam parum cogeris, quàm parum cogitur Selius, cœnipeta ille insignis de-

quo Ep. 9. 12. & 25. aut si ille cogitur, cogitur fame, gula, cupiditate.

7. *Melior*. Nomen divitis.

Rectam. Civilem, honestam, quàm cum patronis clientes accumbebant olim, antequam daretur sportula, quæ in locum cœnæ rectæ fuit substituta.

Si vir es. Si generosus es, si cœnarum auceps non es.

L. I.

Laudator invidus.

1. Candidius nihil est te, Cæciliane, (notavi;)

2. Si

2. Si quando ex nostris disticha pauca legis,
3. Protinus aut Marfi recitas, aut scripta Catulli;
4. Hæc mihi das, tanquam deteriora legas.
5. Ut collata magis placeant mea? credimus illud:
6. Malo tamen recites, Cæciliane, tua.

VERS. 1. Omnino es le-
tor amicus & benevolus, o
Cæciliane, id sepe observavi.

3. *Marfi*. Fuere Marfus &
Catullus poetæ egregii: Mar-
fustamen plus epigramma-
te poterat, quàm Epico car-
mine. De Catullo mentio fit
in Epig. 8. & 53. libri I.

4. Hæc Marfi & Catulli
carmina mihi das, laudas,
tanquam videlicet meis de-

teriora essent; ita mihi adu-
laris: vel, tanquam meis
meliora, innuens mea istis
deteriora esse.

5. 6. Immò, inquis, ut tua
epigrammata illis compara-
ta plus placeant: credo equi-
dem id ea mente à te fieri,
verùm malo tua recites; ut
si saltem præfertur mihi
Marfus & Catullus tibi ego
præferar.

L I I.

Fastus inops

1. Cinctum togatis post & ante Saufejum
2. Quantà reduci Regulus solet turbà,
3. Ad alta tonsum templa cum reum misit,
4. Materne, cernis? invidere nolito;
5. Comitatus iste sit, precor, tuus nunquam;
6. Hos illi amicos, & greges togatorum,
7. Fusciculus præstat, & Faventinus.

VERS. 1. *Togatis*. Clienti-
bus, anteambulonibus. Su-
prà, Ep. 42. & Lib. I. Ep. 89.

2. *Regulus*. Causidicus in-
signis. Solebant autem causi-
dici post causam peroratam
feliciter, & reos absolutos,
magno comitatu deduci do-
mum à foro.

3. *Tonsum*. Rei sordidati
erant, intonsi & impexi, pen-
dente causa: periculo soluti,
tondebant barbam, togam
mutabant, & ad templa gra-
tias acturi superis, ibant. Vi-

de Ep. 22. hujus lib.

4. *Materne*. Maternus iste
amicus Martialis fuit, & o-
rator bonus.

5. Faxint superi ut nun-
quam simili comitatu dedu-
caris.

6. *Fusciculus*. Erat fæ-
nerator, ut & Faventinus,
cui omnia sua bona Saufe-
jus, vel, ut alii legunt, Sau-
fellus, oppigneraverat, ut
mutuam sumeret pecuniam,
quà istos comites pretio em-
ptos haberet.

L I I I.

Duo pueri à leone interfecti.

1. Verbera securi solitus leo ferre magistri,
2. Insertamque pati blandus in ora manum;
3. Dedidicit pacem subito feritate reversa,
4. Quanta nec in Libycis debuit esse jugis.
5. Nam duo de tenera puerilia corpora turba,
6. Sanguineam rastrisque renovabat humum,
7. Sævus & infelix furiali dente peremit,
8. Martia non vidit majus arena nefas.
9. Exclamare libet: crudelis, perfide, prædo,
10. A nostra pueris parcere disce lupa.

VERS. 6. *Sanguineam &c.*
 Qui arenam amphitheatri
 gladiatorum & ferarum san-
 guine tinctam, & concre-
 tam, invertebant sarculis,
 ac inarabant.

cra, quia in ea gladiatores
 pugnabant: vel, Romana:
 quia Mars Romuli pater.

10. *Lupa*. Quæ Remum
 & Romulum non modò non
 læsit, sed aluit: hanc tu imi-
 tari debueras.

8. *Martia*. Quæ Marti sa-

L I V.

Heredipeta delusus.

1. Argenti libras Marius tibi quinque reliquit.
2. Cui nihil ipse dabas, ist tibi verba dedit.

VERS. 1. Marius, cui ni-
 hil unquam dederas, mo-
 riens tibi quinque libras
 duntaxat argenti, reliquit,
 quod perindè est ac si tibi
 nihil reliquisset, adeò exi-
 gua erat ista summa, præfer-
 tim pro ejus opibus, & tua
 spe. Vel: reliquit ille qui-
 dem testamento, sed nun-
 quam à te habendas. Tu illi
 nihil dederas, ille tibi ver-
 ba dedit.

Libras 5. Nummi sunt Tu-
 ronici, ut Galli vocant, fer-
 mè 168. Romani verò num-
 mi scutati circiter triginta
 novem. Argenti libra Ro-

mana denarios continebat
 84, id est Francicos nummos
 33. cum 12. assibus: Roma-
 nos scutatos septem, ac Ju-
 lios admodum quinq; auri:
 verò libra æquiparatur Frã-
 cicis seu Turonicis 576. scu-
 tatis Romanis centum vigin-
 ti novem, cum sex circiter
 Juliis. Itaque argenti li-
 bra Romana multò minor
 erat nostrate Gallica, quæ
 Francicos admodum 56. va-
 let. Romanos scutatos duo-
 decim, cum sex Juliis.

2. *Verba dedit*. Dare ver-
 ba alicui, est eum decipe-
 re,

L V.

De brevi, & longo epigrammate.

1. Cosconi, qui longa putas epigrammata nostra
2. Utilis ungendis axibus esse potes.
3. Hac tu credideris longum ratione colossium,
4. Et puerum Bruti dixeris esse brevem.
5. Disce, quod ignoras: Marci, doctique Pedonis
6. Sæpe duplex unum pagina tractat opus.
7. Nō sūt lōga, quibus nihil est quod demere possis
8. Sed tu, Cosconi, disticha longa facis.

VERS. 2. Cū tantopere celeritatem ames, melior esses auriga quā poeta, & currum, ungendo illius rotas, facilius incitares, quā versum duceres: vel; homo es ita pinguis & obesus, id est, ita stolidus & ineptus, ut adhiberi posses loco unguinis, & adipis vice, ad ungendas rotas.

3. Eadem ratione qua de epigrammatis, ex eorū mensura judicas, diceres colossium esse nimis longum, & effigiem illam pueri, quam Brutus, licet valdè exigua, tantopere laudavit, amavit-

que, esse nimis brevē, licet utrumque sit perfectissimum opus. Strongylio statuario statuā pueri fecit insignem quam summo in pretio habuit Brutus Cæsaris percussor, qui se, post Philippensem pugnam, in qua ab Antonio & Octavio victus est, interemit. De hac statua vide Lib. IX. Ep. 37. De colosso Lib. Spectac. Ep. 2.

6. Sæpe unum epigramma duas paginas implet.

8. *Facis.* Tua disticha, id est, duo tantum tui versus longa sunt & fastidiosa, qui sunt illepida & insulsa.

L V I.

Therma frigida.

1. Æstivo serves ubi piscem tempore, quæris?
2. In thermis ferva, Cæciliane, tuis.

VERS. 2. *Thermis.* Thermae, balnea sunt: à calidis aquis ita dicuntur. Ὠρεῖος ἕρμας æstivo calore possent deferre. Vide Ep. 2. lib. Spectac. Idere.

L V I I.

Invitatus ad cœnam.

1. Invitas tunc me, cū scis, Nasica, vocatum;

2. Ex.

2. Excusatum habeas me, rogo: cæno domi.

VERS. I. 2. Me invitas ad cenam, cum nosti me ab aliis vocatum, ac nihil porro esse periculi ne apud te cenem: at hodie domi cæno, ac vereor ne me invites, neve rem tibi molestam faciã si à te vocatus, veniam: non veniam, certum est mihi domi cænare, parce me tu, excusatum habeto me. Le-

gunt aliqui primum versum hoc pacto. *Invitas me tunc, cum scis, Nasica, vocasse:* nempe cum vides me vocasse amicos ad cenam, tunc me invitas, ut nimirum ego te cum illis invitem & vocem ad cenam. Ne-utrum fiet, nec ibo domum tuam, nec te meam vocabo.

L V I I I.

Mors festinata.

1. Hostem cum fugeret, se Fannius ipse peremit.
2. Hic (rogo) non furor est, ne moriari, mori?

VERS. I. *Fannius.* Fannius fugeret percussores, se ipse Cæpio, proscriptus quod in interemit. Seneca Epist. 58. Augustum conjurasset, cum sic mori, vinci est.

L I X.

Lectica sandapila.

1. Laxior hexaphoris tua sit lectica licebit;
2. Dum tamen hæc tua sit, Zoile, sandapila.

VERS. I. Per me licebit, Zoile, ut tua lectica sit laxior & amplior quam illæ, quæ à sex bajulis portantur: & ita te divitemingas; non invidebo: modò eadem in lectica mortuus efferaris in qua gestaris vivus. Hoc est, modò te brevi mortuum videam.

Hexaphoris. Lectica ἑξαφόρος, quæ gestatur à sex famulis: ἑξ, sex; φέρω, porto.

Lectica. In ea gestabantur vivi; & efferebantur mortui, maximè nobiles ac divites; pauperes verò in sandapila, quæ est plebejū feretrum.

L X.

Lingua populi.

1. Abscissà servum quid fingis, Pontice, linguà?
2. Nescistu populum, quòd tacet ille, loqui?

V. 1. 2. Ponticus absciderat servo suo linguam, ne scelus admissum à domino proderet: aut jubebat eum filere, quasi si mutus foret, & abscissa foret ipsi lingua. Frustra es, inquit poeta, omnes id sciunt jam & loquuntur. Latere diu scelera non possunt: immò erumpunt eò magis aliquando quò magis teguntur. Est autem verborum hic ordo: Quid fingis servum tuum esse abscissa lingua? illi præcisam esse linguam? Legit Gruterus è libro antiquo *figis*, id est, cruci affigis. Alii, *fædas*.

L X I.

Togam ab amico petit.

1. Viminè clausa levi nivæ custodia coctæ,
2. Hæc tibi Saturni tempore munus erit.
3. Dona quòd æstatis misi tibi mense Decembri
4. Si quereris, rasam tu mihi mitte togam.

† VERS. 1. 2. Mitto tibi his Saturnalibus custodiam, hoc est lagenam vitream aquæ coctæ & nivibus refrigeratæ, clausam & munitam viminibus mollibus supertextis. *Custodia*. Carcerem vulgò significat: rectè autem lagena dicitur aquæ vel vini carcer. Adde quod vimē inductum lagenæ fictili aut vitreæ, illam tuetur & custodit, ut ipsa vinum aut aquam servat. *Coctæ*. Solebant aquam decoquere, tum nivibus refrigerare, eaque uti per æstatem.

3. Si ægrè fers quòd mitam tibi hiberno tempore munera æstiva, tu æstivam mihi & levem togam mitte, atque ita me ulciscere. Rasa toga opponitur pexæ, seu villosæ & crassiori.

Decēbri. Saturni festa, sive Saturnalia, hoc mense celebrabatur, tūc ad amicos munera missitare moris erat.

L X I I.

Carmina laboriosa, & inepta.

1. Quòd nec carmine gloriior supino,
2. Nec retrò lego Sotaden poetam;
3. Nusquam Græcula quòd recantat Echo;
4. Nec dictat mihi luculentus Attis
5. Mollem debilitate Galliam bon:
6. Non sum, Classice, tam malus poeta.
7. Quid si per graciles vias petauri
8. Invitum jubeas subire Ladam?
9. Turpe est difficiles habere nugas,

10. Et

10. Et stultus labor est ineptiarum.

11. Scribat carmina circulis Palæmon :

12. Me raris juvat auribus placere .

VERS. I. *Supino*. Antistropho, quod eadem manente sententia retrò legi possit; retrogrado. Supinum enim est idem atque inversum. Talis est ille versus medici cujusdam ad hydropicum: *Mitis ero, retine leniter ore sitim*. Recurre enim ab ultima littera, invenies idem omninò carmen. Aliquando retrò legitur versus alio carminis genere, ut; *Micant nitore tecta sublimi aurea*. *Aurea sublimi tecta nitore micant*. Ejusmodi carmina Sotadica vocantur à quodā Sotade poeta Cretensi, qui librum lascivis ejusmodi versibus plenum edidit. Aliud genus carminis Sotadici vide libro 3. Epigr. 23.

2. Nec versus compono qui retro, & inversi legi possint, quales sunt in Sotadæ libro.

3. Quod non scribo Græcorum more carmina, quorum extreme voces, sive syllabæ gementur, ut Echo voces repetit & recinit.

Echo. De versibus Echicis vide Scalig. poet. lib. 2. c. 29. Politianum Miscel. c. 22. In illis ultima, vel duæ ultimæ versus syllabæ ita repetuntur, ut aliquem sensum efficiant; v. g. si diceret: *Cur ita clamat? amat*.

4. Nec argumentum præclarum & operosum carminis mihi dat Atys, quem canam versu Galliambo, seu Galliambico debili ac fracto, idest, lascivo.

Atys, seu Attis, Lydus quidem seu Phrygius puer fuit, Cybelæ in primis carus, qui ejus Deæ sacra in Phrygiam invexit. Cybeles autem sacra impudiciæ famâ laborarunt, & ejus sacerdotes, qui Galli à fluvio Phrygiæ Gallo, dicebantur, erant evirati, ac effeminati. De Atys carmen Galliambicum scripsit Catullus, de quo forte hic loquitur Martialis.

5. *Galliambum*. Ita vocatur ille versus, nempe à Gallicis Cybeles sacerdotibus & Jābo pede: est senarius: ejus pedes vide apud Scaligerū lib. 2. & apud Muretum comment. in Catullum. Habes exemplum ejus generis in Catullo; *Super alta vectus Atys celebri rate maria, &c.*

6. Ordo est. Quod ejusmodi laboriosos versus non facio, Sotadicos, Echicos, Galliambicos, non sum idcirco poeta contemnendus, & tam malus, quàm quidam, illorum versuum amatores, putant. Capitur ingenio lector sapiens, non laboriosis nugis.

7. An, si juberet Lada transmittere petaurum, putaseum id facturum? Non faceret certè, aut faceret admodum invitum; quia, etsi posset, nollet tamen hunc magnum, ac vilem & inutilem laborem sumere, cum ipse mira pedum velocitate gloriam longè nobiliorem colligat. Possum itidem ego ut ceteri, Sotadica Echica,

ca, Galliambica scribere, disnugis.
at nihil est tanti.

Petauri. Petaurum erat rota quædam, vel machina sublimis, ad quam attollebant se petauristæ, sic dicti à vocibus græcis, αἶψα, *aura*, & πέτομαι, volo, quasi per aerem volantes, & per cujus angustos meatus ac circulos corpus arte mira transmittabant. Nonnulli volunt fuisse funes, per quos extensos irent, è quibus penduli se librarent, &c.

8. *Ladam*. Lada se a tempestate propter incredibilem pedum velocitatem insignis fuit.

Difficiles, &c. Operam difficilem sumere in scriben-

11. Patior Palæmonem jactare turbæ imperitæ in circulum circumstati, aut mulierculis venditare istas nugas, & sua id genus carmina: ego eruditos lectores quæro, qui de ingeniosis & veris carminibus existimare possint: sed illi rari.

Palamon. Q. Rhemmius Palamō grammaticam Romæ docuit: homo infusus, & imperitus, sed qui caperet homines felicitate memoriæ, & facilitate sermonis, v.g. versibus ex tempore faciendis, &c. Caterum ita erat arrogans, ut secum natas, & morituras secum literas diceret.

LXIII.

In malum poetam.

1. Nil recitas, & vis, Mamerce, poeta videri:
2. Quidquid vis esto, dummodo nil recites.

VERS. 1. Nihil à te compositum recitas, cur ergo te poetam dicis? Prome & profer tua carmina. Sed quid ajo? Esto quidquid voveris, Catullus alter, Virgi-

lius, &c. Malo te poetam eximum credi, quam recitare quidpiam, ita enim malè recitares, tam inepta diceres, ut nos ista tua recitatione enecares.

LXIV.

In Improbum sua vitia magnis exemplis excusantē.

1. Quòd nimio gaudes noctem producere vino,
2. Ignosco: vitium, Gaure, Catonis habes:
3. Carmina quòd scribis Musis & Apolline nullo;
4. Laudari debes: hoc Ciceronis habes.
5. Quòd vomis, Antoni; quòd luxuriaris, Apici:
6. Quod fur es, vitium dic mihi cujus habes?

VERS. 2. *Catonis*. Uticensis, quem sepe mero incaluis-

se testis est Horatius lib. 3. Od. De illo facta mentio est Ep. 1.

Ep. 1. lib. 1. & Ep. 9.

3. *Musis & Apol. nullo.*
Nulla gratia, nulla facultate poetica instructus: invitis Musis, & Phæbo.

4. *Ciceronis.* Qui poeta non optimus fuit.

5. *Antoni.* Qui tantum vini in convivio quodam hau-

ferat, ut postridiè manè in concione vomens, frustis vinolentis gremium suum, & totum tribunal impleret. Tullius Philip. 2.

Apici. Apicius fuit Hel-luo celeberrimus, de quo supra, Ep. 50. & Lib. III. Ep. 18.

L X V.

Vitam beatam quid efficiat.

1. Quintiliane, vagæ moderator summe juventæ,
2. Gloria Romanæ, Quintiliane, togæ:
3. Vivere quòd propero pauper, nec inutilis annis,
4. Da veniam: properat vivere nemo satis.
5. Differat hoc, patrios optat qui vincere census;
6. Atriaque immodicis arctat imaginibus.
7. Me focus, & nigros non indignantia fumos
8. Tecta juvant, & fons vivus, & herba rudis.
9. Sit mihi verna fatur; sit non doctissima conjux;
10. Sit nox cum somno; sit sine lite dies.

VERS. 1. Quintiliane. Erat orator summus: annis 23. Rhetoricam docuit Romæ; ejus extant libri de arte Rhetorica ornatissimè scripti. Floruit sub Domitiano.

2. *Togæ.* Toga sepè pro pacificis artibus & litteris bonis sumitur, quæ vigent in pace, cujus insigne toga; ut sagum, belli.

4. Ignosce mihi, si quamvis pauper, quamvis ætate adhuc integra, & annis florentibus, atque ad laborem utilibus, propero vivere, hoc est, vitæ gaudia carpere, genio indulgere. Id enim videtur decere divites, qui sūptum facere commodius & feriari possunt: aut senes, qui labori sunt impares, ac

inutiles ad opus faciendum.

5. 6. Differat vivere, genium defraudet, qui ditior patre fieri conatur, & replet atria, stipandis imaginibus ingentibus majorum suorum, ad nobilitatis ostentationem.

Atria. In prima ædium parte Romani nobiles suorum imagines majorum collocatas in armariis servabant, unde illas educerent ad pompam triumphorum, funerum, &c.

7. *Non indignantia fumos tecta.* Domum minimè sumptuosam, quæ auro picta non sit, ac pretiosis coloribus, qui fumo sedarentur.

8. *Vivus.* Nativus: non arcessitus arte, &c.

Rudis. Ut in ipso nascitur cespite; nō topiario more tonsa, secta, descripta.

9. *Verna*. Servus propriè domi ex ancilla natus. Famili muli saturi libentiùs serviunt, ut indoctæ uxores viris faciliùs parent.

LXVI.

Petit à Domitiano jus trium liberorum.

1. Rerum certa salus, terrarum gloria, Cæsar;
2. Sospite quo magnos credimus esse Deos:
3. Si festinatis toties tibi lecta libellis.
4. Detinuère oculos carmina nostra tuos:
5. Quod fortuna vetat fieri, permitte videri,
6. Natorum genitor credar ut esse trium.
7. Hæc, si displicui, fuerint solatia nobis:
8. Hæc fuerint nobis præmia, si placui.

VERS. 1. *Rerum*. Reipublicæ: orbis terrarum.

2. *Credimus esse Deos*. Qui nulli crederentur esse, si tuæ salutis curam non gererent.

3. *Festinatis libellis*. In meis libellis deproperatis, ac penè factis ex tempore.

5. 6. Concede mihi, ut videar parens trium liberorum, ut fruam privile-

giis, quibus gaudent trium liberorum patres, quamvis nullos Fortuna mihi dederit.

Trium. Magna illis præmia erant constituta, quæ tres aut plures haberent liberos: v. g. in spectaculis sedebant honoratiore loco, faciliùs, & citiùs honores assequerentur, &c.

LXVII.

De jure trium liberorum impetrato.

1. Natorum mihi jus trium roganti,
2. Musarum pretium dedit mearum
3. Solus qui poterat: valebis uxor;
4. Non debet domini perire munus.

VERS. 3. *Valebis uxor*. His verbis *vale, vale*, mortuos extremum compellabāt: itaque suam uxorem facessere Martialis jubet mori optat.

4. Non debet mihi perire Cæsaris munus; periret

autem si susciperem liberos qui mihi magnis alendis sumptibus forent: nunc enim sum onere, atque adeo tibi quoque, uxor molesta, liberatus. *Domini*. Imperatoris.

Quod

L X V I I I.

Quòd librum primum Regulo non miserit.

1. Primus ubi est, inquis, cum sit liber iste secundus?
2. Quid faciam, si plus ille pudoris habet?
3. Tu tamen hunc fieri si mavis, Regule, primum:
4. Unum de titulo tollere jota potes.

VERS. 2. *Quid faciam?* | iuravit scilicet nostras ad te
 Quid me excusam, aut cur | nugas perferre, quas tibi
 dissimulem? fateor, missus | mittere secundum hunc non
 tibi liber primus non est, | puduit.
 quia ille plus habuit pu- | 4. Pro II. pone I. erit, fiet-
 doris, quam secundus. E- | quetibi primus liber.

M. VAL. MARTIALIS

EPIGRAMMATUM

LIBER TERTIUS.

EPIGRAMMA I.

De hoc tertio epigrammatum libro.

1. **H**OC tibi, quidquid id est, longinquis
mittit ab oris
2. Gallia Romanæ nomine dicta togæ.
3. Hunc legis, & laudas librum fortasse priorem:
4. Illa, vel hæc, mea sunt; quæ meliora putas?
5. Plus fanè placet, dominâ qui natus in Urbe est;
6. Debet enim Gallum vincere verna liber.

VERS. 1. 2. Hunc librum, qualiscumque ille sit, mitto tibi, ò Romane lector, è Gallia Cisalpina, quæ Togata dicitur.

Gallia. Secefferat Martialis in urbem Longobardiæ, quam vocant nunc *Imolam*, olim Forum Cornelii, in via *Æmilia*.

Togæ. Pars Galliæ cis Alpes, ac versùs Romam sitæ, dicebatur Togata, quia incolæ togis, ut Romani, quibus erant viciniore, utebantur. Transalpina verò, quæ nunc propriè Gallia dicitur, Braccata & Comata vocabatur, quia braccis utebantur, seu laxioribus femo-

ralibus, & comam alebat.

3. Legis hunc tertium librum, & priorem fortè librum, id est, secundum, huic tertio anteponis: ut ut est, illa (prioris nempe, sive secundi libri epigrammata) vel hæc (epigrammata hujus tertii) à me sunt scripta, quænam judicas meliora? statue.

5. Esto tamen, non reculo quin secundus liber plus placere tertio debeat, quia factus est à me in urbe Roma, gentium Domina; iste autem tertius in Gallia: atque adeo est veluti peregrinus, præ alio verna & domestico. *Verna*, propriè est servus domi natus.

I I.

Suum librum Faustino mittit, commendatque.

Cujus vis fieri, libelle, munus?

2. Festina tibi vindicem parare,
3. Ne nigram citò raptus in culinam
4. Cordyllas madidà tegas papyro,
5. Vel thuris, piperisque sis cucullus.
6. Faustini fugis in sinum? sapisti.
7. Cedro nunc licet ambules perunctus,
8. Et frontis gemino decens honore
9. Pictis luxurieris umbilicis,
10. Et te purpura delicata velet,
11. Et cocco rubeat superbus index.
12. Illo vindice nec Probum timeto.

VERS. 2. *Vindicem*. Defensorem, patronum.

4. *Cordyllas*. Sunt minuti, vilesque pisciculi, qui papyro detrita involvuntur.

5. *Cucullus*. Papyraceum involucrium, ore lato & rotundo, infundum acutum desinens.

7. *Cedro*. Oleum cedrinum libros & alias res à tineis & carie vindicat. De umbilicis & fronte libro-

rum fusè dixi lib. I. Epig. 58.

9. *Luxurieris*. Ornatus & comptus sis, glorieris & superbias.

11. *Cocco*. Indicem librorum seu titulum minio scribebant: est autem coccum granum quoddam, ex quo fit color ruber admodum splendidus.

12. *Probum*. Acerrimum eo tempore grammaticum & criticum.

III.

Musas Romæ neglectas queritur.

1. Romam vade liber; si, veneris unde, requireret;
2. Æmilix dices de regione viæ.
3. Si, quibus in terris, quâ simus in urbe, rogabit;
4. Corneli referas me licet esse Foro.
5. Cur absim, quæret: breviter tu multa fatere;
6. Non poterat vanæ tædia ferre togæ.
7. Si, quando veniet? dicet: responde, poeta
8. Exierat: veniet, cum citharædus erit.

VERS. 1. Si peter Roma, diola nunc dicitur. Nomen si Romani à te requirerent, illi factum ab Æmilio Consule, qui eam viam straverat.

4. *Corneli foro*. Vide primum epig. Ordo est, licet referas, id est, poteris dicere,

me versari in urbe quæ vocatur Forum Cornelii. Nunc est *Imola*.

6. *Vana tædia toga*. Romanorum fastidia, & contemptum litterarum.

7. Si Roma dicet, si petet, quandònam redibit Martialis ex Æmilia?

Responde. Ultima syllaba imperativi modi secundæ

declinationis amat interdum corripì, ut doce, vide, &c. Adde quod olim dicebatur, respondo, respondis, ut ferveo, fervis, lavo, lavis. Manilius testis est Lib. V.

8. *Citharædus*. Nunc enim florent & ditescunt citharædi, jacent poetæ. Vid. Lib. I. Ep. 64. Lib. V. Ep. 52. Juvenalem etiam, Sat. 3.

I V.

Epistola commendatitia.

1. Vis commendari sine me cursurus in urbem,
2. Parve liber, multis? an fatis unus erit?
3. Unus erit (mihi crede) fatis, cui non eris hospes,
4. Julius, assiduum nomen in ore meo.
5. Protinus hunc primi quæres in limine tecti
6. Quos tenuit Daphnis, nunc tenet ille lares.
7. Est illi conjux, quæ te manibusque, sinuque
8. Excipiet, vel si pulverulentus eas.
9. Hos tu, seu pariter, sive hanc, illumve priorem
10. Videris; hoc dices; Marcus avère jubet.
11. Hoc fatis est: alios commendet epistola; peccat
12. Qui commendandum se putat esse suis.

VERS. 2. *Multis?* An vis commendari multis, an unitantum?

3. *Hospes*. Ignotus: ignoti enim ferè sunt hospites & peregrini.

5. Recta Julium adi, & eum saluta in anteriori parte ædium quas nuper Daphnis habuit. Illæ verò omnium primæ occurrunt ingredientibus Romam ab Æmilia via: hanc domum vates appellat primum te-

ctum, & in ejus limine, atrio, seu vestibulo. Julium adiri jubet.

6. *Daphnis*. Fortè dives aliquis libertus, aut alius quispiam vulgò notus.

9. *Pariter*. Ambos simul.

10. *Avère*. Hac voce, cum salutarent quempiam, utebantur.

11. *Alios*. Qui sunt ignoti. Tu epistola commendatitia non eges, quippè familiaris & cognitus.

V.

Marcellino gratulatur.

Lux tibi post Idus numeratur tertia Majas,

2. Mar-

2. Marcelline, tuis bis celebranda sacris:
3. Imputat æthereos ortus hæc prima parenti:
4. Libat florentes hæc tibi prima genas.
5. Magna licet dederit jucundæ munera vitæ,
6. Plus nunquam patri præstitit illa dies.

VERS. 1. 2. *Lux &c.* Dies decima sexta ante Kalendas Junias agitur, bino sacrificio à te celebranda.

Idus. Ineidebant in medium ferè mensem, nempe in diem 13. præterquam mensibus Majo, Octobri, Julio & Martio, quibus incurrerant in diem 15.

3. Hæc diestuo patri datam vitam, & auram ætheriam primum haustam recolit: natalis est tui parentis. *Imputat.* Exponi potest; benefici recolendi onus velut imponit.

4. Hac eadem die virilem ætatem assecutus, primam

barbæ lanuginē depofuisti.

Libat. Tondet, refecat: vel, Diis offert, instar primitiarum ætatis robustioris: *libare* enim in sacrificiis usurpari solet. Ejus diei, quo primum barbam radebant insignis apud Romanos erat memoria & lætitia: hæc festa vocabantur Juvenalia: ludos, sacrificia, munera, tunc frequentabant, barbam refectam Diis consecrabant.

5. 6. Licet illa dies munus ingens, nempe vitam, patri tuo dederit; majus est tamen quod eadem illi filium in ætatem virilem feliciter pro-
vectum dedit.

V L.

De sportula sublata.

1. Centum miselli jam valet quadrantes,
2. Anteambulonis congiarium lassum,
3. Quos dividebat balneator elixus.
4. Quid cogitatis, & names amicorum?
5. Regis superbi sportulæ recesserunt,
6. Nil stropharum est, jam salarium dandum est.

VERS. 1. 2. *Valete.* Olim dabatur clientibus cæna recta, ut Lib. II. Epigr. 50. diximus: eam Nero in sportulam mutaverat, hoc est, in cibos, quæ patroni mensa mittebantur in sporta, sive calathio, ad clientes in atrio expectantes: denique pro sportula & cibis, data est pecu-

nia, nempe centum quadrantes. Domitianus, antiquato Neronis edicto, rem vocavit cænas rectas, & sportulam sustulit.

Centum quadrantes. Summa est alium Gallicorum ferè 25. Bajoci Rom. 28.

2. *Anteambulonis.* Vide Ep. 16. Libri II. Ita vocaban-

tur qui honoris causa divitem patronum præcedentes deducebant per urbem, ante illum quasi ambulantes.

Congiarium Est vulgò munus & certa pecuniæ summa, qua Imperatores donabant populum. Hic pro stipendio & salario sumitur. Congius, mensuræ liquorum genus est, continens sextarios sex.

3. *Balneator*. Clientes unà cum patrono lavabant, & tunc iis per balneatorem dividi solebat pecunia.

3. *Elixus*. Quasi coctus calore aquarum, & vapore balnei.

4. Quid vobis jam animi est, o patroni, qui eratis antea fames clientium vestrorum, qui eos fame enecabatis. *Regis. Neronis.*

5. Non potestis amplius miseros clientes fraudare & ludificari, adhibendi jam erunt ad cœnam rectam.

Stropharum. Strophæ, spon-
dè, à verbo *σπέρειν* vertere, fraudem interdum & fallaciam significat. Delusi erant clientes cum primùm iis negata est cœna recta: deinde cum pro cibis data pecunia: denique ipsa pecunia differebatur, accidebatur; &c.

Salarium. Ea voce significatur certa portio ciborum; maximè salis, qui vitritim dividi olim solebat militibus, ac Imperatorum comitibus. Interdum sumitur pro annona, stipendio & mercede: in hoc loco significat cœnam rectam & liberalem, clientibus pro mercede dandam.

V I I.

Amator cæcus.

1. Thaidà Quintus amat, quam Thaidà? Thaidà luscā:

2. Unum oculum Thais non habet, ille duos.

V.2. *Ille duos*. Non habet non videt. Cæcus est animo, duos oculos, planè cæcus est, ut Thais luscā est corpore, qui vitia ejus quam amat, Eleganter dictum & acutè.

V I I I.

Poeta imperitus, & obtrektor.

1. Versiculos in me narratur scribere Cinna:

2. Non scribit, cujus carmina nemo legit.

I X.

Decoctor à patre exheredatus.

1. Constituit, Philomuse, pater tibi millia bina

2. Menstrua, perque omnes præstitit illa dies,

3. Lu-

3. Luxuriā premeret cū crastina semper egestas,
4. Et vitiis essent danda diurna tuis .
5. Idem te moriens heredem ex asse reliquit;
6. Exheredavit te, Philomuse, pater .

VERS. 1. 2. Pater tuus tibi assignaverat, dum viveret, summam duorum millium H. S. id est, libras Gallicas 200. in singulos menses, & ut ne plus impenderes, venterat: hanc summam in dies singulos divisam, ne totam uno, vel paucis diebus absumeres, tibi magna cum fide singulis diebus dedit, quoad vixit.

Milliabina. Subaudi, festertiorum. Mille festertii sunt libræ Francicæ 100.

3. Scilicet videbat te quolibet die per luxum & gulā omnia ligurire ac dilapidare, adeo ut nihil tibi pecunie restaret in crastinum, intelligebatq; tibi dandum esse demensum diurnum, &

non tantum menstruum.

Diurna. Sic vocabantur cibaria in singulos dies servis assignari solita: dicebantur etiam diaria & demēsa.

5. *Ex asse*. Omnium suorum bonorum heredē: nulla re excepta. Totam hereditatē dividebant in partes duodecim, ut assem: & is heres ex asse vocabatur ad quē veniebat integra. De asse, illiusq; partibus alibi dictum.

6. Idem fecit ac si te exheredasset, quia brevi omne patrimonium pessumdabis, & ad egestatem redigēris. Licet in te liberalior videatur fuisse moriens, quā vivens, reverā tamen in te crudelis fuit, qui te heredem ex asse fecerit.

X.

Cæna uncta, & pinguis.

1. Unguentum (fateor) bonum dedisti
2. Convivis herē, sed nihil scidisti.
3. Res falsa est benè olere; & esurire.
4. Qui non cenat & ungitur, Fabulle,
5. Hic verē mihi mortuus videtur.

VERS. 1. *Unguentum, &c.* Ungebant corpus oleo, post balneum & ante cenam, admixtis succis odoratis.

2. *Herē*. Pro, heri, antiqua vox. *Scidisti*. Nullum secidisti cibum, quem convivis dares: apposuisti fercula, sed ea nemo attigit.

5. *Salsa*. Inepta, ridicula, lepida.

6. *Mortuus*. Non solum, enim ungebantur mortui, sed iis etiam apponebatur cæna, Silicernium dicta, qua utique mortui non vescerantur: hæc postea cum iis cremabatur in rogo.

XI.

Cœna cruda.

1. Dum non vis lepor ē, dū non vis carpere mullum
2. Et plus quàm patri, Nævīa, parcis apro;
3. Accusas, rumpisq̃ue coquū, tanquā omnia cruda
4. Attulerit: nunquam sic ego crudus ero.

VERS. 2. *Parcis*. Nolens eum dissecare, & convivis impertiri.

3. *Rumpis*. Cædis, mul-
 tās.

4. *Crudus ero*. Dum sic epulabor, id est, dum ero je-

junus, ut apud te fui, cruditate nunquam laborabo; hæc enim oritur ferè ex epularum copia, & nimio cibo, qui concoqui & digeri nequit. Lusus est in vocibus *cruda*, & *crudus*.

XII.

De sportula.

1. Roman petebat esuritor Tuccius,
2. Profectus ex Hispania:
3. Occurrit illi sportularum fabula;
4. A ponte rediit Milvio.

VERS. 1. *Esuritor*. Famelicus; parasitus quidam & cœnipeta.

3. In ipso Romæ ingressu didicit ex aliquo fortasse obvio, quomodo patroni miseros clientes acciperent, dando illis sportulam. Vide supra, Epig. 6.

Fabula. Sæpe accipitur pro narratione ridicula: sæpe pro actione misera & tragica: sic tragediæ appellantur fabulæ. Hic, pro re jocularia simul & acerba.

4. Tuccius in Hispaniam suam redire maluit à ponte Milvio, ibique paupertatem & famem perpeti, quàm Romæ sportulam accipere: ac probè fecit.

4. *Ponte Milvio*. Impositus est ille pons fluvio Tiberi, & abest ab urbe mille passus. Nunc *Ponte mole* dicitur.

XIII.

Cerdo munerarius.

1. Das gladiatores, futorum regule, cerdo;
2. Quodque tibi tribuit fabula, fica rapit.
3. Ebrius

3. Ebrius es : nec enim faceres id sobrius unquam
4. Ut velles corio ludere , cerdo , tuo :
5. Lufisti , fatis est : sed te , mihi crede , memento
6. Nunc in pellicula , cerdo , tenere tua .

VERS. 1. Edis munera gladiatoria , o cerdo , vilissime opifex .

Cerdo . Sutor & cerdo hoc differunt , quod sutor faciat calceos , cerdo reficiat , ac veteres farciat : hinc veteramentarius etiam appellatur . Itaque cerdonem ironice vocat Martialis , sutorum regulum & principem . Gladiatores dare non erat nisi nobilium & procerum , iste autem cerdo patria Bononiensis (ut ex Epig. 46. infra , constat ,) cum esset ditissimus , id ausus est , turpi exemplo .

2. Quod lucri facis utendo subula , hoc perdis gladiatores dando . Sica est brevis gladius , incurvus instar falculæ , à secando dictus . Thrax seu retiarius contra Mirmillonem sica pugnat . Vide Librum V. Ep. 24. item Librum Spectaculo-

rum , & epistolam Libri II.

4. Ut velles ludos dare populo tuis impensis , & tanto sumptu : sumit facete proverbium ab ipsa cerdonis arte . *Corio tuo* . Suo corio ludere , est suo damno & periculo aliquid facere . Hic , ludere , est ludos edere , spectacula publica exhibere .

6. Intra tuæ fortunæ & conditionis limites te contine . Ne ultra crepidam tuam & pelliculam seu corium vagare . *Se in pelle sua tenere ; In propria pelle quiescere* : Proverbium est ductum aut ab Æsopica rana quæ cum inflasset pelliculam , ut bovem æquaret , rupto corpore periit : aut ab asino quem idem Æsopus fabulatur leonis aliquando pellem induisse , at , re cognita , poenas temeritatis & stultitiæ dedisse .

XIV.

Recitator odiosus .

1. Perfrixisse tuas quæstæ est præfatio fauces .
2. Cum te excusaris , Maxime ; quid recitas ?

VERS. 1. Dixisti in tua præfatione te raucum esse , ob frigus collectum : accipimus excusationem , abstine à recitando .

Præfatio . Antequam recitarent præfabatur aliquid quo monerent auditores ea , quæ in rem iudicabant esse .

XV.

Puer ab ursa lapidea interfectus .

1. Proxima centenis ostenditur ursa columnis ,

2. Exor-

2. Exornant fictæ quæ platanona feræ :
3. Hujus dum patulos alludens tentat hiatus
4. Pulcher Hylas, teneram merfit in ora manum:
5. Vipera sed cæco scelerata latebat in ore ,
6. Vivebatque animâ deteriore fera.
7. Non sensit puer esse dolos , nisi dente recepto
8. Dum perit: ò facinus, falsa quod urfa fuit!

VERS. 1. 2. Propè Vipſa-
nam porticum (de qua libro
I. Ep. 89.) quæ centum co-
lumnis fulta eſt, in loco pla-
tanis conſito , ubi viſuntur
ſtatux multæ ferarum, eſt
urfa quædam lapidea. Sca-
liger interpretatur hunc lo-
cum de ſtadio quod erat
propè theatrum Pompeii ,
regione nona, & tempori-
bus Martialis ſub Domitia-
no extructum fuit, quod Eu-
ſebius in Chronico vocat
Hecatostylon . *Platanona*.
Πλατανών eſt locus platanis
conſitus .

Fictæ . Non veræ & ani-
ma præditæ: factæ ex argil-
la , aut lapide .

3. 4. Dum puer inſerta in
os urfæ manu , explorat ejus
faucium altitudinem , & fe-
ram , quaſi ſentientem, irri-
tat , illuditque .

Hylas. Herculis filius fuit,
vel puer ipſi carus: pro quo-
libet puero eleganti poni-
tur . Hercules Hylam diu
quæſivit, & flevit amiſſum
in Argonautica expeditio-
ne .

6. Et urfa , licet ſaxea , vi-
vebat aliena anima, nempe
viperam vivam celabat, om-
ni urfa crudeliorem .

7. *Dente recepto*. Venenum
vipera in dentibus eſt , aut
in veſica tenui , ad guttur
inſerta , quæ cum vipera
dentibus comprimitur , e-
mittitur virus .

8. O factum malè , quod
non vera fuerit urfa ! tunc
enim non inſeruiſſet illi
puer manum in os: aut ipſa
puero peperciſſet, ac minus
habuiſſet feritatis quàm vi-
pera, minus nocuiſſet, quàm
urfa hæc ficta .

X V I.

In hominem lepidum, & ſeſtivum.

1. Dic, Muſa, quid agat Canius meus Rufus?
2. Utrumne chartis tradit ille victuris
3. Legenda temporum acta Claudianorum?
4. An quæ Neroni falſus adſtruit ſcriptor?
5. An æmulatur improbi jocos Phædri?
6. Lascivus elegis, an ſeverus herois?
7. An in cothurnis horridus Sophocleis?
8. An otioſus in ſchola poetarum
9. Lepore tinctos Attico ſales narrat?

10. Hinc

10. Hinc si recessit, porticum terit templi?
11. An spatia carpit lentus Argonautarum?
12. An delicatæ sole rursus Europæ
13. Inter tepentes post meridiem buxos
14. Sedet, ambulatve liber acribus curis?
15. Titine thermis, an lavatur Agrippæ,
16. An impudici balneo Tigillini?
17. An rure Tulli fruitur, atque Lucani?
18. An Pollionis dulce currit ad quartum?
19. An æstuant jam profectus ad Bajas,
20. Piger Lucrino nauculatur in stagno?
21. Vis scire quid agat Canius tuus? ridet.

VERS. 1. *Canius*. Gaditanus fuit poeta, facundiæ lenis & jucundæ, risu & jocis præcipuè deditus.

2. An scribit historiam rerum Romanarum sub Claudio Imp. gestarum. *Victuris*. In omnem posteritatem legendis. *Claudianorum*. Claudius Imperat. fuit quintus ab Julio Cæsare; Nero sextus.

4. An ea scribit & narrat ex fide & veritate, quæ falsò scriptores à Nerone gesta dixerunt? De Nerone vivo multa per adulationem aut metum falsò fuisse scripta testatur Tacitus.

5. An aliquid componit ad imitationem Phædri, & ejus jocorum? *Phædri*. Fuit is Tiberii libertus, qui Æsopi fabulas tersissimis lenariis reddidit. Improbis vocatur, hoc est, lepidus & festivus. Fuit & alius Phædrus, Epicureus, de quo sæpe Cicero meminit.

6. Utrum res amatorias elegiaco carmine prosequitur, an heroicas gravi & tragico?

Elegis. Elegia est carmen versibus imparibus con-

stans, usurpata vulgò ad res tristes canendas, sæpe ad ludicras.

Herois. Subaudi, versibus: ab herous, heroa, heroun; pro, heroicus.

7. *Cothurnis*. Sunt cothurnicalceamenta grandiora, quibus tragici actores utebantur ad majestatem & proceritatem. Sophocles Atheniensis, poeta græcustragicus insignis fuit, cujus extant tragœdiæ. Floruit circa annum mundi 3574. Cum Æschylo, poeta item tragico certavit, eumque sæpe vicit, ac duodeviginti palmis clarus, ultima demum sic elatus est ut gaudio victus obierit. *Horridus*. Acer, vehemens, qualis Sophocles.

8. An otiosus in poetarum corona recitat versus festivos? Ep. 60. Lib. I.

9. *Attico*. Atheniensium laudatur elegantia, & urbanitas.

10. *Templi*. Vel Isidis, vel alterius, de quo Libro II. Epig. 12.

11. An ambulat in porticu Argonautarum lentus?

Lege

Lege idem epigramma 12. Lib. II. ubi actum etiam de voce, *Spatio*, de *Europa*, &c.

12. Ordo est. An fedet inter *Europæ* delicatæ buxos sole tepentes. Erat propè porticum *Europæ*, silvula è buxo.

Thermis. Vide Lib. II. Ep. 39. De *Agrippa* dictum Lib. I. Ep. 89. & alibi.

17. An rusticatur in villa duorum fratrum *Tulli* & *Lucani*? De utroque meminit *vates* Lib. I. Ep. 32.

18. An currit ad amorem villam *Pollionis* positam quarto ab urbe lapide?

Ad quartum. Subaudi, milliare, vel lapidem: singula passuum ab urbe miliarium, notabant in lapidibus positis in via publica.

Bajas. Vide Lib. I. Ep. 51. de *Lucrino* lacu dictum eodem libro, Ep. 54.

20. *Nauculatur*. Vel, naviculatur, pro naviculatur, id est, navigat.

X V I I.

Servus crudelis domini ultor pius.

1. Proscriptum famulus fervavit fronte notatus:
2. Non fuit hæc domini vita, sed invidia.

VERS. I. *Proscriptum*. Dicebantur proscripti, quorum vita & caput venale proponebatur in tabula, certo ascripto pretio, si quis eos interemisset. Talis fuit is de quo agitur in hoc epigrammate, cui nomen, *Antius Restio*. Ille à *Triumviris* proscriptus anno U. C. 710. fugit, uno servo fugæ comite & cōscio, quem paulò ante per summam crudelitatem litteris in fronte inustis notaverat: quam ignominiam notam & pœnam imponebant vulgò domini servis nequam & fugitivis. Superveniētibus militibus cū diutius occultari *Antius* nō posset, servus rogam extruxit, & hominem quemdam ignotum, à se comprehensū, occisumque, in rogam iniecit, quarentibusque percus-

soribus ubi esset *Antius*; rogam ostentans, ibi, inquit, pœnas suæ in me crudelitatis luit. Præsens spectaculum & præterita heri culpa fidem fecit, ita servatus est *Antius*. Val. Max. Lib. 6. cap. 8. Macrobi. I. Satur. cap. 11.

Notatus. Vide L. II. Ep. 26.
2. Non tam censendus est servus vitam domino reddidisse, quàm invidiam illi cōflavisse: non tam servatus est à servo ad vitam, quàm ad invidiam & odium omnium, qui meritò indignati sunt quòd *Antius* tam indignè tractasset servum, à quo postea servatus tam amanter fuisset. Ita illum gravius est ultus vita servanda, quàm ulcisci potuisset eripienda. *Invidia* Sumitur ea sepe vox pro aliorum offensione & indignatione.

XVIII.

Helluo in desperationem adductus.

1. Dederas , Apici , bis trecenties ventri ,
2. Et adhuc supererat centies tibi laxum .
3. Hoc tu gravatus ut famem & sitim ferre ,
4. Summa venenum potione duxisti .
5. Nihil est , Apici , tibi gulosius factum .

VERS. 1. *Dederas, &c.* Apicius consumpserat comestationibus bis trecenties, si-
ve sexcenties cetera sester-
tiorum millia: sunt Francici
nummi seu libræ 6000000.
supererat adhuc illi ceteris,
nempe libræ 1000000. scu-
tatorum Roman. vicies cen-
tena millia; cum ducentis
quingenta millibus. *Laxum.*
Id est, integrum, ple-
num. Legendum putat Meur-
sius, *Ter trecenties*, quia Se-
neca testatur Apicium hau-
sisse sestertium nongenties
comestationibus.

3. Tu gravatus hoc ferre,
ut famem & sitim: id est non
minus grave onus id putans,
quàm famem & sitim, vene-
num hausisti. Legitur etiam:
Hoc tu gravatus, ne famem
& sitim ferres.

Apici. Apicius, alpha hel-
luonum, vixit Tiberio Im-
peratore. Abiit nomen ejus
in proverbium: ab eo enim
gulosi dicti sunt Apicii, aut
Apiciani.

4. *Summa.* Ultima, post il-
lam enim moriturus erat.

Duxisti. Hausisti: legitur
etiam, *Perduxisti*, pro, perdu-
xisti, hoc est, ebibisti, ex-
hausisti.

5. Numquam ullo tuo fa-
cto clariùs ostendisti, quàm
esses gulosus. Præclare Se-
neca Consolatione ad Hel-
viam n. 10. *Superfuturum si-
bi sestertium centies compu-
tavit, & velut in ultima
fame victurus, si sestertio
centies vixisset, veneno vi-
tam finivit. Quanta luxu-
ria est, cui sestertium centies
egetas fuit!*

XIX.

Mensa à pedibus posita.

1. Omnia cùm retrò pueris opsonia tradas ,
2. Cur non mensa tibi ponitur à pedibus ?

VERS. 1. Cùm tradas ser-
vis tuis, qui post tergum
sunt, & ad tuos pedes retrò
stant, omnes cibos, ut eos
servent scilicet, ac nihil
relinquas convivis; cur non

mensam à tergo accumben-
tium ponis? Licet à fronte
eam ponas, non tamen ma-
gis utilis nunc est, quàm si
à tergo sit: commodiùs e-
tiam ex ea auferrent cibos
tui

tui fervi. Servi quidam vocabantur ad pedes, qui ad dominorum cœnantium pedes stabant, eorumque soleas servabant. *Opsonia*. Cibi omnes, præter panem, ita vocantur, ab ἐπτάω, coquo.

X X.

In rhetorem frigidum.

1. Si temperari balneum cupis fervens,
2. Faustine, quod vix Julianus intraret;
3. Roga, lavetur, rhetorem Sabinejum:
4. Neronianas hic refrigerat thermas.

VERS. 2. *Julianus*. Aliquis Faustino notus, qui calidius lavari consueverat. Si cupis igitur balneum calidissimum temperare, roga Sabinejum ut in eo lavetur, est rhetor a-

deo frigidus, ut quascunque Thermas refrigerare queat, etiam Neronianas. Erant istæ per calidæ. Lege Lib. II. Epig. 39. De Thermis, vide Lib. Spectac. Epigr. 2.

X X I.

Amicus sæpe ad cœnam vocatus.

1. Numquã me revocas, venias cùm sæpè vocatus:
2. Ignosco, nullum si modò, Galle, vocas.
3. Invitas alios: vitium est utriusque; quod? inquis:
4. Et mihi cor non est; nec tibi, Galle pudor.

VERS. 1. *Revocas*. Vicissim ad cœnam vocas, à me sæpius invitatus.

3. *Utriusque*; Et meum, & tuum.

4. Nec deberem te, si scire te deberet toties venire. Facio stultè, qui te vocem tam facilè: facis impudenter, qui me non revocas.

X X I I.

Obscena colloquia.

1. Auriculam Mario graviter miraris olere:
2. Tu facis hoc; garris, Nestor, in auriculam.

VERS. 2. *Facis hoc*. In causas, cur oleat illi graviter auricula: quia dum illi in aurem garris, (quid sit in aurem garrere, vide Lib. I. Ep. 74.) afflas hanc illi ab

ab impura tua anima gra- | clam verba infufurras : hinc
volentiam . Vel : turpia | ille fector .

XXIII.

In servum equitem factum .

1. Has cum gemina compede dedicat catenas ,
2. Saturne , tibi Zoilus , annulos priores .

VERS. I. *Dedicat.* Solebant ferreos gerebat in pedibus :
fervi libertate donati suas (annuli sunt catenarum par-
catenas consecrare Saturno , tes) nunc aureos in digitis
eò quòd Saturnus olim à Jo- gerit eques laetus .
ve in carcerem detrusus , ut
narrant fabulæ , fuisset . Eam
ob rem Saturnalibus festis ,
fervi dominabantur , ferve-
bant heri . Fingit igitur Zoi-
lum , qui eques erat factus ,
& nobilem se credi cupie-
bat , catenas suas Saturno
dedicare .

2. *Annulos priores.* Olim

Est autem carmen è Sota-
dico genere , de quo Lib. II.
Ep. 62. à Phaleucio carmi-
ne , seu Hendecasyllabo in
eo tantum discrepans , quòd
ante dactylum , qui mediani
versiculi partem obtinet ,
habeat anapæstum : ita con-
stat 14. syllabis , quæ sex pe-
des efficiunt .

XXIV.

In clientem egenum .

1. Sportula nulla datur ; gratis conviva recumbis ,
2. Dic mihi , quid Romæ , Gargiliane , facis ?
3. Unde tibi togula est , & fuscæ pensio cellæ ?
4. Unde datur quadrans ? unde vires Chiones ?
5. Cum ratione licet dicas te vivere summa :
6. Quòd vivis , nulla cum ratione facis .

VERS. I. Domitianus re-
stascenas restituit , (supra
Epig. 6. & Lib. II. Ep. 50.) ni-

hil datur jam pecuniæ clien-
tibus : quomodo poteris jam
Romæ vivere ? quippe nullā
artem calles , unde tibi com-
pares togam , solvas pensio-
nem domus tenebricosæ , &
tugurioli tui , aliquid des u-
xori tuæ . Ad hæc omnia
præstanda utebantur clien-

tes centum illis quadranti-
bus , de quibus Ep. 6.

Gratis. Quia non accipis
centum quadrantes . Adde
quod non nihil præterea pe-
cuniæ dabatur clientibus ad
patroni mensam sæpe hono-
ris causa sic accumbentibus ,
ut ex ea nihil attingerent .

4. *Quadrans.* Quartam as-
sis partem solvebāt , qui bal-
neo utebantur : eratque sta-
tum

tum & vulgare pretium.

Chiones. Aut uxor Gargiliani erat, aut meretrix.

5. Licet dicas te summa cum ratione, sapientia, parsimonia & moderatione vi-

vere; tamen nulla est ratio & causa cur vivas: immo sunt multe rationes cur oportet mori, & vitam insuavem relinquere: cur possis ac velis fame & egestate perire.

XXV.

In divitem arrogantem.

1. Sunt tibi (confiteor) diffusi jugera campi,
2. Urbanique tenent prædia multa Lares:
3. Et servit dominæ numerosus debitor arcæ,
4. Sustentatque tuas aurea mensa dapes:
5. Fastidire tamen noli, Rufine, minores;
6. Plus habuit Didymus, plus Philomelus habet.

VERS. 2. Et domus tua urbana occupat multa ædificia: possides amplissimas ædes, quarum spatium par est multis latifundiis. Lares sunt Dii domestici, cujusque domus proprii, accipiuntur pro ipsa domo.

Prædia. Prædium urbanum, est ædificium quodlibet in urbe: prædium rusticum, continet agrum ædificio adjunctum.

3. Multis credidisti nummos, multos habes qui tibi

debeant. Dominam vocat arcam, id est, plenam & locupletem; vel debitoribus quasi imperitatem: nihil est enim misero debitori subiectius, nihil magis servile.

5. *Minores fastidire*. Egentiores contemnere.

6. *Didymus*. Homo turpis & nequam, qui ad magnas opes evasit, ut Philomelus, quem citharædum aut cantorem fuisse ajunt. Non est magnum ea possidere, quibus isti abundarunt.

XXVI.

Pisces affabrè sculpti.

1. Artis Phidiacæ toreuma clarum.
2. Pisces adspicis: adde aquam, natabunt.

VERS. 1. En pisces è ligno facti; ita sunt bene sculpti, ut si addas aquam, nataturi videantur. *Phidiacæ* Phidias Atheniensis pictor & fctor

egregius vixit ann. U. C. 300. Insignis etiam fuit toreutica, id est, celandi arte. *Toreuma*, torno, sculpo: hinc toreuma, opus cælatum.

XXVII.

Amicus emeritus.

1. Quod novus & nuper factus tibi præstat amicus;
2. Hoc præstare jubes me, Fabiane, tibi.
3. Horridus ut primo semper te manè salutem;
4. Per mediumque trahat me tua sella lutum;
5. Lassiut in thermas decima, vel ferius, hora
6. Te sequar Agrippæ, cùm laver ipse Titi.
7. Hoc per triginta merui, Fabiane, Decembres,
8. Ut sim tiro tuæ semper amicitiae?
9. Hoc merui, Fabiane, togà, tritaque, meaque,
10. Ut nondum credas me meruisse rudem?

VERS. 1. 2. Petis à me officia eadem quæ ab recentibus & tironibus amicis præstari solent.

3. *Horridus*. Rigens frigore.

4. *Sella*. Lætica, cathedra gestatoria. Isti anteambulationes & comites divitum, eos in læticis gestatos per medium lutū sequi cogeantur. De thermis, supra Epig. 20.

5. *Decima*. Altera ante solis occasum: nempe cùm est cœnandum. Vide Libro I. Ep. 89. & lib. IV. Ep. 7.

6. Cùm ipse in Titi balneis longo intervallo dissitis laver; quia scilicet non pataris, præ arrogantia, ut Agrippæ balneis tecum utar. De Tito & Thermis, diximus Libro Spectac. Ep. 2. de A-

grippa, Lib. I. Ep. 89.

9. *Trita*. Quam detrivi & consumpsi, dum utor illa in honorem tuum.

Mea. Quippe qui nullam à te acceperim.

10. *Rudem*. Me esse emeritum, me missionem ab his laboribus esse promeritum: id est, dignum esse qui à te ut amicus, solvar tot oneribus; non iis, ut servus, aut primum amicitiam tuam captans, obruar.

Rudis. Erat virga scabra & impolita, quæ gladiatoribus emeritis, aut laudem aliquam insignem præclaro quopiam facinore adeptis dabatur, honoris insignis, & testis datæ vacationis, missionisque ab arena. Consule Libro Spectac. Ep. 27.

XXVIII.

Ira quæstiosa.

1. Irasci tantùm felices nostis amici.
2. Non bellè facitis; sed juvat hoc facere.

VERS. 1. *Felices*. Divites: sæpiissimè usurpatur. quo sensu vox ea, ut *beatus*, 2. *Sed juvat*. Id est, utile hoc

hoc vobis est: quæstum ex ira facitis ad lucrum. Quia dum fingitis vos esse iratos, amici nihil à vobis petunt, & in lucro ponunt quòd vos habeant placatos, nihil au-

dent à vobis aliud petere. *Odisse quàm donare valius constat*, lib. XII. Ep. 13. *si mulatis iram, ne largiri aliquid amicis pauperibus cogamini.*

XXIX.

Virtus & littera neglecta.

1. Quæ te causa trahit, vel quæ fiducia Romam.
2. Sexte? quid aut speras, aut petis inde? refer
3. Causas, inquis, agam Cicerone disertius ipso,
4. Atque erit in triplici par mihi nemo foro.
5. Egit Atestinus causas, & Cajus; utrumque
6. Noras: sed neutri pensio tota fuit.
7. Si nihil hinc veniet, pangentur carmina nobis;
8. Audieris, dices esse Maronis opus.
9. Infans: omnes gelidis quicunque lacernis
10. Sunt ibi; Nasones, Virgiliosque vides.
11. Atria magna colam: vix tres, aut quatuor ista
12. Res aluit; pallet cetera turba fame.
13. Quid faciã? suade: nam certum est vivere Romæ.
14. Si bonus es, casu vivere, Sexte, potes.

VERS. 1. *Trahit*. Fingit aliquem eruditum, magna spe rei faciendæ, Romam venire.

Refer. Doce.

4. *In triplici foro*. De tribus illis præcipuis foris diximus Lib. I. Ep. 64.

5. *Atestinus, Cajus*. Duo celebres causidici, at egen-tes; ita ut totam domunculæ suæ pensionem solvere ne- quiverint.

7. *Si nihil faciam lucri o- randis causis, cōdā carmina.*

8. *Audieris*. Ubi mea car- mina semel audieris.

9. 10. *Desipis*; en isti om- nes poetæ quos horrere fri- gore in detritis vestibibus vi- des, totidem sunt Ovidii, & Virgilii.

11. *Colam*. Cliens ero divi- tum patronorum.

14. *Casu*. Si vir es probus, fortè reperiēs unde vivas Romæ; fortè etiam fame pe- ribis, idq; certius & verosi- milius est. Vide Juvenalem à nobis illustratum. Sat. 3.

XXX.

Dives malè liberalis.

1. Mutua quòd nobis ter quinquagena dedisti

2. Ex

EPIGRAMMATUM LIB. III. 159

2. Ex opibus tantis, quas gravis arca premit:
3. Esse tibi magnus, Thelesine, videris amicus;
4. Tu magnus, quod das? immò ego, quod recipis.

VERS. 1. *Te quinquagena.* mihi summam dones? Immò Sestertia 150. id est, libras pusillus & parcus es, qui, cū Franc. 10000. dives sis, pauperi mutuum

2. *Premitt.* Stipatas vix dare non erubescas, cui par capit. erat te donare gratis. Ego

4. Tunc es liberalis & magnificus quod mutuum hāc magni animi sum, qui, licet pauper, mutuum tibi solvo.

X X X I.

Lacerta celata.

1. Inserta phialæ Mentoris manu ducta
2. Lacerta vivit, & timetur argentum.

VERS. 1. *Celata* in superficie ampullæ argenteæ lacerta ita est affabrè expressa, ut tur, licet argentea, & experta animæ sit. *Mentoris.* Celatoris Græci vivere videatur, & timea- laudatissimi.

X X X I I.

In mulierem fucatam.

1. Cerussa rugas oris quod condere tentas,
2. Polla, tibi frontem, non mihi labra linis.
3. Simpliciter pateat vitium fortasse pusillum;
4. Quod tegitur, majus creditur esse malum.

VERS. 2. *Non mihi, &c.* Labra linere, os sublinere alicui, est eum decipere: ducta locutio à ridiculo quodam ludigenere, in quo dormientibus ora pinguntur colore aliquo, vel fuligine. fuci candidi genus. Satiùs est ut candidè ac sine tergiversatione vitium, & deformitas, quæ fortasse parva est, pateat.

3. *Cerussam* diximus esse 4. *Majus.* Suspicionem faciste esse deformiorem, magis anum, quàm sis re ipsa.

X X X I I I.

Senex fucatus.

1. Mentiris juvenem tinctis, Lentine, capillis;
2. Tam

2. Tam subito corvus, qui modo cygnus eras.
3. Non omnes fallis, scit te Proserpina canum:
4. Personam capiti detrahet illa tuo.

VERS. 1. 2. *Tinctis*. Nigro pigmento infectis: unde ap. pareastam niger quam est corvus: licet, præ senio, tam lis canus, quam cygnus.

3. *Proserpina*. Cui debetur omnes mortui, quæ illorum annos probe novit. *Personam*. Larvam: fictam juvenis imaginem, pigmenta, &c.

XXXIV.

Nimis poeta.

1. Occurrit tibi nemo quod libenter,
2. Quod quacunque venis, fuga est, & ingens
3. Circa te, Ligurine, solitudo;
4. Quid sit scire cupis? nimis poeta es:
5. Hoc valde vitium periculosum est.
6. Non tigris catulis citata raptis,
7. Non dipsas medio perusta sole,
8. Nec sic scorpius improbus timetur.
9. Nam tantos, rogo, quis ferat labores?
10. Et stanti legis, & legis sedenti:
11. In thermas fugio, sonas ad aurem,
12. Piscinam peto, non licet natare;
13. Ad cœnam propero, tenes euntem;
14. Ad cœnam venio, fugas sedentem;
15. Lassus dormio, suscitās jacentem.
16. Vis, quantum facias mali, videre?
17. Vir justus, probus, innocens timeris.

VERS. 7. *Dipsas*. Genus est serpentis pestiferi, quo qui percussus est, siti gravissima vexatur, ac tandem enecatur. Nomen habet à græco *δίψα*, sitis. Frequens est in Africa. *Perusta sole*. Cum apricatur ad meridiana-
num solem.

9. Quis possit perferre mo-

lestiam & laborem audiente recitantem ubique tua carmina?

12. *Piscinam*. In piscinis natabant aliquando, & corpus lavabant.

14. *Sedentem*. Mensæ accumbentem: nam ad mensam interdum sedebant. Legunt aliqui, *edentem*.

X X X V.

Recitator odiosus.

1. Fugerit an menfas Phœbus, cœnamq; Thyestæ ,
2. Ignoro : fugimus nos , Ligurine , tuam :
3. Illa quidē laura est, dapibusq; instructa superbis;
4. Sed nihil omninò, te recitante, placet.
5. Nolo mihi ponas rhombū, nullumve bilibrem ;
6. Nec volo boletos, ostrea nolo : tace.

VERS. 1. *Thyestæ.* Thyestes & Atreus Pelopis erant filii : ille fratris uxorem temeravit : hic filios Thyestæ fratris cæfos apposuit patri epulandos , quo spectaculo territum solem ajunt fugisse .

5. *Rhombum, mullum.* Pisces exquisitos *Bilibrem.* Cujus pondus sit librarum duarum .

6. *Boletos.* Fungos delicatos. Lib. I. Ep. 21.

Tace. Hoc tantum volo, ut taceas, ut nihil recites .

X X X V I.

Quid ab amicis exigendum .

1. Exigis à nobis operam sine fine togatam :
2. Non eo ; libertum sed tibi mitto meum .
3. Non est, inquis, idem : multò plus esse probabo ;
4. Vix ego lecticam subsequar, ille feret.
5. In turbam incideris, cunctos umbone repellet ;
6. Invalidum est nobis , ingenuumque latus.
7. Quidlibet in causis narraveris ; ipse tacebo ;
8. At tibi tergeminum mugiet ille foppos.
9. Lis erit : ingenti faciet convicia voce :
10. Esse pudor vetuit fortia verba mihi.
11. Ergo nihil nobis, inquis, præstabis amicus ?
12. Quidquid libertus ; Candide , non poterit .

VERS. 1. Exigis à me officia omnia quæ à clientibus toga uti solitis, exhibentur, v.g. ut te comiter per urbē, veniam salutatū manē, &c.

2. Non possum ire ipse, sed mitto tibi libertum meum .

5. *Umbone.* Cubito. Pro-

prie umbo est pars eminens in medio clypeo, sepe rotunda, interdum acutior, quale est os cubiti.

6. *Ingenuum.* Homines ingenui & mollius educati, non sunt ita robusti, non ita impudentes ut pulsare ob-

vios audeant.

7. *In causis*. In agendis causis in foro.

8. *Mugiet*. Applaudet tibi & acclamabit voce tanta, ut mugitus dici possit.

Tergeminum. Triplex, id est, magnum: qua in significatione numerus ternarius sepe usurpatur: de voce, So-

phos, vide Lib. I. Ep. 4.

9. Ingeret affatim adversariis tuis convicia & opprobria.

10. *Fortia*. Acerba, atrociora, contumeliosa.

12. *Quidquid*, &c. Praestabo liberalis amici officium & ingenui; non servilia, & liberti.

XXXVII.

Villa inops.

1. Capena grandi porta qua pluit guttâ,
2. Phrygiumque matris Almo quâ lavat ferrum,
3. Horatiorum quâ viret facer campus,
4. Et quâ pusilli fervet Herculis fanum,
5. Faustine, plenâ Bassus ibat in rheda,
6. Omnes beati copias trahens ruris.
7. Illic videres frutice nobili caules,
8. Et utrumque porrum, sessilesque lactucas,
9. Pigròque ventri non inutiles betas:
10. Illic coronam pinguibus gravem turdis,
11. Leporemque læsum Gallici canis dente,
12. Nondumque victâ lacteum fabâ porcum.
13. Nec feriatus ibat ante carrucam,
14. Sed tuta fœno cursor ova portabat.
15. Urbem petebat Bassus? immò rus ibat.

VERS. 1. *Capena*. Quâ itur Capuam urbem nobilissimâ Campaniæ in Italia, *Capua*. Erant propè illam portam aqueductus unde guttæ grandes depluebant.

2. *Almo*. Fluvius Thuscie nunc vulgò dictus *Aquataccio*, per Appiam viam, quæ à porta Capena incipiebat, fluens: in eo Galli, sacerdotes Cybeles, quæ Mater, seu mater Deorum vulgò appellabatur, cultros & alia sacrorum instrumenta solebant abluere. Sententia

igitur est: In ea parte viæ Appiæ, quam Almo alluit, in quo sacerdotes Cybeles lavant cultros in sacrificiis Matris Deum adhiberi solitos.

3. *Horatiorum*. Extra portam Capenam erat ager, ubi ab Horatiis pugnatum olim fuisse ajebant: ibi visebantur eorum sepulcra: agros autem sepulcris addictos sacros fuisse diximus Lib. I. Ep. 96. Horatiorum longa historia: Florum consule Libro I. cap. 3.

4. *Her-*

4. *Herculis*. In eadem Ap-
pia via erat ædícula Hercu-
li sacra. Pusillum Hercu-
lem fortasse adulatoriè vo-
cat, in gratiam Domitiani,
qui se Herculi comparabat,
& quem vates noster majore
Herculem sæpe appel-
lat.

Fervet. Celebratur adeun-
tium multitudine.

6. Omnes fructus, quibus
abundare villa fertilis ac
dives solet.

7. *Illic*. In rheda Bassi.

Frutice. Caudice, stolone.

8. *Utrumque*. Sectivum &
capitatum. *Sessiles*. Humi-
les, capitatas.

9. *Pigro*. Duro, stricto,
quem cient nimirum ac sol-
vunt.

10. *Coronam*. Vimen in
orbem nexum, ex quo pen-
debant turdi.

11. *Gallici*. Velociorese-
rant ceteris Gallici canes, &
leporibus captandis idonei.

12. Et porcum lactentem,
qui nondum vicit, sive fre-
git dente fabas, utpote du-
riores.

13. Nec famulus vacuus
& sine onere, currebat ante
rhedam, sed ova portabat
in fœno posita.

15. Quis non arbitraretur
Bassum è villa in urbem ve-
nire, his onustum rebus? at-
qui ibat in villam, ita vide-
licet inopem, ut in eam om-
nia essent importanda, quæ
in urbem ex illa deferri de-
buissent.

XXXVIII.

In edificatorem.

1. Pauperis extruxit cellam, sed vendidit Ollus

2. Prædia: nunc cellam pauperis Ollus habet.

Solebant divites in ampla
& ornata domo, tenues ali-
quas cellulas, conclavia an-
gusta ædificare, ubi parcè
ac sobriè vescebantur, & a-
micos tenuiores excipie-
bant: hunc locum vocabant
Diætam, sive Cellam pau-
peris. Talem cellam iste Ol-
lus extruxit cum domo lau-
tissima: sed absumptis ædi-
ficando fortunis, prædia &
fortè splendidam illam do-
mum vendere coactus est,
ac solam sibi pauperis cel-
lam reservare.

XXXIX.

Pocula optima.

1. Vejentana mihi misces, ut Massica potas.

2. Olfacere hæc malo pocula, quàm bibere.

VERS. 2. *Olfacere*. Pocula, sis ponebant: ait igitur Mar-
odorata è ligno beneolenti, tialis malle se odorari hæc
sepe floribus ornata, in men- pocula, quàm bibere vinum

peffimum in iis contentum : jentano vino & Maffico fæ-
 & nafumpafcere, quàm le- pefacta mentio, præfertim
 dere ftomachum . De Ve- Ep.25. Lib.1.

X L.

Moleftus recitator .

1. Hæc tibi, non alia, eft ad cœnam caufa vocandi,
2. Verficulos recites ut, Ligurine, tuos.
3. Depofui foleas; affertur protinus ingens
4. Inter lactucas oxygarumque liber.
5. Alter perlegitur, dum fercula prima morantur :
6. Tertius eft, nec adhuc menfa fecunda venit.
7. Et quartum recitas, & quintum denique librum.
8. Putidus eft, toties fi mihi ponis aprum.
9. Quòd fi non fcombris fcclerata poemata donas;
10. Cœnabis folus jam, Ligurine, domi.

VERS. 3. *Soleas*. Ne ve-
 stem ftragulam, lectosque
 inquinarent convivæ, foleas
 & calceos deponebant. Vi-
 de Ep.26. Lib.II.

4. *Oxygarum*. Condimen-
 ti genus è garo & aceto con-
 fectum: Eft garum fuccus
 quidam, feu muria, è pifci-
 culorum intestinis. Glosæ
 veteres οξύγαρον acetarium,
 vocant. Inchoabant porrò
 cœnam à lactucis & heluel-

lis, quæ lubricant ventrem.

6. *Menfa fecunda*. Pars cœ-
 næ poftrema, in qua bella-
 ria apponebantur & fructus.

8. Putidus mihi & ingra-
 tus foret aper, licèt exquisi-
 tiffimum fit ferculum, fi to-
 ties mihi apponeretur, quo-
 ties tu peffimum librum re-
 citas.

9. *Scombris*. Pisciculi funt
 qui chartis ineptis involvū-
 tur. Vide 2. Ep. hujus Libri.

X L I.

Incendium utile .

1. Empta domus fuerat tibi, Tongiliane, ducentis:
2. Abftulit hanc nimirum casus in urbe frequens.
3. Collatum eft decies : rogo, non potes ipfe videri
4. Incendiffe tuam, Tongiliane, domum?

VERS. 1. *Ducentis*. Milli-
 bus feftertium, hoc eft, li-
 bris Francicis 20000.

2. *Casus*. Incendium.

3. *Collatum*. Collectum &

contributum tibi ab amicis
 vicem tuam dolentibus, ut
 reparares incensam domum.

Decies. Subaudi, ut antea
 monuimus, centena millia
 fester-

sestertium, nempe librę Tu-
ron. 1000000. & Rom. scuta-
torum ducenta vigintiquin-
que millia.

X L I I.

Odor adscitus.

1. Quod quacūq; venis; Cosmū migrare putamus ,
2. Et fluere excusso cinnama fusa vitro .
3. Nolo peregrinis placeas tibi, Gellia, nugis ;
4. Scis, puto, posse meum sic benè olere canem .

VERS. 1. 2. Quod qua-
cumque iter facis, tam sua-
vem odorem spargis, ut vi-
deatur Cosmus ille celebris
unguentarius incedere cum
sua tota officina & è phialis
vitreis effusa fluere aroma-
ta videantur . *Cinnama* .

Cinnamum, seu cinnamo-
mum frutex odoratus, ex
Asia devehebatur : eo con-
diebatur aqua odoris sua-
vissimi.

3. *Peregrinis nugis*. Odo-
ribus alienis, & longè peti-
tis.

X L I I I.

Ravenna cisterna.

1. Sit cisterna mihi, quàm vinea, malo Ravennæ :
2. Cū possim multò vendere pluris aquam .

VERS. 1. *Cisterna* . Lo-
cus est ubi aqua pluvialis
collecta servatur . *Raven-*
næ . Ravenna, Ravenna,
alias Æmiliæ, nunc Ro-
mandiolæ caput, oppidum

est Italiæ maritimum, in
intimo sinu Adriatico . Ibi
magna est dulcis aquæ pe-
nuria, magna vini co-
pia . Lege sequensepigram-
ma .

X L I V.

Caupo liberalis.

1. Callidus imposuit nuper mihi caupo Ravennæ :
2. Cū peterem mixtum, vendidit ille merum .

VERS. 1. *Imposuit* . Me
decepit .

2. *Mixtum* . Temperatum
aqua vinum . *Merum* . Aqua
non mixtum ; carior enim

est aqua Ravennæ, quàm vi-
num ; propter aquæ dulcis
penuriam : itaque vinum me-
rum vilius est, quàm aqua
dilutum . Ludit in paradoxo .

X L V.

Villa dives.

1. Bajana nostri villa, Basse, Faustini
2. Non otiosis ordinata myrtetis,
3. Viduaque platano, tonsilique buxeto
4. Ingrata lati spatia detinet campi :
5. Sed rure vero, barbaroque lætatur.
6. Hic farta premitur angulo Ceres omni,
7. Et multa fragrat testa senibus autumnis :
8. Hic post Novembres, imminente jam brumâ
9. Seras putator horridus refert uvas.
10. Truces in alta valle mugiunt tauri,
11. Vitulusque inermi fronte prurit in pugnam.
12. Vagatur omnis turba sordidæ cortis,
13. Argutus anser, gemmeique pavones,
14. Nomenque debet quæ rubentibus pennis;
15. Et picta perdix, Numidicæque guttatæ,
16. Et impiorum Phasiana Colchorum;
17. Sonantque turres plausibus columbarum.
18. Gemit hinc palumbus, inde cereus turtur :
19. Avidi sequuntur villicæ sinum porci,
20. Matremque plenam mollis agnus expectat,
21. Cingunt serenum lactei focum vernæ,
22. Et larga festos lucet ad Lares silva.
23. Non segnis albo pallet otio caupo,
24. Nec perdit oleum lubricus palæstrita;
25. Sed tendit avidis rete subdolum turdis,
26. Tremulave captum lineâ trahit piscem,
27. Aut impeditam cassibus refert damam.
28. Exercet hilares facilis hortus urbanos,
29. Et pædagogo non jubente lascivi
30. Parere gaudent villico capillati :
31. Et delicatus opere fruitur eunuchus.
32. Nec venit inanis rusticus salutator,
33. Fert ille ceris cana cum suis mella,
34. Metamque lactis Saffinate de silva :
35. Somniculosos ille porrigit glires;
36. Hic vagientem matris hispidæ foetum,
37. Alius coactos non amare capones :

38. Et

38. Et dona matrum vimineo ferunt texto
 39. Grandes proborum virgines colonorum.
 40. Facto vocatur lætus opere vicinus;
 41. Nec avara servat crastinas dapes mensa:
 42. Vescuntur omnes, ebriòque non novit
 43. Satur minister invidere convivæ.
 44. At tu sub urbe possides famem mundam,
 45. Et turre ab alta prospicis meras laurus,
 46. Furem Priapo non timente securus:
 47. Et vinitorem farre pascis urbano,
 48. Pictamque portas otiosus ad villam
 49. Olus, ova, pullos, poma, caseum, mustum.
 50. Rus hoc vocari debet, an domus longè?

VERS. I. *Bajana*. De Baiis vide Lib I. Ep. 51. 54. & alias passim.

2. *Otiosis*. Sterilibus. Non est plena myrtis ordine certo digestis: v.g. in quincuncem. Myrtetum, locus est myrtis confitus.

3. *Vidua*. Sterili; hoc est, quæ vitibus non maritatur, ut ulmus, populus, &c.

Tonsili. Romani tondabant ita buxum ut varias animalium figuras referret.

4. *Ingrata*. Infœcunda, quæ nihil domino reddunt, more ingratorum hominū.

5. *Vero*. Rus verum illud est, quod ad fructus percipiendos colitur, ubi non sunt hortenses tantum deliciae, &c. *Barbaro*. Rustico, inculto, at frugifero.

6. 7. In hac villa frumentum omnibus in angulis stipatur, & conditum vinum vetus à multis autumnis ac in testis servatum, fragrat.

9. *Putator*. Vinitor, qui vitem amputat, reportat domum uvas quæ post factam vindemiam relictæ fuerant in palmitibus, vel negligenti-

tia colligentium, vel ut maturefcerent. *Horridus*. Pannosus, frigans.

11. Nondum cornibus armata fronte prælia destinat.

12. *Turba cortis*. Gallinæ, anseres, &c.

13. *Argutus*. Semper strepitans & clangens.

Gemmei. Gemmantibus caudis nitentes.

14. Et avis phœnicopterus; sic dicta nimirum à pen- nis purpureis: φοινῖς purpura, πτέρων ala.

15. *Picta*. Ob pennas maculosas & varias. *Numidicæ* Subaudi, Gallinæ. Numidia pars est Africæ: hinc ille deportabantur. *Guttatæ*. Maculis versicoloribus: ut guttis, pictæ.

16. Et avis phasiana frequens apud Colchos impios & veneficos, qui malè audiunt propter Medæ suæ veneficia & scelera. De illis dictum pag. 23. *Phasiana*. Avis ita dicta à Phaside Colchorum flumine.

17. *Plausibus*. Alis plaudentibus columbaria per- itrepunt.

18. *Cereus*. Obesus, pinguis: nam ex pinguedine existit ille color pallidus; hinc libro IX. *Pallere* posuit pro pinguescere. *Palumbus*. Columba silvestris.

19. *Villicæ*. Ferentis scilicet glandes, filiquas, &c.

20. *Plenam*. Lacte distenta ubera gerentem. *Expectat*. Domi conclusus in ovili.

21. *Lactei*. Renidentes, lauti, pingues. De *Verna*, vide supra Ep. I. & Lib. I. Ep. 36. *Serenum*. Igne claro colucentem.

22. *Ad Lares*. Ad focum, circa quem erant Larium simulacra, quibus erat sacer focus. *Festos*. Latos, & nitentes, ollis & cacabis quasi coronatos. Vel, Deorum statuis ornatos.

23. *Caupo*, qui prætereuntibus viatoribus vinum è villa collectum vendit, non feriatur, nec palæstra inutili occupatur, sed, &c. In villis rusticanis vulgò erat caupona, ubi vinum & opsonia præbebantur hospitibus. Cùmque istæ cauponæ non adeò frequentarentur, ut in oppidis, caupo villæ Faustini fuisset otiosus, nisi aucupio, venatui, &c. operam dedisset. *Albo*. Pallido: nam otiosi flaccido & luteo sunt colore.

24. *Palæstrita*. Is est, qui in palæstra exercetur. Est autem palæstra locus destinatus luctationi, quæ πάλαι græcè dicitur. Luctaturi autem oleo corpus ungebant, ne faciliè prensari ab adversario aut deiici possent, hinc vocem illam explica *lubri-*

cus, sive etiam ut essent valentiores. Iste igitur caupo non perdit oleum, quia oleo non utitur, nec, ut palæstritæ, luctatur. Allusit ad proverbium *oleum perdere*, id est, frustra aliquid facere. Non inutili palæstra exercetur, sed utili aucupio.

28. *Urbanos*. Cives qui rusticandi causa in villam conveniunt, suaviter in horto exercentur, cursitant, spatiantur.

29. Et pueri heriles, qui rusticantur in villa, licet eos pædagogus suus patiatur feriari, neque illis quidquam tunc laboris imponat, tamen ultrò gerunt morem villico, præcipienti operis aliquid. Vel; malunt villico obedire, quàm pædagogo.

Lasivi. Petulantes, protervi.

30. *Capillati*. Pueri ingenui & honestiùs culti, quibus longior & decentiùs pexa coma: vel, impuberes; comas enim vulgò alebant usque ad pubertatem.

31. Ipsi Eunuchi, otiosi in urbe, amant hinc laborem: opus, ut cæteri, faciunt.

32. Non veniunt vicini rustici ad Faustinum visendum honoris ergo, & salutandum ex alia villa, aut oppidulo, inanes & vacui, sed afferunt mella flava cum ipsis favis, aut caseos, &c.

34. *Metam*. Caseos in metæ formam coactos & coagulatos. Meta est figuræ rotundæ, oblongæ, & fundo lato in acutum aut obtusum definit. *Sassinate*. Sarsina aut Sassina est oppidum Remandiolæ sive, ut olim vo-

cabant, Æmiliæ, nunc in ditione est Pontificia, ad caput Sapis fluvii, vocaturque etiam nunc *Sarsina*.

36. *Fœtum*. Hœdulum, capellæ fœtum.

37. *Coactos, &c.* Exsectos.

38. *Dona Matrum*. Ova.

40. *Facto opere*. Labore & opere rustico absoluto.

43. *Satur, &c.* Quia saturatus est dapum reliquiis, quæ non servantur in crastinum.

44. *Attu*, in tuo prædio suburbano esuris cum tuis munditiis. Est quidem elegantissimum illud prædium, sed nihil in eo nascitur quo placari fames possit.

45. *Meras*. Solas, non comitatas arboribus frugiferis.

46. *Priapo*. Erat Deus horum custos: securus ille à furibus erat in Bassi rure & prædio, quia nihil erat quod auferretur.

47. *Urbano*. Quia nihil est in sterili villa unde vinitor alatur: itaque in eam ab urbe far apportandum. *Farre*. Frumento, cibo.

48. *Pictam*. Elegantem.

50. *Villatua*, ò Basse, an debet vocari prædium? an potius urbana domus, sed longè ab urbe posita, in quam omnia ex urbe magno incommodo sint advehenda? Domus longè, ὁ πρόρρη οἶκος, domus procul sita: urbana domus, ab urbe distans; nihil ab urbanis ædibus discrepans, nisi quòd procul ab urbe sit.

XLVI.

Cerdone, & fullones munerarii.

1. Sutor cerdo dedit tibi, culta Bononia, munus:

2. Fullo dedit Mutinæ: nunc ubi caupo dabit?

VERS. 1. *Bononia & Mutina*, civitates Italiæ, *Bologna, Modena*. Utraq; in Æmilia, Galliæ Togatæ parte. *Culta*. Elegans, ornata moribus, litteris, &c. *Munus*. Vide

Ep. 13. hujus Libri.

2. *Fullo*. Qui lavat vestes, tingit, purgat, &c.

Dabit? An etiam dabit Romæ? ut nihil ad ignominiam nostram desit.

XLVII.

Cœna non æqua.

1. Cùm vocer ad cœnam non jam venalis, ut ante,

2. Cur mihi non eadem, quæ tibi, cœna datur?

3. Ostrea tu sumis stagno saturata Lucrino,

4. Sugitur inciso mytilus ore mihi:

5. Sunt tibi boleti: fungos ego fumo suillos:

6. Res tibi cum rhombo est; at mihi cum sparulo:

7. Aureus immodicis turtur te clunibus implet ;
8. Ponitur in cavea mortua pica mihi.
9. Cur sine te cæno, cum tecum, Pontice, cænem ?
10. Sportula quod non est, profit ; edamus idem.

VERS. 1. *Non jam venalis.* Non jam mercede conductus, ut olim sub Nerone. Vide Ep. 24. hujus libri. De lacu Lucrino dixi Epig. 54. Lib. I.

4. *Mytilus.* Est vilis pisciculus, *la tellina*, testa inclusus, qua sibi os incidi & secari queritur Martialis, dum mytilus fugitur.

5. *Suillos.* Fungorum alii boleti dicuntur, qui optimi: alios deteriores, per contemptum, suillos vocat, id est, qui suis immundis comedendi relinquuntur.

6. *Sparulo.* Vili pisciculo:

qui fortasse nomen habet à sparō, telo quodam agresti, cujus formā imitatur. Rhōbus, est piscis exquisitus.

Aureus. Flavus, pallidus, qui color ex pinguedine nascitur, ut dictum est Ep. 45. Vel; eximius, qui auro contravæneat. *Immodicis.* Pinguibus, obesis.

9. *Sine te.* Siquidem non iisdem cibis utor: *Tecum*, quia eidem accumbo mense.

10. Fac ut profit mihi quod sublata est sportula: eosdem cibos edamus, siquidem cæna jam recta utimur.

Vide Ep. 6. hujus Libri.

X L V I I I.

Petitor improbus.

1. Esse nihil dicis, quidquid petis, improbe Cinna:
2. Si nil, Cinna, petis; nil tibi, Cinna, nego.

VERS. 1. *Nihil.* Rem esse nullius momenti, rem nihili esse.

X L I X.

In emacem.

1. Centenis quod emis pueros, & sæpe ducenis;
2. Quod sub rege Numa condita vina bibis:
3. Quod constat decies tibi non spatiosa supellex,
4. Libra quod argenti millia quinque rapit:
5. Aurea quod fundi pretio carruca paratur,
6. Quod pluris multa est, quā domus, emptā tibi:
7. Hæc animo credis magno te, Quincte, parare?
8. Falleris: hæc animus, Quincte, pusillus emit.

VERS. 1. *Pueros.* Servos. Centena sestertia valent li-

bras Francicas 10000.

2. *Numa.* Fuit rex secundus

us Rom. Significantur vina
vetustissima. Hyperbole.

3. *Decies*. Subaudi cen-
tenis millibus sestertiū, id
est, libris Francicis 100000.
Non spatiosa. Quæ non mul-
tū occupet loci, quæ artifi-
cio carior, quàm materia &
mole sit.

4. Quòd una libra argen-
ti, nempe cælati, factique;
five vas aliquod unius libræ,
millibus quinque sestertiis
id est, libris 500. constat.

Rapit. Quia dum appen-
ditur, trahit ad se & rapit
pondus oppositum, in tru-
tina, seu statera.

5. 6. Quòd rheda inaura-
ta, aureis ornamentis insi-
gnis, tanto pretio tibi con-
stet, quanto integrum præ-
dium: quod mulam pretio
maiore, quàm domum eme-
ris.

8. *Puillus*. Qui his nugis
capiatur. Istis carere posse,
magni animi est.

L.

Bellus homo.

1. Cotile, bellus homo es; dicunt hoc, Cotile, multi:

2. Audio: sed quid sit, dic mihi, bellus homo.

3. Bellus homo est, flexos qui digerit ordine crines,

4. Balsama qui semper, cinnama semper olet:

5. Cantica qui Nili, qui Gaditana susurrat;

6. Qui movet in varios brachia vulsa modos:

7. Inter femineas tota qui luce cathedras

8. Desidet, atque aliqua semper in aure sonat:

9. Qui legit hinc illinc missas, scribitque tabellas;

10. Pallia vicini qui refugit cubiti:

11. Qui scit, quæ quis amet; qui per convivia currit;

12. Hirpini veteres qui benè novit avos. (lus?)

13. Quid narras? hoc est, hoc est homo, Cotile, bel-

14. Res pertriciosa est, Cotile, bellus homo.

VER3. 3. Ista verba sunt
Cotili, qui à Martiale inter-
rogatus superiore disticho,
explicat quid sit bellus ho-
mo. Vide Ep. 30. Lib. II.

5. Qui Ægyptiorum & Ga-
ditanorum lascivas canti-
lenas semper cantillat; quod
facitabant molles & effemi-
nati. De Gadibus, dictum
Epig. 36. lib. I.

6. Qui saltat exertis in nu-
merum & jactatis mollibus

brachiis. *Vulsa*. Vide Ep. 30.
Libri 2.

8. Qui semper garrit ali-
cui in aurem, ut gerrones, &
rumusculorum aucupes, at-
que architecti facitiant.

9. *Tabellas*. Amatorias
fortasse litteras, aut rerum
novarum, ut fit, plenas.

10. Qui timet ne quis, pro-
pè adstans, ipsum tangat,
ac vestem ex arte complica-
tam confundat. Vide Epi-
gram-

gramma 35. Libri 2.

12. *Hirpini*. Eratequus famosus, qui plurima in circo palmas retulerat: cujus genealogiam & stemma nescio qui malè curiosi texebant.

13. *Quid narras?* Decem superiora carmina dixisse fingitur Cotilus & hominem bellum in illis definivisse. Respondet Martialis: Quid ais, hocne tandem est ho-

mo bellus? certè est res pertricosa, seu pertricosa, id est, tricarum & nugarum plena: nã, si ita est, homo bellus est merus nugator. Tricæ, apinæ, quid sint, vide Lib. 1. Ep. 94. Tricæ dicuntur etiam fila quædam & impedimenta pullorum gallinaceorum pedibus innascentia: unde illa vox pro leviculis negotiis usurpatur.

L I.

Dulcis facundia.

1. Sirenas, hilarem navigantium pœnam,
2. Blandasque mortes, gaudiumque crudele,
3. Quas nemo quondam deserebat auditas,
4. Fallax Ulysses dicitur reliquisse:
5. Non miror; illud, Cassiane, mirarer,
6. Si fabulantem Canium reliquisset.

VERS. 1. Erant Sirenes, monstra quædam marina in freto Siculo, virginum specie ac vultu, piscium cauda, luporum voracitate; quæ suavitate cantus illectos vectores abducebant in scopulos, ac vorabant. Eas effugit prudens Ulysses ob-

turatis cera sociorum auribus, seque ad navis malum alligari iussit.

6. *Fabulantem*. Suaviter ac nequiter garrientem; tam blanda & suavis est ejus facundia! Vide Epigram. 16. hujus Libri, & 53. 60. Libri 1.

L I I.

In Antonium Ciceronis interfectorem.

1. Par scelus admisit Phariis Antonius armis;
2. Abscidit heu vultus ensis uterque sacros.
3. Illud, laurigeros ageres cum læta triumphos,
4. Hoc tibi, Roma, caput, cum loquereris, erat.
5. Antoni tamen est peior, quam causa Pothini;
6. Hic facinus domino præstitit, ille sibi.

VERS. 1. Antonius admisit scelus simile illi, quod Ægyptii admiserunt, qui Pom-

pejum interfecere. Quid sit Pharus, dictum est pag. 80.

2. *Uterque*. Ægyptiorum ensis

ensis & Antonii. *Vultus sacros.* Pompeii & Tullii caput.

3. *Illud.* Pompeii caput. Tuum illud, ò Roma, caput erat, cum triumphares. Pompejus de tribus orbis terræ partibus triumphavit.

4. *Hoc.* Ciceronis caput. Hoc caput, tuum erat caput, ò Roma: Ciceronis ore loquebaris,

5. *Pothini.* Ptolemæi satellites fuit, à quo percussus est Pompejus. Ita legendum hoc nomen Sriverius admonet: quia græce à Plutarcho scribitur. Ποσειδών, non Ποσειδός.

6. Pothinus in gratiam domini scelus hoc admisit: Antonius ut cupiditatem ulciscendi suam expleret.

L I I I.

In tardos nautas.

1. Cessatis pueri, nihilque molitis,
2. Vatreño, Rafinaque pigriores:
3. Quorum per vada tarda navigantes,
4. Lentos figitis ad celeusma remos.
5. Jam prono Phaethonte sudat Æthon,
6. Exarsitque dies, & hora lassos
7. Interjungit equos meridiana.
8. At vos tam placidas vagi per undas
9. Tutæ luditis otium carinæ.
10. Non nautas puto vos, sed Argonautas.

VERS. 1. *Molitis.* Pro, promovistis: nihil dum promovistis. Legitur &, *molitis*, id est, imperiti estis in arte remigandi: remigare non novistis. *Vatreño.* Vaternus sive Vaternus *Santerno*, amnis est in Padum influens ex agro Forojulienfi, Plinio teste, Lib. 3. cap. 16. Itemque Rafina sive Tesina, ut scribit Bernardinus Scardeonius, Lib. 1. Antiquitatum urbis Patavinæ. Porro hic agi de fluentis seu rivulis ad Padum positis, & iis quidem, propter exiguitatem, tardioribus, clarè indicat vox *quorum* in versiculo sequenti, quam ab Ramiresio mutata temerè in *Quer-*

sum non immeritò queritur P. Sriverius.

4. *Celeusma.* Est nautarum clamor, quo se accendunt ad remigandum κέλευσμα, hortatio, incitatio.

5. Jam sole (qui etiam Phaethon dicitur) prono & meridiem prætergresso, dies calidior est, æstus augefcit.

Æthon. Unus è Solis equis.

7. Et hora meridiæ jubet equos interjungi, abduci ab curribus & aratris ad pastum. Quid sit *interjungere* explicui jam lib. 2. Ep. 5.

9. Abutimini otio in carina tuta: vel otium ac tempus male perditis, cum festinare citra periculum ac tutò possetis:

fetis: ludere otium dicitur, ut ludere operam; pro, perdere.

10. *Argonautas*. Videtur laudare istos nautas, cum heroicum illis Argonautarum nomen imponit: verum ut ignavos eadem voce carpit. Quamvis enim prisca Ar.

gonautæ sic appellati sint ab Argo, navi decantata, quam conscenderunt rapturi aureum vellus; eadem vox tamen, si componi fingatur ex ἀργός piger? & ναύτης, nauta, significabit pigros nautas. De Argonautis vide Ep. 12. Libri 2. versu 6.

L I V.

Paulinus, Palinurus.

1. Minxisti corrente semel, Pauline, carinà:
2. Me jere vis iterum? jam Palinurus eris.

VERS. 1. *Carina*. Cymba vel navi corrente minxerat Paulinus, ne iterum id faciat Martialis monet, ne in aquam decidat, & ex Paulino fiat Palinurus. Significat Palinurus, si verba græca sumas unde vox ea componitur, cum qui rursus meit, πάλιν rursus ἐπέω mejo. Dicit Martialis eum fore

Palinurum, alio sensu quam illo quem istæ voces græcæ habent, videlicet non ideo tantum quia iterum mejet, sed quia Palinurum imitabitur, & in mare decidet, ut Palinurus Ænejae navis gubernator, qui oppressus somno in aquas cecidit, quem admodum narrat Virgil. V. Æneid. versu 850.

L V.

Ira ficta.

1. Esse negas coctum leporem, poscisque flagella:
2. Mavis, Rufe, coquum scindere, quam lepore.

VERS. 1. *Flagella*. Ut coquum malè mulctes. Vide Epig. undecimum.

2. *Leporem*. Quem convivis divides. Non est, inquis, satis coctus & edulis.

L V I.

In arrogantem, & ineptum.

1. Numquã dicis ave, sed reddis, Nævole, semper,
2. Quod prior & corvus dicere sæpè solet.
3. Cur hoc expectes à me, rogo, Nævole, dicas:
4. Nam,

4. Nam, puto, nec melior, Nævole, nec prior es.
 5. Præmia laudato tribuit mihi Cæsar uterque,
 6. Natorumque dedit jura paterna trium.
 7. Ore legor multo, notumque per oppida nomen
 8. Non expectato dat mihi fama rogo.
 9. Est & in hoc aliquid; vidit me Roma tribunum;
 10. Et sedeo quâ te suscitât Oceanus.
 11. Quot mihi Cæsareo facti sunt munere cives,
 12. Nec famulos totidem suspicor esse tibi.
 13. Sed pulchrè garris, sed cantas, Nævole, bellè:
 14. Jam, jam tu prior es, Nævole, vincis; Ave.

VERS. 1. Expectas dum te prior salutem, quasi esset alienum à tua dignitate prius cōpellare alios, & salutare.

2. Licet corvi ipsi voces humanas, docti salutem dicant. Legunt aliqui, *Curius*. Licet Curius, vir nempe prisca & insigni nobilitate, prior alios salutet.

3. *Hoc expectes*. Nempe ut te prior salvere jubeam.

4. *Prior*. Nobilior, insignior.

5. *Uterque*. Titus & Domitianus.

6. *Natorum*. Lege postrema Epigrammata Libri 2.

8. Ante mortem: mihi viventi, nomen celebre, & clarum est. Ep. 2. Lib. 1.

9. *Tribunum*. Tribuni militares inter primos militiæ ductores censebantur; ita vocati sunt, quia è primis tribubus olim lecti fuerunt. Præerant toti legioni per vices; erant vulgò seni in unaquaque legione: jus dicebant militibus, signû dabant excubiis, &c. Præter illos veros & legitimos tribunos, alii erant tribuni nomine tenus & honoris ergo, qui

licet nunquam vidissent castra, iisdem tamen atque veri tribuni, juribus ac privilegiis gaudebant, Principis beneficio. Talis Martialis noster fuit.

10. Et sumeques, sedeoque in sedilibus theatro prioribus, in ea parte, in qua si sedere audeas, jubebit te abire Oceanus & loco cedere. Habuit Martialis equitis honorem & nomen, ut a libi diximus, non censum & genus. Equitum autem jus erat ut federent in primis ac theatro proximis subselliis ordinibus, qui erant illis attributi. Adi Librum V. Epig. 19. & 27. *Oceanus*. Nomen est viri, cujus tunc erat munus designare suum cuique locum in theatro, & ne quis alienum occuparet, providere.

11. Non puto tibi tot esse famulos quot sunt homines, quibus ab Imperatore jus civitatis impetravi: qui mihi debent hoc beneficium.

14. *Ave*. Salutare debeo te prior, istis præclaris artibus me superas: saluto igitur, & ave dico.

LVII.

Cerdoni se excusat.

1. Irasci nostro non debes, cerdo, libello :
2. Ars tua , non vita est carmine læsa meo .
3. Innocuos permittes fales : cur ludere nobis
4. Non liceat , licuit si jugulare tibi ?

VERS. 1. *Carmine* . Supra , } dando, qui se, tuo jussu, inte-
 Epig. 13. & 46. } remerint; edere munera, in

4. *Jugulare* . Gladiatores } quibus homines jugulentur.

LVIII.

Carmina delenda.

1. Cursorem sextà tibi, Rufe, remisimus horà ,
2. Carmina quem madidum nostra tulisse refers;
3. Imbribus immodicis cœlum nam fortè ruebat :
4. Non aliter mitti debuit iste liber .

VERS. 1. *Cursorem* . Ta- } imber, ut cœlum ruere vel-
 bellarium *Sexta hora* . Me- } le videretur.
 ridiana : sexta post ortum

solis . } 4. *Non aliter* . Dignus sci-
 2. *Madidum* . Pluvia . } licet qui aqua totus delere-
 3. *Ruebat* . Tantus erat } tur : sic modestè suum li-
 } brum deprimit.

177

M. VAL. MARTIALIS

EPIGRAMMATUM

LIBER QUARTUS.

EPIGRAMMA I.

De natali die Domitiani.

1. **C**ÆSARIS alma dies, & luce sacratior illa
2. Conscia Dictæum quâ tulit Ida Jovem,
3. Longa precor, Pyliòque veni numerosior ævo,
4. Semper & hoc vultu, vel meliore, nite.
5. Hic colat Albano Tritonida multus in auro,
6. Perque manus tantas plurima quercus eat:
7. Hic colat ingenti redeuntia sæcula lustro,
8. Et quæ Romuleus sacra Terentus habet.
9. Magna quidẽ, Superi, petimus; sed debita terris:
10. Pro tanto quæ sunt improba vota Deo?

VERS. I. *Dies*. Natalis Domitiani, qui incidebat in 9. Kal. Novembres.

2. *Qua luce* Ida mons Cretæ natum excepit Jovem.

Conscia Tegebatur Jupiter in Ida monte, & celabatur, ne Saturnus eum, ut reliquos liberos suos voraret; adeo ut sola Ida hujus arcani esse conscia videretur.

Dictæum. Cretensem, in Creta editum. Dictæ est mons Cretæ, insulæ in mari mediterraneo, contra Ægæum mare, *Candia*.

3. *Longa*. Numerosa. Utinam sæpe redeas, & sæpius quàm suus Nestori natalis dies.

4. *Semper* æquè fausta, aut etiam felicior præsentē, redi. *Pylio*. Nestoreo. Nestor

Pyli in Græcia, rex tres hominum ætates vixisse fertur.

5. Pergat Domitianus, ut hætenus fecit, colere Minervam in Albano, aurea corona redimitus. Albanum aurum vocat coronam, vestes, aurea insignia quibus Domitianus indutus præfidebat ludis qui edebantur in Albano. Erat autem Albanum, *Albano*, villa, sive arx quædam, in Latio, ubi sæpe Domitianus versabatur.

Tritonida. Minervam, quam superstitiosè Domitianus coluit. Tritonia, vel Tritonis dicitur à Tritone fluviolo Boætiæ, apud urbem Alalcomenas, ubi Minervam natam, educamque ferunt. Hinc Homerus eam Alalcomeni-

menidem appellat . Festa Minervæ vocabantur Quinquatria : ea Domitianus celebrabat variis ludis scenicis, & certaminibus oratorum & poetarum.

Multus. Frequens, crebrò: vel, occupatus & assiduus in illa re . Legitur in quibusdam codicibus *cultus*, id est, ornatus .

6. Et per manus tanti Imperatoris quernæ coronæ plurimæ victoribus distribuantur . Domitianus instituit Jovi Capitolino quinquennale certamen triplex, musicum, equestre, gymnium . Victores donabantur corona è quercu; hæc enim arbor Jovi sacra .

7. *Hic* . Idem Domitianus ludos sæculares iterum edat, & iis annos novo sæculo redeunt es ornet . Post evolutum sæculum Romæ solemnes fiebant ludi, qui sæculares vocabantur . Illi ceterisimo decimo quolibet anno celebrari solebant . Eos Augustus celebraverat anno ab U. C. 737. Claudius Imp. ab illo tertius, eosdem annis post 64. ediderat præter consuetudinem; quocir-

ca illos irritos, ac nullos ceteri Domitianus iussit, & ipse alios, numeratis post Augusti sæculares ludos annis ferè 110. celebravit .

Lustro . Erat lustrum spatium annorum quinque: quo spatium ad putandos annos Romani utebantur, ut Græci Olympiade . Porro lustrum illud in quod incidebant ludi sæculares, magnum lustrum vocabatur . Vide Horatium in carmine sæculari, Censorinum, cap. 5.

8. Et colat Ditis ac Proserpinæ sacra celebrari solita in Terento, & à Romulo pridem instituta . *Terentus* . Erat locus in Campo Martio, de quo facta mentio Lib. 1. Ep. 60. in eo ara subterranea Ditis & Proserpinæ, olim à Romanis in bello Albano constituta fuerat, & alta humo sic occultata, ut paucis nota esset . Terentus autem est appellatus, quia terebat, seu occultabat istam aram, vel quia Tiberinis aquis, ad cujus ripam erat, terebatur & alluebatur .

10. *Improba* . Iniqua, nimia . *Deo* . Domitiano, qui se Deum appellari jubebat .

I I.

Spectator candidus .

1. Spectabat modò solus inter omnes
2. Nigris munus Horatius lacernis,
3. Cùm plebs, & minor ordo, maximusque
4. Sancto cum Duce candidus federet .
5. Toto nix cecidit repentè cælo :
6. Albis spectat Horatius lacernis .

VERS. I. *Spectabat* . Ede- | etabant omnes, pro more in-
bat ludos Domitianus, spe- | duti candidis lacernis; solus
neicio

nescio quis Horatius, pulla- & populum.

tus aderat: nix crebra deci-
dit, adeo ut alba quoque
Horatii lacerna appareret:
ita coactus & ipse est, quasi
divinitus, adesse albatu.

3. Cum plebs, equites, &
Senatores cum Imperatore
essent candidati. *Minor ordo.*
In tres ordines populus Ro-
manus dividebatur, sena-
tum, equestrem ordinem,

4. *Sancto.* Vel quia regum
& Imperatorum nomen, ma-
jestasq; sancta est; vel quia,
ut modò dixi, jubebat se Do-
mitianus Deum vocari.

6. *Lacernis.* Lacernæ ve-
stes erant crassiores, contra
frigus aut pluviam compa-
ratæ, & imponi togis solite,
primum quidem in castris;
post, etiam in urbe.

III.

De nivibus inter spectacula demissis.

1. Aspice quàm densum tacitarum vellus aquarum
2. Defluat in vultus Cæsaris, inque sinus:
3. Indulget tamen ille Jovi, nec vertice moto
4. Concretas pigro frigore ridet aquas,
5. Sidus Hyperborei solitus lassare Bootæ,
6. Et madidis Helicen dissimulare comis.
7. Quis siccis lascivit aquis, & ab æthere ludit?
8. Suspikor has pueri Cæsaris esse nives.

VERS. 1. Aspice quanta sit
nivis copia, quæ sine stre-
pitu delabitur, lanæ similli-
ma. Cum ludos Domitianus
ederet, repente plurima nix
demissa est, coorta ingenti
tempestate: neminem per-
misit è spectaculo abire, aut
operire caput, aut quidquā
in veste mutare, qua ex re
magna pars spectatorum in
graves morbos incidit, im-
mò extincta est.

3. Sub dio tamen perstat,
& non discedit. Jovem nin-
gentem placidè fert; sic li-
bro 1. Ep. 86. dixit: *Indulgent*
patientiam flagello. Vel: in-
dulget spectaculo in Jovis
honorem edito.

4. Nives ridet. Nix est a-
qua frigore concreta, multo

aere admixto: unde cali-
dior est, ac minùs densa.

5. Nec mirum: si quidem
à teneris annis assuevit om-
nem celi inclementiam per-
ferre, & sua patientia etiam
fatigare frigidum Bootæ si-
dus, ac vincere.

Bootæ. Bootes, sidus est
septentrionale, proximè po-
situm post illud, quod Plau-
strum vocant, quasi si plau-
strum & boves agitare, un-
de illi nomen. *Βοώτης; Bu-*
bulcus. Hyperboreus porro
dicitur tractus ille, qui Bo-
rææ subiectus est, à voce græ-
ca ὑπὲρ sub, super & Βορέας,
Boreas.

6. Et frigora, nivesque pla-
gæ septentrionalis, quæ He-
licæ, sive Urse, est subiecta,
nudo

nudo capite ac madido excipere solitus, perinde ac si sensus expers foret.

Helicen. Fabulantur fuisse Helicen Jovis nutricem, quæ idcirco fuerit ab illo in cœlum ascita, & sideribus ascripta. Ursa major Helice vulgò appellatur, & nomen habet à verbo græco ἑλίσσω volvo, quia circa polum arcticum volvitur. Ursa minor vocatur Cynosura. De utraque jam diximus in Lib. Spect. Ep. 14.

7. Quis ille est, qui nives istas in Imperatorem, satis utique familiariter & joco-

sè, demittit? Omnino Filius tuus est, &c. *Siccis aquis* Ita nix appellari potest. *La scivit.* Petulanter & prote- vè ludit.

8. *Pueri.* Filius Domitiani paulò ante mortuus erat ac in Divos relatus. Extra hujus filii testis nummus in cujus adversa parte, puer globo cœlesti, stellis circumdatus, insidet, cum hac inscriptione. D. Cæsar Imp. Domitiani F. hoc est. *Divus Cæsar Imperatoris Domitiani filius:* in adversa parte, ejus mater Domitia Augusta, uxor Domitiani, conspicitur.

I V.

In hominem foetidum, & cimicem.

1. Quod siccae redolet palus lacunæ,
2. Crudarum nebulæ quod Albularum,
3. Piscinæ vetus aura quod marinæ,
4. Lassi Bardiacus quod evocati,
5. Quod bis murice vellus inquinatum,
6. Quod jejunia Sabbatariorum,
7. Mœstorum quod anhelitus reorum.
8. Quod spurcæ moriens lucerna Ledæ,
9. Quod ceromata fæce de Sabina,
10. Quod vulpis fuga, viperæ cubile,
11. Mallem, quàm quod oles, olere Bassa.

VERS. 1. Ordo est: mallem olere quod paludes siccae, & færentes lacunæ olent, quòd olent Albulae, &c. quàm olere quod oles, ò Bassa fædissimè.

Lacuna. Lacuna est fossa, sive cavus, aqua stagnante plenus: palus verò est ferè plena luto & cæno, unde gravis odor.

2. Quod olent vapores ex

albulis crudis & frigidis, e- ducti. *Albularum.* Vide Ep. 13. Libri 1. Est Albula, sive Albula, fons calidus & salutaris non procul Tibure, sulphureis aquis graveolens. Crudæ vocantur, eò quòd aquæ ejusmodi referant gravitatem ac veluti duritiem, metallorum & fossilium, aris, ferri, sulphuris, à quibus vim suam habent, & per

per quæ, veluti per colum, transmittuntur.

3. Quod redolet vetus piscina, non fontana vel fluvialis, sed marina. Aqua marina gravioris est odoris.

4. Quod Bardocucullus veterani & seniculi militis.

Bardiacus. Hanc vocem explicui Libro 1. Ep. 47.

Evocati. Sic dicebantur milites emeriti, qui difficilimis temporibus rogabantur iterum militare, & per litteras vel nuncios evocabantur. Illi vulgò incompti & hirsuti, olidique erant, malo nempe & labori assueti. Hinc lassi vocantur in hoc versiculo, nempe diuturna militia defatigati. Legit Turnebus *Lassi Bardaici* (si ve Bardiaci) *os quod evocati*, tam oliduses quàm fœtet os & anhelitus Bardiaci militis evocati. Erant Bardi (de quibus incidit mētio in memorato Epig. 47. Lib. 1.) seu Bardæi aut Bardiaci, Galli quidam; Galli autem ut plurimum militabant.

5. Sæpiùs imbutæ purpura vestes olent graviter. Et purpura lotio etiam admixto inficiebatur.

6. Quod jejunantes Judæi. Eos *Sabbatarios* appellat quia illorum festa, sabbata dicebantur. Jejuntium autem halitus est gravior. Huc accedit, quod Judæi sæpe à scriptoribus fœtentes appellantur, quasi proprio gentis vitio.

7. *Reorum*. Cura & angore animi, avocatur aliò stomachi calor, unde minus coquuntur cibi; ex ea autem cruditate anima putris oritur: nihil autem homine reo tristius.

8. *Leda*. Anicula quædam indicatur putida & retorrida. *Moriens*, recēse extincta.

9. *Ceromata*. Ceroma, genus unguinis & adipis erat, quo utebantur athletæ, ex oleo & cera confectum: crassum & graveolens, præsertim si oleum esset deterius, ac fæculentum, quale Sabinum. Sabini Italiæ populi *κηρός*, cera: *κήρωμα*, ceroma.

10. Quod vulpes fugiens canes sequentes, Tunc enim lotium pestilens dicitur emittere; cujus odore canes sæpe perculsi abstinent.

V.

Neglecta virtus.

1. Vir bonus & pauper, linguæque & pectore verus,
2. Quid tibi vis, urbem qui, Fabiane, petis?
3. Qui nec leno potes, nec comissator haberi,
4. Nec pavidos tristi voce citare reos:
5. Vendere nec vanos circum pallatia fumos:
6. Plaudere nec Cano, plaudere nec Glaphyro.
7. Unde miser vives, homo fidus, certus amicus?
8. Hoc nihil est. Nunquam sic Philomelus eris.

VERS. 3. *Comissator*. Po-
pino, helluo. *Haberi*. Esse,
adhiberi.

4. Nec fungi præconis of-
ficio, ad reos citandos, vo-
candosque in jus.

5. Nec tuam apud Princi-
pem gratiam vendere: vel,
elegantes, versiculos, fictas-
que fabulas narrando pecu-
niam ab aulicis colligere.
Vel; quæstum ex adulatione
facere. *Fumos*. Alexander
Severus Romanus Impera-
tor, cum audisset aulicum a-
dulatorem magnas opes col-
legisse, homines Principi, ut

aulici factitant, commendā-
do: cum lignis humidis, &
fumo necari iussit; pereat
inquit, fumo, qui fumo
vendidit.

6. *Canis*. Canus erat insigni-
tunc tibicen; Glaphyrus ve-
rò, citharædus: ut Philome-
lus, sive Philomusus. Illæ
autem artes hac tempestate
magno erant in pretio.

8. Fides, amicitia, pro-
bitas, viliores alga sunt, ni-
hil ad rem faciendā juvant:
iis artibus nunquam evades
ad eas opes quas Philomelus
sua sibi cithara peperit.

V I.

In dissimulatorem nequitia.

1. Credi virgine castior pudicā,
2. Et frontis teneræ cupis videri,
3. Cum sis improbior, Malisiane,
4. Quàm qui compositos metro Tibulli
5. In Stellæ recitat domo libellos.

VERS. 2. *Teneræ*. Impu-
dentes, improbi, duræ fron-
tis vulgò esse dicuntur. Mo-
desti verò & casti, teneræ;
quia facilè erubescunt.

4. *Metro*. Carmine, stylo.
Tibulli. Tibullus molli &
sæpè obsceno carmine usus
est: eodem, quo Ovidius, an-

no, nempe 711. ab urbe con-
dita, est natus.

5. *Stellæ*. Erat ille poeta
bonus ac dives, qui recitan-
tibus domum suam pro mo-
re divitum, commodabat.
Quis autem foret ille recita-
tor, tacet; fortasse quia satis
notus erat.

V I I.

Quo tempore suos Casari libros offerri velit.

1. Prima salutantes atque altera continet hora;
2. Exercet raucos tertia caufidicos:
3. In quintam varios extendit Roma labores;
4. Sexta quies lassis, septima finis erit:
5. Sufficit in nonam nitidis octava palæstris;

6. Im-

6. Imperat excelsos frangere nona toros.
7. Hora libellorum decima est, Eupheme, meorū,
8. Temperat ambrosias cū tua cura dapes;
9. Et bonus ætherio laxatur nectare Cæsar,
10. Ingentique tenet pocula parca manu.
11. Tunc admitte jocos: gressu timet ire licenti
12. Ad matutinum nostra Thalia Jovem.

VERS. 1. Hora diei prima (post solis nempe ortum) & secunda, destinatae sunt saluatoribus.

2. Hora tertia (idest, nona matutina, ut numeramus Galli) causae aguntur in Foro.

3. Usque in sextam, hoc est, duodecimam, laborant opifices, ita ut hora meridiana intermittant laborem minus robusti, & opere jam fatigati; hora verò post meridiem prima, omnes ab eo quiescant.

5. Ab octava ad nonam, nempe à secunda ferotina ad tertiam, spatii temporisq; satis est ad varias exercitationes, & palæstram. Dictum de palæstra libro III. Ep. 5. & alibi passim.

6. Hora nona mensae accumbitur, & lecti, sive tori disturbantur. Haec apud nos est tertia ferotina.

7. 8. Cū Cæsar, quasi Deus, nectare, & ambrosia vescitur, tunc opportunū est tempus illi meos libros offerendi. *Temperat.* Erat ille Euphemus pincerna Domitiani, aut mensae structor, aut ciborum sector. *Ambrosias.* Ambrosia Deorū cibus est, ut nectar illorum potio ἀμβρόσιος, immortalis, divinus: quia mortalibus nefas eo cibo vesci.

9. *Laxatur.* Recreatur, curis negotiorum solvitur.

10. *Parca.* Nempe sobrius ac temperans.

11. Tunc intromitte meos libellos; nam mihi religio esset eos, ut sunt liberiores & jocosiores, matutino tempore offerre Domitiano legendos, quippe tunc feriis rebus occupato. Jovem illum hic, ut alias sæpius, appellat. *Thalia.* Una è Musis, jocosa & ludicra. Θάλλω, *floreo, lator.*

V I I I.

Suos amico libros mittit.

1. Dū novus est neq; adhuc rasà mihi frōte libellus,
2. Pagina dum tangi non benè ficca timet;
3. I puer, & caro perfer leve munus amico,
4. Qui meruit nugas primus habere meas.
5. Curre, sed instructus; comitetur Punica librum
6. Spongia: muneribus convenit illa meis.
7. Non possunt nostros multæ, Faustine, lituræ
8. Emendare jocos: una litura potest.

VERS. I.

VERS. I. *Rasa*. Vide lib. I. Ep. 58. ibi de fronte libri, pumice, &c. fusè disseruimus.

2. *Sicca*. Ob recens minium & pigmenta, quibus ornabant libros.

5. *Instructus*. Noli omittere egregium instrumentum, rem valde necessariam, nempe spogiam. Punicam vocat, quia spongiæ præstantes afferebantur ex Africa.

7. Opus esset lituris nimium multis ut emendarètur mea epigrammata: deleri penitus cuncta præstat.

8. *Una*. Si uno ductu tot liber deleatur. Aliquādo membranis ita scribebant aliquo pigmento & liquido colore, ut delebiles essent characteres, quos uda spongia delebāt. Vulgò tabulis ceobductis utebantur ad scribendum, in quibus, graphice seu stilo ferreo, cujus pars una erat acuta, summa vero plana & lata, quasi incidēbā literulas, & imprimebant molli ceræ: easdem verò delebant, ceram complanandā suprema graphii parte.

I X.

In Antonium Saturninum.

1. Dum nimium vano tumefactus nomine gaudes
2. Et Saturninum te miser esse pudet:
3. Impia Pharrhasiā movisti bella sub ursā,
4. Qualia qui Phariæ conjugis arma tulit.
5. Excideratne adeò fatum tibi nominis hujus,
6. Obruit Actiaci quod gravis ira freti.
7. An tibi permisit Rhenus, quod non dedit illi
8. Nilus, & Arctoïs plus licuisset aquis?
9. Ille etiam nostris Antonius occidit armis,
10. Qui tibi collatus perfide, Cæsar erat.

VERS. I. Dum Antonii nomine, quod geris, elatus, speras te M. Antonio Triūviro similem fore, teque pudet nihil nisi Saturninum esse. Saturninus quidam, de quo agit in 2. versu, & cujus nomen gerebat cum Antonii nomine is quem hoc epigrammate insectatur vates, fuerat obscurus homo, & perduellis: nolebat igitur illi similis esse iste L. Antonius Saturninus sed magis Antonii nomen & fortunam imbiebat.

2. *Saturninum*. L. Apulejus Saturninus, tribunus plebis, rerum novarum cupidus, seditione concitata interfectus est circa annum ab U.C. 645.

3. *Impia, &c.* L. Antonius Saturninus, cum esset superioris Germaniæ præses, bellum civile movit in Domitianum, pertractis in suas partes barbaris: qui cum per constrictum glacie Rhenum in ejus castra transire jam pararent: seque illius copias adjungere, solutis repentin-

nivibus, & glacie Rhenus transitum illis interclusit: ipse Saturninus captus, & interfectus est. *Sub urſa*. In Germania quæ est plaga Septentrionalis. Urſa signum Septentrionale, de quo ſuprà Epig. 3. Parrhaſia dicitur, quia poetæ fabulantur Calliſtonem Licaonis Arcadis filiam in urſam minorem fuiſſe mutatam: Arcadia autem, Græciæ pars in media Peloponneſo, dicta quoque eſt Parrhaſia, à Parrhaſo Lycaonis filio.

4. Quomodo Antonius in gratiam Cleopatæ Ægyptiæ, bellum civile movit. De voce Pharius dictum Libro I. Epig. 73.

5. 6. An oblitus eras, quàm trifti fato is, qui gerebat hoc nomen, nempe Antonius Triumvir, perierit? Quæ Augustus hostis Actiaco

bello victum fugere compulſit in Ægyptum, & ſibi necè conſciſcere. *Actiaci* Actiū. Epīri urbs & promontoriū, *Capo Figalo*, ad os ſinus Ambracii. Ibi Cæſar Auguſtus Antonium, & Cleopatram vicit. Hinc Actius, Actiacus, nomina gentilia.

7. Si Ægyptus ditiffima provincia non potuit Antonium tutari, quo pacto Germania tibi contra Domitianum pugnanti auxilio eſſe potuit?

8. *Arctois*. Septentrionalibus, incultis, barbaris; Urſæ, quæ *Ἀρκτος* græcè dicitur, ſubjectis. *Aquis*. Nilo, qui cum freto Actiaco comparandus non eſt.

10. Qui tecum comparatus Cæſar dici poterat: qui tantum te ſuperavit, quantum Auguſtus ipſe Antonium.

X.

Epithalamium.

1. Claudia, Ruſe, meo nubit Peregrina Pudenti,
2. Maſte eſto tædis, ò Hymenæe, tuis.
3. Tam benè rara ſuo miſcentur cinnama nardo;
4. Maſſica Theſe iſtam benè vina favis.
5. Nec meliùs teneris junguntur vitibus ulmi;
6. Nec plus lotos aquas, littora myrtus amat.
7. Candida perpetuo reſide Concordia lecto,
8. Tamque pari ſemper ſit Venus æqua jugo.
9. Diligat illa ſenem quondam: ſed & ipſa marito,
10. Tunc quoque cùm fuerit, non videatur anus.

VERS. 1. *Peregrina*. Eſt hîc nomen proprium. Claudia *Peregrina* vocabatur.

2. *Felix* & bonus ad ſis, ò *Hymenæe*, cum tuis tædis: gratulor tibi, ob iſtas nup-

tias, à te conciliatas.

Maſte. Ea vox nihil aliud quàm felicem apprecationem & hortationem ſonat. Olim dicebatur maſtus, maſta, maſtum, per ſyncopen, I pro

pro magis auctus, id est, nova
cujusdam rei accessione,
præsertim honoris, cumula-
tus: unde quando superis
doni quidpiam offerebant,
conceptis utebantur his vo-
culis: *Maeste esto, his v.g. flo-
ribus, ò Apollo*: id est, colote
& veneror his floribus qua
in locutione vocativus *ma-
este* pro nominativo usurpa-
tur, ut sæpe faciunt Latini.
Interdum adverbii more
ponitur Liv. Lib. 2.

Juberem maeste virtute esse.

Tædis. Cum illis pingitur
Hymenæus.

3. *Tam bene*. Quam Rufus
& Claudia. *Cinnama*. Cinna-
mum est odoratus frutex,
sive unguentum ex ejus suc-
co factum. Arbuscula est ea-
dem atque cinnamomum:
nascitur in Æthiopia; quidā
id esse putant quod vocamus
Galli, *de la canelle*. Nardus
quoque frutex odoratus.

4. *Theseis*. Atticis: Th-
seus rex Atheniensium fu-
Mel in Attica excellens
rat: de Massico vino dictu
Lib. 1. Epig. 25. *Vina*. Vinu
admixtum melli, mulsu
appellatur, *ὀινόμελι*. Fa-
Lege Lib. 1. Ep. 38.

6. *Lotos*. Lotus arbor es
aquis gaudens: ejus fructu
dulcissimus, adeò ut Hom-
erus dicat socios Ulyssis,
gustato noluisse in patria
redire; hinc proverbium
lotum gustavit.

8. Et faveat Venus, pro-
pitia sit, illi jugo, id est
connubio, quod tam æqua-
les sociat. Ubi par pari ju-
gitur, felix & stabile con-
jugium est.

10. *Non videatur anus*
Forma per senium amissa
non amittat viri amorem
viro, vel anus, placeat; no-
spernatur ut deformis, e-
vetula.

X I.

Silio Italico suos libros mittit.

1. Sili Castalidum decus sororum,
2. Qui perjuria barbari furoris
3. Ingenti premis ore, perfidosque
4. Astus Hannibalis, levesque Pœnos
5. Magnis cedere cogis Africanis:
6. Paullum seposita severitate,
7. Dum blanda vagus alea December
8. Incertis sonat hinc & hinc fritillis,
9. Et ludit popa nequiore talo;
10. Nostris otia commoda Camœnis:
11. Nec torvâ lege fronte, sed remissa
12. Lascivis madidos jocis libellos.
13. Sic forsan tener ausus est Catullus
14. Magno mittere passerem Maroni.

VERS. I. Sili. Silius Italicus poeta, stylum Virgilii adamavit, & quantum fas est, expressit: scripsit metro bellico Punicum secundum: fuit idem Consul postremo Neronis anno, ac subinde Asiae proconsul. Eius patria fuit Corfinium, Pelignorum in Italia, civitas, quæ etiam Italica dicta est: vel, ut mantant alii, Italica, urbs Bætiæ. Hinc illi cognomen Italicum. Lege Plinii epist. 7. lib. 3. in qua Silius bellè describitur. *Castalidum* Musarum. Castalius fons est ad radices Parnassi montis.

2. Qui Hannibalem, & Pœnos perjuros ac barbaros ingentiore, id est, heroico carmine, canis & exagitas.

Perjuria. Pœni perfidi vulgò habitus sunt, ac fœdissimi.

5. *Africanis.* Scipionibus, quorum alter, major Africanus dictus, Annibalem ex Italia pulsum in Africam redire compulit, & Pœnos victo tributo multavit: alter, minor Africanus dictus, sive Æmilianus, quia Pauli Æmilii filius cum esset, adoptatus fuerat à filio majoris Africani, Carthaginem delevit. Vide l. 2. ep. 2.

7. Dum cives Saturnalibus licentiores & vagi discurrent, aleaque ludunt. *December.* Quo mense Saturnalia celebrabantur.

Fritillis. Sunt turriculæ corneæ aut eburneæ, in quas tessellæ coniiciuntur, ne quis eas componat ac fraudem faciat: incertos appellat,

quia jactum, incertum reddunt. Nefas autem erat alea ludere præterquam Saturnalibus. Est alea propriè ludus omnis, in quo plus est loci fortunæ, quam prudentiæ: usurpatur sæpe pro talorum ludo, seu tesserarum.

9. *Et ludit popa, &c.* Popæ erant sacrificuli, seu sacrorum in cedendis victimis administri, vulgò vafri homines & nequam. Illi igitur per eos dies talis ludunt, sed compositis per dolum. Ea lectio est Scriverii, Gruteri, &c. ex Palatino Codice. Miror placere Radero & multis aliis alteram lectionem: *Et ludit rota nequiore talo.* Eam tamen explicabo: Per rotam intelligit Ramiresius circulum & coronam aleatorum in orbem assidentium & ludentium: Raderus verò ipsum fritillum in quo rotatim & circulatim tali convolvuntur. Brodæus legendum esse, *tropa non rota*, conjectat è loco Pollucis Lib. IX. Ludi genus, inquit Pollux, quæ Tropæ dicitur, vulgò fit, talis immixtis in scrobem ad eos commodè excipiendos comparatam.

Nequiore. Doloso, composito.

10. Aliquid otii tui tribue legendis meis versiculis.

12. *Madidos.* Tinctos jocis liberioribus & salibus.

13. Sic carmen suum de passere (vide Lib. I. Epigr. 8.) Catullus fortasse misit Virgilio, ut ego meostibi, (qui alter Virgiliuses) libellos.

X I I.

In stolidum petitozem.

1. Mille tibi nummos hesternâ nocte roganti
2. In sex aut septem, Cæciliane, dies;
3. Non habeo, dixi: sed tu causatus amici
4. Adventum, lancem, paucaque vasa rogas.
5. Stultus es? an stultum me credis, amice? negavi
6. Mille tibi nummos, millia quinque dabo

VERS. I. *Mille nummos.* Mille nummi sestertii respondent libris Turonensibus centum.

3. *Causatus.* Causam petendi vasa & lances afferens eam quod amicus ad te venisset.

5. An desipis, an me de-

sipere putas?

6. *Millia* 5. Subaudi, sestertiorum minorum: librae sunt Francicae 500. Sententia est, num tibi commodabo vasa quae valent 5000. sestertios, cum tibi mille sestertios dare mutuos noluerim?

X I I I.

Puer stillicidio peremptus.

1. Quà vicina pluit Vipfanis porta columnis,
2. Et madet assiduo lubricus imbre lapis:
3. In jugulum pueri, qui roscida tecta subibat.
4. Decidit hiberno prægravis unda gelu.
5. Cumque peregisset miseri crudelia fata,
6. Tabuit in calido vulnere mucro tener,
7. Quid non sæva sibi voluit Fortuna licere?
8. Aut ubi mors non est, si jugulatis aquæ?

VERS. I. *Vipfanis.* Consule Lib. I. Ep. 89. Item pag. 91.

3. *Tecta.* Portam & fornicem. Legunt quidam *templa*, quo etiam nomine majora quælibet ædificia vocantur.

5. Cum glacies acuta puerum occidisset.

6. Stillicidium acutum instar mucronis, & glacies,

in pueri vulnere & calido sanguine intepuit, ac soluta est.

7. An mortis ullum genus est, quod Fortuna hominibus inferre pro arbitrio non possit?

8. *Si jugulatis aquæ.* Nam aquæ vulgò mergunt ac suffocant; non, instar ferri fodiunt ac jugulant.

X I V.

Laus endromidis .

1. Hanc tibi Sequanicæ pingue textricis alumna,
2. Quæ Lacedæmonium barbara nomen habet,
3. Sordida, sed gelido non aspernanda Decembri
4. Dona, peregrinam mittimus endromida.
5. Seu lentum ceroma teris, tepidumve trigona,
6. Sive harpasta manu pulverulenta rapis;
7. Plumea seu laxi partiris pondera follis;
8. Sive levem cursu vincere quæris Atham:
9. Ne madidos intret penetrabile frigus in artus,
10. Neve gravis subita te premat Iris aqua:
11. Ridebis ventos hoc munere tectus & imbres;
12. Nec sic in Tyria sindone tutus eris.

VERS. 1. 2. 3. Mittimusti-
bi muneri hanc endromi-
dem, quæ est alumna, id est,
opus contextum à muliere
Sequanica, & quæ græcum
habet nomen ac barbara ve-
stis est ac peregrina, nem-
pe à Græcis inventa: fordi-
dum quidem & parum lau-
tum munus, sed hyeme non
contemnendum. *Sequani-*

cæ. Sequani populi sunt
Galliæ ad Sequanæ fluvii
fontes, nunc Burgundiæ Co-
nitatus, *la Franche Comté*.

2. *Lacedæmonium*. Lacedæ-
mon, seu Sparta, urbs olim
Peloponnesi celeberrima,
nunc oppidulum est, *Misitra*
nuncupatum. *Barbara*. Vi-
de Lib. Spectac. Ep. 1.

4. *Endromida*. Pro, endro-
midem, græca inflexione.
Endromis autem dicitur à
voce *ἑρμός*, cursus, curri-
culum, quia utebantur Græ-
ci ea veste ex *ἑρμῶ*, in cur-
su & stadio. Sordida dici-
tur, quia erat hirsuta, & lon-

gioris, crassiorisque villi.

5. Seu te lucta & palæstra
exercet, terisque & conficis
ex oleo, cera, & pulvere ce-
roma, quo te ungas; seu pi-
la trigonali ludis, aut har-
pastis. *Ceroma*. Vide Ep. 4.
hujus Libri. Lentum voca-
tur, id est, pingue, viscosum.
Teris: corpori affricasteren-
do, & linendo.

Trigona. Pila trigon, vel
trigonalis, à trigono, id est,
triangulo, nomen invenit,
non quòd esset figura trian-
gulari, sed quòd hanc ha-
beret figuram quidam locus
in thermis, ad hujusmodi
pilæ lusum ædificatus, qui
Trigon etiam dicebatur, &
ut per hyemem calore mo-
dico tepidus esset, curaba-
tur: ne exuti ad ludendum
homines facile post ludum
perfrigererent: hinc tepi-
dum trigonem vates appel-
lat. Erat hæc pila omnium
minima & durissima, stipa-
to & denso pilo, (unde pi-
læ

12 nomen) farta ; utraque manu impellebatur & excipiebatur ; prima & summa cautio erat, ne terram conringeret, sed ut adhuc volans geminaretur .

6. *Harpasta*. Erat harpastū, pila major paulò quàm trigon : panno conciso, lana vel tomento implebatur, nec reperiēiebatur, sed eam alii aliis conabantur eripere, & ad suas transferre partes : tum, sicubi decideret, accurrentes catervatim humi se invicem prosternebant, pulvere & sudore infecti : nomen habet ab ἀπράζω, rapio. Tertiū generis pila, vocabatur paganica quòd ea ferè in pagis uterentur. Erat major trigone, mollior harpasto, nam pluma farciebatur. Quartum genus erat follis : pila videlicet corio tecta, & vento distenta : follis enim apud ve-

teres idem erat ac pellis. Hæc porrò pila ceteris erat levior, eamque ob causam plumea vocatur septimo inversu ; eadem lentius fertur, magis resilit, ac tardius descendit, unde senibus & pueris commodior : pugno redditur, non palma, unde pugillatoria interdum appellatur .

7. Seu follem non ponderosum dividis inter te & collutores, eum impellendo per vices.

8. *Atham*. Cursor erat egregius. *Iris*. Cælestis arcus ; pluviae omen ac nuncius.

12. *Sindone*. Linteo, veste linea : primū facta ejusmodi vestis fuit Sidone, in urbe Phœniciæ, propè Tyrum, unde nomen invenit. Quamvis sindon sit endromide pretiosior & elegatior, utilior tamen non erit.

X V.

Anus & puella.

1. Dicit se vetulam cū sit Cærelia pupa:
2. Pupam se dicit Gellia, cū sit anus.
3. Ferre nec hanc possis; possis, Coline, nec illam;
4. Altera ridicula est, altera putidula.

VERS. I. *Pupa*. Puella, adolescentula : Cærelia igitur anilem gravitatem affeclabat, præter mores & ætatem : Gellia contra, puella

videri volebat ac tenera. Ridicula est Cærelia cum sua illa gravitate ; Gellia ineptè delicata, cum ista sua concinnitate.

X V I.

Improbi cur felices.

1. Nullos esse Deos, inane cælum,
2. Affirmat Seliū, probatque ; quod se
3. Factum, dum negat hæc, videt beatum.

VERS. 3.

V.3. *Hæc.* Dum Deos esse, & providentiam negat: dum Augustinus, rependitur: aut se, licet impium, felicem videre esse factum. Atqui hæc falsitas est, quia ipsorum exitii sempiterni occasio est certissima; atque adeo miseria potius & pœna dicenda, quam felicitas.

X V I I.

Laus Brutiani poeta.

1. Dum tu lenta nimis, diuque quæris,
2. Quis primus tibi, quisve sit secundus;
3. Grajum quisve epigramma comparabit;
4. Palmam Callimachus, Thalia, de se
5. Facundo dedit ipse Brutiano.
6. Qui si Cecropio satur lepore,
7. Romanæ sale luserit Minervæ,
8. Illi me facias, precor, secundum.

VERS. 1. Ordo versuum cundus sim.

est. O Thalia (Musarum una, de qua Ep.7.) Dum tu deliberas, & quæris poetam aliquem, cui primas tribuere, vel saltem secundas possis in epigrammate condendo; interim Callimachus poeta græcus Brutiano primas ipse ultrò concessit, eumque sibi ipsi prætulit. Qui Brutianus si ab epigrammatis græcis, ad latina condenda se contulerit, etiam in illis primus erit, nec ego inuidebo; rogabo tantum hoc, ut ab illo secundus sim.

3. Quisve optimè componet Græca epigrammata? Vel; quis sua epigrammata comparare poterit cum Epigrammatis Græcorum vatum? quis par erit Callimacho Græci epigrammatis principi? Fuit ille patria Cyrenæus in Ægypto: floruit Olympiade cxxv.

Brutiano. Lustrius Brutianus, ingenio, probitate, & rerum gestarum gloria clarus fuit. *Cecropio.* Attico, græco. Cecrops fuit rex Atheniensium primus.

X V I I I.

Mortem uxori imprecatur.

1. Omnes, quas habuit, Fabiane, Lycoris amicas
2. Extulit: uxori fiat amica meæ.

VERS. 2. *Extulit.* Nemlit; aut fato mortuas habere adrogum: veneno sustulit.

XIX.

Laus Altini soli.

1. Æmula Bajanis Altini littora villis,
2. Et Phaethontei conscia silva rogi,
3. Quæq; Antenoreo Dryadū pulcherrima Fauno
4. Nupsit ad Euganeos sola puella lacus;
5. Et tu Ledæo felix Aquileja Timavo,
6. Hic ubi septenas Cyllarus hausit aquas;
7. Vos eritis nostræ portus, requiesque senectæ,
8. Si juris fuerint otia nostra sui.

VERS. I. OVOS Altini littora, quæ nihil ceditis Bajanis littoribus villarum amœnarum plenis. *Altini*. Est Altinum, *Altino*, Italiae oppidum, ab Hunnis & Attila eversum atque incensum, nunc in ditione Veneta, inter Patavium & Concordiam.

2. Et silva, quæ Phaethontem è cœlo ruentem & fulmine combustum excepit.

3. Et Dryas pulcherrima, (id est, silva; nam Deæ silvarum præsides, Dryades dicuntur à voce græca *δρῦς*, quercus,) quæ propè lacus Euganeos una nupsit Fauno Antenoreo, id est, Patavino. Sententia est: & silva juncta agro Patavino. Faunus Deus agrorum, pro ipsis agris ponitur. *Antenoreo*. Antenor Trojanus Patavium condidit Virg. I. Æneid.

4. *Euganeos*. Euganei, populi fuere Galliae Transpadanae, in Italia, in Veneta nunc ditione, quorum regio dicitur *Marcha Trevisana*, vel, *Trevigiana*. Quidam eos collocant inter lacus Larium & Benacum: a-

lii versùs Athesim & Vicentiam.

5. E tu, ò Aquileja, (urbs olim clarissima, nunc viculus, *Aquileja*, ab Hunnis vastata anno 452.) felix & dives, ob viciniam Timavi fluvii, qui septenis ostiis in mare devolvitur, & cujus aquas hausit Cyllarus equus Castoris, cum eò Castor venisset una cum cæteris Argonautis.

Timavo. Timavus, *Timavo*, fluvius est Carnorum, in Italia novem fontibus erumpens è monte, quibus propè mare confluentibus, ipse in sinum Hadriaticum devolvitur: ejus ostia scindunt aliquot exiguae insulae; hinc per ora septem aut novem in mare fluere dicitur. Ledæus in hoc loco appellatur propter Castorem Ledæ filium, qui ea loca nobilitavit: de quo lege plura Epig. 24. lib. Spect. & Ep. lib. I.

8. Si meo arbitrio curas & vitam potero componere: si penes me erit optio loci, in quo senectutem otiosam degam.

X X.

In avarum patronum.

1. Quòd te manè domi toto non vidimus anno,
2. Vis dicam, quantum, Posthume, perdiderim?
3. Tricenos, puto, bis: vicanos ter, puto, nummos.
4. Ignoscas; togulam, Posthume, pluris emo,

VERS. I. Quòd te per annum totum non salutavi manè, ut alii clientes.

3. *Tricenos nummos.* Tringenta sestertios. Tres librę sunt Francicę, ut loquimur.

4. *Pluris emo.* Atque adeò plus damni facio, tuam domum ventitando, & detendo consumendoq; meam togulam; quàm lucri, te converiendo.

X X I.

Invidi supplicium.

1. Sæpe meos laudare soles, Auguste, libellos:
2. Invidus, ecce, negat; num minùs ergo soles?
3. Quid quod honorato non sola voce dedisti
4. Non alius potèrat quæ dare dona mihi.
5. Ecce iterùm nigros corrodit lividus unguis:
6. Da, Cæsar, tantò tu magis, ut doleat.

VERS. I. *Auguste.* Domitiane.

2. *Negat.* Meos videlicet libellos tantopere laudandos esse. *Num minùs, &c.* An ideò quod meos libellos deprimit invidus, tu eos parciùs laudas?

3. 4. Adde quod mihi tua augusta voce laudato & honorato, præter laudes &

verba, munera etiam dedisti qualia præter Cæsarem dare nemo poterat. *Dona.* Tribunatum, equestrem locum, jus trium liberorum, &c. Lege Lib. 2. Epig. 66. 67. & Lib. 3. Epigramm. 56.

6. Auge tua, Cæsar, in me beneficia, ut dolorem quo dignus est, augeas.

X X I I.

Multitudinem epigrammatum excusat.

1. Obstat, care Pudens, nostris sua turba libellis;
2. Lectoremque frequens lassat & implet opus.
3. Rara juvant, primis sic major gratia pomis;

4. Hibernæ pretium sic meruere rosæ.
5. Sæpius in libro memoratur Persius uno,
6. Quàm levis in tota Marsus Amazonide.
7. Tu quoque de nostris releges quæcûque libellis,
8. Esse puta solum : sic tibi pluriserit.

VERS. 1. 2. Multitudo & turba meorum librorum ipsa nocet, quia fastidium affert : nimis crebra carmina lassant, ac satiant lectorem.

3. In pretio & amore sunt res raræ.

5. *Persius*. Sex tantum satyras at elegantissime scripsit : adeo ut inter Satyricos

poetas primus à nonnullis, nec immerito fortasse censeatur. Hunc interpretatione perpetua, notisq; brevissimis illustravimus. *Marsus*. Hunc alibi laudat : Poema heroicum de Amazonibus scripserat non optimum.

8. Sic eum majori habebis in pretio : pluris à te fiet.

XXIII.

Piscina Cæsaris.

1. Bajano procul à lacu monemus
2. Piscator fuge, ne nocens recedas.
3. Sacris piscibus hæ natantur undæ,
4. Qui norunt dominum, manumque lambunt
5. Illam, quæ nihil est in orbe majus.
6. Quid quod nomen habent, & ad Magistri
7. Vocem quisque sui venit citatus.
8. Hoc quondam Libys improbus profundo,
9. Dum prædam calamo tremente ducit,
10. Raptis luminibus repentè cæcus
11. Captum non potuit videre piscem :
12. Et nunc sacrilegos perosus hamos,
13. Bajanos sedet ad lacus rogator.
14. At tu, dum potes, innocens recede
15. Jactis simplicibus cibus in undas,
16. Et pisces venerare dedicatos.

VERS. 1. *Bajano*. De Baiis dictum Epig. 51. Lib. 1.

2. *Nocens*. Impius, sacrilegus, violatis nempe sacris piscibus.

5. *Illam quæ*, &c. Imperatoris Domitiani.

6. *Magistri*. Sic eum ap-

pellat, qui piscinæ curam habebat, vel ipsum Domitianum.

8. *Libys*. Afer: piscator ex Africa. *Hoc profundo*. Hoc mari, Bajano lacu.

9. *Calamo*. Linea piscatoria. *Perosus*, Detestans.

13. *Ro-*

13. *Rogator*. Mendicus. { struuntur.
 15. *Simplicibus*. Non do- | 16. *Dedicatos*. Dicatos
 losis, qualibus hami in- | Imperatori & sacros.

X X I V.

In Hippodami nomine

1. Quòd cupis in nostris dicique, legique libellis
2. Et nonnullus honos creditur esse tibi:
3. Ne valeam, si non res est gratissima nobis,
4. Et volo te chartis inferuisse meis:
5. Sed tu nomen habes averso fonte fororum
6. Impositum, mater quod tibi dura dedit:
7. Quod nec Melpomene, quod nec Polyhymnia possit,
8. Nec pia cum Phœbo dicere Calliope.
9. Ergo aliquod gratum Musis tibi nomen adopta,
10. Non semper bellè dicitur Hippodamus.

V. 5. Habes nomen iratis, ni: Polyhymnia, lyrico; aversisq; Musis tibi datum. Calliope, heroico.
 Fons Musis sacer (aut Helicon de quo vide p. 74. aut Permessus, de quo ibid. dictum:) pro ipsis Musis & arte poetica ponitur.
 9. *Adopta*. Assume, adscilce.
 10. *Hippodamus*. Aurigam sonat, & agitatore equorum: quod munus mancipiorum est; atque adeò nomen hoc parum bellum & honestum est.

X X V.

Apis electro inclusa.

1. Et latet & lucet Phaethontide condita guttà,
2. Ut videatur apis nectare clausa suo:
3. Dignum tantorum pretium tulit illa laborum.
4. Credibile est ipsam sic voluisse mori.

VERS. 1. *Phaethontide guttum*, & spissum.
 1a. *Electro*. Phaethontides, 2. Adeo ut suo melle inclusa videatur: est enim electri flavus color.
 id est, sorores Phaethontis, cum eum lugerent extinctū, lectri flavus color.
 mutatae sunt in arbores, è 3. *Laborum*. Quos ponit in melle condendo. Pretium earum lacryma vocatur à autem illud, est sepulcrum tam nobile.
 poetis, Ovid. 2. Met. est autem electrum visci genus, 4. *Voluisse*. Ut nempe in electro sepeliretur.
 pretiosum, pellucidum, fla-

XXVI.

Ad poetam ut libros suos edat.

1. Plena laboratis habeas cum scrinia libris,
2. Emmittis quare, Sosibiane, nihil?
3. Edent heredes, inquis, mea carmina: quando?
4. Tempus erat jam te, Sosibiane, legi.

VERS. 1. *Scrinia*. Sunt armaria & plutei, ubi libri asservantur.

2. *Emmittis*. Noli rogam expectare. Videtur ipsius mortem optare. Legi non vis nisi mortuus, tempus est te legi; ergo, te mori.

4. Non possunt tam bona carmina sat citò in lucem

XXVII.

Toga nivea.

1. Sordida cum tibi sit, verum tamen, Attale, dicit
2. Quisquis te niveam dicit habere togam.

V. 2. *Niveam*. Detritam, cujus nuda fila albicant: vel tenuitate sua frigidam, instar nivis. Jocus est in voce am-

bigua: nivea enim toga, ut hic sumitur, detritam significat: alias puram, nitidam & recentem à fullone.

XXVIII.

Damae pugnantes in arena.

1. Frontibus adversis molles concurrere damas
2. Vidimus, & fati sorte jacere pari.
3. Spectavere canes prædam: stupuitque superbus
4. Venator cultro nil superesse suo.
5. Unde leves animi tanto caluere furore?
6. Sic pugnant tauri, sic cecidere viri.

VERS. 2. Et mutua perire morte.

3. 4. Canes constiterere velut otiosi spectatores oblatæ ultro prædæ: & venatores cultris ac venabulis suis nihil agendum superesse mirati sunt. *Superbus*. Quia gloriantur venatores feris à se interfe-

ctis. *Cultro*. Dejectas venabulo feras venator cultro solet interimere & conficere.

5. *Leves animi*. Feræ imbelles; damæ. *Furore*. Pugnandi & moriendi.

6. *Cecidere*. Non aliter viri fortissimi mutuis sæpe vulneribus perierunt.

Senis

X X I X.

Senis fucati barba.

1. Cana est barba tibi, nigra est coma: tingere barbā
2. Non potes, hæc causa est; sed potes, Ole, comā.

V. 1. *Tingere.* Pigmētis quibusdam capillos fucabant, iste, ne senex videretur, nigris sibi appingebat Barbā ita commodè inficere nō poterat. Cū enim barbā vix promitterent Romani, fucus non poterat hærere in cute nuda aut brevioribus barbe pilis. Vide Epigr. 33. Lib. 3.

X X X.

Avarus ostentator.

1. Centum Coracinus, & ducenta Mancinus,
2. Trecenta debet Titius, hoc bis Albinus,
3. Decies Sabinus, alterumque Serranus:
4. Ex insulis, fundisque tricies soldum,
5. Ex pecore redeunt ter ducena Parmensi,
6. Totis diebus, Afer, hoc mihi narras;
7. Et teneo melius ista, quàm meum nomen.
8. Numeres oportet aliquid, ut pati possim:
9. Quotidianam refice nauseam nummis.
10. Audire gratis, Afer, ista non possum.

VERS. 1. *Centum.* Subaudi sestertia. Summam efficiunt librarum Turonicarum, ut Galli loquuntur, 100000.

2. *Hoc bis.* Eadem hæc trecenta bis mihi debet Albinus: id est, sexcenta sestertia.

3. *Decies.* Libras 100000. Vide Epigr. 81. lib. 1. *Alterum.* Id est, bis decies, alterum decies, nempe vicies, libras 200000.

4. *Ex insulis.* Insulæ in urbe dicuntur eæ domus, quæ ita sunt, ab aliis sejunctæ, ut aliquo vico undecunque ambiantur: quem-

admodum veræ insulæ cinguntur mari.

Tricies soldum. Tricies solidum, id est, plenum, integrum: tricies centena millia sestert. hoc est, nummos Francicos 300000.

5. *Ex vectigali pecuario.* Parmensi quotannis colligo sexcenta millia sestertiū, hoc est, libras Gallicas 60000. *Parmensi,* Epigr. 36. lib. 2.

8. *Gratis.* Nisi videlicet numeres mihi pecuniam, pretium patientiæ, quæ ostentationis tuæ molestiam & fastidium quotidie perfero.

Argo

XXXI.

Argentum purum.

1. Argenti genus omne comparasti,
2. Et solus veteres Myronis artes,
3. Solus Praxitelis manus, Scopæque
4. Solus Phidiaci toreuma cœli,
5. Solus Mentoreos habes labores.
6. Nec defunt tibi vera Glaniana,
7. Nec quæ Callaico linuntur auro,
8. Nec mensis anaglypta de paternis.
9. Argentum tamen inter omne, miror
10. Quare non habeas, Charine, purum.

VERS. 1. *Argenti*. Hac voce intelligitur ibi omne argentum factum: omne vasorum argenteorum genus.

2. *Vetera signa & opera*, Myronis, statuarii insignis, arte ac manu elaborata.

3. *Praxitelis*. Praxiteles, Scopas, Phidias, Statuarium principes extitere. De Mentore, de toreumate, vide Ep. 26. & 31. lib. 3. cœlum, hoc in loco idem est ac scælaprum.

6. *Vera Glaniana*. Vasa & signa facta verè ab Glanio sculptore vel cœlatore peritissimo, non e mentita & adulterina. Legunt aliqui *Gentiana*, aut *Grantiana*, ab artifice Gentio, vel Grantio, tunc celebri, elaborata.

7. Nec vasa ornata auro Callaico, addito, seu allito ipsis vasis, putà æreis, argenteis.

Callaico. Hispano. Callaici, sive Gallaici, aut Gallæci, populi sunt etiamnum Hispaniæ Tarraconensis ad occasum & Boream: attingunt à meridie Lusitaniam; ab oriente, Asturias: nunc *la Gallice*. Apud eos aurum eruebatur, quod phialis adlini solebat, eleganti artificio, fortasse ab illis invento.

8. Nec cœlata pocula, sive vasa signis aspera: ἀνάγλυπτα, à verbo γλύφω, sculpo) quibus tuus pater & majores in mensa usi sunt.

10. *Purum*. Jocus est in hac voce. Nam aliquando purum dicitur argentum, quod elaboratum, cœlatum, sculptum, non est: hinc alio sensu sumitur pro mundo, & non sordido: tua ista omnia impura sunt & immunda: tu ipse homo impurus, quid quid tangis, inquinās.

XXXII.

Amicus deceptus.

Atria Pisonum stabant cum stemmate toto,

2. Et

2. Et docti Senecæ ter numeranda domus.
3. Prætulimus tantis solum te, Posthume, regnis;
4. Pauper eras, & eques, sed mihi consul eras.
5. Tecum ter denas numeravi, Posthume, brumas;
6. Communis nobis lectus & unus erat.
7. Jam donare potes, jam perdere, plenus honorū,
8. Largus opū : expecto, Posthume, quid facias.
9. Nil facis : & ferum est alium mihi quærere regē.
10. Hoc, Fortuna, placet? Posthumus imposuit.

VERS. I. Pisonum domus florebat longa virorum nobilissimorum serie: ex ea mihi patronos & amicos facile poteram deligere; patebat mihi etiam Senecarum domus; hostibi nuper pauperi, postposui. Stemma, est ordo genealogiæ, in picta arbore ejusque ramis descriptus. *Στέμμα* propriè coronam significat; nempe ex arboris illius genealogicæ ramis fiebant circuli in modū coronæ, in quibus, vel imago, vel nomen alicujus è majoribus poneretur.

2. *Ter numeranda domus.* Divisa in tres familias. Tres fuere illo ævo Senecæ viri clarissimi. Primus philosophus, idemque poeta tragicus, & Neronis præceptor. Secundus Seneca Gallio, seu Novatus. Tertius Seneca Mela, seu Mella, Lucani pater. Omnes filii Senecæ rhetoris, qui Corduba Romam venit. Quidam explicant hunc versum de Seneca patre, qui rhetor dictus est; de Seneca filio, qui appellatus est philosophus,

& de Lucano, nepote rhetoris.

3. *Regnis.* Familiis nobilissimis. Patronos reges appellitabant.

4. *Mihi consul eras.* Non aliter te colebam, atque si fuisses consul.

6. *Communis lectus.* In quo ad mensam accumbebamus.

7. 8. Jam largiri amicis munera facile potes, immò multa impunè perdere, ac sine magno detrimento: ita honoribus & opibus largè abundas.

9. *Nil facis.* Nihil mihi largiris, cum tamen maxime nunc indigeam tua liberalitate, quippe qui ægrè inventurus sim jam senex, novos reges, five patronos.

10. Cur, ò Fortuna, Posthumum beasti, quem ingratum & avarum fore noras? An hoc tibi placet? nempe istis perfidis benefacere. Neutiquam (respondet Fortuna,) sed Posthumum liberaliorem fore putabam: ille mihi imposuit; id est, me fefellit.

XXXIII.

In molestum recitatorem.

1. Quid recitaturus circumdas vellera collo?
2. Conveniunt nostris auribus illa magis.

VERS. I. *Vellera*. Ad ar-
cendam ravim scilicet. Fo-
calia dicebantur, à fauci-
bus quas muniebant, quasi

faucalia.

2. *Auribus nostris*. Obturandis videlicet, ne te reci-
tantem audiamus.

XXXIV.

Vesuvius incendio deformatus.

1. Hic est pampineis viridis modò Vesuvius umbris,
2. Presserat hìc madidos nobilis uva lacus,
3. Hæc juga quã Nyse colles plus Bacchus amavit;
4. Hoc nuper Satyri monte dedere choros:
5. Hæc Veneris sedes, Lacedæmone gratior illi;
6. Hic locus Herculeo nomine clarus erat.
7. Cuncta jacent flammis, & tristi merfa favilla:
8. Nec Superi vellent hoc licuisse sibi.

VERS. I. *Vesuvius*. Pro, Vesuvius; mons est Campaniæ Italiæ, ignes, ut Ætna, vomens. Nunc dicitur *Summa*, & abundat vino, quod Græcum vocant.

2. Hic uva nobilis oppleverat, oneraverat, torcularia.

3. *Nysæ*. Nysa urbs est Indiæ ad fluvium Indum, vel Bacchi patria, vel ab eo condita. Est etiam mons illi urbi vicinus & cognominis. Hinc Bacchus appellatur Dionysos: à patre Jove, Ζεύς, (*Jovis*) & Νύσα.

Satyri. Dii silvarum & montium.

5. 6. Erant in Vesuvio monte duo fana, Veneris alterum, alterum Herculis. Lacedæmon urbs Peloponnesi, olim Sparta, nunc *Misitra*: ibi Venus colebatur.

7. *Jacent*, &c. Contigit hoc incendium sub Tito Imperatore, oppressus eo fuit ille naturæ interpres Plinius, urbestotæ cineribus obrutæ. Vide Epistolas Plinii secundi 16. & 20. Lib. 6.

8. Ipsi superi dolent ista clade, vellentque sibi ablatam facultatem nocendi hominibus, & eos puniendi. Deus invitus punit, amat parcere.

XXXV.

Votum pro pueri incolumitatē.

1. Hæc tibi pro nato plenà dat lætus acerrà,
2. Phœbe, Palatinus munera Parthenius;
3. Ut qui prima novo signat quinquennia lustro,
4. Impleat innumeras Burrus Olympiadas.
5. Fac rata vota patris: sic te tua diligat uxor,

6. Gau-

6. Gaudeat & certà virginitate foror.

7. Perpetuo sic flore mices ; sic denique non sint

8. Tam longæ Bromio,quàm tibi,Phœbe,comæ.

V.1.2. *Hac munera.* Thus.

Acerra. Thuris est vasculum. *Palatinus.* Qui Domitiano erat à cubiculo : qui ei in palatio navabat operam.

3.4. Ut Burrus Parthenii filius qui quinquennium explevit, & primum lustrum incipit notare ac numerare, diu vivat. De lustris ad Epig. 73. Lib. 1.

Olympiadas. Olympias erat numerus quatuor annorum : Græcis ad putanda tempora usitatus. Facta vox à ludis olympiis, sive olympicis, primo hujus quadriennii anno celebrari solitis in honorem Jovis Olympici, ad urbes Græciæ Pisam & Elidem.

5. *Fac, &c.* Da ut pater

sit votorum compos, ut exoret quod orat.

Uxor. Daphne, quam cum uxorem expeteret Phœbus, neque ut ab illa diligeretur impetrare posset, eam in laurum arborem mutavit : unde quidam libri habent *arbor*, pro *uxor*.

6. *Soror.* Diana. Ita Diana perpetuò sua virginitate gloriatur.

7. *Flore.* Juventæ.

8. *Bremio.* Baccho : à *βρέμω* fremo. Is crines, item ut Phœbus, intonsos & juveniliter fluentes gestabat, qua laude certare videbatur cum Phœbo, quem ne Bacchus vincat, precatur Martialis, optatq; ne sint unquam prolixiores Baccho quàm Phœbo, comæ.

X X X V I.

In causidicum muneribus divitem.

1. Saturnalia divitem Sabellum

2. Fecerunt : meritò tumet Sabellus.

3. Nec quemquam putat esse, prædicatque

4. Inter causidicos beatiorum.

5. Hos fastus, animosque dat Sabello

6. Farris semodius, fabæque fressæ,

7. Et thuris, piperisque tres selibræ,

8. Et Lucanica ventre cum Falisco,

9. Et nigri Syra defruti lagena,

10. Et ficus Libycà gelata testà,

11. Cum bulbis, cochleisque, caseoque :

12. Picenò quoque venit à cliente

13. Parcæ cistula non capax olivæ ;

14. Et crasso figuli polita cœlo

15. Se-

15. Septenaria synthesis Sagunti,
16. Hispanæ luteum rotæ toreuma;
17. Et lato variata mappa clavo.
18. Saturnalia fructuosiora
19. Annis non habuit decem Sabellus.

VERS. I. *Saturnalia*. De Saturnalibus & missis eo tempore muneribus sepe antea diximus. Pag. 136. &c.

6. *Semodius*. Pars dimidia modii. Modius libras 26. & uncias 8. capiebat. Est autem far quodlibet frumenti genus, vulgò tamen optimum significat.

6. *Fressæ*. Fractæ & nudæ extima pellicula durior, quæ tegitur. Frendeo, frenui, fressum, propriè significat frango, quasso. Unde porcus nefrens, qui nondum labas frendet, seu frangit; porcus lactens.

7. *Selibræ*. Semilibræ.

8. *Lucanica*. Intestinum suillum carne porcina factum; à Lucanis Italiæ populis; ejus inventoribus, dictum *Salsiccia*.

Ventre, &c. Cum ventre porcino certis modis condito & farciminibus turgente: ita vocatum est hoc opsonii genus à Faliscis, Italiæ populis ejus credo inventoribus. Eorum urbs primaria Faliscum, sive Falisca, nunc *Galese*.

9. Et vitrea lagena, (quam Syram vocat, quia vitrum in Syria inventum,) musti ad dimidias partes usque decocti: hoc enim significat ea vox, defrutum.

10. Et ficus Africana, inclusa in testa. Gelatam dixit, quia per hyemem erat missa: vel, quia stipata erat

ac densata ficus, in testa ipsa, & adstricta quodam roscido humore, quem ficus emittunt.

11. Bulbi, cepæ sunt, *ci-polle bulbe*, maximè florum, quorum radices rotundæ & tunicatæ, ut liliorum, tuliparum, &c. Sunt etiam cepæ quædam ascalonia dictæ, *scalogne*. Cochleæ, propriè sunt limacæ testæ inclusæ.

12. 13. Et arcula brevis, paucarum olivarum vix capax, data est tibi à Picente aliquo, tuo cliente. Ager Picenus est in Umbria, olivarum dives: hodie vocatur, *la Marcha d' Ancona*.

14. Et synthesis septem vasa complectens, rudi & crassa rota figuli Saguntini, (quam ironicè vocat cælum, *bulino*) polita & tornata: hoc est, septem vascula simul juncta, ficta ex argilla Saguntina. Est autem synthesis vox græca, significans compositionem & collectionem multarum rerum, maximè vestium, unde ista vox sepe pro quodam genere vestis sumitur, ut diximus; in hoc loco est vasorum multitudo: septenariam vocat quòd septem vasa Saguntina contineret. Sic Papinius lib. 4. silvar. dixit synthesein calicum & cacaborum.

Sagunti. Saguntus, sive Saguntum, nunc *Morvedra*, oppidum olim clarissimum

Tarraconensis Hispaniæ, orbiculis, flosculis, aut unde fætilia Romam adve-
hebantur. stellulis è panno purpureo
assutis in mappæ limbo.

16. *Toreuma*. Propriè est o-
pustorno factum, aut scul-
ptum, à *τορῶω*, torno, scul-
po. Vocat ita vile poculum
ex argilla confectum, iro-
nicè. Porro vestis laticlavìa erat
senatorum propria, & map-
pa laticlavìa huic amplissi-
mo senatori missa est. De
latoclavo consule Epigr. 17.
Lib. V.

17. Et mappa variata la-
tise purpura clavis: id est, 18. 19. Irridet inopem cau-
fidicum.

X X X V I I.

Phaethon encausto pictus.

1. Encaustus Phaethon tabula depictus in hac est:

2. Quid tibi vis, dipyron qui Phaethonta facis?

VERS. 1. 2. Encausto pi-
ctus & inustus hic Phaethon
exhibetur: ò pictor, quid
tibi vis, quare bis ustum
(διπύρον) facis Phaethon-
ta? Nonne satis illi est quòd
semel fulmine ustus fuerit?

Encaustus. Encausto pi-
ctus. Encaustum est pictu-
ræ genus, quod candente
stilo ferreo, ex ignita &
liquida materia fit, vul-
gò *smalto*. ἐγκαυστόν, à καύω
uro.

X X X V I I I.

Laus epigrammatum.

1. Nescis, crede mihi, quid sint epigrammata, Flacce,

2. Qui tantum lusus illa, jocosque putas.

3. Ille magis ludit, qui scribit prandia sævi

4. Tereos, aut cœnam; crude Thyesta, tuam:

5. Aut puero liquidas aptantem Dædalon alas,

6. Pascentem Siculas aut Polyphemon oves.

7. A nostris procul est omnis vesica libellis,

8. Musa nec infano firmate nostra tumet.

9. Illa tamen laudant omnes, mirantur, adorant:

10. Confiteor: laudant illa, sed ista legunt.

VERS. 3. Illi magis nungan-
tur, qui scribunt tragœdias
& fabulas, v. g. historiam
Terei, Thyestæ.

4. *Tereos*. Genitivus græ-
cus à *Τηρέος*, *Tereus*, Τηρέος.
Fuit Tereus Thraciæ, rex
Prognès maritus, in upu-
pam mutatus, ut fabulis
proditum est, quòd uxoris
sux

suæ sororem Philomelam, Odys. & Virgilius, III, A
temerasset. neid.

Thyesta. Fuit Thyestes filius Pelopis, Atrei frater, qui Thyestæ filios ipsi epulandos apposuit. Epigr. 35. lib. 3.

5. *Puero*. Icaro filio suo. Dædalus in carcerem insulæ Cretæ, qui labyrinthus appellabatur, conjectus, ex eo evolavit, aptatis sibi & filio alis, cera compactis.

7. *Poliphemon*. Accusativus græcus, ut Dædalon. Polyphemus fuit Cyclops, de quo Homerus Lib. IX.

7. *Vesica*. Tumor, amputatum dicendigenus & verosum.

8. *Syrmate*. Syrma, vestis est tragica, à *σύρμα* traho ampla & verrens humum.

Insano. Magno, vel furiosum in morem agitato, & jactato.

6. *Illæ, &c.* Fabulosa & tragica carmina. Facitloquentem Flaccum, & huic respondet sequenti versiculo. Laudantur tragiæ, leguntur epigrammata.

XXXIX.

Dives avarus ac miser.

1. Cùm tibi non essent sex millia, Cæciliane,
2. Ingenti latè vectus es hexaphoro:
3. Postquam bis decies tribuit Dea cæca, sinumque
4. Ruperunt nummi, factus es, ecce, pedes.
5. Quid tibi pro meritis, & tantis laudibus optem?
6. Dì reddant sellam, Cæciliane, tibi.

VERS. I. *Sex millia*. Subaudi, sestertium; sive sex sestertia in neutro genere; libras Gallicas valent 600.

Hexaphoro. Vide Lib. II. Epig. 59. Erat lectica quam sex homines gestabant.

3. *Dea cæca*. Fortuna. *Ruperunt*. Ita repleverunt,

ut eos non caperet sinus. *Bis decies*. Subaudi, centena millia sestertium. Quæ sit summa si ad Francicam pecuniam redigatur, discas ex Ep. 30. hujus Libri.

6. Dii reddant tibi tuam priorem lecticam hexaphoron, id est, pristinam fortunam mediocritatem.

XL.

Caprificus.

1. Gestari junctis nisi desinis, Hedyle, capris;
2. Qui modò ficus eras, jam caprificus eris.

VERS. I. *Junctis*. Hedylus (curru, quem trahebant junquidam gestabatur parvo) & cicures capræ; erat ille idem,

idem, ficus, seu ficofus, & ad summos muros affur-
 gens, affiliensque instar ca-
 prarum: folio ficum referēs.
 Brodæus explicat *junctis ca-*
pris: hircosis (nempe im-
 puris & olentibus) servis.

X L I.

Philosophus Cynicus.

1. Hunc, quem sæpe vides inter penetralia nostræ.
2. Pallados, & templi limina, Cosme, novi,
3. Cum baculo, peraque senem; cui cana, putrisque
4. Stat coma, & in pectus sordida barba cadit:
5. Cerea quem nudi tegit uxor abolla grabati;
6. Cui dat latratos obvia turba cibos:
7. Esse putas Cynicum deceptus imagine falsà;
8. Non est hic Cynicus, Cosme; quid ergo? canis.

VERS. 1. 2. *Inter penetra-*
lia, &c. In templo Minervæ
 Flavianæ, quod à Domitia-
 no conditum recens fuerat.

5. *Cerea.* Decolor, flave-
 scens, ut vestes detritæ so-
 lent esse.

Abolla. Est militaris ve-
 stis & imperatoria: sumitur
 aliquando ironice pro pal-
 lio philosophico. Vocat
 eam uxorem philosophi,
 quia ille cum ea cubabat in
 grabato, id est, vili lectulo.

6. *Latratos.* Latrando &
 mendicando quæsitos.

7. *Cynicum.* Erat Cynico-

rum philosophorum secta
 celebris. Ita sunt appellati
 à voce græca κύων, κύνος,
 κύωνς, canis, quia omnes ma-
 ledictis & conviciis allatra-
 bant: & erant, instar canum,
 impudentes. Istum Martia-
 lis ait solo corporis cultu &
 maledicentia esse Cynicum,
 omni verò doctrina & sa-
 pientia Cynicorum destitu-
 tum. Ideò negat Cynicum
 esse, canem tantum esse con-
 cedit: hoc est, habere dun-
 taxat quod in Cynico est pes-
 simum, nempe impudentiam
 & obscenitatem.

X L I I.

Mortis necessitas.

1. O cui Tarpejas licuit contingere quercus,
2. Et meritas primà cingere fronde comas:
3. Si sapis, utaristotis, Coline, diebus,
4. Extremumque tibi semper adesse putes.
5. Lanificas nulli tres exorare puellas

6. Contigit: observant quem statuere diem.
7. Divitior Crispo, Thrasea constantior ipso,
8. Lautior & nitido sit Meliore licet;
9. Nil adicit penso Lachesis; fusosque sororum
10. Explicat, & semper de tribus una secat.

VERS. 1. O Coline, qui in capitolino quinquennali certamine, coronas quernas à Domitiano accepisti.

Tarpejas. Capitolii locus, ante conditum ibi Jovistēplum & inventum in ejus fundamentis humanum caput (unde factum illi capitolii nomen) vocabatur mōs Tarpejus à Tarpeja virgine Vestali ibi sepulta. Domitianus autem instituerat Jovi Capitolino quinquennale ludicrum triplici certamine, musico, equestri, & gymnico. Vide primum Epigramma hujus Libri.

2. Qui primam coronam meruisti.

3. *Utaris*, &c. Nullam de solido die partem demas, quam non genio tribuas, & voluptati.

5. 6. Nemini licet Parcas flectere. Quem nostræ morti diem constituere, observant, neque illum aut obliviscuntur, aut prætereunt. Fingebant poetæ tres Parcas ita è colu trahere lanā, quæ cujusque vitam metiretur, ut una teneret colum,

altera fusum deduceret, tertia filum & cum eo vitam secaret. Earum nomina sunt Atropos, Clotho, Lachesis.

7. *Crispo.* Fuit ille vitricus Neronis: dicitur habuisse in censu bis millies sester-tium, hoc est, milliones, ut loquatur, viginti. De Thrasea vide Epig. 9. Lib. 1.

Meliore. Melior nomen est proprium civis Romani ob lautitias & elegantiam celeberrimi. *Nitido.* Mundo, compto, elegante.

9. Lachesis nunquam quidquam addit ad lanam quæ colum instruxit, sed ea demum tota tracta, quantulumcumque sit, exhaustaque, pereundum est.

Penso. Est pensum, lana vel cannabis in oblongum glomum convoluta, & circa colum summam illigata, unde fusus trahitur.

Fusos explicat. Parca de tribus, quæ filum secat, ea fusos explicat, id est, jubet quiescere, absoluto penso; vel evolvit ac recognoscit quantum fili tractum fuerit.

XLIII.

Laus quarundam Hispaniæ urbium.

1. Luci, gloria temporum tuorum,
2. Qui Grajum veterem, Tagumque nostrum
3. Arpis cedere non finis disertis:
4. Argivas generatus inter urbes

5. The-

5. Thebas carmine cantet, aut Mycenæ,
6. Aut claram Rhodon, aut libidinosa
7. Lædæas Lacedæmonis palestras:
8. Nos Celtis genitos & ex Iberis
9. Nostræ nomina duriora terræ
10. Grato non pudeat referre versu;
11. Sævo Bilbilin optimam metallo,
12. Quæ vincit Chalybasque, Noricosque;
13. Et ferro Plateam suo sonantem,
14. Quam fluctu tenui, sed inquieto,
15. Armorum Salo temperator ambit;
16. Tutelamque, chorosque Rixamarum,
17. Et convivia festa Carduarum,
18. Et textis Peteron rosis rubentem,
19. Atque antiqua patrum theatra Rigas;
20. Et certos jaculo levi Silaos:
21. Turgentisque lacus, Petusiæque,
22. Et parvæ vada pura Vetonis:
23. Et sanctum Baradonis ilicetum,
24. Per quod vel piger ambulat viator:
25. Et quæ fortibus excolit juvencis
26. Curvæ Manlius arva Matines.
27. Hæc tam rustica, delicate lector,
28. Rides nomina? rideas licebit.
29. Hæc tam rustica malo, quàm Bitontum.

VERS. 1. 2. 3. O Luci, qui non pateris Hispaniam Apuliæ quidquam concedere, qui Horatio nihil decedis. Pro voce *Tuorum* habent codices aliquot vetusti *Duorum*, nempe præteriti & præsentis.

Luci. Fuit iste Lucius, Hispanus poeta Lyricus, qui Horatium est imitatus: floruit sub Domitiano.

Grajum. Est Grajus fluvius Hispaniæ: veterem vocat, quia à veteribus dictus erat Grajus, à recentioribus Graivus est nuncupatus.

Tagum. Fluvius est His-

paniæ clarissimus, *Tago.*

Nostrum. Martialis fuit Hispanus, nempe Bilbilitanus.

Arpi. Urbs Apuliæ Dauriæ, nunc diruta: Horatius autem Apulus fuit, natus Venusii. Hinc Arpos desertos vocat.

4. Vates Græcus, vates aliquis, inter Græcas urbes natus, celebret sanè urbes Græcas, ut Thebas, Mycenæ, &c. nos, qui Celtiberi sumus, decet urbes Hispanas laudare.

5. *Thebæ.* Urbs Bœotiæ, patria Pindari: hodie *Stivæ.*

ves. Mycenæ, sunt in Peloponneso; nunc, *Agios Adrianos*.

6. *Rhodon*. Rhodus, *Rhodo*, insula maris mediterranei è regione Ciliciæ, olim Soli sacra.

7. *Lædæas*, &c. Palæstras & certamina instituta ab Castore & Polluce Lædæ filiiis, in urbe Lacedæmone, Veneri consecrata, & deliciis dedita. Ep. 49. Lib. 1.

Bilbilin. Vide Epigr. 43. Lib. 1. ubi etiam agitur de Celtiberis, & variis Hispaniæ locis.

11. *Metallo*. Ferro.

12. *Chalybas*. Populi sunt ad Pontum Euxinum, apud quos ferri cognominis genus eruitur. *Norici*, sunt populi Germaniæ Grisonibus, seu Rhetis finitimi. *La Baviera*, *la Suaba*.

13. 14. 15. Et Plateam (urbem Hispan.) cujus in officinis sonantibus, ferrum elaboratur: quam ambit fluvius Salo, qui ad laminas ensium tingendas & temperandas plurimum valet.

16. Et Rixamas gaudet choreis; Carduanos, ve Carduas, conviviiis.

18. *Textis*. In coronas

19. Et Rigas, ubi maiores nostri sua solebant edere spectacula, propter nomen illius urbis theatrum.

20. *Certos jaculo*. Qui a signo non aberrant, cum jaculantur.

23. *Illicetum*. Locum illis cibis confitum; sanctum vocat, fortasse, quia numini alicui consecratum, aut quia incædum & inviolatum ferro.

24. Cujus amœnitate capto viator etsi fessus & languidus, cum voluptate tamen ambulat. An quia locus hic declivis & pronus erat, ut vult Brodæus?

25. *Manlius*. Nomen populi, ad urbem Matinensiam: aut unius ex amicis Martialis.

29. *Bitontum*. Oppidulum Apuliæ, quod asperitate nominis, & sua tenuitate videtur meritò istis Hispaniæ locis concedere, nunc *Bitonto*. Malo meam Hispaniam quàm Italianam.

XLIV.

Munera insidiosa.

1. Munera quòd senibus, viduisque ingētia mittis.

2. Viste munificum, Gargiliane, vocem?

3. Sordidius nihil est, nihil est te spurcius uno,

4. Qui potes insidias dona vocare tuas.

5. Sic avidis fallax indulget piscibus hamus;

6. Callida sic stultas decipit esca feras.

7. Quid sit largiri, quid sit donare docebo:

8. Si nescis; dona, Gargiliane, mihi.

VERS. 4. *Insidias*. Quia istis muneribus captas heredita-

tes senum & viduarum.

5. *Indulget*. Se offert blandis,

lè, ac permittit fruendum: 8. *Mihi*. Qui tibi nihil
 os lactat, fallitque incau- remetiri possum & repende-
 os. re, à quo nihil speras.

X L V.

Tibur Baiis, per æstatem, præstat.

1. Dum nos blanda tenent lascivi stagna Lucrini,
2. Et quæ pumiceis fontibus antra calent:
3. Tu colis Argivi regnum, Faustine, coloni,
4. Quò te bis decimus ducit ab urbe lapis.
5. Horrida sed fervent Nemeæ i pectora monstri,
6. Nec fatis est Bajæ igne calere suo.
7. Ergo sacri fontes, & littora grata valete,
8. Nympharum pariter, Nereidumque domus:
9. Herculeos colles gelidà vos vincite brumà,
10. Nunc Tiburtinis cedite frigoribus.

VERS. 1. Lascivi. Ob lo-
 ci nimirum delicias & amē-
 nitatem.

Lucrini. Vide Lib. 1. Ep. 54.
 2. Et Bajæ aquæ, scatu-
 rientes è pumicibus sive to-
 phis, hoc est, exesis & spon-
 giosis lapidibus ac spelūcis.
 Sūt Bajæ aquæ calidæ. De
 illis actum Lib. 1. Ep. 51.

3. Tu degis Tibure quod
 condidit, & ubi regnavit
 Argivus colonus, nimirum
 Catillus è Græcia veniens.
 Fuit ille Amphiarai filius,
 tresque filios in Italia susce-
 pit, Tiburtum, à quo nomen
 Tiburtinæ urbi fecit, Coram,
 & Catillum. Tibur, nunc *Ti-*
voli, urbs Latii.

Coloni. Colonus interdum
 significat agricolam, nem-
 pe qui agrum colit: inter-
 dum hominem qui ex alie-
 na & remota regione venit
 ad locum aliquem incolen-
 dum & frequentandum: in-
 de Colonix loca ejusmodi
 appellantur.

4. Quætua villa Tiburti-
 na distat ab urbe 18. milli-
 bus passuum. Vide Ep. 16. lib.

3. Hoc spatium est leucarum
 Gallicarum admodum sex.

5. 6. Sed ingēs fervet estus,
 Augusto mense, quo sol in-
 gredietur signum leonis: &
 calor aquarum Bajanarum
 calore aeris geminatur.

Nemeæi. Vide Ep. 5. lib.
 spect. & 48. hujus. Porro in
 leonis pectore insignis est
 stella quam vocant cor leo-
 nis, & quam hic appellat
 pectus leonis.

8. **Nereidum.** Sunt filix
 Nerei, & Doridis: Bajæ au-
 tem in littore Campano.
 Nymphæ, sunt Deæ præfides
 fontium.

10. Sanè patiar vos vince-
 re Tibur sacrum Herculi,
 quando sæviet bruma; ac
 nunc per æstatem, Tibur vo-
 bis præferendum est, pro-
 pter frigus, & ventos qui-
 bus utpote situm in colle, est
 expositum.

XLVI.

Lacryma suspecta.

1. In tenebris lugens amissum, Galla, maritum :
2. Nam plorare pudet te, puto, Galla, virum

VERS. 2. Nam putas esse videtur enim eam laudare
 imbellis animi palam & luce & excusare, quod non lugea
 plorare: vel; plorare mulie- palam mariti mortem: cum
 briter virum tam fortem & tamen innuat eam ideo non
 generosum. Euge! laudo for- plorare, quia virum v. g.
 titudinem. Latet hic ironia: gaudet esse mortuum.

XLVII.

Vipera sepulcrum.

1. Flentibus Heliadum ramis dum vipera repit,
2. Fluxit in obstantem succina gutta feram:
3. Quæ dum miratur pingui se rore teneri;
4. Concreto riguit vincta repente gelu.
5. Ne tibi regali placeas, Cleopatra, sepulcro,
6. Vipera si tumulo nobiliore jacet.

VERS. 1. Dum è populi num, idem est atque ele-
 ramis viscosus humor de- ctum: *ambra*.
 fluit, serpebat vipera per ra-
 mos madentes.

Heliadum. Sorores Phae-
 thontis Heliades vocaban-
 tur, quia erant filie solis, qui
 à Græcis Ἡλίοις dicitur. Ea-
 rum lacrymæ electrum poe-
 tæ vocāt. Vide supra Ep. 25.

4. *Gelu.* Electri viscoso hu-
 more, qui dum ex arbore
 defluit, est liquidus, mox ve-
 rò induratur, tanquam gelu,
 & concrevit.

5. *Cleopatra.* Ægypti regi-
 na, uxor M. Antonii, ab Au-
 gusto victa ad Actium, quæ
 sibi ad motis colubris ne-
 cem conscivit, & magnifico
 sepulcro est condita.

2. *Obstantem.* Ex adversa
 parte in ramo prorepentem.

Succina. Succinea. Succini

XLVIII.

Mors loco nullo exclusa.

1. Ardea solstitio, Pæstanaque rura petantur,
2. Quique Cleonæo fidere fervet ager:
3. Cum Tiburtinas damnet Curiatius auras,
4. Inter laudatas ad Styga missus aquas.

5. Nul-

5. Nullo fata loco possis excludere; cum mors
6. Venerit, in medio Tibure Sardinia est.

VERS. I. 2. Possumus impune jam petere Ardeam, æstate calidissima, & Pæstum, & alia loca nimis infesta caloribus.

Ardea. Est urbs antiqua Latii; Pæstum, *Pesto*, Lucania: ambæ in Italia. Pro Pæstana, legitur etiam Castrana, *Castrum*, *Castro* urbs ejusdem Italiæ non una fuit eodē appellata nomine. Sunt qui putent hic agi de Castro. Innui, quod erat oppidulum Latii, non procul Ardea.

Solstitio. Tempore solstitii. Sic appellatur tempus illud quo sol videtur quasi stare, nepe mense Junio cum attigit tropicum Cancræ; & mense Decembri, cum est in tropico Capricorni: tunc enim dies ita lentè crescunt, aut decrescunt, ut vix sentias. Solstitium, si vox ea sola sit, pro æstivo ferè sumitur, quando calor gravissimus est, sole verticibus pro-

pemodū nostris imminente.

2. *Cleoneo.* Cleonæ, urbs est propè Nemeam silvam, ubi Hercules famosum leonem interemit, qui eam obrem vocatur etiā Cleonæus. Ille insidera relatus est, interque 12. Zodiaci signa numeratur quintum: illi subest sol mense Augusto.

3. 4. Siquidem Curvatus Tiburtinum cælum, quod per æstatem ob frigiditas auras videbatur saluberrimū, expertus est pestiferum, & exitiale, mortuus nimirum cum uteretur frigidis ejus loci aquis & balneis, alias laudatissimis.

7. *Sardinia.* Insula maris mediterranei, ad latus Siciliae, *Sardegna*. Ibi cælum est gravissimum. Sensus igitur est: locus saluberrimus, quale est Tibur, evadet tibi pestilens, qualis est Sardinia; cum hora fatalis advenit.

XLIX.

In garrulum ostentatorem.

1. Donasse amicum tibi ducenta, Mancine,
2. Nuper superbo lætus ore jactasti.
3. Quartus dies est, in schola poetarum
4. Dum fabulamur, millibus decem dixti
5. Emptas lacernas munus esse Pompillæ:
6. Sardonycha verum, lineisque ter cinctum,
7. Duasque similes fluctibus maris gemmas
8. Dedisse Bassam, Cæliamque jurasti:
9. Herè de theatro, Pollione cantante,
10. Cum subito abires, dum fugis, loquebaris
11. Hæreditatis tibi trecenta venisse,

12. Et manè centum, & post meridiem centum.
 13. Quid tibi sodales fecimus mali tantum?
 14. Miserere jam crudelis, & sile tandem:
 15. Aut, si tacere lingua non potest ista,
 16. Aliquando narra, quod velimus audire.

VERS. 1. *Ducenta*. Sestertia nimirum; libras Francicas 20000.

3. *Schola poetarum*. Locus erat, in quem ad recitandum poetæ conveniebant, aut ad legenda & emendanda carmina, &c. Ibi, dum homines convenirent, commodè, prolixèque garriebatur. Quarto igitur ab hinc die, cum in eo loco essemus, dixisti: &c.

4. Dixisti lacernas tuas quæ emptæ essent decem millibus sestertiùm, tibi esse datas muneri à Pompilla quadam. Mancini fortasse erat clienta, aut vidua dives.

Millibus decem. Sestertiis decem majoribus, sive decem millibus minorum sestertiorum, hoc est, libris Francicis 1000.

Lacernas. De his actum Epig. 2. hujus Libri.

6. *Verùm*. Ægrè Sardonyx verus à falso, & fucato distinguitur. Est gemma, dua-

rum aliarum colorem referens, nempe sardi, subrubrum, & onychis, album.

Lineis. In hac gemma sunt lineolæ quædam nigræ, candidæ, & miniatæ.

6. Et duos smaragdos, qui sunt vitrei, & marini coloris.

9. 10. Heri cum abires, immo fugeres, è theatro, in quo canebat Pollio ille insignis citharædus, dicebas tibi obvenisse hæreditatis nomine trecenta millia (sunt nummi Francici 30000. & eadem die matutinis horis centum millia sestertiùm, (libræ sunt Francicæ 10000.) ac post meridiem altera centena millia, tibi felici casu obtigisse.

16. *Quod velimus*. Dicte muneris aliquid nobis è tot bonis largiri, hoc alacres accipiemus totis auribus & animis: vel, narra tibi aliquid infortunii accidisse: id nobis erit auditu jucundius.

I.

Forma studium.

1. Tibur in Herculeum migravit nigra Lycoris,
 2. Omnia dum fieri candida credit ibi.

VERS. 1. 2. *Tibur*. Vide Ep. 45. 48. Tibur candidius fieri, trigidissima Tiburis aura vulgò dicebatur: hoc audiens Lycoris, mulier deformis ac usca, Tibur petivit. Sed fru-

stra. Tibur nigra petiit, nigra Tibure discessit.

Herculeum. Ita vocatur ob insigne fanum Herculis ibi extructum. Est simillimum Epigramma 13. Lib. 7.

L I.

Naufragium.

1. Dum petit à Baulis mater Cærelia Bajas,
2. Occidit infani crimine merfa freti.
3. Gloria quanta perit vobis! hæc monstra Neroni
4. Nec quondam jussæ præstiteratis aquæ.

VERS. 1. *Baulis*. Bauli, villa erat inter Bajas & Milenum promontorium: nunc *Bauli*, vel *Bagola*.

Mater. Vel, matrona; vel, ut à filia ejusdem nominis distinguatur.

3. 4. O mare, quantam consequi gloriam potuisses, si foeminam probitatis adeo spectatæ servasses! Peperceras olim Agrippinæ Neronis matri, mulieri sceleratæ, cum eam Nero mergi jussisset: cur Cæreliam immerentem nunc merfisti?

Hæc monstra. Hæc naufragia, hæc scelera.

Neroni. Olim ad Baulos Nero matrem suam Agrippinam jusserat mergi, excogitato solutili & machinoso navigio, quod repentè laxatum in mediis fluctibus eam destitueret: ut narrat Suetonius in Nerone cap. 34. Agrippina tamen nando evasit. Sic illam jussæ aquæ non oppresserunt, quæ nunc Cæreliam injussæ & injustæ mergunt.

Præstiteratis. Præstare aliquid alicui, interdum est aliquid in ejus gratiam facere, eum aliquo beneficio devincire.

L I I.

Villa, & hortus amœnissimus.

1. Julì jugera pauca Martialis,
2. Hortis Hesperidum beatiora,
3. Longo Janiculi jugo recumbunt.
4. Lati collibus eminent recessus;
5. Et planus modico tumore vertex
6. Cælo perfuitur serenior;
7. Et curvas nebulà tegente valles
8. Solus luce nitet peculiari:
9. Puris leniter admoventur astris
10. Celsæ culmina delicata villæ,
11. Hinc septem dominos videre montes,
12. Et totam licet æstimare Romam:
13. Albanos quoque Tusculosque colles,

14. Et quodcunque jacet sub urbe frigus ;
15. Fidenas veteres , brevesque Rubras ;
16. Et quod virgineo cruore gaudet
17. Annæ pomiferum nemus Perannæ .
18. Illic Flaminiae , Salariaeque
19. Gestator patet , effedo tacente ,
20. Ne blando rota sit molesta somno ;
21. Quem ne rumpere nauticum celeusma ,
22. Nec clamor valet helciariorum :
23. Cùm sit tam propè Milvius , sacrumque
24. Lapsæ per Tiberim volent carinæ .
25. Hoc rus , seu potius domus vocanda est ,
26. Commendat dominus ; tuam putabis ,
27. Tam non invida , tamque liberalis ,
28. Tam comi patet hospitalitate .
29. Credas Alcinoi pios Penates ,
30. Aut facti modò divitis Molorchi .
31. Vos nunc omnia parva qui putatis ,
32. Centeno gelidum ligone Tibur ,
33. Vel Præneste domate , pendulamque
34. Uni dedit Setiam colono :
35. Dum , me iudice , præferantur istis
36. Julì jugera pauca Martialis .

VERS. 1. *Julì*. Julius iste Martialis , erat amicus M. Val. Mart. poetæ nostri.

2. *Hesperidum*. Vide Librum Spectac. Ep. 20.

3. *Janiculi*. Mons Janiculus , nunc *Montorio* , ad pontem usque Milvium extra Romam porrigitur : in eo arx Romæ nascentis posita . Nomen à Jano habuit.

4. In collibus summis , spatia campi lata & solitaria eminent , ubi est villa Julii Martialis cælo vicinior .

11. *Septem*. Aventinum , Capitolinum , Cælium , Esquilinum , Palatinum , Quirinalem , Viminalem , quibus Roma , rerum Domina , imposita : *Dominos colles* .

12. *Æstimare*. Nempe , quanta sit , quàm latè pateat , judicare .

13. Ex eodem loco licet oculis lustrare Albanos colles , Tusculanos , & quæcumque loca editiora & frigidiora sunt propè urbem : immò ipsas Fidenas , Roma antiquiores . Fidenæ , urbs in Latio fuit , nunc vicus , *Castel Giubileo* dictus . Rubræ , vel Saxa Rubra , locus Etruriæ , in agro Vejentino , nunc *Grotta Rossa* .

16. Et nemus Aricinum , Annæ Perannæ sacrum , ubi victimarum loco immolantur virgines . Testatur enim Strabo , in luco Aricine Dianæ , in quo etiam Anna hæc Peran-

Peranna colebatur, facta
fuisse sacrificia, similia il-
lis, quæ fiebant Tauricæ
Dianæ, in quibus immola-
bantur homines.

17. *Annæ Perannæ*. Hæc
ab Ovidio dicitur fuisse so-
ror Didonis, quæ Æneam
secuta sit in Italiam; postea
autem Lavinia odio & infi-
diis vexata, sibi sponte ne-
cem consciverit, ac subin-
de pro Dea culta fuerit.

18. *Ec.* Ex hac villa pro-
spiciuntur qui lecticas ge-
stant, effeda quæ trahuntur
per viam Flaminiam & Sa-
lariam: non tamen auditur
strepitus rotarum, nec so-
mnum interpellant: uti nec
nautæ, se suis clamoribus
cohortantes ad remigandû,
aut qui navim adverso flu-
mine trahunt in ripa, licet
villa nō procul distet à Pon-
te Milvio, & Tiberi.

Flaminia. Ab urbe per
Tusciam; Umbriam, Arimi-
num usque hæc via pertine-
bat. Strata fuerat à C. Fla-
minio consule, qui ad lacum
Trafymenum ab Annibale
casus fuit.

Salariæ. Via Salaria sic
dicta est, quia per eam Sa-
bini salem à mari defere-
bant Romam.

Gestator. Servilecticas de-
ferentes: *Patet*. Aspicitur to-
tus. *Effedo*. Ep. 83. lib. 1.

21. *Celeusma*, sive celeuma.
Lege Ep. 53. Libri 3.

22. *Helciariorum*. Helcia-
rii dicuntur, qui onus ali-
quod junctis viribus moliû-
tur, ac trahunt helciis, id
est, funibus, aut vectibus,
à verbo ἑλκω, aut ἑλκύω, tra-
ho; qui naves subducunt,
&c.

23. *Milvius*. De Ponte illo
dictum Ep. 12. Lib. 3.

Sacrum. Quia pro Deo co-
lebatur Tiberis, uti alia flu-
mina.

25. 26. *Ec.* Hoc rus, hanc
villam, sive potius domum
ornatissimam, & urbanæ si-
millimam, facit ornatior
ipse dominus, qui in eam ho-
spites omnes admittit sic, ut
suam quisque esse putet.

29. *Alcinoi*. Fuit ille rex
Phæacum in insula Corcy-
ra. *Corfû*, ubi hortos habe-
bat præstantes. Penates, Dii
erant domestici, pro ipsa
domo ponuntur, quam piam
appellat hoc in loco vates,
quia Ulysssem naufragio eje-
ctum excepit Alcinous, ut
Homerus narrat.

30. *Molorchi*. Fuit pauper
pastor in silva Nemea, qui
Herculem, leonis debellan-
di causa illuc venientem,
hospitio excepit. Domitia-
nus juxta Herculis templum
à se magnifico luxu extru-
ctum in Latia via, sacellum
addidit huic Molorcho sa-
crum, donariisque ornavit;
hinc *dives modò factus* dici-
tur.

31. *Ec.* Ite nunc vos, ô
lauti homines, quibus om-
nes villæ sordent, tanquam
exiguæ, præ vestris ingenti-
bus latifundiis, arate & co-
lite, per me licet, centum
aratri, & centum ligonibus,
Tiburtina vestra prædia, &
Prænestina; immò totum a-
grum Setinum obtinete, &
uni e vestris villicis tradite:
ego istis omnibus parvam
Jul. Martialis villam ante-
pono. De Tibure diximus
supra Epigrammate 45. 50.
Præneste, urbs Latii, nunc

Palæstrina . nuncupatur . in colle, & quasi pendulam,
 34. *Setiam* . Urbem in ex- nunc *Sexxa* ; huius ager op-
 rema Latii parte, positam timo vino abundabat .

L I I I.

In luscam .

1. Oculo Philænis semper altero plorat :
2. Quo fiat istud quæritis modo ? lusca est .

VERS. 2. *Lusca est* . Itaque potest , quia unum tantum
 oculis duobus plorare non habet .

L I V.

Decoctor .

1. Egisti vitam semper, Line, municipalem ,
2. Qua nihil omninò vilius esse potest :
3. Idibus, & raris togula est excussa Kalendis,
4. Duxit & æstates synthesis una decem :
5. Saltus aprum, campus leporē tibi misit inemptum;
6. Silva graves turdos exagitata dedit :
7. Raptus flumineo venit de gurgite piscis,
8. Vina rubens fudit non peregrina cadus :
9. Nec tener Argolicā missus de gente minister,
10. Sed stetit inculti rustica turba foci :
11. Nec nocuit tectis ignis , nec Sirius agris ;
12. Nec merfa est pelago , nec fluit ulla ratis :
13. Supposita est blando nunquam tibi tessera talo,
14. Alea sed parvæ sola fuere nuces .
15. Dic ubi sit decies , mater quod avara reliquit ?
16. Nusquam est : fecisti rem, Line, difficilem .

VERS. 1. *Municipalem* . So-
 briam, agrestem, qualis de-
 gitur in municipiis . Erant
 oppida donata jure civita-
 tis, quorum proinde incolis
 eadem licebat capere mu-
 nia, & magistratus gerere ,
 qui Romæ gerebantur .

2. *Vilius* . Parcius, angu-
 stius : minus sumptuosum .

Sic Lib. 7. Ep. 24. scribit : *Vilius esurio*, id est, minore
 sumptu .

3. Togula tantum usus es
 festis Kalendarum & Iduum
 diebus, idque rarò . Kalen-
 dæ, prima dies mensis, ita
 dicta à verbo *καλῶ*, *voco*,
 quòd Pontifex ubi nascentem
 primùm lunam obser-
 vas .

asset, (utebantur enim pri-
sci Romani lunari mense, li-
cet imperfecto) vocaret ple-
bem in Capitolium, eique
denunciaret quot dies ad
Nonas usque superessent,
quinque an septem. Idus in
medium ferè mensem inci-
debant, eumque in duas par-
tes quia dividebant, dictæ
sunt Idus ab Etrusca voce
iduare, hoc est, dividere.

Togula. Brevis & arcta to-
ga, qualis pauperes decet.

Excussa. Explicata, edu-
cta ex arca; cùm educun-
tur vestes, in arculis diu ser-
vatæ, solent excuti ad pur-
gandum pulverem. Porro,
prima cujusque mensis die
solebant certa fieri sacrifi-
cia; populus ad ea togatus
conveniebat: rarò tamen
toga sumebatur in munici-
piis.

4. Et una synthesis per an-
nos decem te vestivit: du-
ravit.

Synthesis. Vestis genus,
de quo sæpe dictum. Vide
supra, Ep. 36.

5. *Saltus*. Silva, in qua
feræ & venatio.

6. *Graves*. Pingues. *Exa-
gitata*: venatorum, canum,
cursu, clamoribus.

8. *Rubens*. Et à vini colo-
re, & à colore testæ igne co-
ctæ, ex argilla enim fiebant
vulgò dolia.

9. 10. Non stetit ad men-
sam tibi minister & pincer-
na elegans, è Græcia pe-
titus, sed agrestes pueri &
vernæ, assidere ad focum
soliti.

11. *Sirius*. Signum celeste,

aliter dictum Canicula. Sen-
sus est: non exusta sunt do-
mustuæ incendio fortuito,
non agri caloribus æstivis
tosti. Agris enim & ædibus
caruisti.

12. *Nec fluit*. Ne ulla ratis,
quæ tua sit, in pelago est, &
in periculo naufragii.

13. Nunquam lucri causa
mutasti talum tesserà: lusisti
duntaxat nucibus, qui pue-
rorum tali ac tesseræ dici
possunt.

Tessera. Est cubus seu e-
bur ab omni parte quadra-
tum & certis notatum pun-
ctis, *un dè un dado*. Talus, *of-
selet*, quatuor tantum facies
habet, sic dictus, quia spe-
ciem habet ac formam ossi-
culi quod in talo est. Talis
potissimum ludebant animi
causa: interdum suppose-
bant illis tesseræ, id est, re-
lictis talis ludebant tesseris,
lucris causa: quia talorum
ludus minoris aleæ, id est,
lucris, damni, quàm tes-
serarum.

15. *Decies*. Libræ Franci-
cæ 100000. Scutati Rom. cir-
citer 22500.

16. Amisisti tam lautum
patrimonium: certè videba-
tur difficilius illud amitte-
re, quàm servare. Quo pa-
cto cum ista parsimonia, in
hac municipali & frugali vi-
ta, tantas opes amittere po-
tuisti, & è ditissimo fieri pau-
perimus? Multum in eo sa-
nè laborandum tibi fuit.
Aut etiam paupertas voca-
tur res difficilis; quemad-
modum opes, facultates di-
cimus.

L V.

Amicus illiberalis.

1. Prætozem pauper centum fectertia Gaurus
2. Orabat cana notus amicitia:
3. Dicebatque fuis hæc tantum deeffe trecentis,
4. Ut poffet domino plaudere iuftus eques.
5. Prætor ait: fcis me Scorpo, Thalloque daturum
6. Atque utinam centum millia fola darem!
7. Ah pudet ingratae, pudet ah malè divitis arca
8. Quòd non vis equiti, vis dare, Prætor, equo

VERS. 1. *Prætozem*. Prætor, magiftratus apud Romanos fuit, à confule fecundus. Illius munus erat ius dicere. Cùm enim confules, quibus id principio muneris datum, fæpe ab urbe abeffe cogerentur, Prætor unus creatus eft anno urbis 387. Anno verò 510. alter additus, qui peregrinis ius diceret. Crevit ille poftèa numerus ufque ad 14.

Centum fecteria. Libras 10000.

2. *Cana*. Veteri.

3. Dicebat hanc tantum summam deeffe trecentis, quæ iam habebat, fectertiis, ut eques effet iuftus, hoc eft, ut iuftum ac legitimum cefum haberet, ac fedens inter Equites in theatro, poffet Imperatori venienti plaudere. Moris erat plaufu lato excipere viros nobiles in theatrum prodeuntes.

Iuftus. De variis equitum generibus dixi Ep. 57. Lib. 3. Cautum erat ne iufti equi-

tes, id eft, qui tales effent cenfu, non tantum honor ergo, & nomine tenus, minus 400. fectertiis haberent in cenfu; id eft, nummi Francicos 40000.

5. *Scorpo*. Scorpis auriga erat celeberrimus. Thallus etiam: fuas illi factiones habebant in circo, &c. Vid. Lib. 10. Ep. 46. in quo multa de illo Scorpo.

6. Atque utinam darem illi tantum centum mille fectertios, five centum fectertia! at multò plura mihi danda effe video.

7. Pudet me tui, o Prætor, qui tam fis ingratus erga veterem amicum; qui tam malè tuas opes expendas; qui equum equiti anteponas.

8. *Equo*. Equis Scorpi & Scorpo ipfi, ut equos alati ut nitentes ac celeres habeant, ut in equo æreo fedens ponatur: id enim honoris illi aurigæ datum fuit.

L V I.

Cœna invidenda.

1. Invitas centum quadrantibus, & benè cœnas:
2. Ut

1. Ut cœnem invitator, Sexte, an ut invideam?

VERS. 1. Invitas me ad cenam, promissis mihi centum quadrantibus, (ea vulgo summa sportulæ erat, ut diximus) tu lautè cœnas, ego in eadem tecum mensa spectator otiosus accumbo: an invitas me ut cœnem, an ut te videam, & tibi felici mihi invidiam? Clientes pauperes quibus dabatur sportula, eam non ante accipiebant quàm interfuissent cœ-

na divitis, à quo sportulæ donabantur, erantq; convivæ quasi honorarii, & invitabantur certo interdum pretio præter sportulam dato, ut patet ex Ep. 24. & 47. Lib. 3. Quia in ejusmodi cœna nihil, aut perparum è ferculis attingebant, sed præsentia tantum sua mensam divitis cohonestabant. De sportula egimus Epig. 51. Libro 1. & Ep. 6. Lib. 3.

LVII.

Lagena pestifera.

1. Tu Setina quidem semper, vel Massica ponis,
2. Pamphile: sed rumor tam bona vina negat.
3. Diceris hac factus cælebs quater esse legenà;
4. Nec puto, nec credo, Pamphile, nec sitio.

VERS. 1. *Setina.* De Setia jam tuas uxores necavisse. vide Ep. 52. hujus Libri. *Cælebs.* Qui caret uxore.

2. Sed rumor est non esse, 4. Id verum esse non puto, non tamen te mihi & ut ais, Massica aut Setina, meam vitam credo; malo sed toxica & vina veneno famæ quàm experientiæ mee infecta. De vino Massico leges Ep. 25. Lib. 1. credere: valeas cum vino

3. Ajunt te isto vino tres tuo.

LVIII.

Filius pius.

1. Nihil Ammiano præter aridam restem
2. Moriens reliquit ultimis pater ceris.
3. Fieri putaret posse quis, Maronille,
4. Ut Ammianus mortuum patrem nollet?

VERS. 1. *Restem.* Qua se precando uti. *Restem* & suspenderet. Eum exheredavit pater illi malè precatus. Solebant iis verbis im-

clavum, quibus collum alligetur. Subaudi, relinquo.

2. *Ceris ultimis.* In testa.

L V.

Amicus illiberalis.

1. Prætozem pauper centum fectertia Gaurus
2. Orabat cana notus amicitia:
3. Dicebatque fuis hæc tantum deefle trecentis,
4. Ut poffet domino plaudere iuftus eques.
5. Prætor ait: fcis me Scorpo, Thalloque daturum;
6. Atque utinam centum millia fola darem!
7. Ah pudet ingratae, pudet ah malè divitis arcæ:
8. Quòd non vis equiti, vis dare, Prætor, equo.

VERS. 1. *Prætozem*. Prætor, magiftratus apud Romanos fuit, à confule fecundus. Illius munus erat ius dicere. Cùm enim confules, quibus id principio muneris datum, fæpe ab urbe abefle cogerentur, Prætor unus creatus eft anno urbis 387. Anno verò 510. alter additus, qui peregrinis ius diceret. Crevit ille poft eam numerus ufque ad 14.

Centum fecteria. Libras 10000.

2. *Cana*. Veteri.

3. Dicebat hanc tantum summam deefle trecentis, quæ iam habebat, fectertiis, ut eques effet iuftus, hoc eft, ut iuftum ac legitimum cefum haberet, ac fedens inter Equites in theatro, poffet Imperatori venienti plaudere. Moris erat plaufu lato excipere viros nobiles in theatrum prodeuntes.

Iuftus. De variis equitum generibus dixi Ep. 57. Lib. 3. Cautum erat ne iufti equi-

tes, id eft, qui tales effent cenfu, non tantum honoris ergo, & nomine tenus, minus 400. fectertiis haberent in cenfu; id eft, nummos Francicos 40000.

5. *Scorpo*. Scorpis auriga erat celeberrimus. Thallus etiam: fuas illi factiones habebant in circo, &c. Vide Lib. 10. Ep. 46. in quo multa de illo Scorpo.

6. Atque utinam darem illis tantum centum mille fectertios, five centum fectertia! at multò plura mihi danda efle video.

7. Pudet me tui, ò Prætor, qui tam fis ingratus erga veterem amicum; qui tam malè tuas opes expendas; qui equum equiti anteponas.

8. *Equo*. Equis Scorpi, Scorpo ipfi, ut equos alat, ut nitètes ac celeres habeat: ut in equo æreo fedens ponatur: id enim honoris illi aurigæ datum fuit.

L V I.

Cœna invidenda.

1. Invitas centum quadrantibus, & benè cœnas:
2. Ut

2. Ut cœnem invitor, Sexte, an ut invideam?

VERS. 1. Invitas me ad cœnam, promissis mihi centum quadrantibus, (ea vulgò summa sportulæ erat, ut diximus) tu lautè cœnas, ego in eadem tecum mensa spectator otiosus accumbo: an invitas me ut cœnem, an ut te videā, & tibi felici miser invideam? Clientes pauperes quibus dabatur sportula, eam non ante accipiebant quàm interfuissent cœ-

næ divitis, à quo sportulæ donabantur, erantq; convivæ quasi honorarii, & invitabantur certo interdū pretio præter sportulam dato, ut patet ex Ep. 24. & 47. Lib. 3. Quia in ejusmodi cœna nihil, aut perparum è ferculis attingebant, sed præsentia tantùm sua mensam divitis cohonestabant. De sportula egimus Epig. 51. Libro 1. & Ep. 6. Lib. 3.

L V I I.

Lagena pestifera.

1. Tu Setina quidem semper, vel Massica ponis,
2. Pamphile: sed rumor tam bona vina negat.
3. Diceris hac factus cælebs quater esse legenà;
4. Nec puto, nec credo, Pamphile, nec sitio.

VERS. 1. *Setina*. De Setia vide Ep. 52. hujus Libri. *Cælebs*. Qui caret uxore.

2. Sed rumor est non esse, ut ais, Massica aut Setina, sed toxica & vina veneno infecta. De vino Massico leges Ep. 25. Lib. 1.

3. Ajunt te isto vino tres

4. Id verum esse non puto, non tamen te mihi & meam vitam credo; malo famæ quàm experientiæ mee credere: valeas cum vino tuo.

L V I I I.

Filius pius.

1. Nihil Ammiano præter aridam restem
2. Moriens reliquit ultimis pater ceris.
3. Fieri putaret posse quis, Maronille,
4. Ut Ammianus mortuum patrem nollet?

VERS. 1. *Restem*. Qua se suspenderet. Eum exheredavit pater illi malè precatus. Solebant iis verbis im-

precando uti. *Restem* & *clavum*, quibus collum alligeret. Subaudi, *relinquo*.

2. *Ceris ultimis*. In testa

stamento suo. Scribebant enim in tabulis cerà obductis.

3. Sanè dubium nemini est, quin doleat vehementer Ammianus de morte patris. Videtur poeta ejus laudare pietatem; cujus improbitatem notat, quippe quæ fuerit in causa cur ipsum patet exheredaverit. Vel, simplicius: dolet, non mortuum patrem, sed sibi ademptam hereditatem fuisse.

L I X.

Suos Quinto libros negat.

1. Exigis, ut donem nostros tibi, Quinte, libellos:
2. Non habeo; sed habet bibliopola Tryphon.
3. Æs dabo pro nugis, & emam tua carmina sanus?
4. Non, inquis, faciam tam fatuè; nec ego.

VERS. 3. Fingitur ipse Quintus loqui. Egone ut istas nugas pretio emptas velim? certè insanirem. 4. *Nec ego*. Respondet Martialis; neque ego tam fatuè faciam, ut gratis illos tibi donem.

L X.

Amicus moriens.

1. Cùm gravis extremas Vestinus duceret horas,
2. Et jam per Stygias esset iturus aquas:
3. Ultima volventes oravit pensa forores,
4. Ut traherent parva stamina pulla morà,
5. Jam sibi defunctus, caris dum vivit amicis:
6. Moverunt tetricas tam pia vota Deas.
7. Tum largas partitus opes, à luce recessit;
8. Seque mori post hoc credidit ille senem.

VERS. 1. *Gravis*. Æger: gravi morbo affectus. 5. Mortem nihil sua causa timens, nec vivere sibi optans, sed amicis, ut iis bona sua largiretur. 8. *Senem*. Satis se vixisse, hoc facto, credidit: nihil superesse melius quod faceret, etiamsi ad lummam usque senectutem perveniret.

4. Ut adhuc exiguo temporis spatio lanam è ferali colu trahere pergerent: ut nondum stamen & filum præciderent. Vide supra Ep. 42. ubi de Parcis plura. *Pulla*. Nigra. Parcas fingebant albam lanam è colu ducere, si homo victurus e-

L X I.

Damarum pugna.

1. Aspicias, imbelles tentent quàm fortia damæ
2. Prælia? tam timidis quanta sit ira feris?
3. In mortem parvis concurrere frontibus audent:
4. Vis, Cæsar, damis parcere? mitte canes.

VERS. 4. *Mitte canes.* Dabus exitio esse vulgò solent. mas enim diriment canes, Damæ, sunt capræ quædam & cogent pugnam omittere, silvestres, in primis meticulæ. atque ita fervabunt eas, qui-
loisæ.

L X I I.

Vxor non sibi tantùm, sed viro dives.

1. O felix animo, felix, Nigrina, marito,
2. Atque inter Latias gloria prima nurus!
3. Te patrios miscere juvat cum conjuge census,
4. Gaudentem socio participique viro.
5. Arserit Evadne flammis injecta mariti,
6. Nec minor Alcestin fama sub astra ferat:
7. Tu meliùs certo meruisti pignore vitæ,
8. Ut tibi non esset morte probandus amor.

VERS. 1. O Nigrina felix, quòd hunc maritum habeas, quòd eo erga illum animo sis.

2. *Nurus.* Propriè est uxor filii: hinc pro uxoribus quibuslibet accipitur:

3. Tu communicas cum marito tuo patrimonium tuum, & gaudes habere illum socium, & participem tuarum opum. Marito non licebat per leges participem esse patrimonii uxoris, ex qua liberos non suscepisset.

5. Celebretur, per me licet, amor Evadnes, quæ se in rogam viri vivam iniecit, ejus desiderium non ferens.

Evadne. Conjux Capanci, Græcorum ducis, in oppugnatione Thebarum cæsi.

6. *Alcestin.* Admeti conjux fuit, quæ cum audivisset denunciata, atque indictam ab oraculo fuisse mortem Admeto, nisi locum illius & vices aliquis subiret, ipsa se morti libens obtulit & mariti vitam redemit suam.

7. Dedisti certum amoris tui pignus, ac documentum, nempe istam tuam liberalitatem, licet vita tibi superstes maneret: neque opus tibi, ut illis mulieribus, fuit misera mortis conditione qua amorem tuum erga maritum probares.

LXIII.

Quomodo sit petendum.

1. Millia misisti mihi sex, bis fena petenti:
2. Ut bis fena feram, bis duodena petam.

VERS. 1. 2. Petebam à te impetrem & auferam à te
 duodecim sestertia (sunt duodecim, petam viginti
 nummi Francici 1200.) tu quatuor; alterum tantum
 sextantum dedisti: aliàs ut postulabo.

LXIV.

Cur dives esse velit.

1. Nunquam divitias Deos rogavi,
2. Contentus modicis, meoque lætus.
3. Paupertas, veniam dabis, recede:
4. Causa est quæ subiti, novique voti?
5. Pendentem volo Zoilum videre.

VERS. 4. Cur ergo muta- præ dolore & invidia se sus-
 ta nunc voluntate dives es- pendat, cum me divitem
 se volo? Nempe ut Zoilus aspiciet.

LXV.

Cœna dives at jejuna.

1. Ad cœnam nuper Varus me fortè vocavit:
2. Ornatus dives, parvula cœna fuit.
3. Auro, non dapibus oneratur mensa; ministri
4. Apponunt oculis plurima, pauca gula.
5. Tunc ego, non oculos, sed ventrem pascere veni,
6. Aut appone dapes, Vare, vel aufer opes.

V. 2. *Ornatus*. Opparatus. tem vasa aurea, &c. Ludic
 5. *Tunc ego*. Subaudi, cepi in gemina voce simili, da-
 dicere. pes, opes. Lege epigramma
 6. *Opes*. Ornatum divi- 42. Libri 7.

LXVI.

In Ardelionem.

1. Condita cum tibi sit jam sexagesima messis,
2. Et facies multo splendeat alba pilo:
3. Discurre tota vagus urbe; nec ulla cathedra est,
4. Cui

4. Cui non manè feras irrequietus ave :
5. Et sine te nulli fas est prodire tribuno ,
6. Nec caret officio consul uterque tuo :
7. Et sacro decies repetis pallatia clivo ,
8. Sigeriosque meros , Partheniosque fonas .
9. Hæc faciant sanè juvenes : deformius , Afer ,
10. Omnino nihil est ardelione fene .

VERS. I. Cùm annos jam sexaginta sis natus . Messem condere, est, eam in horrea devehere .

3. Per totā urbē circūcur-
sas patronos potentiores sa-
lutaturus, nec ullus est pau-
lò spectatior, aut ditior, nul-
la orba , aut vidua in cathe-
dra domi sedēs, ut salutantes
excipiat, quam non invisas .

5. *Tribuno.* Nullum Tribu-
num pateris prodire domo ,
quem nō assecteris, deducas
&c. Tribunus plebis erat
magistratus in gratiam po-
puli creatus, ut ejus utilita-
tibus, rationibusque consu-
leret. Erant alii Tribuni mi-

litares, in exercitu, de qui-
bus vide Lib. 3. Ep. 56.

6. *Officio.* Officiosus saluta-
tionibus, urbanitate multa .

7. Decies per viam sacram
redis ad palatium Impera-
toris. Clivus, est locus, aut
via declivis, & prona. Via
sacra dicebatur ea quæ ad
Jovis templum in Capitolio
positum ducebat .

8. Neque aliud fonas, id-
est, loqueris opportunè &
importunè, quàm te notum
esse & familiarem Sigerio,
& Parthenio, cubiculariis
Imperatoris .

10. *Ardelione.* Ardelio quid
sit, vide l. 1. ep. 66. & l. 2. ep. 6.

L X V I I.

In emptorem villæ .

1. Hospes eras nostri semper, Matho, Tiburtini :
2. Hoc emis : imposui ; rustibi vendo tuum .

V. I. Tam sepe ventitabas
in meam villam Tiburtinā,
ut tua dici posset ; itaque de-
cepit te, dum eam tibi ven-

didi, quæ tua jam erat, nem-
pe usu ipso, cùm uteris il-
la gratis. De Tibure antea
dictum Ep. 45. 48. 50.

L X V I I I.

Res est magna, tacere .

1. Declamas in febre Mathon : hanc esse phrenesin
2. Si nescis, non es sanus, amice Mathon .
3. Declamas æger, declamas hemitritæus :
4. Si sudare aliter non potes, est ratio .

5. Ma-

5. Magna tamen res est, erras; cum viscera febris
6. Exurit, res est magna tacere, Mathon.

VERS. I. *Mathon*. Causi- sudorem valetudini utilem
dicus celebris, qui tanto ar- provocos.
dore dicendi tenebatur, ut
etiam tum declamaret, age- 5. *Magna tamen, &c.* Ex-
retque causas, cum febris la- cusat se Matho: Magnum
borabat. est, inquit, idest, arduum,
laudabile, posse in medio

Phrenesim. Furorem, in- morbo declamare; est hoc
faniam.

3. *Hemitritæus*. Febri se- gnū argumentum: vehe-
mitertiana laborans, ἡμι- menter falleris, respondet
τριταῖος πυρετός, febris se- Martialis; longè est diffi-
mitertiana. cilius & sanius in media febris

4. *Est ratio*. Videtur esse tacere posse: pars furoris,
iusta ratio, si declamas, ut & morbi est, tūc vociferari.

L X I X.

Suos amico libros mittit.

1. Hos quoque cōmenda Venulejo, Rufe, libellos,
2. Imputet & nobis otia parva, roga:
3. Immemor & paulū curarum, operumq; suorū,
4. Non tetrica nugas exigit aure meas:
5. Sed nec post primū legat hæc, sūmūve trientem;
6. Sed sua cū mediis prælia Bacchus amat.
7. Si nimis est legisse duos; tibi charta plicetur
8. Altera: divisum sic breve fiet opus.

VERS. I. Da Venulejo, & post primū scyphum, initio
illi lauda.

Hos. Tertium, & quar- laris satis, aut post ultimum
tum. poculum, cū erit vino ma-
didior; sed in medio convi-

2. Roga, ut aliquid otii vīo, cū se poculis invitant
tribuat iis legendis, id be- mutuis, ac impetunt certan-
neficio ab eo me putabo tes vino & jocis convivæ.
accepisse: hoc in beneficii
loco ponam; & mihi ab illo
imputari patiar.

4. *Tetrica*. Non severa Triens. Poculum quatuor
aure & cēloria perpendat & cyathos continens. Supra,
examinet: æquus iudex & pag. 44.

5. 6. Non tamen hæc legat, 7. Si duo libri videbuntur
tempore ipsi offeras.

L X X.

In felicem arrogantem.

1. Securo nihil est te, Nævole, pejus; eodem
2. Sollicito nihil est, Nævole, te melius.
3. Securus; nullum refalutas, despicias omnes,
4. Nec quisquam liber, nec tibi natus homo est:
5. Sollicitus, donas; dominum, regemque falutas;
6. Invitas: esto, Nævole, sollicitus.

VERS. 1. 2. Nihil est te molestius, & arrogantius, cum scerentur, qui vivant.
 curis, & negotiis vacuus 6. Invitas ad cœnam. Fa-
 ces: nihil demissius & honestius, cum te aliquid urit xint superi ut semper erum-
 as vexat. nosus sis, & negotiosus: si-
 quidem tunc eris modestus,

4. Omnes ut servos tra- & humanus.

L X X I.

Diversi calices.

1. Nos bibimus vitro, tu myrrhâ, Pontice: quare?
2. Prodat perspicuus ne duo vina calix.

V. 1. Myrrha. Poculis myrrhâ lucens, ut vitrum.
 rhinis. Myrrha lapidis quod. 2. Duo vina. Vile, quod
 dam genus erat nitidum & bibimus; generosum, quod
 odoratum, non tamen pel- potas.

L X X I I.

Libri patronus.

1. Si vis auribus Atticis probari.
2. Exhortor, moneoque te, libelle,
3. Ut docto placeas Apollinari.
4. Nil exactius; eruditiusque est;
5. Sed nec candidius, benigniusque.
6. Si te pectore, si tenebit ore;
7. Nec ronchos metues maligniorum;
8. Nec scombris tunicas dabis molestas;
9. Si damnaverit; ad salariorum
10. Curras scrinia protinus licebit,
11. Inversa pueris arande charta.

VERS. I.

VERS. 1. *Atticis auribus*. Hic respicere poeta. Le
Idest, hominibus eruditis, Juvenalem Sat. 8. sub fine
elegantibus & pulitis, Prif- & nostras eo loci notas.

6. Site complectetur, ac 9. Si te non probaver
deponet in finum. Si oculis Apollinaris poteris cōtin
& ore toto leget. Vid. l. 2. ep. 5 abire ad tabernas, & offic
nas fālariorum, qui ejusm

7. *Ronchos*. Fastidia, tæ- dāt chartis, quas pueri, pa
dia. Lib. 1. ep. 4. perum præsertim, sumunt

8. *Scombris*. Lib. 3. Ep. 2. in inversa charta, in tergo
Tunicas molestas. Involu- scribant magistrorum dicta
cra, quibus nō solū invol- ta, cū ob egestatem, no
vūtur isti pisciculi, sed sæpe possint uti charta pura.

friguntur. Tunica molesta *Salariorum*. Lege Ep. 36
propriè dicebatur vestis fe- Libri 1. pag. 48.

bo, pice, sulphure oblita, 10. *Scrinia*. Scrinium est
qua induebantur majorum loculus, pluteus, arma
criminum rei, & in qua cre- rium, capsa ubi aliquid ser
mabantur: ad eam videtur vatur.

L X X I I I.

Mulier infantem semper portans.

1. Infantem secum semper tua Bassa, Fabulle,
2. Collocat, & lusus, deliciasque vocat.
3. Et, quod mireris magis, infantaria non est:
4. Ergo quid in causa est? pedere Bassa solet.

VERS. 2. Et id se facere non ea est quæ infantibus
dicit ad delicias, ut collu- delectetur: sed pedere in-
dat puero. terdum solet, & infantem

3. *Infantaria non est*. Non gestat, ut si fortè ipsa pedat,
delectatur infantum ludis, in eum culpam rejiciat.

L X X I V.

In amicum dissimulatorem.

1. Nulla remisisti parvo pro munere dona,
2. Et jam Saturni quinque fuere dies.
3. Ergo nec argenti sex scriptula Septitiani,
4. Missa nec à querulo mappa cliente fuit;
5. Antipolitano nec quæ de sanguine thynni
6. Testa rubet; nec quæ coctana parva gerit:
7. Nec rugosarum vimen breve Picenarum,
8. Di.

8. Dicere te posses ut meminisse mei.
 9. Decipies alios verbis, vultuque benigno;
 10. Nam mihi jam notus dissimulator eris.

VERS. 1. *Pro munere*. Libello epigrammatum.

2. Et jam tamen elapsi sunt dies quinque, per quos durant Saturnalia.

3. *Scriptula*. Uncia, est pars duodecima libræ: scrupulum verò, seu scripilum, & scriptulum, est vigesima quarta pars uncix. Argenti libra denariis 84. respondebat: libris nempe Turonensibus 33. cum solidis, ut vocamus, duodecim.

Septitiani. Septitius iste aurifex fortasse fuit, cujus argentum deterioris erat notæ. Legunt aliqui *Septitiane*, & eum esse volunt, de quo Vates quærat.

4. Nec mihi missa est à te mappa quam accepisses, quæ tibi data fuisset à cliente aliquo tuo.

Querulo. Qui semper de sua inopia queritur apud

patronum: vel, molesto & importuno.

5. Nec testa plena murræ, quæ confecta foret è sanguine thynni ex urbe Antipoli allati: nec alia testa coctanis plena. Antipolis urbs maritima Gallix Narbonensis, *Antibe*.

Thynni. Viles pisciculi sunt marini: capiuntur frequentes in freto Gaditano.

Coctana. Sunt ficus minores, in Syria natæ.

7. Nec olivæ Picenæ in brevi cista viminea. Picenus ager est in Umbria, quæ pars Italiæ. Nunc Marchia Anconitana nuncupatur, *la Marcha d'Ancona* Olive contrahunt rugas vetustate.

10. *Dissimulator*. Qui videaris non accepisse meum libellum; aut non intelligere quare illum tibi miserim.

L X X V.

Rusticantis occupationes.

1. Rure moras quid agā, respondeo pauca, rogatus:
 2. Luce Deos oro, famulos post arva reviso,
 3. Partibus atque meis justos indico labores.
 4. Inde lego, Phœbumque cio, musamque laceſſo,
 5. Hinc oleo, corpusque frico, mollique Palæstra:
 6. Prandeo, poto, cano, ludo, lavo, cæno, quiesco:
 7. Dum parvus lychnus modicum consummat olivi:
 8. Hæc dat nocturnis nox lucubrata Camænis.

VERS. 2. *Luce*. Manè: famulos reviso, postea agros.

3. *Partibus*. Justis, quas ipse describo, partibus divi-

do meis famulis suum opus, labores suos.

4. *Phœbum cio*. Invoco: id est, verſus edo.

5. *Pa-*

1. *Palæstra*. Est luctatio, Musarum, & vigiliarum seu quælibet exercitatio corporis. Ep. 45. Lib. 3. præmia sunt. Lucubrare, est noctu aliquid ad lucernam

7. Donec lucernula mea extincta fuerit. elaborare. Videtur hoc epigr. oppidò elutum, & Martiale indignum: abest ab

8. Pango ea carmina quæ vides, quæ nocturnarum optimis codicibus.

L X X V I.

Libelli clausula.

1. Ohe, jam satis est, ohe, libelle;
2. Jam pervenimus usque ad umbilicos.
3. Tu procedere adhuc, & ire quæris;
4. Nec summa potes in scheda teneri:
5. Sic tanquam tibi res peracta non sit,
6. Quæ prima quoque paginà peracta est.
7. Jam lector queriturque, deficitque;
8. Jam librarius hoc & ipse dicit:
9. Ohe, jam satis est, ohe, libelle.

VERS. 1. *Ohe*. Vox satieta- non perfeceris, quam tamen tem significans, & tædium. vel in prima paginæ parte

2. *Umbilicos*. Finem. Vide perfecisti, nempe ut lectorem fatiares ac tædio afficer-

Lib. 1. Ep. 58. Lib. 2. Ep. 5. res.

4. *Scheda*. Extrema libri pagina, aut ora & margine paginæ. *Librarius*. Qui librum scribit, fessus scribendo, queritur de libri prolixitate.

5. *Sic, &c.* Tanquam rem

M. VAL. MARTIALIS

EPIGRAMMATUM.

LIBER QUINTUS.

EPIGRAMMA I.

Suum Domitiano librum mittit.

1. **H** Oct tibi, Palladiæ seu collibus uteris Albæ,
2. Cæsar & hinc Triviam prospicis, inde Thetin:
3. Seu tua veridicæ discunt responsa sorores,
4. Plana suburbani quæ cubat unda freti:
5. Seu placet Æneæ nutrix, seu filia Solis,
6. Sive salutiferis candidus Anxur aquis;
7. Mittimus, ò rerum felix tutela, salusque,
8. Sospite quo gratum credimus esse Jovem.
9. Tu tantum accipias; ego te legisse putabo,
10. Et tumidus Gallæ credulitate fruar.

VERS. 1. Hoc tibi munusculum mittimus, ò Cæsar, qui es tutela reip. & salus; sive degis in collibus positus propè Albam urbem, ubi Palladem colis: (vide Librum 4. Ep. 1.) & unde prospicis ex una parte Aricinæ Dianæ templum ac nemus; ex altera autem, mare.

2. *Triviam.* Pag. 3.

3. Seu versaris Antii, ubi geminæ Fortunæ à te responsa & oracula, tanquam à majore Deo accipiunt, quæ deinde consulenti populo edant ac renuncient.

Sorores. Antium, *Antio*, erat urbs in Tyrrheno litore, non procul Ostia: Volscorum olim caput. In ea præci-

pue colebatur honore Fortuna sub imagine duarum sororum, fortasse quia duplex Fortuna, una prospera; altera adversa: & gemina illa simulacra ferebantur edere oracula certissima.

4. Cujus Antii suburbia alluuntur à mari quieto, & quasi molliter cubante.

5. Sive degis Cajetæ; sive in ea urbe, quam Circe solis filia condidit. Hanc Circejos vocabant, erat in ditione Volscorum, in ora Tyrrheni maris, & ad radices montis Circæi, *Monte Circello*, in Latio; nunc est diruta, & in ejus ruderibus est pagus, *Santa Felicitas* dictus.

Ænea

Æneæ nutrix. Urbs condita à Cajeta nutrice Æneæ, vel appellata, quòd ibi demortua sit ac sepulta. Vide initium Libri 7. Æneid. Nūc Italis *Gaeta*, Gallis *Gajete*: est in ora maris Tyrrheni, in provincia Terrę Laboris, ut vocant.

6. *Anxur.* Oppidum Larii, nunc *Terracina*. Candidus dicitur, ob montes quibus impositus est, adverso sole refulgentes: vel quia ex iisdem montibus eruitur calx candidissima, & optima. Porro *Anxur* est etiam neutrius generis: ita vocatur quasi *ἀνευ ξυρῆς* sine novacula, quia ibi Jupiter im-

berbis colebatur.

8. *Gratum.* Propitium, benevolum mortalibus; vel, memorem accepti beneficii, quia Domitianus Jovi templum extruxerat, capitolium incensum restituerat pro quibus beneficiis vicissim Jupiter sospitem illum, & salvum præstabat.

9. Rogo tantum ut accipias librum hūc meum, hoc mihi sufficiet, seu legas, seu non legas: credam te legisse, idque præ me feram, gloria-bor, & prædicabo.

10. *Galla.* Gallica, quia Galli ferè sunt candidi, aperti, & ingenui, atque adeò ad credendum proni.

I I.

Hunc librum commendat.

1. Matronæ, puerique, virginesque,
2. Vobis pagina nostra dedicatur.
3. Tu, quem nequitia procaciores
4. Delectant nimium, falesque nudi,
5. Lascivos lege quatuor libellos,
6. Quintus cum domino liber jocetur;
7. Quem Germanicus ore non rubenti
8. Coram Cecropia legat puellā.

VRRS. 2. Hic Liber vobis dedicatus est, atque consecratus, ò matronæ castæ, pueri & virgines, at tu, ò quisquis es quem improbulæ epigrammata delectant, alios superiores quatuor libellos lege.

7. Iste Liber quintus debet esse talis ut salibus suis Domitianum Imperatorem, recreare possit, & cum eo quasi joculari: itaque non debet esse obscenus.

7. *Germanicus.* Domitianus: qui se ita jussit appellari, quasi Germanos debellasset, cum fœdastamen ab iis clades accepisset: Vide 3. Ep. Sententia est: liber iste adeò pudicus esse debet ut illum sine rubore Domitianus legere possit etiam coram Cecropia puella: sic vocat Minervam, cujus, utpote virginis, filius dici Domitianus amabat, ut ea re Messias credi posset.

Cecrops fuit rex primus Atheniensium, qui eam ob rem Cecropii, & Cecropidae vocati sunt.

I I I.

Dacorum legatus ad Domitianum missus.

1. Accola jam nostræ Diegis, Germanice, ripæ,
2. A famulis Istri qui tibi vènit aquis;
3. Lætus, & attonitus viso modò præside mundi,
4. Affatus comites dicitur esse suos;
5. Sors mea quã fratris melior: cui tam propè fas est
6. Cernere, tam longè quem colit ille, Deum.

VERS. 1. Ordo est, ò Germanice, id est, Domitiane (vide superius Epigramma) Diegis qui jam habitat propè ripam citeriorè Danubii, quæ nostræ, seu Romanæ, ditionis est, quique tibi venit à regione circa Danubium posita quæ tibi famulatur, & paret; ille, inquam, Diegis, ubi te mundi rectorem, præsidemque aspexit, lætus & admirans exclamavit, ac suos ita comites allocutus est: quantò ego sum fratre felicior qui coram cerno Deum præsentem, (nempe Domitianum) quem ille procul positum, absentemque veneratur!

Diegis. Domitianus à Marcomannis Germaniæ populis victus, ut cladem suam tegeret, Decebalum regem Dacorum invitavit ad pacem. Decebalus misit ad illum Diegem, seu Degē, suum fratrem (ut hic Martialis innuit) aut certè fratrem uniuscuius Dacorum proceribus: is progressus in citeriorem ripam, Domitia-

num adiit, qui munera, & diadema Decebalò ferendū illi dedit: quo facto exultans Domitianus, quasi pacem & regna Germanis pro arbitrio dedisset, Romam triumphantis in morem se recepit. Daci quinam essent diximus Ep. 23. Lib. 1. & 2. Lib. 2.

Ripæ. Danubius imperii Romani limes erat in Germania: ita ut pars & ripa citerior, seu Romam versùs posita, esset Romanorum; pars & ripa ulterior, seu versùs Germaniam, & Septentrionem, esset Germanorum.

Accola. Qui antea regiones ultra Danubium procul positas incolebat, & erat hostis: jã pace facta partē alteram seu ripam citeriorè Danubii pacatam & Romanam accolit vicinus & amicus.

2. *Istri*. Danubius maximus Germaniæ fluvius, ille Danubio, ut primum Illyricū attingit, Ister incipit appellari. Oritur in Svevia, & in Pontum Euxinum per sex, septemve ostia prorumpit.

I V.

In mulierem ebriosam.

1. Foetere multo Myrtale solet vino;
2. Sed fallat ut nos, folia devorat lauri,
3. Merumque cauta fronde non aqua miscet.
4. Hanc tu rubentem prominentibus venis
5. Quoties venire, Paulle, videris contra;
6. Dicas, licebit: Myrtale bibit laurum.

VERS. I. *Myrtale*. Nomen nō aquam, ut ceteri, sed laurum, prime declinationis. rī folia, quibus odor vini

2. *Ut nos fallat*. Ut odore lauri, qui gravior est, impediat olentem vino halitum & superet; puteturque laurum edere, non vinum bibisse. 4. *Prominentibus venis*. E-

brii enim venas inflatas habent ac tumentes. 5. *Venire contra*. Tibi occurrentem videris, obviam habueris.

6. Vel; non bibit vinum, sed laurum meram edit: Vel; non est ebriosa, sed vult fieri

3. Et cauta, seu provida mulier, infundit in cyathum vates & laurum edit. Ita jocular, & eam carpit.

V.

Sua epigrammata in Imperatoris bibliotheca poni rogat.

1. Sexte, Palatinæ cultor facunde Minervæ,
2. Ingenio fueris qui propiore Dei.
3. Nam tibi nascentes Domini cognoscere curas,
4. Et secreta ducis pectora nosse licet:
5. Sit locus & nostris aliqua tibi parte libellis,
6. Quā Pedit, quā Marfus, quāque Catullus erit.
7. Ad Capitolini cælestia carmina belli
8. Grande cothurnati pone Maronis opus.

VERS. I. O Sexte, qui co- tiani. Libris præest Miner-
lis Minervam Imperato- va & litteris.
riam, id est, qui custodis li- *Palatina*. Palatinum vo-
bros & bibliothecam Domi- catur quodcumque ad Pa-
latium,

latium, seu Imperatorem pertinet.

3. *Nascentes curas*. Erat idem ille Sextus Domitiano ab epistolis, & à secretis, ac proinde omnium negotiorum & arcanorum conficius.

6. *Pedo, Marsus &c.* Poetæ celebres ob scripta epigrammata.

7. 8. Ad carmina verò de bello Capitolino confecta appone opus Maronis: illa, in eodem cum Æneide loculo, pone; digna sunt quæ propè Æneidem collocentur, quippe illi similima: ego satis habebo si Pedoni, Marso, &c. jungar.

Carmina Capitolini belli,

Scripta de bello Vitelliano; Cùm Vitellius capessivit imperiū, Domitianus graviter periclitatus est, latuitq; in domo æditui Jovis Capitolini. Svet. c. i. Fortasse hic Sextus, carmina illa scripserat, quæ Martialis vocat divina & cælestia; itaque illi adulatur in hoc epig. Quid si ab ipso Domitiano fuerāt condita? nam eum quoque vatem fuisse proditum est.

Cothurnati. Sublimis, divini poetæ. Cothurnus quid sit explicui libro 3. Epigr. 16. Cothurnatus stylus pro elato & splendido sumitur, qualis est tragicorum & heroicorum poetarum.

V I.

Ad Parthenium, de suis libellis Domitiano offerendis.

1. Si non est grave, nec nimis molestum,
2. Musæ, Parthenium rogate vestrum:
3. Sic te ferior & beata quondam
4. Salvo Cæsare finiat senectus,
5. Et sis invidia favente felix;
6. Sic Burrus citò sentiat parentem;
7. Admittastimidam, brevemque chartam
8. Intra limina sanctioris aulæ:
9. Nosti tempora tu Jovis sereni,
10. Cùm fulget placidus, suoque vultu,
11. Quo nil supplicibus solet negare.
12. Non est quod metuas preces iniquas:
13. Nunquam grandia, nec molesta poscit,
14. Quæ cedro decorata, purpuræque
15. Nigris pagina crevit umbilicis.
16. Nec porrexeris ista, sed teneto
17. Sic tanquam nihil offeras, agasque.
18. Si novi dominum novem sororum;
19. Ultrò purpureum petet libellum.

VERS. 2. *Parthenium*. Fuit de quò Deum se dici Do-
mitianus volebat.

9. *Jovis sereni*. Cæsaris leti.

10. *Suo*. Solito, sibi pro-

prio. Principes decet cle-

mentia.

22. Non est quòd metuas

ò Partheni, & recuses hunc

libellum offerre Cæsari, (in-

quiunt Musæ) neque enim

aliquid majoris muneris pe-

tit Martialis, precibus mo-

lestis, & improbis, dum li-

bellum cedro decoratum

offert.

Cedroumbilicis. Vide Lib.

1. Ep. 58. Lib. 2. Ep. 5.

16. 17. Noli ultrò librum

offerre, sed hunc inter ma-

nus sicut teneto, quasi aliud

ageres: quasi minimè offer-

re velles.

18. *Dominum novem soror-*

um. Domitianum; qui poe-

tas ac musas tueri ac fovere

gloriabatur. Videtur hoc di-

cere ipse Martialis, si enim

loqui Musæ pergerent, scri-

bendum esset. *si novimus*. Ni-

si quis dicat unam è Musis

verba pro omnibus facere.

VERS. 1. 2. Ut Phœnix,

postquam annos mille vixit,

se, incenso suo nido, reno-

vat: ita Roma incensa, reno-

vata est ope Domitiani.

Affyrios. Est Assyria regio

Asia propè Euphratem, ubi

nasci dicitur phœnix, de

quo vide Ovid. 15. Met.

4. *Præsidis*. Domitiani,

qui

VII.

Roma post incendium instaurata.

1. Qualiter Affyrios renovant incendia nidos,

2. Una decem quoties sæcula vixit avis:

3. Taliter exuta est veterem nova Roma senectam,

4. Et sumpsit vultus præsidis ipsa sui.

5. Jam, precor, oblitus nostræ Vulcane, querelæ,

6. Parce; fumus Martis turba, sed & Veneris.

VERS. 1. 2. Ut Phœnix,

postquam annos mille vixit,

se, incenso suo nido, reno-

vat: ita Roma incensa, reno-

vata est ope Domitiani.

Affyrios. Est Assyria regio

Asia propè Euphratem, ubi

nasci dicitur phœnix, de

quo vide Ovid. 15. Met.

4. *Præsidis*. Domitiani,

qui

qui placebat sibi in primis ob formam juveniliter florentem.

Jam precor. Parce nobis Vulcane, & obliviscere nostras de te querelas, cū questi sumus te urbem incendio deformasse. Si nobis idcirco es iratus quod simus proles

Martis, nempe nepotes Romuli, qui Martis filius: placatus nobis esse debes, quia sumus soboles Veneris tuæ uxoris: quia ab Ænea Veneris filio propagati. Marti autem infensior Vulcanus erat quod à Marte Venus malè amata olim fuisset.

VIII.

Eques ementitus.

1. Edictum Domini, Deique nostri,
2. Quo subsellia certiora fiunt,
3. Et puros eques ordines recepit,
4. Dum laudat modò Phasis in theatro,
5. Phasis purpureis ruber lacernis,
6. Et jactat tumido superbus ore;
7. Tandem commodius licet sedere,
8. Nunc est reddita dignitas equestris,
9. Turba non preminur, nec inquinamur.
10. Hæc & talia dum refert supinus,
11. Illas purpureas & arrogantes
12. Jussit surgere Lectius lacernas.

VERS. I. Edictum, &c. Edixerat Domitianus, ne cui liceret sedere in 14. primis theatri gradibus, nisi qui reverà eques esset, ac cēsum equestrem haberet. Hanc legem antea tulerat anno U. C. 685. L. Roscius Otho, tribunus pl. Eandem consuetudo fermè abrogaverat: nuper à Domitiano revocatam laudabat Phasis quidam, qui se gerebat pro equite, quamvis merus libertus esset; cū subito Lectius designator, is videlicet qui sua singulis loca designabat, hominem agnoscens, ejecit, & inter equites sedere vetuit. Vide Ep. 14. hujus Libri.

bet promiscuè occupanda, sed equitibus certis ac veri s destinata.

3. *Puros.* Vacuos ab iis qui equites non essent.

5. *Purpureis.* Quibus equites utebantur. De lacernis dict. Ep. 78. Lib. 1. 26. Lib. 2.

7. *Tandem, &c.* Verba sunt Phasidis.

9. *Inquinamur.* Quasi plebis sordidæ commercio & vicinia cōtaminaretur ejus vestis & dignitas.

10. *Supinus.* In cathedra vel subsellio molliter ac otiosè in tergum porrectus, & quasi cubans.

11. *Illas.* Phasidem illis purpureis lacernis superbam.

2. *Certiora.* Non à quoli-

I X.

In medicum.

1. Langueram ; sed tu comitatus protinus ad nos.
2. Venisti centum, Symmache, discipulis:
3. Centum me tetigere manus Aquilone gelatæ;
4. Non habui febrem, Symmache, nunc habeo.

VERS. 1. *Langueram.* Non ægrotabam omninò, sed minus commodè valebam.

2. *Discipulis.* Celebres medici cum aliquem egrotantem inviseret, eò secum suos discipulos, quasi in rem presentem, deducebant, ut proficerent ex ægroti conspectu, & magistri præceptionibus.

3. *Tetigere.* Ut venæ pulsus explorarent.

4. *Nunc.* Ex quo me tuorum discipulorum frigida manus & imperita tetigerunt.

X.

Fama morte venalis.

1. Esse quid hoc dicam, vivis quòd fama negatur,
2. Et sua quòd rarus tempora lector amat?
3. Hi sunt invidiæ nimirum, Regule, mores
4. Præferat antiquos semper ut illa novis.
5. Sic veterem ingrati Pompeii querimus umbram;
6. Sic laudant Catuli vilia templa fenes.
7. Ennius est lectus salvo tibi Roma Marone;
8. Et sua riserunt sæcula Mæoniden;
9. Rara coronato plaufere theatra Menandro;
10. Norat Nasonem sola Corinna suum.
11. Vos tamen ò nostri ne festinate libelli,
12. Si post fata venit gloria, non propero.

VERS. 2. Et raro lector amat, laudatque scriptores, qui eodem, atque ille, vivunt tempore.

5. Sic requirimus & desideramus veterem Pompeii porticum, ingrati, quia fastidimus tot egregias ambulationes à viris clarissimis extructas.

Umbram. Ita vocat Pompeii porticum, variis arboribus confitam.

6. Et fenes, nempe laudatores temporis præteriti, prædicant, extolluntque capitulum, quod olim à Catulo perfectum ac dedicatum fuit, licet fuerit à Domitiano magnificentius restructum

Festum & ornatum : atque adeò vile sit capitolium Catuli, præ capitolio Domitiani. De capit. vide Ep. 42. li. 4.

Catuli. Capitolium à Servio Tullio ædificari cœptum, à Tarquinio Superbo absolutum, post quadringentos admodum annos deflagavit: instaurare illud cœpit Sylla, perfecit Lutatius Catulus, cujus nomen vestibulo præfixum mansit usque ad ævum Vitellii, sub quo iterum conflagravit; à Domitiano postea resectum fuit. Codices nonnulli recentiores præferunt *Julia Tempia*, quasi capitolium vocaretur hoc in loco templum Julium, quia legitur apud Dionem Lib. 43. decretum fuisse ut erso Catuli nomine substitueretur Cæsaris nomen. Sed id factum non fuisse, licet decretum fuerit, constat ex Tacito, qui affirmat Catuli nomen mansisse usque ad ævum Vitellii. Tū, quæ ista latinitas est, *Julia Tempia Catuli?*

7. Sic Romanilaudastis ac legistis, dum Virgilius adhuc salvus & vivus esset,

Ennium, quamvis inferiorem Virgilio: Ennius poeta Latinus antiquissimus, Rudiis (oppidum est Calabrię) natus, Scipionis Africanı majoris (de quo fit mentio Ep. 2. lib. 2.) æqualis fuit, ejusq; res gestas scripsit, ingenioso versu, at rudi & imposito.

8. *Maoniden.* Homerum, à Mæone patre, vel à patria Mæonia, minoris Asię regione, sic dictum.

9. Rarò coronatus est in theatro Menander, & plausu spectatorum cohonestatus.

Menandro. Fuit Menander poeta Comicus insignis, cujus comœdias plerasque latinas è Græcis fecit Terentius. Obiit Olimpiadis 121. anno 4. qui est 461. ab U.C.

10. *Nasonem.* Ovidium: fuit autem Corinna poetria, Ovidii amica. Ea igitur, inquit, sola Ovidium magni faciebat, ceteri hunc velut ignorabant. Hyperbole.

11. *Ne festinate.* Gloriam scilicet vobis debitam querere: si morte tantum emittur, nihil me urget, nondum vitæ me pœnitet.

X I.

Poeta manum eruditam laudat:

1. Sardonychas, smaragdus, adamãtas, jaspidas uno
2. Versat in articulo Stella, Severe, meus:
3. Multas in digitis, plures in carmine gemmas
4. Invenies; inde est hæc, puto, culta manus.

VERS. 1. *Smaragdus.* Penultima syllaba corripitur in hac voce, Græcorum more, qui syllabam ante duas multas positam aliquando cor-

ripiunt, ut primam in voce δάκτυλος: secundam in voce, Αἰγύπτιος.

2. *Articulo.* Digiti inter-nodio, digito.

4. Sententia est. Ejus manus non tam culta & elegans est propter tot, gemas, quas gestat in annulo, quam propter versuum, quos eadem scribit, elegantiam, in quibus plures sunt gemmae quam in ipsis digitis, & annulo. Inde. Ab elegantia, & gemmis carminum.

XII.

Annuli gemma.

1. Quod nutantia fronte pertinaci
2. Gestat pondera Masth lion superbus,
3. Aut grandis Linus omnibus lacertis
4. Septem quod pueros levat, vel octo;
5. Res non difficilis mihi videtur:
6. Uno cum digito, vel hoc, vel illo,
7. Portet Stella meus decem puellas.

VERS. 1. Ordo vocum est. Non videtur mihi res difficilis factu aut creditu, quod Masth lion gestet stabili, erecto, & ad ferendum quasi obstinato capite, pondera alta & nutantia: aut quod Linus ambobus brachiis sepe attollat octo pueros, &c. Legendum putat ex optimo codice Sriverius, *fronte perticata*, quia solebant isti praestigiatore in media frontis resupinata area, perticam vel contum, quasi arborem radicibus humi de-

fixam, gerere: ut disertis verbis docet Chrysostomus Libro de jurejurando.

2. *Masth lion, Linus.* Homines hoc tempore valentissimi: aut circulatores, & agyrtæ circumforanei.

7. *Puellas.* Gemmam, in qua erant expressæ effigies Musarum novem, & Janthidis, quæ uxor Stellæ erat. Sic dicitur Pyrrhus habuisse gemmam, in qua novem Musæ cum Apolline sculptæ seu impressæ à natura, non ab arte, visebantur.

XIII.

Poeta dives.

1. Sum, fateor, semperque fui, Callistrate, pauper;
2. Sed non obscurus, nec malè notus eques:
3. Sed toto legor orbe frequens, & dicitur, hic est:
4. Quodque cinis paucis, hoc mihi vita dedit.
5. At tua centenis incumbunt tecta columnis,
6. Et libertinas arca flagellat opes:
7. Magnaque Niliacæ servit tibi gleba Syenes;

8. Ton-

8. Tondet & innumeros Gallica Parma greges.
 9. Hoc ego, tuq; sumus: sed quod sū, non potes esse;
 10. Tu quod es, è populo quilibet esse potest.

VERS. 3. *Malè notus*. Ob vitia infamis, quales multi equites tunc erant.

Eques. Nomen & jura equitum habebat Martialis, at equestri censu carebat, ac verà dignitate, pag. 218.

4. Famam quam pauci post mortem sunt adepti, vivus ego sum consecutus.

6. *Libertinas*. Ingentes: Liberti enim plurimi, Cæsarium ævo, ad immodicas & invidendas opes pervenerant, tales illi Pallas, Cris-

pinus, Narcissus.

6. *Flagellat*. Vide Lib. 2. Ep. 27.

7. Plurima in Ægypto prædia possides. Ad Syenen urbem Ægypti, de qua meminit Lib. 1. Ep. 71.

Parma. Civitas Galliæ Cisalpinæ, suis tunc lanis inclyta.

9. *Ego*. Pauper, at clarus ob eruditionem, & ingenium: *tu*, dives tantum.

Quod sum. Doctus, illustris, &c. *Quod es*. Locuples.

X I V.

Eques stans, & sedens.

1. Sedere primo solitus in gradu semper,
 2. Tunc cum liceret occupare, Nannejus,
 3. Bis excitatus terque transtulit castra,
 4. Et inter ipsas penè tertius fellas
 5. Post Cajumque Luciumque confedit.
 6. Illinc cucullo prospicit caput tectus,
 7. Oculoque ludos spectat indecens uno:
 8. Et hinc miser dejectus in viam transit,
 9. Subsellioque semifultus extremo,
 10. Et malè receptus altero genu, jactat
 11. Equiti sedere, Lectioque se stare.

VERS. 1. *Solitus*. Ante Domitiani edictum (de quo vide 8. Ep. hujus Libri.) Inter sedes assignatas spectatoribus in amphitheatro primæ Senatoribus erant destinatæ, & hic locustotus Orchestra vocabatur. Proximæ sequentes, equitibus; & in gradus 14. divisæ erant. Reliqua sedilia

populus occupabat.

3. *Excitatus*. Surgere iussus à Lectio designatore. Vide idem Ep. 8.

3. *Castra*. In alium locum sellam suam transtulit, ut Imperator aliquis castra mutaturus aliò sarcinas, & impedimenta deportat.

4. Et inter duorum equitum, Caii, Lucique, fellas,

pone illostamen, suam in terposuitsellam, adeout medium & tertium quemdam obtinere locum videretur.

6. *Cucullo*. Ep. 47. Lib. 1.

7. *Uno*. Vel quia ita sedebat, ut non nisi obliquè spectare posset, vel quia ita caput habebat obvolutum (ne agnosceretur) ut uno tantum commodè oculo cerneret.

8. *In viam*. Quæ intercedebat inter cuneos. Inter-

valla quædam inter ordines erant, quibus à summo theatro ad imum descendebatur: illæ semitæ à populo plerumque occupabantur.

10. Vix admissus ac dimidia parte sedens extrema scamni parte, equitibus iactat se inter equites sedere: cùm autem à Lectio excitatur, contendit se non sedere, sed in via stare, quod plebeiis concedebatur.

X V.

Innoxia carmina.

1. Quintus nostrorum liber est, Auguste, jocorum,
2. Et queritur læsus carmine nemo meo:
3. Gaudet honorato sed multus nomine lector,
4. Cui victura meo munere fama datur.
5. Quid tamè hæc prosunt quavis veneratiam multos?
6. Non profint fanè, me tamen ista juvant.

VERS. 6. Nihil fanè utilitatis accipio à meis carminibus; non fio ditior: at plurimum ab iis capio volupta-

tis: otium suaviter fallo, rem multis gratam facio, quos veneror, & celebroy in meis epigrammatis.

X V I.

Carmina sterilia.

1. Seria cùm possim, quòd delectantia malim
2. Scribere; tu causa es, lector amice, mihi,
3. Qui legis, & tota cantas mea carmina Roma;
4. Sed nescis quanti stet mihi talis amor.
5. Nam si falciferi defendere templa Tonantis,
6. Sollicitisque velim vendere verba reis;
7. Plurimus Hispanas mittet mihi nauta metretas,
8. Et fiet vario sordidus ære sinus.
9. At nunc conviva est, comissatorque libellus,
10. Et tantum gratis pagina nostra placet.
11. Sed non hac veteres contenti laude fuerunt,

12. Cùm

12. Cū minimum vati munus Alexis erat.
 13. Bellè, inquis, dixti: fatis est; laudabimus usque.
 14. Dissimulas? facies me puto causidicum.

VERS. 4. *Quanti*. Quanto labore, tempore, inutili opera, inopia *Amor*. Studium tibi gratificandi.

5. Si velim agere causas in foro. Ibi templum erat Saturni, qui vulgò cum falce pingitur. *Defendere templa*, pro, defendere causas in templo.

3. 9. Multi clientes navium Hispanarum magistri, à me defensi mittent mihi vinum Hispanum: & mihi sinus ære fordido, pecunia, implebitur. Metreta vas quoddam est, seu mensura, continens decem congios, five sextarios 60. hic cadum vini aut olei significat. Lege Budæum Lib. 5. de asse.

10. At nunc mei libelli tantum in conviviis leguntur; & ita placent, ut nihil ob illos mercedis poetæ auctori detur.

12. *Alexis*. Mancipium, servulus Virgilio à Mæcenate datus. Vide Satyr. 7. Juvenalis, in qua fusè agitur de sterili poetarum arte. Sententia est: veteres poetas non exiguis fuisse contentos muneribus, ipsumque Virgilium pro minimo munere accepisse servulos, cū præterea opes amplas ex arte poetica consequeretur.

13. *Bellè &c.* Fingitur hæc aliquis Roman. & ingratus lector dicere. O Martialis, candidè loqueris, bellè scribis: perge scribere, pergemus te laudare.

14. Atqui, reponit Martialis, aliud ac laudestuas, o lector, quæro. An dissimulas te intelligere quid velim? Si hoc est, coges me poeticam deferere, fiam causidicus, plus faciam lucri.

X V I I.

In faminam superbam.

1. Dū proavos, atavosq; refers, & nomina magna;
 2. Dum tibi noster eques fordida conditio est:
 3. Dum te posse negas nisi lato, Gellia, clavo
 4. Nubere; nupsisti, Gellia, cistifero.

VERS. 1. *Refers*. Narras, venditas.

2. *Conditio*. Gallicè, *un parti, una dote, un matrimo-* nio. Dum putas virum equestri loco natum, præ te ignobilem esse, & indignum cui nubas. *Noster*, Romanus; vel,

quia Martialis eques erat.

3. *Lato Clavo*. Senatori: nam senatorum propria vestis dicebatur Latus Clavus, seu tunica purpureis quibusdam globulis, qui capita clavorum imitabantur, ornata; eaque amplior, cū esset

esset angustior tunica equitum. Erant autem illi clavi purpureis plagulis ante petus demissis infuti. Lib. IV. Ep. 36.

4. *Cistifero*. Sacrificulo Cybeles, homini vilissimo. Cistiferi dicebantur qui ferebant cistas in quibus erat sacrorum suppellex. Decepta

igitur Gellia, cum senube re senatori putaret, nupsit isti cistifero: vel ob inopiam id facere coacta erat. Dicebantur etiam senatores quidam Cistiferi, qui cistas suffragiorum in comitiis custodirent: de quibus explicat argute hoc epigr. interpres Plinianus Tom. 5. p. 80.

XVIII.

Pauper liberalis.

1. Quod tibi Decembri mense, quo volant mappæ,
2. Gracilesque ligulæ, cereique, chartæque,
3. Et acuta senibus testa cum Damascenis,
4. Præter libellos vernulas nihil misi:
5. Fortasse avarus videor, aut inhumanus.
6. Odi dolosas munerum & malas artes:
7. Imitantur hamos dona; namque quis nescit
8. Avidum vorata decipi scarum muscæ?
9. Quoties amico diviti nihil donat,
10. O Quinctiane, liberalis est pauper.

VERS. 1. *Mappæ*. Mense Decembri celebrabatur Saturnalia: Romani sibi invicem munera tunc missitabant, mappas, ligulas, &c. *Volant*. Ultro, citroque mittuntur.

2. *Ligula*. Ligula, quasi lingula, res varias significat: gladiolum argenteum in linguæ tenuis & gracilis morem factum; spathulam chirurgicam, vasculum quoddam, tæniam qua ligantur calcei, &c.

3. *Acuta testa*. Vas fictile in acumen definens mete ritu, quapropter etiam turbo vocabatur.

Damascenis. Prunis è Damasco, *Damas*, Syriæ civitate, advectis, ut hodieque fit. *Senibus*, rugosis, exsicca-

tis furno, sole, fumo.

4. *Vernulas*. Dominatos & scriptos. Verna est servus natus domi.

8. *Scarum*. Piscis est quidam.

Muscæ. Quæ illi pro esca in extremo hamo porrigitur. Legitur ab aliis aliter versiculus. *Avidum vorata decipi scarum muscæ*: ac *muscum* interpretantur algam, & alia id genus. Profert Brodæus locum Aristotelis ab Athenæo citatum, quo testatur scarum libenter algæ vesci, & illa capi à piscatoribus.

10. *Liberalis est*. Quia divitis rationibus consulit. Si quid enim diviti daret, afferret illi necessitatem aliquā doni majoris reddendi.

X I X.

Liberalitas principum.

1. Si qua fides veri, præferri, maxime Cæsar,
2. Temporibus possunt sæcula nulla tuis.
3. Quando magis dignos licuit spectare triūphos,
4. Quando Palatini plus meruere Dei?
5. Pulchrior & major quo sub duce Martia Roma?
6. Sub quo libertas principe tanta fuit?
7. Est tamen hoc vitiū, sed non leve, sit licet unum,
8. Quod colit ingratas pauper amicitias.
9. Quis largitur opes veteri, fidoque sodali?
10. Aut quem prosequitur non alienus eques?
11. Saturnaliæ ligulam misisse felibræ,
12. Flammæve togæ scriptula tota decem,
13. Luxuria est, tumidiq; vocant hæc munera reges;
14. Qui crepet aureolos forsitan unus erit.
15. Quatenus hi non sunt, esto tu, Cæsar, amicus,
16. Nulla ducis virtus dulcior esse potest.
17. Jamdudum tacito rides, Germanice, naso;
18. Utile, quod non vis, do tibi consilium.

VERS. 1. Si res, uti est, creditur: si veritas fidem obtinet.

3. *Magis dignos.* Apparatu majori factos, urbe Roma digniores.

4. Quandonam Dii, quos Imperatores præcipue colere solent, plus honoris meriti & consecuti sunt? quando plures illis ædes sacræ, v.g. vel statua, &c. erectæ? Jovis Capitolium ornavit Domitianus, Minervam coluit impensè, &c. Vel, quandonam illi ipsi meruere, ut à nobis impensius colerentur, quàm nunc cum Domitianum nobis dedere, cum eundem nobis servant, & florentem sub illo rempub.

præstant? Exponere sic malm.

8. Quod pauperes & obscuri cives colunt & observant patronos & amicos divites, at ingratos, à quibus nihil pro suis obsequiis accipiunt.

10. Quis eques non alienus prosequitur beneficiis veterem & fidum sodalem? Nemounus.

Non alienus. Veruseques verè dives ac nobilis. Equitum triplex genus erat: alii stirpe & censu, qui oriundi ex equitibus, & censum equestrem habebant: alii, qui in acie stipendia faciebant equo: tertii, quibus honoris causa nomen equitis daba-

tur, & ius fedendi in 14. primis ordinibus; qui alieni dicuntur hoc in loco, id est, quasi insititii & nothi: erant, que interdum pauperes & ignobiles. Talis erat Martialis.

11. Ordo est, Reges, id est hoc in loco, divites Romani, putant luxuriosa, hoc est, ampla esse munera, si per Saturnalia miserint amicis ligulam quæ pendat selibrā, id est, semilibram, argenti; aut togam purpuream (quā flammata vocat à flammæ ardentis similitudine) cuius pretium sint decem scriptula. De ligula vide supra Ep.

18. De scrupulo, seu scriptulo, Ep. 74. Lib. IV.

Selibræ. Libra, seu pondus dividebatur in uncias 12. Sextans sunt uncia duæ; Quadrans, tres; Triens, quatuor; Quincunx, quinque; Semis, seu selibra, sex uncia; Septunx, septem; Bes, octo; Dodrans, novem; Dextans, decem; Deunx, undecim. De libra aurea & argentea dixi Lib. 2. Epigr. 54.

14. Reperietur fortasse aliquis unus qui det aliquot nummulos aureos, qui eos cum strepitu sonantes nu-

meret, ad ostentandam liberalitatem.

Aureolos. Volunt plerique aureum Romanum æstimatum fuisse denariis 25. hoc est, libris Turonensibus 10.

15. Siquidem isti divite patroni, non sunt liberales, atque adeo verè amici non sunt, tu esto liberalis, & amicus, ò Cæsar.

16. *Dulcior*. Quàm munificentia.

17. *Rides*. Quia non vis amicus esse hac mercede, & ea lege, ut munera tribuas.

Germanice. Dixi jam sæpius Domitianum ita vocatum fuisse, quòd videri vellet Germanos debellasse.

18. *Utile*. Do tibi consilium, quod mihi utile est, ac tibi etiam, utpote honorificum; sed quia sumptus aliquis faciendus esset, ideò illud consilium non vis, non probas. Carpit eos principes, quibus placent amici, sed qui gratis constant, quibus nihil dandum fit. Sunt qui legant: *Utile quod nobis, do tibi consilium*.

Hoc epigramma, licet in duo divulsū vulgò legatur, tamen viri doctissimi unum atque idem esse existimant.

XX.

Beata vita.

1. Si tecum mihi, care Martialis,
2. Securis liceat frui diebus;
3. Si disponere tempus otiosum,
4. Et veræ pariter vacare vitæ:
5. Nec nos atria, nec domos potentum,
6. Nec lites tetricas, forumque triste
7. Noslemus, nec imagines superbas:

3. Sed

8. Sed gestatio, fabulæ, libelli,
 9. Campus, porticus, umbra, virgo, thermæ;
 10. Hæc essent loca semper, hi labores.
 11. Nunc vivit sibi neuter, heu! bonosque
 12. Soles effugere atque abire sentit;
 13. Qui nobis pereunt, & imputantur.
 14. Quisquam vivere cum sciat, moratur?

VERS. 1. *Martialis*. Julius Martialis, ut antea dictum, Marci Val. Martialis amicus, & vir doctus.

3. *Disponere*. Partiri in certas occupationes:

Otiosum. Sic vocat tempus, quod non gravibus curis ac negotiis datur, sed levioribus quibusdam & optivis.

4. *Vera*. Quæ in quiete ac tranquillitate animi consistit.

5. *Potentum*. Qui à saluatoribus, affectatoribus, & ceteris clientibus, operosè atque ambitiosè coluntur.

7. *Nec imagines*. Non gloriaremur multitudine imaginum, in atrio domus positarum. De illis actum Lib. 2. Ep. 65. Vel, non coleremus divites qui ejusmodi imaginibus glorian-
 tur.

8. *Gestatio*. Vectio, deportatio. In rhedis, aut le-
 sticis deportari se jubebant,

per hortos, in porticibus; interdum gestatio locum ipsum, ubi gestabantur, significat.

9. *Campus*. Martius, in quo exercebantur, luctando, currendo, &c.

Virgo. Aqua virgo. Hanc Agrippa deduxit Romam, via Prænestina. Virginis habuit nomen, Plinio teste, quia Herculaneum, rivum propinquum, refugere videtur. Alias ejusdem cognom-
 menti causas affert eruditus Plinii interpres Lib. 31. cap. 3. n. 25. pag. 792. tom. 4.

11. *Neuter*. Neque ego, nec tu.

13. *Et imputantur*. Putantur & quasi scribuntur in summa & rationibus vitæ nostræ, licet vitam veram & suavem non vivamus.

14. Adeone quemquam insanire, ut cum sciat quibus rebus vitam vivere beatam possit, id facere cunctetur?

XXI.

Rhetor felicitis memoria.

1. Quintū pro Decimo, pro Craſſo, Regule, Macrū
 2. Ante salutabat rhetor Appollonius:
 3. Nunc utrumq; suo resalutat nomine. Quantum
 4. Cura, laborque potest? scripsit, & edidicit.

VERS. 1. *Macrum*. Mac-
 lim, quàm Marcum, ut co-

lices quidam legunt: Macer enim opponitur magis Craſſo;

fo; ut Quintus, Decimo. disjuncta nomina non pos-
 Atque ita indicatur magis | set distinguere, nisi ea scri-
 Apollonii tarditas, qui tam | beret, edisceretque.

X X I I.

Patronus vigil.

1. Manè domi nisi te volui, meruique videre,
2. Sunt mihi, Paulle, tuæ longius Exquiliæ.
3. Sed Tiburtinæ sum proximus accola pilæ,
4. Quà videt antiquum rustica Flora Jovem:
5. Alta Suburrani vincenda est semita clivi,
6. Et nunquam sicco fordida saxa gradu:
7. Vixque datur longas mulorū rumpere mandras,
8. Quæque trahi multo marmora fune vides.
9. Illud adhuc gravius, quòd te post mille labores,
10. Paulle, negat lasso janitor esse domi.
11. Exitus hic operis vani, togulæque madentis;
12. Vix tanti Paullum manè videre fuit.
13. Semper inhumanos habet officiosus amicos;
14. Rex, nisi dormieris, non potes esse meus.

VERS. 1. 2. *Manè, &c.* Sententia est. Profectò volui & merui te videre manè, ac salutare: ò Paulle. Volui, quia adii domum tuam ut te salutarem; merui, quia longam idcirco viam confeci, diu domi tuæ te expectavi: ac, si non ita est ut dico, precor ut domus tua, quæ à mea est remotissima, utpote in Exquiliis posita, sit adhuc remotior.

3. 4. *Tiburtinæ pilæ.* Maneo propè pilam Tiburtinam, eo loco ubi templum est Floræ, contra Capitolium. Hæc pila, columna quædam lapidea erat, propè viam & portam quæ ducebat Tibur, (de quo lege Ep. 51. Lib. 4.) non procul à capitolio, è regione autem ca-

pitolii visebatur templum Floræ, hortorum Deæ.

Jovem. Templum Jovis, in capitolio. Supra, Ep. 10.

5. *Suburrani.* Suburra, vicus Romæ celebris, qui à foro Romano per forum Nervæ protendebatur usque in Esquilinum montem. Ep. 15. lib. 2. Hæc via ferè semper cenosa erat ob vicinum macellum. *Vincenda.* Magno labore erependa, & lupe-randa.

6. *Saxa.* Gradus quidam è saxo, per quos ascendebatur, in suburrano clivo.

7. *Mandra.* Est mandra, multitudo mulorum, qui sæpe viam impediunt.

8. *Trahi.* Plaustris, machinis.

10. *Lasso.* Mihi.

11. *Exi-*

11. *Exitus, &c.* Hoc lucri-
cio videlicet, post iter lō-
gum, ut redeam te non viso.
Madentis. Imbre, sudore.

12. Quamvis certum fo-
ret te domi tuæ repertum
iri, vix tamen id circò tantus
labor, tantum iter fuisset
suscipiendum. Quantò mi-
nùs si te visurus non sum?

13. 14. Qui est officiosus,
id est, hoc in loco, forensi-
bus officiis, negotiisque de-
ditus, quique adeò domi sue
rarò est, qui summo manè
forum adit. Sic Horatius vo-
cat operam forensensem & la-
borem *officiosam sedulitatē*:
Epistola 7. Libri 1. Et ibi-
dem *redire ab officiis* ponit

pro, reverti à foro, & dicen-
dis causis. Paullus autem
iste causidicus insignis erat.
Homo igitur officiosus ferè
semper amicos habet inhu-
manos, inurbanos, & in eo
colendo, salutandoque, pa-
rum felices: itaque non eris,
ò Paulle, patronus & rex
meus, nisi te contineas ma-
nè domi, & dormias; ibique
tuos clientes & salutatores
expectes. Sic acutè Paullum
laudat. Potest etiam id ex-
plicari simplicius: homo
urbanus & officiosus rarò
invenit amicos qui humani
sint, qui ejus urbanitati, re-
spondeant, qui sint domi,
cùm eos convenit.

XXIII.

In fictum equitem.

1. Herbarum fueras indutus, Basile, colores,
2. Jura theatralis dum siluere loci;
3. Quæ postquam placidi censoris cura renasci
4. Iussit, & Oceanum certior audit eques:
5. Non nisi vel cocco madidà, vel murice tinctà
6. Veste nitis; & te sic dare verba putas.
7. Quadringentorum nullæ sunt, Basile, lacernæ:
8. Aut meus ante omnes Codrus haberet equū.

VERS. 1. &c. Dum lex
theatralis, quæ vetat, ne
quis præter equites sedeat
in 14. primis post orche-
stram ordinibus, non viguit;
tu, licet vili veste, ac viri-
dis coloris, indutus, tamen
inter equites sedebas: at
postquam Censor hanc le-
gem revocavit, veluti sepul-
tam oblivione; postquam
sedilium assignatorem O-
ceanum eques certior, & ab
non equite distinctior quàm

antea, audit sua sibi loca
designantem; tu vestem pur-
puream sumpsisti, quasi de-
cepturus homines & pro e-
quite habendus, ob vestis
nitorem & pretium: falle-
ris; nullæ enim lacernæ,
quamvis purpureæ, sunt,
id est, æstimantur; valent
quadringenta sestertia; non
facit vestis, ut aliquis ha-
beat censum 400. sestert. a-
lioquin, amicus meus Co-
drus, licet egentissimus, e-
ques

ques esset, coccineis enim interdum vestibus utitur.

Herbarum. Feminae, & pueri, gerebant saepe vestem viridis coloris.

Censoris. Quidam hic significari Domitianum volunt, qui cum censuram ge-

reret, quam octavo consulatu perpetuam sibi decerni iussit, leges de theatri ordinibus, & alias, revocavit. De loco equitibus & senatoribus assignato dixi supra, Epig. 8. & 14.

Cocco. Ep. 33. lib. 2.

XXIV.

Hermetis gladiatoris encomium.

1. Hermes Martia saeculi voluptas;
2. Hermes omnibus eruditus armis;
3. Hermes & gladiator, & magister;
4. Hermes turba sui tremorque ludi;
5. Hermes quem timet Aelius, sed unum;
6. Hermes cui cadit Advolans, sed uni;
7. Hermes vincere, nec ferire, doctus;
8. Hermes supposititius sibi ipsi;
9. Hermes divitiarum locariorum;
10. Hermes cura laborque ludiarum;
11. Hermes belligerum superbus hasta;
12. Hermes æquoreo minax tridente;
13. Hermes casside languida timendus;
14. Hermes gloria Martis universi;
15. Hermes omnia solus, & ter unus.

VERS. 1. Qui Romanos hoc saeculo viventes, sua in pugnis gladiatoriiis fortitudine ac industria praecipue oblectat.

2. *Armis*. Quenam fuerint gladiatorum arma, vide infra, in postremis notis hujus epig.

3. *Magister*. Qui gladiatoriam artem docet: lanista nuncupatur.

4. *Turba*. Perturbatio, terror: qui ludum gladiatorium, hoc est, ceteros gladiatores ejusdem secum familiae & ordinis, exanimat

ac perturbat, metuentes ne ab eo vincantur. Porro erant variae gladiatorum familiae, certis quibusdam distinctae coloribus & insignibus: vide Juvenalem, Sat. XI. sub finem.

5. *Alius*. Nobilis Gladiator, tunc notus. Unum Hermetem Aelius timet, alium praeterea neminem.

6. *Cui cadit*. A quo cadit, a quo vincitur. Cujus pedibus victus advolvitur. *Advolans*. Nomen gladiatoris.

7. Doctus vincere, quamvis non feriat adversarium;

v.g. quia illum antevertit, exarmat; & sic incruentam aufert victoriam: vel, quia victo & jacenti sponte parcit.

8. *Suppositivus*. Suppositivii appellabantur gladiatores cum sufficiebantur in locum aliorum qui fessi, aut ab alio gladiatore victi forent. Hermes non indiget suppositivio gladiatore, nunquam defatigatur, sed ipse semper integer ac recens se sibi quasi supponit.

9. *Locariorum*. Locarii vocabantur qui loca, unde spectari commodè posset, ac subsellia pretio accepto, aliis dabant. Interdum pauperes divitibus tardius advenientibus sua sedilia magno vendebant.

10. Pro quo uno, ludix sunt sollicitæ; quem unum maximè salvum cupiunt. Ludix, sunt mulieres quæ artem hiltrionicam exercent, quæ mimos & alias id genus fabulas ac spectacula exhibent, in iisque faciunt quæstum, cum frequens est spectator.

11. *Hasta*. Gladiatores antequàm seriò pugnam iniarent, præludere solebant vibrandis hastis, iique maximè, qui Samnites vocabantur. Id magno cum plausu faciebat Hermes.

12. *Tridente*. Erant insignia duo genera gladiatorum, nempe Rhetarius & Mirmillo Rhetarius gestabat rete ac tridentem; Mirmillo galeam, cujus in apice pi-

scis ex ære visebatur; & enssem recurvum. Conabatur Retiarius implicare caput Mirmillonis, eumque suo tridente confodere. Lege Præfat. Libri 2.

13. Quid sit cassis languida, rectè Lipsius explicat lib. 2. Saturn. c. 12. ea nempe, qua utebantur gladiatores Andabata, qui pugnabant ex equis, unde dicti ἀνδράβατοι, id est, ascensores & littera d, in latina voce interjecta, Andabata. Idem oculos galea obtegebant, quam idcirco appellare languidam videtur vates, quia cum incerto passu & languenti, huc illuc temerè titubanterque, instar cacorum, irent, ipsorum galea nutare pariter, & quasi languere videbatur. Sic omnia gladiatorum genera percurrit. Samnitium, qui utebantur maximè hasta; Retiariorum, qui tridente; Andabatarum qui galea. Hæc tamen galea non impediebat, quominus Hermes certos ictus vibraret ac timèdus esset. Quocirca vers. 14. & 15. rectè colligit in universis generibus Martis gladiatorii Hermetem excelluisse, & solū omnia præstitisse, ac unum tribus parem fuisse nimirum Samnitibus, Retiariis, Andabatis; atque adeò ter unum fuisse, id est, ter geminum; tribus parem; qui nempe tantum posset, quantum tres alii, quantum omnes triplicis generis & ordinis gladiatores.

Rara liberalitatis gloria.

1. Quadringenta tibi non sunt, Chærestrate, fuge,
2. Lectius ecce venit : sta, fuge, curre, late.
3. Ecquis, io, revocat, discedentemque reducit?
4. Ecquis, io, largas pandit amicus opes?
5. Quæ chartis famæq; damus, populisq; loquendū:
6. Quis Stygios non vult totus adire lacus?
7. Hoc, rogo, non melius, quā rubro pulpita nimbo
8. Spargere, & effuso permaduisse croco?
9. Quā non sensuro dare quadringenta caballo
10. Aureus ut Scorpi nasus ubique micet?
11. O frustra locuples, ò dissimulator amici,
12. Hæc legis & laudas? quæ tibi fama perit?

VERS. I. Fingit equitem pauperem, ex exquitum fedilibus deturbari; ac dolet esse neminem, qui egenti largiatur aliquid unde suū ille gradum tueri ac dignitatem possit. *Quadringenta*. Vide superiora epigrammata octav. & decimum tertium.

Lectius. Qui suas singulis sedes assignabat.

3.4.5. Quis Chærestratum ob inopiam ex equitum fedilibus fugientem revocat, datque illi sestertia 400. ut iis fretus jam locum inter equites habere possit? Certè si quis id faceret, eum chartis & Musis omnibus loquendum ac celebrandum mandarem, nec ille totus periret, sed maiore sui parte, & immortalis fama superstes foret.

7.8.9.10. At, ambo, nonne satius esset uti hac in Chærestratum liberalitate, hanc famam sibi compara-

re, quā rosis theatrum spargere, & croco? quā impendere sestertia 400. ad ponendam equestrem ex ære inaurato statuum Scorpo equorum agitatori?

Scorpi. Epigram. 55. Lib. IV.

Croco. Erant in amphitheatris tubi occulti & siphones, e quibus liquores odoratos supernè, instar tenuissimi roris, in spectatores emittebantur: ad eos autem liquores conficiendos vulgò adhibebatur crocus aqua vel vino dilutus. Vide Lib. Spectac. Ep. 3.

11. Otu, quicumque es, frustra dives, quippe qui tam pravè tuas opes impendis, qui nihil efficis quo amici leves inopiam, quam scire te dissimulas; qui hæc legis, quæ dico, & fateris esse vera, cheu! quā insignem perdis gloriam, quæ tuæ scilicet liberalitatis fructus esset!

XXVI.

Beta togatorum.

1. Quod alpha dixi, Codre; pænulatorum
2. Te nuper, aliquà cùm jocarer in charta:
3. Si fortè bilem movit hic tibi versus,
4. Dicas licebit beta me togatorum.

VERS. 1. *Jocatus erat in* Codrum mendicum Libro
 2. Epig. 42. ubi cum vocarat alpha, seu primum pænulatorum, id est mendicorum; pauperes enim utebantur vulgò pænula. Site, inquit, ò Codre, offendit hic meus jocus, potes me ulcisci, ac me vicissim vocare beta togatorum, hoc est, secundum inter togatos. Populus vulgò toga utebatur. Ego te primum tui ordinis appellavi: tu me appella secundum mei. Videtur se Martialis infra Codrum deprimere: tamen se illi præfert, quia multò est honorificentius esse secundum inter togatos, quàm inter pænulatos primum. Germanus hic videtur esse hujus epigr. sensus.

XXVII.

Eques verus.

1. Ingenium, studiumque tibi, moresque, genusq;
2. Sunt equitis, fateor: cætera plebis habes.
3. Bis septena tibi non sunt subsellia tanti,
4. Ut sedeas viso pallidus Oceano.

VERS. 1. *Studium.* Indoles, occupationes.
 2. 3. At plebejum censum habes, non equestrem: ideòque non sedes in 14. ordinibus; crede mihi facilis jactura hujus honoris est: tanti enim pretii non est, non tanti faciendum est, in 14. illis primis theatri subselliis sedere, ut metuas, ne ab Oceano, qui suas sedes equitibus attribuit, tanquam equestri censu carens, ciuiaris, sedere cum plebe jubearis Epig. 8.

XXVIII.

In obrectatorem.

1. Ut benè loquatur, sentiatque Mamercus,
2. Efficere nullis, Aule, moribus possis.
3. Pic-

3. Pietate fratres Curtios licet vincas,
4. Quiete Nervas, comitate Rufones.
5. Probitate Macros, æquitate Mauricos.
6. Oratione Regulos, jocos Paullos:
7. Rubiginosis cuncta dentibus rodit.
8. Hominem malignum forsitan esse tu credas;
9. Ego esse miserum credo, cui placet nemo.

VERS. 2. *Nullis*. Ne integerrimis quidem & optimis. Licet moribus sis castissimis, detetamen detrahet Mamercus.

3. *Curtios*. Ex iis unus M. Curtius nomine, devovit se pro patria, & in hiatus terræ, qui medio in foro repente extiterat, armatus & equo insidens sese demisit, anno U.C. 392. Responsum enim fuerat, ita claudendam hanc voraginem, si in eam proiiceretur id quo popu-

lus Rom. plurimum valeret. De Regulo, celebri causidico, sæpe antea diximus.

Nervas. Nerva Imperator, qui Domitiano successit, otii & quietis fuit amator. Paulus, de quo hic sermo, nobilis patronus extitit: Ruso, Macer, sive Marcus, Mauricus, cives primarii, tunc noti.

7. *Rubiginosis*. Maledicis: Livor fere pallidus, & infectis rubigine dentibus, describitur.

X X I X.

In mulierem invenustam.

1. Si quando leporem mittis mihi Gellia, dicis
2. Formosus septem, Marce, diebus eris.
3. Si non derides, si verum, lux mea, narras:
4. Edisti nunquam, Gellia, tu leporem.

VERS. 4. *Edisti nunquam*, &c. Quia valde deformis es.

Leporem. Sumpto in cibis lepore, inquit Plinius libro 28. c. 19. vulgus gratiam corpori in VII. dies fieri arbitratur, frivolo quidem joco, cui tamen aliqua debeat subesse causa, in tanta persuasio-

ne: Causam ipse non affert. Non desunt, inquit Erasmus, qui hanc vulgi opinionem inde ortam suspiciuntur, quod homines lepidos & sermonis leporem, latine dicamus: atque adeo lepori cum lepore, & venustate aliquo pacto conveniat.

X X X.

Suum amico librum mittit.

1. Varro, Sophocleo non inficiande cothurno,
2. Nec minùs in Calabria suspiciende lyra,
3. Differ opus: nec te facundi scena Catulli
4. Detineat, cultis aut Elegia comis:
5. Sed lege fumoso non aspernanda Decembri
6. Carmina, mittuntur quæ tibi mense suo.
7. Commodius nisi fortè tibi, potiùsque videtur
8. Saturnalicias perdere, Varro, nuces.

V HRS. I. Inficiande. Negande, id est, quem non neget, non spernat, Sophocleus cothurnus: qui Sophocli, tragico inter Græcos poetæ nobilissimo, ita similis es, ut te ille suum ultro agnoscat emulum & imitatore, ut illum tui non pudeat. Cothurni habita mentio supra, Epig. 5.

2. Calabria. Heroica poesi latina, cujus laude floruit in primis Ennius, natus Rudiiis, in Calabria: vel, poesi lyrica, cujus princeps Horatius, natus in Apulia, Calabria vicina. De Ennio dictum antea, Epig. 10.

3. Differ opus. Operosa carmina per istas Saturnalicias ferias paulisper intermitte: leviora & jocosa lege.

Scena. Poema tragicum à Catullo scriptum. Meminit Juvenalis Sat. 8. tragediæ, quæ inscriberetur *Phasma*, compositæ à Catullo. Et verò nomen *Scenæ*, Dramati,

non Epopejæ, convenit. Est scena propriè umbraculum, seu ornamentum theatri: pro ipsa tragecia sumitur. Noli igitur legere Tragedias Catulli, aut elegias. Est Elegia carmen vulgò lugubre, constans alternis versibus hexametris & pentametris, qui debent esse cultiores & nitidiores, ut placeant. De Catullo facta mentio est ep. 8. lib. 1.

5. Fumoso. Ob hibernum focum.

6. Suo. Geniali & hilari, ideòq; jocosis epigrammatis legendis & mittendis idoneo. Saturni festa celebrabantur mense Decembri: tunc genio solebant indulgere.

8. Nuces. Ludere solebant per Saturnalia, nucibus, idque jactistalis: ita ut qui talis vicisset, nuces auferret. Lege itaque meos versiculos, nisi mavis ludere nucibus. Ita sua carmina depri- mit, sed ingeniosè.

X X X I.

Puerorum in tauris hærentium pugna.

1. Aspice quàm placidis insultet turba jувencis,
2. Et

2. Et sua quàm facilis pondera taurus amet.
3. Cornibus hìc pendet sūmis, vagus ille per armos
4. Currit, & in toto ventilat arma bove.
5. At feritas immota riget, non esset arena
6. Tutior, & poterant fallere plana magis:
7. Nec trepidant gressus: & de discrimine palmæ
8. Securus puer est, sollicitumque pecus.

V B R S. 2. *Sua pondera*. dunt, aut excutiunt: non essent pueri in arena, in pavimento, tutiores, quàm in tergo bovis: labi facilius fallente vestigio possent, in equo & plano solo.

4. *In toto, &c.* Pueri per armos & cornua taurorum cursitantes ventilant, id est, agitant, & quassant arma sua, v.g. tela, venabula, fudes. Ventilare dicebantur gladiatores, cū ante pugnam suos quassabant gladios, & vanis ictibus aerem ferientes præludebant certamini.

5. 6. Tauri, natura feri & torvi, stant immoti, quasi rigerent, ac sensus essent expertes; neque pueros læ-

Fallere. Magis esse lubrica, & apta prolapsioni.

7. 8. Pueri metus expertes insultant, insistentque tauris, & certi sunt se palmam relatuos oblectando spectatores, hærendo firmè in taurorum tergo, nihilque trepidando, &c. Ipsi tauri timent ac solliciti sunt, ne victoriam impedian, ne pueros obturbent.

XXXII.

Helluonis testamentum.

1. Quadrantem Crispus tabulis, Faustine, supremis
2. Non dedit uxori: cui dedit ergo? sibi

V B R S. 1. *Quadrantem*. Quartam assis partem. De librà, seu assis partibus vide Lib. 2. Ep. 54. & supra Ep. 19. *Tabulis supremis*. Testamento. Ep. 58. lib. 4.

2. *Sibi*. Opes omnes suas ventri suo, dum adhuc viveret, donaverat. Itaque moriens, quod uxori daret, nihil reliquum habuit: omnia dum viveret ligurivit.

XXXIII.

Maledico minatur ultionem.

1. Carpere causidicus fertur mea carmina; qui sit
2. Nescio: si sciero, væ tibi causidice.

Ero.

X X X I V.

Erotii epitaphium.

1. Hæc tibi, Fronto pater, genitrix Flaccilla, puellâ
2. Oscula commendo deliciasque meas :
3. Pallida ne nigras horrescat Erotion umbras,
4. Oraque Tartarei prodigiosa canis.
5. Impletura fuit sextæ modò frigora brumæ,
6. Vixisset totidem ni minùs illa dies.
7. Inter tam veteres laudat lasciva patronos,
8. Et nomen blæso garriat ore meum.
9. Mollia nec rigidus cespes tegat ossa, nec illi
10. Terra gravis fueris, non fuit illa tibi.

VERS. 1. Martialis Fron-
toni & Flaccillæ suis paren-
tibus jam demortuis, Ero-
tion puellam, vernulam
suam, immaturo fato ra-
ptam commendat, ut eam a-
pud inferos excipiant, à
Cerberò defendant &c.

2. *Oscula mea.* Puellam
mihi carissimam. His voci-
bus blandiebantur.

3. *Erotion.* Est græca vox
Ἐρώτιον, & generis femini-
ni: latinè diceret Erotium ;
ut Glycerium, Eustochium,
feminarum nomina.

5. Sex illi dies defuere,
quo minus sexennium im-
pleret. Decessit sexennis,

minus sex diebus.

7. *Patronos.* Nempe patrē,
matrem, & avos ipsius Mar-
tialis, quos puella vernula
jure in suorum patronorum
habere loco potest, eorumq;
clientela & patrocinio gau-
dere contra umbras ac Cer-
berum. Inter illos ludat &
lasciviat, id est, huc illuc
temerè discurrat ac lusitet,
more puerorum.

9. Solemnis erat formula
bene precandi mortuis : il-
lis ut esset terra levis, ora-
bant.

10. *Non fuit.* Puellæ enim
non magna moles, leve cor-
pus est.

X X X V.

Clavis improba.

1. Dum sibi redire de Patrensibus fundis
2. Ducena clamat coccinatus Euclides,
3. Corinthioque plura de suburbano,
4. Longumque pulchrâ stemma repetit à Leda,
5. Et suscitanti Lectio reluctatur ;
6. Equiti superbo, nobili, locupleti,

7. Ce-

7. Cecidit repentè magna de sinu clavis .
 8. Nunquam, Fabulle, nequior fuit clavis .

VERS. I. Cùm Euclides coccinea seu purpurea veste indutus, quem designator Lectius ex equitum subselliis dejecturus erat, clamaret se locupletem esse, ac nobilem equitem .

Patrensis . Patræ, Patras, Achajæ urbs vetus : eò colonia deducta ab Augusto . Legitur etiam *patrue- libus*; nimirum ex agris sibi relictis à fratre & sorore patrue libus : filii duorum fratrum patrueles appellantur, quia fratrum alter, ipsis patruus est .

2. *Ducena*. Subaudi, fester- tia, quæ libras conficiunt, seu Francicos, ut dictita- mus, nummos 20000 .

Coccinatus. Vide ep. 14. l. 2.

3. Et plura sestertia de a- gro quodam, qui esset in su- burbio Corinthi, urbis ce- leberrimæ in Peloponneso sitæ in medio Isthmi, nunc *Corinto* .

4. *Stemma* . Jactat se o- riundum à Leda . De hac voce, stemma, vide lib. 4. Ep. 32 .

Leda . Fuit uxor Tynda- ri, mater Castoris & Pollu- cis .

6. *Equiti* . Euclidi .

7. *Clavis* . Quæ servorum erat quasi insigne : servi enim domorum claves gesta- bant secum, ac servabant .

8. *Nequior* . Quia illum esse servum ostendit : aut ita e- gentem, ut careret servo, cui suæ domus claves traderet .

XXXVI.

Poeta deceptus .

1. Laudatus nostro quidam, Faustine, libello ;
 2. Dissimulat, quasi nil debeas : imposuit .

VERS. I. Laudaveram a- liquem aliquo epigramma- te meo; nimirum arbitratus me aliquid præmii & mer-

cedis ab eo laturum; ille finxit se ignorare quid vel- lem, excidi mea spe; dece- ptus sum .

XXXVII.

Mortem conjugis fortiter ferens .

1. Puella senibus dulcior mihi cyncis ,
 2. Agnà Galæsi mollior Phalantini ,
 3. Conchà Lucrini delicatior stagni ;
 4. Cui nec lapillos præferas Erythræos ,
 5. Nec modò politum pecudis Indicæ dentem ,
 6. Nivesque primas, liliūque non tactum :

7. Quæ

7. Quæ crine vicit Bætici gregis vellus,
8. Rhenique nodos, aureamque nitellam:
9. Fragravit ore, quod rosarium Pæsti;
10. Quod Atticarum prima mella cerarum;
11. Quod succinorum rapta de manu gleba:
12. Cui comparatus indecens erat pavo,
13. Inamabilis sciurus, & frequens phœnix:
14. Adhuc recenti tepet Erotion busto,
15. Quam pessimorum lex avara fatorum,
16. Sexta peregit hyeme, nec tamen totâ,
17. Nostros amores, gaudiumque, lususque.
18. Et esse tristem me meus vetat Pætus;
19. Pectusque pulsans, pariter & comam vellens,
20. De flere non te vernulæ pudet mortem?
21. Ego conjugem, inquit, extuli, & tamen vivo,
22. Notam, superbam, nobilem, locupletem.
23. Quid esse nostro fortius potest Pæto?
24. Ducenties accepit, & tamen vivit.

VERS. I. *Puella, &c.* Ex Erotii quam fusè laudat, morte, arripit occasionem Pæti carpendi. Porro ducendum est initium sententiæ à versu 14. Erotion puella dulcior cygnis &c. adhuc recenti busto tepet.

Senibus. Tunc enim dicuntur canere suavissimè.

2. *Galasi.* Galæsus est fluvius agri Tarentini, de quo dictum superius. Phalantius vocatur, quia Lacedæmonius quidam, Phalantus nomine Tarentum cōdidit.

3. *Lucrini.* Lucrinus lacus est in Campania Itala. Lege Ep. 54. lib. 1. in eo erant conchæ, sive ostrea delicata; lapilli politi, & nitidi.

4. *Erythræos.* Natos in mari Erythræo, id est rubro, inter Arabiam, & Ægyptum, *Mar Rosso, la Mer rouge, vel la Mecha, de la Mecha.*

5. Ebur, elephantis den-

tem. *Modò politum.* Recens politum.

7. *Bætici.* Batis fluvius est Hispaniæ meridionalis, nunc *Guadalquivir*, Andalusiam & vicinas regiones alluens: ejus aqua, immò totius regionis aer, ita gregibus erat amicus, ut oves Bætici celebrarentur, ac rutila & aurei coloris vellera gererent.

8. *Quæ vicit Germanorum crines in nodum tortos, & cirratos.* Nitella pulvis aureus fuit, sive aurea ramenta, quæ crinibus inspergebant, ut nos hodie candidum pulverem odoratum.

9. Rosas spiravit Erotium, animam ducebat roseo fragrantem odore. Pæstum, *Pasto*, urbs Italiæ, cujus ager rosis eximiis abundabat.

10. *Atticarum.* Celebrabatur mel Atticum, maxi-

mè in monte Hymetto, floribus lectissimis & apibus referto.

11. *Gleba succinorum*. Quod cespes imbutus succino, & raptus è manu in qua tritus est, naribusque admotus. Odoratum viscum è populis arboribus decidit, ac terræ admixtum duratur & coalescit in succinum seu electrum; quod si atteratur manu & confricetur, odorem spirat suavissimum. Ep. 47. lib. 4.

13. *Siurus*. Animal exiguum est, at venustissimum instar parvæ felis, in silvis frequens, ubi in arbores alias ex aliis infilit; lata cauda & villosa, unde nomen habet: *σινία* enim Græcis est umbra, & *ῥοπή*, cauda: *σινίρπος* igitur, quasi qui se totum cauda inumbret ac tegat.

Frequens. Præ Erotio frequens erat phœnix, qui tamen esse unus tantum in orbe terrarum, & singulis nasci sæculis perhibetur: illo rarior Erotium erat.

14. *Modo cremata est*. Ro-

gus propriè est lignorum strues ad cremandum caaver parata: pyra, eadem strues accensa: bustum, eadem flammis usta & consumpta.

15. *Avara*. Quæ illi tam parcè, tam malignè, animæ ad vivendum adnumeravit.

16. *Peregit*. Ejus vitæ consummavit: eam peremit. *Nec tota*. Nempe minùs diabus sex. Vide Ep. 34.

20. *Vernulæ*. Ancillæ, marcipii.

21. *Et tamen vivo*. Vide inquit Pætus, quàm forti animo sim, qui tanto dolore non conficiar: disce meo exemplo fortiter ferre mortem mancipii. Certè, inquit Martialis, miror te adhuc vivere, ò Pæte, qui uxorem amiseris adeò locupletem ut reliquerit tibi ducenties cætena millia sestertiorum hoc est, libras Francicas 2000000. Roman. Scutos circiter 450000. Ironia: significat cum plus gaudere accepta pecunia, quàm dolere adempta conjuge.

XXXVIII.

Eques unus, & geminus.

1. Calliodorus habet censum (quis nescit?) equestre,
2. Sexte; sed & fratrem Calliodorus habet;
3. Quadringenta secatur, qui dicit *σὺν καὶ μέρους*;
4. Uno credis equo posse sedere duos?
5. Quid cum fratre tibi, quid cum Polluce molesto?
6. Non esset Pollux si tibi, Castor eras.
7. Unus cum sitis; duo, Calliodore, sedetis:
8. Surge, solœcisnum, Calliodore, facis.
9. Aut imitare genus Lædæ: cum fratre sedere
10. Non potes; alternis, Calliodore, sede.

VERS. I.

VERS. I. *Censum equestrem.*
Sestertia 400.

3. Sed frater tuus fecat ,
jubet dividi 400. sestert. &
dimidiam sibi partem here-
ditatis ac bonorum petit ,
videturque dicere tibi græ-
cum illud proverbium *σὺνὰ
μὲν εἶς*, hoc est, *ficus divide*.
Hoc proverbium in eos ca-
dit qui hereditatem partiū-
tur & patrimonium. Ficus
enim in Attica erant maxi-
mi pretii, in iisque ut plu-
rimum consiltebant prædio-
rum proventus: quare ficus
partiri, erat bona, seu for-
tunas dividere.

4. At , inquit Calliodo-
rus, 400. sestertia mihi &
fratri sufficient ad censum
equestrem ambobus tribuē-
dum: id verò fieri non po-
test, respondet Martialis ,
quemadmodum duo in eo-
dem equo satis honestè &
commodè sedere nequeunt:
sic duo homines unum equi-
tem efficere , unum eque-
strem censum possidere si-
mul nequeunt.

5. 6. Sanè dolendum tibi
est, quòd fratrem habeas ,
qui, ut olim Pollux immor-
talitatem cum fratre Casto-

re partitus est , ita tecum
400. sestert. dividat: si ti-
bi non esset ille frater , si
hunc veluti Pollucem non
haberes, tu Castori similis-
fores, haberes enim solus
tota 400. sestertia , quem-
admodum Castor, si caruis-
set fratre Polluce, totam
immortalitatem , non bi-
partitam, & altero tantum
utendam die, habuisset. Ca-
stor & Pollux, fuerunt am-
bo Ledaë filii, sed Castor
cum Jovis beneficio esset
immortalis; suam immor-
talitatem ita fratri commu-
nicavit, ut alternis vive-
rent ambo, ac morerentur.
Consule Ep. 32. Lib. I. Alii
sic explicant: *Castor eras*,
id est, esses eques. Pollux
enim erat pugil, pugilatum
amabat: Castor erat eques;
equis gaudebat.

8. *Solacismum.* Unus enim
est singularis numeri; *sede-
tis* verò, est pluralis.

Surge. Locum equestrem
relinque.

9. *Genus.* Filios.

10. *Sede.* In theatro, in-
ter equites, in 14. ordinibus.
Vide supra Epigram. 23. 25.
27.

XXXIX.

Captator captus.

1. Supremas tibi tricies in anno
2. Signanti tabulas, Charine, misi
3. Hyblæis madidas thymis placentas.
4. Defecí; miserere jam, Charine:
5. Signa rariùs, aut semel fac illud,
6. Mentitur tua quod subinde tussis.
7. Excussi loculosque, sacculumque:
8. Cræso divitior licèt fuisssem.

9. Iro pauperior forem, Charine,
10. Si conchem toties meam comesses.

VERS. I. Charini divitis & carentis prole, hereditatem captans Martialis mittebat illi munera, idque sepius, quia ille morbo aut vero, aut ficto, laborans, triginta singulis annis testamenta obsignabat: cum verò Charinus nunquam moreretur, hoc illi vates scribit, ac se deceptum dolet.

3. *Placentas*. Liba melle condita & thymo. Hybla mons Siciliae apibus & melle dives.

4. *Defeci*. Exhaustus sum; deficiunt me munera.

Signa. Testamentum conde. Testamentum à certis testibus obsignandum erat, ut valeret.

5. *Fac illud, &c.* More re, quod te facturum fin-
gis, dum ægrè tussiens ani-
mam videris exhalaturus, aliud ex alio testamentum facis.

8. *Cræso*. Rege Lydiae ditissimo. Irus verò fuit pauperimus. Hunc suis versibus Homerus celebravit in Odyssæa.

10. *Si conchem*. Si tricies mecum edisses legumina & cibos vilissimos, tamen me ad extremam paupertatem rede-gisses: quanto magis cum ego ad te liba & placentas delicatas tricies jam miserim? Conchis, est genus quoddam fabæ cum cor-
rice elixæ.

XL.

Homo eruditus, & imperitus pictor.

1. Pinxisti Venerem; colis, Artemidore, Minervā:
2. Et miraris opus displicuisse tuum?

VERS. I. O Artemidore, Minervam colis, homo litterarum amans & eruditus: atque non mirum si tua tabella pictor non optimus pinxisti Venerem, cui sunt inimici-
tiæ cū Minerva: hæc fecit ut malè Venerem pingeres: itaque non mirum si tua tabella sine Venere est, si est ineleganter & inscitè picta.

XLI.

Opes securæ.

1. Callidus effracta nummos fur auferet arca,
2. Prosternet patrios impia flamma Lares.
3. Debitor usuram pariter fortemque negabit:
4. Non reddet sterilis semina jacta seges:
5. Dispensatorem fallax spoliabit amica;
6. Mercibus extractas obruet unda rates.

7. Ex-

7. Extra fortunam est quidquid donatur amicis:

8. Quas dederis, solas semper habebis opes.

VERS. 3. *Sortem*. Summam integram, pro qua usura penduntur à debitore: *le capital, il capitale*.

5. Dispensator, sive economus qui servare pecuniam

tuā, & in legitimos usus deberet expendere, illā donabit amicæ & meretrici, ab eaque spoliabitur: & sic opustuas dispensatoris vitio perdes. *Exstructas*. Plenas.

X L I I.

Empta pulchritudo.

1. Thajas habet nigros, niveos Lecania dentes:

2. Quæ ratio est? emptos hæc habet, illa suos.

X L I I I.

In parasitum.

1. Quid factum est, rogo, quid repentè factum est?

2. Ad cœnam mihi, Dento, quòd vocanti

3. (Quis credat?) quater ausus es negare.

4. Sed nec respicis, & fugis sequentem;

5. Quem thermis modò quærere, & theatris,

6. Et conclavibus omnibus solebas.

7. Sic est: captus es unctiore cœna,

8. Et major rapuit canem culina.

9. Jam te, sed citò, cognitum & relictum

10. Cùm fastidierit popina dives,

11. Antiquæ venies ad ossa cœnæ.

VERS. 3. *Negare*. Recusare. Noluisti domum meam cœnatum venire, licet vocatus.

4. *Respicis*. Respicere, est oculis retrò conversis aspicere illud, quod à tergo est. *Sequentem*. Ut te invitem.

5. *Thermis*. Lege Lib. Spe-
tac. Ep. 2. *Quærere*. Ut à

me vocareris ad cœnam.

8. *Canem*. Te, instar canis famelici, quarentem escas.

9. 10. Sed cùm à divitibus rejectus fueris, ad meam egentem & algentem cœnam redibis, ad eam invitari cupies, & à me vicissim contemneris.

X L I V.

In malè frugalem.

1. Nunquā se cœnasse domi Philo jurat: & hoc est;

M 3

2. Non

2. Non cœnat, quoties nemo vocavit eum.

VERS. 1. Jurat se Philo
nunquam domi cenasse, sed
se ab aliquo nempe viro no-
bili semper invitatum fuisse. Et ita se res habet, nunquam
enim domi cenat; manet do-
mi suæ jejunos & incœna-
tus, cum non invitatur.

X L V.

In Calvum.

1. Vidissem modò fortè cum sedentem
2. Solum te, Labiene; tres putavi:
3. Calvæ me numerus tuæ fefellit.
4. Sunt illinc tibi, sunt & hinc capilli,
5. Quales nec puerum decere possint;
6. Nudum est in medio caput, nec ullus
7. In longa pilus area notatur.
8. Hic error tibi profuit Decembri,
9. Tunc cum prandia misit Imperator,
10. Cum panariolis tribus redisti.
11. Talem Geryonem fuisse credo.
12. Vites cenfeo porticum Philippi,
13. Si te viderit Hercules, peristi.

VERS. 2. *Tres &c.* Quia tria capita videre mihi visus sum, tua enim calva, tuum calvum caput, tribus æquivalet: in utrisque temporibus circum auriculas aliquantulum est capillorum, sed illi tamen ita sunt rari ac breves, ut vix rariores sint in infantibus: En primum & secundum caput, nempe duo tempora raris crinibus sparsa.

7. *Area.* In ea parte capitis, quæ à fronte ad occiput protenditur. En tertium quasi caput, pars nuda inter duo tempora.

8. *Hic error.* Quo triplex, pro uno, esse existimaris.

Decembri. Quo, per festa nimirum Saturnalia civibus munera & opsonia dabantur ab Imperatore.

10. *Panariolis.* Sportulis, canistris, vasis panariis.

11. *Talem.* Tricipitem, tergeminum.

12. *Philippi.* Erat hæc porticus adjuncta Herculis & Musarum templo, quod collapsum denuo excitaverat Marcius Philippus, Augusti Cæsaris vitricus, à quo nomen hæc porticus habebat. Si te igitur Hercules, (cujus erat in hoc templo insignis statua,) viderit, ratus alterum esse Geryonem, te interficiet.

XLVI.

In cœnīpetam.

1. Cœno domi quoties, nisi te, Charopine, vocavi,
2. Protinus ingentes sunt inimicitiae:
3. Meque petis stricto medium transfigere ferro,
4. Si nostrum sine tescis caluisse focum.
5. Nec semel ergo mihi furtum fecisse licebit?
6. Improbius nihil est hac, Charopine, gula;
7. Desine jam nostram, precor, observare culinam.
8. Atque aliquando meus det tibi verba coquus.

VERS. 1. 2. 3. Ordo est. Quoties domi meæ cœno, nisi te vocavi, si te non invitavi ad cenam, tunc mihi denuncias ingentes inimicitias, & quasi gladium in me stringis.

5. Quid ergo? Non licebit mihi cenare vel semel, clam te, ac me tibi suffurari? Furtum dicitur quodcumque

clam & aliis nō consciis fit.

6. Nihil est te importunius, nimium gulosus homo es.

8. *Det tibi verba.* Te decipiat. Dare verba est aliquem fallere, quasi nihil illi præter verba dare. Dicit tibi, me ab alio invitatum cenare foris, licet domi cœnem.

XLVII.

In imperitum caufidicum.

1. Hic qui libellis prægravem gerit lævam,
2. Notariorum quem premit chorus levis,
3. Qui codicillis hinc & inde prolatis
4. Epistolisque commodat gravem vultum,
5. Similis Catoni, Tullioque, Brutoque,
6. Expressere, Rufe, fidiculæ licet cogant,
7. Ave latinum, χαῖρε non potest Græcum.
8. Si fingere istud me putas, salutemus.

VERS. 1. *Libellis.* Chartis in quibus lites scriptæ &c.

2. Notarii, erant amanuenses, vel scribæ, aut librarii qui varia litium instrumenta scribebant. Per

Notas, sæpe significantur literarum quædam compendia, quibus illi scribæ plurimum utuntur.

Levis. Imberbis.

2. Qui gravi & severo, attento & serio vultu, aures

commodat prolatis sibi co- rum studium celebratur.
dicillis ; audit homines le-
gentes sibi de via, nunc co-
dicillum, nunc epistolam :
quasi omnium unus esset pa-
tronus civium. Codicilli
sunt vel testamenti tabulae,
vel diplomata principum,
vel epistolae longiores.

5. *Catoni*. Cujus laudatur
severitas & æquitas. Lege
Lib. I. Ep. I.

Tullio, cujus eloquentia ;
Bruto, cujus insigne litera-

6. Istamen, vir tam gra-
vis, tam eruditus, tam elo-
quens ; non potest quem-
quam vel latinè, vel græcè,
commodè salutare, tametsi
cogatur tormentis adhibi-
tis. Fidiculæ sunt funiculi
& nervi, quibus reorum
corpora in equuleo posita,
extenduntur.

8. *Salutemus*. Hominem
adeamus, periculum facia-
mus.

XLVIII.

Quis oblivisci beneficium debeat.

1. Quæ mihi præstiteris meministi, semperq; tenebo,
2. Cur igitur taceo, Postume? tu loqueris.
3. Incipio quoties alicui tua dona referre,
4. Protinus exclamat, dixerat ipse mihi.
5. Non bellè quædam faciunt duo: sufficit unus
6. Huic operi: si vis ut loquar; ipse tace.
7. Crede mihi, quamvis ingentia, Postume, dona
8. Auctoris pereunt garrulitate sui.

VERS. 2. *Tu loqueris*. Ideò
filco, quia nō files: quia præ-
dicas beneficia mihi à te da-
ta. Meum erat hoc facere.

4. *Exclamat*. Is cui tua
dona commemoro. *Dixerat*.
Postumus.

5. Sunt res quædam, quæ

minùs benè à duobus fiant.

6. *Huic operi*. Beneficio
prædicando.

8. *Auctoris*. Ejus qui be-
neficium contulit. Qui de-
dit igitur, oblivisci benefi-
cium debet: meminisse &
prædicare, qui accepit.

XLI X.

In poetam indoctum.

1. Colchida quid scribis, quid scribis, amice,
Thyesten?
2. Quò tibi vel Niobè, Basse, vel Andromachem?
3. Materia est, mihi crede, tuis aptissima chartis
4. Deucalion; vel, si non placet hic, Phaethon.

VERS. I.

VERS. 1. *Colchida*. Medeam: curita vocetur dixi lib. Spect. Epig. 25. Thyestes fuit Phelopis filius, Tantalus nepos, frater Atrei, cujus uxorem cum temerasset, Atreus ejus filium ipsi epulandum apposuit: hinc multa tragœdiæ nata.

2. Quò pertinet, qui convenit tibi, scribere Nioben? Sic Horatius scribit Epistola 5. Libri 1. *Quò mihi fortunas, si non conceditur uti?*

pro Quorsum, qua de causa, fortunas & opes habeo, si iis uti non licet? Andromache, fuit uxor Hectoris: Niobes nota est fabula, lege Ovid. 6. Metaph.

3. *Materia &c.* Innuit ejus poemata digna esse flammis, vel aquis. Quippe regnante in Græcia Deucalione contigit celebre, & decantatum poetis diluvium: Phaethon fulmine ustus periit.

4. *Hic*. Deucalion.

L.

Rhetor extemporalis.

1. Extemporalis factus est meus rhetor:
2. Calpurnium non scripsit, & salutavit.

VERS. 1. Extemporalis appellatur hoc loco qui dicit ex tempore, non meditatus, non paratus. *Meus*. Quem Epigrammate 22. laudaverat, quòd salutaret homi-

nes, quorum nomina scripserat ac didicerat. Ille nunc tantum profecit, inquit, ut Calpurnium salutaverit, quamvis ejus nomen omnino non scripserit.

L I.

Artes adolescentibus discenda.

1. Cui credas, Lupe, filium magistro
2. Quæris sollicitus diu, rogalque.
3. Omnes grammaticosque, rhetorasque
4. Devites, moneo: nihil sit illi
5. Cum libris Ciceronis, aut Maronis,
6. Famæ Rutilium suæ relinquat.
7. Si versus facit, abdicet poetam.
8. Artes discere vult pecuniosas?
9. Fac, discat citharædus, aut choraules.
10. Si duri puer ingeni videtur,
11. Præconem facias, vel architectum.

VERS. 6. Patiatur Rutilium, insignem oratorem,

quem Cicero laudat in Brutum, florere eloquentiæ fama.

7. Si amat versus facere, prohibe; ac, ni desinat, abdicam illum, exhereda. Miror hujus verbi significationem interpretes latuisse.

9. *Discat citharædus*. Subaudi, esse: vel, dictum hoc more Græcorum, qui cum verbo *disco* rectum sæpe casum jungunt. Legit Janus Gulielmius, *fac hiscat citharædus*. Verba enim *hiscere*, *hiare* usurpantur eleganter in re musica. Laudat versum Propertianum, *Tantum operis nervis hiscere posse meis*. alterumq; ejusdem de Apol-

line ad vivum depicto: *Visa marmorea carmen hiare lyra*. Opinor quia qui lyram pulsan, os diducunt, quasi vocem numeris, lyraeque vel lent sociare.

Choraules. Is est qui tibiam in choro, seu cætu cænantium, inflat; αὐλὸς tibia; χορὸς, chorus: χοραῦλης.

10. Si puer caret ingenio, præconem esse jube, vel architectum; sunt enim artes illæ magni quæstus, ingenii exigui. Dolet igitur bonas artes præ illis vilioribus, sæculo suo contemni.

L I I.

Honestum nomen.

1. Cum voco te dominum, noli tibi, Cinna, placere:
2. Sæpe etiam servum sic resaluto tuum

L I I I.

Vive hodie.

1. Cras te victurum, cras dicis, Posthume, semper:
2. Dic mihi cras istud, Posthume, quando venit?
3. Quam longè est cras istud? ubi est? aut unde petendum?
4. Numquid apud Parthos Armeniosque latet?
5. Jam cras istud habet Priami vel Nestoris annos,
6. Cras istud quanti dic mihi possit emi?
7. Cras vives: hodie jam vivere, Posthume, serum est,
8. Ille sapit, quisquis, Posthume, vixit heri.

VERS. 1. *Victurum*. Vivere accipit vulgò Martialis pro, genio indulgere.

4. *Parthos*. Parthi propriè dicti habitant inter Persidem ad meridiem, & Hyrcaniam ad septentrionem: Persis primum subditi, postea, Romanorum tempore,

tota Perside potiti sunt. Armenia, est regio in minoris Asiae, finibus ad Orientem, intra montes Taurum & Caucaum, l' *Armenia Ararat* olim.

5. *Priami*. Ad summam usque senectutem vixit Priamus: Nestor ætates hominum

nūm tres confecit: hic Gre-
corum dux: ille rex Troja-
norum.

8. *Heri.* Hoc enim solum
nostrum est ac certum, quod
est præteritum.

L I V.

Magna munera.

1. Quòd nō argentū, quòd non tibi mittimus aurū;
2. Hoc facimus causa, Stella diserte, tua.
3. Quisquis magna dedit, voluit sibi magna remitti
4. Fictilibus nostris exoneratus eris.

VERS. 2. Hoc in tuam gra-
tiam facio; tibi consulo non
mihi.

lutus ab onere magna mu-
nera remittendi. Fictilia,
sunt vasa ex argilla & luto
facta.

4. *Exoneratus.* Liber & so-

L V.

Obtreſtator quomodo ulciſcendus.

1. Allatres licet usque nos & usque,
2. Et gannitibus improbis laceſſas:
3. Certum est hanc tibi pernegare famam,
4. Olim quam petis in meis libellis
5. Qualiscunque legaris ut per orbem.
6. Nam te cur aliquis ſciat fuiſſe?
7. Ignotus pereas, miser, neceſſe eſt.
8. Non deerunt tamen hac in urbe forſan
9. Unus, vel duo, tresve, quatuorve,
10. Pellem rodere qui velint caninam.
11. Nos hac à ſcabie tenemus unguis.

VERS. 2. *Gannitibus.* Pro-
bris, maledictis. Proprie
vulpes gannire dicuntur.

3. 4. 5. Statuo de te peni-
tus ſilere, ne tuum nomen
olim in meis libellis lega-
tur, & qualemcumque fa-
mam inde conſequaris.

Erunt fortasse qui te vicif-
ſim remordere, & tuam pel-
lem caninam lacerare ve-
lint: ego à tam ſetido & ſca-
bioſo animali tangendo ab-
ſtinere conſtitui. Scabies
hoc in loco male accipitur
à Radero & aliis, pro male-
dicendi libidine.

10. 11. *Pellem rodere* &c.

L V I.

De ſuis hortis.

1. Jure tuo noſtris mancas licet hoſpes in hortis,

M 6

2. Si

2. Si potes in nudo ponere membra solo.
3. Aut si portatur tecum tibi magna supellex,
4. Nam mea jam digitum sustulit hospitibus.
5. Nulla tegit fractos nec inanis culcita lectos,
6. Putris & abrupta fascia recte jacet.
7. Sit tamen hospitium nobis commune duobus :
8. Emi hortos ; plus est : instrue tu ; minus est.

Vers. 1. 2. 3. Per me licebit utaris mea villa ; si nuda humo contentus , ac domo vacua esse potes , aut si tecum tuam affers supellectilem , eamque copiosam .

4. Mea supellex jam victa est , & attrita ab aliis hospitibus . Gladiatores victi digitum attollebant ut se victos faterentur . Vide Lib. Spect. Ep. 27. Digitum tollere est interdum , mancipem fieri , redimere aliquid & licitari , ut patet ex Tullio , Lib. 1. in Verrem , n. 141.

5. Nulla culcita in sterni-

tur lectis , ne inanis quidem , & pluma , tomentoque vacua .

6. *Fascia* . Intellige funes reticulatos , quas vulgò cingulas vocant , quibus transversis pars ima lecti sternitur , qui funes culcitam stramineam aut plumeam ferunt : pro quibus interdum asseres adhibentur .

7. Sed conveniamus ; communes sint ambobus nobis horti , tu eos adorna supellectile , siquidem ego illos emi , quod majus est .

L V I I.

In poetam se amantem .

1. Quid sentis , inquis , de nostris , Marce libellis ?
2. Si me sollicitus , Pontice , sæpe rogas .
3. Admiror ; stupeo ; nihil est perfectius illis ;
4. Ipse tuo cedit Regulus ingenio .
5. Hoc sentis ? inquis : faciat tibi sic benè Cæsar ,
6. Sic Capitolinus Jupiter , immò tibi .

Vers. 4. *Regulus* . Causidicus fuit eloquens & clarus , de quo antea .

5. 6. An hoc ita sentis , o Martialis ? inquit Ponticus : opto , precorque , ut ob eam rem bene tibi Cæsar faciat , bene Jupiter , qui in Capitolio colitur . Ita te ament , ut tu de meis versibus bene

atque amicè sentis .

Immò tibi . Immò , inquit Martialis , tibi sic faciant bene Cæsar & Superi , ut ego bene sentio de tuis versibus . Atqui de illis pessimè Martialis sentiebat , nec Ponticum , nisi ore tenus , laudaverat : itaque sic malè illi precatur . **Simplicius** sed mi-

nus argutè sic explicabis : de tuis carminibus sentire ,
Immo tibi. Tibi potiùs dent tenuitatem tuam & insci-
 Superi , Sapere ac modestè tiam agnoscere.

L V I I I.

Mors vitæ magistra.

1. Sextantes, Calliste, duos infunde Falerni:
2. Tu super æstivas, Alcime, solve nives.
3. Pinguescat nimio madidus mihi crinis amomo,
4. Lassenturque rosis tempora futilibus.
5. Jam vicina jubent nos vivere Mausolea,
6. Cùm doceant ipsos posse perire Deos.

VERS. 1. *Sextan es*. Ad
 Epig. 26. Libri 1.

Callistus. Nomen est ser-
 vi, ut Alcimus.

Super. Super vina: solve,
 infunde solutas nives super
 vina, ut refrigerentur; aut
 aquam frigidam, è nivibus
 expressam vino affunde.

Amomo. Est amomum ar-
 buscula quædam odorem
 suavissimum spirans; in Ar-
 menia nascitur; inde fiebant
 unguenta, quibus crines per-
 fundebantur.

4. *Sutilibus*. Textilibus, ne-

xis philyra. *Lassentur*. On-
 rentur coronis roseis.

5. 6. Videmus sepulchra
 Deorum: sic Augustum &
 Cæsares vocat, qui à Roma-
 nis inter Divos relati, pro
 more. Siquidem ergo ipsi
 Dii moriuntur, moriendum
 aliquando nobis homuncio-
 nibus erit: vivamus igitur
 dum licet. De Mausoleis vi-
 de Lib. Spectac. Ep. 1. Pota-
 bat in eo loco Martialis, un-
 de hæc sepulchra spectabā-
 tur. Consule pariter Ep. 44.
 Libri 2.

L I X.

Adulatur Domitiano.

1. Astra polumq; dedit, quãvis obstante novercâ,
2. Alcidx Nemex terror, & Arcas aper;
3. Et castigatum Libyæ ceroma palæstræ;
4. Et gravis in Siculo pulvere fusus Eryx:
5. Silvarumque tremor, tacita qui fraude solebat
6. Ducere nec rectas Cacus in antra boves.
7. Ista tuæ, Cæsar, quota pars spectatur arenæ?
8. Dat majora novus prælia manè dies.
9. Quot graviora cadūt Nemæo pōdera monstro?
10. Quot tua Mænalios collocat hasta fues?

11. Rca-

11. Reddatur si pugna triplex pastoris Iberi ;
 12. Est tibi qui possit vincere Geryonem .
 13. Sæpe licet Grajæ numeretur bellua Lernæ ,
 14. Improba Niliacis quid facit Hydra feris :
 15. Pro meritis cælum tantis , Auguste , dederunt
 16. Alcidae citò Dì : sed tibi ferò dabunt .

VERS. 1. Ordo est . Aper Arcas , hoc est , Arcadius ; & leo Nemæus , evexerunt Herculem ad astra , quamvis obstaret Juno . De illis monstris & Hercule plura vide in Libro Spect. & Lib. 4. Ep. 45. 43.

3. Et Anteus Afer , unctus ceromate , qui fuit castigatus id est , victus ab eodem Hercule in palæstra . Ceroma esse diximus , oleum pulveri & ceræ admixtum , quo athletæ inungebantur : hic ponitur pro Anteo ita inuncto Ep. 4. Lib. 4.

Palæstra . Sumitur pro luctatione & qualibet corporis exercitatione , vel pro ipso loco luctationis .

4. *Eryx* . Veneris filius , immani mole & fortitudine , degebat in Sicilia ; Herculem illuc ab Hispania venientem , provocavit ad cæstum certamen , ab eo victus demum & cæsus est . Virgil. 5. Æneid.

6. *Cacus* . Historiam vide in Virgil. lib. 8. Ille vaccas Herculis *non rectas* , id est , cauda in speluncam tractas , & inverfis , ne deprehenderetur furtum , vestigiis , abduxit in suum antrum .

7. Ista Herculis facinora quantula pars sunt eorum , quæ in tua arena quotidie spectantur ?

8. *Novus* . Alius ex alio : vel , renascens .

9. *Pondera* . Immanes belluæ , majores leone Nemæo .

10. Quot apros illi Mænalia similes aut majores , hasta unius è tuis venatoribus & gladiatoribus collocat , id est , abiicit humi , ac sternit ? De Mænalo Arcadiæ urbe & monte mentio incidit in Libro Spectac. Epigr. 25.

11. 12. Si renovetur Herculis pugna cum Geryone , qui pastor , five rex Hispaniæ fuit ; habes qui illum possunt vincere . Triplex pugna dicitur , quia ter vincendus Geryon erat , quippe tricorpor .

13. Quamvis rediret Hydra , eaque non una , tamen illa non esset comparanda cum crocodilis , qui sunt in amphitheatro cæsi . De Lerna dictum in eodem Epigr. 25. Libri Spectac. Crocodili frequentes sunt in Nili ripa .

16. *Serò* . Quia te diu sospitem nobis servabunt .

L X.

Parcus saluator .

1. Sæpe salutatus , nunquam prior ipse salutas :

2. Sic

2. Sic erit æternum, Pontiliane, vale.

VERS. 2. Salutatùs à me dici solet, teque indignum
 sapius, non respondes præ arbitror qui in homi-
 arrogantia, mortuus vide- num numero censearis,
 ris: itaque non dicam ti- multò minùs amicorum.
 bi deinceps salve, aut ave, Vale igitur æternùm, &
 sed vale, id quod mortuis morere.

L X I.

Hirundo lacerata.

1. Hibernos peterent solito cùm more recessus
2. Atthides, in nidis una remansit avis.
3. Deprendere nefas ad tempora verna reversæ,
4. Et profugam volucres diripere suæ.
5. Serò dedit pœnas, discerpi noxia mater
6. Debuerat: sed tunc cùm laceravit Itym.

VERS. 1. *Recessus*. Loca venerunt, & quasi piacu-
 remotiora & calidiora. lum fecisset, sprevissetque

2. *Atthides*. Volucres focias, lacerarunt.

Atticæ; hirundines: Progne 6. *Itym*. Progne Itym fi-
 quippe Pandionis Atticæ lium cæsum marito suo Te-
 regis filia in hirundinem reo, à quo suam sororem
 versa est. Philomelam temerata fuisse

3. Illam hirundinem, quæ se cognoverat, epulandum
 ceteras non erat secuta, a- apposuit. Ovid. 6. Meta-
 liæ redeuntē vere novo, in- morph.

L X I I.

In rufos Lesbia crines.

1. Arctoà de gente comam tibi, Lesbia, misi
2. Ut scires, quantò sit tua flava magis.

VERS. 1. *Arctoà gente*. nes; Romanæ matronæ ama-
 Germania, quæ tota vergit bant nigros; meretrices,
 ad septentrionem. De voce flavos: ridet igitur istam,
Arctos diximus Ep. 14. lib. cujus coma esset magis rufa,
 Spectac. Solebant Germani quàm omnes Germanorum
 rufos alere & laudare cri- nativæ comæ.

L X I I I.

Antonius Ciceronis percussor.

1. Antoni, Phario nil objecture Pothino,
2. Et

2. Et leviùs tabulà, quàm Cicerone, nocens :
3. Quid gladium demens Romana stringis in ora ?
4. Hoc admisisset nec Catilina nefas.
5. Impius infando miles corrumpitur auro :
6. Et tantis opibus vox tacet una tibi.
7. Quid profunt sacræ pretiosa silentia linguæ ?
8. Incipient omnes pro Cicerone loqui.

VERS. 1. O Antoni, qui nihil habes quod obiicere Pothino possis; qui Pothinum accusare jure non potes, siquidem longè graviùs illo peccavisti. Pothinus Ptolemæi regis Ægyptii famulus Pompejum Magnum, occidit jussu domini. Vide Lib. 3. Epig. 52.

2. *Tabula*. Proscriptionis. Antonius instituto triumviratu multos cives proscripsit, id est, neci destinavit, eorum nominibus in tabula publicè proposita scriptis, & addito pretio quod percussori numeraretur. Sententia versiculi est. Qui levius crimen admisisti tot cives proscribendo & interficiendo, quàm unum Ciceronem necando.

3. *Romana*. Ciceronis, qui Romæ quasi caput & lingua fuit. Porro ultima syllaba hujus vocis *Romana* producitur ob duas consonantes quæ sequuntur in voce *stringis*.

4. *Catilina*. Ille, Cicerone consulatum gerente, in rem publicam conjuravit: ejus conjurationem extinxit idē

Cicero, strangulatis in carcere principibus conjurationis: ipse Catilina, commisso contra senatus copias prælio, cæsus est.

5. *Corrumpitur*. Ut Ciceronem interficiat. Popilius Tulii percussor fuisse perhibetur, licet ab eodem Tullio in capitis causa defensus.

6. Tanto pretio emisti, ut Ciceronis vox fileret tibi: hoc est, ne illa vox increparet tua scelera. Ea, inquam, vox, cujus silentium tibi uni utile, ceteris quos defendebat, civibus damnosum fuit.

7. Quid prodest quòd magno pretio emeris, ut fileret de te Cicero, ut periret? Omnes, tacente Cicerone, tua scelera, quæ tegere non potes, palàm accusabunt: sic pro uno accusatore, jam sexcentos habebis: Vel omnes Ciceronem defendent. atque adeò multò plures defensores mortuus reperiet, qui partes ipsius & causam contrate agant, quàm vivus: unus pro se loquebatur, nunc omnes pro eo loquentur.

L X I V.

In decoctorem.

1. Infusum sibi nuper à patrono.

2. Ple.

2. Plenum, Maxime, centies Syriſcus
3. In ſellariolis vagus popinis
4. Circa balnea quatuor peregit.
5. O quanta eſt gula, centies comiſſe!
6. Quantò major adhuc, nec accubare!

VERS. 1. *Infuſum*. In crumenam fuſum, datum ab herero, à quo donatus fuerat libertate. Servi ab heris manum iſſi eos habebant in patronorum loco. Ordo eſt Syriſcus peregit, id eſt, dilapidavit, abſumpſit in popinis, plenum, id eſt, totum centies, ſibi à patrono iſuſum.

2. *Plenum centies*. Integram ſummam ſeſtertiorum centies ceterorum millium. Francicas videlicet libras 1000000. Roman. Scutator.

millia circiter ducenta viginti quinque.

3. *Sellariolis*. Sellariolæ popinæ dicebantur illæ, in quibus ad menſam non accumbebant, ut fiebat ab honeſtis civibus, & in juſto convivio; ſed in ſellulis ſedētes gulæ raptim indulgebant.

4. *Balnea quatuor*. Nempe Neronis, Grylli, Titi, Agrippæ: quæ in urbe tūm erāt celeberrima: & circa quæ vilebantur iſtæ viles popinæ.

6. *Accubare*. Ad menſam in lectulo accumbere.

L X V.

Æſtiva villa.

1. Humida quā gelidas ſummittit Trebula valles,
2. Et viridis Cancrī menſibus alget ager;
3. Rura Cleonæo nunquam temerata leone,
4. Et domus Æolio ſemper amica Noto
5. Te, Fauſtine, vocant: longas his exige meſſes
6. Collibus, hibernum jam tibi Tibur erit.

VERS. 1. 2. Quā valles ſunt humidæ propè Trebulam, ubi aer eſt frigidus, ipſo menſe Junio, ſole Cancrum tenente. Cancer ſignum eſt Zodiaci, numero quartum, cui cū ſol ſupponitur maximi ſunt calores in plaga ſeptentrionali. Trebula, eſt oppidulum in Sabi-

nis, nunc Monte Leone.

3. *Temerata*. Numquam uſta caloribus, quos Leonis ſidus affert. Cleonæ urbs Peloponneſi erat, propè quam Hercules leonem interfecit, in ſidera poſt relatum. Lib. Speſt. Ep. 5. & 25.

4. *Æolio*. Æolus rex ventorum. Virgil. 1. Æneid. Notus

tus est ventorum principum
unus, in Italiam imbres fri-
gidos advehens.

5. *Exige &c.* Transige dies
æstivos longiores, quibus
frumenta demetuntur.

6. Hyemem exiges posthac

Tibure, quæ urbs præ villa
& agro Trebulano videtur
esse calida, atque adeò hye-
mi traducendæ opportuna: li-
cèt Tibur ob frigidiorē au-
ram laudetur. Tiburis facta
mentio lib. 4. Ep. 45. 48.

L X V I.

Cur Theodoro non mittat sua carmina.

1. Non donem tibi cur meos libellos
2. Oranti toties, & exigenti,
3. Miraris, Theodore? magna causa est,
4. Dones tu mihi ne tuos libellos.

VERS. 4. *Tuos.* Qui sunt infulsè & ineptè scripti.

L X V I I.

Pompejorum sepulchra.

1. Pompejos juvenes Asia atque Europa, sed ipsum
2. Terra tegit Libyes; si tamen ulla tegit.
3. Quid mirum toto si spargitur orbe? jacere
4. Uno non poterat tanta ruina loco.

VERS. 1. Duos habuit Pom-
pejus Magnus filios: Cn. Pō-
pejum natu majorem, qui
victus à Cæsare, obiit Mun-
dæ in Hispania, quæ pars est
Europæ: & Sext. Pompejum
natu minorem, qui Miletum
(est urbs Asiæ,) Ab Anto-
nii militibus periit. *Ipsam.*
Pompejum Magnum.

2. *Libyes.* Ægypti, in qua
diu insepultus jacuit. Ideò
addidit, *si tamen ulla tegit.*
3. Quid mirum si virorum
tantorum ruina & funus Eu-
ropam, Asiam & Africā oc-
cupat? Magnum Pompejorū
nomen, magna gloria, ma-
gna quoque ruina, & orbe
sparsa toto esse debuit.

L X V I I I.

Jocus in adulteram.

1. Quæ legis causa nupsit tibi Lælia, Quincte,
2. Uxorem potes hanc dicere legitimam.

VERS. 1. Legitimæ uxo- & pudicæ, quæ ducuntur à
res vocantur vulgò, castæ viro post matrimonium san-
ctæ

æt & legitimè contractum. ribus, & graves luere pœ-
Domitianus revocaverat le- nas ni facerent. Iste Quin-
gem à Julio Cæsare olim ctus lege Julia cogente, sic
latam in adulteros, qua ju- Læliam duxerat: quam jo-
bebantur adulteras duce- co Martialis vocat legiti-
re, ac eas habere pro uxo- mam uxorem.

L X I X.

Remedium adversus famem.

1. Profecit poto Mithridates sæpe veneno,
2. Toxicæ ne possent sæva nocere sibi.
3. Tu quoque cavisti cœnando tam malè semper,
4. Ne posses unquam, Cinna, perire fame.

VERS. 1. Mithridates rex | evaserit. Tu quoque esurien-
Pōti in Asia, quem Pompe- di consuetudine facies ut
jus debellavit, cū timeret fame perire non possis.
ne veneno clam dato peri- 2. *Toxicæ*. Venena: quasi
ret, quotidie venenum bibe- taxica: taxus, arbor nocens;
re assueverat, adeò ut illi, cujus umbra exitialis esse
consuetudine ipsa, innoxiiū dicitur ac mortifera.

L X X.

In assentatorem.

1. Narratur bellè quidam dixisse, Marulle,
2. Qui te ferre oleum dixit in auricula.

VERS. 2. Oleum symbolum | & adulatoribus gaudet: qui
est assentationis. Oleum igi- assentationes in promptu
tur in auricula ferre meritò semper habet, quibus alie-
dicitur qui & adulator est, nas aures permulceat.

L X X I.

Libera & frugalis cœna.

1. Si tristi domicœnio laboras.
2. Turani, potes esurire mecum:
3. Non deerunt tibi, si soles πρὸ πινειν,
4. Viles cappadocæ, gravesque porri.
5. Divisis cybium latebit ovis:
6. Ponetur digitis tenendus unctis
7. Nigrà coliculus virens patellà,

8. Argentem modò qui reliquit hortum :
9. Et pultem niveam premens botellus :
10. Et pallens faba cum rubente lardo .
11. Mensæ munera si voles secundæ ,
12. Marcentes tibi porrigentur uvæ ,
13. Et nomen pyra quæ ferunt Syrorum ,
14. Et quas docta Neapolis creavit
15. Lento castanæ vapore tostæ :
16. Vinum tu facies bonum bibendo .
17. Post hæc omnia fortè si movebit
18. Bacchus , quam solet , esuritionem ,
19. Succurrent tibi nobiles olivæ
20. Piceni modò quas tulere rami ,
21. Et fervens cicer , & tepens lupinus .
22. Parva est cœnula (quis potest negare ?)
23. Sed finges nihil , audiesve fictum ,
24. Et vultu placidus tuo recumbes ;
25. Nec crassum dominus leget volumen .
26. Sed , quod non grave sit nec inficetum ,
27. Parvi tibia condyli sonabit .
28. Hæc est cœnula , Claudiam sequeris :
29. Quam nobis cupis esse tu priorem .

VERS. 1. 2. Si pigette domitux solum & tristem cœnare , poteris cœnare mecum , ita parcè tamen ac frugaliter , ut meritò adhuc post cœnam esurias .

3. Si soles *προπίνειν* . Si amas aliquid prægustare ante cœnam , reperiēs legumina ad eam rem idonea , v. g. cappadocas , (est genus lactucarum) cum porris , quorum odor est gravior &c. Nihil mirum , si dicatur *προπίνειν* de cibo , cùm vox *πρό* dicatur de gustu , qua voce esca etiam significatur : & verbum propinare , quod è græco factum est , de cibis etiam usurpetur . Sic Terentius . *Hunc ego vobis co-*

medendum propino . Potest tamen exponi cum Raderio in Analectis , *προπίνειν præbibere* . Si ante cœnam amas bibere , seu præbibere , dabo legumina quædam , quæ tibi sitim acuant .

5. *Cybius* . Est piscis genus , cujus caro admiscebatur ovis divisis , sive concisis in frustra : unde intritum quoddam fiebat , cybium etiam dictum .

6. *Unctis* . Propter oleum quod infundebatur caulibus . Coliculus est brassicæ pars tenerior . *nigra parella* est fumosa , vel parum nitida . Legunt nonnulli , *Unctis* , quia coliculus ab foco & igne recens .

9. *Botellus*. Genus est farciminis : apponebatur, ut fit hodieque, cum pul- te facta è pisis : aut ex ali- ca, quæ est farinæ purio- ris genus ; unde niveam vates vocat. Vide Ep. 31. Lib. 2.

11. *Secundæ*. In secundis mensis bellaria, & fructus apponebantur.

12. *Marcentes*. Matu- ræ, & rugosæ, lividæ : vel, siccatae fumo, sole, furno.

13. *Syrorum*. Pyra è Syria advecta.

15. *Vapore*. Igne calido, vel aqua. Tostæ enim, aut elixæ apponuntur.

16. *Bibendo*. Quod vinum per se parum est bonum, ip- sa siti bonum facies : cibo- rum quippe condimentum est fames ; & sitienti placet omne vinum.

17. Si post ejusmodi da- pes, adhuc appetentiam ci- bi faciet vinum, ut fit.

20. *Piceni*. Ager Picenus est in Umbria, Italiæ parte, olivis frequens. *La Marca d'Ancona*.

21. *Cicer*. Est genus pisi, quod frigebatur : Lupinus est genus leguminis.

23. *Finges*.... Non fictis narrationibus & molestis condientur epulæ, ut in di- vitum accidit mensis, ubi convivæ omnia faciunt ac loquuntur ad gratiam, ad veritatem ferè nihil.

24. *Tuo*. Non coacto, non alienam in gratiam & vo- luntatem composito.

25. *Dominus*. Ego, cænæ pater.

27. *Tibia parvi condy- li*, est tibia exigui forami- nis : tibia exiguo digito tangenda molliter, non to- to vel fortiori. Condylus enim est illa pars averfi di- giti quæ extat, quæ contra- hitur & explicatur, cum di- gitus aperitur & clauditur : itaque pro toto digito sumi- tur. Suspiciatur Gruterus Condylum esse nomen ho- minis.

28. *Claudiam*. Invitabo etiam Claudiam, eam se- queris ; immò cupis illam adesse priorem, quippe quam plus nobis diligas.

LXXII.

Vestium ostentator.

1. Undecies unà surrexit, Zoile, cænà,

2. Et mutata tibi est, synthesis undecies:

3. Sudor inhæreret madida ne veste retentus,

4. Et laxam tenuis læderet aura cutem.

5. Quare ego non fudo, qui tecum, Zoile, cæno?

6. Frigus enim magnum synthesis una facit.

VERS. 2. Synthesis, quam vestis esset, explicui Ep. 38. lib. 2. Zoilus, ut ostenderet plures sibi esse vestes ejusmodi, fingeat se sudare, & quasi depositurus madidam sudore synthesisin, aliam sumebat. Vis non sudare? inquit Martialis; ne muta synthesises, una contentus es-

sto, quali ego utor, non sudabis, aut sudare te simulabis, immò algebis.

4. 6. *Laxam*. Calor enim poros laxat, quos aura frigida contrahit ac lædit.

5. 6. Cur ego non sudo? rogas? quia vestem unam tantum habeo, eamque detritam.

L X X I I I.

Liber immortalis.

1. Non totam mihi, si vacabis, horam
2. Dones, & licet imputes, Severe,
3. Dum nostras legis exigisque nugas.
4. Durum est perdere ferias: rogamus
5. Jacturam patiaris hanc, ferasque.
6. Quod si legeris ipse cum deserto
7. (Sed numquid sumus improbi?) Secundo;
8. Plus multò tibi debiturus hic est,
9. Quàm debet domino suo, libellus.
10. Nam securus erit, nec inquieta
11. Lassi marmora Sisyphi videbit,
12. Quem censoria cum meo Severo
13. Docti lima momorderit Secundi.

VERS. 1. 2. 3. Rogo te, ò Severe, si tibi est otium, si vacat, da mihi horam, eamque ne integram quidem, ut mea epigrammata expendas: hoc beneficium tantum arbitrabor ut facile passurus sim, illud mihi à te imputari, & in meis rationibus numerari, quasi rem magnam tibi deberem.

4. Satis intelligo durum tibi esse perdere otium his nugis lectitandis, tamen rogamus hoc animo æquo feras. *Ferias*. Fortasse Satur-

naliorū; aut alias id genus.

7. *Improbi*. Importuni, odiosè petaces.

10. Non adibit inferos, ubi Sisyphus marmor, seu lapidem, urget ad fastigium montis, unde semper lapis ultro relabitur. Æternum apud superos florebit.

13. *Lima*. Pro examine & judicio virorum doctorum usurpatur ea vox. Censoria dicitur, quia censores id habebant muneris, ut morum civium emendarent, ac notarent.

LXXIV.

Quinam diteſcant.

1. Semper eris pauper, ſi pauper es, Æmiliane,
2. Dantur opes nullis nunc, niſi divitibus.

LXXV.

In avarum.

1. Quid promittebas mihi millia, Gaure, ducenta,
2. Si dare non poteras, millia, Gaure, decem?
3. An potes, & non viſ? rogo, non eſt turpius iſtud?
4. I, tibi diſpereas, Gaure, puſillus homo es.

VERS.1. Nuper mihi pro-
mittebas ultro, te mihi da-
turum ducenta millia fe-
ſtert. Frācicas (libras 20000.
ſcutatos Rom. admodum
quater mille quingentos.
Nunc petenti mihi decem
millia, negaſte dare poſſe.
Libræ ſunt Gallicæ 1000.
Romani verò nummi ſcuta-
ti ducenti viginti quinque.

3. An potes quidem mihi
dare iſta decem millia, ſed
non viſ dare, quia metuiſ-
ne non reddam, vel aliam

ob cauſam? Eſto ſanè, at cur
pollicebaris? Nonne eſt tur-
pius negare cū promiſeris,
quàm nihil promittere?

4. I, tibi &c. Malè pereas.
Tibi abundat hoc in loco: ut
ſæpe aliàs, v.g. in adverbio,
ecce tibi. Abi in malam rem
cum tuis opibus, homo eſ il-
liberalis, anguſti & puſilli
animi. Libenter legerim cū
Scriverio: I, tibi diſperdas.
Hoc ſenſu: ſerva tibi tuos
nummos, & eos diſperde,
malè perde & conſume.

LXXVI.

Αἰτιμαΐδεια.

1. Inſequeris, fugio; fugis, inſequor; hæc mihi
mens eſt:
2. Velle tuum nolo, Dindyme, nolle volo.

VERS.2. *Velle tuum.* Helle-
niſmus eſt: pro, id quod viſ.
Quod arridet tibi, mihi di-

ſplicet; quod tibi diſpli-
cet, arridet mihi.

LXXVII.

Par pari.

1. Jam triſtis nucibus puer relictis.

2. Cla-

2. Clamose revocatur à magistro :
3. Et blando malè proditus fritillo ,
4. Arcana modò raptus è popinà ,
5. Ædilem rogatus aleator .
6. Saturnalia transiere tota ;
7. Nec munuscula parva , nec minora
8. Misisti mihi , Galla , quæ solebas .
9. Sanè sic abeat meus December .
10. Scis certè , puto , vestra jam venire
11. Saturnalia Martias Kalendas :
12. Tunc reddam tibi , Galla , quod dedisti .

VERB. 1. 2. Abierunt Saturnalia , magistri revocant pueros ad ludum literariū , jubentque illos nuces quibus lusitant , omittere .

3. Et aleator madidus , seu benè potus , qui in popina ludit aleam , clàm , nèpe jam transactis Saturnalibus , sono talorum in fritillo concussorum proditus , ac deprehensus , rogat veniam ab Ædile . Alea Saturnalibus permessa , reliquis temporibus vetabatur . De Fritillo vide Lib. 4. Ep. 11.

9. *Meus* . Virorum fuerant Saturnalia : Martialis verò , festa mulierum ; quæ tamen feminarum Saturnalia tertio post versu vocat . Vide Horat. nostrum lib. 3. Ode 7. Saturnalibus mittebant munera viris feminæ .

12. *Quod dedisti* . Nempe nihil . Nihil dedisti : nihil dabo .

M. VAL. MARTIALIS

EPIGRAMMATUM.

LIBER SEXTUS.

EPIGRAMMA I.

Librum amico mittit.

1. **S**extus mittitur hic tibi libellus,
2. In primis mihi care Martialis,
3. Quem si terferis aure diligenti,
4. Audebit minùs anxius tremensque
5. Magnas Cæsar in manus venire.

VERS. 2. *Martialis*. Erat hic vatis nostri amicus, de quo sæpe antea.

3. *Terferis*. Purgaveris, e-
mendaveris, eum audien-

do diligenter : libri enim quasi nobiscum loquuntur, & auris est symbolum judicii, censuræque.

5. *Cæsar*. Domitiani.

I I.

Domitiani filio Genethliacum.

1. Nascere Dardanio promissum nomen Julo,
2. Vera Deum soboles, nascere magne puer.
3. Cui pater æternas post sæcula tradat habenas;
4. Quique regas orbem cum seniore senex.
5. Ipsa tibi niveo trahet aurea pollice fila,
6. Et totam Phryxi Julia nebit ovem.

VERS. 1. *Nascere*. Fautis omnibus in lucem editus sis. *Promissum*, &c. O puer promisse à fatis Julo Æneæ filio, & à fatis destinate ut illius gereres nomen.

Dardanio. A Dardano Æneas ortus. III. Æn. vers. 168.

2. *Vera* &c. Quia Domitiani filius, qui se Deum volebat appellari; tum, Romani Imperatores ab Vene-

N

re

re per Æneam oriundi, se
Deorum genus vocitabant.

3. *Habenas*. Clavum Imperii, orbis regimen. *Æternas*. Id est, diu tractandas: five, æterni & immortalis imperii habenas.

6. *Phryxi*. Fuit Phryxus Athamantis filius, qui cum novercam Nephelen, feminam impotentissimam, ferre non posset, è paterna domo unà cum Helle sorore profugit: abduxere secum arietem eximium, aureo vellere, cujus in tergo (ut Hellespontum, angustum fretum, quod Europam ab Asia separat, traiceret) cum navis nulla suppeteret, sederunt. Helle in mare decidit, & Hellesponto nomen

dedit, Phryxus in Colchidem pervenit ad Æeten Medæ patrem: ibi arietem Marti immolavit, ejusque aureum vellus Æetæ tradidit: aries in sidera relatus est.

Julia. Erat illa Tito genita, Domitiani fratre, paulò ante demortuo, & ipsi Domitiano patruo suo, carissima. Non igitur Parcæ stamina, ut solent ceteris hominibus nascentibus, è fatali colu ducent huic puero, sed ipsa Julia Parcæ omnibus nobilior, nebit: aurea stamina & felicia fata trahet, ac totum vellus aureum famosi arietis, quo Phryxus olim mare trajecerat, impendet in eam rem.

III.

Roma emendata.

1. Censor maxime, principumque princeps,
2. Cum tot jam tibi debeat triumphos,
3. Tot nascentia templa, tot renata,
4. Tot spectacula, tot deos, tot urbes;
5. Plus debet tibi Roma, quod pudica est.

VERS. 1. *Censor*. Domitianus octavo suo consulatu censoris perpetui munus sibi sumpsit anno Urbis C. 834. Christi, 83. ac leges de pudicitia novas condidit, antiquas instauravit, &c.

3. *Renata*. Restituta, reparata.

4. *Tot Deos*. Novis quibusdam Diis templa condiderat, seu nova quadam appellatione insignitis, ut Fortunæ reduci, Jovi custodi &c.

IV.

Nummos rogat.

1. Rustica mercatus multis sum prædia nummis;
2. Mutua des centum, Cæciliane, rogo.
3. Nil

3. Nil mihi respondes? tacitum te dicere credo,
 4. Non reddes: ideò, Cæciliane, rogo.

VERS. 2. *Centum*. Subaudi, festeria; id est, libras Francicas 10000. Quænam sint prædia rustica, quænam urbana; dixi Ep. 25. lib. 3.

4. *Non reddes*. Verba sunt Cæciliani, secum id dicentis: ò Martialis, non reddes si tibi dederò.

Ideò rogo. Respondet Martialis. Quia nolo reddere, ideò peto, nempe ut des gratis. Rogant propriè, qui stipem aut donum petunt; unde mendici, rogatores vocantur: poscunt seu petunt, qui reddere aut possunt, aut volunt.

V.

Lex Julia de adulteris.

1. Julia lex populis ex quo Faustine renata est,
 2. Atque intrare domos iussu pudicitia:
 3. At minùs, aut certè non plus, tricesima lux est,
 4. Et nubit decimo jam Thelesina viro.
 5. Quæ nubit toties, non nubit: adultera lege est,
 6. Offendor mœchà simpliciore minùs.

VERS. 1. *Julia lex*. Sic est appellata à C. Julio Cæsare Octaviano Augusto, & hujus legis capita refert eruditus Brissotius. Vocabatur autem de adulteriis, aut de pudicitia. Vid. Svet. c. 34. vitæ Augusti. Porro in ea lege sanciebatur, ut si mulier post adulterium commissum, alteri nuberet, non posset accusari de adulterio, nisi ejus adulter accusaretur ante ac reus fieret. Itaque adulteræ relictis viris suis, statim alteri, interdum ipsi adultero, nubebant, ut effugerent pœnas sibi imminentes à mari-

tis, qui operam sæpe ludebant in accusando adultero: ita ut nonnullæ intra mensam decies nuberent, ut hæc Thelesina.

Renata. Revocata, renovata. Quidam codices non habent hoc primum distichum.

5. 6. *Non nubit*. Pro legitima uxore haberi nequit: vera & legitima est adultera. Præstaret ut simpliciter & candidè se adulteram fateretur, nec abuteretur legis privilegio ad scelus tegendum, ejusque pœnam declinandam.

VI.

Conditio felix.

1. Prætores duo, quatuor tribuni,

N 2

2. Sc-

2. Septem caufidici, decem poetæ,
3. Cujusdam modò nuptias petebant
4. A quodam fene, non moratus ille
5. Præconi dedit Eulogo puellam.
6. Dignum quid fatuo, Severe, fecit?

VERS. 1. *Prætores*. Prætor dicebatur ille magistratus qui jus dicebat. Epig. 55. lib. 4. Tribuni alii erant urbani seu plebis; qui jura populi tuebantur: alii milites, qui certæ parti exercitus præerant. Ep. 55. lib. 3.

3. *Cujusdam*. Puellæ. Se-

ne: puellæ patre aut tutore.

6. Quid ille fecit dignum fatuo? Nonne sapienter fecit? nonne jam præconis conditio est potior quàm omnium prætorum, tribunorum? &c. Legit Scribærius: *Dic, numquid fatuè, Severe, fecit?*

V II.

Eques è somno excitatus.

1. In Pompejano dormis, Lævine, theatro:
2. Et quereris si te suscitât Oceanus?

VERS. 1. *Dormis*. Ille fictus eques ne ab Oceano designatore jubere tur è 14. ordinibus exire, somnum simulabat. De ordine sedendi in theatro dictum Ep. 23. lib. 5.

Pompejano. Erat illud theatrum in regione urbis

nona, capiebatque octoginta hominum millia.

2. *Suscitat*. Lusus in hoc verbo est: sensus enim esse potest; è somno te excitat: vel, eiicit te de sedili, jubet ut surgas, abeasque. Vide lib. 5. Ep. 8. 14.

V I I I.

Argutè nummos à Domitiano petit.

1. Pauca Jovem nuper cùm millia fortè rogarem;
2. Ille dabit, dixit, qui mihi templa dedit.
3. Templa quidem dedit ille Jovi; sed millia nobis
4. Nulla dedit: pudet, heu, pauca rogasse Jovem.
5. At quàm non tetricus, quàm nullà nubilus irâ,
6. Quàm placido nostras legerat ore preces!
7. Talis supplicibus tribuit diademata Dacis;
8. Et Capitolinas itque reditque vias.
9. Dic precor, ò nostri dic conscia Virgo tonantis,
10. Si negat hoc vultu, quo solet ergo dare?

11. Sic

11. Sic ego: sic breviter posita mihi Gorgone
Pallas;

12. Quæ nondum data sunt, stulte, negata putas?

VERS. 1. *Pauca millia*. Sestertiorum videlicet.

2. *Ille*. Domitianus (inquit Jupiter) tibi hos nummos dabit, qui templum mihi extruxit. Capitolium infrauraverat, uti memoravimus. Ep. 10. lib. 5.

4. *Pudet heu*. Pudore afficior quod qui rem tantillam rogarem, à Jove repulsam tamen tulerim.

6. *Preces*. Libellum supplicem.

7. *Talis*. Ore tam placido, tam læto. De Dacis triumphavit Domitianus. Vid. Ep. 52. hujus libri, & lib. 5. Ep. 3.

8. Talis est, cum per viam sacram progreditur in capitolium, Jovi scilicet gratias

actus post relatum de hostibus triumphum.

9. *Virgo*. Pallas, quam Domitianus præcipue colebat, & quam, velut ejus arcanorum omnium consciam, interrogat Martialis.

Nostri Tonantis. Domitiani, qui Jupiter quasi terrestris & præsens est.

10. Si tam hilari vultu negat, quâto hilariore annuit?

11. *Gorgone*. Scuto, in quo erat pictum Medusæ, unius è Gorgonibus, caput. Deposuerat autem scutum Dea ne terrorem vati iniiceret. De hoc scuto lege lib. VII. Ep. 1.

12. Si nondum dedit, non ideò negavit: tantum distulit, brevi dabit, confide.

I X.

Qui vult amari, amet.

1. Quod nō sit Pylades hoc tēpore, nō sit Orestes

2. Miraris? Pylades, Marce, bibebat idem.

3. Nec melior panis, turdusve dabatur Oresti;

4. Sed par, atque eadem cœna duobus erat.

5. Tu Lucrina voras, me pascit aquosa Peloris;

6. Non minùs ingenua est & mihi, Marce, gula.

7. Te Cadmea Tyros, me pinguis Gallia vestit:

8. Vis te purpureum, Marce, sagatus amem?

9. Ut præstet Pyladen, aliquis mihi præstet Orestē:

10. Hoc non fit verbis, Marce: ut ameris, ama.

VERS. 1. *Pylades*. Filius fuit Strophii regis Phocensium, Orestes verò filius Agamemnonis & Clytemnestræ, qui cum patrem ab Ægypto ma-

tris adultero cæsum ultus esset, interfecta matre, variis exinde periculis vexatus, in illis locum Pyladen semper habuit, qui tãto eum

amore complectebatur, ut pro illo emori non dubitaret; ac utriusque amicitia proponatur in specimen & exemplum.

2. *Idem*. Vinum: eodem utebatur vino, atque Orestes amicus.

3. *Lucrina*. Subaudi ostrea, quæ optima nascebantur in Lucrino lacu, de quo egimus Ep. 64. lib. 1.

Peloris. Est ostrei deterioris genus. Aquosam Peloridem vocat, quia succum & saporem habet elutum, & insulsum.

6. *Ingenua*. Delicata, erudita, ut ingenui esse solent: apta dignoscendis dapibus

exquisitis, quibus homines lauti & ingenui ferè vescuntur.

7. Te vestiunt lanæ purpureæ, tinctæ in urbe Tyro, quam Cadmus condidit: (Epig. 36. lib. 1.) ego vestior pingui & rudi fago, quod in Gallia conficitur. Sagum est militaris quædam penula: sagatus, qui sagum gerit.

9. Ut similis sim Pyladi, similis sit amicus meus Orestes.

10. Amicitia non continetur verbis, salutationibus, & aliis id genus deliciis urbanitatis, sed opum ac rerum ceterarum communicatione.

X.

Empta cesaries.

1. Jurat capillos esse, quos emit, suos

2. Fabulla: numquid illa, Paulle, pejerat?

VERS. 2. An illa mentitur quod emit, suum dicere. Sic & pejerat? neutiquam: illos excusando accusat. Vid. Ep. enim emit, & potest quisque, 18. Lib. 2.

XI.

De statua Julia.

1. Quis te Phidiaco formatam, Julia, cælo:

2. Vel quis Palladiæ non putet artis opus?

3. Candida non tacitâ respondet imagine Lygdos,

4. Et placido fulget vivus in ore decor.

5. Ludit Acidalio, sed non manus aspera, nodo,

6. Quem rapuit collo, parve Cupido, tuo.

7. Ut Martis revocetur amor, summique Tonantis;

8. A te Juno petat ceston, & ipsa Venus.

V. 1. *Phidiaco cælo*. Arte & scalprum seu stilus, quo la manu Phidiæ, insignis statuas inciduntur.

Quarii. Cælum autem est

Julia. De illa dictum supra,

pra, Epig. 2. Huic statuam Domitianus poni iusserat è marmore, habitu ac ritu Veneris cestum tenentis. Est porrò cestus, Veneris cingulum, seu fascia quædam, quæ hanc habere vim credebatur, ut is amore insaniret, quem eà Venus percussisset.

2. Quis ab ipsa potius Pallade positam esse neget?

3. Tam affabrè facta est statua è marmore, ut loqui videatur. *Candida Lygdos*, est, marmor candidum, ex quo statua cõstat, advectum è Lygdo, quæ pars est montis Tauri in Asia; *respondet*, id est, videtur loqui & respondere in *immagine*, in statua, *non tacita*, sed quasi spirante & vocali.

4. *Decor*. In vetustis aliquot libris legitur *liquor*: quæ vox notat splendorem quemdam lubricum, qui in statua aquæ defluat & sparga-

tur. Ita Claudianus dixit, in IV. Consulatu Honorii: *Chlamys effluit auro*: id est, emittit aureum splendorem. Statius silv. 1. *Splendor ab alto defluus*. Turnebus mavult indicari hoc vocabulo, *liquor*, mollitudinem quandam & teneritatem: sic vocem sæpe appellant poetæ liquidam, id est, mollem, teneram.

5. Manus Juliæ, in hac statua, gerit, ludentis in speciem, nodum seu cestum Veneris Acidaliæ. Venus ita vocatur ab Acidalio fonte Bæotiæ, illi sacro.

8. Si Venus a mari à Marte iterum velit, (lib. V. Ep. 7.) & Juno à Jove, cum quo sæpe illam inimicitias exercere poetæ perhibent, petant deinceps cestum à te, ò Julia, cujus in manu erit efficacior, quàm si à Venere daretur.

X I I.

Scriptor eximius.

1. Versus scribere posse te disertus
2. Affirmas, Laberi: quid ergo non vis?
3. Versus scribere qui potest disertus,
4. Non scribat, Laberi: virum putabo.

VERS. 4. Si ille non scribat, putabo esse magni & præstantis animi virum, qui gloriam possit, & boni poetæ famam contemnere. Talem esse te non arbitror: imperitum potius credo, quem infamiæ metus deterreat.

X I I I.

Sepulchrum formica.

1. Dum Phaethonteà formica vagatur in umbra,
2. Implicuit tenuem succina gutta feram.
3. Sic modò quæ fuerat vità contempta manente,
4. Fune-

4. Funeribus facta est nunc pretiosa suis.

V. 1. Dum formica vaga-
tur sub umbra populi, (so-
rores Phaetontis in arbores
populos mutatas fuisse fabu-
lis proditum est) incidit in
guttam electri, quod ex istis
arboribus manat, & in hoc
visco implicata mansit. Le-
ge similia duo Ep. 25. & 47.
in Lib. 4.

X I V.

Cinnamus, Cinna.

1. Cinnam, Cinname, te jubes vocari:
2. Non est hic, rogo, Cinna, barbarismus?
3. Tu si Furius ante dictus esses,
4. Fur ista ratione dicereris.

VERS. 1. Cinnarum olim
apud Romanos illustris fa-
milia fuit. Ab ea ut oriun-
dus videretur Cinnamus
quidam tonfor, homo igno-
bilis, volebat se pro Cinna-
mo Cinnam, detracta una
syllaba, vocitari.
2. *Barbarismus.* Est locu-
tio barbara. De illo Cinna-
mo est epigramma in Lib. 7.
ordine 53.

X V.

Consolatio de patris obitu.

1. Sancta Salonini terris requiescit Iberis,
2. Quà melior Stygias non videt umbra domos,
3. Sed lugere nefas: nam qui te, Prisce, reliquit,
4. Vivit quàm voluit vivere parte magis.

VERS. 1. *Iberis.* Hispanis,
ab Ibero fluvio, *Ebro.* Salo-
ninus in Hispania tumula-
tus est.
4. *Qua parte.* Nempe in te
superstite. Adhuc in te vi-
vit: non totus est mortuus.

X V I.

Ineptus causidicus.

1. Non de vi, neque cæde, nec veneno,
2. Sed lis est mihi de tribus capellis:
3. Vicini queror has abesse furto.
4. Hoc iudex sibi postulat probari:
5. Tu Cannas, Mithridaticumque bellum;
6. Et perjuriam Punici furoris,

7. Et

7. Et Sullas, Mariosque, Muciosque
8. Magna voce sonas, manuque tota.
9. Jam dic, Postume, de tribus capellis.

VERS. 3. Queror illas mihi à vicino subreptas.

5. *Cannas*. Cannæ, oppidulum est Apuliæ, ubi Romani magna clade affecti ab Annibale fuerunt circa annum ab U.C. 540.

Mithridaticum. Mithridates Rex Ponti (est Asiæ regio) gravia cum Romanis bella gessit. Vide orationem Ciceronis pro lege Manilia. Illum penitus debellavit Pompejus anno U.C. 691.

6. *Punici furoris*. Pœni sive Carthaginienses erant perfidi ac fœdifragi: tria bella cum Romanis maximè gesserunt, de quibus diximus Libro 2. Epigramm. 2.

6. *Syllas*. L. Corn. Sylla bellum civile contra Marium gessit circa annum U.C. 660. Marium in Africā fugere compulit, qui Romam paulò post rediens urbē cædibus complevit, & Syllam ex Asia Mithridatico bello revertentem pertimescens, voluntaria crapula perit: Sylla rerum potitus dictatorem se creari curavit, ac subinde sponte abdicata dictatura, pediculari morbo confectus est Puteolis propè Neapolim.

Mucios. Mucius Scævola, inter ceteros Mucios illustris fuit. Laudatur Ep. 22. Lib. 1.

X V I I.

Qui citò dat, bis dat.

1. Mutua te centum sestertia, Phœbe, rogavi:
2. Cùm mihi dixisses; exigis ergo nihil?
3. Inquiris, dubitas, cunctaris, meque diebus
4. Teq; decem crucias: jam, rogo, Phœbe, nega.

V. 1. 2. Cùm aliquando mihi ultro dixisses, Phœbe, (nomen est aliquod fictum) ò Martialis, nihilne tandem à nobis petis? senties me amicū & liberalem si quid exigas: ego rogavi te mutua centum sestertia: tu continuo cœpisti, inquirere, nempe

quando vellem illa dari, & alia id genus à me petere, dubitare, tergiversari, &c.

Centum sestert. Nummi sunt Francici 10000.

4. *Nega*. Apertè nega, noli te amplius meque macerare ac vexare, quærendo varias negandi causas.

X V I I I.

Malè togatus.

1. Nil lascivius est Charisiano,
2. Saturnalibus ambulat togatus.

VERS. 1. 2. Senatores & equites Saturnalibus togam deponebant ac sumebant syntheses, de quibus antea dictum: Carisianus pauper cum synthesim non haberet, retinebat togam: poeta ridens hoc ascribit lasciviae, id est, arrogantiae & putidae elegantiae, quasi ille cives suos, & morem publicum contemneret.

X I X.

Cauta fortitudo.

1. Marcelline, boni soboles sincera parentis,
2. Horrida Parrhasio quem tegit Ursa iugo:
3. Ille vetus pro te patriusque quod optat amicus
4. Accipe, & hæc memori pectore vota tene:
5. Cauta sit ut virtus, nec te temerarius ardor
6. In medios enses sævaque tela ferat.
7. Bella velint, Martemque ferū rationis egentes:
8. Tu potes & patriæ miles, & esse decus.

VERS. 1. *Sincera*. Vera, genuina. *Parentis*. Marcellinum hunc sæpe celebrat, virum bello bonum, qui tunc in oris septentrionalibus militabat. Est enim ursa signū septentrionale, prope Plaustrum, seu currum Bootæ, quod jugum hic appellat (lib. Spectac. 14.) Mulierem Arcadium, Callisto dictam, in ursam celestem mutatam fuisse Poetæ finxerunt. Arcadia autē, Græciæ regio, Parrhasia olim est appellata.

3. *Ille*. De se loquitur ipse Martialis, ac se vocat patrium, id est, patris Marcel-

lini amicum. Accipe igitur quid optem, quid te monitum velim.

7. Sensus est; Homines imprudentes, sapientia & bonis artibus destituti, temerè in mortem ac ferrum ruant: tu potes patriæ esse propugnator in bello, ac miles, pro illa moriēdo: & idem ipse potes patriæ esse decus, pro illa vivendo, & eam pacis ac bonarum artium ornamentis illustrando: itaque vitæ & salutis consule, quæ non minorem patriæ gloriam & utilitatem afferet, quàm mors tua.

X X.

In avaros parentes.

1. Bis vicine Nepos (nam tu quoque proxima Floræ
2. Incolis, & veteres tu quoque Ficelias)
3. Est tibi, quæ patriâ signatur imagine vultus,
4. Testis maternæ nata pudicitiae.

5. Tu

5. Tu tamen annofo nimium ne parce Falerno:
 6. Et potius plenos ære relinque cados.
 7. Sit pia, sit locuples, sed potet filia mustum.
 8. Amphora cum domina, nunc nova, fiat anus,
 9. Cæcuba non solos vindemia nutriat orbos:
 10. Possunt & patres vivere, crede mihi.

VERS. 1. *Bis vicine*. Qui ædes meis vicinas & in urbe, & ruri habes: in urbe, propæt templum Floræ, cui proxima loca, ut ego, tenes; ruri, in pago Ficeliis: fuit ille in via Nomentana, sic dictus à copia ficorum arborum.

3. 4. Habes filiam tibi simillimam: quæ similitudo significare esse illam ex te genitam: atque adeò esse tibi uxorem pudicam. *Laudatur simili prole puerpera*: Horat. l. 4.

6. *Ære*. Pecunia. Nummos tuos filia relinque, non vina: hæc bibe & genio in-

dulge, illos nata serva.

7. *Mustum*. Vinum recens, & hornum.

8. Tua filia condat ipsa sibi vinum, & servet illud in amphoris, quæ nunc novæ sunt & recentes, sed cum ipsa, illarum domina fiant vetulæ, & senescant.

9. 10. Vinum generosum & nobile, quale in Cæcubo Campaniæ monte colligitur, (Lib. 2. Ep. 34.) non tantum ab iis bibendum est qui liberis carent, sed ab iis etiam qui habent. Non debent parentes parcè ac duriter vivere in gratiam liberorum. *Vivere*. Genio indulgere.

X X I.

Epitaphium.

1. Libertus Melioris ille notus,
 2. Tota qui cecidit dolente Roma,
 3. Cari deliciæ breves patroni,
 4. Hoc sub marmore Glaucias humatus
 5. Juncto Flaminia jacet sepulchro:
 6. Castus moribus, innocens pudore,
 7. Velox ingenio, decore felix;
 8. Bis senis modò messibus peractis
 9. Vix unum puer applicabat annum.
 10. Qui fles talia, nil fleas viator.

VERS. 1. *Melioris*. Novus donatus libertate. men est divitis Romani ac nobilis. Libertus, est ser-

vus donatus libertate.

3. *Patroni*. Servi heros à quibus donati fuisset libertate,

tate, in patronorum loco habebant.

5. *Juncto*. Vicino. Propter vias ponebātur sepulcra. De via Flaminia dictū ep. 51. l. 4.

9. *Applicabat*, addebat. Decimum tertium annum nondum expleverat.

10. *Talia*. Glaucie mortē. *Nil fleas*. Esto semper felix.

XXII.

Quæ cara, non diuturna.

1. Non de plebe domus, nec avaræ verna catastræ,
2. Sed domini sancto dignus amore puer:
3. Munera cū posset nondum sentire patroni,
4. Glaucia libertus jam Melioris erat.
5. Moribus hoc fortunæq; datū: quis blandior illo?
6. Aut quis Apollineo pulchrior ore fuit?
7. Immodicis brevis est ætas, & rara senectus:
8. Quidquid ames, cupias non placuisse nimis.

VERS. 1. &c. Glaucia non erat de grege ac turba domesticorū servorū, qui vulgò malè nati & corpore & animo sunt; non erat verna, (Lib. 1. Ep. 36.) qualis proponitur ab avaris vëditoribus venalium servorum, in catastræ: quæ machina erat lignea, instar caveæ, in qua mācipia vëdenda prostabāt.

3. 4. Ea ætate, qua nondum poterat manumissionis suæ beneficium intelligere, scilicet annum duodecim vix egressus, jam libertate donatus erat.

5. *Hoc*. Libertas.

6. *Apollineo*. Apollinis in-
tonsa cæsaries & forma laudatur.

7. *Immodicis*. Insigni aliqua dote præstantibus.

2. Vide superius Epigr.

XXIII.

Gratia tarda, ingrata.

1. Sex sestertia si statim dedisses,
2. Cū dixti mihi; sume, tolle, dono:
3. Deberem tibi, Pæte, pro ducentis.
4. At nunc cū dederis diū moratus,
5. Post septem puto, vel novem Kalendas,
6. Vis dicam tibi veriora veris?
7. Sex sestertia, Pæte, perdidisti.

VERS. 1. Si mihi statim dedisses sex sestertia, quando illa mihi promissisti, cū dixisti, sume, do illa tibi: deberem

berem tibi tantas gratias, que mensis. Lib. 4. Epig. 54.
 quantas si dedisses ducenta. 7. *Perdidisti*. Quia bene-
 Sex sestertia valent libras ficiam ista mora corrupti-
 Gallicas 600. Rom. scutatos fti: neque tibi quidquam
 circiter 135. debere me puto promune-
 5. *Kalendas*. Menles. Ka- re tam tardo, tanta mora
 lende sunt prima dies cujus- redempto.

XXIV.

Otho Catone major.

1. Cùm dubitaret adhuc belli civilis Enyo,
2. Forfitan & posset vincere mollis Otho;
3. Damnavit multo staturum sanguine Martem,
4. Et fodit certà pectora nuda manu.
5. Sit Cato, dum vivit, sanè vel Cæsare major:
6. Dum moritur, numquid major Othone fuit?

V. 1. *Enyo*. Cùm Enyo, five belli civilis exitus esset adhuc in dubio positus, cū adhuc Otho posset vincere, cū nondum ejus res & fortuna esset desperata, ipse condemnavit bellum quod tam cruentum patriæ futurum videret, ac se ferro confodit. *Enyo*. Vide lib. 4. Ep. 54.

2. *Otho*. Romanus fuit Imperator octavus. Ad Suetonium in ejus vita.

3. *Staturum*. Constaturum. Res magno stare dicitur, quæ grandi pretio emitur.

5. 6. Esto sanè fuerit major & laudabilior ipso Cæsare Cato dum vitam duxit, & impendit in salutem rei-publicæ: at in ipsa morte, dum se ipse interfecit, an nō ipso inferior Othone fuit? Certè fuit: Otho enim rebus adhuc integris sibi manus attulit; Cato, perditis ac desperatis. Ille odio belli civilis; hic vitæ tædio, ac victoris metu. Cornel. Tacitus de Othone: *Alii diutiùs imperium tenuerunt, nemo tam fortiter reliquit.*

XXV.

In molestum causidicum.

1. Septem clepsydras magnà tibi voce petenti
2. Arbiter invitus, Cæciliane, dedit.
3. At tu multa diu dicis, vitreisque tepentem
4. Ampullis potas semisupinus aquam.
5. Ut tandem faties vocemque, sitimque, rogamus
6. Jam de clepsydra, Cæciliane, bibas.

VERS. I.

VERS. I. Arbiter cu-
jusdam litis, invitus, quia
tuam in dicendo prolixita-
tem norat, tibi totas sep-
tem horas ad perorandam
causam, ut petebas, con-
cessit: tu ad satietatem di-
cis, & identidem ad refi-
ciendam vocem potas aquā
tepidam: define tandem a-
liquando loqui, & de ipsa
clepsydra, quæ spatium
temporis tibi concessi meti-
tur bibe, ut ea citiùs exhau-
sta, demum finias.

Clepsydras. Clepsydra va-
sculum erat per simile horo-
logiis nostris pulvereis, seu
arenariis: in eo aqua inclu-
debatur, quæ guttatim per
angustum foramen exstil-
lans, tempus metiebatur:
unaqueque vulgò horam in-

tegram continebat. Itaque
septem clepsydræ sunt horæ
septem. Nomen græcum est
à verbo κλέπτειν, absconde-
re, furari, & ὕδωρ, aqua,
in eo quippe vasculo late-
bat aqua, & furtim exfuda-
bat. Porro sex horæ ex le-
ge concedebantur accusato-
ri, novem reo. Iste causi-
dicus addi sibi horam unam
petierat. Vide Plinii Ep. 9.
Lib. 4. & Raderum in suis
Analectis.

Arbiter. Vulgò est iudex
ab utraque parte conten-
dentium electus, qui litem
amicè componat.

4. *Ampullis.* Phialis. Cùm
oratores diu dicebant, sole-
bant, rejecto in tergum ca-
pite, aquam tepentem pota-
re ad fovendam vocem.

X X V I.

Vota pro pueri incolumitate.

1. Aspicias ut parvus, nec adhuc trieteride plenà,
2. Regulus auditum laudet & ipse patrem;
3. Maternosque sinus viso genitore relinquat,
4. Et patrias laudes sentiat esse suas.
5. Jam clamor, centumque viri, densumq; coronæ
6. Vulgus, & infanti Julia tecta placent.
7. Acris equi soboles magno sic pulvere gaudet,
8. Sic vitulus molli prælia fronte cupit.
9. Dì, servate, precor, matri sua vota, patrique;
10. Audiat ut natum Regulus, illa duos.

VERS. I. *Nec adhuc &c.*
Nondum triennis. Trieteris
est annorum trium spatium.
Τρεῖς, tres, τρία, tria, ἔτος
annus.

2. *Auditum.* Erat quip-
pe insignis causidicus: Et

ipse. Cum ceteris applau-
dentibus.

5. *Clamor.* Forensis. Cen-
tum viri. Subsellia Centum-
vitalia & judicia. Erant Ro-
mæ tribus quinque ac trigin-
ta: terni iudices è singulis
tri-

tribus eligebatur, ad certatur domus, seu basilica, Justas causas dijudicandas, v.g. lli Caesaris; in quam Centumvirum conveniebant, ad uxorum, &c. de quibus Cicero exercenda iudicia. agit l. i. de Oratore. Iudices 9. *Sua vota*. Filium inco- illi, Centumviri dicebantur, lumen, id quod unice cu- quamvis esset centum & quin- piunt ac precantur. que. *Corona*. Populi, iudi- 10. *Audiat*. Aliquando cum subsellia circumstantis. causas agentem. *Duos*. Fi- 6. *Julia lecta*. Intelligi- lium & maritum.

XXVII.

Poeta raucus, & declamans.

1. Qui recitat lanà fauces & colla revinctus,
2. Hic se posse loqui, posse tacere negat.

VERS. 1. *Lana*. Foculi, & panis ad fovendum guttur adhibitis. Ep. 33 Lib. 4. posse tacere, quia gloria cupidus, & ostentator est. Si enim tacere vellet, facile esset raucedinem excusare.

XXVIII.

Laus Thermarum.

1. Etrusci nisi thermulis lavaris,
2. Illotus morieris, Oppiane.
3. Nullæ sic tibi blandientur undæ:
4. Nec fontes Aponi rudes puellis,
5. Non mollis Sinuessæ, fervidique
6. Fluctus Pafleris, aut superbus Auxur,
7. Non Phœbi vada, principesque Bajæ.
8. Nusquam tam nitidum micat serenum:
9. Lux ipsa est ibi longior, diesque
10. Nullo tardius à loco recedit.
11. Illic Taygeti virent metalla,
12. Et certant vario decore saxa,
13. Quæ Phryx, & Lybis altius cecidit.
14. Siccos pinguis onyx anhelat æstus,
15. Et flamma tenui calent Ophitæ.
16. Ritus si placeant tibi Laconum,
17. Contentus potes arido vapore

18. Crudà Virgine, Marciàve mergi:
 19. Quæ tam candida, tam ferena lucet,
 20. Ut nullas ibi suspiceris undas,
 21. Et credas vacuum nitere Lygdon.
 22. Non attendis, & aure me supinà
 23. Jam dudum quasi negligenter audis.
 24. Illotus morieris, Oppiane.

VERS. 1. 2. Nisi utaris thermis Etrusci, nullis lavari aliis aquis, ita ut morbum fanes, poteris. Accipi hoc potest quasi dictum jocose & hyperbolicè: nunquam bene lotus eris, licet utaris aliis balneis, nisi laveris balneis Etrusci: in his tantum verè lavantur homines, non in aliis. Exponi etiam potest ita, ut reprehendatur illuvies & agrestis insulfitas istius Oppiani, qui lautus & politus fieri non posset ullis balneis nisi Etrusci, quasi illæ balneæ hominem illo tum & omni rure inficetio rem, lautum & nitidum possent facere. *Etrusci*. Quis ille fuerit dicetur commodius Epigr. 53.

Blandientur. Erunt utiles.

4. *Aponi*. Fons Aponus, *Abano*, est Patavio vicinus: in eo non lavabant feminae, sed soli viri, & aquæ mulieribus noxiæ esse dicebantur: hinc rudes puellis, id est incognitæ, intactæ, dicuntur.

5. *Sinuessa*. Urbs Campaniæ Italiæ maritima, ad radices montis Massici, thermis suis celebrata. Mollis vocatur ob amœnitatem celi, & salubritatem aquarum. In ejus destructæ loco est oppidum incolis dictum

Rocca di Mondragone, inter ostia Liris & Vulturni.

6. *Passeris*. Est locus ejusdem Campaniæ, ubi aquæ itidem salubres, ut Anxure, de quo dictum Ep. 1. lib. 5.

7. *Phæbi vada*. Littus & oppidum Cumanum, in quo templum Apollinis nobile, de quo Virgilius Lib. 6.

Principes. Id est, quarum aquæ principatum obtinent inter salubres aquas. lib. 1. Ep. 51.

9. *Diesque*. Et nullus est Italiæ locus ubi diestardius definat, quia semper est purum & innube celum.

11. *Illic*. Visuntur in balneis Etrusci marmora eruta è Taygeto. Taygetus est mons Laconiae in Peloponneso, nunc dictus *Portes*: propè Spartam & Amyclas Marmora pretiola in eo effodiuntur, quæ vates metallica vocat per catachresim. De thermis dixi lib. Spect. Ep. 2.

12. 13. *Vario decore*. Pulcra colorum varietate.

Saxa. Marmora excila in Phrygia, quæ purpurei coloris erant; & in Libya, Africae parte, quæ flavi.

Altius cecidit. Ex intimis & altissimis montium visceribus secuit, effodit.

14. *Onyx*. Lapis pretiosus, aut marmoris genus, quo fortasse parietes erant incru-

crustati, aut ex quo facta vascula unguentaria, quorum usus in thermis: sensus est, ipsum Onychem calore thermarum sudare, & quasi anhelare æstum, id est, æstum indicare velut anhelando & sudando. *Siccos*. Non humidus & graves.

15. *Ophitea*. Ophites genus est marmoris: à maculis quibus serpentium pellem variam imitatur, nomen habet: ὄφεις, serpens.

16. *Ritus Ec.* Si tibi Lacedæmoniorum consuetudo placet, qui sudabant in cellulis quibuldā clausis (qualia sunt Germanorum hypocausta) aqua calida ad sudorem provocandum non adhibita, tum corpus frigidā lavabant: poteris istud facere in iisdē Etrusci ther-

mis, & contentus esse arido vapore, qualis est aer calidus ejusmodi cellularum: tū lavari aqua virgine cruda, id est, valde gelida. Erat in urbe fons, sive aqua, Virgo dicta proprio nomine, de qua mentio facta l. 5. ep. 20.

8. *Marcia*. Ancus Marcius, rex quartus Rom. & postea Q. Marcius prætor aquā in urbem invexere, Marciam ideò nuncupatam. Est ille Aquæductus ad septentrionem Urbis. Vide l. 9. Ep. 15.

19. *Quæ*. Quæ aqua Virgo, aut Marcia, tam pura est in istis thermis, ut vix aquam in vasis putei ullam esse, ac vasa ingentia è Lygdino facta marmore (de quo supra Ep. 11.) vacua credas.

22. *Supina*. Gestus est contemnentium.

XXXIX.

Otium valetudini amicum.

1. Dum tibi felices indulgent, Castrice, Bajæ,
2. Canaque sulphureis Nympha natatur aquis:
3. Me Nomentani confirmant otia ruris,
4. Et casa jugeribus non onerosa suis.
5. Hic mihi Bajani soles, mollisque Lucrinus;
6. Hic vestræ mihi sunt, Castrice, divitiæ.
7. Quondam laudatas quocunque libebat ad undas
8. Currere, nec longas pertinuisse vias:
9. Nunc Urbi vicina juvant, facilesque recessus;
10. Et fatis est, pigro si licet esse mihi.

VERS. 1. 2. Dum aquæ Bajane omnes suas tibi delicias largiuntur liberaliter; dum natare amas in aquis, ob admixtum sulphur albicantibus; ego valetudinem recu-

pero & confirmo in mea villa Nomentana, ubi Bajæ & Lucrinum lacum lib. 1. Ep. 54. reperio.

2. *Nympha*. Aqua. Præerant enim aquis Nymphæ. Adde

Adde quòd aquā ipsam veteres nympham vocabant, quam postea dixere una littera mutata lympham.

4. Domuncula non major quàm quæ ali possit è fructibus vicinorum jugerum & prædiorum. Vel: mihi non onerosa, non molesta propter ampla latifundia, quæ coli & nitida esse, nisi magnis sumptibus, & onere magno, nequeunt.

6. *Divitiæ*. Lautitiæ Ba-

jarum & luxus. 7. 8. &c. Olim satis habebam virium, ut aquas ob lubricitatem laudatas, ubique forent, quantumcumque essent disjunctæ, adirem, amœna ista loca frequenter: nunc facile careo illis deliciis, nihilque aliud præter honestam quietem ac otium desidero. Pro omnibus deliciis est, nihil agere. Vel: satis habeo, si nullo alioquin inertia morbo laborem.

X X X.

In scurrā malè olentem.

1. Festivè credis te, Calliodore, joculari;
2. Et solum multo permaduisse sale.
3. Omnibus adrides; dicteria dicis in omnes:
4. Sic te convivam posse placere putas.
5. At si ego non bellè, sed verè dixero quiddam.
6. Nemo propinabit, Calliodore, tibi.

VERS. 2. Et putaste solum esse madidum, imbutum, salibus ac leporibus.

5. At ego, si verè dicam, et si non admodum tibi jucundè, *quiddam*, nempe te

os habere spurcum & grave olens, nemo tibi propinabit, nemo convivam volet. Qui propinabant alii aliis ex eodem vulgò bibebant scypho.

X X X I.

Auriga malè strenuus.

1. Vapulat assiduo Veneti quadriga flagello,
2. Nec currit; magnam rem, Catiane, facit

VERS. I. Aurigæ cujusdam Veneti, hoc est, è factione Veneta, currus & equi continuis verberibus ab eo percutiuntur, nec tamen celerius currunt. Aurigam enim

verò strenuum & peritum. Ironia. Vel: non temerè id auriga facit: Vult Domitiano placere, hanc metam consequetur.

Veneti &c. Romani maxime delectabantur certaminibus curulibus: generaverò quædam seu factiones aurigarum numerabantur præcipue

puè quatuor, suis quæque coloribus distinctæ. Factio Venetorum, qui cæruleum ferebant, erat cælo & mari sacra: Prasinorum, qui viridem; terræ, seu veri & floribus dicata. Russatorum, qui igneum, Marti & Igni consecrata, denique Alborum, qui album viridi mixtum colorem gerebant. Veneta factio erat invisa Domitiano: cui fortè vates hic, ut alibi sæpe, adulatur.

XXXII.

Ad fontem, ut sit salubris.

1. Nympha, meo Stellæ quæ fonte domestica puro
2. Laberis, & domini gemmea tecta subis:
3. Sive Numæ conjux Triviæ te misit ab antro;
4. Sive Camœnarum de grege nona venis:
5. Exsolvit votis hac se tibi virgine porcæ
6. Marcus, furtivam quòd bibit æger aquam.
7. Tu contenta meo jam crimine, gaudia fontis
8. Da secura tui; sit mihi sana fitis.

VERS. 1. 2. O Nympha, quæ præfides fonti domestico amici mei Stellæ, quæque in ejus ornatissimam domum subis. *Gemmea*. Nitida, elegantia.

3. Sive Ægeria, conjux Numæ, te misit ab antro Dianæ Aricinæ. In valle propè Ariciam, *la Riccia*, urbem olim Latii, ubi Diana colebatur, rivus erat seu fons, unde ista Stellæ aqua manare dicitur à Martiale.

4. Propè portam Capenam erant aquæductus ingentes, nec procul ædes Camœnarum seu Musarum, è quibus una forsan esse Nympha istius fontis dicitur.

5. E fonte Stellæ Martialis ægrotans aquam suffutatus erat, clam biberat; mox, timens ne illa noceret sibi promi sit fontis numini, sacrificaturum se porcæ nondum fœtam, idque facit & voto se solvit.

7. *Meo crimine*. Furto, sive aqua furtim ex alieno fonte hausta. Placata sacrificio, quod pro meo crimine obtuli, pœnam debitam indulge, ac remitte.

Gaudia. Usus aquæ tuæ: vel; fac ut impunè læter meo furto.

8. *Sit mihi sana fitis*. Aqua illa quam sitiens bibi, non officiat sanitati. Vel; quando sitiam, possim bibere ita, ut aqua valetudini nō incommodet. Vel: possim sine nullo periculo sitire. Sive bibam, sive non bibam, utrumque impunè faciam. In vulgatis inscriptionibus hujus epigrammatis, vocatur hæc Nympha, hinc fons, Janthis, quā vocem ex duabus Græcis *ἴον*, viola, & *ἄνθος* flos, videtur finxisse Martialis in gratiam uxoris Stellæ: quæ Violantilla vocabatur, cuius nomen accommodare fonti voluit.

Diser-

XXXIII.

Diserta cœna.

1. Quòd tã grãde sophos clamat tibi turba togata
2. Non tu, Pomponi; cœna diserta tua est.

VERS. 1. *Sophos*. Græca vox est, σοφός, sapienter, bellè. Ea Latini, cùm applaudebant, cùm acclamabant, utebantur. Iste Pomponius cùm à se factos versus amicis recitare vellet, eos invitarat ad cœnam: illi bonum hospitem & poetam pessimum fictis laudibus profecuti erant: Ridet hominem Martialis.

Togata. Civium Rom. vestis toga vulgò erat.

XXXIV.

Conviva non vocatus.

1. Quòd convivaris sine me tam sæpè, Luperce,
2. Inveni, noceam quà ratione tibi.
3. Irascar, licèt usque voces, mittasque, rogesque.
4. Quid facies? inquis: quid faciam? veniam.

VERS. 3. 4. *Irascar*. Ulciscarte quòd me non invites, & quamvis voces me deinceps semel, iterùm, tertio... expectabat Luperce, dum Martialis diceret se non venturum, quod homini avaro gratissimum accidisset; contrarium faceret respondet.

XXXV.

Tonsoris Epitaphium.

1. Hoc jacet in tumulo raptus puerilibus annis
2. Pantagathus, domini cura dolorque sui,
3. Vix tangente vagos ferro refecare capillos
4. Doctus, & hirsutas excoluisse genas.
5. Sis licet, ut debes, tellus placata, levisque;
6. Artificis levior non potes esse manu.

VERS. 3. 4. *Doctus*. Peritus gi ferro viderentur.

5. *Sis licet, &c.* O tellus, licet, fas est, ut sis illi levis, ac minimè onerosa. Legitur vul

vulgò, & si mendosè, *sis licet inde sibi lenis*. Ubi vocem *sibi* positam volunt pro *illi* : ita enim loquuntur aliquando Latini more Græcorum, ut pronomen possessivum pro demonstrativo ponant. De hac formula benè mortuis precandi, *sit illi in terra levis*, Vide Librum V. Ep. 35.

6. Quantumlibet levis fueris, non eris levior, quàm erat ipsius tonsoris manus, dum tonderet.

XXXVI.

In medicum imperitum.

1. Lotus nobiscum est, hilaris cœnavit, & idem
2. Inventus manè est mortuus Andragoras.
3. Tam subitæ mortis causam, Faustine, requiris?
4. In somnis medicum viderat Hermocratem.

VERS. 4. Adeò infelici-ter suos ægrotos tractat Her-
mocrates, ut eum vel in somnis vidisse satis fuerit Andragoræ ad mortem ob-
eundam.

XXXVII.

Benè olere, nihil olere.

1. Quòd semper cassiàque, cinnamoque,
2. Et nido niger alitis superbæ,
3. Fragras plumbea Nicerotiana;
4. Rides nos, Coracine, nil olentes:
5. Malo, quàm bene olere, nil olere.

V. 1. *Casia*. Casia & cinna-
mum, sive cinnamomû, sunt
odorati frutices, unde un-
guêta & odores cõficiébãtur.

2. Et delibutus unguentis
quæ conficiuntur ex odora-
tis fruticibus, & floribus
quibus phœnix moriturus
nidum suum extruit.

3. Redoles unguento Ni-
cerotis. (Erat ille Niceros

myropola celebris) quæ as-
servantur in vasculis plum-
beis. In plûbo, ut docet Plin.
l. 13. c. 2. commodiùs coquũ-
tur unguenta, & servantur.

5. Homo enim impurus &
olidus, unguentis emendare
& compescere gravitatem
odoris nativi debet: istis
non eget homo purus, &
nullo fétore inquinatus.

XXXVIII.

In Calvum.

1. Mentiris fictos unguento, Phœbe, capillos,
2. Et

2. Et tegitur pictis fordida calva comis.
3. Tonforem capiti non est adhibere necessum:
4. Radere te melius spongia, Phœbe, potest.

VERS. I. *Unguento*. Calvi calva sic delibuta pingere solebant aream nudi capi- qui capilli non egebant no- tis oleo odorato ac pigmen- vacula, qua tonderentur to inungere, & capillos in sed spongia, qua delerentur

X X X I X.

Vota pro amici reditu.

1. Cernere Parrhasios dum te juvat, Aule, Triones
2. Cominùs, & Getici sidera pigra poli:
3. O quàm penè tibi Stygias ego raptus ad undas,
4. Elysiæ vidi nubila fusca plagæ!
5. Quamvis lassâ tuos quærebant lumina vultus,
6. Atque erat in gelido plurimus ore Pudens.
7. Si mihi lanificæ ducunt non pulla sorores
8. Stamina, nec surdos vox habet ista Deos;
9. Sospite me sospes Latias revehèris ad urbes,
10. Et referes pili præmia clarus eques.

VERS. I. Dum tu, ò Au- le Pudens (erat ille, vir bello clarus, amicus Mar- tialis) in Sarmatia & pla- gis septentrionalibus bello distineris, ego penè con- fectus morbo perii. De vo- ce *Parrhasius* vide supra E- pigr. 19.

Triones. Ita vocatur si- gnum cœleste, quod alio nomine appellant Plaustrū, sive ursam minorem, de qua dixi l. Spect. Ep. 14. & lib. 4. Ep. 3. compositum è stellis septem, quarum anteriores speciem boum plaustrum trahentium exhibent: boves autem à rusticis apud Lati- nos veteres, vocabantur triones, quasi terriones, id est, agrum terentes & scin-

dentes aratro. Hinc toti si- gno inditum nomen, ut Se- ptentrio, seu septem triones diceretur. Eodem nomine appellatur etiam Ursa ma- jor, quia septem clariores stellas habet, inter 27. è qui- bus constat. Hinc Virgilius *geminos triones* vocat.

2. *Getici*. Getæ populi Da- ciæ erant, Scythiæ vicini, ubi nunc ferè sunt Moldavi.

Elysiæ. Elysi campi erant apud poetas, inferorum re- gio quædam amœnior, piis & probis hominibus desti- nata. *Fusca*. Omnia enim sunt in inferis nigra.

5. Oculi mei, licet morbo gravati, te nihilominus re- quirebant.

7. Si parçæ nondum tra- hant

hunc mihi nigra stamina . triam redibis.

Morituris nigra, victuris alba fila nere dicebatur Parce supra, lib. 4. Ep. 42. 60.

8. Si celites vocem hanc meam, & concepta pro te vota audiunt.

9. Vivam ad illud usque tempus, quo in pa-

10. Creaberis primus Centurio, & ornamentis equestribus donaberis. Statim atque primipilatu aliquis donabatur, fiebat eques non titulus tantum, sed equestri etiam censu. De Primipilo vid. Lib. 1. Ep. 76.

X L.

In ostentatorem.

1. Et dolet, & queritur, sibi non contingere frigus
2. Propter sexcentas Baccara gausapinas:
3. Optat & obscura, luces, ventosque, nivesque:
4. Odit & hibernos, si tepuere, dies.
5. Quid fecere mali nostræ tibi, sæve, lacernæ,
6. Tollere de scapulis quas levis aura potest?
7. Quantò simpliciùs, quantò est humaniùs illud
8. Mense vel Augusto fumere gausapinas?

VERS. 1. 2. Baccara, propterea quod vult ostentare sexcentas, quas domi servat, gausapinas, dolet hyemem non adesse, odit calidos dies. Erat Gausapina vestis villosa, & crassa penula, quæ gestabatur hyeme, & ab illis ostentatoribus sæpè mutabatur.

5. 6. Quid nostræ lacernæ, sive, quid nos lacernis induti, fecimus tibi mali, o homo crudelis, quid in te peccavimus, ut nobis optes hyemem? quæ profectò nobis non potest non esse incom-

moda, qui lacernis adeò levibus utimur, ut eas ventus excutere ab humeris nostris queat.

Lacernæ. Lib. 2. Ep. 26.

7. Quantò simpliciùs ad testandam omnibus ostentationem tuam faceres, si mense Augusto fumeres tuas gausapinas? omnes enim statim intelligerent quo id consilio faceres. Sed esset hoc ipsum humaniùs, quia non optares, & votis tuis velut accerferes hyemem nobis leviter vestitis valde incommodam.

X L I.

Victurus liber.

1. Rem factam Pompilius habet, Faustine; legetur
2. Et nomen toto sparget in orbe suum:
3. Sic leve flavorum valeat genus Uspiorum,
4. Quis.

4. Quisquis & Aufonium non amat imperium
5. Ingeniosa tamen Pompilli scripta feruntur :
6. Sed famæ non est hoc, mihi crede, fatis.
7. Quàm multi tineas pascunt, blattasque disertis
8. Et redimunt foli carmina docta coci!
9. Nescio quid plus est, quod donet sæcula chartis
10. Victurus genium debet habere liber.

V. 1. &c. Pompillus voti est compos, legetur illius liber, auctorisque fama orbe toto spargetur: ac ni est ita, valeat ac floreat Usipiorum natio, & quicumq; Romani nominis hostis est. Hoc totum ironice est accipiendum. Usipii sunt populi Germaniæ ad Rhenum propè Lupiā fluv. in Vvestphalia; vel, ut alii malunt, in Belgio, ubi nunc est comitatus Zutphaniæ. *Leves* appellatur, quia defece- rant à Romanis: *Flavi*, quia erant Germanorum flavæ ut plurimum comæ. De locutio- ne ista, *rem factam habere*,

consule Epigr. 26. Lib. 1.

5. *Ingeniosa*. At enim, in- quiet aliquis, nonne confi- teris esse ingeniosum librū Pōpilli? Fateor, inquit Mar- tialis, sed hoc fatis non est!

8. *Redimunt*. Emunt, ad in- volvēdos v.g. pisciculos &c.

9. *Sæcula*. Immortalitatē.

10. *Genium*. Numinis bo- ni favorem. Debet propitio Genio natus esse: habere nescio quid quod placeat, &c. Genius erat Deus, quasi lætitiæ dator; ac fortunæ singulorum, felicitatisque velut arbiter. Eo irato nihil succedebat.

XLII.

Magna laus, invidis displicere.

1. Laudat, amat, cātat nostros mea Roma libellos:
2. Meque sinus omnes, me manus omnis habet.
3. Ecce rubet quidam, pallet, stupet, oscitat, odit.
4. Hoc volo: nunc nobis carmina nostra placent.

V. 2. *Sinus*. In sinu aliquid ferre; est, amare: magni pen- dere.

3. *Quidam*. Invidus. *Pallet*. Livor pallidos facit.

Oscitat. Quasi fastidiret.

Hoc volo. Benè habet: istud perplacet, nūc sētio bona ef- se mea carmina, quippe quæ invidis & malis displiceāt.

XLIII.

In heredipetam.

1. Amisit pater unicum Silanus;

2. Cef-

2. Cessas mittere munera, Oppiane;
3. Heu crudele nefas, malæque Parcæ!
4. Cujus vulturis hoc erit cadaver?

VERS. I. *Unicum*. Filium. Itaue jam orbus est, & dives: ò Oppiane, quid moraris eum muneribus devincire, ut te suum heredem scribat; ò Parcæ, factum crudeliter à vobis est! unicum enim patri misero filium abstulistis, & ipsum patrem tanquam mortuum cadaver, heredipetis & vulturibus vorandum objecistis!

X L I V.

Vera lacryma.

1. Scis te captari; scis hunc, qui captat, avarum;
2. Et scis qui captat, quid, Mariane, velit:
3. Tu tamen hunc tabulis heredem, stulte, supremis
4. Scribis, & esse tuo vis, furiose, loco.
5. Munera magna tamen misit, sed misit in hamo:
6. Et piscatorem piscis amare potest!
7. Hiccine deflebit vero tua fata dolore?
8. Si cupis, ut ploret; des, Mariane, nihil.

VERS. I. *Captari*. Muneribus dolosis tuam hereditatem & mortem petit. 7. Sunt qui sic legant & interpungant. *Hiccine? deflebit vero mea fata dolore*. An hunc ita culpas, ò Martialis? hiccine est quæ sic accusas? Ille verò dignus est hereditate mea, novi hominis memorem animū & pium, me mortuum flebit ex animo. 8. *Des nihil*. Tunc enim deceptus verè flebit.

X L V.

In obtrectatorem, & invidum.

1. Cùm sis nec rigidà Fabiorum gente creatus,
2. Nec qualem Curio, dum prandia portat aranti,
3. Hirsutà peperit rubicunda sub ilice conjux;
4. Sed patris ad speculum tonsi, matrisque togatæ
5. Filius, & sponsam possit te sponsa vocare:
6. Emendare meos, quos novit fama, libellos,
7. Et tibi permittis felices carpere nugas:
8. Has, inquā, nugas, quibus aurem advertere totā
9. Non aspernantur procures urbisque forique:

O

10. Quas

10. Quas & perpetui dignantur scrinia Sili,
11. Et repetit toties facundo Regulus ore ;
12. Quique videt propius magni certamina circ
13. Laudat Aventinæ vicinus Sura Dianæ :
14. Ipse etiam tanto dominus sub pondere rerum
15. Non dedignatur bis terque revolvere Cæsar
16. Sed tibi plus mentis, tibi cor, limâte Minerva
17. Acrius, & tenues finxerunt pectus Athenæ.
18. Ne valeam, si non multò sapit altiùs illud
19. Quod cum panticibus laxis, & cū pede grandi,
20. Et rubro pulmone vetus, nasisque timendum,
21. Omnia crudelis lanius per compita portat.
22. Audes prætereà, quos nullus noverit, in me
23. Scribere versiculos, miseras & perdere chartas:
24. At si quid nostræ tibi bilis inusserit ardor,
25. Vivet; & hærebit, totoque legetur in orbe;
26. Stigmata nec vafra delebit Cinnamus arte.
27. Sed misere tui, rabido nec perditus ore
28. Fumantem vivi nasum tentaveris urfi :
29. Sit placidus licet, & lambat digitosq; manusq;
30. Si dolor, & bilis, si iusta coegerit ira,
31. Ursus erit: vacuà dentes in pelle fatiges,
32. Et tacitam quæras, quam possis rodere, carnē.

VERB. 1. Rigida. Belli-
cosa, severa. Fabiorum
gens, id est, familia & do-
mus, illustris Romæ fuit :
ex ea cū trecenti contra
Veientes pugnarent, una
die omnes cæsi sunt, præter
unum.

2. Cū non sis similis fi-
lio M. Curii, qui cū de
Samnitibus, de Sabinis,
de Pyrro triumphasset, in
rusticana villa & vita con-
sumpsit extremum ætatis.
Cic. de senect. **Rubicunda.**
Perusta solibus & æstu.

4. Sed patris effeminati
filius. **Togatæ.** Adulteræ.
Vide Lib. 2. Epig. 33.

5. **Sponsam &c.** Cū sis
adeò pexus & comptus, ut
mulieri propior quàm viro
sis.

6. **Nugas.** Ludicra epi-
gramm.

10. Quas Silius Italicus,
poeta nobilis, lib. 4. Epigr.

11. & perpetua fama victu-
rus, dignatur in suis scri-
niis servare. **Scrinia.** lib. 1.
Ep. 3.

11. **Regulus.** Patronus per-
celebris. Supra, Ep. 26.

12. Et quas laudat clarissi-
mus orator Palfurius Sura,
qui ædes habet in Aventino
monte, unde propius spectat
certamina & ludos Circen-
ses,

ses, quia propè abest Circus portant per compita.

ab ejus domo. In vertice A-
ventini erat Dianæ, tem-
plum: nunc ædes Divæ Sa-
binæ dicata, unde monti no-
men, *Di Santa Sabina*.

Circi. Lege lib. Spect. Ep.
26. Tres erant Romæ Circi:
Circus maximus inter Pala-
tinum & Aventinum: Circus
Flaminius, qui etiam dictus
est Apollinaris; & Circus
Neronis, in Vaticano.

16. Sed tibi videlicet judi-
cium est acrius, Palladis ar-
tium bonarum præsidis ope
ac beneficio, & mens sanior
quàm Cæsari, Regulo &c.

Limante. Poliente Palla-
de, ac uente illud tuum ju-
diciū & cor.

17. *Athenæ*. Ubi artes
omnes florebant.

18. Dispeream, ni plus fa-
pit cor pecudis mortuæ pu-
tridum, quàm tuum: ni fa-
nius est jecur, ac pernæ ran-
cidæ, & pantes (intesti-
na sunt, cum adipe & oma-
fo) ac pulmo jam corru-
ptus & fœtens, quem nasi
omnes ob fœtorem fugiunt,
& alia id genus quæ lanii

22. *Noverit*. Legerit.

23. *Perdere*. Quia nemo
eas volvet.

24. At si quid ego justa bi-
le & iracundia incitatus in-
te scripsero, illud vivet, ac
celebrabitur; & stigmata,
seu notas infamiæ, quæ tibi
à me, ut ferro candenti, in
fronte inurentur, nullus
Cinnamus, (erat ille tonsor
famosus) delebit.

27. Noli irritare ursum
iratum, id est, me laceffe-
re, ulturum scilicet ac re-
morsurum. Iræ sedem vul-
gò ponunt in naso, quam
prodit flatus vehementior
& calidior ex eo erumpens.
Ursus autem animal ira-
cundum.

29. *Placidus*. Cicur.

31. *Ursuserit &c.* Redi-
bit ad ingenium: nativum
furorem resumet.

Vacuapelle. Tomento far-
ta & stramine: vel, mortua,
& animæ vacua.

32. Quære alium quem
tuis maledictis carpas; qui
nec sentire tuam obtrecta-
tionem, nec ulcisci queat.

X L V I.

Epigrammata longiora.

1. Hexametris epigrāma facis, scio dicere Tucca m.

2. Tucca, solet fieri: denique, Tucca, licet.

3. Sed tamen hoc longum est: solet hoc quoque,
Tucca, licetque:

4. Si breviora probas, disticha sola legas.

5. Conveniat nobis: ut fas epigrammata longa

6. Sit transire tibi; scribere, Tucca, mihi.

VERS. 1. Ordo verborum est. Scio Tuccam, invidum &
cri-

criticum quemdam, dicere
& obiiicere mihi quòd lon-
ga epigrammata (quale est
superius) versibus hexame-
tris scribam.

2. O Tucca, respondeo id
fieri solere, tum etiã licere.

3. 4. At enim sunt ista epi-
grammata longiora: sed lon-

giuscula licet facere: quæ
tibi displicent, ea solùm le-
gas quæ duobus versibus
continentur.

5. Ita inter nos, quæso, cõ-
veniat, ita litem compona-
mus, ut mihi fas sit longa
scribere epigrammata; tibi
illa transire, & non legere.

XLVII.

Epitaphium Eutychi pueri.

1. Flete nefas vestrum, sed toto flete Lucrino,

2. Najades, & luctus sentiat ipsa Thetis.

3. Inter Bajanas raptus puer occidit undas

4. Eutyclus, ille tuum, Castrice, dulce latus,

5. Hic tibi curarum focius, blandumque levamen.

6. Hic amor, hic nostri vatis Alexis erat.

VERS. 1. *Lucrino*. Vide
lib. 1. Ep. 54. Najades, Deæ
fontium præfides. De Baiis
actum Ep. 51. ejusd. lib. 1.

4. *Latus*. Tuus comes, a-
micus, sodalis. Quia stipare

latus solent amici & dedu-
ctores.

6. *Alexis*. Domino carus
puer: ut Alexis Virgilio, qui
mentionem de eo facit in 2.
Ecloga. *Vatis*. Castrici.

XLVIII.

Valere vivere est.

1. Sexagesima, Martiane, messis

2. Acta est, &, puto, jam secunda Cottæ,

3. Nec se tædia lectuli calentis

4. Expertum meminit die vel uno.

5. At nostri bene computentur anni,

6. Et, quantùm tetricæ tulere febres,

7. Aut languor gravis, aut mali dolores,

8. A vita meliore separentur;

9. Infantes sumus, & senes videmur.

10. Ætatem Priamique, Nestorisque

11. Longam qui putat esse, Martiane,

12. Multùm decipiturque falliturque:

13. Non est vivere, sed valere, vita.

VERS: 1. 2. 3. &c. Cotta jam tam putat eam quæ Priamū sexagesimum & secundum, vel Nestoris numeret annos: ut puto, annum, ò Martiane, ea longa est quæ multum habet valetudinis ac sanitatis, confecit, neque adhuc vel hæc dos est vitæ potissima; uno die ægrotavit. At si numerentur anni nostri, atque & ipsa potior vita.

3. *Calentis*. In quo æger calet feбри.

10. *Nestoris*. Vixisset tres ætates dicitur: Priamus quoq; ad summam pervenit senectutem. Hic rex Trojæ; ille dux Græcorū prudētissimus.

XLIX.

In furem.

1. Fur notæ nimium rapacitatis
2. Compilare Cilix volebat hortum:
3. Ingenti sed erat, Fabulle, in horto
4. Præter marmoreum nihil Priapum;
5. Dum non vult vacuâ manu redire;
6. Ipsum furripuit Cilix Priapum.

V. 2. *Compilare*. Spoliare. *Cilix*. Nomen est proprium: aliàs gentile. *Cilicia* pars Asiæ minoris.

4. *Priapum*. Erat ille hortorum Deus custos: qui tunc non modò hortum, sed ne se ipse quidem potuit custodire. Deum hunc ridet. Horat. Sat. 8. Lib. 1.

L.

Ficti dentes.

1. Medio recumbit imus qui lecto,
2. Calvam trifilem semitactus unguento,
3. Foditque tonsis ora laxa lentiscis;
4. Mentitur, Esculane: non habet dentes.

V. 1. *Medio* &c. In tricliniis qui post medium jacebat. vulgò tres lecti erant: in singulis terni convivæ ut plurimum, quorum summus ille dicebatur, qui ad lecti caput accubabat: medius, 2. Qui habet caput calvū, qui in medio lecto; eratque discretum tamen pictis & fluentibus pingui unguento tribus aut quatuor pilis, instar filorum. Suprà, Ep. 38. *Semitactus*. ἡμίχελος, leviter tactus ac delibutus: nā-

tangere oleo, tangere unguento, dixerunt optimi scriptores Cato, Varro, Propertius. Legunt nonnulli *semitatus*, quasi fulcatum esset unguento & exaratum caput; sed vereor ut ista vox latina sit.

3. *Fodit*. Purgat, fodicat. *Lentiscis*. *Dentiscalpiis* & ramulis acutis *lentisci*, (arbuscula quædam est, factis. *Non habet*. Aut nullus habet, aut emptos. *Recalvastrum* & *edentulum* deridet senem.

L I.

Venefica munera.

1. Cum mittis turdumve mihi, quadrave placetæ,
2. Sive femur leporis, five quid his simile;
3. Buccellas misisse tuas te, Pontia, dicis:
4. Has ego nec mittam, Pontia; sed nec edam.

VERS. 1. *Quadram*. Particula cibi vel panis: quantum quartam; frustum. 2. *Buccellas*. Proprie buccella seu buccæ, est partitum capere bucca potest. 4. *Mittam*. Amicis: sunt enim veneno infectæ.

L II.

Epitaphium Fusci.

1. Ille sacri lateris custos, Martisque togati,
2. Credita cui summi castra fuere ducis;
3. Hic situs est Fuscus: licet hoc Fortuna fateri;
4. Non timet hostiles jam lapis iste minas.
5. Grande jugum domitæ Dacus cervice recepit,
6. Et famulum victrix possidet umbra nemus.

VERS. 1. *Ille &c.* Fuerat Cornelius Fuscus præfectus prætorii, custos corporis Domitiani. Vide Tacitum lib. 2. & 3. hist.

Martis togati. Domitiani, qui licet in urbe sit, ac togatus, vincit tamen hostes per suos duces, ac Mars Romanorum est veluti domesticus, ac urbanus. Possunt etiam per Martem togatum intelligi milites Prætorianæ cohortis, quæ ad Imperato-

ris palatiū excubabat quorum Fuscus præfectus fuit.

2: Cui Domitianus castra sua & exercitum contra Dacos commiserat. Ab iis Fuscus postea cæsus est: victi tamen subinde Daci, ac de illis Domitianus triumphavit.

3. *Licet hoc &c.* Possumus jam impunè, ò Fortuna, cladem istam confiteri, quam abundè compensavit nostra de Dacis victoria. Fusci tumulus eorum vim & crudelita-

litatem non reformidat, & victrix ejus umbra placide conquiescit in hoc nemore, quod olim Dacorum, nunc Romanorum est, nunc Romanis fervit. Pars magna victoriae, vel cladis solatium censebatur, si cada- vera & sepulchra mortuorum non essent in hostium potestate: id nunc vates gratulatur. Daci quinam essent dixi Ep. 23. lib. 1. & Ep. 2. lib. 2.

LIII.

Pauper superbus.

1. Cùm sis tam pauper, quàm nec miserabilis Irus;
2. Tam juvenis, quàm nec Parthenopæus erat;
3. Tã fortis, quàm nec, cū vinceret, Artemidorus;
4. Quid te Cappadocum sex onus esse juvat?
5. Rideris, multoque magis traduceris Afer,
6. Quàm nudus medio si spatiere foro.
7. Non aliter monstratur Atlas cum cōpare ginno,
8. Quæque vehit similem bellua nigra Libyn.
9. Invidiosa tibi quàm sit lectica, requiris?
10. Non debes ferri mortuus hexaphoro.

VERS. 1. *Irus*. Mendicus, apud Homerum, & consequentes deinde poetas decantatus.

2. *Tam juvenis*. Tam ætate florenti quàm Parthenopæus, immò etiam illo junior. Is fuit Antiopæ filius, floruit in bello Thebano, & ab Æschylo laudatur in sua *Septem ad Thebas*. Et à Papinio, Lib. 4. Thebaidos.

3. *Artemidorus*. Pugil fuit egregius, Galbæ, Vitellique temporibus, patria Trallianus, qui, ut narrat Pausanias in Eliacis Lib. 2. cū in certaminibus Olympicis admodum adolescens parum feliciter pugnasset ob ætatis imbecillitatem, confirmatis postea viribus, cū Smyrnæi publicos ede-

rent ludos, in arenam descēdit, & eodem die non solum eos à quibus antea in Olympicis victus fuerat, verum etiam adolescentes alios, ac viros omnium valentissimos, pancratio superavit. Hinc vocem illam explicabis, *cū vinceret*.

4. Quid opus est te ferri in lectica hexaphoro (Lib. 2. Ep. 59.) & onerare sex servos? Frequentes servi è Cappadocia, minoris Asiæ regione, mittebantur.

5. *Traduceris*. Haberis ludibrio. Lege lib. Spect. Ep. 4. lib. 1. 47.

6. *Spatiere*. Ambules.

7. 8. Non aliter actu, ridetur ille nanus, quem joco vocamus Atlantem, quando per urbem vectatur illo suo exiguo mulo, qui illi par est,

& æque pumilus: aut quādo Aliquis Afer portatur ab elephāte, cui est similis, nēpe fuscus, subniger. Cinnus est parvus mulus, teste Plinio l. 8. c. 48. & Aristotele de hist. a. anim. li. 6. c. 24. Libs, sive Libys, idem est ac Africanus. 9. *Invidiosa, &c.* Quæris

cur tantam tibi apud omnes invidiam conciliet hæc tualistica? nempe cūm sis vivum cadaver, & indignus qui lucem intuearis, non debes hexaphoro gestari sed feretro & vili sandapila. Habes epigramma simile num. 59. Epig. 54.

L I V.

Vinum venenum.

1. Potor nobilis, Aule, lumine uno
2. Luscus Phryx erat, alteroque lippus:
3. Huic Heras medicus, bibas caveto;
4. Vinum si biberis, nihil videbis.
5. Ridens Phryx, oculo, valebis, inquit.
6. Misceri sibi protinus deunces,
7. Sed crebros jubet: exitum requiris?
8. Vinum Phryx, oculus bibit venenum.

VERS. 1. Ordo est. Phryx quidam, egregius potor, erat oculo uno luscus, & lippus altero.

3. *Heras*. Nomen medici tunc celebris: legitur etiam Eros, utraque vox græca Ἡράς, Ἐρως.

4. *Nihil videbis*. Oculos perdes.

5. At Phryx ridens, oeu-

lum suum sic est allocutus, ὦ mi ocule, vale, nullus esto, pereas sanè. Lib. 2. 67.

6. *Deunces*. Explicui hanc vocem lib. 1. Ep. 26.

8. Vinū hoc Phrygi aliud nihil quàm vinum fuit, & quidem suave: at ejus oculo fuit venenum & pestiferum, quia oculus eo, tanquam veneno, est extinctus.

L V.

Malè fortunatus.

1. Tristis es, & felix: sciat hoc Fortuna caveto:
2. Ingratum dicet te, Lupe, si scierit.

V. 2. *Ingratum*. Qui sua beneficia animo iniquo acci-

pias: lætum te ac hilarem in rebus bonis ac lætis facito.

L V I.

Romanæ rosæ.

1. Ut nova dona tibi, Cæsar, Nilotica tellus
2. Miserat hibernas ambitiosa rosas :
3. Navita derisit Pharios Memphiticus hortos,
4. Urbis ut intravit limina prima tuæ.
5. Tantus veris honos, & odoræ gratia Floræ,
6. Tantaque Pæstani gloria ruris erat.
7. Sic quacunq; vagus gressumq; oculosq; ferebat,
8. Sutilibus fertis omne rubebat iter.
9. At tu Romanæ jussus jam cedere brumæ,
10. Mitte tuas menses; accipe, Nile, rosas.

VERS. 1. 2. Ægyptus tibi, ò Cæsar, miserat rosas hibernas, ut mira quædam & insolita munera, eas ambitiosè, quasi magnum aliquid, venditans. *Nilotica.* Nilus Ægypti fluv. notissimus.

3. 4. Sed Ægyptii nautæ, cùm Romam venerunt, ceperunt suam Ægyptum, ejusque hortos & rosas contemnere. Pharus, quid esset exposui Epigr. 13. Tib. 1. Quid Memphis, lib. Spect. Epigr. 1.

5. Tot videbant Ægyptii, vel media in hyeme, flores

& rosas Romæ. Flora erat hortorum & florum Dea.

6. Tanta erat rosarum copia ex agro Pæstano (Lib. 4. Ep. 48.) advectarum.

8. *Sutilibus.* Inter se nexis & confutis. Legitur etiam, *textilibus.*

9. *Jussus cedere &c.* Coactus fateri rosas, vel in ipsa bruma, esse Romæ plures ac præstantiores, quàm in Ægypto, ubi æstas assidua.

10. Contentus esto nobis frumentum mittere, rosis tuis carere possumus, immò tibi nostras mittere.

L V I I.

Mendicat eleganter.

1. Quidam me modò, Rufe, diligenter
2. Inspectum, velut emptor, aut lanista,
3. Cùm vultu digitoque subnotasset,
4. Tune es, tune, ait, ille Martialis,
5. Cujus nequitias jocosque novit
6. Aurem qui modò non habet Batavam?
7. Subrisi modicè, levique nutu
8. Me, quem dixerat esse, non negavi.

9. Cur ergo, inquit, habes malas lacernas ?
 10. Respondi: quia sum malus poeta.
 11. Hoc ne sæpius accidat poetæ,
 12. Mittas, Rufe, mihi bonas lacernas.

VERS. 2. *Velut emptor*.
 Quasi vellet emere mancipium aliquod. Qui emebant servos, eos diligenter inspiciebant, ne quid lateret vitii: item lanistæ, qui gladiatores emebant, ut eos alerent domi, exercerentque ad mutuam lanienam.

3. *Subnotasset*. Cum me, vultu admiratis in speciem composito, & producto digito monstrasset.

5. *Nequitias*. Epigrammata ludicra & improba.

6. Modò ille jocari paululum amet ac sciat. Auris Batava in hoc loco est, rudis jocorum & imperita. Nempe rigidi & bellicosi erant Batavi, atque adeò minimè istarum amantes nugarum. Nunc inter illos multi sunt politioribus literis in primis exculti.

9. *Lacernas*. De hac voce dictum Ep. 26. l. 2. & 2. lib. 4.

11. Ne quis mihi paupertatem exprobet, ac sterilem poesim obiiciat.

L V I I I.

Principis clementia.

1. Quantum sollicito fortuna parentis Etrusco,
 2. Tantum, summe ducum, debet uterque tibi.
 3. Nam tu missa tuà revocasti fulmina dextrà:
 4. Hos cuperem mores ignibus esse Jovis.
 5. Si tua sit summo, Cæsar, natura Tonanti,
 6. Utetur toto fulmine rara manus.
 7. Muneris hoc utrumque tui testatur Etruscus,
 8. Esse quod & comiti contigit, & reduci.

VERS. 1. Quantum Etruscus pater debet filio suo, qui parentis fortunam & calamitatem in meliorem statum mutavit; tantum uterque, pater nempe & filius, tibi debet, ò Cæsar, qui preces filii audiveris, & patrem ab exilio revocaveris.

Sollicito. De patris exilio & calamitate. *Fortuna*: Sors, restitutio ab exilio.

Etrusco. Etruscus pater,

sive Hetruscus, primùm Tiberii Cæsar libertus fuit, deinde Caligulam minùs faventem expertus, ab eo pulsus aula; mox tamen revocatus est, & in ejus comitatu profectus ad Germanicam expeditionem; sub aliis deinde Cæsaribus varia fortuna usus, ad magnos honores, & majores opes evasit: annos demum 80. natus, à Domitiano jussus exulare, filium habuit comitem

sem exilii voluntarium, vi, tota manu. Effet in reos
sed ejus opera revocatus, mitior.
non ita multò post decessit. 7.8. Etruscus filius utrum-
Hunc laudate egregio carmi- que hoc beneficium à te ac-
ne Statius l. 3. Silvarum. ceptum confitetur, & quòd

3. *Fulmina*. Exilii decre-
tum.

6. Jupiter nunquam aut liumire; & quòd cum pa-
rarò fulmina vibraret tota tre redire ab exilio jufferis.

L I X.

Sanus non sanus.

1. Octaphoro sanus portatur, Avite, Philippus
2. Hunc tu si sanum credis, Avite, furis.

VERS. 1. *Octaphoro*. Octa-
phorus erat lectica quam
servi octo ferebant: ea ute-
bantur interdum ægroti ut
mollius gestarentur.

2. *Jocus* est in voce *sanus*:
iste, sano licet corpore, li-

cet valens ac robustus, ta-
men octaphoro vehitur: an
credis eum esse sanum? Id si
credis, infanis ipse: ægrotat
certè, non corpore, at ani-
mo, propter arrogantiam &
amorem deliciarum.

L X.

Epitaphium.

1. Editur heu! sextus sine te mihi, Rufe Camoni,
2. Nec te lectorem sperat, amice, liber.
3. Impia Cappadocum tellus, & numine lævo
4. Visa tibi, cineres reddit & ossa patri.
5. Funde tuo lacrymas orbata Bononia Rufo:
6. Et resonet totà planctus in Æmilia.
7. Heu qualis pietas! heu quã brevis occidit ætas!
8. Viderat Alphei præmia quinque modò.
9. Pectore tu memori nostros evolvere lusus,
10. Tu solitus totos, Rufe, tenere jocos.
11. Accipe cum fletu mœsti breve carmen amici,
12. Atque hæc absentis thura fuisse puta.

VERS. 1. O Rufe Camoni,
hunc sextum librum edidi,
te absente.

Cappadocia decessit; ejusq;
cineres Romam ad ipsius
patrem sunt reportati.

3.4. Rufus Camonius in

4. *Numine lævo*. Quã adii-

Adversis, iratisque superis, nempe in ea moriturus.

5. *Bononia*. Urbs Italiae in Æmilia seu Longobardia, cis Padum: *Bologna*.

8. Vixerat per quinque tantum Olympiadas, id est annos 20. ad Olympiam (quæ olim etiam Pisa dicta est) urbem Græciæ in Pelopon-

neso, celebrabantur clarissima certamina ad fluvium Alpheim, quarto quoque anno ineunte; quod spatium propterea Olympias vocatum est. Vide Ep. 35. lib. 4.

12. Accipe hæc carmina loco thuris, quod in tuo funere superis adolevissem, si adfuisssem.

L X I.

Vinum nivibus temperatum.

1. Setinum, dominæque nives, densique trientes,
2. Quando ego vos, medico non prohibete, bibam
3. Stultus, & ingratus, nec tanto munere dignus,
4. Qui mavult hæres divitis esse Midæ.
5. Possideat Libycas messes, Hermumque Tagumque,
6. Et potet calidam, qui mihi livet, aquam.

VERS. I. *Setinum*. Subaudi *Vinum*. Setia Campaniæ est oppidum, *Sezza*.

Dominæ. Quæ inter ceteras menfarum delicias veluti principatum obtinetis, quia vinum refrigeratis.

Densi. Crebri. De triente vide Ep. 26. lib. 1.

3. Est ille profecto insanus & ingratus pro acceptis Fortunæ munere opibus, qui esse similis Midæ, & ejus esse heres, id est, esse æquæ

dives mavult, quam vina bona bibere.

5. Quicumque mihi invidet, ille sanè Africæ messes, aureas Hermi ac Tagi fluviorum arenas possideat: sed aquam calidam ipse bibat, mihi vinum & nives relinquat. Hermus nunc *Sarabat*, est in Asia minori, devolvitur in Pactolum, & vicinos Smyrnæ campos alluit. Tagus in Hispania. *Tajo*. Ambo aureis arenis inclyti.

L X II.

Emax precatio.

1. Dì tibi dent, & tu Cæsar, quæcumque mereris:
2. Dì mihi dent, & tu, quæ volo, si merui.

L X III.

Damnosa familiaritas.

1. Manè salutavi vero te nomine casu;

2. Nec

2. Nec dixi dominum, Cæciliane, meum.
3. Quanti libertas constet mihi tanta, requiris?
4. Centum quadrantes abstulit illa mihi.

VERS. 1. Manè tetuo nomine salutavi, idque casu, non dedita opera; te Cæcilianum appellavi, non dominum meum, ut patronos appellare solent clientes.

tandi libertas & familiaritas constitit: nam abstulisti mihi statim sportulam, quā antea dare consueveras.

4. De centum illis quadrantibus & sportula vide Ep. 51. lib. 1. & 6. lib. 3.

3. At carò ista mihi salu-

L X I V.

Vinum patera congruens.

1. Cælatus tibi cùm sit, Ammiane;
2. Serpens in patera Myronis arte;
3. Vaticana bibis: bibis venenum.

VERS. 1. Siquidem habes pateram in qua cælatus est serpens, & bibis vinum Vaticanum (quod erat pessimum) certè venenum bibis, & cum isto serpente tuum vinum congruit, ita ut serpens cælatus extra, indicare videatur toxicum intra latens.

2. Myronis. Erat sculptor egregius de quo Plin. multa.

3. Vaticana. Mons Vaticanus, *il Vaticano*, prope Romanam erat, nunc in ipsa Roma: in eo condita est admirabilis Basilica S: Petri. In agro vicino colligebatur vinum deterrimum.

L X V.

Mulier unguentis delibuta.

1. Tam malè Thais olet, quàm non fullonis avari
2. Testa vetus, medià sed modò fracta vià:
3. Pullus abortivo nec cùm putrescit in ovo;
4. Amphora corrupto nec vitiata garo.
5. Virus ut hoc alio fallax permutet odore,
6. Deposità quoties balnea veste petit;
7. Psilothro viret, aut acidà latet oblita cretà:
8. Aut tegitur pingui terque quaterque fabà.
9. Cùm benè se tutam per fraudes mille putavit,
10. Omnia cùm fecit, Thaidà Thais olet.

V. 1. Pejus olet Thais quàm testa in qua fullones urinā

ad expurgandas vestes utilem, excipiunt; cum recentissime est fracta illa testa, & in vicum projecta.

3. Ova vetera, maxime si per aliquot dies illis gallina incubuerit, sunt odoris gravissimi.

4. *Garum*. Est garum liquamen quoddam, & muria salis genus, factum ex intestinis pisciculorum, putridis, & sale maceratis.

5. Ut odorem suum tetrum, alieno suavi permutet ac obruat.

7. Psilothro utitur, quoties petit balnea: aut appo-

nit affatim ori pigmentum confectum e creta aceto diluta. Est psilothrum unguenti odorati genus, quo cutis laevigatur & politur detractis pilis; à verbo greco ψιλόω: nudo, pilis spolio. *Viret*, quia juvenilem quandam ori viriditatem conciliat.

Acida creta. Creta aceto diluta.

8. Farina e fabis expressa, vultum totum tegit, oblinitque.

9. *Tutam*. A foetore. Bene olentem.

10. Quidquid agat, male semper olet.

L X V I.

Splendidus alienis opibus.

1. Ponuntur semper chrysendeta Calpetano,

2. Sive foris, seu cum cenat in urbe domi.

3. Sic etiam in stabulo semper, sic cenat in agro.

4. Non habet ergo aliud? non habet immo suum.

VERS. I. *Ponuntur*. In mensa apponuntur *Chrysendeta*. Explicui Ep. 36. lib. 2.

3. *Stabulo*. Diversorio, publico hospitio: sic vocatur, quia ibi statur de via.

Sic. Cum istis poculis. *Agro*. Villa.

4. Nonne habet alia vasa? aliam suppellectilem? Immo non habet aliam suam, alienam habet. Nihil habet quod suum sit, adeo est pauper; si quid habet, aut commodatum sumpsit ab aliis, aut furto ipse sustulit.

L X V I I.

Vis exempli.

1. Non miror quod potat aqua tua Bassa, Catulle;

2. Miror quod Bassi filia potat aquam.

VERS. I. *Tua*. Filia: quæ sobrium patrem imitatur.

2. *Bassi*. Ebrii parentis. Imitamur autem facilius e-

xempla deteriora, quare magis mirandum est, ebrii hominis filiam non esse ebriam, quam sobrii parentis prolem esse sobriam.

M. VAL.

279

M. VAL. MARTIALIS

EPIGRAMMATUM.

LIBER SEPTIMUS.

EPIGRAMMA I.

Lorica Domitiani.

1. **A**ccipe belligeræ crudum thoraca Minervæ,
2. Ipsa Medusææ quem timet ira comæ :
3. Dum vacat hæc , Cæsar , poterit lorica vocari;
4. Pectore cùm sacro federit , ægis erit .

VERS. I. O Cæsar , qui ad bellum Sarmaticum es profecturus , fume thoracem qualem Minerva gerit , è crudo & rigido confectum ferro .

2. Quem vel ipsa ægis Minervæ , horrida & terribilis ob Medusæ caput in ea sculptum , ac iratis serpentibus hirsutum , timeat . Qui terribilior est Ægide Minervæ . Alii sic legunt hunc versum : *Ipsa Medusææ quo tumet ira coma .* Nempe ; quo in thorace cernitur Medusæ caput iratis actumentibus anguibus , instar comarum , hirsutum . Alii sic : *Ipsa Medusææ quem timet ira Deæ .* Est adeo terribilis thorax , ut ipsa Pallas irata hunc formidare possit .

Medusææ . Medusa fuit una è Gorgonibus , cujus

crines aureo prius colore insignes , Minerva ipsi infensa mutavit in colubros , quibus ea vis inesset , ut quicumque illos aspiceret , in lapidem verteretur . Perseus accepto Palladis scuto , ubi percussos in splendido ære colubros impunè aspiceret , Medusæ caput abscidit . Illud Minerva , aut illius effigiem , postmodum suo thoraci , vel clypeo inferuit .

3. Quando loricam hanc non gestabis ; dum illa , te à bellis vacante , veluti cessabit , ac feriabitur , lorica vocari poterit , & mortalisthorax : quando illam indues , tunc Ægis vocabitur , & Jovis , aut Palladis thorax .

4. *Ægis .* Erat Deorum , vel lorica , vel clypeus , maximè Jovis , & Minervæ .

vx. Id nominis illi factum (enim græca *γῆς pellen* est, ex eo quod narrent caprinam significat. *Innui* poetæ, hunc thoracem, Martialis hoc epigrammate five clypeum testum fuisse Domitianum esse Deum pelle Amalthææ capræ, à non inferiorem Jove, aut qua Jupiter nutritus est: vox Minerva.

II.

Vota pro Domitiani reditu.

1. Invia Sarmaticis Domini lorica sagittis,
2. Et Martis Getico tergore fida magis:
3. Quam vel ad Ætolæ securam cuspidis ictus
4. Texuit innumeri lubricus unguis aprî:
5. Felix sorte tuâ! sacrum cui tangere pectus
6. Fas erit, & nostri mente calere Dei.
7. I comes, & magnos illæsa merere triumphos,
8. Palmatæque ducem, sed citò, redde togæ.

VERS. 1. O lorica Domitiani, quam nullæ Sarmatarum sagittæ pervadere poterunt ac perumpere. Sarmatæ populi Europæ ad Septentrionem, nunc Poloni, Moschi, &c.

2. Tergore. Lorica, quæ olim è tergore & corio pedum fiebat. Dicitur Mars lorica habere Geticam, quia Getæ, populi barbari ad septentrionalem Europæ plagam, (pag. 302.) sunt admodum bellicosi. Sensus est: quæ indutus Cæsar tutior erit quàm si gereret Martis ipsius lorica.

3. 4. Quæ est texta, & conferta è squamis æneis, aprorum ungues imitanti-

bus; velex ipsismet aprugnis ungulis, veris ac nativis atque adeò tuta est contra ictus lanceæ vel acutissimæ. Ætoli enim, teste Plinio, lanceas invenere: adde quòd celebris ille Meleager, qui telis aprum interemit, Ætolus fuit. Vide ep. 14. Libri Spect.

8. Victis hostibus Cælarem urbi citò restitue triumphantem, & togâ palmatâ indutum. Vestis palmatæ triumphantium erat propria: sic dicta est à ramis palmarum in ea intextis, si-ve pictis: toga gestabatur à civibus in urbe; ut in acie sagum à militibus; paludamentum, ab Imperatoribus.

III.

Ad malum Poetam.

1. Cur non mitto meos tibi, Pontiliane, libellos?
2. Ne mihi tu mittas, Pontiliane, tuos.

IV.

Vates pallidus.

1. Effet, Castrice, cum mali coloris,
2. Versus scribere cepit Oppianus.

V. 1. Oppianus pallebat | bore pallere crederetur.
 morbo: putavit oblatam sibi | Vel putavit satis esse, ut
 esse commodam occasionē | poeta fieret, si esset pallidus.
 colligendę famę: cepit ver- | Vide Horatium in Arte
 sus facere, ut ę studio & la- | Poetica, sub finem.

V.

Ad Domitianum, ut in urbem redeat.

1. Si desiderium, Cæsar, populique, patrumque
2. Respicias, & Latię gaudia vera togę;
3. Redde Deum votis poscentibus: invidet hosti
4. Roma suo, veniat laurea multa licet:
5. Terrarum dominum propiùs videt ille, tuoque
6. Terretur vultu barbarus, & fruitur.

VERS. 3. Deum. Te: sic | ru, signum victorię: litte-
 enim se appellari edicto | ræ laureatę, de quibus vi-
 fanxit. | de sequens Ep. Quamvis

Invidet hosti. Qui te præ- | de tuis victoriis felices, &
 sente fruitur. | crebrinuncii Romam affe-

4. *Laurea.* Corona ę lau- | rantur.

VI.

Ad eundem.

1. Ecquid Hyperboreis ad nos conversus ab oris
2. Ausonias Cæsar jam parat ire vias?
3. Certus abest auctor, sed vox hoc nunciat omnis:
4. Credo tibi: verum dicere, Fama, soles.
5. Publica victrices testantur gaudia chartę:
6. Martia laurigerà cuspide pila virent.
7. Rursus, io, magnos clamat tibi Roma triūphos,
8. Invictusque tuā, Cæsar, in urbe sonas.

9. Sed

9. Sed jam lætitiæ quo sit fiducia major,
10. Sarmaticæ laurus nuncius ipse veni.

VERS. 1. Ergone tandem
Cæsar in Italiam à septen-
trione revertitur? De voce
Hyperboreus vide Ep. 3. lib. 4.

2. *Aufonias*. Italas. Au-
son, vel Aufonius, Italiæ
rex priscus fuit.

4. O fama, credo tibi, redi-
re Domitianū: vox enim pu-
blica & fama solet vera esse.

5. *Charta*. Illigatæ lauro
literæ, quas duces, reporta-
ta victoria, mittere solebant
ad senatum.

6. *Pila*. Jacula brevia, Ro-
manis usitata. Illa post vi-
ctoriam partam, lauro im-
plicabantur.

8. *Sonas*. Diceris, præ-
dicaris.

V I I.

Domitiani absentis desiderium.

1. Hiberna quamvis Arctos, & rudis Peuce,
2. Et ungularum pulsibus calens Ister,
3. Fractusque cornu jam ter improbo Rhenus,
4. Teneat domantem regna perfidæ gentis
5. Te summe mundi rector, & parens orbis:
6. Abesse nostris non tamen potes votis.
7. Illic & oculis & animis sumus, Cæsar:
8. Adeoque mentes omnium tenes unus,
9. Ut ipsa magni turba nesciat circi
10. Utrumne currat Passerinus, an Tigris.

VERS. 1. *Arctos*. Vide Li-
brum Spectac. Ep. 14.

Peuce. Insula est, in Istri
ostio: *Rudis*, Barbara, in-
culta.

2. *Ister*. Fluvius idem pro-
pè fontem. Danubius; pro-
pè ostia, Ister vocatur. Ca-
lere dicitur ungularum e-
quinarum pulsibus, quia ge-
lu constrictus equos tran-
seuntes impunè admittit.
Sic à Virgilio fervere via
dicitur, in qua multi ultrò
citroque commeant: calor
quippe in motu maximè est.
Pag. 231.

3. *Cornu*. Dantur fluvii
taurorum cornua, ob stre-
pitum fluctuum, qui mugi-
tum taurorum imitatur. Ob
eam rem Achelous fluvius,
in taurum se ipse dicitur
convertisse, ut cum Hercu-
le dimicaret, à quo victus
& uno cornu truncatus est.
Rhenus dicitur hic ter exu-
tus cornibus, ob triplicem
Domitiani victoriam de
Germanis.

7. *Illic*. Ibi, ubi es.

8. Ita te unum cogitamus,
licet absentem, ac vide-
mus, ut cum Passerinus &

Tigris, illi egregii cursores, ignoremus, omnes in tui
 circo incredibili veloci- desiderio, & cogitatione
 tate currunt, eos nemo aspi- defixi. Quid esset circus di-
 ciat, & uter illorum currat, xi Pag. 23.

V I I I.

Domitiani reditus.

1. Nunc hilares, si quādo, mihi nunc ludite Musæ:
2. Victor ab Othryfio redditur orbe Deus.
3. Certa facis populi tu primus vota December:
4. Jam licet ingenti dicere voce, venit.
5. Felix forte tua, poteras non cedere Jano,
6. Gaudia si nobis, quæ dabit ille, dares.
7. Festa coronatus ludet convicia miles,
8. Inter laurigeros cū comes ibit equos.
9. Fas audire jocos, levioraque carmina, Cæsar,
10. Et tibi; si lusus ipse triumphus amat.

VERS. 2. Othryfio. Othry-
 fii, five Odryfii, populi fue-
 runt Thraciæ circa Hebiū,
 aut inter Abderā & Istrum.
Deus. Supra, Ep. 5.

3. Perlatus est mense De-
 cembri certus nuncius, quo
 affirmatur Romam redire;
 id quod omnes optant.

6. Si Decembri mense pos-
 set venire in urbem, ut cer-
 to venturus est Januario.

Huic mense Janus præest.

7. *Convicia.* Solebant mi-
 lites in Imperatorem trium-
 phantē dicta dicere & jace-
 re convicia per jocū, magna
 libertate, ac sæpe protervia.

9. Liceat tibi, o Cæsar, hæc
 jocosæ carmina a quis auri-
 bus accipere, qui convicia
 ludentium militum non re-
 spuīs. Sit mihi fas ludere, si
 fas est militi cavillari.

I X.

Malus orator.

1. Cū sexaginta numeret Casselius annos,
2. Ingeniosus homo est: quando disertus erit?

V. 1. Casselius est sexage-
 narius, nō caret ingenii lau-
 de: eloquentia certē caret.
 Quandonam erit eloquens?

nunquam: quia eloquentia
 laboris multū operæque
 postulat, neque nascuntur
 oratores, sed fiunt.

X.

Aliena curans, sua negligens.

1. In lucem cœnat Sertorius: Ole, quid ad te?
2. Cùm liceat totà stertere nocte tibi.
3. Septingenta Tito debet Lupus: Ole, quid ad te?
4. Assem ne dederis, crediderisve Lupo.
5. Illud dissimulas ad te quod pertinet, Ole.
6. Quòdque magis curæ convenit esse tuæ;
7. Pro togula debes; hoc ad te pertinet, Ole;
8. Quadrantem nemo jam tibi credit: & hoc.
9. Uxor mœcha tibi est: hoc ad te pertinet, Ole;
10. Poscit jam dotem filia grandis: & hoc.
11. Dicere quindecies poterã quod pertinet ad te:
12. Sed quid agas, ad me pertinet, Ole, nihil.

VERS. 1. Cœnam usque
in lucem protrahit: nocte
tota pergræcatur.

3. *Septingenta*. Subaudi
festertia, idest, libras Tu-
ron. 70000.

4. Cave tu tantum, ne
quidquã credas Lupo, scili-
cet malo debitori, ne quid
illi des: noli esse sollicitus,

an alius ei det, credatve.

7. *Debes*. Nempe nummos.

8. *Quadrantem*. Quartam
assis partem. Pag. 248.

12. Quemadmodum ad te
nihil pertinet quid agant
alii, sic ad me nihil spectat,
quid agastu; vereorque ne
illud meum mihi reponas,
Quid ad te?

XI.

Versus archetypi.

1. Cogis me calamo; manuque nostrã
2. Emendare meos, Pudens, libellos:
3. O quàm me nimium probas, amasque,
4. Qui vis archetypas habere nugas!

VERS. 1. Postulas à me
meos libellos, sed mea ma-
nu emendatos, ut illos nem-
pe in tuis scriniis ferves:
deamo te, ac demiror, qui
rem tantillam, quales sunt
mei versus, tanti facias, ut

velis eorum primarium e-
xemplar domi habere. Est
archetypum, primum rei e-
xemplum, primum opus ad
cujus similitudinem fiunt
alia, ἀρχή, initium: τύπος,
typus, forma, exemplar.

X I I.

Liber innoxius.

1. Sic me fronte legat Dominus, Faustine, serenà ,
2. Excipiatque meos quà solet aure jocos:
3. Ut mea, nec justè quos odit, pagina lædit,
4. Et mihi de nullo fama rubore placet.
5. Quid prodest? cupiant cùm quidam nostra videri
6. Si qua Lycambeo sanguine tela madent:
7. Vipereumque vomant nostro sub nomine virus,
8. Qui Phœbi radios ferre diemque negant.
9. Ludimus innocui; scis hoc benè: juro potentis
10. Per Genium famæ, Castaliumque gregem,
11. Perque tuas aures, magni mihi numinis instar
12. Lector, inhumanà liber ab invidià.

VERS. I. *Dominus.* Cæsar.

3. Sic me libenter à Domitiano legi velim, ut lædo neminem in meis scriptis, ne illos quidem in quos odio justo sum incensus.

4. Nec placet mihi fama quæfita ex aliquo epigrammate, quod alicui ruborem & pudorem afferat.

5. Quid hoc mihi tamen prodest, quod vel inimicis temperem, si nihilominus quidam mihi attribuunt, & pro nostris vèditant carmina nonnulla maledica, qualia edita olim fuere in Lycāben? Archilochus poeta græcus lyricus insignis fuit: huic Lycambes Neobulen filiam cùm despondisset, eā-

dem mutato consilio alteri nuptum dedit. Iratus Archilochus tam amaros in Lycāben jambos scripsit, ut ille sibi laqueo vitam eripuerit.

8. Qui non audent suum nomen prodere, qui lucem oderunt: atque adeò sub meo nomine sua maledicta pervulgant.

10. *Genium Famæ.* Per illum Deum qui famæ præfidet, qui eruditorum laudi consulit. Lege lib. 6. Ep. 41.

11. Et per tuas aures quibus benignè me audis, ò lector candide, & ab omni invidia disjuncte, qui mihi instar magni Apollinis, & Musarum es; cujus favorè pluris facio, quàm omnes Musas.

X I I I.

In mulierem formæ studiosam.

1. Dum Tiburtinis albescere solibus audit
2. Antiqui dentis fusca Lycoris ebur

3. Ve-

3. Venit in Herculeos colles: quid Tiburis alti

4. Aura valet? parvo tempore nigra redit.

VERS. 1. 2. Ordo est. Dum diit quæ nigra venerat.
 Lycoris fusca, audit Tibur- *Antiqui dentis ebur. Ebur*
 tino sole, & cælo fieri album *est denselephantinus.*
 ebur, etsi vetus & nigrum, *3. Herculeos. Pagina 36*
 eò accessit. Sed nigra re- *209. 212.*

X I V.

Munera bis utilia.

1. Æra domi non sunt: superest hoc, Regule, solum

2. Ut tua vendamus munera: numquid emis?

V. 1. Nulla mihi domi est pe vates dum Regulus di-
 pecunia: sunt multa quæ à te cat, parce hoc facere, reti-
 accepi munera; cogor ea vē- ne mea munera: do illam ti-
 dere, ut nempe ex iis vendi- bi, quam ex iis venditis re-
 tis conficiam nummos. Num digeres, pecuniam: hanc
 vis ea emere? Expectat nem- habe, cum muneribus.

X V.

Suos libellos amico mittit.

1. Ruris bibliotheca delicati,

2. Vicinam videt unde lector urbem;

3. Inter carmina sanctiora si quis

4. Lascivæ fuerit locus Thaliæ,

5. Hos nido licet inferas vel imo

6. Septem quos tibi mittimus libellos,

7. Auctoris calamo sui notatos:

8. Hæc illis pretium facit litura.

9. At tu munere dedicata parvo,

10. Quæ cantaberis orbe nota toto,

11. Pignus pectoris hoc mei tuere,

12. Julî bibliotheca Martialis.

VERS. 1. *Ruris. Villuræ*
 elegantis. Illam fusè descri-
 bit Lib. 4. Ep. 52.

2. *Vicinam. Erat enim ista*
 villa in Janiculo, qui colli-
 culus imminet Romæ.

3. *Sanctiora. Severiora,*
graviora. Pag. 234.

4. *Thaliæ. Uni è Mu-*
fis, quæ jocis & ludicris
versibus gaudet: ὁ ἄλλω,
floreo.

5. *Nido. Loculo, scrinio.*

7. *Notatos. Scriptos à me*
& emendatos, atque adeò
non carentes lituris.

8. Li-

8. Lituræ bona carmina
commendant, quia indicant
esse emendata & scripta di-
ligenter.

9. *Dedicata*. Donata, com-
secrata.
11. *Pectoris*. Amoris.

X V I.

Antiqua in pretio.

1. Fragmentū quod vile putas, & inutile lignum,
2. Hæc fuit ignotī prima carina maris.
3. Quam nec Cyanæ quondam potuere ruinæ
4. Frangere, nec Scythici tristior ira freti,
5. Sæcula vicerunt: sed quamvis cesserit annis,
6. Sanctior est salvā parva tabella rate.

VERB. I. Quod vides na-
vis fragmentum, ac putas
vile esse lignum, est carina,
seu trabs infima, navis Ar-
gūs, quæ Argo fuit prima ra-
tis commissa mari adhuc
ignoto & intentato.

3. Quam navim procellæ
ac tempestates gravissimæ
excitatae ad insulas Cyaneas
non potuerunt frangere, hæc
vicit vetustas. Cyanæ, sunt
insulæ duæ, seu potius sco-
puli, ad os Bosphori Thra-
cii propè Pontum Euxinum,
quem in sequenti versu Scy-
thicum appellat fretum. Di-

ctæ sunt etiam à veteribus
Symplegades, Planetæ, Syn-
dromades, quod eminus in-
tuentibus videntur moveri
loco & in se incurrere: ab
incolis vocantur *Jarcæzes*.

5. *Sed &c.* Quamvis sæcu-
lis & vetustate fracta ratis
& victa sit: hæc tamen uni-
ca quæ superest tabula exi-
gua & trabs, propter anti-
quitatem est venerabilior,
quàm ipsa tota fuerit olim
Argo salva, & recens: immò
quàm alia quælibet ratis in-
tegra. De Argo navi, & Ar-
gonautis dixi pag. 174.

X V I I.

In gulosum.

1. Nihil est miserius, nec gulosius Sanctrà:
2. Rectam vocatus cū cucurrit ad cœnam,
3. Quam tot diebus noctibusque captavit;
4. Ter poscit apri glandulas, quater lumbum,
5. Et utramque coxam leporis, & duos armos:
6. Nec erubescit pejerare de turdo,
7. Et ostreorum rapere lividos cirros.
8. Dulci placentā fordida linit mappam:
9. Illic & uvæ collocantur ollares,

10. Et

10. Et Punicorum pauca grana malorum ,
11. Et lippa ficus, debilisque boletus .
12. Sed mappa cum jam mille rumpitur furtis ,
13. Roso tepenti spondylos sinu condit ,
14. Et devorato capite turturem truncum .
15. Colligere longa turpe nec putat dextra
16. Analecta, quidquid & canes reliquerunt.
17. Nec esculenta sufficit gulæ præda ;
18. Misto lagenam replet ad pedes vino .
19. Hæc per ducentas cum domum tulit scalas ,
20. Seque obferatâ clausit anxius cellâ
21. Gulosus ille , postero die vendit.

VERS. 2. *Rectam*. Cœna recta, sive honesta liberalisque vocabatur ea, in qua clientes cum patronis accumbebant. Lib. 2. Ep. 50. Lib. 3. Ep. 6. 24.

4. *Glandulas*. Sunt carnes quædam callosæ, circa colum [apri, ac delicatæ.

5. *Coxam*. Coxa est posteriorum pedum pars superior: armus, anteriorum.

6. *Pejerare*. Negando se illum attigisse, quem tamen furripuit.

7. *Cirros*. Partes extremas quæ, instar cirrorum crispantur in ostreis generosis. Vel pedunculos caudasque cancerorum, quæ, ut cirri, protenduntur. Cancræ, squillæ &c. in ostreis etiam numerantur. *Lividos*. Eli-xos, inde enim lividum colorem habent.

8. *Linit*. Inquinat: mappa placentam furtivam involvendo. Legit Sriverius: *Buccis placentæ sordidam linit mappam*. Buccæ panis, placentæ &c. sunt frustula demorsa: hæc frusta indebat in mappam.

9. *Ollares*. In ollis servatæ.

10. *Punicorum &c.* Lib. 1. Epig. 38.

11. *Lippa*. Matura. Tunc enim humor aquosus ex illa, ut ex oculis lipporum, fluit.

Debilis. Non integer, truncus, semesus. *Boletus*. Lib. 3. Ep. 47.

13. *Spondylos*. Spondyli sunt vertebræ, è quibus constat dorsi spina. Has, agni v.g. aut vituli, vertebra sarosas suo ipse in sinu condit.

14. *Devorato*. Comeso Turturem cui est caput ablatum.

15. *Longa*. Dicuntur esse longæ furibus manus.

16. *Analecta*. Sunt reliquæ quæ convivis excidunt, aut ab iis proiciuntur ἀναλέγω, colligo.

17. *Esculenta*. Non escas tantum, & cibos furantur.

18. *Vino ad pedes*. Ex vino quod ad pedes miscetur: nepe in mensa servorum aut puerorū, qui ad pedes aliorū

con-

convivarum positi cœnant | no implet .
 & vile potant vinum . Vel : 19. *Ducentas scalas* . Per
 lagenam , quam habet pa- | ducentos gradus , quia pro-
 ratam ad pedes , optimo vi- | pè tegulas habitat .

XVIII.

De natali die Lucani .

1. Hæc est illa dies, quæ magni conscia partus ,
2. Lucanum populis , & tibi , Polla , dedit .
3. Heu ! Nero crudelis, nullaque invisor umbrâ :
4. Debuit hoc saltem non iicuisse tibi .

VERS. 2. *Polla* . Uxor Lu-
 cani fuit .

3. Crudelem te, Nero, qui
 hunc mori jufferis ! Nulla
 umbra, nullius cæde, mayo-
 rem tibi invidiam cōcitasti .
 Natus est Lucanus Cordubæ
 in Hispania . Cùm ipsi Nero
 invideret ob famam ingenii
 & eruditionis, sentiens hoc
 Lucanus de tollēdo ipso Ne-

rone conjuravit: re detecta ,
 morte mulctatus est. Pag. 66.

4. Alludens Martialis in-
 dicat Neronis vocem , qui
 cùm plurimos egregios cives
 impunè de medio sustulif-
 set, aiebat se nescisse hæte-
 nus quantum Imperatori li-
 ceret . Utinam, inquit Mar-
 tialis , tibi tantum poetam
 interficere non licuisset !

XIX.

De eodem .

1. Vatis Apollinei magno memorabilis ortu
2. Luxredit: Aonidum turba favete sacris .
3. Hæc meruit, cùm te terris, Lucane, dedisset ,
4. Mixtus Castaliæ Bætis ut esset aquæ .

VERS. 2. *Aonidum turba* .
 Musæ vocantur Aonides ab
 Aonia regione Bæotiæ , ubi
 maximè colebantur .

Sacris . Sacrificio in Luca-
 ni honorem faciendo .

4. Meruit ista dies, Lucani
 videlicet natalis, ut Bætis ,
 (Hispaniæ flumen, Anda-

lusiam , in qua est Corduba
 Lucani patria , perfluens ,
 nunc *Guadalquivir* ,) jun-
 geretur cum aqua fontis
 Castalii, eodemque honore
 celebraretur . Fons Casta-
 lius est in Phocide ad radi-
 ces Parnassi montis, Musis
 sacer .

XX.

De eodem .

1. Phæbe veni, sed quantus eras cùm bella canenti

P

2. Ipse

2. Ipse dares Latiae plectra secunda lyrae.
3. Quid tanta pro luce precer? tu, Polla, maritum
4. Sæpe colas, & se sentiat ipse coli.

VERS. 1. *Veni.* Ad sacra, pro colendo natali die Lucani celebranda.

2. *Bella.* Civilia inter Cæsarem & Pompejum.

Canenti. Lucano. Scripsit versibus historiam bellicivis. Legitur in quibusdam codicibus *tonanti*: quæ vox indicat stylum Lucani inflatum, ac sæpe fragoris plusquam dignitatis habentem.

2. *Secunda &c.* Cum ipsi

secundam à Virgilio carminis Latini palmam concede- res; cum unum illi Virgiliū anteferes. Plectrum est pecten seu instrumentum quo fila lyrae feriuntur: *πλῆκτρον*, percutio.

4. *Colas.* Mariti memoriam sacris anniversariis sæpe recolas & renoves, atque adeo vivas diu: & ipse se à te coli, ubi ubi est, sentiat, & hac suaviſſima voluptate post obitum perfruatur.

XXI.

In obtreſtorem.

1. Cum Juvenale meo quæ me committere tētas,
2. Quid non audebis, perfida lingua, loqui?
3. Te fingente nefas, Pyladen odisset Orestes:
4. Thesea Pirithoi destituiſſet amor.
5. Tu Siculos fratres, & majus nomen Atridas,
6. Et Ledæ poteras diffociare genus.
7. Hoc tibi pro meritis, & talibus imprecor ausis;
8. Ut facias illud quod mala lingua facis.

V. 1. *Committere.* Quasi pugnaturum componere: committi enim & componi propriè dicuntur gladiatores certaturi. Quæ diffidii causas inter nos & inimicitiarum seris, quæ nostram conaris amicitiam discindere.

3. *Fingente nefas.* Criminante: odia inter amicos excitante fictis criminibus.

Pyladen. Vide Lib. 6, Ep. 9.

4. *Thesea.* Vid. lib. 10. ep. 11.

5. *Siculos fratres.* Nominā-

tur illi à Strabone Lib. VI. Amphinomus & Anapias, qui ob mutuū amorem tota Sicilia fuere celeberrimi.

Atridas. Agamemnonem & Menelaum Atrei regis Mycænarum filios. *Majus nomen.* Illustriores Siculis istis fratribus.

6. *Ledæ genus.* Castorem & Pollucem. Lib. 5. Ep. 38.

8. *Ut facias &c.* Nempe ut pergas maledicere. Quid enim maledicentia odiosum hominibus magis & invisū?

Acu-

X X I I.

Acuta epigrammata.

1. Dulcia cùm tantũ scribas epigrammata semper ,
2. Et cerussatà candidiora cute;
3. Nullaque mica salis, nec amari fellis in illis
4. Gutta sit; ò demens! vis tamen illa legi.
5. Nec cibus ipse juvat morfu fraudatus aceti;
6. Nec grata est facies, cui gelasinus abest.
7. Infanti melimela dato, fatuasque mariscas:
8. Nam mihi, quæ novit pungere, Chia sapit,

V. 2. *Cerussata*. Cerussa pigmentũ est eximii candoris, quo feminae os oblinunt.

3. *Salis*. Ad oblectandum.

Fellis. Ad pungendum.

5. Non delectat cibus nisi addatur aliquid acidum, quo gustus acuatur.

6. *Gelasinus*. Ita vocantur rugæ, quibus interridendum frons sulcatur: Gelasini etiam dicuntur illi dentes anteriores, qui ridendo nudantur. Denique est gestus

omnis qui editur à ridente: γέλως, risus.

7. *Melimela*. Sic vocantur poma dulcia, & quasi mellita: μέλι, mel; μήλον, pomum. Mariscæ sunt ficus insulsæ, & languidi saporis, fatuæ idcirco hinc dictæ.

8. *Chia*. Ficus advecta ex insula Chio, (est illa in Ægei mari, nunc Scio,) quæ multum salis, & acuti saporis habet.

X X I I I.

Libro patronum quarit.

1. Apollinarem conveni meum Scazon,
2. Et si vacabit (ne molestus accedas)
3. Hoc qualecunque, cujus aliqua pars ipse est,
4. Dabis: hoc facetum carmen imbuant aures.
5. Si te receptum fronte videris totà,
6. Noto rogabis ut favore sustentet.
7. Quanto mearum scis amore nugarum
8. Flagret: nec ipse plus amare te possum.
9. Contra malignos esse si cupis tutus,
10. Apollinarem conveni meum Scazon.

V. 2. Si erit otiosus, nolo esses autem si seria occupatione districtum adires.

3. *Hoc &c.* Hunc libellum, cuius pars aliqua ipse est, siquidem ejus nomen in eo legitur, in hoc scilicet epigrammate: vel quia ipse librum emendaverat.

4. Illius aures imbuant hoc meum carmen. Videtur esse hypallage, pro *Carmen*

aures imbuat, id est, impleat: auribus avidis, & attentis hauriatur. Sic animus dicitur imbui opinione, doctrina.

5. Si te videris ab eo accipi fronte penitus exporrecta & hilari, cum rogabis ut solito favore tueri te pergat.

X X I V.

Aper dono missus.

1. Tuscæ glandis aper populator, & ilice multæ
2. Jam piger, Ætolæ fama secunda feræ,
3. Quem meus intravit splēdenti cuspide Dexter,
4. Præda jaces nostris invidiosa focis.
5. Pinguescant madido læti nidore Penates,
6. Flagret & exciso festa culina jugo.
7. Sed coquus ingentem piperis consumet acervū,
8. Addet & arcano mixta Falerna garo.
9. Ad dominum redeas, noster te non capit ignis,
10. Conturbator aper: vilius esurio.

VERS. 1. *Tuscæ &c.* Qui glande silvarum Tusciæ pastuses. In Tuscia, *la Toscana*, Italiæ parte, apri erant præstantes.

2. *Piger.* Ob adipem & saginam.

Ætolæ &c. Proximus Ætolo illi apro, quem Meleager occidit. Vide Lib. Spect. Ep. 14. Omnium ferocissimus secundum aprum Ætolum.

3. *Intravit.* Intrante & adacto per medium corpus venabulo, interfecit.

Dexter. Martialis amicus quidam.

4. *Invidiosa.* Quæ mihi aliorum accerses invidiam; invidebitur enim mihi penes quæ regiæ istæ sint dapes.

Nobis onerosa & gravis.

5. Age igitur, tam opimus cibus, ut par est, torreatur, & mei Penates (erant Dii domestici, quorum simulacra prostabant ad focum) rudes, inculti, nec lautis id genus opsoniis assueti, fumo istius apri madeant ac pinguescant. Fugilo & nidor pingue quiddam & unctum habent.

6. *Jugo.* Lignis è montis jugo excisis.

3. *De garo.* Vide Lib. VI. Ep. 65. *Arcano.* Clam infuso. De vino Falerno dictum supra.

9. Non capit te angusta mea culina, egentior sum quam ut te condiam pro dignitate.

10. *Conturbator*, Quasi decoctor, qui faceres ut ego conturbare cogerer, & omnes meas fortunas unum in opsonium conferre. *Vilius esurio*. Fames mea placari potest, ac solet, viliores cibo & minoris impensæ.

X X V.

Lectorem qualem velit.

1. Sic Tiburtinæ crescat tibi silva Dianæ,
2. Et properet cæsum sæpe redire nemus:
3. Nec Tartessiacis Pallas tua, Fusce, trapetis
4. Cedat, & immodici dent bona multa lacus:
5. Sic fora mirentur, sic te palatia laudent,
6. Excolat & geminas plurima palma fores:
7. Otia dum medius præstat tibi parva Decēber,
8. Exige, sed certà, quos legis, aure, jocos.
9. Sciret liber verum: res est hæc ardua; sed tu
10. Quod tibi vis dici, dicere, Fusce, potes.

VERB. 1. Precor, optoque ut silva cæsa, quam propè Tibur habes, (de Tibure actum pag. 36. 209. 212.) citò revirescat; ut Pallastua, id est, olivæ tuæ, Pallas enim oleæ inventrix, non cedant trapetis Tartessiacis, hoc est, tantam olei copiam tibi reddant, quantà exprimunt è suis oleis trapeto, seu prælo & molæ subjectis Hispani propè oppidum Tartesium. Hæc, inquam, precor tibi omnia, ea lege & conditione, ut meum libellum evolvas, expendasque.

Tartessiacis. Tartessus fuit olim oppidum Hispaniæ Bæticæ, ad oram maritimam; propè fretum Gaditanum, & vocabatur *Tariffa*, cùm illud à Mauris Hispani receperunt, nunc est dirutum. Sunt qui Tartas-

sum velint esse urbem primariam Gadium insulæ, nunc *Calix & Cadix*.

4. *Lacus*. Sunt ingentia vasa & dolia, quæ liquorem à trapetis expressum excipiunt.

5. *Mirentur*. Te dicentem & causas agentem. Erat ille orator bonus. Fora Romæ plurima erant. Lege pag. 31. 75. *Palatia*. Aula, Imperator, aulici.

6. *Palma præfigebantur* januis causidicorum qui vicissent causam.

7. *Medius December*. Tunc enim agebantur Saturnalia, & fiebat forum.

8. *Exige*. Examina, exerte. *Certà aure*. Certo & sagaci judicio.

9. 10. Pervelim veritatem exterescire: aperimihicandidè & verè quid sentias de

meis epigrammatis & jocis. Sio rem esse arduam. Potest hoc ipsum exponi quasi à Fusco diceretur. Rem magnam stetis, ò Martialis: veritasodium parit. Sic est, (reponit Martialis:) tuta-

men potes id mihi dicere, quod tibi velles, dici si ipse quempiam rogares quid de aliqua causa à te perorata sentiret: dic mihi quod tibi dici velles; id est, lauda me, ut velles laudari.

XXVI.

Villa sterilis.

1. Raucæ cortis aves, & ova matrum,
2. Et flavas medio vapore Chias,
3. Et fetum querulæ rudem capellæ,
4. Nec jam frigoribus pares olivas,
5. Et canum gelidis olus pruinis
6. De nostro tibi rure missa credis?
7. O quàm, Regule, diligenter erras!
8. Nil nostri, nisi me, ferunt agelli.
9. Quidquid villicus Umber, aut colonus,
10. Aut rus marmore tertio notatum,
11. Aut Tusci tibi, Tusculive mittunt;
12. Id tota mihi nascitur Suburra.

VERS. 1. *Aves.* Gallinas, columbas, anates &c. quæ in rustica strepitant corte. *Matrum.* Gallinarum.

2. Et ficus Chias (de quibus Ep. 21.) mediocri actèperato calore, vel, meridiano sole, ficcatas. 3. Hædum.

4. Et olivas jam frigore contractas, ac ei ferendo non pares.

7. *Diligenter.* Quasi dedita opera, & dissimulans ruris mei notam sterilitatem.

9. *Umber.* Umbria, pars Italiæ ad mare Adriaticum,

nunc vocatur il *Ducato di Spoleto.*

10. *Marmore.* Lapide. Ad singulos mille passus lapis in via publica erigebatur, quo in lapide locorū intervalla & leucæ notabantur. pag. 36.

11. *Tusci, Tusculi.* Subaudi, coloni, clientes. Tusculum urbs aliàs Latii, nunc Capaniæ Romanæ; *Frascati.* Tuscia, Italiæ pars, *la Toscana.*

12. Id omne in urbe, in vico Suburra, emo. De Suburra notam habes in Epig. 15. Lib. 2.

XXVII.

Laudat currendi exercitationem.

1. Attice, facundæ renovas qui nomina gentis,
2. Nec

2. Nec finis ingentem conticuisse domum :
3. Te pia Cecropiæ comitatur turba Minervæ ,
4. Te secreta quies, te sophos omnis amat .
5. At juvenes alios fracta colit aure magister ,
6. Et rapit immeritas sordidus unctor opes .
7. Non pila, non follis, non te paganica thermis
8. Præparat , aut nudi stipitis ictus hebes :
9. Vara nec injecto ceromate brachia tendis ,
10. Non harpasta vagus pulverulenta rapis :
11. Sed curris niveas tātum propè Virginis undas ,
12. Aut ubi Sidonio taurus amore calet .
13. Per varias artes , omnis quibus area fervit ,
14. Ludere , cūm liceat currere , pigritia est .

VERS. I. *Attice* . Erat ē stirpe Pomponii Attici , cuius extat vita apud Cornelium Nepotem .

2. Qui non finis ut laus Atticorum in tua domo conticescat : qui gloriam & famam eruditionis , à majoribus partam , egregiè sustines .

3. Semper habes in tuo comitatu Athenienses philosophos . Cecrops fuit rex primus Atheniensium . Minerva litterarum præles .

4. Colunt , amantque te , qui ab omni ambitione , & negotiis remoti , otium sectantur . Te sophi , id est , sapientes omnes ambiunt . Sophos , græca terminatio , pro sophus ; ~~sophos~~ , sapiens , philosophus .

5. At alios juvenes , tui videlicet dissimiles , magister aliquis , qui fractas & contusas plagis aures habet , excolit , docetque illos pugilatum , siue artem athleticam . Pugiles , cūm inter se luctantur , ferè caput , auresq ; adversariorum petunt . Vo-

ces illæ *fracta aure* , possunt referri ad aures juvenum crebrò exercentis magistri pulsu , vel præceptis , contritas .

6. Spoliât illos unctor opibus quas non meretur . In palæstris præstò erant servi , qui corpora sudore diffluentia fricarent , ungerentque ; unctores & aliptæ dicebantur , ac plurimam à pugilibus pecuniam corradabant , homines vilissimi .

7. *Paganica* . Erat pila quædam , pluma vel tomento facta , quam nudis manibus rustici pulsare in pagis solebant , unde illi nomen paganicæ . Pag. 190 .

8. *Præparat* . Antequam in thermis corpora laverent , quod paulò ante cœnam factitabant , aliqua exercitatione utebantur , maxime pila pulsanda , folle , &c .

Nudi stipitis . Aliud exercitationis genus . Pali defigebantur in terram , ita ut sex pedibus extarent humo : hos cominùs subidus , id est ,

baculis ligneis; eminus, telis & jaculis, tanquam si veri hostes fuissent petebant. *Ictus hebes*. Quia non ferro sed ligno, sive ligneis gladiis & telis, lignum & stipitem lacescebant, hostis veri simulacrum.

9. Non iniicis, non allinis tuis brachiis ceroma, ut luseris. Qui luctabatur, variis, id est, diversis, contortis, divaricatis brachiis deicere se nitebantur; cumque nudi ferè pugnarent, oleo quodam crasso (ceroma vocabatur, de quo vide Lib. IV. Ep. 4.) corpus inungebant.

10. *Harpasta*. Vide Lib. 4. Epig. 14.

11. 12. Sed te tantum exerceas

cursum, ad aquam Virginem (de illa dictum l. 5. Ep. 20.) vel ad porticum Europæ (de qua vid. Ep. 12. l. 2.) ubi Jupiter pingitur mutatus in taurum, & vehens Europam regis Sidoniorum filiam.

13. Cum alicui liceat currere, ille si malit variis artibus quibus area, id est Campus Martius & palæstræ fervent, ludere; dicendus piger est: pigritia mera est usurpare alios ludos; sola currendi exercitatio plena est alacritatis & utilitatis, ac ceteris est meritò præferenda. Vulgò legitur: *Omnis quibus area servit: lego, fervit à fervo, fervis, quo poetæ utuntur pro, ferveo, ferves.*

XXVIII.

Malè concinnus.

1. Sordidior cœno cum sit toga, calceus autem
2. Candidior primâ sit tibi, Cinna, nive:
3. Dejecto quid, inepte, pedes perfundis amictu.
4. Collige, Cinna, togam; calceus, ecce perit?

V. 3. Meritò reprehendit Cinnam, qui majorem calceorum, quam togæ rationem haberet: vel, qui in-

quinaret, perderetque calceos, ut togam malè ostentaret, ac longo fluentem syrinate per cœnum traheret.

XXIX.

A malis aliquid boni fieri potest.

1. Quo possit fieri modò, Severe,
2. Ut vir pessimus omnium Charinus
3. Unam rem benè fecerit, requiris?
4. Dicam, sed citò. Quid Nerone pejus?
5. Quid thermis melius Neronianis?
6. Non deest protinus ecce de malignis,

7. Qui

7. Qui sic rancidulo loquatur ore :
8. Ecquid tu Domini Deique nostri
9. Præfers muneribus Neronianas?
10. Thermas præfero balneis Charini.

VERS. 3. *Unam rem.* Ther-
mas populo utiles.

4. *Dicam.* Respondet e-
xemplo. Nero fuit pessimus,
optimas tamen thermas ex-
truxit. Quid essent Therme
explicui Pag. 5.

6. Video non defuturos
quosdam ex invidis & mali-
gnis, qui omnia in pejorem
partem interpretantur, qui

me accusent quasi præferam
Neronis thermas operibus
publicis à Domitiano in u-
sum & gratiam populi ex-
structis : ego verò id non a-
go: præfero tantum Neronia-
nas thermas balneis Charini
hominis impuri & obscuri,
Domitiani munera colo &
veneror. Ille se Deum voca-
ri, ut jam dixi, jusserat.

X X X.

Domus dives, pauper dominus.

1. Cùm pluvias madidumq; Jovē perferre negaret,
2. Et rudis hibernis villa nataret aquis;
3. Plurima, quæ posset subitos defendere nimbos,
4. Muneribus venit tegula missa tuis.
5. Horridus, ecce, sonat Boreæ stridore Decēber;
6. Stella, tegis villam, non tegis agricolam.

V. 1. &c. Cùm mea villa
rudi & agresti opere structa
undique perplueret, misisti
ad me tegulas, quibus plu-
viam arcerem: tecta est &

secura nunc villa; sed ego
ejus dominus, & mei coloni,
nudi adhuc sumus, nos tege.
Agricolam. Villæ dominū,
qui agrum & domum colit.

X X X I.

Nasus homicida.

1. Nosti mortiferum quæstoris, Castrice, signum?
2. Est operæ pretium discere theta novum.
3. Exprimeret quoties rorantem frigore nasum,
4. Lethalem juguli jusserat esse notam.
5. Turpis ab inviso pendebat stiria naso,
6. Cùm staret madidà fauce December atrox :

7. Collegæ tenuère manus: quid plura requiris?

8. Emungi misero, Castrice, non licuit.

VERS. I. 2. Quæstor quidam, homo crudelis & in proscriptionibus, tempore, ut ajunt, Vitellii, versatus, cum aliquem vellet interficere, hoc dabat licitoribus suis signum, ut nasum sibi emungeret. Is cum versaretur per hyemem inter amicos aliquando, ac nasus illi mucosus & stiria gravis esset, manum naso admovit, quasi emuncturus. Qui astabant, ferale signum veriti, eum prohibuerunt, atque adeo mucosum & fæde stillantem nasum circumferre coactus est, vetitusque nasum sibi abstergere, qui jugulum aliis præcebat. Sententia primi hujus distichi est: ò Castrice, numquid audivisti de signo, quo utebatur quæstor ad homines condemnandos? juvat novam hanc hominum morti addicendorum significationem, & quasi Theta, tibi narrare.

Quæstoris. Quæstores apud Romanos alii dicti sunt *Capitales*; eorum erat in parricidia, perduellionem, & alia crimina inquirere: abrogati sunt anno U. C. 465. &

eorum munus Triumviris Capitalibus demandatum. Alii *Ærarii*, five *Urbani*; præerant ærario, curabant vectigalia, &c. Alii *Militares*:annonam & stipendia exercitui suppeditabant, manubias recipiebant, &c. Alii denique *Provinciales*: Vectigalia, tributa, portoria, frumenta, colligebant &c. Quæstura primus ad honores alios gradus erat: eam capiebat nemo nisi annos circiter 28. natus, & nisi stipendia per annos decem fecisset.

Theta. In Græcia, iudices reum condemnaturi, litteram Θ in tabellis scribebant, quia prima litt. est vocis Θανάτος, mors. Apud Latinos adhibebatur condemnandis reis littera C. absolvendis A.

4. *Juguli.* Feriendi, secandi; hominis necandi.

6. Cum pluvius December malastuffes faucibus & epiphoras, importaret.

7. *Collegæ.* Alii quæstores: collegæ vocantur qui eundem gerunt magistratum, aut munus.

XXXII.

Servi monstrorum similes.

1. Tantus es, & talis nostri, Polypheme Severi,

2. Ut te mirari possit & ipse Cyclops.

3. Sed nec Scylla minor: quod si fera monstra duorum

4. Junxeris, alterius fiet uterque timor.

Severus, Martialis amicus, servum habebat miræ magnitudinis, quem idcirco Polyphemum vocaverat: eidem

eidem erat ancilla æquè procera, & mirè deformis, eā Scyllā vocitabat. Affirmat vates, si jungantur ābo, & opponantur, alterum alteri metuendum & horridum fore, ita ut non aliis tantum & ignotis, sed sibi ipsis terrore esse possint. De Polyphemo dictū pag. 203. Scylla verò, fuit monstrum in mari Siculo, Charybdi opposi-

tum: Virgil. III. Æneidos.

VERS. I. Polypheme, mancipium amici mei Severi. tam inusitatae magnitudinis ac deformitatis es, ut movere admirationem vero Cyclopi Polyphemo posses.

3. Minor. Minus procera, & deformis. *Monstra duorum.* Id quod ambo habet portentosum & horribile: proceritatem ac deformitatem.

XXXIII.

Morbus ex ficto verus.

1. Discursus varios, vagumque manè,
2. Et fastus, & ave potentiorum,
3. Cū perferre patique jam negaret,
4. Cæpit fingere Cælius podagram:
5. Quam dum vult nimis approbare veram,
6. Et sanas linit obligatque plantas,
7. Inceditque gradu laborioso;
8. (Quantum cura potest, & ars doloris!)
9. Desit fingere Cælius podagram.

VERS. I. *Vagum manè.* Salutationes matutinas, cū clientes patronos salutaturi vagantur per totam urbem.

5. Dum contendit probare omnibus verè se podagra laborare.

7. *Laborioso.* Difficili, mo-

lesto, lento & cespitante.

8. *Ars doloris.* Industria in fingendo scitè, quem verè nō habeas, morbo ac dolore

9. Re ipsa podagrà laboravit; ita ut non esset opus fingere: didicit podagrà laborare. *Desit.* Desiit.

XXXIV.

Filii pietas in patris funere.

1. Hic jacet ille senex Augustà notus in aulà,
2. Pectore non humili passus utrumque Deum:
3. Natorum pietas sanctis quem conjugis umbris
4. Miscuit: Elysium possidet umbra nemus.
5. Occidit illa prior viridi fraudata juventà.

6. Hic propè ter senas vixit Olympiadas.
 7. Sed festinatis raptum tibi credidit annis,
 8. Adspexit lacrymas quisquis, Etrusce, tuas.

VERS. 1. *Senex*. Etruscus.
 Ep. 58. lib. 6.

2. *Utrumque Deum*. Faventem & iratum Jovem, prosperam & adversam Fortunam forti animo passus. Quidam explicant hoc de Caligula, vel de Nerone & Claudio Imperatoribus, quos Romani in Deos retulerant pro more, sub quibus ita se gesserat ut magnas opes colligeret, ac invidiam effugeret. Alii de uno, eodemque Domitiano, qui iratus Etruscum ejecit in exilium; postea placatus revocavit.

4. *Pro umbra*. Legunt nonnulli *ambo*, in accusandi nē-

pe casu. Elyfii campi ambos nunc habent; obierunt ambo.

6. *Ter senas*. Annos 72. Quid esset Olympias explicui pag. 201. Epig. 35. Lib. 4. Licet sit spatium annorum quatuor, eam tamen aliquando poete pro quinquennio & Romano lustro accipiunt. Atque ita vixerit Etruscus annos ferè 90. quod Statius asserit, ut dixi lib. 6. ep. 58.

7. Sed quisquis tuas, ò Etrusce fili, de patris obitu lacrymas vidit, is eum non senectute summa, sed juvenem, & immatura morte raptum putet: adeò piè illum luges.

XXXV.

Mundi civis.

1. Cosmicos esse tibi, Semproni Tucca, videris:
 2. Cosmica, Semproni, tā mala, quàm bona sunt.

VERS. 2. *Cosmicos*. Græca vox est, à κόσμος, mundus. Stoici affectabant hanc appellationem, ut Cosmici, hoc est, mundi cives dicerentur, erat enim hoc eorū effatum: *Omne solum forti patria est*. Tucca, Socraticus vide-

ri volens, se Cosmicum iactabat: bene est, inquit vates, civem te mundi esse dicis, at in mundo multa bona, mala itidē multa, immò plura sunt; multi sunt in tanta orbis civitate cives pessimi. Vide ne unus istorum sis.

XXXVI.

Amico poeta mittit carmina.

1. Muneribus cupiat si quis contendere tecum;
 2. Audeat hic etiam, Castrice, carminibus.
 3. Nos tenues in utroque sumus, vincique parati:
 4. Inde

4. Inde sopor nobis, & placet alta quies.
 5. Tā mala cur igitur dederim tibi carmina, queris?
 6. Alcinoο nullum poma dedisse putas?

VERS. 1. 2. Ita dives es, ut nemo tecum audeat certare muneribus; ita doctus, ut nemo contendere carminibus. Itaque si quis velit te provocare muneribus, aut versibus, utrumque temerè faciet, ac irritò conatu.

4. Hinc fit ut quiescam, & dormire malim, quàm laborare versibus tibi mittendis.

5. Cur igitur præter consuetudinem hæc tibi mit-

to carmina?

6. Alcinoος rex Phæacum in insula Corcyra (*Corfu*) inter Italiam & Epirum sita, hortos habuisse dicitur cultissimos, & pomis omnibus refertos. Ad eum tamen missa sunt aliquando ab amicis poma, inquit Martialis, & quidem iis quibus abundabat, deteriora, quæ ille bonam in partem accepit: sic tibi homini erudito inerudita mitto carmina.

XXXVI.

Aut dandum, aut citò negandum.

1. Primum est, ut præstes, si quid te, Cinna, rogabo;
 2. Illud deinde sequens, ut citò, Cinna, neges.
 3. Diligo præstantem; non odi, Cinna, negantem:
 4. Sed tu nec præstas; nec citò, Cinna, negas.

XXXVII.

Amicus fidelis.

1. Maximus ille tuus, Ovidi, Cæsonius hic est;
 2. Cujus adhuc vultum vivida cera tenet.
 3. Hunc Nero damnavit; sed tu damnare Neronem
 4. Ausus es, & profugi, non tua, fata sequi.
 5. Æquora per Scyllæ magnus comes exulis isti;
 6. Qui modò nolueras consulis ire comes;
 7. Si victura meis mandantur nomina chartis,
 8. Et fas est cineri me superesse meo:
 9. Audiet hoc præsens, venturaque turba; fuisse
 10. Illi te, Senecæ quod fuit ille suo.

VERS. 1. Maximus Cæsonius, vir consularis, à Nerone damnatus, & in exilium pulsus, habuit voluntarium exilii comitem Ovidium quemdam, non illum

illum poetam vulgò notum, sed amicum Martialis, ad quem hi versiculi, cum imagine cerea Cæsonii in exilio mortui, videntur à vate nostro missi. *Hic est*. In ea scilicet effigie cerea quam ad te mitto: vel quam tu ad me mittis.

3. *Damnare Neronem*. Quasi rem injustam faceret, Cæsonium pellendo in exilium.

4. *Non tua fata*. Quia tu damnatus exilio non eras.

Profugi. Cæsonii fugientis, exulis; eum comitando.

5. *Æquora per Scyllæ*. Per mare Siculum, ubi Scylla & Charybdis, duæ voragines famosæ. *Isti*. Ivisti.

6. Cæsonius post consulatū, in Africā fuerat missus, ut illi præesset, eum secutus

non erat Ovidius, at exulantem secutus est. Amicus nimirum certus in re incerta & afflicta fortuna cernitur.

7. 8. Si eorū nomina quomais versibus mando, victura sunt, & apud posteros celebranda: si mea fama mihi mortuo superstes erit.

9. 10. Prædicabo talem erga illum fuisse, qualis ille fuerat erga suum amicum Senecam: te eandem erga Cæsonium fidem adhibuisse in tuenda amicitia, quam ipse Cæsonius erga Senecam adhibuerat: ut enim Cæsonius damnatum Senecam, & à Claudio Imperatore in Corsicam relegatum est secutus; ita tu Cæsonium exulem comitatus es. *Seneca*. Lib. 1. Ep. 53. IV. 32.

XXXIX.

Romanus Pylades.

1. Facundi Senecæ potens amicus,
2. Caro proximus aut prior Sereno,
3. Hic est maximus ille, quem frequenti
4. Felix littera paginā salutat.
5. Hunc tu per Siculas secutus undas,
6. O nullis Ovidi tacende linguis,
7. Sprevistis Domini furentis iras.
8. Miretur Pyladen suum vetustas,
9. Hæsit qui comes exuli parentis:
10. Quis discrimina comparet duorum?
11. Hæsisti comes exuli Neronis.

VERS. 1. Ordo est. Hic est, in hac imagine expressus, (vide superius Epigr.) ille Maximus Cæsonius, amicus Senecæ, quem Seneca

aut proximè post Serenum sibi carissimum, aut illo etiam magis amavit.

3. *Quem frequenti*, &c. Ad quem maximum tot epistolas

has scripsit Seneca.

7. *Domini*. Neronis.

8. *Pyladen*. Vide Epigr.

9. Lib. 6.

9. *Exuli parentis*. Orestis, à parente sua pulso. Orestes cum audivisset Clytemnestram Ægistho adultero seipsam ac regnum suum dedidisse, matrem timens, ac Deos consulturus, domo profugit: mox tamen reversus matrem, & adul-

terum interemit.

10. 11. Quis par fuisse dicat periculum amborum, Pyladis nempe ac tuum? vel, Orestis ac Cæsonii. Orestes à matre pellebatur, Cæsonius à Nerone immanissimo tyranno: Pylades nihil habebat à Clytemnestra metuendum; tu meritò metuebas, ne in te quoque sæviret Nero. Itaque Pyladen longo intervallo superasti.

X L.

Munus utile sit.

1. Commendare tuū dū vis mihi carmine munus,
2. Mæonioque cupis doctius ore loqui;
3. Excrucias multis pariter me, teque diebus;
4. Et tua de nostro, Prisce, Thalia placet.
5. Divitibus poteris Mufas, elegosque sonantes
6. Mittere: pauperibus munera pexa dato.

VERS. 1. 2. Promisisti aliquid mihi muneris, quod ut exornes, cogitas illiungere carmina elegantia, ipsis Homericis præstantiora. Homerus Mæonius vocatus est vel à patre Mæone, vel à patria Lydia, in Asia minori, quæ dicta quoque fuit Mæonia.

3. 4. Tu mihi ac tibi incommodus es; maceras te condendis versibus; defraudas me tuis muneribus. Placeat tibi tua Musa, de nostro incommodo: versus: cum tua voluptate magna facis. sed cum meo detrimento &

impendio; interim enim tuis muneribus non fruor. Mallem statim mitteres munera, carmina omitteres. Sic Terentius ait: *Olet de meo*, id est, meis sumptibus, & impensis unguenta comparat.

5. 6. Serva tua ista munera ornata, & carmina divitibus; at pauperibus, qualis ego sum, da munera utilia: mitte illis non versus, & bona verba, sed bonas, & benè pexas vestes. Ea vox *pexus* pro lauto, & composito sumitur, & præcipuè in re vestiaria usurpatur. *Elegis*. Pag. 151.

X L I.

Valetudinem amico restitutam gratulatur.

1. Doctorum Licini celeberrime Sura virorum,
2. Cujus prisca graves lingua reduxit avos:
3. Red-

3. Redderis, heu! quanto fatorum munere tibi obis
4. Gustata Lethes penè remissus aquà!
5. Perdiderant jam vota metum, securaque fleba
6. Tristitia, & lacrymis jamque peractus eras.
7. Non tulit invidiam taciti regnator Averni;
8. Et raptas fatis reddidit ipse colos.
9. Scis igitur quantas hominum mors falsa querelas
10. Moverit, & frueris posteritate tua.
11. Vive velut raptò, fugitivaque gaudia carpe:
12. Perdiderit nullum vita reversa diem.

VERS. 1. Licinius Sura vir fuit eloquentissimus & eruditissimus.

2. Qui antiqua & germana eloquentia tua, revocas & repræsentas nobis præcos illos oratores, majores nostros.

4. *Lethes*. Lethe fluvius est inferorum, cujus aqua, eorum omnium, quæ quis apud superos egisset, oblivionem afferebat: λήθη, oblivio. Ordo verborum est iste: remissus, & redonatus nobis aquà Lethes propemodum gustata: hoc est, instanti morti ereptus.

5.6. Jam vota faciebamus pro tua incolumitate sine metu eam non impetrandi, ut sine spe impetrandi, quia conclamata videbatur, ac deplorata. Secura tristitia vocatur quæ nihil habet quod perdat, jam enim perditus, & ut ait postea, *per-*

ctus, id est, conclamatus ac depositus omnium lacrymis Licinius plorabatur. *Jamque*, pro *jam*, ponitur, ut *dumque*, pro *dum*. Lib. 9. Ep. 46. X. 44.

7. Non potuit Pluto Silentium & Umbrarum rex, ferre convicia quibus obruendum se videbat, si te damnaret leto, itaque colos jam ereptas Fatis, id est hoc in loco, Parcis, quæ Fatorum jussu vitæ nostræ spatium metiuntur, ipsis reddidit, ac longiorem tibi vitam ut nerent, imperavit.

9. *Falsa*. Falsò vulgata.

10. *Frueis* &c. Frueis vivus ea gloria, quam olim mortuus apud posteros consequuturus es.

12. *Perdiderit*. Auctor tibi sum ut nullum vitæ tibi restitutæ diem perdas, sed omnes benè colloques, & genio indulgeas.

X L I I.

Cœna ambulatoria.

1. Cùm mensas habeat ferè trecentas,
2. Pro mensis habet Annius ministros:

3. Transcurrunt gabatæ, volantque lances.
4. Has vobis epulas habete lauti,
5. Nos offendimur ambulante cœnâ.

V.1. Annius licet mensas plures habeat: in iis tamen cibos convivis nullos stabiles apponit, sed jubet eos offerri à ministris transcurretibus, qui sic prætervolant, ut non dent spatium ac moram dapes accipiendi.

3. *Gabatæ*. Genus est lancis concavæ. *Lances*. Vasa escaria latiora.

4. *Lauti*. Divites, qui oculos terculorum quasi scena gaudetis pascere: nos tenuiores aliud quærimus.

XLIII.

Dona rusticana.

1. Parva suburbani munuscula mittimus horti:
2. Faucibus ova tuis; poma, Severe, gulæ.

VERS. 2. *Faucibus*. Ova faucibus medentur: poma, enim raucis vel exulceratis famem acuunt.

XLIV.

Liber vivus.

1. Mercari nostras si te piget, Urbice, nugas;
2. Et lasciva tamen carmina nosse libet:
3. Pompejum quæras (& nosti forsitan) Auctum,
4. Ultoris primâ Martis in æde sedet.
5. Jure madens, varioque togæ limatus in usu,
6. Non lector meus hic, Urbice, sed liber est.
7. Sic tenet absentis nostros cantatque libellos;
8. Ut pereat chartis littera nulla meis.
9. Denique, si vellet, poterat scripsisse videri;
10. Sed famæ mavult ille favere meæ.
11. Hûc licet à decima (nec enim satis âte vacabit)
12. Sollicites: capiet cœnula parva duos.
13. Ille leget bibe tu: nolis licet, ille sonabit;
14. Et cùm, jam satis est; dixeris: ille leget.

VERS. 1. 2. Si non vis emere mea epigrammata, & cuniam tenet, à quo illa audire possis.

3. Quære Pompejum Auctum,

Quum, & eum forsitan nosti :
 habitat in aditu templi Mar-
 tis ultoris. Primum forum,
 prima via, &c. sæpe signifi-
 cat initium fori, viæ, &c.
 Templum Martis ultoris æ-
 dificatum ab Augusto fuit,
 ex voto quod ediderat Phi-
 lippenſi prælio, ſi Julium
 Cæſarem ulciſceretur, ejus
 percufforibus interfectis.

5. *Jure madens.* Pompejus
 Auctus juris civilis ſcientia
 planè imbutus eſt, non levi-
 ter tinctus. *Togæ &c.* Exer-
 citatiſſimus idem eſt in fo-
 renſibus cauſis.

6. Non tam eſt lector meo-
 rum verſuum, quàm vivens
 liber; omnes enim memoria

comprehenſos tenet.

7. *Noſtros abſentis.* Meos,
 etſi abſim: legitur etiam
abſentes, id eſt, non inſpectos
 non præſente libro.

8. Ut ne minima quidem
 ſyllaba quæ ſit in meis char-
 tis, aut littera, ipſi excidat.

10. Mavult me illorū aucto-
 rē haberi, quos vindicare ſi-
 bi poſſet, ac jactare pro ſuis.

12. Licebit illum provo-
 ces; poteris illum provoca-
 re ad mea carmina tibi re-
 citanda: vocare ad cœnam
 circa horam ab orto ſole
 decimam. Ep. 89. Lib. I. 7. IV.

13. *Sonabit.* Recitabit, etiā
 injuſſus, etiam deſinere mo-
 nitus; ita illos amat.

X L V.

Lector judex.

1. Gratum eſt, quòd Celeri noſtros legis, Aucte,
 libellos,
2. Si tamen & Celerem quod legis, Aucte, juvat.
3. Ille meas gentes, & Celtas rexit Iberos,
4. Nec fuit in noſtro certior orbe fides.
5. Major me tanto reverentia turbat: & aures
6. Non auditoris, judicis eſſe puto.

Vers. 2. Si tamen illum integritate, & fide.
 ea lectio, mea carmina de-
 lectant.

3. *Meas.* Hispanas. Celti-
 beriam proconſul admini-
 ſtraverat. De Celtiberis fa-
 cta mentio pag. 56.

4. Nec in noſtra Hispa-
 nia fuit quiſquam majori

5. Quò major & venera-
 bilior eſt hominis dignitas,
 ac virtus, eò magis revercor
 illius judicium; eò gravius
 perturbor; cùm illi mea car-
 mina recitantur, nec tam il-
 lum auditorem eſſe, quàm
 judicem cenſeo.

X L V I.

Parva munera, & ambitioſa.

1. Omnia miſiſti mihi Saturnalibus, Umber,
2. Munera, contulerant quæ tibi quinque dies;
 Bis ſenos triplices, & dentifcalpia ſeptem:

4. His

4. His comes accessit spongia, mappa, calix;
5. Semodiusque fabæ cum vimine Picenarum,
6. Et Laletanæ nigra lagena sapæ:
7. Parvaque cum canis venerunt coctana prunis,
8. Et Libycæ fici pondere testa gravis.
9. Vix puto triginta nummorum tota fuisse
10. Munera, quæ grandes octo tulere Syri.
11. Quantò commodius nullo mihi ferre labore
12. Argenti potuit pondera quinque puer?

VERS. I. Ordo est: misisti mihi omnia munera, quæ tibi contulerant, congesse-
rant, dies quinque, Satur-
nalibus, id est, per festa Sa-
turnalia, quæ diebus quin-
que peraguntur.

3. *Triplices*. Subaudi, pu-
gillarès: qui à tribus foliis
seu tabellis, triplices: à
quinque quincuplices, &c.
dicebantur. *Bissenos*. Duo-
decim.

Vimine. Vase vimineo ple-
no Picenarum olivarum.
Picenus ager oleis abundat.
Pagina 53. 201.

6. *Laletana sapa*. Vini co-
cti pessimi, è Laletania, His-
paniæ Tarraconensis regio-

ne, advecti. Sapa est propriè
vinum decoctum ad tertias;
id est, ita ut ejus tertia tan-
tùm pars supersit.

7. *Coctana*. Ficus quædam
sunt. Cana vocantur pruna,
hoc est, rugosa, durata sole
aut igne.

9. Vix puto hæc omnia
munera valuisse triginta
nummos sestertios: hoc est
tres libras Turonicas, five
unum, ut ajunt, Gallicum
scutatum, quem Romanus
tribus admodum assibus su-
perat.

10. *Syri*. Servi è Syria.

12. *Pondera quinque*. Quin-
que libras. Pag. 135. *Puer*.
Servulus.

XLVII.

Somnia damnosa.

1. Semper manè mihi de me mera somnia narras,
2. Quæ moveant animum sollicitentque meum.
3. Jam prior ad facem, sed & hæc vindemia, venit;
4. Exorat noctes dum mihi saga tuas:
5. Consumpsi, falsasque molas, & thuris acervos;
6. Decrevere greges, dum cadit agna frequens.
7. Non porcus, non cortis aves, non ova supersunt:
8. Aut vigila; aut dormi, Nasidiene, tibi.

VERS. 1. 2. Semper mihi
dicis manè, te aliquid infau-

stum somniasse de me.
3. 4. Ego, dum per sagam,
id

id est, fœminam somniorum
interpretem, & magicę artis
peritam, expiare conor illa
infausta somnia, & exorare
superos, ne quid illa mihi
afferant detrimenti, vinum
prioris vindemiæ, immò hu-
jus anni, libationibus & sa-
crificiis totum, ad fœcem
usque, consumpsi.

5. Mola salsa, erat far to-

stum, sale permixtum, quo a-
râ & victimas cōspergebant.

6. *Decrevēre*. Diminut-
sunt: à verbo decreasco.

Cadit. Immolatur.

7. *Cortis*. Cors cortis, sive
cohors, *una bassa corte*.

8. *Dormi tibi*. Id est: si
qua somnia procudis infau-
sta, in tuum sint caput. De te,
non de aliis somnies licet.

XLVIII.

Architectus nobilis.

1. Astra polumque pià percepsti mente, Rabiri,
2. Parrhasiam mirà qui struis arte domum.
3. Phidiaco si digna Jovi dare templa parabit
4. Has petat à nostro pisa Tonante manus.

VERS. 1. O Rabiri, (Domitiani architectus erat) dum
in monte Palatino extruis.
Imperator domum astris e-
mulam, oportet te astra ipsa
mente complexum esse, qui
simillimā illis domū feceris.

2. *Parrhasiam*. Palatinam.
Evander ex Arcadia in Ita-
liam advectus, in eo loco,
ubi mons Romæ Palatinus
est, ædificavit palatium: Ar-
cadia autem dicta olim est
Parrhasia. Pag. 184.

3. Si Pisa velit Jovi Olym-

pico templa nova extruere,
aut instaurare vetera, Rabi-
rium artificē à Jove nostro:
id est, Domitiano, postulet,
est ille multò, quàm Phidias,
& artifices omnes Græciæ,
præstātior. *Percepsti* pro per-
cepisti; ut *dixti* pro, dixisti,
&c. *Phidiaco*. Ep. 26. Lib. 3.

4. *Pisa*. Urbs Peloponne-
si ad Alpheum fluvium, di-
cta etiam Olympia, nunc
Langanico vocata. Propè il-
lam erat insigne templum
Jovis Olympici.

XLIX.

Bellus convivæ.

1. Non cœnat sine apro noster, Tite, Cæcilianus:
2. Bellum convivam Cæcilianus habet.

VERS. 1. Cæcilianus sem-
per apponit in cœna aprum,
sed eo solus vescitur, ita ut
nullos alios adhibeat con-

vivas, aut si quos adhibet,
illi ex apro nihil attingant,
atque adeò ejus convivæ di-
ci aper ille possit; nã convi-
vam

vam elegantem! Nonnulli conviva nominetur. Sum-
hoc intelligunt de homine ptuosa autem convivia puta-
insulso & inconcinno, qui bantur, in quibus aper ap-
Aper diceretur, qui tamen poneretur; at hic aper, non
(ironicè videlicet) bellus, ferculum, sed conviva, erat,

L.

Vota pro Cæsare.

1. Tarpejæ venerande rector aulæ,
2. Quem salvo Duce credimus Tonantem;
3. Cùm votis sibi quisque te fatiget,
4. Et poscat dare, quæ Dei potestis;
5. Nil pro me mihi, Jupiter, petenti,
6. Ne succensueris velut superbo:
7. Te pro Cæsare debeo rogare,
8. Pro me debeo Cæsarem rogare.

VERS. 1. O Jupiter, qui deinde ab illis interfecta, in
coleris in Tarpejo Mōte, ubi eodem sepulta est. Pag. 205.
capitolium est. Mons Tarpe- 2. Quem Deum & Jovem
jus, à te dictus Saturnius, no- credimus, si servas Impera-
mē id habuit à Tarpeja vir- torem.
gine Vestali, quæ arcem in eo 8. Impia & turpis assen-
positam Sabinis prodidit, ac tatio.

L I.

Laxata urbis via.

1. Abstulerat totam temerarius institor urbem,
2. Inque suo nullum limine limen erat.
3. Jussisti tenues, Germanice, crescere vicos:
4. Et, modò quæ fuerat semita, facta via est.
5. Nulla catenatis pila est præcincta lagenis:
6. Nec prætor medio cogitur ire luto.
7. Stringitur in densâ nec cæca novacula turbâ;
8. Occupat aut totas nigra popina vias.
9. Tonfor, caupo, coquus, lanius sua limina servât:
10. Nunc Roma est; nuper magna taberna fuit.

VERS. 1. 2. *Abstulerat*. Ita, mibus nullum limen, janua
occupabāt mercatores totas nulla appareret, præstructis
urbis vias, tabernis & tento- ubique officinis, & pergu-
riis suis ut urbē civibus ab lis. Mercatores appellantur
stulisse viderentur, & in do- institores eò quòd negotio
geren-

gerendo instent.

3. *Germanice*. Pag. 231.

4. *Semita* est angustum iter : *via* ; *latum* & *patens*.

5. *Pila*, est postis seu columna, five pars quædam tabernæ aut officinæ, in

viam projecta & prominens ad quam solent opifices appendere instrumenta, aut specimina suæ artis.

6. *Prætor*. Vide pag. 218.

7. *Sectores zonarii*, exercitum clam novacula, marsupium non præcidunt.

L I I.

Poeta ex oratore.

1. Perpetui nunquam moritura volumina Sili
2. Qui legis, & Latia carmina digna togâ;
3. Pierios tantum vati placuisse recessus
4. Credis, & Aonia Bacchica ferta comæ?
5. Sacra cothurnati non attigit ante Maronis,
6. Implevit magni quam Ciceronis opus.
7. Hunc miratur adhuc centum gravis hasta virorum;
8. Hunc loquitur grato plurimus ore cliens,
9. Postquam bis senis ingentem fascibus annum
10. Rexerat, astricto qui sacer orbe fuit;
11. Emeritos Musis, & Phœbo tradidit annos,
12. Proque suo celebrat nunc Heliconæ foro.

VERS. 1. *Perpetui*. Qui perpetuo florebit. De Silio Italico dixi plura p. 187.

2. Quicumque legis versus Silii, dignos Romana eloquentia & dignitate, dignos Romano consule & oratore, qualis fuit Silius. Toga pacis, fori, & bonarum artium est symbolum. Pag. 58. 90.

3. 4. Credis illum poetam semper fuisse, & amasse semper hederas, quibus poetæ coronantur?

Pierios. Pierus Mons Thesaliæ, Musis, quod in eo natæ dicerentur, sacer: hinc Pierides vocantur *Aonia* regio est Bœotiæ, ubi eadem Muse colebantur: hinc Aonides

dictæ: & hoc in loco Aonia coma vocatur poetarum eruditorum caput. *Bacchica ferta*. Hederæ. Pag. 75.

5. Ille verò non prius sacra & divina Virgilii carmina imitari cepit: ingredi sacra vaturn penetralia, quibus Maro veluti præfidet. *Cothurnati*. Pag. 233.

6. Quam artem oratoriam & eloquentiam, quæ Ciceronis opus dici potest, ad plenum excoluit.

7. Hunc miratur cives adhuc, & meminerunt egisse causas centumvirates, hasta posita, quæ illorum iudiciorum quasi insigne fuit. De Centumviris videl. 6. Ep. 26.

8. *Cliens*.

8. *Cliens*. Cujus egit causam, quem periculo liberavit.

9. Postquam fuit consul eo anno, qui Romanum orbem, occiso Nerone, in libertatem veluti asseruit, quique idcirco Ingēs dictus est. Fascibus regere annum Consul ibi dicitur, quia inibant Consules magistratum mense Januario, & sumebant fasces, sive illis praeibant lictores cum fascibus. 12. Erat fascis ille, virgarum seu bacillorum manipulus, loro revinctus: in medio manipulo erat secu-

ris, cuius ferrum exstabat in summa parte manipuli. Per securim significabatur potestas interficiendi: per virgas, levius animadvertendi; pro criminum videlicet gravitate aut levitate.

11. *Emeritos*. Defunctos honoribus. Emeriti propriè dicebantur gladiatores, qui, accepta missione, rude donabantur.

12. *Helicon*. Forensi arte deposita, se ad poësim contulit.

Suo. In quo tandiu floruit.

L I I I.

Eques ex tonsore, tonsor ex equite.

1. Qui tonsor fueras tota notissimus urbe,
2. Et post hoc, dominae munere, factus eques,
3. Sicanias urbes Aetnaeque regna petisti
4. Cinname, cum fugeres tristia jura fori:
5. Quam nunc arte graves tolerabis inutilis annos?
6. Quid facit infelix & fugitiva quies?
7. Non rhetor, non grammaticus, ludique magister,
8. Non Cynicus, non tu Stoicus esse potes:
9. Vendere nec vocem Siculis plausumque theatri;
10. Quod superest, iterum, Cinname, tonsor eris.

VERS. 2. *Dominae*. Heræ, à qua libertate donatus fuerat, & ad equitum ordinem provectus.

3. *Sicanias*. Siculas. Aetna mons Siciliae: *Mongibello*.

4. Cum vocatus esses in jus, & scelerum penas jure metueres, exilium voluntarium suscepisti.

5. 6. Quid facies nunc otiosus in exilio Siculo, & fugitivus?

7. *Ludi*. Litterarii scili-

cet; scholæ puerilis.

9. *Cynicus*. Pag. 205. De Stoicis facta mentio supra. Fuere philosophi celeberrimi, quorum sectam, & placita describit eleganter Tullius orat. pro Muræna: illorum auctor & conditor Zenon. Nomen habuerunt ab ingenti porticu, in quam convenire Athenis solebant ad differendum. *Στωα*, porticus: *Στωικοί*.

9. Non potes esse præco, citha-

L I V.

In Litigatorem.

1. Lis te bis decimæ numerantem frigora brumæ
2. Conterit una tribus, Gargiliane, foris.
3. Ah miser, & demens! viginti litigat annis
4. Quisquam, cui vinci, Gargiliane, licet?

V. 2. *Conterit.* Opibus exhausta; macerata, ac fatigata. Satiùs nimirum est semel
Tribus fortis. Vid. pag. 31. 75. causâ cadere, quàm per tot
annos vitam, & pecuniam
4. *Vinci.* Litem perdere. disperdere.

L V.

Heredipeta deceptus.

1. Heredem Fabius Labienum ex asse reliquit:
2. Plus meruisse tamen se Labienus ait.

V. 1. *Ex asse.* Bonorum omnium. Pag. 147. Labienus multò plus dam-
ni quàm lucri fecerit: ma-
2. Tamen Labienus tot jorem hereditatem ac mer-
munera viventi Fabio de- cedem meritis sit. Acumen
derat, ac Fabius tam ma- & jocus in eo est, quòd
cram illi reliquit heredi- qui totam habeat heredita-
tatem, opibus nempe ab- tem, nihil habere plus posse
sumptis dum viveret, ut videatur.

L V I.

De suis versiculis.

1. Commendare meas, Instanti Rufe, Camœnas
2. Parce precor focero: feria forsan amat.
3. Quòd si lascivos admittit & ille libellos,
4. Hæc ego vel Curio Fabricioque legam.

V. 1. Noli precor, ò Ru. si tamen illas non respuit,
fe Instanti (est vocandi ca- nullum existimabo eas re-
sus, à recto instantius) le- jecturum, licet Curiis omni-
gere & laudare meos versi- bus & Fabriciis gravio-
culos tuo focero, forsan est ac austeriore. Nemini non
homo severus, quem istæ probabuntur ea carmina
mugæ non delectent: quòd quæ illi placuerint.

Mulier

LVII.

Mulier erudita, & proba.

1. Hæc est illa tibi promissa Theophila, Cani,
2. Cujus Cecropiæ pectora dote madent.
3. Hanc si jure petat magni senis Atticus hortus,
4. Nec minùs esse suam Stoica turba velit.
5. Vivet opus quodcunque per has emiseris aures,
6. Tam non femineum, nec popolare sapit:
7. Non tua Pantænis nimum se præferat illi,
8. Quamvis Pierio sit bene nota choro.
9. Carmina fingentem Sappho laudabit amatrix:
10. Castior hæc, & non doctior illa fuit.

VERS. 1. Hæc illa uxori tibi dudum promissa, ò Cani, quæ Græcorum litteris, urbanitate, ceterisque dotibus egregiè est instructa. De Canio vide Lib. 1. Ep. 60.

3. Hanc sibi jure vendicet Platonis Academia: ea discipula jure ille gloriatur. Plato doctorum cætus quosdam instituit in hortis civis Atheniensis, nomine Academi: inde huic loco & istis eruditorum congressibus datum nomen Academiæ. Decessit annos natus ferè 90. unde magnus senex vocatur hoc in versiculo, vel ob famam ingenii & doctrinæ.

4. *Stoica turba*. Vide supra, Epig. 53.

5. Laudem perpetuam habebunt ea carmina quæ illi legeris, quæ emendarit, quæ probaverit.

6. Adeò supra sexum, supra communem vulgi captum est erudita.

7. *Pantænis*. Mulier item docta fuit, Canio nota.

9. Mirabitur Theophilam scribentem Sappho poetria, quæ versus amatorios scripsit. Hæc patriam habuit Lesbion insulam Ægei maris, & lyricos versus oblectos, licet elegantes, edidit. De illa egi pluribus in Horatio, ad oden 10. Lib. 2.

10. Theophila est castior quàm Sappho: & Sappho doctior Theophila non fuit.

LVIII.

Ficosi ficis carentes.

1. Ficosa est uxor, ficosus & ipse maritus;
2. Filia ficosa est, & gener, atque nepos:
3. Nec dispensator, nec villicus ulcere turpi,
4. Nec rigidus fossor, sed nec arator eget.
5. Cùm sint ficosi pariter juvenesque senesque,

Q

6. Res

6. Res mira est; ficos non habet unus ager.

VERS. 1. *Ficosa*. Lib. 1. E- | solus illorum ager ficosus
pig. 57. | non est: ficis caret. Lusus est
6. *Ficos*. Fructus intellige: in vocum similitudine.

L I X.

Libri patronus, & vindex.

1. Gratus sic tibi, Paulle, sit December;
2. Nec vani triplices, brevesque mappæ,
3. Nec thuris veniant leves felibræ;
4. Sed lances ferat, aut scyphos avorum,
5. Aut grandis reus, aut potens amicus:
6. Seu quod te potiùs juvat, capitque,
7. Sic vincas Noviumque Publiumque
8. Mandris & vitreo latrone clausos:
9. Sic palmam tibi de trigone nudo
10. Unctæ det favor arbiter coronæ,
11. Nec laudet Polybì magis sinistras.
12. Si quisquam mea dixerit malignus
13. Atro carmina quæ madent veneno;
14. Ut vocem mihi commodas patronam
15. Et, quantum poteris, sed usque, clames;
16. Non scripsit meus ista Martialis.

VERS. 1. *December*. Quo Saturnalia celebrantur. Faxint superi ut tunc tibi multa & magna mittantur munera. Pag. 136.

2. *Vani triplices*. Pugilla restrium tabellarum seu foliorum; munuscula vilis pretii. Supra, Ep. 46.

3. *Selibræ*. Libræ dimidiæ. Pag. 244.

4. Sed aliquis potens reus, cujus causam agas, tibi muneri ferat lances argenteas, avorum scyphos aureos, &c.

6. *Capit*. Oblectat, placet.

7. 8. Sic vincas Novium & Publium ludo calculorum; eorum latrunculi à tuis clausi, & in arctum compulsi, à te capiantur. Calculi lusorii, sive scrupi, latrones appellantur, quòd aliis alii velut insidientur, instar latronum: vocantur etiam canes, quòd alios alii allatrare videantur. Loculus verò & sedes calculorum in abaco, seu tabula lusoria, mandra vocabatur. Ea verò ludi lex erat ut si quis calculus inter duos diversicoloris, & velut agminis calculos deprehensus esset solus, & à suis desertus; periret, ac auferretur. Vitreus appellatur calculus, quia

quia cæruleo colore fortasse
tinctus erat, aut è vitro fa-
ctus.

9. 10. Sic tibi præmiū pilæ
trigonalis, (de qua consule
lib. 4. Ep. 14.) adjudicent gy-
mnastæ, seu collusores nu-
di, & olea inuncti. *Coronæ.*
Multitudinis. *Arbiter.* Pe-
nes quem est judicium de
præmio alicui tribuendo :

illud enim favoris vulgò
munus est.

11. Nec tibi circūstātium
corona, & ludi arbitrorum,
preferat Polybium, ob agili-
tatē sinistræ manus in exci-
pienda, remitendaque pila.

12. *Mea.* Esse à me scripta.

13. Carmina maledica,
famosa.

15. *Usque.* Assidue, semper.

L X.

Qui ubique est, nusquam est.

1. Esquilis domus est, domus est tibi colle Dianæ,
2. Et tua Patricius culmina vicus habet :
3. Hinc viduæ Cybeles, illinc sacra Vestæ;
4. Inde Novum, Veterem prospicis inde Jovem.
5. Dic, ubi conveniam? dic, quā te parte requiram?
6. Quisquis ubiq; habitat, Maxime, nusquā habitat.

V. 1. *Esquiliis.* Esquilæ, si-
væ Exquilæ, nomē est unius
è septē Romę colliculis, qui
à rege Tullo Hostilio urbi
adjectus fuit, & septus excu-
biis, à quibus, detorta paulis-
per voce, nomen invenit.
notā 11. *In colle Diana.* In
monte Aventino, ubi Dianæ
templum. pag. 214.

2. *Patricius vicus.* Erat sub-
jectus Esquiliis, à patriciis
ita dictus, quod Servius Tul-
lius eos ibi habitare jufferit.
Jaëbant patricii se genus
ducere à centum primis il-
lis senatoribus, quos Romu-
lus primū creavit, & Pa-
tres honestissimo nomine

appellavit. Ex eo vico spe-
ctabantur templa Cybeles
ac Vestæ. *Culmina.* Do-
mum.

3. *Viduæ.* Quæ Atym ami-
ferat. Pag. 139.

4. *Inde &c.* Per novum Jo-
vem intelligit capitoliū no-
vum: per veterem, capitoliū
vetus. Hoc cernebatur ex A-
vētino colle; illud ex Esqui-
liis & vico Patricio: hujus
conditor Numma; illius
Tarquinius Priscus. Vide
Lipsum de Magnitudine
Romana Lib. 3. c. 5. Nisi for-
tè per *Novum Jovem*, in-
telligit Domitiani palatiū,
ut conjectat Lipsius.

L X I.

In scurrā.

1. Quòd te diripiunt potentiores
2. Per convivia, porticus, theatra:

Q 2

3. Et

3. Et tecum, quoties ita incidisti,
4. Gestari juvat, & juvat lavari:
5. Nolito nimium tibi placere:
6. Delectas, Philomuse, non amaris.

VERS. I. *Diripiunt.* Simul ut in eum incideres, tecum diversi invitant, domum trahunt, ac certatim ad se rapiunt: certant quis te sit habiturus convivam.

4. Quod unusquisque ambit, quoties ita casus tulit: causa: non coleris ut amicus, sed expeteris ut scurra.

L X I I.

Munerum venditor.

1. Exigis ut nostros donem tibi, Tucca, libellos:
2. Non faciam; nam vis vendere: non legere.

L X I I I.

Saxetani Pauper munificus.

1. Cùm saxetani ponatur cauda lacerti;
2. Et bene si cœnas, conchis inuncta tibi est:
3. Sumen, aprum, leporem, boletos, ostrea, mullos
4. Mittis: habes nec cor, Papile, nec genium.

V.2. &c. Cùm apponatur tibi tantum domi tuæ lacerti saxetani cauda, & uncta oleo conchis, idq; cū opiparæ cœnas; tamen mittis aliis, sumen, mullos &c. Næ tu stultus es & miser. Cares corde, id est, sapientia: cares genio, id est, miserè facis, quia ut aliis benefacias, genium defraudas, & fame conficeris. Lacertus, ceu stellio, est terrestre animalculum, vel pisciculus; uterque in saxis ferè delitescit.

2. *Conchis.* Est fabæ genus. Pagina 260. Vile opsonium.

3. *Sumen, Mullos.* Pag. 120. *Boletos.* Pag. 42.

L X I V.

Vinum consulare.

1. Potavi modò consulare vinum:
2. Quæris quàm vetus atque liberale?
3. Ipso consule conditum: sed ipse,
4. Qui ponebat, erat, Severe, consul.

VERS. I. Vinum Consulare vulgò dicebatur vinum Opi-

pimio consule conditum ante annos ferè ab nato Martiale ducentos. Pag. 45.

2. *Liberale*. Homine lauto & liberali dignum.

3. *Ipso Consule*. Videtur consulem Opimium significare; sub quo vinum Consu-

lare fuerit conditum: tamen ille consul erat is ipse à quo vocabatur ad cœnam; atque adeò vinum erat illo ipso anno natum: consules enim singulis annis mutabantur, ut dixi supra, Epigram. 52. pag. 351.

L X V.

Servus utilis.

1. Quatenus Othrysiis jam pax Romana Triones
2. Temperat, & tetricæ conticuere tubæ,
3. Hunc Marcellino poteris, Faustine, libellum
4. Mittere: jam chartis, jam vacat ille jocis.
5. Sed si parva tui munuscula quæris amici
6. Commendare; ferat carmina nostra puer,
7. Non qualis Geticæ fatiatus lacte juvencæ
8. Sarmaticà rigido ludit in amne rotà;
9. Sed Mitylenæi roseus mangonis ephebus,
10. Vel non cæsus adhuc matre jubente Lacon.
11. At tibi captivo famulus mittetur ab Istro,
12. Qui Tiburtinas pascere possit oves.

V. 1. Siquidē confecto septentrionali bello pax est cōposita. *Tetricæ*. Tristes, diræ. *Triones*. p. 302. De Othrysiis vide Ep. 8. hujus libri.

6. *Puer*. Servulus. Mitte illi cum meo libello, elegans & venustū aliquod mācipium.

7. Non puer barbarus, quales Sarmatarum filii, qui rota, id est, circulo ligneo vel ferreo, quem vulgò trochū vocabant, ludunt in flumine concreto gelu. Exponi etiam potest: Qui habitat in vago curru, imposito anni glacie astricto. *Sarmatica*. Pag. 6. Duplex fuit Sarmatia, altera in Europa, altera in Asia: nunc Polonia, Mosco-

via, Tartariæ pars.

Juvenca. Pueri Getarum equino lacte alebantur: viri, sanguine interdum. De Getis dixi Libro 6. Epigr. 39.

9. 10. Sed juvenis emptus recens à Mitylenæo mangone, id est, mancipiorum venditore, (Mitylene, *Metlin*, est urbs primaria Lesbi insulæ:) vel puer Lacedæmonius aliquis, nondum jussu matris verberatus. Lacedæmonii crebris plagis pueros suos ad patientiam erudiebant, adeo ut pueruli loris, alapisque contusi ne ingemiscerent quidem.

11. Tibi verò non ejusmo-

di puer comptus & elegans, abundas in agro Tiburtino.
 at bubulcus, è captivis po- De Tibure vide pag. 36. 209.
 pulis ad Istrum positus em- De Istro, pag. 231. Laudat
 ptus, mittetur, quo uteris Faustini parsimoniam, qui
 non ad miscenda pocula, sed non servos elegantes, sed u-
 ad pascenda pecora, quibus tiles optaret.

L X V I.

Bonus liber.

- 1. Triginta toto mala sunt epigrammata libro;
 2. Si totidem bona sunt, Lause: liber bonus est.

V. 1. 2. Potest accipi libro mala epigrammata 30.
 primus versiculus quasi lo- Tum illi respondeat vates
 quatur Lausus, idque Mar- secundo versiculo.
 tiali obiiciat, esse in eius

L X V I I.

Tonsor lentus.

1. Eutrapelus tonsor dum circuit ora Luperci,
 2. Expungitque genas: altera barba subit.

V. 1. *Circuit.* Tondet accu- succrevit; adeò tardus & lē-
 ratè, pilos omnes vestigando tus est. Legitur in aliquot
 & expungendo, id est, eradē- libris, *expungitque*, id est, ex-
 do: interim nova barba jam polit & quasi pingit.

L X V I I I.

Imago nunquam delenda.

1. Dum mea Cæcilio formatur imago Secundo,
 2. Spirat & arguta picta tabella manu;
 3. I liber ad Geticam Peucen, Istrumq; tacentem:
 4. Hæc loca perdomitis gentibus ille tenet.
 5. Parva dabis caro, sed dulcia, dona sodali;
 6. Certior in nostro carmine vultus erit.
 7. Casibus hic nullis, nullis delebilis annis
 8. Vivet, Apelleum cùm morietur opus.

V. 1. Dum ego curo pin- cundo mittam. De Peuce
 gendam meam imaginem, dictum supra Epig. 7.
 quam C. Plinio Cæcilio Se- Cæcilio Secundo. Plinio ju-
 niori.

niori. Plinii fuere duo, alter senior dictus, patria Veronensis, qui Vespasiano imperante vixit, cuius negotiis administrandis vacabat interdium, noctu verò & horis subcessivis, dabat literis operam, ac historiam illam suam de rebus naturalibus, conscribebat. Perit in Vesuvii montis incendio, dum ejus causam propius indagare gestit. Pagin. 200. Alter C. Plinius Cæcilius Secundus, Plinii Secundi senioris è sorore nepos, qui panegyricum Trajano dixit, & cuius extant epistolæ cultissimæ. Illi carus

Martialis fuit.

3. *Tacentem*. Aquas latissimo alveo volventem nullo strepitu. Vel: pace composita, quiescentem.

4. *Tenet*. Illi regioni præfuit Plinius cum proconsulari potestate.

6. *Certior*. Firmior, diuturnior erit imago mea in carmine meo, quàm in tabellis pictis, quæ vetustate ac situ deteruntur scilicet.

7. *Hic*. Vultus in meis verbis expressus.

8. *Apelleum opus*. Picta tabula. Apelles pictor egregius, patria Cous, floruit sub Alexandro Magno.

L X I X.

Librum scribere.

1. Quòd non insulsè scribis tetrasticha quædam;
2. Disticha quod bellè pauca, Sabelle, facis:
3. Laudo, nec admiror: facile est epigrāma, Sabelle
4. Scribere: sed librum scribere difficile est.

VERS. 1. Tetrasticha epigrammata versibus quatuor constant; disticha, duobus

σίχης, versus, ordo: δύο, duo τέσσαρα, seu τέτταρα, quatuor.

L X X.

Il liberalis, & avarus.

1. Ad natalitias dapes vocabar,
2. Essem cùm tibi, Sexte, non amicus:
3. Quid factum est, rogo, quid repentè factum est?
4. Post tot pignora nostra, post tot annos,
5. Quòd sum præteritus vetus sodalis?
6. Sed causam scio; nulla venit à me
7. Hispani tibi libra pustulati;
8. Nec tenuis toga, nec rudes lacernæ.

9. Non est sportula quæ negotiatur :
10. Poscis munera , Sexte , non amicos .
11. Jam dices mihi ; vapulet vocator .

V. 1. Olim cum tibi nondum essem amicus ac familiaris , tamen à te invitabar ad cœnam , cum diem tuum natalem celebrabas .

4. *Pignora* . Significationes amicitiae .

5. *Præteritus* . Non vocatus ad cœnam .

7. *Hispani* . Subaudi , argenti , vel auri . *Libra* . Vide pag. 136. *Pustulati* . Optimi , probe excocti : argentum enim purum intumescit in pustulas , cum coquitur . Svet. in Neron. cap. 44. *Exegit argentum pustulatum , aurum ad obrusam* . Legunt nonnulli , *pustulati* , vel *pustulati* , quod idem est ac *pustulati* .

8. *Toga* . Pag. 56. 89.

Lacernæ . Pag. 83. 114. 179.

Rudes . Novæ : vel pingui & crasso filo textæ .

9. 10. Ea sportula dicenda non est , quæ à patrono non datur gratis , sed ea lege , ut qui illam accipit , rependat munera . Nundinatio quædam potius , & negotiatio dicenda est . Cum mihi das sportulam , non tam mihi das , quàm vendis , & mecum negotiaris . De Sportula vide supra .

11. Jam video quid discurus sis , per te nō steterisse quin vocarer , & adessem , at præteritū me fuisse à vocatore . Ita dicebatur qui convivas invitabat . Dabit ille penas , inquis , neque hoc inultum feret , qui te , licet à me iussus , non vocaverit . Bellam scilicet excusationem !

L X X I.

Puer eruditus .

1. Si meus auritā gaudet glaucopide Flaccus ;
2. Si fruitur tristi Canius Æthiope :
3. Publius exiguæ si flagrat amore Catellæ ;
4. Si Cronius similem cercopithecon amat :
5. Delectat Marium si perniciosus ichneumon ;
6. Pica salutatrix si tibi , Lause , placet :
7. Si gelidum collo nectit Gratilla draconem ,
8. Luscinia tumulum si Thelesina dedit ;
9. Candida Apollinei cur amet ora Labycæ ,
10. Qui videt hæc dominis monstra placere suis ?

V. 1. *Glaucopide* . Bubone , *πῶπις* , à *γλαυκός* glaucus , & noctua . Vox est græca , *γλαυ* . *ὤψ* visus , oculus . Fortè sic dici-

dicitur, quòd sacra sit no-
stra Minervæ, quæ solemni
epitheto vocatur apud Ho-
merum, Γλαυκῶπις. *Aurita*
Bubo extantes, ut felis, au-
riculas habet.

2. *Fruitur*. Delectatur.

Æthiope. Servo nigro ac
deformi, ex Æthiopia, quæ
est pars interioris Africæ.

3. *Catellæ*. Caniculæ.

4. *Cercopithecon*. Est cerco-
pithecus animal simiæ simi-
le, nigro capite, pilo asini-
no: vocatur etiam simia cau-
data: κέρκος cauda πίνκος

simius. *Similem*. Sibi: ni-
grum & deformem, ut ipse
Cronius est. Vel, similem
catellæ, de qua fit mentio in

versiculo superiori.

6. *Ichneumon*. Mus indicus
vulgò appellatur: felis ma-
gnitudine, & muris forma.
Est crocodili hostis infen-
sissimus, cum quo sic pugnat.
Luto se totum oblinat: mox
in fauces apertas crocodili
dormientis insiliens, in ejus
viscera penetrat, ea lacerat
ac pertundit.

6. *Salutatrix*. Quæ voces
humanas docetur, easque
præfertim, *Ave*, χαῖρε.

9. *Apollinei*. Eruditi.

10. Qui noctuas, Æthio-
pes, &c. placere posse intel-
ligit, cur bene institutum
servum & adolescentem in
pretio non habeat?

LXXII.

Sibi de suis libris gratulatur.

1. Fertur habere meos, si vera est fama libellos
2. Inter delicias pulchra Vienna suas.
3. Me legit omnis ibi senior, juvenisque, puerque,
4. Et coram tetrico casta puella viro.
5. Hoc ego maluerim, quàm si mea carmina cantent
6. Qui Nilum ex ipso protinus ore bibunt:
7. Quam meus Hispano si me Tagus impleat auro,
8. Pascat & Hybla meas, pascat Hymettos apes.
9. Nō nihil ergo sumus, nec blādæ munere linguæ
10. Decipimur: credam jam puto, Lause, tibi.

VARS. 2. *Vienna*. Urbs
Galliæ antiquissima, in Del-
phinatu, *Vienna*.

6. *Ex ipso ore*. Fonte. Po-
pulos intelligit Africæ re-
motissimos, ubi Nilus na-
scitur.

7. *Tagus*. Fluvius Hispa-

niæ. Pag. 55. Is arenas, au-
reas volvere dicebatur.

8. *Hybla*. Mons Siciliæ:
Hymettus, Atticæ, uterque
floribus abundans, & api-
bus.

9. 10. Non igitur tam su-
mus contemnendi quàm di-
cebas,

cebas, ò Laufe (supra, Ep. 66.) neque adulantibus plus
 justo credimus, quasi ab iis
 decipiamur. Inunc, carpe
 mea carmina, ò Laufe, &

quære, qui tibi ea vituperanti credat: non ego certe
 Vel simplicius; ò Laufe, qui
 mea laudas epigrammata
 jam tibi credam.

LXXIII.

Corona è rosis.

1. I felix rosa, mollibusque fertis
2. Nostri cinge comas Apollinaris,
3. Quas tu nectere candidas, sed olim,
4. (Sic te semper amet Venus) memento.

VERS. 3. *Candidas*. Cane- senex, diu vivat & valeat.
 scentes, canas. *Olim*. Post 4. *Venus*. Cui rosa est con-
 multos annos, ita ut serò fiat fecrata.

LXXIV.

Liber inæqualis.

1. Jactat inæqualem Matho me fecisse libellum:
2. Si verum est, laudat carmina nostra Matho.
3. Æquales scribit libros Calvinus, & Umber:
4. Æqualis liber est, Cretice, qui malus est.

V. 1. *Inæqualem*. In quo jus Libri: & 17. Libri 1.
 non omnia æquè culta & 3. *Calvinus*, *Umber*. Ma-
 bona. Lege epigram. 66. hu- li poetæ.

LXXV.

Promissor.

1. Si quid opus fuerit, scis me non esse rogandum,
2. Bis nobis dicis, Baccara, terque die.
3. Appellat rigidà tristis me voce Secundus:
4. Audis; sed nescis, Baccara, quid sit opus.
5. Esse queror gelidasque mihi tritaque lacernas;
6. Audis; sed nescis, Baccara, quid sit opus.
7. Hoc opus est, sub itò fias ut sidere mutus;
8. Di-

8. Dicere ne possis, Baccara, quid sit opus.

VERS. I. Ordo verborum est. Dicis mihi, ò Baccara, singulis diebus bis, terque: O Martialis, nosti me, si quid opustibi fuerit, dabo mea sponte, neque opus erit ut roges.

3. *Secundus*. Nomen est creditoris. Pecuniam à me Secundus exigit, te audiente, & dissimulante quid mihi sit opus: opus esset ut pro me solveres. *Rigida*. Nempe litem minitās & nervum.

5. *Pensio*. Pretium ædium

conductarum.

9. Utinam aliqua fiderum vi arcana, mutus fias, ut ne frustra mihi semper promittas. Homines, plantæ & animalia interdum, cæli vitio, tabem contrahunt, ita ut pars eorum aliqua inarescat ac sensum amittat, ossa ipsa carie conficiantur. Hic morbus fideratio vocatur, & homines ita percussi appellantur fiderati, quasi maligno afflati fidere.

LXXVI.

Amicus absens.

1. Narnia, sulfureo quam gurgite candidus amnis
2. Circuit, ancipiti vix adeunda iugo,
3. Quid tam sepe meum nobis abducere Quinctum
4. Te juvat, & lentà detinuisse morà?
5. Quid Nomentani causam mihi perdis agelli,
6. Propter vicinum qui pretiosus erat?
7. Sed jã parce mihi, nec abutere, Narnia, Quincto,
8. Perpetuo liceat sic tibi ponte frui.

VERS. I. *Narnia*. Est Italiæ civitas, in Umbria. *Narni*. Eam rogat ut ne diutius detineat Quintum Ovidium. Habebat ille villam in agro Nomentano; propè villam Martialis, à quo sæpe invisebatur. *Amnis*. Nar, nunc *la Nera*.

2. *Jugo*. Quæ difficilem aditum habes, eò quòd in gemino & arduo montis cacumine sis ædificata. Est in parte montis Apennini.

5. Cureum abducis, cu-

jus unius causà tam libenter moror in villa mea Nomentana, quæ mihi propter tã suavem vicinum est cara?

7. *Abutere*. Eum diutius remorando.

8. Id si feceris, precor ut æternùm duret pons tuus. Ille duos montes, quibus erat imposita Narnia, separatos iungebat, flumine subterlabente inter duplex jugum montis. Adhuc visuntur ejus pontis ruinæ ac rudera.

LXXVII.

Anima foetens.

1. Unguentū fuerat, quod onyxmodò parva gerebat;
2. Olfecit postquam Papilus; ecce, garum est.

VERS. 1. Vasculum ex onyche factum, gerebat modò unguentum odoris suavissimi: Papilus illud olfecit, & fetente halitu sic statim corripit, ut ex unguento garum factum sit. Est garum, murrinae genus è pisciculorum facile maceratorum fanie confectum, odoris gravissimi, maximè ubi est corruptum. Onyx, gemma est, unguis humani coloris referens. Onyx, Græcis unguis est.

LXXVIII.

Nimis officiosus.

1. Bruma est, & riget horridus December;
2. Audes tu tamen osculo nivali
3. Omnes obvius hinc & hinc tenere,
4. Et totam, Line, basiare Romam.
5. Quid possis graviusque sæviusque
6. Percussus facere atque verberatus?
7. Cujus livida naribus caninis
8. Dependet glacies, rigetque barba,
9. Qualem forficibus metit supinis
10. Tonfor Cinyphio Cilix marito.
11. Quare si tibi sensus est, pudorque,
12. Hibernas, Line, basiationes
13. In mensem, rogo, differas Aprilem.

VERS. 3. *Tenere*. Morari salutando.

4. *Basiare*. Osculari. Obvios amicos salutando solebant osculari.

5. An posses inimicos, à quibus esses verberatus, ulcisci graviore supplicio?

6. *Livida*. Coloris sulphurei. *Caninis*. Canibus sunt nares frigidae ac mucosae.

Glacies. Stiria.

9. 10. Qualem barbam hircus, cum tondetur, habet. Vocatur *maritus*, ut à Virgilio vir gregis appellatur: Cinyphius dicitur, quia sunt majores hirci propè Cinyphæ Africae fluvium, *Macres*, qui se exonerat in mare mediterraneum in regno Tripolitano.

Cilix tonfor. Cilices, (populus Asiae minoris in ora meridiana maritima) plurimum

mū mutuntur vestibus confectis è pilo hircino. *Forficibus supinis*. Extrema pars forficum & acies, deprimatur inter tondendum; manubrium attollitur.

13. Oro te, ut in mitiorem & calidiorē tempestatē tua illa oscula & frigidas salutationes differas.

LXXIX.

Epitaphium infantis.

1. Conditus hīc ego sū Bassi dolor Urbicus infans:
2. Cui genus & nomen maxima Roma dedit.
3. Sex mihi de prima deerant trieteride menses,
4. Ruperunt tetricæ cū mala pensa deæ.
5. Quid species, quid lingua mihi, quid profuit ætas
6. Da lacrymas tumulo, qui legis ista, meo.
7. Sic ad Lethæas, nisi Nestore ferior, undas
8. Non eat, optabis quem superesse tibi.

VERS. 1. *Bassi*. Parentis mei, vel domini.

2. In urbe natus, & ab urbe dictus Urbicus. Roma urbs antonomastice dicitur.

3. Confeceram annos duos & dimidium. De Trieteride vide Lib. 6. Ep. 26.

4. *Deæ*. Parcæ. Lib. IV. Epigr. 42.

7. Precor vicissim ut servus, aut amicus quem diligas, & quem tibi esse superstitem velis, diutius vivat quàm Nestor.

Lethæas. Epig. 41. supra.

LXXX.

Librum amico mittit.

1. Nosti si bene Cæsium, libelle,
2. Montanæ decus Umbriæ Sabinum,
3. Auli municipem mei Pudentis;
4. Illi tu dabis hæc vel occupato:
5. Instent mille licet premantque curæ,
6. Nostris carminibus tamen vacabit.
7. Nam me diligit ille, proximumque
8. Turni nobilibus leget libellis.
9. O quantum tibi nominis paratur!
10. O quæ gloria! quàm frequens amator!
11. Te convivia, te forum sonabit,
12. Ædes; compita, porticus, tabernæ.
13. Uni mitteris, omnibus legèris.

VERS. 1.

VERS. 1. *Cæsum*. Cæsius ætym pag. 216. De Pudens Sabinus, vir fuit omni laude incidit mentio Lib. 4. Epigr. præstans, ad quem extant 10. & 22. multæ Plinii epistolæ.

2. *Umbria*. Pars est Italiæ infra Venetos, ad mare Adriaticum, montibus aspera. pag. 334.

3. *Municipem*. Ejusdem, ac Pudens, municipii, seu oppidi. De hac voce di-

8. *Turni*. Nomen est poetæ satyrici tunc florentis.

10. *Amator*. Lector benevolus & cupidus.

12. *Legeris*. Solebat Cæsius omnibus legere & recitare Martialis epigrammata: tanti ea faciebat.

LXXXI.

In emacem.

1. Omnia, Castor, emis: sic fiet ut omnia vendas.

VERS. 1. Castor, cum ditissimus non sit, emit tamem omnia: eogetur brevi omnia, vel illa quæ emerat, vel etiam sua, vendere, ut vitam toleret.

LXX XII.

Pro versibus nummos petit.

1. Sic placidum videas semper, Crispine, Tonantē;

2. Nec te Roma minùs, quàm tua Memphis amet:

3. Carmina Parrhasià si nostra legentur in aula;

4. (Namque solent sacrà Cæsaris aure frui:)

5. Dicere de nobis, ut lector candidus, aude,

6. Temporibus præstat non nihil ille tuis;

7. Nec Marso nimium minor est, doctoque Catullo.

8. Hoc satis est; ipsi cætera mando Deo.

VERS. 1. *Crispine*. Fuit Ægyptius quidam, obscuro loco natus, princeps equitum à Domitiano factus, quem Juvenalis lacerat Satyra 1. & 4. Quem hoc in epigrammate vates adulator laudat.

2. *Memphis*. Pag. 2.

3. *Parrhasia*. Imperatoria. Vide supra Ep. 48.

5. 6. Hoc de me, ut candidi & benevoli lectores solent, qui libros quos probant,

laudare gestiunt, dices Domitiano: ò Cæsar, iste Martialis aliquid ornamentum affert ævo tuo, rebus tuis gestis.

7. *Marso*, *Catullo*. Epigrammatum scriptoribus celeberrimis. Pag. 33. 132.

8. Cætera permitto & relinquo facienda ipsi Domitiano, ut nempe aliquid mihi muneris largiatur. Tu me laudabis, ille remunerabitur.

LXXIII.

Omnis homo, nullus homo.

1. Pontice, per reges discurre & omnia lustras ;
2. Magna quidem sequeris, Pontice, magnus homo es .
3. Pontice, si qua facis, sine teste facis, sine turba ,
4. Non adhibes multos; Pontice, cautus homo es.
5. Pontice, te celebrem formà natura creavit,
6. Dignus eras Helena; Pōtice, pulcher homo es.
7. Pontice, voce tuà posses adamanta movere ,
8. Vox tua dulce sonat; Pontice, dulcis homo es.
9. Pontice, sic alios, sic te quoque decipit error :
10. Vis dicam verum ? Pontice, nullus homo es .

VERS. 1. *Per reges* . Per domos potentiorum .

2. *Magnifica & splendida* confectaris .

4. Non te impertis multis & communicas, in quo sanè cautus es: homo es, ut ille Terentianus, paucorum hominum .

6. Maritus Helena dignus, ipso Paride pulchrior .

10. *Nullus* . Dum vis esse omnia; nihiles . Dum vis in omnibus videri magnus & excellens, in omnibus parvus, vel potius, nullus es . Sunt qui hoc epigramma Martiali abjudicent .

LXXXIV.

Pro Caro, & Norbana, Mercurio votum.

1. Cyllenes cælique decus, facunde Minister,
2. Aurea cui torto virga dracone viret :
3. Sic tibi jucundi non desit copia furti ,
4. Et senior parcà mole prematur avus :
5. Hunc semper Norbana diem cum conjuge Caro
6. Leta colat , primis quem coluere toris .
7. Hic pius antistes Sophiæ sua dona ministrat :
8. Hic te thure vocat, fidus & ipse Jovi .

VERS. 1. *Cyllenes* . Cyllene mōs Arcadię, in quo Mercurius genitus est . Hinc vocatur ipse, Cyllenius .

Cæli decus . Magnam Su-

peris navabat operam Mercurius, quippe cæli cursor , & tabellarius. *Facunde* . Mercurius est eloquentiæ præses, Vid. oden. 9. Lib. 1. Horatia-

tiani. *Mercuri Facunde, &c.*

Minister. Quia Deorum, ut dixi, est nuncius, ac publicus quasi proxeneta.

2. Virga Mercurii vulgò Caduceus nuncupatur. Baccillus est quem hinc inde amplectuntur duo angues, commissis, interjectisque in summa baccilli parte capitibus, caudis, in ima: cetero corpore in hemicylum circa virgam utrimque circumfuso. Ajunt Mercurium, cum virgam tenens manu iret per Arcadiam, incidisse in duos serpentes inter se colligatos ac depugnantes; virgaque interposita, statim pugnam diremisit. Inde caduceus pacis, fœderisq; symbolum est, & oratores ac legati missi ad pacem conficiendâ, Caduceatores vocantur.

3. *Furti.* Præerat etiam furibus Mercurius.

4. Et Atlas minùs labore in ferendo cælo. Atlas, avus Mercurii fuit; Mauritaniæ, ut ajunt, rex, qui humeris cælum sustinuisse dicitur, quod primus astrorum cursus varios observaverit. Eundem à Perseo mutatum

fuisse ferunt in montem altissimum; cujus cacumen cum inter nubila condatur, hinc fortasse locus fabulæ factus, ut Atlas cælum humeris ferre diceretur.

Parca mole. Exiguo, minori pondere; nempe cæli humeris impositi.

6. Quo die matrimonio juncti fuerunt.

7. Carus, est sapientiæ, cui tu quoque præfides, deditus: eique suum ingenium, otium, curas, impendit.

Antistes. Propriè est præfectus sacrorum, ædi sacræ præpositus, sacerdos primarius. Sapientia, ceu, græca voce, Sophia, Dea quædam est; cujus sacerdotes esse dicuntur viri docti. Per metaphoram *antistes* sæpe dicitur quicumque in re aliqua excellit, ac principatum obtinet, aliisque velut antestat. Sic Plato vocatus olim est Sapientiæ antistes.

8. *Jovi.* Domitiano, quem suum sæpe Jovem Noster appellat. Est Carus, fidus minister Jovi Romano, ut tu cælesti Jovi.

369

M. VAL. MARTIALIS
EPIGRAMMATUM.

LIBER OCTAVUS.

E P I S T O L A.

*IMPERATORI Domitiano Cesari Au-
gusto, Germanico, Dacico, Valerius
Martialis salutem.*

MNES quidem libelli mei, Domi-
ne, quibus tu famam, id est, vi-
tam, dedisti, tibi supplicant; &
puto, propter hoc leguntur. Hic
tamen, qui operis nostri octavus in-
scribitur, occasione pietatis frequentius frui-
tur. Minus itaque ingenio laborandum fuit,
in cuius locum materia successerat: quam qui-
dem subinde aliqua jocorum mistura variare
tentavimus, ne cælesti verecundiæ tuæ laudes
suas, quæ facilius te satiare possunt, quàm
nos fatigare, omnes versus ingererent. Quam-
vis autem epigrammata severissimis quoque &
supremæ fortunæ viris ita scripta sint, ut mi-
micam verborum licentiam affectasse videan-
tur: ego tamen illis non permisi tam liberè
loqui, quàm solent; cùm pars libri, & major
& melior ad maiestatem sacri nominis tui alle-
gata sit. Meminerit non nisi religionis purifica-
tione lustratus accedere ad templa debere. Quod
ut custoditurum me lecturi sciant, in ipso libel-
li hujus limine profiteri brevissimo placuit epi-
grammate

Tibi

Tibi supplicant. Te ut patronum, ac numen quoddam suum appellant.

Occasione pietatis, &c. Versatur in eo argumento, eas res (nempe tuas laudes) celebrat, quæ dant ipsi occasionem frequentiore significandæ suæ erga te pietatis & obsequii.

Minus &c. Minori contentione ingenii opus fuit, quia ingenii vices, materiæ dignitas & amplitudo supplebat; quia ejus tenuitatem & penuriam, argumenti gravitas, ubertasque compensabat. Tenuia ingenia in magnis rebus fecunda & facunda esse possunt.

Ne calesti &c. Ordo verborum est. Ne omnes versus ingererent tuæ verecundiæ laudes suas, quæ &c. Sententia verò hæc: Ne in quolibet epigrammate tuas tibi laudes quasi obtruderem, ac pudori tuo molestus essem; ne cogerem te

sæpius erubescere laud tuas audientem.

Mimicam. Mimus non solum significat hominem qui alios scurriliter ferè imitatur: sed est etiam sermo quilibet, sive actio & imitatio quæ fit gestibus solutis & liberalibus. Quia in significatione ferè usurpantur plurali numero. Ovid. *Scribere si fas est imitantes turp Mimos*; & alibi: *Mimos de scena jocantes.*

Allegata. Missa.

Meminerit, &c. Meminisse quippe debet hic libellum tuum palatium esse institutum templi; nemini autem fas esse inire templa, nisi puri & casti, nisi qui prius aliqua religiosa ceremoni fuerit expiatus, & purgatus. Solebat sacrificulorum eos qui templa ingrederentur, injecta leviter aqua religionis ergo, aspergere aut alia id genus ceremoni lustrare.

EPIGRAMMA I.

Liber verecundus.

1. **L**aurigeros Domini liber intrature Penates
2. Disce verecundo sanctius ore loqui.
3. Nuda recede Venus; non est tuus iste libellus
4. Tu mihi, tu Pallas Casariana, veni.

VERS. I. *Laurigeros Domini Penates.* Domitiani victoris laureatâ domum. Triumphantium ædibus appendebantur laureæ: Domitianus

de Cattis, Dacis, Sarmatis &c. triumphaverat.

4. *Casariana.* Casta Pallas, à Domitiano in primis culta.

I I.

Iano, pro Imperatore, votum.

Fastorum genitor parensque Janus
Victorem modò cum videret Istri,
Tot vultus sibi non satis putavit,
Optavitque oculos habere plures:
Et lingua pariter locutus omni
Terrarum domino, Deoque rerum
Promisit Pyliam quater senectam.
Addas, Jane, pater, tuam rogamus.

VERS. I. *Fastorum*. Fasti-
gant libri singulorum an-
norum & rerum publicè ge-
starum memoriam comple-
tentes. In eorum prima pa-
gina scribebatur nomen cõ-
sulum qui anno ineunte su-
nebant fasces ex more. Quia
verò annus à Januario men-
se, cui Janus præest, duci-
tur, vocatur idem Janus,
fastorum genitor.

2. *Victorem Istri*. Domi-
tianum, victis Sarmatis, qui
ad Istrum habitant, redeun-
tem. De Istro facta mentio
pag. 231. 322.

3. *Tot vultus*. Bifrons vul-
gò pingitur: interdum qua-
drifrons. Janus Italiæ rex
fuit prudentissimus. Pruden-
tia res præteritas & futuras,
antrorsum quasi & retror-
sum, in omnem partem, cir-
cumspicit.

7. *Pyliam*. Nestoream:
Nestor Pyli rex fuit in Græ-
cia. Pag. 309. tres hominum
ætates vixisse fertur.

Quater. Quia quatuor vul-
tus, ut dixi, habebat; ora
quatuor. Vel, *quater*, id est,
sæpius.

8. *Tuam*. Quæ immortalis.
Cæsari precatur immortali-
tatem.

I I I.

Epigrammata sua modestè prædicat.

1. Quinque satis fuerāt: nam sex, septemve libelli,
2. Est nimum: quid adhuc ludere, Musa, juvat?
3. Sit pudor, & finis: jam plus nihil addere nobis
4. Fama potest; teritur noster ubique liber.
5. Et cum rupta situ Messalæ saxa jacebunt,
6. Altaque cum Licini marmora pulvis erunt:
7. Me tamen ora legent, & secum plurimus hospes
8. Ad patrias sedes carmina nostra feret.
9. Finieram; cum sic respondit nona sororum,
10. Cui

10. Cui coma & unguento sordida vestis era
11. Tune potes dulces, ingrate, relinquere nugae
12. Dic mihi, quid melius desidiosus ages?
13. An juvat ad tragicos foccū trāsferre cothurno
14. Aspera vel paribus bella tonare modis?
15. Prælegat ut tumidus raucā te voce magister
16. Oderit & grandis virgo, bonusque puer.
17. Scribant ista graves nimium, nimiumque severi
18. Quos mediā miseros nocte lucerna videt:
19. At tu Romano lepidos fale tinge libellos:
20. Agnoscat mores vita, legatque suos.
21. Angustā cantare licet videaris avenā,
22. Dum tua multorum vincat avena tubas.

VERS. 2. *Est nimium*. Satis superque sunt ad nostram gloriam, ad lectorum satietatem. Legit Raderus e codicibus antiquis. *Vel sex septemque libelli*; *Et nimium*. Quinque vel sex, aut septem libelli epigrammatum satis erant: satis verò? imò & nimium. *Ludere*. Jocosa carmina scriptitare.

5. Messala. M. Valerius Corvinus Messala, clarissimus orator, Augusti ævo, ac ditissimus: ædes magnificentissimas habebat Romæ. Licinus, ejusdem Augusti tonsor ac libertus, cujus marmoreum sepulcrum exquisito structum opere, propè urbem, via Salaria, visebatur.

Situ. Situs significat pædorem & squalorem, qui innascitur locis humidioribus, & incultis.

9. Nona sororum. Una de novem Musis: Thalia fortasse quæ jocis ac deliciis gaudet, quæ conviviis præest; quam delibutam unguentis describit sequenti versicu-

lo. Vide pag. 183.

11. Nugae. Epigrammatum.

13. An præstat foccum, est, hoc in loco, leve istud & penè comicum (nam foccus erat comicorum actorum calceus humilior) scribendi genus in quo versari transferre ad tragicum? *A* satius putas pro epigrammatis tragœdias scribere *Cothurnos*. Pag. 151.

14. Aut etiam bella canere, heroico & tonanti carmine: *modis paribus*, versibus qui respondeant bellorum asperitati, amplitudini, mæstati.

15. Prælegat. Pueris explanet: discendum tradat.

16. Oderit. Cùm jubebit te mandare memoriæ, recitare, &c.

18. Qui pernoctant scribendo ad lucernam.

20. Mores hominum, quotidianam vitam describe in tuis nugis.

21. 22. Esto sanè, videaris per me licet cantare avenam tenui, modò poetarum heroicis superes bene multos

qui

ut tubam videntur inflare. carmina, illorum operosas
 tua brevia & acuta lucubrationes vincant.

I V.

Adventus Domitiani in urbem.

1. Quantus, io, Latias mundi conventus ad aras
2. Suscipit, & solvit pro Duce vota suo!
3. Non sunt hæc hominū, Germanice, gaudia tātū,
4. Sed faciunt ipsi nunc, puto, sacra Dei.

VERS. 1. *Conventus.* Con- num cur sic appellet, jam
 cursus, frequentia. *Mundi.* dixi pluribus locis.
 Non tantū urbis, sed orbis 4. Ipsi Dii te, quasi ma-
 totius: nec terræ modò, sed jorem Deum, colunt facien-
 ipsius etiam cæli. dis sacrificiis, & adventu
 3. *Germanice.* Domitia- gratulantur tuo.

V.

In prodigum.

1. Dum donas, Macer, annulos amicis,
2. Desisti, Macer, annulos habere.

VERS. 2. Amifisti eque- tur. Potest hoc idem de quo-
 stre dignitatem. Equitum libet alio divite intelligi, nā
 Rom. insigne erat annulus: lauti homines annulos etiā
 illis detrahebatur qui censū gerebant; eritque sententia:
 equestrem nō haberent, aut Dum vis esse plus æquo libe-
 è suo gradu & loco moverē- ralis, ad inopiā es redactus.

V I.

Antiqua pocula, vinum recens.

1. Archetypis vetuli nihil est odiosius Eucti,
2. Ficta Saguntino cymbia mala luto.
3. Argenti fumosa sui cū itemmata narrat
4. Garrulus, & verbis mucida vina facit.
5. Laomedontæ fuerant hæc pocula mensæ:
6. Ferret ut hæc, muros struxit Apollo lyrā.
7. Hoc cratere ferox commisit prælia Rhætus
8. Cū Lapithis; pugna debile cernis opus.

9. Hi

9. Hi duo longævo censentur Nestore fundi;
10. Pollice de Pylio trita columba nitet.
11. Hic scyphus est, in quo misceri iussit amicis
12. Largius Æacides, & bibit ipse merum.
13. Hæc propinavit Bytiæ pulcherrima Dido
14. In patera, Phrygio cùm data cœna viro
15. Miratus fueris cùm prisca toreumata multum
16. In Priami cyathis Astryanacta bibes.

VERS. I. *Archetypis*. Poculis & vasis antiquis. Vide Lib. 7. Epig. 11. ubi ea vox explicatur.

2. Fictiles cyathos ex argilla Saguntina prætulero poculis Eucti. De Sagunto dixi pag. 202. Cymbia sunt oblongæ pateræ, instar cymbularum.

3. 4. Cùm nobilitatem, & antiquitatem vasorum suorum, ex argento factorum denarrat, tunc ita verbosus est, ut interim acefcat vinum, & mucidum evadat.

Stemmata. Pag. 199. Fumosa dicuntur, id est, ob vetustatem pretiosa, quia nobilium statuarum, & imagines in atriis servari solitæ, ab igne, qui in atriis vulgò erat, & fumo, atque adeò ab ipsa vetustate, nigrorem ducebant: eoque censentur vetustiores ac nobiliores, quò plus haberent istius coloris, & fumi. Legitur vulgò, *furiosa*; sed opinor, mendosè: nisi quis velit ea voce significari insanam Eucti garrulitatem.

5. Decem, qui sequuntur, versus dicere Euctus fingitur. Laomedon Priami pater, his usus est poculis.

6. Ut hæc pocula obtine-

ret mercedis loco, Apollo Trojæ muros struxit, saxi ad lyræ sonum convenientibus. Apollo quòd in Jovem conjurasset, cælo pulsus, ne nihil ageret in terris, operam suam Laomedonti locavit ad extruenda Trojæ mœnia, interposita certæ pretii pactione.

8. *Lapithis*. Lapithæ, populi Thessaliæ, orta in Hippodamiæ nuptiis rixa, manus cum Centauris vicinis populis, qui ad eandem invitati nuptias fuerant, conseruere: horum unus erat Rhæetus, sive Rhæcus. Vide Ovid. 12. Metaph.

Opus debile. Poculum colicifum & truncum, quia in rixa usi sunt illo ad pugnam committendam, Baccho arma ministrante.

9. 10. Istud poculum duplici fundo instructum, censetur, id est, magni æstimatur, quòd Nestor illo fit usus: & columbæ anseris insculptæ, ab Nestore tractatæ, tritu crebro nitent. De significatione hujus vocis *censentur*, consule Lib. I. Epigram. 53. Describit hoc Nestoris poculum Homerus lib. Iliad. XI. versu 631. *Fundi*. Fundus masculino genere dicitur pro impar-

- arte rei cujuslibet ; non
undum, ut perperam con-
endunt quidam grammatici.
12. *Æacides*. Achilles
Æacinepos, Pelei filius.
Largius. Lætus v.g. ob He-
ctorem interfectum.
13. 14. In hac patera bibit
olim Dido, & eandem By-
tiæ dedit hauriendam, cum
Phrygium virum, idest Æ-
nean, accepit. Vide Lib. I.
Æneid. sub finem.
14. *Toreumata*. Pag. 156.
203.
15. *Priami cyathis*. An-
tiquis. Priamus enim ad
summam usque senectutem
vixit. *Asryanacta*. Asya-
nax fuit unicus Hectoris fi-
lius, quem Ulysses adhuc
puerulum, incensa Troia,
præcipitem è turri dedit,
ne Trojanæ cladis ultor ali-
quando foret. Hic pro vino
recenti & quasi puero, atque
ad eò non optimo, ponitur.

V I I.

Causidicus elinguis.

1. Hoc agere est causas, hoc dicere, Cinna, disertè,
2. Horis, Cinna, decem dicere verba novem?
3. Sed modò clepsydras ingenti voce petisti
4. Quatuor: ò quantum, Cinna, tacere potes!

VERS. 1. 2. O te, Cinna, tardum & in dicendo mole-
stum, qui horis decem vix
novem parturias verba!
Hoc cine est causidicum &
eloquentem esse, qualem te
esse venditas?

3. Petisti ut horæ tibi
quatuor ad dicendum con-

cederentur; concessæ sunt:
sed hoc toto tempore, ita
nihil dixisti, ut non tam
dixisse quàm tacuisse vi-
dearis. Prætor spatium quod
patronus quisque diceret,
definiebat. De Clepsy-
dris. Vide Lib. VI. Epi-
gram. 25.

V I I I.

Ad Ianum de adventu Domitiani.

1. Principium des, Jane, licet velocibus annis,
2. Et revoces vultu sæcula longa tuo;
3. Te primùm pia thura rogent, te vota salutent;
4. Purpura te felix, te colat omnis honos:
5. Tutamen hoc mavis, Latiae quòd contigit urbi
6. Mense tuo reducem, Jane, videre Deum.

VERS. 1. *Jane*. Vide su-
pra Ep. 2.

3. Quavis accipias prima
sacrificia, & vota hominum,
cum

cum videlicet annum recē-
tem, à sacris & precibus auf-
picantur. In publicis priva-
tisq; sacris, quolibet ea tem-
pore fierēt, primus ante cete-
ros Deos Janus invocabatur.
Macrobian. Lib. 1. Sat. c. 9. affert
causam hujus moris: quia
Janus in Italia primus Diis
templa fecisse, & sacrorum
instituisse ritus dicebatur;
ideò eū in sacrificiis præfa-
tionem meruisse perpetuam.

4. *Purpura, honos.* Ma-
stratus, ordines omnes ci-
tatis. Purpureis vestibu-
s purpura prætextis auto-
ritas, magistratus utebantur
præsertim cum inibant
publicum munus, nempe
se Januario.
5. 6. Multò feliciorem
putas; quòd Cæsarem vi-
ris reducem Januario m-
se, cui præsides; quàm qu-
primus ab omnibus cola-

I X.

Ad creditorem.

1. Solvere dodrantem nuper tibi, Quincte, vole
2. Lippus Hylas: luscus vult dare dimidium
3. Accipe quamprimùm: brevis est occasio luc
4. Si fuerit cæcus, nil tibi solvet Hylas.

V. 1. *Dodrantem.* Novem
uncias: novē partes summæ
debitæ. p. 244. Quinctus pe-
cuniā Hylæ crediderat: Hy-
las lippire incepit, ac mor-
bum aut inopiam excusans,
negavit se totam summam
posseolvere; paratum se es-
se ad solvendas novem ejus
partes. Quincto recusante,
factus est Hylas luscus, dimi-
diumque se duntaxat solu-
turum dixit. Monetur Quin-

ctus, ut dimidium accipiat
(ne totum perdat, si debi-
tus cæcus fiat.) Quid si Quincte
iste, non creditor aut fœ-
derator, sed medicus dicitur
esse, qui cum ægrotum
lis laborantem malè cu-
ret, ab eo mulctatus est
tracta parte pecuniæ
missæ, tota cariturus, si
bus ingravesceret?
3. *Brevis est.* Brevis di-
citò elabitur.

X.

Emptor felix.

1. Emit lacernas millibus decem Bassus
2. Tyrias coloris optimi: lucrifecit.
3. Adeò bene emit? inquis: immò non solv

V. 1. *Millibus decem.* Subau-
di, sestertiorum minorum, seu decem sestertiis mi-
bus, quæ faciunt sum-

rarum mille Turon. *La-*
nas. Pag. 83. 179.

2. *Tyrias.* Purpureas. Ty-
 rius, urbs Phœniciæ : hinc
 optima purpura.

Lucrifecit. Ingens lucrum
 fecit.

3. Adeone vili pretio tam
 pretiosas vestes emit, in-

quis? Respondet vates, non
 emit, nondū enim pecuniam
 numeravit: imò fortasse nun-
 quam numerabit, quia sol-
 vendo non est; vel, quia fur
 est. Itaque melius emi ni-
 hil potuit. Latina locutio est
Bene emere, pro æquo aut vi-
 li pretio emere.

X I.

Princeps populo carus.

1. Pervenisse tuam jam te scit Rhenus in urbem
2. Nam populi voces audit & ille tui.
3. Sarmaticas etiam gentes, Istrumque, Getasque
4. Lætitiæ clamor terruit ipse novæ.
5. Dum te longa sacro venerantur gaudia circo,
6. Nemo quater missos currere sensit equos.
7. Nullum Roma ducē, nec te sic, Cæsar, amavit:
8. Te quoque jam non plus, ut velit ipsa, potest.

V. 2. Nam tantus fuit plau-
 sus civium, tibi in urbem
 reverso plaudentium, ut ab
 Rheno & ultima Germania
 sit exauditus.

3. Sarmatæ sunt Europæ
 populi, & Asiæ ad Septen-
 trionem. Pag. 6. & 357. De
 Getis egimus pag. 302. de
 Istro 231. 322.

5. *Circo.* Ad pag. 23. & 307.
 Illic quid esset circus: hic
 quotuplex; exposui. Sensus
 versiculi est: dum populus
 sua de tuo reditu gaudia
 plena venerationis & a-
 moris longo plausu te-

statur in circo.

6. Currus è carceribus
 quater emissos. Nam sæ-
 pius emittendi erant, &
 meta septies circumraden-
 da, ut palmam obtine-
 rent. Carceres porrò vo-
 cabantur ea repagula qui-
 bus apertis & refferatis,
 erumpebant currus in cir-
 cum.

7. *Necte &c.* Ante hunc
 liem, antequam redires.

8. *Ut velit.* Quamvis ama-
 re plus vellet, non potest. Si-
 millimum est epigramma 7.
 Lib. VII.

X I I.

Vxor locuples.

1. Uxorem quare locupletem ducere nolim
2. Quæritis? uxori nubere nolo meæ.

R

3. Ia-

3. Inferior matrona suo sit, Prisce, marito:

4. Non aliter fiunt femina virque pares.

VERS. 2. Nolo habere uxorem, quæ mihi imperet, quæ viri, dominique locum obtineat. In latino sermone verbum *nubere* dicitur tantum de muliere quæ virum accipit: *ducere*, de viro, qui uxorem assumit. Nubit femina viro: vir uxorem ducit. Itaque dum se negat velle nubere, negat velle eo esse numero & officio, quo esse debet femina, cuius partes sunt ut viro morem gerat ac serviat.

4. Tunc erunt pares vir & femina, quando erunt quodammodo impares; cum erit obediens uxor, & vir imperans ac dominus. At si ambo præesse velint, pessime agetur cum utroque, & infelix erit matrimonium, quod laudatur cum par jungitur pari.

XIII.

Morio sapiens.

1. Morio dictus erat: viginti millibus emi.

2. Redde mihi nummos, Gargiliane: sapit.

VERS. 1. Emi à te servum: habes & morio esse dicebatur: decepisti me, nam est sapiens & cordatus: jam vilis est mihi, & nullius pretii. Stoliditas caros moriones facit. Morio nomen

habet à voce græca *μωρός* stultus. Ita dicitur, qui fatua stoliditate, sive naturali, sive per artem simulata, risum ciet.

2. *Millibus*. Libris Francicis 2000.

XIV.

Arbor homine carior.

1. Pallidane Cilicum timeant pomaria brumam,

2. Mordeat & tenerum fortior aura nemus;

3. Hibernis objecta Notis specularia pueros

4. Admittunt soles, & sine fæce diem.

5. At mihi cella datur non tota clausa fenestra.

6. In qua nec Boreas ipse manere velit.

7. Sic habitare jubes veterem crudelis amicum?

8. Arboris ergo tuæ tutior hospes ero.

V. 1. &c. Ne tua pomaria hyeme lædantur, habes cella Cilicia in Italiam advecta las vitreis specularibus reflectas.

Etas, claufas vento, foli meridiano uni patentes, in quas abdis arbores: das mihi cellam ventis omnibus perviam: præstaret me esse hospitem arboris tuæ, id est, habitare in ea domo, in eo loco, ubi tuæ degunt arbores, quàm domi tuæ.

Pallida. Ob hibernum frigus pallent frondes.

Cilicum pomaria. Pre-

tiofæ arbores, natæ in Cilicia, parte meridionali & maritima minoris Afiae: putæ citri, mali Puniceæ.

3. *Specularia*. Sunt vitrei. clathri & fenestræ: fiebant olim ex lapide quodam pelliculo.

4. *Sine face*. Sine nube, pluvia, nive, quibus aditus per specularia non est.

X V.

Populus principi carus.

1. Dum nova Pannonici narratur gloria belli,
2. Omnis & ad reducem dum litat ara Jovem;
3. Dat populus, dat gratus eques; dat thurâ fenatus,
4. Et ditant Latias tertia dona tribus.
5. Hos quoq; secretos memorabit Roma triumphos,
6. Nec minor ista tuæ laurea pacis erit.
7. Quid tibi de sancta credis pietate tuorum?
8. Principis est virtus maxima, nosse suos.

VERS. 1. *Pannonici*. Pannonia, regio est Europæ ampla inter Danubium, Noricum, & Illyricum: nunc, ad occasum, continet partem Austriæ, Stiriae, Carinthiae, Slavoniae, &c. ad ortum vero; quæ inferior Pannonia dicebatur; partem Hungariæ & Slavoniæ quæ regiones quia vicinæ sunt Sarmatiæ Europææ, pro ea sumuntur hoc in loco.

2. Et ad omnes templorum aras Jovi reduci, qui te videlicet saluum & incolumem reduxit Romam, litatur, id est, fiunt sacrificia fausta, & Superis accepta. Extat vetus inscriptio quæ testatur ipsi Domitiano positum fuisse tunc templum sub nomine Jovis Reducis; de quo templo

fortasse hic versus intelligendus est.

4. Et populus ditatur, gaudet epulo, & congiario quod hac vice tertia ipsi dedisti. Ter, ut dixi, victor in urbem rediit: semel, iterumque cum de Dacis & Catiis triumphavit; tertio, cum victoriam de Sarmatis, seu Pannonibus retulit, de quibus triumphare noluit, lauream duntaxat Jovi Capitolino intulit: de qua nunc agit Martialis, & hunc secretum triumphum verlu 5. appellat, Domitiani modestiam laudans. Per tribus vilissimi quique & pauperrimi notantur unde etiam *tribulis* pro capite censo ponitur apud Horatium & alios. De Tribubus dictum Pag. 124.

6. Nec minùs celebris erit

hæc laurea, qua pacem nobis attulisti victoria tua pacifica, & modesta, quam si triumphum egisses justum & magnificum.

7. Quàm hæc tibi grata populi pietas accidere debet, qui tuum reditum & victoriam, publicis sacrificiis,

laudibusq; tuis ita celebrat.

8. *Nosse suos*. Eorum erga se amorem perspicere: & sentire illum justum esse ac debitum. Tunc le vera & magna præditum virtute credere Imperator potest cum à suis publicè & ex a-nimo laudatur.

X V I.

Causidicus è pistore.

1. Pistor qui fueras diu, Cipere,
2. Nunc causas agis, & ducenta quæris:
3. Sed consumis, & usque mutuaris.
4. A pistore, Cipere, non recedis;
5. Et panem facis, & facis farinam.

VERS. 2. Quæris ducenta fectertia, (libras Gallicas 20000.) id est, quæris à quo accipias illa vel gratis, vel commodatò, vel fraude.

4. Retines morem pristinum; idem facis modò causidicus, quod olim pistor.

5. Ut priùs panem, facie-

bas è farina mutuò sumpta; rursumque pane factò & vendito, farinam mutuabaris; ita nunc quæris & consumis, & rursum quæris ut consumas: eandemque, semper inops, molam verfas: lauto victu partas opes absumis.

X V I I.

Mala cause patronus.

1. Egi, Sexte, tuam, pactus duo millia, causam.
2. Misisti nummos quot mihi? mille: quid est?
3. Narrasti nihil, inquis, & à te perdita causa est:
4. Tantò plus debes, Sexte, quòd erubui.

VERS. 1. *Pactus*. Facta pactione, fore ut mihi dares duo millia fectert. (Francicos nummos 200.)

2. *Quid est*. Cur mihi tantum mille nummos misisti?

3. *Narrasti nihil*. Malè perorasti: nihil ad rem dixisti.

Perdita. Per tuam impru-

dentiam, inscitiam, &c.

4. Plus debes mihi ob amissam causam: erubui enim mentiri, id quod hominis probi fuit. Vel, erubui & irrisus sum ob causam malam malè peroratam, quæ bene defendi, & jure, non poterat.

Rara

XVIII.

Rara amicitia.

1. Sic tua, Cirini, promas epigrammata vulgo,
2. Ut mecum possis, vel prior ipse, legi.
3. Sed tibi tantus inest veteris respectus amici,
4. Carior ut mea sit, quàm tua fama, tibi.
5. Sic Maro nec Calabri tentavit carmina Flacci,
6. Pindaricos posset cùm superare modos:
7. Et Vario cessit Romani laude cothurni,
8. Cùm posset tragico fortiùs ore loqui.
9. Aurum, & opes, & rura frequens donabit amicus:
10. Qui velit ingenio cedere, rarus erit.

VERS. 1. 2. Cirinius amicus Martialis, idemque poeta bonus, ne amico noceret, sua in vulgus edere carmina fugiebat. Utinam, inquit vates, promas, pervulgare velis tua epigrammata; faxint Superi ut meis exæquentur, vel etiam præferantur. Legitur in codicibus nonnullis: *Si tua &c. vel mecum possis &c.* hoc sensu. Si edere cogitas tuos libros, opto ut eadem fama & favore vulgi legantur atque mei, vel etiam majore.

3. Sed ita me, veterem amicum, observas & colis...

5. 6. 7. 8. Sic Virgilius non

scripsit odas, quamvis Horatium & Pindarum superare posset: non tragœdias, licet Varium poetam tragicum posset vincere.

Calabri. Erat Horatius Venusinus; & Venusia urbs est in Apuliæ finibus & Lucaniæ, propè Calabriam.

6. *Pindaricos.* Fuit Pindarus poeta Græcus Thebanus, Lyricorum facile princeps, floruit annis ante Christum 440. Vide Oden Horatii primam, libro IV.

7. *Cothurni.* Pagin. 151. De Vario, vide Horat. lib. I.

XIX.

Paupertas simulata.

1. Pauper videri Cinna vult, & est pauper.

VERS. 1. Ita se gerit Cinna quasi opes dissimulet, ac fit reverà dives: incedit pan-

mulat; verè est pauper, onas nullas habet. Cave ne tibi hominis modestia & sim-
 nosus, pauperem se esse simulatio imponat.

X X.

Versus extemporales.

1. Cùm facias versus nullà non luce ducentos ,
2. Vara , nihil recitas: non sapis , atque sapis ,

VERS. 2. *Non sapis.* Qui mina recitare nolis , ac te a-
versus ineptos tam multos liis meritò deridendum præ-
scribas. *Sapis*, qui mala car- bere.

X X I.

Cæsaris in urbem adventus.

1. Phosphore, redde diem, quid gaudia nostra mo-
raris ?
2. Cæsare venturo, Phosphore, redde diem :
3. Roma rogat, placidi numquid te pigra Bootæ
4. Plaustra vehunt, lento quòd nimis igne venis?
5. Ledæo poteras abducere Cyllaron astro ;
6. Ipse suo cedit nunc tibi Castor equo .
7. Quid cupidū Titana tenes? jã Xanthus & Æthon
8. Frena volunt: vigilat Mēnonis alma parens .
9. Tarda tamen nitidæ non cedunt sidera luci ,
10. Et cupit Aufonium Luna videre Ducem .
11. Jam, Cæsar, vel nocte veni: stent astra licebit,
12. Non deerit populo, te veniente, dies.

V. 1. *Phosphoro.* Ita voca-
tur græco nomine stella Ve-
neris, cùm solem orientem
antecedit; *Φωσφόρος*: latine
Lucifer: *φῶς* lumen, *φέρω*, fe-
ro. Eadem stella cùm solem
sequitur occidentem & serò
lucet, vocatur Hesperus: à
voce græca *ἑσπέρω*, vespere.
Circa solem enim vertitur ,
& cum sole circa terram.

3. *Boota.* Bootes, qui latine
Bubulcus dicitur, sidus est
Majorem Arcton, sive Ur-
sam, sequens, quæ ursa ob se-
ptem stellas ita dispositas ut

tres priores temonem, qua-
tuor aliæ rotas, & currum
imitentur, Plaustrum, appel-
latur, quod plaustrum iste
Bootes videtur agitare. Pi-
ger appellatur, quia brevissi-
mū circulum cōficit, quip-
pe polo vicinus. V. l. 4. Ep. 3.
5. Phosphore, poteras, ut ci-
tiùs diem veheres, ac veni-
res ipse, eripere Castori suū
equum Cyllarum, libenter
hunc tibi concessisset.

La deo astro. Castor & Pol-
lux Ledæ filii fuerunt Castor
eques & bellicæ rei peritus:

Pol-

Pollux pugil & in palæstra
versatus. Vide Lib. 5. Epig.
38. Ambo in sidera sunt re-
lati, & Gemini apud astrolo-
gos nuncupantur.

7. Quid solem properan-
tem retardas?

Xanthus, Æton. Solise-
qui. Ovid. 2. Metamorph.

8. *Memnonis parens*. Au-
rore. Illa jam è lecto se pro-

ripuit, ac surrexit.

9. Sed alstra tamen noctur-
na soli recusant cedere.

11. *Stent*. Perseveret nox
cum suis astris, absitque cum
sole dies. Discedere dicun-
tur sidera cum obscurante
prodeunte sole.

12. Solis vicem & locum
obtinebis. Diem solus, instar
solis facies.

XXII.

Coena mendax.

1. Invitas ad aprum, ponis mihi, Gallice, porcum:

2. Hybrida sum, si das, Gallice, verba mihi.

VERS. 1. *Ponis*. Apponis
epulandum.

2. *Hybrida*. Ita vocatur qui
è parentibus diversæ condi-
tionis, aut nationis ortus est:
ut si quis è patre Græco, Ro-
mana matre sit editus; è ser-
vo & libera. Si mihi das ver-
ba, inquit Martialis, si putas
me aprum à porco non inter-
noscere, nō distinguere, hy-
brida sum tuo iudicio, ac tā
stolidus, quā si essem verè

animal è porco & apro con-
flatum. Vel: homo sum mini-
mè ingeniosus, ac Romanū
lepōris parum gnarus, qua-
les vulgò hybridæ sunt. Sanè
Bilbilitanus Martialis erat,
idemq; ob diuturnam in ur-
be Roma moram, & ius civi-
tatis, quo donatus fuerat,
Romanus dici poterat, unde
hybrida fortè per jocum ap-
pellatus fuerit, quasi è Bilbi-
litano & Romano mixtus.

XXIII.

Coquus vapulans.

1. Esse tibi videor sævus, nimiumque gulosus,

2. Qui propter cœnam, Rustice, cædo cocum?

3. Si levis ista tibi flagrorum causa videtur,

4. Ex quavis causa vapulet ergo cocus?

V. 2. *Cœnam*. Negligen-
tius videlicet apparatus.

4. Quid gravius à coco, &
plagis dignius peccari potest.

XXIV.

Vis precum.

1. Si quid fortè petam timido gracilique libello,

2. Improba non fuerit si mea charta: dato.

R 4

3. Et

3. Et si non dederis, Cæsar, permitte rogari:
4. Offendunt nunquam thura precesque Jovem.
5. Qui fingit sacros auro vel marmore vultus,
6. Non facit ille Deos: qui rogat, ille facit.

VERS. 2. Si ego magna conflat.
 non peto: si non impudenter 6. Ego igitur te Deum fa-
 & importunè. cio & puto, cùm peto. Lu-
 Dato Annue, da quod peto. culenta ratio cur debeam
 5. Fingit. Componit, impetrare.

X X V.

Parum urbanus.

1. Vidisti semel, Oppiane, tantum
2. Ægrum me malè: sæpe te videbo.

V.1. Me egrotantem invisi- rare Oppianum sæpe egrota-
 fisti tantum semel: ego te nō turum, quem videlicet sæpe
 semel at sæpe invisam: ero talem sit visurus, qualem se
 humanior quàm tu & urba- tum fuisse dicit, cùm ab
 nior. Innuit ac videtur spe- Oppiano neglectus est.

X X V I.

Domitianum Baccho anteposit.

1. Non tot in Eois timuit Gangeticus arvis
2. Raptor, in Hyrcano qui fugit albus equo,
3. Quot tua Roma novas vidit, Germanice, tigres:
4. Delicias potuit nec numerare suas.
5. Vicit Erythræos tua, Cæsar, arena triumphos,
6. Et victoris opes divitiasque Dei.
7. Nam cùm captivos ageret sub curribus Indos,
8. Contentus geminà tigride Bacchus erat.

VERS. 1. 2. Non tot tigres ri amabat Domitianus ob
 timet venator, cùm tigridis relatas de Germanis victo-
 catulos rapit in silvis ori- rias.
 entis propè Gangem, & e- 4. Delicias. Feras ad spe-
 quo admissio fugit, præ ti- ctaculum & voluptatem in
 more pallidus. In Hyrcana arenam productas.
 nia (pag. 15.) equi erant ve- 5. Bacchum de vicinisma-
 locissimi. ri Erythræo (p. 257.) populis

Eois. Orienti: ὄϊος; ἡᾶς, triumphantem vicisti illis
 aurora. spectaculis, hac multitudi-

3. Germanicè. Ita voca- ne tigrum, quas in tua a-
 rena

rena exhibuisti. De voce *arena* consule pag. 10.

Indos. India Orientem spectans, de qua hic agitur, habet ad ortum Sinense regnum; ad septentrionem, Tartariam; ad occasum, Persidem; ad meridiem, Oceanum In-

dicum. Ejus fluvii præcipui sunt Indus & Ganges.

7. *Sub curribus.* Moris erat captivos curru victoris alligatos in triumpho ducere.

8. *Gemina.* Quæ traheret ejus currum. Tu innumeras exhibuisti.

XXVII.

Dona letifera.

1. Munera qui tibi dat locupleti, Gaure, senique,
2. Si sapias, & sentis, hic tibi ait, morere.

XXVIII.

Lacernam argutè poscit.

1. Dic toga, facundi gratum mihi munus amici,
2. Esse velis cujus fama decusque gregis?
3. Apula Ledæi tibi floruit herba Phalanti,
4. Quà saturat Calabris culta Galæsus aquis?
5. An Tartessiacus stabuli nutritor Iberi
6. Bœtis in Hesperia te quoque lavit aqua?
7. An tua multifidum numeravit lana Timavum,
8. Quem pius astringero Cyllarus ore bibit?
9. Te nec Amycleo decuit vivere veneno:
10. Nec miletus erat vellere digna tuo.
11. Lilia tu vincis, nec adhuc dilapsa ligustra,
12. Et Tiburtino monte quod albet ebur,
13. Spartanus tibi cedit olor, Paphiæque columbe,
14. Cedit Erythræis eruta gemma vadis.
15. Sed licet hæc primis nivibus sint æmula dona,
16. Non sunt Parthenio candidiora suo.
17. Non ego prætulerim Babylonis picta superbæ
18. Texta, Semiramia quæ variantur acu.
19. Non Athamanteo potius me mirer in auro,
20. Æolium donec si mihi, Phryxe, pecus.
21. O quantos risus pariter spectata movebit
22. Cùm Pallatina nostra lacerna togâ!

V. 1. *Amici.* Parthenii, qui erat Domitiani cubicular-

rius, idemque vir doctus & eloquens.

2. Die qua tandem è lana confecta fueris, & cui pecudi, cui gregi tantus honor obtigerit.

3. Ante, an lanam tuam, ovem, unde sumpta es, aluerunt herbæ (Pag. 122.) & pascua Tarenti, quam urbem condidit Phalantus, qui vocatur hic Ledæus, id est, Lacedæmonius, Leda enim mater Pollucis & Castoris in Laconia regnavit.

4. Ubi Galæsus fluvius, *Galaso*. (Pag. 122.) è Calabria ortus, irrigat culta, id est, agros: arva culta & fata.

5. An Bætis (fluvius Hispaniæ Andalusiam secans, *Guadalquivir*) qui nutrit greges Hispanorum, & optimis velleribus vestit, te suis aquis lavit? Tartessus, vulgò *Tariffa* est Hispaniæ Beticæ oppidum. Pag. 333.

7. Antua lana versata est in agris Aninis, ubi numeravit ostia fluvii Timavi, (pag. 192.) qui in ostia multa finditur, per quæ exonerat se in mare? quem olim fluvium Cyllarus bibit, Castoris equus, de quo supra, Epig. 21. & lib. 4. Ep. 19.

Astrifero. Cyllarus in astra fuit relatus.

9. Ita colore nativo tuo, & candore nites, ut minus fueris habitura gratiæ, si tincta fores Amyclis, aut Miletis: Amyclæ, urbs fuit Laconiae in Græcia Castoris & Pollucis patria nunc *Verdon* dicitur. Miletus, nunc *Melasso*, urbs Joniæ, non procul Smyrna; in ora maris *Egæi*: suis velleribus & in-

fectioribus nobili. Venenum vulgò ponitur pro furo & colore adulterino, quo panni inficiuntur.

Livere. Tingi, imbui propriè significatur hac voce color Pallidus & lividus, qualis est purpura.

11. *Dilapsa*. Nondum marcescentia, antequam decidant. Sunt ligustra flores præstanti candore. De Tiburtino ebore lege Lib. IV. Epig. 50.

13. *Spartanus*. Lacedæmonius, Ledæus; Jupiter Ledam Spartanam adiit mutatus in cygnum, ut fabulae narrant.

Paphia. Paphus est urbs in insula Cypro, *Cypro*, sacra Veneri, cui sacre sunt etiam columbæ. Est autem Cyprus posita è regione Ciliciæ. De Mari Erythraeo.

15. *Hæc dona*. Ista toga.

17. *Textæ*. Pannos, picturatas, vestes.

18. *Semiramia*. Babylo-nica Quia Semiramis, regina Babylonis fuit. Babylonii telas acu eximiè pingebant: nec non Phryges: eorum opus Galli vocant *de la broderie, pannoricamato*.

19. Non magis mihi placeam in aureo Phryxi vellere. Pater Phryxi (de quo dictum Lib. VI. Epigram. 2.) fuit Athamas; Athamantis, Æolus: itaque *Æolium* ex-pone, avitum, domesticum. *Pecus*. Arietem aurei velleris.

21. O quàm me ridebunt cives, quando cernent hanc elegantem, & ab aulico palatino (pag. 332.) datam togam, impositam vili & tritiæ

meæ

meæ lacernæ ! Adde novam | fit omni ex parte perfectum.
 lacernâ, Partheni, ut munus | De Lacerna vide 4. lib. Ep. 2.

X X I X.

Brevis liber.

1. Disticha qui scribit, puto, vult brevitate placere.
2. Quid prodest brevitās, dic mihi, si liber est?

VERS. 2. Nihil prodest sin- | epigrammata longiora, aut
 gula carmina breviora esse, si | multa breviora in libro :
 multa sint, & librum fa- | interest, quàm sint eleganter
 ciant: perinde est esse pauca & acutè scripta.

X X X.

Novus Scævola.

1. Qui nunc Cæsareæ lusus spectatur arenæ,
2. Temporibus Bruti gloria summa fuit.
3. Adspicis ut teneat flammās, pœnaque fruatur
4. Fortis, & attonito regnet in igne manus!
5. Ipse sui spectator adest, & nobile dextræ
6. Funus amat, totis pascitur illa sacris.
7. Quòd nisi rapta foret nolenti pœna, parabat
8. Sævior in lassos ire sinistra focos.
9. Scire piget, post tale decus, quid fecerit ante:
10. Quam vidi fatis est hanc mihi nosse manum.

VERS. 1. 2. Quod specta- | culum & fortitudinis speci-
 men, quasi per ludum exhi- | bitur nunc in amphitheatro
 Domitiani; illud tempore | Brutī rarum & admirabile
 videbatur. Reo cui piam ob- | scelus damnato hæc imposi-
 ta pœna fuerat, ut in amphi- | theatro, exemplo Mucii
 Scævola, dextram foculo | iniiceret. Hujus constantiam
 Martialis laudat.

2. Brutī. Primi Romano- | rum post exactos reges con-

fulis, quo tempore Mucius
 Scævola Porsenæ castra pe-
 tiit. Vide Lib. I. Ep. 22.

2. Teneat. Quasi stupen-
 tes detineat: vel, flammās
 totas occupet, iis se im-
 mergens, non eas strictim
 tantum ac leviter attin-
 gens.

Fruatur. Laudem ac vo-
 luptatem è dolore & crucia-
 tu suo capiat.

4. Attonito. Quasi mi-
 rante hominis fortitudi-
 nem.

5. Otiosus, velut alienæ rei & periculi spectator, se, dum exuritur, aspicit. exurenda dextra propè consumptum, coniicere.

6. *Totis, &c.* Ejus manus crudeli isto sacrificio sponte pascitur, tota illo absumitur. 10. Post egregium istud facinus, non quæro, quid ille vir antea fecerit: ex hac una quam video, quam tam fortiter exurit, manu, conicio insigni fortitudine, præditum esse, & nihil vulgare ab eo factum unquam fuisse.

8.9. Si non fuisset subducta igni dextera velut invitata, sinistra ipsa manus parabat se eundem in ignem jam lassum, jam emortuum, & fuisse.

XXXI.

Ius quatuor liberorum.

1. Nescio quid de te non bellè, Dento, fateris,
2. Coniuge qui ductà jura paterna petis.
3. Sed jam supplicibus Dominum lassare libellis
4. Desine, & in patriam serus ab urbe redi.
5. Nam dum tu longè desertà uxore, diuque
6. Tres quæris natos, quatuor invenies.

VERS. 1. *Nescio quid.* Te v. 3. esse libidinosum, sterilem, &c. aut tuam uxorem: Tibi cum ea non convenire. De jure trium liberorum vide pag. 140.

3. *Dominum.* Imperatorem. *Libellis.* Quibus petis jus trium liberorum.

4. *Serus.* Tua enim longior absentia dabit uxori occa-

sionem flagitii.

6. *Tres quæris natos:* Dum fingiste habere tres natos, & quæris quomodo id persuadeas. Dum jus trium liberorum postulas, quasi eos haberes.

Quatuor. Nempe ex adulterio uxoris, te absente, susceptos.

XXXII.

Columba auspicata.

1. Aera per tacitum delapsa, sedentis in ipsos
2. Fluxit Aretullæ blanda columba sinus.
3. Luferat hoc casus, nisi inobservata maneret,
4. Permissaque diu nollet abire fugà.
5. Si meliora piæ fas est sperare sorori,
6. Et dominum mundi flectere vota valent;
7. Hæc à Sardois tibi forsitan exulis oris,
8. Fratres reversuro, nuncia venit avis.

VERS. 2.

VERS. 2. *Aretullæ*. Illius
frater exulabat in Sardinia:
cujus reditum bene omina-
tur vates, ex eo quòd colum-
ba in sororis sinum devolàs,
in illo sponte confederit.

3. Hoc mero casu factum
videri poterat, nisi quòd a-
vis, cum avolare sineretur,
& nemo eam observaret,
in Aretullæ gremio reman-
ferit.

6. *Dominum mundi*. Do-
mitianum.

7. *Sardois oris*. E Sardinia,
quæ insula propè Corsicam
est. *La Sardaigne*. *Sarde-
gna*.

8. *Nuncia*. Veteres ute-
bantur columbis ad nun-
cios in loca dissita, in urbes
obsessas, perferendos, id-
que etiam nunc usurpatur
in Syria.

XXXIII.

Nihil, quàm parum, dare prestat.

1. De Prætoritiâ folium mihi, Paulle, coronâ
2. Mittis, & hoc phialæ nomen habere jubes.
3. Hac fuerat nuper nebulâ tibi pegma perunctum,
4. Pallida quam rubri diluit unda croci.
5. An magis altuti derafa est ungue ministri
6. Bractea, de fulcro quam reor esse tuo?
7. Illa potest culicem longè sentire volantem,
8. Et minimi pennâ papilionis agi.
9. Exiguæ volitat suspensa vapore lucernæ,
10. Et leviter fuso rumpitur icta mero.
11. Hoc linitur sputo Jani caryota Kalendis,
12. Quam fert cum parvo fordidus asse cliens.
13. Lenta minùs gracili crescunt colocasia filo:
14. Plena magis nimio lilia sole cadunt.
15. Nec vaga tam tenui discurrit aranea telâ:
16. Tam leve nec bombyx pendulus urget opus.
17. Crassior in facie vetulæ stat creta Fabullæ:
18. Crassior offensæ bulla tumescit aquæ:
19. Fortior & tortos servat vesica capillos,
20. Et mutat Latias spuma Batava comas.
21. Hæc cute Ledæo vestitur pullus in ovo:
22. Talia lunatâ splenia fronte sedent.
23. Quid tibi cū phiala, ligulâ cū mittere posses?
24. Mittere cū posses vel cochleare mihi?
25. Magna nimis loquimur, cochleam cū mit-
tere posses;

VERS. 1. 2. Mittis mihi phialam argenteam, ex argenti lamina tam subtili ac delicata confectam, ut videatur esse bracteola, ex qua factum fuerit folium coronæ alicuius, victori datæ à Prætore ludos edente.

3. Similibus laminis, & argenteis tamentis, quæ instar nebulæ difflantur, perunxisti & inaurasti nuper in spectaculis pegma; ita ut, aqua crocea in pegma paulò post fusa, totum illud argentum tuum, instar nebulæ, evanuerit ac dissipatum fuerit. De Pegmatibus, de croco & odoratis illis nimbis, vide librum Spectac. Epig. 2. 3.

4. *Pallida*. Crocus est flavicoloris.

5. An potius hæc phiala confecta est ex aliqua bractea, quæ puto fulcro tui lecti olim appositam fuisse, & à servulo dereptam, denique in morem phialæ formatam esse? Pedes lectulorum seu fulcra, aureis ornari bracteolis solebant. In editione Aldina priorē sic extat ille versiculus. *Bractea de fulcro (quod reor esse) tuo?*

7. 8. 9. 10. Hanc phialam tuam culex volans evertet: abripiet papilio: lucernæ fumus attollet: ac si leviter in eam vinum fuderis, frangetur.

11. *Caryotæ* (sunt palmarum fructus) ejusmodi laminis auri, tunicisque obducuntur, quando Kalendis Januariis feruntur patronis

cum exigua pecunia. Ineunte Januario dabant clientes sua munera, eaque cum ornata aliquo; v. g. inauratos fructus, minio pictos, aut bracteolis aureis levissimis, quas appellat vates sputum, tectos: non enim purum illud erat aurum, sed glutine & visco mixtum, &c. vel etiam admota saliva inductum & oblitum. *Sordidus*. Pauper, incultus, pannosus.

13. *Colocasia* non tam graciles habent fibras; liliorum folia nimio sole exsiccata cum decidunt, pleniora & crassiora sunt. *Colocasia*, *colocasia*: vel *colocasion*, *colocasi*, est faba Ægyptia, cujus siliquæ, sive folliculi, quibus fabæ involvuntur, tenuissimis fibris constringuntur.

17. *Fucus*, sive *cerussa*, (candidum pigmentum, unde hic vocatur creta) est crassior cum fronti Fabullæ apponitur: crassior ea bulla quæ in aqua offensa, id est, percussa, intumescit, quàm tua phiala.

19. *Vesica*. Reticulum, instar vesicæ factum, comam colligens. *Tortos*. Cincinnatos, crispatos.

20. Est crassior illa spuma, sive unguentum apud Baryos usitatum, quo latine feminæ comas mutant, id est, adulterino colore pingunt, rufant.

21. Crassior est tenuis pellicula, qua involvitur ovum cygneum. Post putamen exterimum, est in ovis membra-

na quędam delicatissima. De Jove in cygnū mutato cūm ad Ledam adiit, antea dictū.

22. *Splenia*. De illis fusē dixi Lib. 2. Ep. 26. *Lunata*.

Quia hæc splenia ita disponebantur, ut à geministemporibus ad summam frontem ducta, lunam crescentem imitarentur.

23. Cur ad me mittis phia-

lam, cūm possis ligulam mittere? hæc mihi esset utilior, licet videatur esse vilioris quā phiala pretii. Ligula quid esset, dixi Lib. 5. Ep. 18.

24. *Cochleare*. Vasis genus quoddam est. Sic dictū à cochleæ similitudine.

25. *Cochleam*. Limacista est. Sic bellè per gradationem ridiculam cōcludit.

XXXIV.

Vasa archetypa.

1. Archetypum Myos argentum te dicis habere:
2. Quod sine te factum est, hoc magis archetypum est.

VERS. 1. Jactas te habere vasa vetera, quæ Mys cēlavertit, (erat ille vetus artifex & sculptor eximius:) sed illa tu ipse fecisti, seu faciēda curavisti, quæ proinde necentia sunt, quamvis à te obtrudantur & ostententur pro vetustis. Ego illa puto archetypa quæ sine te sunt facta; quæ, antequam ea vel haberes, vel faciēda curares, extiterunt. De Archetypis poculis consule supra, Epig. 6. & Lib. 7. Epigr. 11.

XXXV.

In conjuges discordes.

1. Cūm sitis similes paresque vita
2. Uxor pessima, pessimus maritus:
3. Miror non bene convenire vobis.

VERS. 1. Non bene vobis conveniat; quod concordēs convenire. Quod vobis non non sitis.

XXXVI.

Domus domino minor.

1. Regia pyramidum, Cæsar, miracula ride:
2. Jam tacet Eoum barbara Memphis opus.
3. Pars quota Parrasiæ labor est Mareoticus aulæ?
4. Clarius in toto nil videt orbe dies.

5. Se-

5. Septenos pariter credas assurgere montes :
6. Thessalicum brevior Pelion Ossa tulit.
7. Æthera sic intrat , nitidis ut conditus astris
8. Inferiore tonet nube serenus apex :
9. Et prius arcano fatietur lumine Phœbi ,
10. Nascentis Circe quàm videt ora patris.
11. Hęc, Auguste, tamen quę vertice sidera pulsat,
12. Par domus est cœlo : sed minor est domino.

VERS. 1. *Ride*. Contemnas licet, potes jam spernere. De Pyramidibus, & Memphi, vide lib. Spectac. Ep. 1.

Eorum. Ægyptium. Vide supra, Ep. 26. Ægyptus spectat orientem, ut Roma occidentem.

2. Ille Ægyptius labor, substructiones insanæ pyramidum, quantula sunt pars domus imperatoriæ? De voce *Parrhasius* ut hic sumitur. Vide Lib. VII. Ep. 48. Marcotis, est palus, sive lacus, in Ægypto, propè Alexandriam: *Lago di Buchiara*. Est etiam ejusdem Ægypti regio, vini optimi ferax.

5. 6. Cùm cernis excelsitatem & altitudinem illius domus, dicas septem ipsos

Romæ montes alios aliis fuisse impositos: certè inferior ac humilior Ossa mons erat, impositus Pelio à Gigantibus. Ossa, Pelium, sunt montes Thessaliæ in Græcia.

7. 8. Sic altum caput inter nubila domus illa condit, ut ejus apex semper serenus & supra tempestates erectus tonet, id est, audiat tonantes nubes inferius positas.

9. 10. Et idem apex palatii prius abundè fruatur sole arcano, id est, uni illi domui viso, reliquis orbis partibus ignoto; quàm eundem solem videat mons Circæus. De illo monte consule pag. 229. *Patris*. Circè fuit folis filia: hæc isti monti, & urbi vicinæ, nomen dedit.

X X X V I I.

Malè liberalis.

1. Quod Cajetano reddis, Polycarme, tabellas
2. Millia te centum num tribuisse putas?
3. Debuit, hæc, inquis: tibi habe, Polycarme, tabellas:
4. Et Cajetano millia crede duo.

VERS. 1. &c. *Quod &c.* Polycarmus dederat Cajetano cui-

cuidam, seu crediderat centum millia sestertiorum, sive 100. sestertia, Frācicos nummos 10000. cum cerneret illum solvendo non esse, ac famā liberalitatis captare vellet, finxit se illi dare ultrò, & tabellas seu syngrapham, in qua se accepisse hanc pecuniam, & debere Cajetanum profitebatur, eidem remisit. Num idcirco te liberalem putas, ò Polycarme? inquit vates. Non es. At mihi debebat, inquis, hāc sum-

mam Cajetanus. Omnino, sed solvere tantam summam non poterat. Si vis esse liberalis, serva sanè tabellas tuas, sed millia duntaxat duo, crede eidē isti Cajetano, & mutuò da, quam ille summam leviorē possit redde-
dere cū erit commodum; quā tu nō acerbè repetas, immò dones fortasse, quamvis habeas penes te tabellas, quibus eum possis cogere ad solvendum. Tunc enim verò te liberalem putabo.

XX XVIII.

Vera liberalitas.

1. Qui præstat pietate pertinaci
2. Senfuro bona liberalitatis,
3. Captet forsitan, aut vicem reposcat.
4. At si quis dare nomini relicto
5. Post Manes tumulumque perseverat,
6. Quærit quid nisi parcius dolere?
7. Refert sis bonus, an velis videri.
8. Præstas hoc, Melior, sciente famā:
9. Qui solemnibus anxius sepulti
10. Nomen non finis interire Blæsi;
11. Et de munificā profusus arcā
12. Ad natalitium diem colendum,
13. Scribarum memori piæque turbæ
14. Quod donas, facis ipse Blæsianum.
15. Hoc longum tibi, vita dum manebit,
16. Hoc & post cineres erit tributum.

VERS. 2. &c. Qui præstat, id est, beneficium dat, ei qui sensū est habiturus liberalitatis & gratiam parē redditurus; eum non immeritò putes captare, id est, munere dato aliud munus, beneficio beneficium emere, ac vicem quodāmodo reposcere: at si quis det aliquid nomini relicto, id est, homini demortuo, cujus memoria & nomē pro-

propè jam oblitteratum est, ac sepultum, is quid aliud spectat, nisi ut suum dolorè de amici morte, faciat ista liberalitate, & pietate leviorè? *Pertinaci*. Constanti, assidua. *Præstat*. pag. 213.

7. Hæc vera liberalitas est, qua qui non videri vult, sed esse liberalis ac bonus, quod multum ad verè virtutis gloriam refert.

8. 9. &c. Hoc tu facis, ò Melior, (Romanus civis de quo antea) neque id fama

tacet: nam sollicitus de amico tuo Blæso solemnibus sacris colendo, ejus sepulturæ memoriam perire non sinis, sed instauras eam, celebrasque illius natalem diem, ac festum quoddam Blæsianum facis: facis autem donando toti scribarum collegio munera, in Blæsi honorem.

15. Hæc veræ liberalitatis gloria erit instar tributi, quod ex tua munificentia & vivus & mortuus colliges.

XXXIX.

Domitiani domus, & epula.

1. Qui Palatinæ caperet convivium mense,
2. Ambrosiasque dapes, non erat ante locus.
3. Hic haurire decet sacrum, Germanice, nectar,
4. Et Ganymedeà pocula mixta manu.
5. Esse velis, oro, serus conviva Tonantis.
6. At tu si properas Jupiter, ipse veni.

VERS. 1. Antequam domum magnificam Cæsar ædificasset (de qua vide Epig. 36. hujus Libri, & 48. Lib. 7.) non erat locus ullus satis amplus, in quo epulari commodè posset. Ambrosia, Deorum est cibus; nectar verò, potus. ἀμβροσία immortalis.

Palatinæ mensæ. Imperatoris Germanicæ. Supra, Ep. 36.

4. Ganymedes Jovis pin-

cerna fuit. Pag. 33.

5. 6. Cœnare apud Jovem, usitata locutione, idem erat ac mori. Diu nobiscum igitur vive, Cæsar; potes hic usurpare convivium nihilo caelestibus deteriora. Quod si tu, ò Jupiter, properas ambisque habere Domitianum convivam, venias ipse in hanc ejus domum potius, quàm ille in tuam migrare festinet.

XL.

Ad Priapum.

1. Non horti, neque palmitis beati,
2. Sed rari nemoris, Priape, custos,

1. Ex quo natus es, & potes renasci,
4. Furaces, moneo, manus repellas,
5. Et silvam domini focis reserves.
6. Si defecerit hæc, & ipse lignum es.

VERS. 1. *Ecce*. Palmes est ramus vitis: hic vinea intelligitur tota. Ordo sententiæ est. O Priape, qui escutos, non horti, &c. sed nemoris, quo ex nemore es factus, & ex quo fieri ac nasci iterum potes: nempe erat lignea statua: quæ si periret, similis alia, ex nemoris arbore fieri poterat.

4. Moneo te ut fures arceas ab hoc nemore. De Priapo vide Lib. 6. Ep. 49.

5. *Reserves*. Serves silvam unde focum accendam meum.

6. Nî facias, si nemus defecerit, si succisum à furibus fuerit, tu ipse servies foco accendendo, ligneum numen.

X L I.

Cur sit tristis.

1. Tristis Athenagoras non misit munera nobis,
2. Quæ medio brumæ mittere mense solet.
3. An sit Athenagoras tristis, Faustine, videbo:
4. Me certè tristem fecit Athenagoras.

VERS. 2. Saturnalibus, quæ Decembri celebrabantur. certè sum tristis, quòd nihil acceperim.

3. Nescio an sit tam tristis, quàm se esse simulat: ego iratum esse, ut nihil daret.

X L I I.

Suas Mathoni Balneas offert.

1. Si te sportula major ad beatos
2. Non corruperit, ut solet: licebit
3. De nostro, Matho, centies laveris.

V. 1. 2. Si majoris sportulæ spes ad captandas beatorum, id est, lautorum & divitum cœnas, atque adeò balneas eorum usurpandas, te non pellexerit, oblitum priscæ frugalitatis & modestiæ; ut fieri assoleat. *sportula*. p. 54.

3. *De nostro*. Subaudi, sumptu, vel balneo. Fastibi erit lavari domi meæ, nullo impendio, summa libertate, centies, millies, si libuerit: quæ libertas divitum cœnis & balneis, meo iudicio, anteponenda est.

Conju-

XLIII.

Conjuges pares.

1. Effert uxores Fabius, Chrestilla maritos,
2. Funereamque toris quassat uterque facem.
3. Victores committe Venus: quos ille manebit
4. Exitus, una duos ut Libitina ferat.

VERS. 1. *Effert*. Nempe ad rogam. Sepelit, enecat Fabius quascumque ducit uxores; Chrestilla, viros quibus nubit.

2. Et in genialibus toris, pro nuptiali face, funeream facem quassat. Præferebantur tædæ & nubentibus, & morituris: illis, ornata ramis virentibus, floribus, lemniscis, &c. his, atrata, nudæ, &c. Item in nuptiis sternebatur in aula, sive atrio domus lectus ornatio, qui genialis vocabatur.

3. *Committe*. Compone illos, ò Venus, & matrimonio utrumque junge. Digna est uxor talis hoc marito, talis vir hac conjuge. Olim gladiatores *committi* & *componi* dicebantur, qui inter se

erant digladiaturi. *Victores*. Qui tot jam homines interfecerunt. *Quos &c.* Nempe idē illis accidet quod sæpe gladiatoribus fortissimis evenit, ut cum diu depugnaverint, alter alterū interimat. Sic una Libitina, id est, eadē mors, idem feretrum, Fabium & Chrestillam tollet.

4. *Libitina*. Erat funerum præses Dea: in ejus templo vendebatur necessaria funeri supellex: pro morte vulgò ponitur. Testatur S. Hieronymus se Romæ vidisse maritum, qui viginti uxores sepeliverat, uxorem verò quæ viros viginti duos: ambo demum matrimonio junctos, & uxorem à marito sepultam. Vide infra, Lib. IX. Epigr. 12.

XLIV.

Vivendum.

1. Titulle, moneo, vive semper: hoc ferum est:
2. Sub pædagogo cœperis licet, ferum est.
3. At tu, miser Titulle, nec senex vivis:
4. Sed omne limen conteris salutator,
5. Et manè sudas urbis osculis udus,
6. Foroque triplici sparsus ante equos omnes,
7. Ædemque Martis, & Colosson Augusti,
8. Curris per omnes tertiasque, quintasque.
9. Rape, congere, aufer, posside: relinquendum est.

10. Superba densis arca palleat nummis,
 11. Centum explicentur paginae Kalendarum:
 12. Jurabit heres te nihil reliquisse.

VERS. 2. Licet à puero, cum esses in pædagogi disciplina, vivere, id est, genio indulgere cœperis, serum tamen est.

5. *Osculis*. Cum alii aliis occurrebant, inter se osculabantur. Tu igitur tot oscula civium salutantium, ac totius penè urbis, excipis ut genæ tuæ ac ora sint humida.

6. *Foro triplici*. Pag. 30. *Sparsus*. Anxiè circumcurians. *Equos omnes*. Statuas omnes equestres quæ sunt in foro veteri.

7. *Colosson*. Pag. 5. Ante Augusti statuam ingentem, quæ est in ipsius Augusti foro.

8. *Tertias &c.* Subaudi, decurias judicum, quas addis, ut litiges, vel salutes. Erant olim decuriæ judicū (curias sive cubicula Galli vocant) tantum tres: Augu-

stus adjecit quartam: quiritam Caligula. Quidam hoc de horistertia, quinta, &c. interpretantur.

9. Rapias licet, congeras opes, auferas ab omnibus, possideas omnia; tamen omnia sunt aliquando, cum morieris, relinquenda.

10. *Palleat*. Auro sit repleta. Color auri est pallidus.

11. *Pagine*. Centum tabulæ & syngraphæ plurium debitorum. Debitores solebant singulis Kalendis, id est, prima cujusque mensis die, debita solvere. *Kalendarum*. Pag. 216.

12. Etsi parcè ac duriter vixeris, quò tuum heredem opulentes; ille tamen adhuc de te conqueretur, etsi immeritò; dicet nihil sibi à te relictum fuisse: fac ut jure hoc dicat, nihil reverà illi relinque, fruire, vive.

X L V.

Pro amicorum felici reditu.

1. Priscus ab Ætnæis mihi, Flacce, Terentius oris
2. Redditur; hanc lucem lactea gemma notet.
3. Defluat, & lento splendescat turbida limo
4. Amphora centeno consule facta minor.
5. Continget nox quando meis tam candida mēsis?
6. Tam justo dabitur quando calere mero?
7. Cum te, Flacce, mihi reddet Cythereja Cypros,
8. Luxuriæ fiet tam bona causa meæ.

VERS. 1. *Ætnæis*. Siculis. Ætna mons Sicilia. pag. 351.

2. *Lactea*. Candida. Thracæ notabant faustos dies lacte pillo

pillo candido in cistam cō-
jecto: infauſtos, nigro: tum
numeratis utriſque, tot ſe
diebus duntaxat vixiſſe,
quot erant notæ candidæ,
cenſebant.

3. 4. Amphora, in qua
vinum ante centum Conſu-
les, id eſt, annos (ſingulis
enim annis conſules novi
creabantur) fuit conditum,
& quod ipſa vetuſtate pau-
liſper decrevit (vinum ve-
tuſtate denſatur ac minui-
tur) nunc fluat, & vina pro-
mat, quæ per linum, ſeu co-

lum lentè tranſmiſſa, & pur-
gata, ſplendidiora ſiant, ad
puriora. De lino, & ſacco
per quem vina percolantur,
vide plura Lib. XIV.

5. Quando ego iſtas epu-
las proferam in multam no-
ctem? nempe id jure fiet, cum
tu ipſe, ò Flacce, revertèris
ex inſula Cypro Veneri ſa-
cra? tunc juſta, & bona erit
cauſa iſtius meæ luxuriæ,
id eſt, comeſſationis. Venus
vocatur Cytherea, ab Cy-
theris, Cerigo, inſula, ubi
præcipuè colebatur.

X L V I.

Homo multiceps.

1. Pars maxillarum tonſa eſt tibi, pars tibi rafa eſt;
2. Pars vulſa eſt: unum quis putet eſſe caput?

VERS. 1. Objurgat ho-
minem delicatum, qui co-
mæ & barbæ partem at-
tonderet, partem raderet,
partem velleret: negat il-
li eſſe unum, & conſtans
caput, ſed varium & mu-
tabile.

X L V I I.

In furem.

1. Nescit cui dederit Tyriam Crispinus abollam,
2. Dum mutat cultus, induiturque togam.
3. Quisquis habes, humeris ſua munera redde,
precamur:
4. Non hoc Crispinus te, ſed abolla rogat.
5. Non quicumque capit ſaturatas murice veſtes;
6. Nec niſi deliciis convenit iſte color.
7. Si te præda juvat fœdique infania lucri,
8. Quà poſſis meliùs fallere, ſume togam.

VERS. 2. *Cultus*. Veſtes, quæ ſetua non eſſe clamat.
ornatū corporis. Abolla ge-
nus veſtis: vide lib. 4. Ep. 41.
4. *Sed abolla*. Quæ furem
prodet, tibi quæ nō convenit:
5. Non cujuſvis eſt capere
& geſtare veſtem purpureā,
hæc omnibus non congruit.
6. *Deliciis*. Delicatis ho-
mini.

minibus ostentatoribus . | tē innuit, Crispini detritam
 8. Furare Crispino togam: | fuisset togam, pexam abol-
 hac melius latebis. Erant ci- | lam, quam ille ostentaret,
 ves omnes vulgò togati For | veste dives; re pauper.

XLVII.

Epulum datum populo.

1. Quanta Gigantei memoratur mensa triumphī,
2. Quantaque nox Superis omnibus illa fuit;
3. Quā bonus accubuit genitor cum plebe Deorū,
4. Et licuit Faunis poscere vina Jovem:
5. Tanta tuas, Cæsar celebrant convivia laurus;
6. Exhilarant ipsos gaudia nostra Deos.
7. Vescitur omnis eques tecum, populusq; patresq;
8. Et capit ambrosias cum duce Roma dapes.
9. Grandia pollicitus, quanto majora dedisti!
10. Promissa est nobis sportula, recta data est.

VERS. I. Quā fuit illa cē-
 na magnifica, quā post re-
 portatū de Gigantibus triū-
 phum, Jupiter Deos accepit.

4. *Faunis.* Diis agrestibus,
 & in cēlo cum Jove accum-
 bere non solitis.

5. Tantum est illud con-
 vivium quod tua laurus, tua
 de Sarmatis victoria cele-
 brata est, ornataque.

6. Ipsi Superi videntur in
 partem lætitiæ venire.

8. *Ambrosias.* Vide Ep. 39.
 supra. *Duce.* Domitiano.

9. Sperabamus à te datum
 iri sportulam duntaxat, &
 nummorum aliquid: tu ve-
 rò nos ad mensam tuam, tuo
 jussu instructam, accumbere
 jussisti, *Sportula.* Pag. 64. *Re-
 cta.* Cœna recta, Pag. 131.

XLIX.

Laus phialæ ab amico missæ.

1. Quis labor in phiala? docti Myos, anne Myronis:
2. Mentoris hæc manus est, an Polyclete tua?
3. Livescit nullà caligine fusca, nec odit
4. Exploratores nubila massa focos.
5. Vera minus flavo radiant electra metallo;
6. Et niveum felix pustula vincit ebur.
7. Materiæ non cedit opus: sic alligat orbem,
8. Plurima cū tota lampade Luna nitet.
9. Stat caper Æolio Thebani vellere Phryxi
10. Cul-

10. Cultus: ab hoc mallet vecta fuisse soror.
 11. Hunc nec Cinyphius tonsor violaverit, & tu
 12. Ipse tuâ pasci vite Lyæe velis.
 13. Terga premit pecoris geminis Amor aureus
 alis,
 14. Palladius tenero lotos ab orē sonat:
 15. Sic Methymneo gavissus Arione delphin
 16. Languida non tacitum per freta vexit onus.
 17. Imbuat egregium digno mihi nectare munus
 18. Non grege de domini, sed tua, Ceste, manus:
 19. Ceste, decus mensæ; misce Setina: videtur
 20. Ipse puer nobis, ipse sitire caper.
 21. Det numerum cyathis Instanti littera Rufi:
 22. Auctor enim tanti muneris ille mihi.

VERS. 1. Quis artifex in hac cœlanda phiala laboravit? Mys, an Myro? Mentor, an Polycletus? Fuerunt illi artifices insignes cœlandis poculis.

3. Non est inquinata ullo nœvo. Maculæ sunt ferme coloris lividi & fusci.

4. Nectimet ignes à quibus explorari solet aurum.

5. Electra minùs auro isto nitent, minùs flava sunt.

6. *Felix pustula*. Aurum istius phialæ expurgatum, & bene coctum vincit purissimum ebur. De auro pustulato dixi Lib. 7. Ep. 70.

7. 8. *Opus*. Signa, emblemata, &c. addita ornametæ materiæ causa. *Sic &c.* Ita concinnè & aptè luna orbem suum implet in cælo, cornua quasi alligans, ducensque in circulum, ut eadem in hac phiala cernitur.

9. 10. Cælatus est caper auro tectus vellere, & ornatus; à quo Helle, Phryxi

soror, mallet fuisse vecta, quam ab ariete qui Phryxum fratrem, ipsamque tulit. De Phryxo, & aureo vellere, vide Lib. VI. Epig.

2. Cur Æolium vocetur dixi supra, Epig. 28. Thebanus hoc in versu appellatur Phryxus quod Athamas Phryxi pater, Thebarum rex esset.

11. 12. Hunc caprum nunquam tondebit Cinyphius agricola (vide Lib. VII. Epig. 78. ubi vox illa *Cinyphius* explicata est) & quamvis Bacchus capros oderit, quia vitem solent arrodere, ideoque illi vulgò immolentur; hunc tamen, etiam suis vitibus ultrò pascet, ac vesci impunè illis finet.

13. Hujus capri tergo vehitur Cupido, videturque ori ad movere lotum. Est lotus, tibia quædam in canendis epithalamiis adhiberi solita, & facta ex loto, quæ arbor nascitur affatim in Africa, juxta Tritonem lacum

Pala-

Palladi sacrum. Hinc Palladia fistula vocatur.

15. Sic Arionem Lesbium vexit olim delphin, ut hic Amorem caper. Methymna, Lesbi insulæ urbs primaria, patria fuit Arionis, qui cum à nautis in mare dejectus fuisset, exceptus est à Delphine.

16. *Non tacitum*. Canorum. Arionem suaviter canentem.

17. 18. Hanc phialam muneris mihi datam ab insigni amico, impleat vino gene-

roso, & patera ipsa digno non quivis servulus, sed Cestus ceteris elegantior.

19. *Setina*. Vina nobilissima. Pag. 216.

20. *Puer*. Amor. *Caper*. Quo vehitur Amor.

21. Numerum cyathorum definiat nomen Instantii Rufi, à quo munus illud, phialam istam, accepi; ut toties bibamus, tot hauriamus cyathos, quot sunt in ejus nomine litteræ: ita mos erat, ut alibi diximus.

L.

Barba expicta.

1. Tonforem puerum, sed arte talem
2. Qualis nec Thalamus fuit Neronis,
3. Drusorum cui contigère barbæ;
4. Æquandas semel in genas rogatus,
5. Rufo, Cæditiane, commodavi:
6. Dum jussus repetit pilos eosdem
7. Censura speculi manum regente,
8. Expingitque cutem, facitque longam
9. Detonsis epaphæresim capillis;
10. Barbatus mihi tonsor est reversus.

VERS. I. &c. Nuper servum tonforem meum à Rufo rogatus, ipsi commodavi, ut illi genas æquaret, detracta & detonsa barba: est ille tonsor puer ætate, sed arte adeò peritus ut superet Thalamum Neronis tonforem, qui Neronis familiæ (illi Drusorum nobile cognomen erat) barbas solebat tondere.

6. Dum tonsor, à Rufo

jussus, pilos eosdem semel, iterum, tertio, tondet, consulens identidem speculum, quo censore utebatur Rufus, ut de sua barba judicaret: dum cutem expolit, & diuturnà, lentàque epaphæresi, id est, detractiōe, ἐπαφαρῆσει, pilos singulos emendat; tandiu moratus est, ut qui domo mea imberbis exierat, cū barba reversus sit, è puero penè senex.

L I.

Forma, & pudicitia.

1. Formosissima quæ fuere, vel sunt;
2. Sed vilissima quæ fuere, vel sunt,
3. O quàm te fieri, Catulla, vellem
4. Formosam minùs, aut magis pudicam!

VERS. I. O Catulla, mulierum omnium quæ fuere vel sunt, formosissima, sed omnium etiam, propter improbitatem, turpissima, &c. Pudicitia lis est cum forma.

L I I.

Princeps, & populus.

1. Magna licèt toties tribuas, majora daturus
2. Dona, ducum victor, victor & ipse tui:
3. Diligeris populo non propter præmia, Cæsar;
4. Propter te populus præmia, Cæsar, amat.

VERS. I. Magna. Domitianus populo nummos viritim ter dedit; spectacula sæpe & munera edidit, &c. 2. Tui. Qui cupiditates tuas, non minùs quàm hostes vincis. Adulatio fœda. 3. Præmia. Munera spectacula, &c.

L I I I.

Leo à Domitiano casus.

1. Auditur quantum Massyla per avia murmur,
2. Innumero quoties silva leone furit:
3. Pallidus attonitos ad Pœna mapalia pastor
4. Cùm revocat tauros; & sine mente pecus:
5. Tantus in Ausoniâ fremuit modò terror arenâ;
6. Quis non esse gregem crederet? unus erat.
7. Sed cujus tremarent ipsi quoque jura leones,
8. Cui diadema daret marmore picta Nomas.
9. O quantum per colla decus, quæ sparsit honorẽ,
10. Aurea lunatæ cùm stetit unda jubæ!
11. Grandia quàm decuit latum venabula pectus,
12. Quantaque de magnâ gaudia morte tulit!
13. Unde tuis, Libye, tam felix gloria silvis?
14. O Cybeles numquid venerat ille jugis?

15. An magis Herculeo, Germanice, misit ab astro
16. Hanc tibi vel frater, vel pater ipse, feram?

VERS. I. *Massyla*. Libyca.
Massylia est Africae regio.
Avia. Loca invia, & deserta.

2. Quoties multileones in eadem versantur silva.

3. 4. *Pæna*. Punica, Carthaginienſia. *Mapalia* Casas. *Sine mente*. Brutum: pavidum.

8. Cui Nomas, marmore vario & picturato abundans regnum in reliquos leones daret. Nomas, regio est Africae; ejus incolæ Nomades quoque vocantur.

10. Cum jubam fluctuantem & undantem leo erexit, ita tamen ut pars jubæ ultima recumberet ac reflecteretur, atque adeo juba instar lunæ crescentis curvaretur.

12. Quam decebat tantam feram Imperatoriis venabulis confici? Quam gavisus est ipse leo, quod non alicujus bestiarii, aut gladiatoris manu, sed tua caderet?

13. 14. Unde iste leo venerat in Africae silvas? an ab Ida monte Phrygiæ, ubi Cybele colitur, cujus currum trahunt leones?

15. 16. An potius est leo ipse cælestis, quem frater tuus Titus, vel pater Vespasianus tibi ab astris, ubi sunt nimirum consecrati, & inter Deos post mortem repositi, miserint? De leone quem Hercules interemit, quique cælo donatus est ab astrologis & poetis, lege plura pag. 211.

L I V.

Cur poeta rari.

1. Temporibus nostris ætas cum cedat avorum,
2. Creverit & major cum duce Roma suo:
3. Ingenium sacri miraris abesse Maronis,
4. Nec quemquam tantâ bella sonare tubâ.
5. Sint Mæcenates, non deêrunt, Flacce, Marones;
6. Virgiliumque tibi vel tua rura dabunt.
7. Jugera perdiderat miseræ vicina Cremonæ,
8. Flebat & abductas Tityrus æger oves:
9. Risit Tuscus eques, paupertatemque malignam
10. Reppulit, & celeri jussit abire fugâ.
11. Accipe divitias, & vatum maximus esto,
12. Tu licet & nostrum, dixit, Alexin ames.
13. Adstabat domini mensis pulcherrimus ille,
14. Marmoreâ fundens nigra Falerna manu;
15. Excidit attonito pinguis Galathea poetæ,

16. Thestylis & rubras messibus usta genas:
 17. Protinus Italiam concepit, & *Arma Virumque*,
 18. Qui modò vix Culicem fleverat ore rudi.
 19. Quid Varos, Marsòsque loquar, ditatàq; vatum
 20. Nomina, magnus erit quos numerare labor?
 21. Ergo ero Virgilius, si munera Mæcenatis
 22. Des mihi? Virgilius non ero, Marfus ero.

VERS. 2. *Major*. Quàm esset olim. *Duce*. Domitiano.

4. *Sonare*. Canere. Neminem versustam bonos, tam sonantes facere.

5. Mæcenus Virgilii, ac doctorum omnium ætatis suæ, patronus fuit.

6. Ipsi rustici, evadent Virgilii: ingenio illi non concedent.

7. 8. &c. Virgilius agrum habebat & prædium propè Mantuam: Mantuæ vicina urbs erat Cremona, quæ cùm Bruti & Cassii partes contra Augustum secuta fuisset, ejus ager veteranis Augusti, militibus distributus fuit, cùmque esset angustior, additus est ager Mantuanus, atque ita suo prædiolo Virgilius spoliatus est: eam ob rem venit Romam, ubi calamitatem suam bucolico carmine descripsit sub Tityri persona. (vide primam ejus eclogam) Id carmen cùm oblatum fuisset Mæcenati, effecit ille ut creptus ager Virgilio redderetur; ipsumque Virgilium Augusto cōmendavit.

9. *Tuscus eques*. Mæcenus è Tusciæ regibus editus, in equestri tamen semper ordine, præ modestia constitit.

Tuscia, sive Hetruria, regio est Italiæ, *la Toscana*.

11. Verba sunt Mæcenatis ad Virgilium.

12. *Alexin*. Puerum Mæcenati carum, ejusque pincernam.

14. *Marmorea*. Candida.

15. Virgilius Mæcenatis liberalitate attonitus, ac promissis excitatus, oblitus est suæ Galatææ, id est, omisit eclogas, reliquit carmen bucolicum, & Italiam totam, ac res in ea gestas, arma, Æneam, concepit mente, ac ore cecinit.

16. *Messibus*. Æstivis foliis perulta & caloribus.

18. *Culicem*. Culex, Maronis adhuc tironis opusculum est, in quo funus culicis describitur.

19. Varus, Marfus, fueret vates egregii, Virgilii ævo.

Nomina. Quid commemorem poetas opibus auctos?

20. Adeò multi sunt ut operosum sit eos numerare.

21. 22. Quid igitur, dixerit aliquis, erisne alter Virgilius, si alter tibi Mæcenus contingat? Si Virgilio par non sum, inquit, ero certè Marso non impar. Erat ille vates id ætatis non aspernandus.

L V.

Seipsum sepeliens.

1. Tres habuit dentes, pariter quos expuit omnes,
2. Ad tumulum Picens dum sedet ipse suum;
3. Collegitque sinu fragmenta novissima laxi
4. Oris, & aggesta contumulavit humo.
5. Ossa licet quondam defuncti non legat heres:
6. Hoc sibi jam Picens præstitit officium.

V. 1. *Picens*. Quidam, natus in agro Piceno.

3. *Fragmenta &c.* Dentes ultimos & solos. *Laxi*. Dentibus vacui.

5. *Non legat*. Ossa defunctorum, post cremata corpora, colligebantur.

6. Jam ossa sua, nempe dentes, collegit ac sepelivit.

L V I.

Artemidori lacerna.

1. Cum tibi tam crassæ sint, Artemidore, lacernæ,
2. Possim te Sagarum jure vocare meum.

V. 1. Artemidorus iste ante Martialem, in spectaculis, stabat vel sedebat, amplâ & crassâ lacerna indutus; ita ut illi spectanti officeret. Vocat eum sagarum. Sagari appellabantur, qui vela seu saga theatri suspendebant & adducebant. Tu verus es sagarus, & tua lacerna omni fago & velo crassior est.

L V I I.

In furem luscum.

1. Adspicis hunc uno contentum lumine, cujus
2. Lippa sub attrita fronte lacuna patet:
3. Ne contemne caput; nihil est furacius illo:
4. Non fuit Autolyçi tam piceata manus.
5. Hunc tu convivam cautus servare memento:
6. Tunc furit, atque oculo luscus utroque videt.
7. Pocula solliciti perdunt ligulasque ministri,
8. Et latet in tepido plurima mappa sinu.
9. Lapsa nec à cubito subducere pallia nescit,
10. Et tectus lænis sæpe duabus abit:
11. Nec dormitantem vernam fraudare lucernâ
12. Erubuit fallax, ardeat illa licet:

13. Si nihil invasit; puerum tunc arte dolosa
14. Circuit, & soleas furripit ipse suas.

VERS. 2. *Lippa lacuna*. Locus oculi stillantis & fœdè excavati.

3. Noli hominem, quam minimè malum, contemnere.

4. *Autolyçi*. Autolycus Mercurii, teste Eustathio, filius fuit, ac fur parenti æquiparandus.

Piceata. Sic vocantur furum manus, quæ veluti viscosæ sunt, & pice oblitæ, quibus adhærescunt omnia.

7. *Ligulas*. Pag. 242.

9. *A cubito*. Quæ deciderunt convivis accubantibus.

Non nescit... Callet artem ea subtrahendi.

10. *Lanis*. Læna vestis est crassior & villosa.

11. Subripere famulo lucernam, dum, v. g. herum foris cenantem præstolatur cum face, quæ illum redeuntem deducat noctu.

13. Si nihil furatus est, tunc circumvenit usitatis dolis aliquem è servulis qui soleas convivarum accumbentium ad lectorum pedes positas, custodiunt; & inter crepidas illas quas furatur, ipse suas sepe, cum aliis mixtas, furripit.

LVIII.

In proceram mulierem.

1. Summa Palatini poteras æquare Colossi
2. Si fieres brevior, Claudia, sesquipede.

VERS. 1. O Claudia, fastigium statuæ illius in palatio positæ, quæ colossus appellatur, (p. 5.) posses æquare; nec ob eam rem, oportet

aliquid addi tuæ statuæ, sed detrahi sesquipedem: es enim toto sesquipede major quàm ille colossus. Hyperbole.

LIX.

In invidum.

1. Livet Charinus, rumpitur, furit, plorat,
2. Et quærit altos, unde pendeat, ramos:
3. Non jam quòd orbe cantor & legor toto,
4. Nec umbilicis quòd decorus & cedro
5. Spargor per omnes, Roma quas tenet, gentes:
6. Sed quòd sub urbe rus habemus æstivum,
7. Vehimurque mulis non, ut ante, conductis.
8. Quid imprecabor, ò Severe, liventi?
9. Hoc opto: mulas habeat, & suburbanum.

VERS.

- VERS. 2. *Pendeat*. Gulam què dives ac ego sum. Bene
 sibi laqueo frangat. precatur invido præter ex-
 4. *Umbilicis*. Ep. 58. Lib. I. pectionem. Potest & hic
 7. *Non conductis*, sed meis; subesse sensus. Dives sit, hoc
 iam ditior videlicet. illi satis erit mali & miserie.
 9. *Hoc* precor, ut sit æ- Vel: sit olitor, & mulas agat.

L X.

Poeta copiosus.

1. Scribit in aversà Picens epigrammata chartà:
2. Et dolet averso quod facit illa Deo.

VERS. 1. Picens non tan- & averso velut Apolline,
 tum in adversa, & interiori irato Genio, facti. Nihil mi-
 charta suos versus scribit, rum, difficile est multa car-
 sed in aversa, & in tergo li- mina scribere, quæ itidem
 bri: & dolet quòd mali sint, sint bona.

L X I.

Sapius nascens.

1. Ut poscas, Clyte, munus, exigasque,
2. Uno nasceris octies in anno.
3. Et solas, puto, tresve, quatuorve
4. Non natalitias habes Kalendas.
5. Sit vultus tibi lævior licebit
6. Tritis littoris aridi lapillis;
7. Sit moro coma nigrior caduco;
8. Vincas mollitie tremante plumas,
9. Aut massam modò lactis alligati;
10. Tu nobis, Clyte, jam senex videris.
11. Tam multos quis enim fuisse credat
12. Natales Priamive, Nestorisve?
13. Sit tandem pudor, & modus rapinis.
14. Quòd si ludis adhuc, semelque nasci
15. Uno jam tibi non sat est in anno;
16. Natum te, Clyte, nec semel putabo.

VERS. 1. *Nasceris*. Nata-
 lem tuum celebras.

3. 4. Tresque aut, ad sum-
 mum, quatuor sunt menses,
 quibus non nascaris. *Kalen-*
das, Pag. 216.

5. 6. Quamvis planè sis im-
 berbis, habeasque genas
 tam politas, quàm sunt poli-
 ti lapilli littorei.

8. 9. 10. Licet molliorem
 habeas cutem plumà, & la-

te recens coagulato: tamen
ita sæpe natales tuos cele-
braſti, ut ſenex meritò vi-
dearis.

16. Nihil tibi mittam de-

inceps, ne ſemel quidem in
anno, tanquam ſi nunquam
eſſes natus. Solebant in ami-
corum aut patronorū nata-
litiis munera illis miſſitare.

LXII.

Arcus triumphalis.

1. Hic ubi Fortunæ Reducis fulgentia latè
2. Templā nitent, felix area nuper erat.
3. Hic ſtetit Arctoi formoſus pulvere belli
4. Purpureum fundens Cæſar ab ore jubar:
5. Hic lauro redimita comas, & candida cultu
6. Roma ſalutavit voce manūque Ducem.
7. Grande loci meritum teſtantur & altera dona;
8. Stat ſacer, & domitis gentibus arcus ovat.
9. Hic gemini currus numerant elephāta frequētē:
10. Sufficit immenſis aureus ipſe jugis.
11. Hæc eſt digna tuis, Germanice, porta triūphis:
12. Hos aditus urbem Martis habere decet.

VERS. 1. Reverſus à bel-
lo Sarmatico Domitianus,
extrui juſſit in platea inge-
nti, ubi à populo primū ex-
ceptus & ſalutatus fuerat,
templum Fortunæ Reduci,
quaſi ad gratias illi agendas
quod ſe incolumen reduxiſ-
ſet; deinde arcum lapideum
in monumentum victoriæ.

2. *Felix area.* Locus pa-
tens & vacuus, quem ideò
felicem vocat, quòd ibi ex-
ſtructum ſit Fortunæ tem-
plum, & arcus triumphalis.

3. *Arctoi.* Septentrionalis,
Sarmatici. Vide pag. 185.

4. Vultu cæleſtibus quaſi
radiis micante.

5. *Candida cultu.* Veſtibus
candidis, ad lætitiā ſigni-
ficandā, induta.

6. *Manu.* Plaudendo.

7. Auget illius loci digni-
tatem, alterum monumen-
tum, nempe arcus ovans, ſeu
triumphalis; ſignificans re-
latum de gentibus domitis
triumphum.

9. Impoſitæ ſunt illi arcui,
in faſtigio, quadrigæ duæ,
quas non equi trahunt, ſed
elephanti plures: in medio
inter illas quadrigas, trium-
phantis cultu viſitur ſtatua
Imperatoris aurei, id eſt, au-
ro collucentis, qui jugis duo-
bus alligatos elephantes u-
nus regit, eorumque habe-
naſtenet. Vel, uno ex illis
curribus, triumphans in-
vehitur, ac jugum ſeu cur-
rum totum quodammodo
implet, tanta ejus majeſtas,

&

& amplitudo. Duæ qua-
drigæ significabant gemi-
nam de Dacis victoriam. | *Urbem Martis*. Romam à
Romulo Martis filio con-
ditam.

LXIII.

De Sili filio consule creato.

1. Augusto pia thura, victimæque
2. Pro nostro date Silio, Camœnæ.
3. Bis fenos jubet en redire fasces
4. Nato consule, nobilique virgâ
5. Vatis Castaliam domum sonare
6. Rerum prima salus & una Cæsar.
7. Gaudenti superest adhuc quod optet,
8. Felix purpura, tertiûsque consul.
9. Pompejo dederit licet senatus,
10. Et Cæsar genero sacros honores:
11. Quorum pacificus ter ampliavit
12. Janus nomina; Silius frequentes
13. Mavult sic numerare consulatus.

VERS. 1.2. O Mulsæ, Do-
mitiano date thura (se ut
Deum coli volebat) nomine
Sili, cujus filium consulem
creavit. *Silio*. 190. 354.

2.3. Jubet Augustus in Si-
lii domum redire honorem
consulatus. Fasces duode-
cim, quos lictor consulem
præcedens gestabat, erant
insigne consulatus. pag. 351.

4. *Nato consule*. Sili filio
consule creato.

Nobili virga. Quoties con-
sul aliquis domum suam aut
alienam iniret, lictor virga
fores pulsabat.

6. Cæsar, qui est rei publi-
cæ salus.

7. Unû adhuc restat quod
optet Silius pater, lætus mu-
nere Cæsaris, & consulatu
majoris filii. Quid autem?
nempe restat optanda felix
purpura, & tertius consu-

latus: optat ut minorem
suum filium consulari quo-
que purpura cohonestet Cæ-
sar, atque ita tres in eadem
familia consules numeren-
tur, Silius pater, ejusque
duo filii.

9. *Ecce*. Quamvis senatus
uni eidemque Pompejo tres
dederit consulatus; sicut M.
Vipsanio Agrippæ suo gene-
ro Cæsar Augustus; adeò
ut Pompeii & Agrippæ no-
mina in fastis fuerint ter
scripta primo anni mense
cui Janus præsidet, quo tem-
pore beata pax Romano in
Imperio florebat: tamen
Silius pater mavult sic ha-
bere tres consulatus, ut eos
cum filiis partiatur, quàm
iis ornari solus, ut Pompejus
& Agrippa.

12. *Janus pacificus*. Fla-
grante bello, Jani templum

apertum erat; confecto, clau- 13. Sic. Ita, ut exposui ver-
 tum: Augusti tempore ter su 6. 7. 8. nimirum non suo
 clausum fuit. *Ampliauit.* Il- unius tres consulatus: sed u-
 lustravit: vel, ter scripsit. nū suum; alios duos, filiorū.

L X I V.

Conviva diligens.

1. Horas quinque puer nondum tibi nunciat, & tu
2. Jam conviva mihi, Cæciliane, venis.
3. Cūm modò distulerint raucæ vadimonia quartæ,
4. Et Floralitias lasset arena feras.
5. Curre, age, & illotos revoca, Calliste, ministros:
6. Sternantur lecti; Cæciliane, sede.
7. Caldam poscis aquam; nondū mihi frigida venit:
8. Alget adhuc nudo clausa culina foco.
9. Manè veni potiùs: nam cur te quincta moretur?
10. Aut cur non ferò, Cæciliane, venis?

VERS. 1. Nondum servus te admonuit effluxisse horas quinque ab orto sole.

3. Cūm modò dimissa sint vadimonia, & fuerint causæ forenses in diem sequentem rejectæ. Agebantur causæ hora ferè tertia (nempè post solem ortum tertia,) ut dictum Lib. 4. usque quartam, qua ineunte omittebantur, & in sequentem diem vulgò differebantur.

Raucæ quartæ. Est in re-cto casu pluralis numeri. Eodem modo superiùs dixit *tertias, quintas*, Epigram. 44. Ordo igitur est: cūm horæ quartæ distulerint, differri jusserint, vadimonia in aliud tempus. Cūm à raucis causidicis lites hora quarta omissæ fuerint. Vadimonium propriè est promissio qua vas, id est, is qui pro alio spondet, cum certa die ad futurum in iudicio

pollicetur; pro ipso sæpe iudicio accipitur. Legitur in aliquot recentioribus codd. *chartæ* pro *quartæ*, quod si tibi arridet, explica sic, *chartæ*, patroni rauci, defatigati, cum suis chartis, & libellis vadimonia distulerunt.

4. Cūm modò peragantur Florales ludi, per quos ferè in arena exhibentur ac mactantur. De istis Ludis vide pag. 28.

Curre &c. Vocat Martialis servulum suum Callistum. *Illotos.* Nondum usos balneis. Lavare octava tantum hora solebant. Vel, sordidos: quales ferè sunt ministri & coqui.

Revoca. Qui domo, fortasse ad spectandos ludos, exivere. Vel, iterum voca.

6. *Lecti.* Quibus ad mensam accumbamus. Sternantur illi veste stragula.

Sede.

Sede. Accumbe; epulemur. Vel: sede paulisper, donec paratur cœna.

9. 10. Cur quintam expectabas horam? Quin veniebas summo mane? siquidem adeò es avidus ac diligens. Cur potius non venis serò, jam peracta cœna? Id meretur tua gula.

L X V.

Vva hiberna.

1. Qui Corcyrei vidit pomaria regis,
2. Rus, Entelle, tuæ præferat ille domus.
3. Invida purpureos urat ne bruma racemos,
4. Et gelidum Bacchi munera frigus edat;
5. Condita perspicua vivit vindemia gemmâ,
6. Et tegitur felix nec tamen uva latet.
7. Quid non ingenio voluit natura licere?
8. Autumnum sterilis ferre jubetur hyems.

VERS. 1. 2. Qui hortos Alcinoi viderit, in insula Corcyra, (Lib 7. Epigr. 6.) illis tuam domum profectò anteponet.

5. *Perspicua gemma*. Vitro pellucido.

7. 8. Quanta vis est industriæ, quæ fructus autumnii recentes ac vividos, vel in sterili hyeme, conservat!

4. *Bacchi munera*. Uvas.

L X V I.

Laudator veterum.

1. Miraris veteres, Vacerra, solos,
2. Nec laudas nisi mortuos poetas.
3. Ignoscas petimus, Vacerra: tanti
4. Non est, ut placeam tibi, perire.

VERS. 3. 4. Non tanti facio tuas laudes, tuam approbationem: ut ejus obtinendæ causa, mori properem: hac mercede mors nulla mihi placeat.

L X V I I.

Laus Nervæ Imperatoris.

1. Quanta quies, placidi tanta est facundia Nervæ;
2. Sed cohibet vires ingeniumque pudor.

5 6

3. Cùm

3. Cùm siccare facram largo Permessida posset
4. Ore, verecundam maluit esse sitim :
5. Pieriam tenui frontem redimire coronà
6. Contentus, famæ nec dare vela suæ.
7. Sed tamen hunc nostri scit tēporis esse Tibullū,
8. Carmina qui docti nota Neronis habet.

VERS. 1. *Quies*. Comitas, humanitas. Tanta est eloquentia, quanta comitate. Vixit Nerva circa annum à Christo nato 100. successit Domitiano.

2. *Pudor*. Nervæ modestia, verecundia, impedit quominus id omne, quod potest, faciat: quominus ingenium & artem ostentet.

3. Cùm potuisset solus exhaurire fontem Permessida, id est, ceteros poetas vincere: tamen parce illum &

modicè delibavit. Non scripsit ingentia poemata, in levibus tantum argumentis versatus est.

5. *Pieriam*. Pag. 350. Corona. Pag. 74.

7. Nerva tamen appellatus est à Nerone, nostri temporis Tibullus, ob elegantiam carminis & ingenii: hoc non ignorat qui legit Neronis carmina, in quibus Nervam ille sic appellat, Nero Imperator, fuit poeta non contemnendus.

LXVIII.

Stare debent munera, aut crescere.

1. Quatuor argenti libras mihi tempore brumæ
2. Misisti ante annos, Postumiane, decem.
3. Speranti plures (nam stare, aut crescere debent
4. Munera) venerunt plùsve minùsve duæ.
5. Tertius & quartus multò inferiora tulerunt.
6. Libra fuit quinto Septitiana: quid est?
7. Bessalem ad scutulam sexto pervenimus anno.
8. Post hunc in cotulà rafa selibra data est.
9. Octavus ligulam misit sextante minorem.
10. Nonus acu levius vix cochleare tulit.
11. Quod mittat nobis decimus jã nō habet annus;
12. Quatuor ad libras, Postumiane, redi.

VERS. 1. *Libras*. Vide hanc vocem Lib. 2. Ep. 54. Libro 5. Epigr. 19. Lib. 7. Epigram. 70.

3. *Stare*. Desinere, cessare.

4. *Plus, minus*. Circiter.

5. Anno tertio & quarto pauciora & deteriora à

te ac-

te accepi munera.

6. Anno quinto dedisti mihi libram argenti, at Septitianam. Hæc uncias pauciores habebat, octo tantum, ut quidam volunt, vel novem, cum vulgò libra duodecim contineret uncias. Itaque Septitiana multò levioris erat ponderis licet valoris, & pretii ejusdem. Ob difficultatem rei nummaria ita diminutam fuisse ajunt à Septitio quodam tribuno plebis. Aliam ejus vocis explicationem. Vide pag. 227.

Quid est? Unde ista immunitio tuorum munerum?

7. Sexto anno dedisti mihi scutulam; Genus est vasculi concavi & rotundi.

Beffalem. Unciarum octo. Bes, octo sunt uncia pag. 344.

8. Anno septimo cotulam dedisti unciarum sex, sive libræ dimidiæ. Rasam vocat felibram, idest, justam, parcam. Cotula poculum quoddam erat, vel mensura, cyathorum sex.

9. *Ligulam.* Pag. 242.

Sextante. Sextans est sexta pars libræ: pag. 44. hoc est, uncia duæ.

10. *Aculevius.* Atque adeo vix unius uncia.

11. Non potes inferiùs descendere, siquidem uncia nihil est minus, & acu: redi ad primum quæso munus, & circulum decennalem illum tuum instaure.

L X I X.

Amico peregrè proficiscenti.

1. Nondum murice cultus, asperòque
2. Morfu pumicis aridi politus,
3. Artanum properas sequi, libelle:
4. Quem pulcherrima jam redire Narbo,
5. Docti patria Narbo Votieni,
6. Ad leges jubet, annuòsque fasces:
7. Votis quod paribus tibi petendum est,
8. Continget locus ille, & hic amicus.
9. Quàm vellem fieri meus libellus!

VERS. 1. 2. *Murice.* Purpura, minio ornatus. Vide lib. 1. Epig. 58. ubi fusè de libris veterum egimus.

3. *Artanum.* Cui proficiscenti libellum dono dabat.

4. Quem Artanum cives Narbonenses elegere, ac Romæ evocarunt, ad leges,

idest, ad jus dicendum civitati suæ, & fasces annuos gerendos. Narbo civitas Galliæ nobilissima. *Narbona*, Votieni poetæ clarissimi patria, Romanorum colonia fuit. Porro in coloniis erant decuriones, qui instar senatorum Romanorum præerant consilio publico.

blico. Ex illis duo, tres, quatuorve, pro loci & urbis amplitudine legebantur, qui essent principes consilii publici, ut Romæ consules: ii-que Duumviri, vel Quatuorviri, &c. vocabantur.

7. 8. 9. Tu duplici voluntate perfrueris, quam ex aliquo debes optare: videbis Narbonem, urbem pulcherrimam: & Artano amiceris in deliciis: ò utinam tuo ire loco possem!

L X X.

Gladiator è medico.

1. Hoplomachus nunc es, fueras ophthalmicus ante:
2. Fecisti medicus, quod facis hoplomachus.

V. 1. Hoplomachi vocabantur gladiatores, qui omnibus instructi armis, & quasi cataphracti, pugnant ὅπλα arma; μάχη, pugna. Lege Ep. 24. Lib. V.

cantur propriè medici qui oculos curant: à voce græca ὀφθαλμοῦς, oculus: pro quolibet medico hic sumitur.

Ophthalmicus. Ita vo-

2. Fecisti &c. Homines videlicet interfecisti.

L X X I.

Iocus in Gallum.

1. Dum repetit ferà conductos nocte Penates
2. Lingonus, à Tecta, Flaminiàque recens;
3. Expulit offenso vitiatum pollice talum,
4. Et jacuit toto corpore fusus humi.
5. Quid faceret Gallus, quà se ratione moveret?
6. Ingenti domino servulus unus erat,
7. Tam macer ut minimã posset vix ferre lacernã:
8. Succurrit misero casus, opemque tulit.
9. Quatuor inscripti portabant vile cadaver,
10. Accipit infelix qualia mille rogos.
11. Hos comes invalidus submissà voce precatur,
12. Ut quocunque velint corpus inane ferant.
13. Permutatur onus; stipataque tollitur altè
14. Grandis in angustà sarcina sandapilà.
15. Hic mihi de multis unus, Lucane, videtur;
16. Cui meritò dici, *mortue Galle*, potest,

V. 1. 2. 3. Dum Gallus (Lingones, Galliæ civitas, quidam, patria Lingonensis) *Lungres*) conductam domum-

munculam suam noctu repeteret, à Teſta via, quæ proxima eſt Flaminia, recens progreſſus, emovit loco ſuo talum luxatum, & pollice, ſive extremo pede, offendit, v.g. ad lapidem.

Teſta. Viæ Teſtæ meminit Seneca in ſuo de morte Claudii Ludo: quamquam ibi vulgò legatur *Reſtā*, ſed omnes libri veteres habent *Teſtā*. Ideò fortè dicta ſic eſt, quod fornicata eſſet: nam viam Fornicatam junctam fuiſſe viæ Flaminia, & Campo Martio Livius auctor eſt, lib. 22. & Plinius. Itaque via Teſta & Fornicata duo nomina ſunt ejusdem viæ.

7. *Lacernam.* Servuli circumferebant lacernas ad uſum dominorum, ſi pluvia v.g. inguiſſet, &c. Legunt aliqui *lucernam*. Gallum enim noctu præcedebat iſte ſervulus.

8. *Succurrit.* Cùm à fervo macro & debili, obefus ipſe, ſublevari non poſſet.

9. *Inſcripti.* Servi nōtis in

fronte inuſtis ſpectādi. Servis fugitivis, aut alia quapiā de cauſa damnatis inſcribebantur in fronte, ferro candenti, literæ, unde ſtigmatiæ & literati à Plauto vocātur. Quatuor ejusmodi mancipia cadaver alicujus pauperis fortè per eandem viam ad rogum efferebant.

10. *Qualia.* Nempe pauperum, quæ magno ſæpe numero in eundem rogum coniciebantur.

11. 12. Illos rogat Galli ſervus ut dominum ſuum, quem fingeat mortuum, attollant. *Inane.* Extinctum: vacuum anima.

13. Pro cadavere quod ſervi geſtabant, Galli corpus ingens & vivum in exiguum ſandapilam (erat feretrum pauperum) vix ſtipatur, id eſt, contruditur.

15. 16. Iſte Gallus, è multis unus videtur mihi eſſe, cui verè dici poſſit illud tritum in Gallos, Cybeles ſacerdotes, *mortue Galle*. Ita per contemptum vocabantur, quia erant ſemiviri. IX. 17.

L X X I I.

Odioſa veritas.

1. Dic verum mihi, Marce, dic, amabò:
2. Nil eſt quod magis audiam libenter:
3. Sic & cùm recitas tuos libellos,
4. Et cauſam quoties agis clientis,
5. Oras, Gallice, me, rogaſque ſemper.
6. Durum eſt me tibi, quod petis, negare.
7. Vero verius ergo quid ſit audi:
8. Verum, Gallice, non libenter audis.

V. 1. &c. Hoc à me ſemper petis, & cùm recitas mihi tuos
ver-

verficulos, & cùm agis causas: Nempe, dic mihi verè, ò Martialis, & sine fūco, num bellè versus faciam, causasagam. Dicam. Quid? Hoc dico, te verum non libenter audire. Verum enim est, te malè scribere, pelli me causas agere: at hoc verum libenter non audis. Laudes audire vis non veritatem.

LXXIII.

Vita longa.

1. Liber, amicorum dulcissima cura tuorum;
2. Liber in æternà vivere digne rosà:
3. Si fapis, Assyrio semper tibi crinis amomo
4. Splendeat, & cingant florea ferta caput.
5. Qui sic vel medio finitus vixit in ævo,
6. Longior huic facta est, quàm data vita fuit.

VERS. 1. *Liber*. Nomen est amici, ad quem scribit hoc epigramma.

3. *Amomo*. Est frutex odoratus, ex quo unguentum optimum conficiebatur. Epulabantur coronati rosis, unguentis delibuti.

5. Qui sic genio indul-

gens, medio in ævo finitur, moriatur; hic longiorem vitam suam fecit, quàm erat ipsi à superis concessa. Vita enim non dierum quorumcumque, sed felicitum, & genialium numero est censenda. Epicurea sententia.

LXXIV.

Ludi à Cesare spectati.

1. Quos cuperet Phlegræa suos victoria ludos,
2. Indica quos cuperet pompa, Lyæ, tuos:
3. Fecit Hyperborei celebrator Stella triumphi;
4. O pudor! ò pietas! & putat esse parum.
5. Non illis satis est turbato sordidus auro
6. Hermus, & Hesperio qui sonat orbe Tagus.
7. Omnis habet sua dona dies, nec linea dives
8. Cessat; & in populum multa rapina cadit.
9. Nunc veniūt subitis lasciva numismata nimbis,
10. Nunc dat spectatas tessera larga feras.
11. Nunc implere sinus securos gaudet, & absens
12. Sortitur dominos, ne laceretur, avis.
13. Quid numerè currus ter denaq; premia palme,
14. Quæ

14. Quæ dare non semper consul uterque solet?
 15. Omnia sed, Cæsar, tanto superantur honore,
 16. Quòd spectatorem te tua laurus habet.

VERS. I. *O* Stella, cupiens celebrare Domitiani triumphum de Sarmatis, fecit ludos adeò magnificos, ut iis meritò Hercules, & Bacchus invideant. Hercules dicitur, cum venisset in Italiam, Gigantes reperisse propè Cumas in planitie, quæ Phlegra vocabatur, eò quòd ex illa ignes subterranei interdum erumperent, (à φλέγω uro) eosque debellasse. Fuit etiam in Thessalia campus ejusdem nominis, ubi Gigantes iidem cum Diis conflixisse narrantur. Bacchus victor ab India rediit. *Lyai*. Pag. 71. *Hyperborei* 179.

4. O miram Stellæ reverentiam in Cæsarem, ò modestiam hominis singularem, qui cum ludos tanto apparatu, sumptuque ediderit, tenues & exiles esse putat! Propriè, pietas, est cultus qui Deo, parentibusque adhibetur.

5. Non satis est Stellæ, non sufficit ad ludorum sumptus, omne aurum quod Hermus, & Tagus volvunt. De illis fluviis vide pag. 316. Aureis ramentis, ornamentisque theatrum sæpe sternebant: sæpe nummos aureos effundebant in spectatores.

7. *Linea dives*. Ordo divitum, senatorum v. g. spectantium in orchestra, (qui longam lineam repræsentant, cum omnes perpetua serie sedent) non cessat; non

quiescit; sed ipse quoque missilia dona rapit, perinde ac populus, in quem pariter *cadit multa rapina*, id est, multa rapienda sparguntur. Solebant res variæ in spectantem populum è superiore loco proici, nummi, aves, &c. Per istam divitem lineam aliqui significari volunt longam & perpetuam seriem missilium, id est, munerum spargendorum in plebem.

9. *Numismata*. Nummi sestertii: aureæ principis imagines, &c.

Lasciva. Huc illuc temerè subsilientia & cadentia, instar nivis aut pluvix.

10. Nunc proicitur tessera, (erat ligni frustulum, in quo inscriptum nomen aut imago feræ alicujus v. g. quæ in amphitheatrum ad spectaculum fuisset producta, mancipii, domus, &c.) & illis à quibus rapitur, spectatas feras tribuit. Quod enim quisque in rapta tessera signum habebat, illam rem ab Imperatore, vel muncrario, id est, ludorum mediatore, accipiebat; v. g. cervum, si pictus aut scriptus cervus foret; domum, si domus, &c.

11. 12. Nunc in iisdem tesserais promittuntur, & quasi dantur aves absentes, quæ, in illis tesserais, vicem, & locum avium obtinentibus, securæ veniunt in manus spectatorum, aliter ab iis lacerandæ, si præsentibus darentur.

13. *Currus*. Certamina currulia. Currustriginta ejusmodi Stella unus in circum produxit, quot à duobus, cum ludos simul edunt, con-

fulibus vix producantur.
16. *Laurus*. Ludi ob tuam victoriam celebrati. Illorum ludorum Cæsar spectator præcipuum decus fuit.

LXXV.

Puella, & vetula.

1. Omnes aut vetulas habes amicas,
2. Aut turpes, Vetulisque fœdiores:
3. Has ducis comites trahisque tecum
4. Per convivia, porticus, theatra;
5. Sic formosa, Fabulla, sic puella es.

VERS. 1. &c. Fabulla, deformis vetula, aniculas secum lippas, gibbosasque, comites ubique circumferebat, ut junior, ac minus deformis esse videretur, illis videlicet collata.

5. *Sic*. Nempe cum istis vetulis comparata: ex quarum senio, & deformitate laudem captas, quia te sunt deformiores & seniores, non quòd formosa ipsa sis aut puella.

LXXVI.

Cæsaris munificentia.

1. Sanctorum nobis miracula reddis avorum,
2. Nec pateris, Cæsar, sæcula cana mori;
3. Cum veteres Latine ritus renovantur arenæ,
4. Et pugnat virtus simpliciore manu.
5. Sic priscis servatur honos, te præside, templis;
6. Et casa tam culto sub Jove numen habet.
7. Sic nova dum condis, revocas, Auguste, priora;
8. Debentur quæ sunt, quæque fuere, tibi.

VERS. 3. Pugillatum olim inventum à Græcis, à veteribus Latinis frequentatum, & intermissum postea, Domitianus revocaverat. Hoc laudat vates. Pugiles vocantur, qui se invicem manibus deiicere ad humum nituntur.

4. *Simpliciore*. Nuda. Nō ar-

mata ferro, tridente, castribus. Explicat hoc epigramma Scaliger in sua contra Marcilium diatriba, non de pugilibus, sed de gladiatoribus. Illi solebāt olim pugnare armati parma & sica: postea rejecta parma, binis siccis depugnarunt: quæ diminutio plena crudelitatis erat quia

quia sine parma pugnantes
 consistere diu alter alteri non
 poterant. Hanc Domitianus
 abstulit, revocans morem
 antiquum arenæ, edixitque
 ut jam non utraque, sed uni-
 ta manu pugnarent: sicam
 simplicem una manu, nem-
 pe dextera, tenentes, par-
 mam sinistra.

5. Ut veterem illum mo-
 rem ludorum renovas; ita
 prisca templa colis, atque
 instauras.

6. Et casa quælibet, ac ru-
 sticana domus, hoc tempo-
 re, quo pietas adeò floret
 quo Jupiter ubiq; tam splen-
 didè colitur, suum quod-
 dam habet numen, cui cul-
 tum ac venerationem pri-
 vatim adhibeat: casæ sunt
 simile templis. Potest hoc
 ipsum exponi de veteri &
 penè rustico templo Jovis
 in capitolio, de quo dictum
 p.355. Non spernitur vetus
 illud Jovis templum, licet
 aliud in eodem capitolio
 tam dives, cultumque sit.

LXXVII.

Gellia uniones.

1. Non per mystica sacra Dindymenes,
2. Nec per Niliacæ bovem juvencæ,
3. Nullos denique per Deos, Deasque
4. Jurat Gellia, sed per uniones.
5. Hos amplectitur, hos perosculatur:
6. Hos fratres vocat, hos vocat sorores:
7. Hos natis amat acrius duobus.
8. His si quo careat misella casu;
9. Victuram negat esse se nec horam.
10. Eheu, quàm bene nunc, Papiriane,
11. Annæi faceret manus Sereni!

VERS. I. *Dindymenes.* Cy-
 beles, quæ in monte Phry-
 giæ Dindymo colebatur. Il-
 li, sub nomine Bonæ Deæ,
 fiebant Romæ sacra valdè
 mystica, id est, arcana, quæ
 viris nefas videre.

2. Io filia Inachi mutata
 in vaccam venit in Ægy-
 ptum, ibi sub Isidis nomine
 est culta. Pag. 108.

10. 11. *Quàm bene faceret.*
 Nempe si gemmas & unio-
 nes eriperet Gelliæ, quæ,
 fratribus, natis ac Diis nu-
 gas istas præfert. *Annæi se-
 reni.* Erat ille sector zona-
 rius spectatæ industriæ.

LXXVIII.

Princeps poetarum patronus.

1. Dante tibi turba querulos, Auguste, libellos,
2. Nos

2. Nos quoque quòd Domino carmina parva
damus :

3. Posse Deum rebus pariter Musisque vacare

4. Scimus; & hæc etiam ferta placere tibi.

5. Fer vates, Auguste, tuos: nos gloria dulcis,

6. Nos tua cura prior, deliciæque sumus.

7. Non quercus te sola decet, nec laurea Phœbi:

8. Fiat & ex hederà civica nostra tibi.

VARS. 1. Ec. Dum tibi populus promiscuè libellos supplices offert, in quibus queritur, putà, de illata sibi injuria, damno facto, &c. Nos qui versiculose idem tibi offerimus, intelligimus posse te publicis negotiis tractandis, & Musis vacare audiendis.

3. *Deum*. Ita vocari se jubebat Domitianus.

7. *Quercus*. Corona quæ dabatur alicui publicè propter servatos cives, Civica dicebatur, & fiebat è quercu; quæ dabatur ob superatos hostes, laurea vocabatur, & fiebat è lauro. Patere, inquit Martialis,

ut dum tibi ob hostes domitos corona laurea offertur; dum quercea, ob cives servatos, nos poetæ civicam coronam tibi faciamus ex hederà, sacra nobis arbore. Poetas tue-
ris, & foves, coronam tibi civicam debent, at ex hederà sua factam, quæ te suum servatorem ac parentem agnoscant. Hedera caput cingebant poetæ, hæc enim, præter quam quòd perpetuò viret, Baccho etiam est sacra, in cujus tutela sunt poetæ: utpote qui vino generoso ad spiritum poeticum excitandum uti solent.

M. VAL. MARTIALIS

EPIGRAMMATUM.

LIBER NONUS.

EPIGRAMMA I.

Inscriptio statuæ Martialis.

1. **N**OTE, licet nolis, sublimi pectore
vates,
2. Cui referet ferus præmiadigna cinis:
3. Hoc tibi sub nostra breve carmen imagine
vivat,
4. Quam non obscuris jungis, Avite, viris.
5. Ille ego sum nulli nugarum laude secundus,
6. Quem non miraris; sed, puto, lector, amas.
7. Majores majora sonent: mihi parva locuto
8. Sufficit in vestras sæpe redire manus.

VERS. I. &c. O Avite, omnibus satis cognite ob ingenii excelsum, licet nolis nosci & laudari; cui debitum eruditionis & ingenii præmium immortalis post cineres fama reddet: rogo te, ut sub mea imagine, quam in tua bibliotheca vis jungere imaginibus clarissimorum virorum, apponas istud carmen, nempe quatuor sequentes versiculos, Ille ego..

4. Avite. Nomen istud à Martiale ponitur pro vero nomine illius ad quem scri-

bit, & cuius nomen Stertinius fuisse ipse testatur in epistola quam de hoc epigrammate dedit ad Turanium, sive Torannium quemdam, amicum suum. Eam nonnulli codices huic epigrammati subiiciunt: estque ejusmodi.

AVE, mi Turani, frater carissime. Epigramma quod extra ordinem paginarum est, ad Stertinium clarissimum virum scripsimus, qui imaginem meam ponere in bibliotheca sua voluit. De quo scribendum tibi putavi, ne igno-

ignorares, Avitus iste quis vocaretur. Vale, & para hospitium. Stertinius igitur iste nolebat se appellari in Martialis libris, sive ob modestiam, sive alia quapiam de causa. Illum vates in hoc loco, & in aliis fortasse, sub Aviti nomine compellat. Hinc explicabis voces istas primo in versu: *No-te, licet nolis*, quas legere est mirè depravatas in variis codicibus.

Apparet missum fuisse

hunc librum Turanio, & primum illud epigramma seorsim ab aliis epigrammatibus fuisse positum, v. g. ad calcem epistolæ.

5. *Nugarum.* Sic vocat sua epigrammata.

6. *Non miraris.* Ut eximium vatem: *sed amas*, ut festivum poetam, quem proinde sæpe lætitas; ut ait postremo versu. Similis est sententia & clausula in epigrammate 3. lib. 8. & 38. lib. 4.

I I.

Templum semper staturum.

1. Dum Janus hyemes, Domitianus autumnos,
2. Augustus annis commodabit æstates;
3. Dum grande famuli nomen asseret Rheni
4. Germanicarum magna lux Kalendarum:
5. Tarpeja summi faxa dum patris stabunt:
6. Dum voce supplex, dumque thure placabit
7. Matrona divæ dulce Juliæ numen:
8. Manebit altum Flaviæ decus gentis,
9. Cum sole, & astris, cumque luce Romanâ.
10. Invieta quidquid condidit manus, cœlum est.

VERS. 1. 2. Tandiu dum Janus nomen suum hyemi & mensi Januario; suum Domitianus, autumno; Augustus æstati suum dabit. Mensem Septembrem Germanicum appellari iusserat Domitianus, nempe ut memoriam victoriarum quas de Germanis retulerat, eo nomine consecraret: Octobri verò suum ipsius nomen imposuerat; quemadmodum ante mensis Sextilis in honorem Au-

gusti, Augustus fuerat appellatus.

3. 4. Dum prima Dies Septembris (quem Germanicum appellari dixi) servabit memoriam Rheni à Domitiano in Romanam veluti servitutem asserti Rhenus *le Rhein, il Reno*, maximus Germaniæ occidentalis fluvius. *Kalendarum.* Pag. 216.

5. Dum stabit templum Jovis in Capitolio. *Tarpeja.* Pag. 206. 349.

6. 7. Dum

6. 7. Dum matronæ vota
 thura offerent julia. E-
 at hæc Titi filia, neptis Do-
 mitiani, quam ipse mortuam
 inter Deas retulit. Vid. Lib.
 6. Epig. 2.
8. Templum ædificatum à
 Domitiano in honorem Fla-
 viæ gentis, manebit ac sta-
 bit. De Flavia gente consule
 Svetonium in vita Vespasia-
- nicap. 1. De isto templo vide
 eundem Svet. in Domitiano.
9. Cum sole. Id est, tan-
 diu durabit, quamdiu sol,
 astra, & nominis Romani
 gloria.
10. Quidquid invicta Do-
 mitiani manus cōdidit, vin-
 ci vetustate non potest: est
 simile cælo, quod æternum,
 & mutationis expers.

III.

Princeps in superos ipsos munificus.

1. Quantum jam superis, Cæsar, cœloque dedisti
2. Si repetas, & si creditor esse velis;
3. Grandis in ætherio licet auctio fiat Olympo,
4. Coganturque Dei vendere quidquid habent;
5. Conturbabit Atlas, & non erit uncia tota,
6. Decidat tecum quæ pater ipse Deum.
7. Pro Capitolinis quid enim tibi solvere templis,
8. Quid pro Tarpejæ frondis honore potest?
9. Quid pro culminibus geminis matrona Tonantis?
10. Pallada prætereoque: res agit illa tuas.
11. Quid loquar Alciden, Phœbumque, pioſque
 Laconas?
12. Addita quid Latio Flavia Tempora polo?
13. Expectes & sustineas, Auguste, necesse est:
14. Nam tibi quod solvat non habet arca Jovis.

VERS. 1. 2. Si repetas à
 Superis quantum tibi de-
 bent, quantum illis dedisti.
 Dederat multa templa ab
 integro ædificata; multa re-
 stituta & reſecta: varia or-
 namenta, &c.

3. 4. Quamvis Superi, ve-
 luti constituta auctione, vē-
 dant sua bona omnia, ut in-
 de redigatur pecunia tibi
 annumerāda. Auctio est pu-
 blica bonorum venditio à
 præcone facta: ejus indicium
 & symbolum hasta erat in
 platea aliqua aut loco, ubi
 fiebat auctio, erecta. Nomen
 auctiois inde factum, quod
 ementes augeant pretium
 rei quæ auctioni subiicitur,
 quæque illi addicitur qui
 pretium præ ceteris auxerit.

Conturbabit. Conturbare
 dicuntur mercatores, qui cū
 se vident impares solvendo,
 foro cedunt, & omnes suas
 for-

fortunas creditoribus dedunt. Atlas igitur, licet totum gestet humeris cælum, si illud vendat auctione facta, cogetur fateri, se solvendo non esse.

Et non erit &c. Si Jupiter litem istam nummariam decidere tecum velit atque componere, non habebit unciam integram quam numerare possit: ne duodecimam quidem partem summę debitæ, totam à se solvi posse deprehendet. Uncia erat assis pars duodecima.

7. *Templis.* Incensum capitolium Domitianus instauraverat.

8. Quinquennale certamen Jovi Tarpejo, id est, capitolino, instituit triplex, musicum, equestre, & gymnicum, in quo victores querna fronde coronabantur. Svet. c. 5. vide epig. 1. Lib. IV. & 42. & ubi etiam explicatur ista vox, *Tarpejæ*.

9. Quid Juno pro delubris sibi à te positis?

10. Omitto Palladem,

neque illam inter debitores tuos Deos numero; licet obligata tibi sit multis nominibus: tamen digna est quam immunem ab omni debito esse jubeas; tuas enim rescuerat, tua quasi est procuratrix & villica. Ea patrona in primis gloriabatur Domitianus. Pag. 231.

Alciden. Herculem. p. 14.

11. *Laconas.* Castorem & Pollucem. *Pios.* Quia unus alteri immortalitatem magnâ pietate tribuit. Lib. V. Epig. 38.

12. Quid templum erectum à te Flaviæ genti (de quo supra, Epig. 2.) additum polo Latio, id est, additum aliis templis consecratis in honorem divorum è Latina gente prognatorum, hoc est, hominum qui è Latio transcripti sunt inter Deos, quales Cæsares fuere: vel, polo dixit propter operis altitudinem. Sunt qui legant *foro*, quia hoc templum putant non abfuisse longè à Latio foro, seu Romano, de quo actum pag. 30.

I V.

Sponsi sapientes.

1. Nubere vis Prisco: non miror, Paulla: sapisti

2. Ducere te non vult Priscus; & ille sapit.

V. 1. *Sapisti.* Quia ille est dives & nobilis.

2. *Sapit.* Quia tu es im-

proba, & pauper. De verbis *ducere* & *nubere* vide paginam. 378.

V.

Ave, vale.

1. Dicere de Libycis reduci tibi gentibus, Afer,

2. Continuis volui quinque diebus ave.

3. Non

Non vacat, aut dormit, dictum bis terq; reverso:
 4. Jam satis est: non vis, Afer, avere; vale.

VERS. 3. *Non vacat*. Afer voce cū facessere jube-
 est occupatus. Hoc mihi bant aliquem, aut in ma-
 domum tuam bis, terque lam rem abire: eadem mor-
 revertenti, dixit servus. tuos supremū compelia-
 4. *Vale*. Hac utebantur bant.

V I.

Captator elusus.

1. Nil tibi legavit Fabius, Bithynice, cui tu
2. Annua, si memini, millia sena dabas.
3. Plus nulli dedit ille: queri, Bithynice, nolis,
4. Annua legavit millia sena tibi.

VERS. 1. *Legavit*. Reli- & hereditatem.
 quit testamento.
 2. *Millia sena*. Sex millia
 sestertiorum; sive sex majo- li conqueri. Dabas illi antea
 ra sestertia. Pag. 68. Num sex millia: non dabis am-
 mos Francicos 600. *Dabas*, plius: ergo illa tibi legasse
 Ad captandam ejus gratiam censendū est. Lucratus es
 sena millia sestertiū.

V I I.

Nemo gulosus, liber.

1. Cœnes, Canthare, cū foris libenter;
2. Clamas, & maledicis, & minaris.
3. Deponas animos truces monemus:
4. Liber non potes & gulosus esse.

VERS. 2. *Maledicis*, Illis
 qui te non invitant, aut ma- qui quæ sentit, liberè & au-
 le accipiunt. dacter eloquitur: gulosi de-
Minaris. Te non ventu- bent adulari, blandiri, &c.
 rum, te illos ulturum. si cœnare foris amant.

V I I I.

Nominis encomium.

1. Nomen cum violis rosisque natum,
2. Quo pars optima nuncupatur anni,
3. Hyblam quod sapit, Atticòsque flores.
4. Quod nidos olet alitis superbæ:
5. Nomen nectare dulcius beato,
6. Quo mallet Cybeles puer vocari,

7. Et qui pocula temperat Tonanti :
8. Quod si Parrhasià fones in aulà ,
9. Respondent Veneres, Cupidinèſque :
10. Nomen nobile, molle, delicatum
11. Versu dicere non rudi volebam :
12. Sed tu syllaba contumax repugnas .
13. Dicunt Earinon tamen poetæ ,
14. Sed Græci, quibus est nihil negatum,
15. Et quos ἄρpes, ἄρpes, decet sonare :
16. Nobis non licet esse tam difertis ,
17. Qui Musas colimus severiores.

V. 1. 2. Libertus quidam Domitiano carus, Earinus vocabatur, ejus nomen vates celebrat, atque illud cum violis esse natum, quia Earinus, græca vox, ἐαρυνός, idem est ac vernus, ab ἔαρ, ἔαρος, ver: ver autem violis & rosis abundat: & anni pars, est pulcherrima.

3. *Hyblam*. In Hybla, monte Siciliæ, flores lectissimi nascebantur: item in Hymetto monte Atticæ.

4. Quod tam suave olet, quàm amomum & casia, quibus phenix nidum suum struit, ac sternit.

6. *Cybeles puer*. Atys 135.

7. *Ganymedes*. Pag. 34.

8. *Parrasia*. Imperatoria. Pag. 134. 348.

12. Sed syllabæ repugnant, nolunt in versum venire, quia in voce ἐαρυνός, omnes sunt breves.

13. Tamen poetæ Græci dicunt ἐαρυνόν, ita ut tres primæ syllabæ Dactylum efficiant. Legitur etiam ἐαρυνόν, addito jota ut fiat diphthongus. Apud Græcos poetas in vocibus quarum tres syllabæ priores sunt breves, prima interdum producit metri causa: quod imitati quoque Latini sunt, in Priamides, Deiphobus, &c.

15. Et qui primam literam in voce Ἄρpes, nunc producant, nunc corripunt. Ἄρpes, græcè, Martem significat, Homerus versum hexametrum ab ista gemina voce incipit in Iliade: Ἄρpes, ἄρpes... ita ut vox eadem syllabam eandem priore loco producat, posteriore corripiat.

16. *Difertis*. Copiosis, liberis

17. *Severiores*. Latinas quæ minus habent licentiæ

I X.

Earini nomen.

1. Si daret autumnus mihi nomen, Ὠπαιρινός esset
2. Horrida si brumæ sidera χειμερινός

3. Di-

Dictus ab æstivo *ἑαρινός* tibi mense vocarer.

4. Tempora cui nomen verna dedere, quis est?

VERS. 1. Si nomen ab autumno traherem, vocarer *ἑαρινός*, id est, autumnalis: si ab hyeme, *χειμερινός*, hoc est, hibernus: si ab æstate, *ἑαρινός*, æstivus: qui a vere nomen habet, quo modo vocatur; Nimirum *ἑαρινός*, vernus. Sic appellat, ac celebrat Earinum, quamvis ejus nomen non exprimat.

X.

Earinus.

1. Nomen habes, teneri quod tempora nūcupat anni,
2. Cum breve Cecropiæ ver populantur apes:
3. Nomen, Acidalia meruit quod arundine pingi,
4. Quod Cytherea sua scribere gaudet acu:
5. Nomen, Erythræis quod littera facta lapillis,
6. Gemma quod Heliadum pollice trita notet:
7. Quod pennâ scribente grues ad sidera tollant;
8. Quod decet in sola Cæsaris esse domo.

VERS. 2. *Cecropiæ Atticæ.* Pag. 47. 230. In Attica erat mons Hymettus, ubi flores exquisiti, optimæ apes, ac mella mellitissima.

3. *Acidalia arundine.* Calamo Veneris: Acidalius, fons Bœotiæ Veneri sacer. Pag. 287. Vel, ut vult Gruterus, Cupidinis sagitta, cujus cuspis calami vicem obtineat.

4. *Acu.* Crinali acu; vel, stilo, graphio. *Cytherea.* 398.

5. 6. Dignum quod scribatur literis factis ex unionibus maris Erythræi (p. 262.) vel è succino.

Gemma Heliadum. Electrum. Pag. 210. Succinum autem, seu electrum, pollice & crebro tritu splendet.

7. Grues adventu suo ver denunciant: eadem altissime volant, ac ferè gregatim: tunc verò ita se invicem componunt, ut litteræ cujusdam formam effingant, quam Υ vel Δ esse quidam putant. Dignum est igitur Earini nomen, cujus litteras singulas vernæ volucres, ut suum illud Υ vel Δ , describant, ac in cælum usque tollant.

XI.

Amicus fictus.

1. Hunc, quæ mēsa tibi, quem cœna paravit amicū,

T 2

2. Esse

2. Esle putas fidæ pectus amicitiae?
3. Aprû amat, & mullos, & sumē, & ostrea: non te.
4. Tam benè si cœnem: noster amicus erit.

VERS. 2. Putas esse verum & fidum amicum. | sces. Pag. 121. *Sumen*. Porcinam alvum. Pag. 117. Si-
3. *Mullos*. Exquisitos pi- | mile est epig. 33. Lib. 6.

X I I.

In Chloen septimùm viduam.

1. Inscriptit tumulo septem scelerata virorum
2. Se fecisse Chloe: quid pote simplicius?

V. 1. 2. Chloe, celebrata illa & famosa mulier, septem virorum seu maritorû quos habuit, tumulo inscripsit pro more, *se fecisse*: hæc verba solemnia inscripsit, CHLOE FECIT. Id est, poni tumulum iussit. Aliter autē hoc intelligi vult Martialis; nempe eam fecisse ut more-rétur. Quid fieri simplicius, quid apertius dici potest? Poteratne clarius significare se auctorem esse illorum mortis, à se illos, putà veneno, interfectos? In monumētis, sive epitaphiis istæ compendiarie litteræ apponebantur F. C. id est, *fieri curavit*: vel F. *fecit*: addito ejus nomine, qui monumentum extruēdum curavisset. Rursum qui, quēve hominem interfecerat, solebat proclamare, *Feci*, si fateretur; vel *Non feci*; si negaret: ipsi etiā judices in hæc verba sententiā ferebant, *Fecisse videtur*.

X I I I.

Earini coma.

1. Consilium formæ, speculum; dulcesque capillos
2. Pergameo posui dona sacrata Deo
3. Ille puer totà Domino gratissimus aulà,
4. Nomine qui signat tempora verna suo.
5. Felix, quæ tali censeatur munere tellus!
6. Nec Ganymedeas mallet habere comas.

V. 1. &c. Ille puer Domitiano & aulæ toti gratissimus, qui suo nomine ver signat, qui vocatur Earinus. | quo ad comam componendam & formam fingendam utebatur quasi consiliario & arbitro, &c.
Ear ver, *ἐαρινός*, vernus: | 2. *Pergameo Deo*. *Æsculapio*, qui Pergami artem medicā exercuit, Romani solebant

bant comam nutrire, quam
grandiores facti, refeca-
bant, ac Deo cuiquam con-
secrabant. Pergamus, Per-
gamo, fuit urbs Troadis seu
Myſiæ in Aſia minori, patria
Galenī: diverſa ab Troja,

cujus arx, Pergamus quo-
que dicebatur.

5. *Cenſetur*. Eſt in pretio,
quæ ſit viſ hujus vocis do-
cui Libro 1. Ep. 53.

Tellus. Pergamea.

6. *Ganymedeas*. Pag. 33.

X I V.

Ad Æſculapium, pro Earino votum.

1. Latonæ venerande nepos, qui mitibus herbis
2. Parcarum exoras penſa, brevesque colos;
3. Hos tibi, laudatos Domino, ſua vota, capillos
4. Ille tuus Latia miſit ab urbe puer:
5. Addidit & nitidum ſacratis crinibus orbem,
6. Quo felix facies judice tota fuit.
7. Tu juvenale decus ſerva, ne pulchrior ille
8. In longa fuerit, quàm brevior comà.

VERS. 1. *Nepos Latonæ*.
Latona enim Apollinis eſt
mater; Æſculapius autem
Apollinis filius.

2. *Parcarum*. Pagin. 206.
220. *Penſa*. Pag. 206. *Exoras*.
Impetras ne abrum pantur,
ne tam citò evolvantur, ac
noſtræ vitæ breviffimæ fi-
nem imponant.

3. *Domino*. Domitiano.
Capillos, ſua vota. Quos
nempe vovit, quos tibi con-
ſecravit.

5. *Orbem nitidum*. Spe-
culum rotundum, è niten-
te cryſtallo factum. Illud
addidit crinibus, illud cum
capillis reſectis obtulit.
Sacratis. Æſculapio confe-
cratis.

6. *Felix tota*. Formoſa,
terſa & lævis.

7. 8. *Juvenale*. Juvenile:
ò Æſculapi ſerva ſuam Ea-
rino formam & venuſtatem,
ut æquè pulcher ſit tonſus,
quàm erat intonſus.

X V.

Fontis publici particulam petit.

1. Eſt mihi, ſitque precor lōgum te præſide, Cæſar,
2. Ruſ minimum; parvi ſunt & in urbe Lares.
3. Sed de valle brevi, quas det ſitientibus hortis,
4. Curva laboratas antlia tollit aquas.
5. Sicca domus queritur nullo ſe rore foveri,
6. Cùm mihi vicino Marcia fonte ſonet.

7. Quā dederis nostris, Auguste, Penatibus undam,

8. Castalis hæc nobis, aut Jovis imber erit.

VERS. 1. 2. *Longum*. Diu: diu possideam illud, ac proinde vivam diu.

Te præside. Te imperante ac vivente. *Lares*. Villa, domus. Pag. 156. 168.

4. *Antlia*. Machina quedam est ad aquam e loco inferiore attollendam. Facta vox ab ἀντλήω, haurio.

Laboratas. Cum labore haustas.

6. Quamvis propius ab sit ab aquæductu celeberrimo, aquam cognomento Marciam, in urbem invehente.

Marcia. Vide p. 297. Item Plinium Lib. 31. c. 3. Frontinum Lib. 1.

7. *Penatibus*. Domui meæ. Pag. 72.

8. Tam pretiosa mihi erit quàm aqua fontis Castalii (p. 329.) aut celestis imber.

XVI.

Laus insidiosa.

1. Laudas balnea versibus trecentis
2. Cœnantis bene Pontici, Sabelle:
3. Vis cœnare, Sabelle, non lavari.

V. r. Parasitus, ut vocaretur ad cenā, laudabat Pōtici hominis divitis, & epulari lautè soliti, balneas; ait vates eum non tam de balneis quàm de cenā esse sollicitū.

XVII.

Domitiani natalis domus.

1. Hæc quæ tota patet, tegiturque & marmore,
& auro,
2. Infantis Domini conscia terra fuit.
3. Felix quæ tantis sonuit vagitibus, & quæ
4. Vidit reptantes, sustinuitque manus!
5. Hic steterat veneranda domus, quæ prestitit orbi,
6. Quod Rhodos, astrifero quod pia Creta polo.
7. Curetes texere Jovem crepitantibus armis,
8. Semiviri poterant qualia ferre Phryges.
9. At te protexit Superum pater, & tibi, Cæsar,
10. Pro jaculo & parma fulmen & ægis erat.

V. r. 2. Hæc terra, pars domus, nunc templum puilla urbis, quæ olim privata blicum & omnibus patens est:

Et: ubi nunc visitur templū
Flaviæ gentis: in ea, inquam,
 natus est Domitianus, hæc
 illum infantem vidit.

5. 6. 7. In hac area domus
 erat quæ Domitianum terris
 dedit, easque non minori af-
 fecit beneficio quam Rho-
 dus, cum edidit Neptunum;
 Creta, cum Jovem. *Rhodos.*
 Pag. 208. *Creta.* 100.

7. *Curetes.* Sacerdotes fue-
 re Cybeles; sic appellati à
 voce græca *κῦρεῖν*, tondere;
 quia partem capitis antero-
 rem detorsam gerebant: vel à
κῦρος puer, quia Jovem pue-
 rum aluerunt. Idem Phry-
 ges dicti, quia in Phrygia
 Cybele præsertim coleba-
 tur. De illis plura vide pag.
 137. nota 4. pag. 72. nota 10.
Texere Jovem. Curetes Jovē
 è Cybele, seu Rheanatum,
 Saturno liberos devoranti
 subdlexerunt, ac deporta-
 runt in Cretam: ubi, ne

pueri vagitus exaudiret Sa-
 turnus, clypeolos inter se
 complodebant, saltantes
 in numerum. Jovem porro
 aluerunt lacte Amalthææ
 capræ quam postea Jupiter,
 beneficii memor, inter si-
 dera mortuam retulit, ejus-
 que pelle scutum suum te-
 xit, quod vocatum est id-
 circò *Ægis*, ut dixi pagin.
 319.

8. *Semiviri.* Virilitatem si-
 bi adimebant isti Phryges.

9. *Protexis.* Contra varios
 casus & pericula quibus in-
 festa est infantia.

10. *Pro jaculo & parma.*
 Illis armis Curetes armati
 pinguntur. Parma est scu-
 tum breve, & rotundum.
 Curetes igitur armati jaculo
 & parma Jovem protexe-
 runt; te ipse Jupiter fulmi-
 ne & ægide armatus. Ita ma-
 jorem Jove Domitianum es-
 se innuit.

XVIII.

Opes cur optanda.

1. Credis ob hoc me, Pastor, opes fortasse rogare,
2. Propter quod vulgus, crassaque turba rogat:
3. Ut Setina meos consumat gleba ligones,
4. Et sonet innumerà compede Tusculus ager:
5. Ut Mauri Libycis centum stent dentibus orbes,
6. Et crepet in nostris aurea lamina toris:
7. Nec labris nisi magna meis crystalla terantur,
8. Et faciant nigras nostra Falerna nives.
9. Ut Canusinatus nostro Syrus asilere fudet,
10. Et mea sit culto fella cliente frequens.
11. Ut lutulenta linat Tyrias mihi mula lacernas,
12. Et Massyleum virga gubernet equum:
13. Est nihil ex istis; Superos ac sidera testor:

14. Ergo quid? ut donem, Pastor, & ædificem.

VERS. I. Ut arem & colam vineas in agro Setino : de quo vide pag. 216.

Consumat. Glebis enim frangendis, ac versandis, ligones atteruntur & imminuuntur.

4. Et multa mancipia mea faciant opus in agro Tusco. Servi compedibus vincti ne effugerent, agros exercebant.

5. *Mauri orbes*. Mensæ rotundæ factæ è citro. In Mauritania sunt frequentes citri. *Libycis dentibus stent*. Sint eburneis fultæ pedibus. Ebur, est dens elephantis, qui plurimus in Libya, parte Africæ.

6. Et fulcra, spondæ, &c. meorum lectorum, ornentur bracteis aureis. *Lamina*, pro, lamina.

7. Ut labra non admoveam, nisi vasis crystallinis ingentibus.

8. *Nigras*. Falernum erat rubri quidem coloris vinum, at saturi & nigricantis: nivibus, ut refrigerare-

tur, mixtum, illis eundem colorem aspergebat.

9. Syrus, (mancipia, plurimum è Syria petebantur) canusinatus, id est, indutus veste aliqua eleganti, quæ texta fuerit Canusii, (est urbs Apuliæ, *Canosa*) sudet sub nostro affere, ferat gravem lecticam ex asseribus compactam.

10. Et eandem meam lecticam comitentur clientes nitidi.

11. Ut incedam per vicos lacerna purpurea indutus, quam mula, cui infideam, aut aliæ per vicum mulæ currentes, luto inquinant: vel, ut vehar mula testâ Tyriis vestibus, & tapete instrata pretioso, quem ipsa lutulenta, oblinat, fædetque.

12. *Massyleum*. Numidicum. Massyli, gens Africana: illi equos frænis vulgò carentes, virgula regebant.

14. Ut donem; quod est liberalitatis: *ædificem*; quod est magnificentiæ ac splendoris.

XIX.

Corona statua Domitiani imposita.

1. O cui Virgineo flavescere contigit auro,
2. Dic ubi Palladium sit tibi, Care, decus?
3. Aspicias en Domini fulgentes marmore vultus;
4. Venit ad has ultrò nostra corona comas.
5. Albanæ vivere potest pia quercus olivæ,
6. Cinxerit invictum quòd prior illa caput.

V. 1. O Care, qui coronatus es aurea corona in ludis Vir-

ginis, id est, Minervæ: quæ in-nupta. De istis ludis V. p. 17.

2. Pal-

2. *Palladium decus*. Corona in ludis Palladis data. Tum olea Palladi est sacra: istarum autem coronarum folia ex auro facta imitantur olivæ frondēs.
3. Respondet Carus; Aspicias marmoream Imperatoris statuam, quam servo domi meæ? Ego meam coronam imposui comis illius, ea Cæsarem coronavi.
5. Hoc distichum Martialis dicit. Quercus pia, id est sacra, veneranda, (quia solebat Cæsar ea coronari, ut supra) Invidere potest olivæ, ex qua coronam in festis Minervæ, ab Domitiano celebrari solitis in Albano monte, accepisti; siquidem ea maluisti ornare comas Cæsaris, quam corona querna.

X X.

Statua Domitiani.

1. Quis Pallatinos imitatus imagine vultus
2. Phidiacum Latio Marmore vicit ebur?
3. Hæc mundi facies, hæc sunt Jovis ora fereni;
4. Sic tonat ille Deus, cum sine nube tonat.
5. Non solam tribuit Pallas tibi, Care, coronam;
6. Effigiem Domini, quam colis, illa dedit.

- V. 1. 2. Quis artifex imitatus Imperatoris vultū in statua Domitiani marmorea quam habes in tuis ædibus, o Care, (de qua vid. superius epig.) vicit statuam Jovis Olympici factam ex ebore, à Phidia? *Pallatinos*. Imperatores, Cæsareos. pag. 232.
3. Non est pulchrior facies mundi fereni, aut Jovis pacati, quā hæc facies Domitiani.
4. Sic Jupiter, cum tonat in cælo sereno ac puro, junctam majestate clementiam præ se fert.
5. 6. Non solum coronant oleagineam Pallas, cujus in ludis & festis vicisti, tibi dedit; sed eadem illa Pallas, ut opinor, hanc Domitiani statuam, quam domi tuæ colis, elaboravit, ac tibi donavit: à mortali enim arte ac manu fieri tam egregia statua non potuit.

X X I.

Lectoris eruditi judicium.

1. Audet facundo qui carmina mittere Nervæ.
2. Pallida donabit glaucia, Cosme, tibi.
3. Pestano violas & cana ligustra colono,
4. Hyblæis apibus Corfica mella dabit.
5. Sed tamen & parvæ nonnulla est gratia Musæ:

6. Appetitur posito vilis oliva lupo.
7. Nec tibi sit mirum, modici quòd conscia vatis,
8. Judicium metuat nostra Thalia tuum.
9. Ipse tuas etiam veritus Nero dicitur aures,
10. Lascivum juvenis cùm tibi luserit opus.

VERS. 1. 2. Qui Nervæ (de quo Libro VIII. Ep. 6.) mittit carmina, tam præstanti poetæ; idem facit, ac ille qui mitteret Cosmo vilia unguenta. Glaucium, sive glaucinum, est succus expressus ex herba quam papaveri similem, & pallidi seu crocei coloris esse Dioscorides affirmat. Erat ille porrò Cosmus myropola celebris, qui exquisitos succos & unguenta pretiosa vendebat, cui proinde non conveniebant ista glaucia, & viles, amarique succi legunt nonnulli. *Pallia glaucina*: Id est, vestes glauci coloris; voluntque istum Cosmum esse infectorem aliquem locupletem, aut interpolatorem: vel hominem lautum, & vestibus eximiis uti solitum. Sed hanc vocem *Glaucinus* ea significatione usur-

patam, reperiri nusquam puto: & Cosmum pro myropola semper accipit Martialis.

3. De agro Pæstano vide Lib. 4. Ep. 48.

4. *Hyblæis*. In Hybla, monte Siciliæ, mel nascebatur suavissimum: ut amarissimum in Corsica insula propè Sardiniam, ob amaros flores.

6. *Lupo*. Exquisito pisce. *Posito*. Apposito mensæ.

7. *Conscia vatis modici*. Mea Mula meæ imbecillitatis in versibus condendis conscia.

Thalia. Pag. 133. 326.

9. *Nero*. Non malus poeta, & suo judicio etiam optimus. Imperare Nero cepit anno Christi 54. Nerva, 96.

10. *Tibi luserit*. Tibi, à se scriptum, recitavit; vel, dedicavit.

XXII.

Epitaphium histrionis.

1. Dulce decus scenæ, ludorum fama, Latinus
2. Ille ego sum; plausus deliciæque tuæ:
3. Qui spectatorem potui fecisse Catonem,
4. Solvere qui Curios, Fabriciòsque graves.
5. Sed nihil à nostro sumpsit mea vita theatro,
6. Et solà tantùm scenicus arte feror:
7. Nec poteram gratus Domino sine moribus esse
8. Interiùs mentes inspicit ille Deus.

9. Vos

9. Vos me laurigeri parasitum dicite Phœbi,
10. Roma sui famulum dum sciat esse Jovis.

VERS. I. *Scenæ*. Theatri & ludorum scenicorum. *Propriè* scena est umbraculum è ramis arborum, quibus theatra veterum decorabantur. Hinc ista vox, *scena*, theatrum ac tragœdias significat.

2. *Tuæ*. O Roma, ò spectator.

3. Qui Catoni & severissimis Romanis iniicere potui cupiditatem spectandi ludos: qui illis placere potui.

4. Curius fuit Romanus civis spectatæ frugalitatis ac probitatis; primus de Samnitibus triumphavit, quorum rejecit munera, cum diceret malle se imperare aurum habentibus, quàm aurum habere: Pyrrhum Epirotarum regem ab Italia repulit, &c. Floruit circa annum ab U. C. 440. celebratur in eodem bello Fabricii virtus & abstinencia. Vide Plut. in Pyrrhi vita.

Solvere. Oblectare, laxare illorum animos.

5. Nihil à theatri licentia in meam vitam transtuli. Ipse probus, mores homi-

num improbos in theatro sum imitatus.

7. *Scenicus*. Histrion liberior ac solutior. Solent histriones esse non admodum probi & pudici. Exercui procacem, & protervam artem, at vitam vixi gravem, & severam.

7. *Domino*. Domitiano. *Moribus*. Bonis & integris.

8. Ille Deus, Domitianus videlicet, non capitur frontis integumentis, virtutisque fucata specie: mentes ipsas intropicit ac penetrat.

9. 10. Esto sanè, Phœbi fuisse parasitus dicat, at norint me omnes Domitiani famulum extitisse. Parasiti vocantur, qui aliena mensa vivunt. Histriones vulgò parasiti Phœbi dicebantur, quia versus recitabant sibi à poetis datos, iisque recitandis vitam tolerabant; & apud ipsos poetas sæpe cœnitabant. Quòd histrionis fuerim non contemnendus, ea levis est gloria: quòd Domitiani auribus, oculisque servierim, & placuerim, hoc verò ingens decus.

XXII.

Epitaphium anus garrula, ac venefica.

1. Sæcula Nestoræ permenfa, Philœni, senectæ,
2. Rapta es ad infernas tam citò Ditis aquas!
3. Euboicæ nondum numerabas longa Sibyllæ
4. Tempora: major erat mensibus illa tribus.
5. Heu quæ lingua filet! non illam mille catastæ
6. Vincebant; nec quæ turba Serapin amat:

7. Nec matutini cirrata caterva magistri,
 8. Nec quæ Strymonio de grege ripa sonat.
 9. Quæ nunc Thessalico lunam deducere rhombo,
 10. Quæ sciet hos illos vendere lena toros?
 11. Sit tibi terra levis, mollique tegaris arenâ,
 12. Ne tua non possint eruere ossa canes.

VARS. 1. O Philœni, quæ confecerat tot sæcula, quot Nestor vixit. (De illo vide pag. 267.) *Permenſa* à per-metior, id est, absolvo, conficio. *Philœni*. Vocandi casus à recto Philœnis Philœnidis.

2. *Tam cito*. Ironicè. *Di-tis*. Orci, Plutonis. *Aquas*. Stygem, Lethen.

3. Nondum implebas ætatem Sibyllæ Cumanæ. Eubæa, est insula maris Ægæi contra Atticam, à qua dirimitur tenui Euripo, hodie *Negroponte*. Ejus incolæ Cumas in Italia condiderunt. Porro ista Cumæa Sibylla, si qua est fides Ovidio, 14. *Metamorph.* mille annis vixit.

Sibyllæ. Sibyllæ virgines erant fatidicæ, quæ ob integritatem ac pudicitiam eo divinitus præmio donatæ fuerunt, ut multa de Christo & Christianæ religionis mysteriis prædixerint, ac veluti facem ethnicis ad amplectendam fidem veram prætulerint. Decem fuisse vulgò perhibentur.

5. 6. O Superi, quàm loquax mulier periit! tantum garriebat quantum mille venalium fervorum cataste, id est, quantum mancipia clausa in mille catastis, si-ve ergastulis. (De catasta vide epigram. 22. Lib. 6. pag.

292.) Quantum mille sacerdotes Ægyptii. Serapis Deus Ægyptiorum fuit, in cujus sacris inconditi clamores edebantur. Idem est atque Apis & Osiris. Colebatur sub vituli forma certis quibusdam notis insigniti, quem, post aliquot annos exactos, necabant sacerdotes, & alium similem tota Ægypto quærebant, ingenti planctu huc illuc circumcursantes.

7. 8. Erat loquacior puerulis in ludo litterario manè præceptorem expectantibus: gruibus, ad Strymonem fluvium Macedoniæ, (*Stromona*, vel, *Radini*,) clangentibus. Cirri, sunt capillorum annulli, & nodi: hinc cirratus, qui comam crispat, flectit incin-nos, &c. quales pueri nobiles.

9. Quæ nunc saga, vice ac loco Philœnidis, lunam excantatam interras devocare sciet? Deripi è cælo tunc lunam putabant à sagis, quando deficiebat: nulla tunc enim videtur. Rhombus, est magicus turbo, quem incantatores illi rotabant, ad magica sacra perficienda. Vide Horatium nostrum ode 12. libri Epodon.

Thessalico. Thessalia veneris herbis abundabat: est

Æciæ regio, propè Macedonia.

10. Quæ lena & meretrix, improbos amores conciliabit?

VERS. Thalamos adulteria

11. Bene precabatur mor-

tuis, hac solemni voce: *Sit tibi terra levis*, ut dixi Lib. 5. Epig. 34. Hoc in imprecationem scite vates convertit. Leviter humo tegaris, ut ossa tua faciliùs canes effodiant ac dissipent.

XXIV.

Bis vidua.

1. Cappadocum sævis Antistius occidit oris
2. Rusticus: ò tristi crimine terra nocens!
3. Rettulit ossa sinu cari Nigrina mariti,
4. Et quæstæ est longas non satis esse vias:
5. Cùmque daret sanctam tumulis, quibus invidet, urnam,
6. Visa sibi est rapto bis viduata viro.

VERS. 1. Cappadocia est in Asia minori: inter Armeniam, Pontum Euxinum, & Ciliciam. Vocatur seva, quòd in ea perierit Antistius Rusticus.

2. *Crimine.* Morte Antistii.

4. *Et quæstæ.* est &c. Nimirum voluisset diutiùs hære in itinere, ut mariti ossa semper haberet in sinu & ob oculos; ea quippe humo erat mandatura statim atque Romam rediisset.

Quibus invidet. Quasi se, felicioribus, quippe qui reliquias viri sui complectantur. *Urnæ.* In qua ossa mortui collecta erant.

6. *Bis.* Semel quidem, cùm virum mortuum vidit: iterum autem, cùm ejus ossa tumulo condidit: in ossibus quippe servandis, virum aliqua ex parte retinebat; quem totum amittere, illis ereptis, tumulatisque, videbatur.

XXV.

Victima pacifica.

1. Dum comes Arctoïs hæreret Cæsaris armis
2. Vibius, hanc Marti pro duce vovit avem.
3. Luna quater binos non tota peregerat orbes,
4. Debita poscebat jam sibi vota Deus:
5. Ipse suas anser lætus properavit ad aras;
6. Et cecidit sanctis hostia parva focis.
7. Octo vides patulo pendere numismata rostro
8. Alitis? hæc extis condita nuper erant.

2. Quæ

9. Quæ litat argento pro te non sanguine, Cæsar,
10. Victima, jam ferro non opus esse docet.

VERS. 1. 2. Vibius dum comitaretur Domitianum in bello septentrionali, seu Sarmatico, vovit hanc avem: nempe anserem, pro Duce, id est, Domitiano, ut salvus è bello rediret. Anser tanquam imperii Romani custodes, in pretio habebantur, ex quo servatum opus anseris bello Gallico capitolium fuerat. Flor. Lib. 1. c. 13. *Arctois*. Pag. 185.

3. 4. 5. 6. Vix erant octo menses transacti, & jam, confecto bello, Mars promissam voto avem sibi poscebat. Anser ad aras productus, sponte in focum insiliit, ac periit. Post paulò evisceratus ex more cum fuisset, in ejus alvo reperti sunt nummi argentei octo, quos hianti rostro in hac effigie tenet, ut cernis: istos nummos Vibius, ut opinor, adulandi causa in alvum ali-

tis immiserat, ut significaret octo menses in patrandò bello consumptos: atque istius quasi prodigii memoriam servaret, imaginem illius anseris in templo Martis posuerat, summo rostro tenentis octo numismata, id est, nummos sestertios. Imagini hoc epigramma subjecisse Martialis videtur.

9. *Litat*. Sacrificium facit Superis gratum, ac auspdatum. Videbantur enim illi octo nummi designare numerum annorum totidè, per quos bellum hoc gestum reverà fuerat, simulque abundantiam & copiam rei nummarie portendere. Concludit vates, ferro non esse jam opus, pace confecta. Legitur vulgò *casa*, emendat, *Cæsar*, ex optimis codd. Petrus Scriverius quem libenter sequor.

XXVI.

Templum Flavium.

1. Jupiter Idæi risit mendacia busti,
2. Dum videt Augusti Flavia templi tholi.
3. Atque inter menfas largo jam nectare fusus,
4. Pocula cum Marti traderet ipse suo:
5. Respiciens Phœbum pariter Phœbique sororem,
6. Cum quibus Alcides, & pius Arcas erat;
7. Gnosia vos, inquit, nobis monumenta dedistis:
8. Cernite quàm plus sit Cæsaris esse patrem.

VERS. 1. 2. Jupiter cernens templum Flaviæ genti edificatum à Domitiano, & au-

gustum ejus tholum; risit, splendorem, & magnificentiam sui sepulcri, quod est in

Creta insula, propè Idam
montem. Mendacia busti
appellat, seu mendax bu-
tum, quia ostendebant Cre-
estumulum Jovis quasi es-
et mortuus, quod esse ne-
quaquam poterat, quia im-
mortalis & immortalium
omnium pater ab iis crede-
batur. *Busti.*

Flavia templa. Supra,
Epig. 2. *Tholi.* Pag. 72. nota 10.
Si legas *Poli*, ut est in quibus-
dam libris, expones in eum
sensum quem explicuimus
supra, Epigramm. 3. ubi de
Latiopolo diximus, nota ul-
tima.

3. *Fuscus.* Perfusus: ma-

didus: vel, iacens ac supinus.

6. *Alcides.* Hercules. Pag.

14. *Arcas.* Mercurius, qui
natus in Arcadia, Græciæ
parte. 367.

7. 8. Vos, inquit, tumulum
in Creta (ubi est urbs Gnos-
fus) mihi condidistis; at
longè augustiorem suo pa-
tri Vespasiano Domitianus
posuit, in cuius demortui
honorem templum illud,
quod videtis extruxit.

Plus sit. Quàm esse vestrū
patrem, qualis ego sum. Plus
est, præstat esse, Domitiani
patrem, quàm Martis, Phœ-
bi, &c. præstat Vespasianum
esse, quàm Jovem.

XXVII.

Parasitus garrulus.

1. Artibus his semper cœnam, Philomuse, me-
reris;
2. Plurima dum fingis, sed quasi vera refers.
3. Scis quid in Arfacia Pacorus deliberet aulà,
4. Rhenanam numeras Sarmaticamque manum.
5. Verba ducis Daci chartis mandata resignas:
6. Victricem laurum quàm venit ante vides.
7. Scis quoties Phario madeat Jove fusca Syene:
8. Scis quota de Lybico littore puppis eat.
9. Cujus Juleæ capiti nascantur olivæ:
10. Destinet ætherius cui sua ferta pater.
11. Tolle tuas artes, hodie cœnabis apud me.
12. Hac lege, ut narres nil, Philomuse, novi.

VERS. 3. *Arfacia.* Parthi-
ca: Arfaces enim Partho-
rum rex priscus suum no-
men regibus posteris velut
hereditarium reliquit.

Pacorus. Parthorum rex,
filius Orodis, qui Orodēs
Crassum ad Carrhas, urbem

Mesopotamiæ, cecidit: ac
subinde Pacorum suum fi-
lium in Romanos immisit, à
quo illi cladibus aliquot
affecti anno U.C. 702. Ante
Christi ortum 52. De Parthis
vide plura, pag. 126. 266.

4. Nosti quot milites sit, à

in Romano exercitu, ad Rhenum; quotin Sarmatico. Sarmatia Europæa obtinebat eum ferè tractum qui nunc Tartaria minor appellatur. Pag. 5. 320. 357.

5. Resignas, id est, aperis, epistolas missas à Duce Dacorum. Sic illi nunciorum architecti & satores solent: proferunt litteras virorum principum, quas in circulis recitant. *Daci*. Pag. 41. 101.

6. Epistolam laureatam vides antequam Romam mittatur: vel, certo tempore mittendam pronuncias, quasi jam esset missa, & à te visa. Epistolæ lauro vinctæ mittebantur ab Imperatoribus ad senatum, victoriæ testes & nunciæ. Pag. 322.

7. Scis quoties in Ægypto pluat. Nunquam aut rarò id contingit. *Syene*. Pag. 78.

Fusca. Ubi hominum color est fuscus: ab æstu scilicet. *Phario*. supra.

8. Quot naves solvant ex Africæ littore.

9. Tenes quinam sint à Domitiano coronandi in Albanis quinquatribus. Supra Ep. 19. Cæsarum familia ab Iulo Æneæ filio, dicta est Julia & Julæa.

10. *Pater ætherius*. Jupiter. Illi certamen quinquennale Domitianus instituit. Pag. 178. Nosti quis palma sit donandus in ludis Jovi Capitolino consecratis.

11. 12. Omitte istas artes tuas & captationes: rem factam habes, cenabis mecum, sed ea conditione, ut istas tuas narrationes, nuncios, litteras, &c. ex te non audiam. Habetur epigramma simile pag. 112.

XXVII.

In citissimum ventilatorem.

1. Summa licet velox, Agathine, pericula ludas,

2. Non tamen efficies, ut tibi parma cadat:

3. Nolentem sequitur, tenuisque reversa per auras

4. Vel pede, vel tergo; crine, vel ungue fedet.

5. Lubrica Corycio quamvis sint pulpita nimbo,

6. Et rapiant fortes vela negata Noti:

7. Securos pueri neglecta perambulat artus,

8. Et nocet artificei ventus & unda nihil.

9. Ut peccare velis, cum feceris omnia, falli

10. Non potes: arte opus est, ut tibi parma cadat.

Vers. r. Gladiatores cadentes recipiebant. Tum parmas, gladios, aut hasta cum venustate; idque has sublimè iaciebant, & dicebatur *ventilare*. Sensus di-

stichi est: licet ludas non dos, ut alii, sed ipsa pericula, id est, cum summo periculo ludas, nempe nudum ansem, aut gravem parmam castrando revocando, &c. parmam tamen amittere non potes.

5. Quamvis theatrum sit madidum croco, & odoratis liquoribus, atque ideò facile fit prolabi. Pulpitum locus editior theatri erat, in quo cantores, &c. *Corycio*. Pag. 6. De illis nimbis vide Lib. Spect. Ep. 3.

6. Et venti vela rapiant, quæ theatro obtéduntur, an-

tequam exhibeatur fabula. *Negata*. Ipsis ventis non permissa, hoc est, diligenter alligata ne auferantur à ventis.

7. *Securos*. Sine periculo amittendæ parmæ: stabiles, firmos. *Neglecta*. Velut negligenter ac remissè projecta & excepta.

8. *Artifici*. Agathino summa cum arte ac dexteritate ventilanti.

9. *Ut*. Quamvis.

10. *Arte opus est*. Non potes parmam amittere, nisi de industria, & consultò: nisi eam sponte proicias.

X X I X.

Dies natalis.

1. Prima Palatino lux est hæc orta tonanti,
2. Optasset Cybele qua peperisse Jovem.
3. Hæc & santonici genita est Cæsonia Rufi:
4. Plus debet matri nulla puella suæ.
5. Lætatur geminà votorum forte maritus,
6. Contigit hunc illi quòd bis amare diem.

VERS. I. &c. Hic dies est natalis Romani Jovis, id est, Domitiani: idem est natalis Cæsoniæ uxoris Rufi. *Pallatino*. Pag. 236. *Tonanti*. Pag. 368. nota 8.

2. *Cybele*. Jovis mater.

3. *Santonici*. Santones in Gallia sunt, propè agrum Pictaviensem: *la Santonge*. Hinc oriundus Rufus. Legunt aliqui: *Hinc & sancta mei*, &c. Sancta verò, id est, casta uxor, proba.

4. Plus debet Cæsonia suæ matri, quàm ceteræ matribus suis debeant puellæ, quòd nimirum eo die sit nata, qui natalis est imperatoris: quo die aliis puellis nasci non contigit.

5. 6. Lætatur Rufus, quòd eodem hoc die duo vota, faciat, ambo lætissima: unum pro salute Imperatoris, alterum pro uxoris incolumitate: & bis hunc diem colat; duabus de causis hunc amet.

X X X.

Vota pro amici consulatu.

1. Campis dives, Apollo, sic Myrinis,
2. Sic semper senibus fruarè cyncis,
3. Doctæ sic tibi ferviant sorores;
4. Nec Delphis tua mentiatur ulli,
5. Sic Pallatia te colant, amentque:
6. Bis senos citò, me rogante, fasces
7. Det Stellæ bonus annuatque Cæsar.
8. Felix tunc ego, debitòrque voti
9. Casurum tibi rusticas ad aras
10. Ducam cornibus aureis juvencum.
11. Nata est hostia, Phœbe, quid moraris?

VERS. 1. O Apollo, velim, optoque, ut colaris semper in Lycia. Est Lycia regio Asiæ minoris; ejus oppidum primum, Myra, à qua voce appellantur Myrini campi; de quibus mentio est apud Virgilium Lib. XII. *Hic fratres Lycia missos, & Apollinis agris.* Pro campis Myrinis legendum pugnat Scriverius *campis marinis*, seu *murinis*, quod idem est, quia in veteribus libris *u* pro *a* scribi sæpe solet. Campas Latini vocant omnes pisces majores. Per marinas autem campas intelligendum hic docet Delphinos, qui sunt Apollini sacri, ut disertè Servius testatur in 3. *Æneid.* & patet è veteribus nummis.

2. Sic tibi semper dicati & cari sint senes cynci: sic eorum cantu oblecteris, Feruntur illi canere sua-

visimè, præsertim leto imminente. Hinc sacri sunt Phœbo.

3. *Doctæ sorores.* Musæ.

4. Nectua sacerdos templi Delphici (Delphis, Delphidis) falsa cuiquam promat oracula. Pythia vulgò illa vocabatur.

5. *Pallatia.* Romana aula. Illic bibliotheca locupletissima, dicata Apollini.

6. *Bis senos fasces.* Consulatum. Quia duodecim fasces à lictore gestabantur ante consulem. Pag. 351.

7. *Stellæ.* Poetæ bono, summo amico Martialis.

8. *Voti.* Hostiæ promissæ.

9. *Rusticas.* Immolandum in mea villa.

10. *Aureis.* Floribus & inauratis lemniscis victimarum ornabant capita.

11. *Nata.* Parata, prompta.

XXXI.

Hercules Epitrapezius.

1. Hic qui dura sedens porrecto saxa leone
2. Mitigat exiguo magnus in ære Deus,
3. Quæque tulit spectat resupino sidera vultu;
4. Cujus læva calet robore, dextra mero:
5. Non est fama recens, nec nostri gloria cœli,
6. Nobile Lysippi munus opusque vides.
7. Hoc habuit numen Pellæi mensa tyranni,
8. Qui citò perdomito victor in orbe jacet.
9. Hunc puer ad Libycas juraverat Annibal aras:
10. Jusserrat hic Syllam ponere regna trucem.
11. Offensus variæ tumidis terroribus aulæ,
12. Privatos gaudet nunc habitare Lares.
13. Utque fuit quondã placidi conviva Molorchi,
14. Sic voluit docti Vindicis esse Deus.

VERS. 1. Hic Deus, iste
exiguus Hercules, ex ære,
qui sedens in saxo videtur
illud mollius facere, inster-
nendo; & super porrigen-
do leonem, idest, pellem
leonis.

2. *Exiguo.* Solebant col-
locare in mensa statuas exi-
guas Deorum, qui essent
quasi præsides convivii: il-
los *ἐπιτραπέζιους* vocita-
bant.

3. *Tulit.* Dicitur Hercu-
les, cum Atlas inferendo
collo laboraret, huic oneri
humeros supposuisse. *Resu-
pino.* Intergum reflexo.

4. *Robore.* Clava e quer-
cu facta. *Calet.* Laborat
gestando robore, & quasi
astuat.

Mero. Scypho, in quo me-
rum.

5. Non est recens opus,
aut hodiernæ famæ, artis-
que.

Cœli. Scalpri. *Nostri.* Ro-
mani: aut nostræ memoriæ.

6. Lysippus statuarius
floruit Alexandri Magni
ævo: qui se ab alio fingi
in ære, præterquam à Ly-
sippo, vetuit.

7. *Pellæi.* Alexandri Ma-
gni, qui natus est Pellæ, in
Macedonia. *Tyranni.* Regis.

8. Qui mortuus est in Per-
siae, & orbis illa parte, quã
paucis annis perdomuerat.

9. Per hunc Herculem,
ante aras Africanas, Anni-
bal juravit olim. Narrant
Annibalem adhuc noven-
nem à patre suo Hamilcare
adactum esse, ut ante aras
juraret se nunquam pacem
aut fœdus cum Romanis
facturum. Plura de illo le-
gere potes pag. 101. 187.

10. Eundem Hercule Syl-
la domi suæ habuit, & ab eo
jussus est dictaturã depone-
re. De Sylla egi pluribus

pag. 289. Dictaturam ejus invidiose regnum hoc loco vocat Martialis. *Trucem*. Crudelem: sævissimam enim proscriptionem instituit.

11. 12. Idem Hercules exosus aulam principum, superbiæ, tumultus, & impie-

tatis plenam, gaudet in pavatorum esse domo ac potestate.

13. *Molorchi*. Pagina 11, nota 30.

14. *Vindicis*. Nomen proprium eruditi poetae Martialis amici.

XXXII.

Statua affabrè facta.

1. Alciden modò Vindicis rogabam
2. Efflet cujus opus, laborque felix.
3. Risit (nam solet hoc) levique nutu:
4. Græce numquid ait, poeta, nescis?
5. Inscripta est basis, indicatque nomen.
6. *Αυσίππου* lego, Phidiæ putavi.

VERS. 1. 2. Rogabam nuper Alcide, quæ domi suæ amicus meus Vindex habet, ac petebat, à quo elaboratus fuisset.

3. *Solet*. Statuæ in mensa collocari solitæ, de quibus diximus in superiori epigr. vulgò pingebantur hilari vultu, conviviis idoneo.

5. *Basis*. Lapis oblongus, aut quadratus, cui statua imponitur.

6. Legosane hanc in basi vocem *Αυσίππου*. Subaudi, *ἔργον*, opus Lyippi. At illa tamen statua tam affabrè est facta, ut non à Lyippo, sed ab ipso Phidia statuariorum principe confecta esse meritò videatur. Phidias Jovis Olympici statuum ex ebore fecerat arte tanta, ut inter orbis miracula numeraretur.

XXXIII.

Prometheus.

1. Miles hyperboreos modo, Marcelline, Triones,
2. Et Getici tuleris sidera pigra poli.
3. Ecce Prometheæ rupes, & fabula montis,
4. Quàm prope sunt oculis nunc adeunda tuis?
5. Videris immensis cùm conclamata querelis
6. Saxa fenis; dices durior ipse fuit.
7. Et licet hoc addas: potuit qui talia ferre,
8. Humanum meritò finxerat ille genus.

VERS. 1. 2. O Marcelline, modò tuleris, id est, brevi con-

ntinget ut feras asperita-
m cæli, & soli Getici. Ad
etas & Scythas brevi itu-
uses, ut ibi bellum geras.
De bello Sarmatico, seu Ge-
tico quod gessit Domitia-
us, sæpè antea dictum.

Triones. Pag. 302. *Getici.* p.
20. *Hyperboreos.* Pag. 179.

3. Quàm propè accedes ad
illas rupes, illos mōtes, quos
fabulæ celebrarunt, quibus
affixus est Prometheus? eos
oculis ipsis cernes. De Pro-

metheo dictum. Pag. 8.

5. Cùm videris illa saxa
quæ adhuc Promethei, se-
nis miseri, de Jove & sua-
rum pœnarum diritate con-
querentis, gemitibus perfo-
nant, dices profectò duriorē
illum saxis fuisse, qui tam
dira supplicia pati potuerit.

7. 8. Poteris hoc addere:
jure homines, durum ge-
nus, & ad mala toleranda
natum, ab homine tam du-
ro formatos jactari.

XXXIV.

Ædificator.

1. Gellius ædificat semper: modò limina ponit,
2. Nunc foribus claves aptat, emitque feras:
3. Nunc has, nunc illas reficit mutatque fenestras:
4. Dum tantum ædificet, quidlibet ille facit:
5. Oranti nummos ut dicere possit amico
6. Unum illud verbum Gellius, ædifico.

VERS. 4. Nihil recusat
laboris ac operæ: modò æ-
dificet.

6. *Ædifico.* Atque adeò
nihil tibi largiri, nihil mu-
tuò dare possum.

XXXV.

Heredipeta deceptus.

1. Heredem cùm me partis tibi, Gallice, quartæ
2. Per tua jura res sacra, caputque tuum,
3. Credidimus, (quis enim dānet sua vota libēter?)
4. Et spem muneribus fovimus usque datis.
5. Inter quæ rari Laurentem ponderis aprum
6. Misimus, Ætolà de Calydone putes.
7. At tu continuò populūque, patrēsque vocasti,
8. Ructat adhuc aprum callida Roma meum:
9. Ipse ego (quis credat?) conviva nec ultimus hesi:
10. Sed nec costa data est, caudave missa mihi.
11. De quadrante tuo quid sperem, Gallice? nulla
12. De nostro nobis uncia venit apro.

VERS. 10.

VERS. I. *Partis quartæ.*
Tuorum bonorum. Subaudi, fore. Cum jurares me certò à te institutum iri tuum heredem.

2. *Sacra.* Deos penates & domesticos. Et erant propria quædam atque avita in certis familiis sacrificia, religiones, ac cerimonie.

3. *Quis enim &c.* Facile enim credimusque cupimus

4. Et munera tibi assidue dando efficere conati sumus, ut spem nobis à te injectam, ratam esse velles, aliquando impleres.

5. *Inter quæ.* Subaudi, munera. *Laurentem.* In Laurente silva captum. Erat illa in Latio, & præstantes apros pascebat. *Rari ponderis.*

Inusitata molis.

6. *Ætola &c.* Jure credas illumini silvis ad urbem Ætolie Calydonem positis, captum; qualis ille fuit apud Meleagro interfectus. Consulte Librum Spect. Ep. 14.

7. *Vocasti.* Ad cœnam.

8. *Callida.* Quasi gaude-ret esse me deceptum. *Meum* A me tibi missum.

9. *Hæsi.* In ultimo lecto ad mensam cum aliis accubui. Lege Lib. 6. Ep. 50.

11. 12. De quarta parte tuæ hereditatis quam mihi promittebas quid mihi sperandum est, cum de meo apro, ne minima quidem particula ad me pervenerit, De quadrante, & uncia lege pag. 242.

XXXVI.

Ab amico togam argutè petit.

1. Hæc est illa meis multum cantata libellis,
2. Quam meus edidicit lector amatque togam.
3. Partheniana fuit, quondam memorabile vatis
4. Munus; in hac ibam conspiciendus eques:
5. Dum nova, dum nitida fulgebat splendida lana
6. Dumque erat auctoris nomine digna fui.
7. Nunc anus, & tremulo vix accipienda tribuli,
8. Quam possis niveam dicere jure tuo.
9. Quid non longa dies, quid non consumitis anni?
10. Hæc toga jam non est Partheniana: mea est:

VERS. I. *Hæc est &c.* Vide Lib. 8. Ep. 28.

2. Cujus laudes illi, qui mea legunt carmina, didicerunt, & memoriter tenent.

3. *Vatis munus.* Mihi à Parthenio data, vate optimo. De illo extat Epigr. 6.

Lib. V. & Libro XII. Epigr.

11. Legunt nonnulli: *Memorable visu munus.* Explicare etiam possis *vatis munus*, munus datum vati, nempe mihi: *memorable*, quia mirum quiddam ac novum est dari vatibus munera.

4. *Eques.*

4. *Eques*. Lege Lib.V. Ep. suo nomini vulgò addebant nomen suæ tribus. Pag. 124.
7. *Tribuli*. Tribulis vocatur qui est in aliqua tribu romana : civis Romanus quilibet, præsertim pauper, & obscurus : quia plebeii & dilapso.
8. *Niveam*. Panni detriti candidum ferè colorem habent; alio illo colore, quem recentes induerant, excusso & dilapso.

XXXVI.

Liber magnus, liber malus.

1. Ingenium mihi, Gaure, probas sic esse pusillum,
2. Carmina quòd faciam quæ brevitatem placent.
3. Confiteor : sed tu bis denis grandia libris
4. Qui scribis Priami prælia, magnus homo es.
5. Nos facimus Bruti puerum, nos Lagona vivum :
6. Tu magnus luteum, Gaure, Giganta facis.

VERS. 4. *Magnus*. Egre-
gius, ingeniosus : ironicè.
Priami prælia. Iliadem aliquam latinam fecerat, aut Homericam in versus Latinos verterat.

4. Mea carmina similia sunt exiguis statuis, sed vis ac spirantibus ; qualis fuit ea pueri quam Brutus

tanto in pretio habuit, aut Lagonis. Tu longa carmina moliris, sed exanguia, & lutea, ut Gigantum statuas.

Bruti puerum. Lib. 2. Ep. 55.
Lagona. Erat Lagon puer festivus ac subdolus, cujus statuum Lyciscus quidem teste Plinio lib. 34. cap. 8. fecerat insigni artificio.

XXXVIII.

Fraterna pietas.

1. Quòd semper Superos invito fratre rogasti.
2. Hoc, Lucane, tibi contigit, ante mori.
3. Invidet ille tibi : Stygias nam Tullus ad undas
4. Optabat, quamvis sit minor, ire prior.
5. Tu colis Elyfios, nemorilque habitator amœni
6. Esse tuo primùm nunc sine fratre cupis ;
7. Et si jam nitidis alternus venit ab astris,
8. Pro Polluce mones Castora ne redeat.

VERS. 1. 2. Quod sæpe à Diis petieras, hoc tibi demum contigit, ut ante fratrem morerèris. De istis fratribus vide lib. 1. Ep. 32.

5. *Elyfios*. Pag. 302.

6. Cùm viveres, non poteras ab eo sejungi ; at nunc obit à morte, times ne tibi jungatur, ne moriatur.

8. Si

8. Si Castor, qui alternis superos redeat pro Polluce obit pro fratre (pag. 47. 259.) ne vivere velit loco Pollucis fratris, sed mori amet, ac semper in Elysiis campis te cum esse velit. Sic pietas tua vel ipsos erudire Deos potest. Pag. 259.

XXXIX.

Amicitia vita potior.

1. Si credis mihi, Quincte (quod mereris)
2. Natales, Ovidi, tuos Apriles,
3. Ut nostras amo Martias Kalendas.
4. Felix utrâque lux, diesque nobis
5. Signandi melioribus lapillis!
6. Hic vitam tribuit, sed hic amicum:
7. Plus dant, Quincte, mihi tuæ Kalendæ.

VERS. 1. Si credis mihi dicenti verum, quod mereris audire, ò Quincte Ovidi. 3. Kalendas. Pag. 216.
 2. Amo tuum diem natalem qui incidit in mensem Aprilem; non secus, ac amicum, mihi vitâ meâ cariorem. 4. Lapillis. Consule Lib. VIII. Epig. 45.
 7. Plus dant. Quia dant

XL.

Munus eleganter petit.

1. Natali tibi, Quincte, tuo dare parva volebam
2. Munera, tu prohibes: imperiosus homo es.
3. Parèdum est monitis: fiat quod uterque jubemus;
4. Et quod utrumq; juvat: tu mihi, Quincte, dato.

VERS. 3. 4. Fiat quod utrique placet: recusas tu mea munera, hoc putas ad magnificentiæ tuæ commendationem pertinere; tibi ad gloriam, mihi ad non accipies; nulla dabo: rem & lucrum.

XLI.

Excusat agrestia munera.

1. Si mihi Picenà turdus palleret olivâ,
2. Tenderet aut nostras silva Sabina plagas,
3. Aut

Aut crescente vadis traheretur arundine præda,

4. Pinguis & implicitas virga teneret aves:

Cara daret solemne tibi cognatio munus ;

6. Nec frater nobis, nec prior esset avus

Nunc sturnos inopes, fringillarumque querelas

8. Audit, & arguto passere vernat ager:

Inde salutatus picæ respondet arator;

10. Hinc prope summa rapax milvus in astra
volat.

11. Mittimus ergo tibi parvæ munuscula cortis,

12. Qualia si recipis, sæpe propinquus eris.

VERS. 1. Si esset mihi copia turdorum oliva faginarum. *Picena*. Pag. 51.

Palleret. Pinguis & obesus esset: adeps enim pallidi & flavi fermè coloris est; eumque colorem affert.

2. Aut si venarer in silva Sabina. Plagæ, sunt reia arctiora. Venatoris est retia tendere; hoc silvæ tribuitur, poetico more.

3. Si piscarer. Arundines aut virgæ salignæ captandis piscibus idoneæ, crescunt in vadis seu ripis fluviorum, utpote locis humidioribus.

4. *Pinguis*. Visco imbuta.

5. Mitterem tibi solemnia munera è convivio, quo se cognati semel in anno promore accipiunt eadem mensa. Vel exciperem te opi-

para cœna, ut cognati solent. Moris erat, inquit Val. Max. lib. 2. c. 1. ut 11. Kalend. Martias cognati omnes idè celebrarent convivium, Charistia vocatum, ut si qua inter necessarios querela esset orta, id inter sacra mensæ, & animorum hilaritatem, tolleretur.

7. Sturni, fringillæ, aviculæ viles. *Querelas*. Imitatur avium illarum cantus vocem quiritantium.

8. *Vernat*. Vernotempore personat.

11. *Cortis*. Cors, cortis, five, cohors, locus est in villa ubi altilia servantur: *la basse cour*.

10. Si hæc vilia munera non contemnis, illa sæpeti bi mittam, ac te instar propinqui crebrò accipiam.

XLII.

Cur amicis non mittat munera.

1. Luce propinquorum, qua plurima mittitur ales.

2. Dum Stellæ turdos, dum tibi, Flacce, paro:

3. Succurrit nobis ingens, onerosaque turba;

4. In qua se primum quisque meumque putat.

5. Demeruisse duos, votum est: offendere plures

6. Vix tutum, multis mittere dona, grave est.
 7. Qua possum solà veniam ratione merebor:
 8. Nec Stellæ turdos, nec tibi, Flacce, dabo.

V. 1. *Luce propinquorum*. In Charistiis, cum ad se invicem propinqui ventitare, & solemnem diem epulis muneribusque celebrare solent. Vide superius epigr.
 3. *Succurrit*. Venit in mentem: se nobis offert.
 4. *Meum*. Mihi cognatum. 5. Mihi esset in votis, nihil mihi esset optatius, quam duos amicos mittendis muneribus conciliare.
 7. Nulli dabo munera, ita neminem offendam: nemo de me coquerentur.
Stellæ. Pag. 33. *Flacce* pag. 65. not. 4.

XLIII.

Nympha sua carmina dedicat.

1. Nympha sacri regina lacus, cui grata Sabinus,
 2. Et mansura pio munere templa dedit,
 3. Sic montana tuos semper colat Umbria fontes,
 4. Nec tua Bajanas Sarsina malit aquas:
 5. Excipe sollicitos placidè, mea dona, libellos:
 6. Tu fueris Musis Pegasis unda meis.
 7. Nympharum tèplis quisquis sua carmina donat,
 8. Quid fieri libris debeat, ipse monet.

V. 1. *Nympha &c.* Pag. 299.
 2. *Templa*. Intellige cryptam aliquam, aut superimpositum capiti lacus ædificium, cum aliquot ornamentis. *Sabinus*. Amicus Martialis, de quo plura vide Lib. 7. Epigr. 80.
 3. *Umbria*. Pag. 334.
Sarsina. Pag. 169. *Bajanas*. Pag. 64. 209.
 6. Eodem eris loco apud me, quo est apud poetas Hippocrene, seu fons Caballinus, à Pegaso terram ungula scalpente, productus. Est ille fons in Bæotia, propè Heliconem; Musis sacer.
 8. Nempe monet aqua esse delenda, in undas abicienda. Nymphæ enim propriè sunt aquarum Deæ.

XLIV.

Emptor magnificus.

1. In septis Mamurra diu multùmque vagatus,
 2. Hic ubi Roma suas aurea vexat opes;
 3. Ingentes menfas & opertos exuit orbes,
 4. Expositumque altè pingue poposcit ebur.
 5. Et

- Et testudineum mensus quater hexaclinon,
 6. Ingemuit citro non satis esse suo.
 Consuluit nares, an olerent æra Corinthon:
 8. Culpavit statuas &, Polyclete, tuas.
 Et turbata brevi questus crystallina vitro,
 10. Myrrhina signavit seposuitque decem.
 11. Expendit veteres calathos &, si qua fuerunt
 12. Pocula Mentorea nobilitata manu.
 13. Et virides picto gemmas numeravit in auro:
 14. Quidquid & in nivea grandius aure sonat.
 15. Sardonychas veros mensa quæsiuit in omni,
 16. Et pretium magnis fecit jaspidibus.
 17. Undecimâ lassus cum jam discederet horâ,
 18. Asse duos calices emit, & ipse tulit.

VERS. 1.2. *In septis*. Pag. 107. nota 5. *Vexat opes*. Merces pretiosas, exponendo, deportando, ostentando, quasi fatigat.

3. Exiit mensas velo quodam, quo pretiosæ vulgò merces teguntur, ne pulvere, aut aura corrumpantur.

4. Mercatorem, ut opus aliquod ex ebore insigniter elaboratum, & expositum in superiori aliqua parte officinæ dmitteret rogavit, quasi spectaturus & empturus.

5. Quater mensus est hexaclinon, id est, sex lectulos discubitorios inter se simul compactos, & in circuli, seu semicirculi formam factos, testudinum putaminibus sectis ornatos sed eam, cur illos non emeret, ingemiscens causam edidit, quod iste hexaclinus non esset satis amplus, ut ambiret mensam citream, quam habere se domi dicebat.

6. *torus major, sex minores continens*. Stibadium etiam vocabatur.

7. Admovit naribus vala pretiosa, ut olfaciendo cognosceret an essent ex ære Corinthiaco. L. Mummius Corinthum cepit & incendit anno ab U. C. 608. in ea erant innumeræ ex omni metallo statuae, quæ incendio conflatae, in rivos urbe tota fluxerunt: ex ea metallorum permixtione natum est æs Corinthiacum, sive Ephyreum, tanto apud veteres in pretio.

8. Statuas Polycleti, statuarii eximii, quasi durè fusas, & infabrè, contempsit.

9. Questus est cum mercatore vasorum crystallinorum, & contendit ea non è pura crystallo constare, sed vitata, scilicet admixto vitro. Gruterus ait legendum esse, *nitro*: nitrum enim admixtum liquidæ materiæ, sive expresso à lapillis æquoreis, calculisque succo, ex quo fit vitrum,

conciat illi dignitatem a-
liquam, ac speciem crystal-
li simillimam.

10. De poculis Myrrhi-
nis vide Lib. 4. Epigram. 71.
Seposuit. Quasi ea demum
vellet emere, ac domum
ferre.

11. *Calathos*. Vel sunt e-
legantia vasa è vimine, qui-
bus mulieres lanam, fila flo-
res, &c. deponunt: vel ca-
lices quidam in sacris adhi-
beri soliti.

12. *Mentorea*. Pag. 159.

13. In poculis aureis quæ
gemmis erant quasi pictura-
ta & variata, numeravit u-
niones.

14. In aures è gemmis ma-
joribus.

15. 16. *Sardonycas*. Pag.
212. jaspis gemma est colo-
ris viridis ut plurimum.

17. *Undecima*. Altera an-
te solis occasum. Duodecim
horas diei semper numera-
bant, at totidem noctis.

18. *Ipse tulit*. Quia servo
carebat.

X L V.

Corona è rosis.

1. Seu tu Pæstani genita es, seu Tiburis arvis,
2. Seu rubuit tellus Tuscula flore tuo:
3. Seu Prænestino te villica legit in horto,
4. Seu modò Campani gloria ruris eras:
5. Pulcrior ut nostro videare corona Sabino:
6. De Nomentano te putet esse meo.

V. 1. *Pæstani*. Pag. 211.

Tiburis. Pag. 36. 209.

2. 3. *Tuscula*. 334. *Prænesti-*
no. 215. *Campani*. Campania,
pars est Italiæ, ubi Roma &c.

5. *Sabino*. Pag. 365.

6. *Nomentano meo*. Villa
quam habeo propè Nomen-
tum. Est urbs Latii, nunc
Lamentana.

X L V I.

Arbor feliciter sata.

1. In Tartessiacis domus est notissima terris,
2. Quà dives placidum Corduba Bætin amat:
3. Vellera nativo pallent ubi flava metallo,
4. Et linit Hesperium bractea viva pecus;
5. Ædibus in mediis totos amplexa Penates
6. Stat platanus densis Cæsariana comis:
7. Hospitis invicti posuit quam dextera felix,
8. Cæpit & ex illa crescere virga manu.

9. Au-

- Auctorem, dominumque nemus sentire videtur
 10. Sic viret, & ramis sidera celsa petit.
 11. Sæpe sub hac madidi luserunt arbore Fauni:
 12. Sæpe sub hac latuit rustica fronde Dryas
 13. Dumq; fugit solos nocturnum Pana per agros,
 14. Terruit & tacitam fistula sera domum:
 15. Atque oluere Lares commissatore Lyæo,
 16. Crevit & effuso lætior umbra mero:
 17. Hesternisque rubens dejecta est herba coronis,
 18. Atque suas potuit dicere nemo rofas.
 19. O dilecta Deis, ò magni Cæsaris arbor,
 20. Ne metuas ferrum, sacrilegòsque focos.
 21. Perpetuos sperare licet tibi frondis honores:
 22. Non Pompejanæ te posuere manus.

VERS. 1. *Tartessiacis*. Hispanis. Adipag. 333.

2. *Cordaba*. *Bætis*. Pag. 257. nota 7.

3. 4. Ubi ovium vellera nativo quodam auri colore tineta sunt, adeo ut videantur oves laminis, & bracteolis aureis indutæ. Pag. 83.

Amplexa. Quæ ramos totam in domum latè fundit. *Penates*. Pag. 72.

6. *Cæsariana*, à Cæsare dictatore plantata.

8. *Virga*. Tenuis arbuscula: furculus.

9. 10. *Nemus*. Arbor ingens, toti silvæ par, quasi conscia se à Cæsare plantatam fuisse, læta crescit, ac in cælum usque tollitur.

11. *Fauni*. Nemorum Dii. Oblongis auribus, villoso corpore, pedibus caprinis pingebantur. *Madidi*. Ebrii.

12. *Dryas*. Pag. 192.

13. *Nocturnum*. Noctuo obambulantem. *Dumque* in hoc versu positum est

pro *Dum*. Sic quandoque pro *quando* reperitur non semel apud Horat. *Jamque* pro *jam* apud Martialem, Lib. 7. Epigr. 41. *Quumque* pro *quum* apud Catonem, &c.

14. *Fistula*. Panos. Dum fugit Pana Dryas, venit in domum istam, ibique latuit sub arbore: venit & Pan cum sua, quam semper gestat, fistula, & familiam somno sepultam excitavit, ac terruit repentino cantu.

15. Domus tota sæpe oluit odore vini, cum Bacchus sub arbore illa comescaretur, epulisque indulgeret. *Lyæo*. Pag. 71. *Lares*. Pag. 156. 168.

16. Et irrigata mero humi fuso arbor crevit, umbramque hospitalem auxit.

17. 18. Herba rubēs, id est, sparsa rubris & roseis coronis, quæ pridie ab epulantibus Faunis ac Satyris gestatæ fuerant, quæque illis

dormientibus & stertētibus | jacuerunt, ita ut nemo tuas
capiti deciderant, herba, in- | coronas & rofas à vicinis ro-
quam, ab iisdem jacentibus | sis, coronisque distingueret.
dejecta fuit, id est, procul-
cata, protrita; & coronæ ip-
sa roseæ promiscuè humi | 20. Non Pompeii victi &
ris manu fata es.

XLVII.

Oleus purpura.

1. Tinctis murice vestibus quòd omni
2. Et nocte utitur & die Philænis,
3. Non est ambitiosa, nec superba:
4. Delectatur odore, non colore.

V. 4. Non amat purpuram, get sedum, quo laborat ipsa, ut eam ostentet, & ejus colore aliis placeat; verum ut odorem. Est autem purpuræ præsertim recens infectæ, ejus odore obruat ac miti- aut bistinctæ, gravis odor.

XLVIII.

Statua Domitiani.

1. Herculis in magni vultus descendere Cæsar
2. Dignatus, Latiae dat nova templa viæ:
3. Quæ Triviæ nemorosa petit dum regna viator,
4. Octavum dominæ marmor ab urbe legit.
5. Ante colebatur votis, & sanguine largo:
6. Majorem Alciden nunc minor ipse colit.
7. Hunc magnas rogat alter opes, rogat alter honores;
8. Illi securus vota minora facit.

VERS. 1. Cæsar non dedi-
gnatus Herculis cultu, vul-
tuque poni, eidem Herculi
templum extruxit in Latia,
hoc est, Appia via.

3. 4. Qua viator petens ne-
mus ingens Dianæ Aricinæ,
in quo illa veluti regnat, co-
liturque; legit octavum lapi-
dem ab urbe. Lapides in pu-
blicis viis ponebātur, in iis-
que scribebatur quot essent
ab urbe passuum millia. pag.

36. *Triviæ.* Pag. 3. *Regna.*
Sacerdos Dianæ Aricinæ vo-
cabatur rex nemorum: erat-
que vulgò servus aliquis fu-
gitivus, qui tandiu regnum
illud obtinebat, dum for-
tior alius fugitivus superve-
niens, eum singulari certa-
mine superasset.

5. 6. Antea colebatur Her-
cules votis hominum, & vi-
ctimarum sanguine. Nunc
ipse se minorem Domitiano
face-

atetur, & eum tanquam esse Domitiano. Vel; *secu-*
na majorem Herculem colit. *rus*, id est: Cùm opes, ho-
 7.8. Hunc (majorem nem- nores, & alia id genus ma-
 pe Herculem, five Cæsarem) joris momenti à Domitiano
 alius opes poscit, alius ho- postulentur, meritò quis-
 nores, alius alia, illi, (mi- que timet; ne illa non impe-
 nori, seu vero Herculi) fa- tret: verùm cùm ab Hercule
 cit quilibet vota minora, res minora dona poscit, parum
 viliores ab eo petit, *securus*, laborat, utrum eadem obti-
 id est, minimè dubitans neat, necne. Vel, facile spe-
 quin Hercules verus & mi- rat se illa consecuturum, cū
 nor, id in bonam partem sint minoris momenti, ac da-
 accipiat; conscius nimirum ri facilè possint, nec ausu-
 se minus posse, inferiorem rum Herculem ea negare.

X L I X.

Herculis statua Domitiani vultum gerens.

1. Alcide, Latio nunc agnoscende Tonanti,
2. Postquam pulcra Dei Cæsaris ora geris,
3. Si tibi tunc isti vultus, habitusque fuissent,
4. Cesserunt manibus cùm fera monstra tuis;
5. Argolico famulum non te servire tyranno
6. Vidissent gentes, sævaque regna pati:
7. Sed tu jussisses Eurysthea, nec tibi fallax
8. Portasset Nessi perfida dona Lichas.
9. Oetæi sine lege rogi securus adisses
10. Astra patris summi, quæ tibi pœna dedit.
11. Lydia nec dominæ traxisses pensa superbæ:
12. Nec Styga vidisses Tartareumque canem.
13. Nunc tibi Juno favet, nunc te tua diligit Hebe:
14. Nunc te si videat Nympha, remittet Hylan.

VERS. 1. 2. O Hercules, quem nunc Jupiter, qui præcipuè in Latio, in Capitolio colitur, meritò agnoscat pro suo filio, cùm ora Domitiani geris. Herculem pro Jovis filio agnoscere negabat Juno: ille ut hoc probaret, orbem peragravit, monstra domuit, &c. Nunc istis opus non erit, inquit Martialis, facilè Jovis filius agnoscèris.

5. *Argolico tyranno*. Eurystheo Argivorum regi. Errat ille Stheneli filius, Persei nepos. Cùm eodem ferè tempore nasciturus esset, atque Hercules Jovis & Alcmenæ filius Juno impetravit à Jove, ut ille alteri imperaret qui prior amborum nasceretur: cumque prior in lucem venturus esset Hercules, fecit ut Eurystheus septimo mense edere-

tur: itaque illi addictus in servitutum Hercules fuit, ac, eo iubente, gravissima in domandis orbe toto montis adiit pericula. Vide Ovid. Metam.

7. *Jussisses Eurysthea*. Imperasses Eurystheo: cum jussisses id facere quod præcepisses. Eurysthea, pro, Eurystheum, græca terminatione posuit.

8. *Nessi dona*. Nessus, unus è Centauris, cum Dejaniram uxorem Herculis abripere tentaret, ab Hercule sagitta confixus est. Nessus moriens & ultionem spirans vestem quandam suo sanguine, qui præsentissimum venenum erat, imbutam, Dejaniræ dedit, futurum affirmans, ut si vestem hanc Hercules indueret, nunquam alterius feminae amore caperetur. Dejanira tunnicam hanc ad virum ferendam dedit Lichæ Herculis servo: vix illam humeris Hercules imposuerat, cum igne sacro & furore correptus, Licham in flumen precipitavit, ipse in rogam,

quem in Oeta monte struxerat, infiluit: Dejanira laqueo sibi fauces fregit.

9. 10. Non fuisset opus tibi rogo, morte, ac supplicio ut fieres immortalis.

11. Hercules Omphale regis Lydorum filia, amore demens, lanam cum eastraxit, & colum tractavit.

12. Cerberum ex inferis eduxit, Eurystheo iubente. Styx palus inferorum est.

13. *Tibi favet*. Juno Herculi recepto in cælum tandem reconciliata, suam filiam, Heben dictam, juventutis præsidem Deam, illi nuptum dedit. Martialis idcirco placatam Herculi Junonem affirmat, quia vultum Cæsaris gereret: aut certe, illi magis quam antea idcirco favere dicit.

14. Hylas puer carus Herculi, ab Nympha Amphidatia raptus est. Nunc, inquit Noster, cum vultu Cæsaris adeo est formosus Hercules, ut ipsum, Hyla remisso & valere jussu, Amphidatia sit amatura.

L.

In clamosum ludimagistrum.

1. Quid tibi nobiscum est ludi scelerate magister,
2. Invisum pueris virginibusque caput?
3. Nondum cristati rupere silentia galli:
4. Murmure jam sævo verberibusque tonas.
5. Tam grave percussis incudibus æra resultant,
6. Causidicum medio cum faber aptat equo.
7. Mitior in magno clamor furit amphitheatro,
8. Vincenti parvæ cum sua turba favet.

Vicini somnum non totà nocte rogamus :

10. Nam vigilare leve est, pervigilare grave.

11. Discipulos dimitte tuos : vis, garrule, quantum

12. Accipis ut clames, accipere ut taceas ?

VERS. 2. *Invisum*. Ob fe-

ulam & plagas .
5. *Tam grave*. Tam gra-

viter, (neutrum pro adje-
ctivo) æra imposita incudi-
bus resonant .
6. Cùm faber ferrarius im-

ponit statuam Caufidici ali-

cujus ex ære facta, equo iti-
dem æreo. Caufidici nobiles
equestri statua sæpe donati
fuere. Juvenalis Sat. 7.

7. *Amphitheatro*. Pag. 4.

8. *Parmæ*. Gladiatori par-

ma instructo . Gladiatores

quidam parma utebantur ,

quos ob eam rem parmula-

rios quoque nuncupabant .
Vulgò Thraces appellaban-

tur . Vide pag. 16. 92. 249.
Sua turba. Populus bene-

volus .

10. *Pervigilare* . Per no-
ctem totam vigilare . Roga-
muste nos vicini tui , ut per
te liceat nobis aliqua saltem
noctis parte dormire ; si to-
ta non licet .

12. *Clames* . Docendo di-
scipulos. Visne tibi dem tan-
tundem pecuniæ , ut quies-
cas & taceas ; quantū à tuis
discipulis accipis, ut te nos-
que clamando defatiges ?

L I.

O mores ! ò tempora .

1. Dixerat, ò Mores ! ò Tempora ! Tullius olim ,

2. Sacrilegum strueret cùm Catilina nefas :

3. Cùm gener, atque focer diris concurreret armis,

4. Mœstaque civili cæde maderet humus .

5. Cur nunc, ò Mores ! cur nunc, ò Tempora ! dicis ?

6. Quòd tibi non placeat, Cæciliane, quid est ?

7. Nulla ducum feritas, nulla est infania ferri :

8. Pace frui certà, lætitiæque licet .

9. Non nostri faciunt, tua quòd tibi tēpora fordēt .

10. Sed faciunt mores, Cæciliane, tui .

VERS. 2. Catilina bellum

civile movit ann. U. C. 690.

Hoc Cicero consul extin-

xit, Vide Salustium, & ip-

sium Ciceronem multis in

locis, ac præcipuè initio

primæ Catilinae, ubi hæc

habet verba. O tempora !

ò mores ! senatus hæc in-

telligit, consul videt, &c.

3. *Gener atque focer*. Pom-
pejus & Cæsar ; filiam enim
Cæsaris duxerat Pompejus .
Exortum est hoc civile bel-
lum anno U. C. 700.

10. Tempora, & nostri mo-
res publicè sunt optimi ; tui
privatim sunt pravi .

L I I.

Leo & aries.

1. Massyli leo fama jugi pecorisque maritus
2. Lanigeri, mirum quâ cojere fide.
3. Ipse licet videas: caveâ stabulantur in unâ,
4. Et pariter focias carpit uterque dapes.
5. Nec foetu nemorum gaudent, nec mitibus herbis:
6. Concordem fatiat sed rudis agna famem.
7. Quid meruit terror Nemees, quid proditor Helles,
8. Ut niteant celsi lucida signa poli?
9. Sidera si possent, pecudèsque feræque mereri:
10. Hic aries altris, hic leo dignus erat.

VERS. I. Leo quidam insignis & famosus è Massylis montibus, (sunt in Africa) & aries, (qui vir gregis à Virgilio dicitur) mirificam inter se amicitiam exercent.

3. Potes frui hoc admirabili spectaculo: accede, contemplare.

5. 6. Glande non vescun-

tur, aut herbis; agna pariter saturantur.

Rudis. Cruda: an tenera potius? *Sic rudem capella foetum hœdum lactentem vocat* Lib. 7. Ep. 26.

7. *Nemees terror.* Leo Nemeæus. Pag. 7. 211.

Proditor Helles. Aries à quo Helle in mare excussa fuit. pag. 282.

L I I I.

A Libero Liberi dona petit.

1. Liber, Amycleâ frontem vittate coronâ,
2. Qui quatis Aufoniâ verbera Graja manu,
3. Clausa mihi texto cùm prandia vimine mittas,
4. Cur comitata dapes nulla lagena venit?
5. Atqui digna tuo si nomine munera ferres,
6. Scis, puto, debuerint quæ mihi dona dari.

VERS. I. O liber (nomen est pugilis) corona donate ob victoriam pugilatu reportatam. Pugilatum exercuere maximè Spartani, eaque laude in primis floruit Pollux, natus Amyclis: A-

myclæ porrò urbs Peloponnesi propè Spartam. pag. 386. De pugilibus. pag. 336.

2. Qui Latinus cùm sis Græcorum ludosexercesarte pari, & laude eadem atque Græci, qui non minus scitè

itè ac valenter pugno ver- & patronis mittebantur .
 eras adversarium , atque Pag. 145.
 aliquis pugil Græcus .
 3. Cùm mihi cibos mittas 5. *Tuo nomine.* Liber enim
 in sportula . Erat illa cala- Bacchum significat . Magna
 thus vimineus in quo dapes quippe in vino libertas, vel
 olim clientibus à dominis potiùs licentia.
 6. *Quæ dona.* Nempe vina.

L I V.

Sutores dilesunt ; egent poeta .

1. Dentibus antiquas solitus producere pelles ,
2. Et mordere luto putre vetùsque solum :
3. Prænestina tenes decepti regna patroni ,
4. In quibus indignor si tibi cella fuit .
5. Rumpis & ardenti madidus crystalla falerno ,
6. Et cœnas domini cum Ganymede tui .
7. At me literulas stulti docuère parentes :
8. Quid cum grammaticis rhetoribùsque mihi ?
9. Frange leves calamos, & scinde Thalia libellos ,
10. Si dare futuri calceus ista potest .

V. 1. *Producere.* Extendere: eas mordicus apprehenden-
 do . *Pelless antiquas.* Soleas
 vetustate detritas, quibus uti
 solent illi veteramentarii .
 2. *Solũ.* Soleã: coriũ durius
 quod calceo subternitur .
 3. Possides in agro Præne-
 stino (Pag. 215.) villam tibi
 legatam à tuo patrono, cujus
 hereditatem captasti: quo in
 agro mirum est & indignũ si
 cellam habuisti antea. Servi
 in cellis, id est, angustis &
 obscuris cubiculis, & angu-
 lis cubabant . Ne tali quidẽ
 cella dignus erat iste tutor .
 5. *Rumpis.* Ita ut nimio

vini pondere frangantur .
Madidus. Ebrius. *Cristalli-
 na.* Scyphos è crystallo .
Falerno. Pag. 39. 119.

6. *Ganymede.* Servo ele-
 gante ac lauto : qualis Ga-
 nymedes fuit, Jovis pincer-
 na . Pag. 33.

7. *Literulas.* Studia hu-
 manitatis, poesim, &c.

8. *&c.* Quid Musas coluif-
 se mihi prodest? si dives est
 tutor cum suis calceis, si tam
 liberales patronos invenit :
 dum ego cum literis, & ca-
 lamis meis, aut avaros, aut
 nullos habeo; egeo & esu-
 rio. *Thalia.* Pag. 183. 326.

L V.

Effigies adolescentis mortui .

1. Effigiem tantũ pueri pictura Camoni

2. Servat, & infantis prima figura manet.
3. Florentes nulla signavit imagine vultus,
4. Dum timet ora pius muta videre pater.

VERS. 1. 2. Hæc imago Camoni mortui, eum exhibet puerili duntaxat cultu, & habitu: qualis infans erat.

3. 4. Pater Camoni nullam imaginem pingi voluit, in qua idem Camonus repræ-

sentaretur, qualis erat cum obiit, nempe florenti, juveniliq; vultu: ne illa imago filium grandiorem, sed mutum & tacitum exhibens, patrum dolorem augeret: maluit puerum quam adolescentem pingi. Vid. ep. 57. infra.

L V I.

Balneum ligneum, thermæ marmoreæ.

1. Non silice duro, structilive cæmento,
2. Nec latere cocto, quo Semiramis longam
3. Babylona cinxit, Tucca balneum fecit:
4. Sed strage nemorum, pineæque compage,
5. Ut navigare Tucca balneo possit.
6. Idem beatas lautus exstruit thermas
7. De marmore omni, quod Carystos invenit,
8. Quod Phrygia Synnas, Afra quod Nomas
- misit,
9. Et quod virenti fonte lavit Eurotas.
10. Sed ligna defunt: subice balneum thermis.

VERS. 1. Cæmentum sunt lapides minutatim cæsi, fragmina faxorum, quæ maxime in fundamentis ædificiorum ponuntur.

2. 3. Babylon urbs Asiæ celeberrima, quam Semiramis latere cocto, quia hæc regio lapide caret, cinxit. Vide Lib. Spect. Ep. 1.

Balneum. Accipit hoc in loco balneum pro receptaculo aquæ frigidæ, thermas pro receptaculo aquæ calidæ. Conveniebat porro ut thermæ fierent lignæ, & ita essent aquis calefaciendis aptiores; balnea verò mar-

morea, quia marmor ligno frigidius est. 6. *Thermas.* p. 5.

7. *Carystos.* Est insulæ Eubææ (Negroponte) oppidum, marmore suo inclytum.

8. *Synnas;* vel Synnada, est urbs Phrygiæ. *Sinada.* *Nomas,* sive Numidia, regio Africæ. Nomades interdum appellantur ipsi incolæ & populi Numidiæ.

9. *Eurotas.* Est fluvius Peloponnesi, propè quem marmor eruitur.

10. Deficiunt ligna quibus thermæ calefiant: ligno utere quo balneum est constructum. *Subice.* Subiice, suppone.

LVII.

Imago adolescentis mortui.

1. Hæc sunt illa mei, quæ cernitis ora Camoni :
2. Hæc pueri facies primaque forma fuit.
3. Creverat hic vultus bis denis fortior annis ,
4. Gaudebâtque suas pingere barba genas ,
5. Et libata semel summos modò purpura cultros
6. Sparferat : invidit de tribus una soror .
7. Et festinatis incidit stamina pensis ,
8. Absentemque patri rettulit urna rogam .
9. Sed ne sola tamen puerum pictura loquatur ,
10. Hæc erit in chartis major imago meis .

VERS. 5. Et purpura, hoc fila, de colu, quam depro-
est, barba purpurea, five perabat, seu celerius evol-
subrufa, semel libata, idest, vebat. *Pensis*. Pag. 206.
detonfa, sparferat summam 8. Et urna retulit Camoni
novaculam; decisa fuerat ossa ejus patri, qui exequiis
acie novaculæ. filii non interfuerat. *Rogum*.
6. *Soror*. Parca. Tres nu- p. 258. *Urna*. Supra, Ep. 24.
merantur. Pag. 206. 220. 303. 10. *Major*. Quia meæ char-
7. Et secuit stamina, seu tæ immortales erunt. p. 3. 60.

LVIII.

Musica in epulis ingrata.

1. Quod optimum sit disputat convivium ,
2. Facunda Prisci pagina :
3. Et multa dulci, multa sublimi refert ,
4. Sed cuncta docto pectore.
5. Quod optimum sit quæritis convivium ?
6. In quod choraules non venit.

VERS. 1. *Ec.* Priscus in- ferit: ego illud optimū con-
gentem, & eruditum librum vivium arbitror, quod suis
scripsit, in quo disputat dapibus seipsū commendat,
quodnā convivium sit opti- neque externis & adscititiis
mum, in eoque libro multa indiget subsidiis, puta, mu-
suaviter, multa splēdidè ac fica, organis, choraule.
magnificè, omnia doctè dis- *Choraules*. Pag. 266.

L I X.

Conjugum par egregium.

1. Funera post septem nupsit tibi Galla virorum,
2. Picentine, sequi vult puto Galla viros.

VERS. 1. 2. Galla venefica, sortem, quia tu illam inter-
 post septem funera virorum fices, ut ipsa viros inter-
 fuorum à se occisorum, tibi fecit: es enim in uxoribus
 venefico & parricidæ nup- tollendis æquè versatus, at-
 sit, ò Picentine: vult, opi- que illa in viris enecandis.
 nor viros sequi, id est, mori, Est huic Epigramma simile
 & virorum suorum experiri lib. 8. Pag. 396.

L X.

Familia Principis.

1. Oderat ante ducum famulos turbamq; piorum,
2. Et Pallatinum Roma supercilium:
3. At nunc tantus amor cunctis, Auguste, tuorum;
4. Ut sit cuique suæ cura secunda domus.
5. Tam placidæ mentes, tanta est reverentia vestri,
6. Tam pacata quies, tantus in ore pudor.
7. Nemo suos (hæc est aulæ natura potentis)
8. Sed Domini mores Cæsarianus habet.

VERS. 2. *Pallatinum su-* libertus, Cæsaris, habet suos
perculium. Aulicorum fa- mores, sua vitia: sed ipsius
 stum, impotentiam, &c. Imperatoris virtutes. Ita fit
 4. Ut cuique major fami- cum Imperator summam in
 liæ tuæ cura & amor sit aula sua auctoritatem obti-
 quàm suæ. net: cum suos fingit sibi, ac
 7. 8. Nemo Cæsarianus, regit; non à suis regitur,
 id est, domesticus, comes, fingiturque.

L X I.

In criticum.

1. Lector & auditor nostros probat, Aule, libellos:
2. Sed quidam exactos esse poeta negat.
3. Non nimium curo; nam cœnæ fercula nostræ
4. Malim convivis quàm placuisse coquis.

VERS. 1. Quicumque meos dum ab aliis leguntur, au-
 libellos sive legunt, sive, diunt: eos probant.

2. Ta-

2. Tamen poeta quidam, vivio magis spectandum est, cuius nomen consultò reticeo, ait illos esse parum accuratos, & emendatos.

4. *Coquis*. Criticum istum cōparat coquo, lectores verò, convivis. Ut enim in cōvivis, quid convivis placeat, quàm quid postulèt artis coquinariæ scita: sic in libris serviendum est lectoris palato magis, quàm iis quæ vulgò traduntur, artis regulis.

L X I I.

In decoctorem.

1. Dixerat astrologus perituum te citò, Munna,
2. Nec, puto, mentitus dixerat ille tibi.
3. Nam tu dum metuis, ne quid post fata relinquas;
4. Hausisti patrias luxuriosus opes.
5. Bisque tuum decies non toto tabuit anno:
6. Dic mihi, non hoc est Munna, perire citò?

VERS. 5. Et bis decies, id est, sine opibus enim vita vitalis est, vices centena millia non est. *Tabuit*. Dilapsum festertium, non toto anno est, instar nivis, quæ ad consumpsisti. Est summa librarum Turonens. 200000. solis aspectum liquitur, & contabescit. *Tuum*. Tibi à patre relictum.

L X I I I.

Recitatores tacere iussi.

1. Inter tanta tuæ miracula, Cæsar, arenæ,
2. Quæ vincit veterum munera clara ducum,
3. Multum oculi, sed plus aures debere fatentur
4. Se tibi, quod spectant, qui recitare solent.

Vetuit Domitianus ne Romani equites operam in theatro recitandis carminibus, & agendis fabulis darent: hoc edictum laudat. Multum tibi debent oculi nostri, quos pascis tam splēdidis spectaculis: sed plus aures nostræ, quia nobilissimos equites recitantes amplius non audient: quia erant spectatores equites, qui ante actores erant. Simplicius exponi potest de poetis sua carmina molestè recitantibus: qui dum spectandis ludis ipsi quoque detinebantur, aures auditorum non defatigabant. Eo nos onere, inquit Martialis, liberasti; spectant ludos poetæ, qui nos recitando solebant enecare. *Arenæ*. Pag. 9. *Munera*. Ludos scenicos, gladiatorios, &c. Vide Librum Spect.

L X I V.

Libros amico mittit.

1. Cùm tua sacrilegos contra, Norbane, furores
2. Staret pro domino Cæsare sancta fides:
3. Hæc ego Pieriâ ludebam tutus in umbra,
4. Ille tuæ cultor notus amicitiae.
5. Me tibi Vindelicis raptum narrabat in oris,
6. Nescia nec nostri nominis Arctos erat.
7. O quoties veterem non inficiatus amicum
8. Dixisti: meus est iste poeta, meus!
9. Omne tibi nostrum, quòd bis trieteride junctâ
10. Ante dabat lector, nunc dabit auctor opus.

VERS. 1. Cùm tua fidelitas, ò Narbone, Domitiani partes tueretur contra furorem L. Antonii Saturnini: De illo vide plura pag. 184.

3. Ego isthæc epigrammata, hos libellos, componebam. *Pieria*. Pag. 350.

Umbra. Otio; umbrosis Parnassi silvis.

5. Arctos narrabat tibi Vindelicis in oris degenti, me esse raptum, idest, mortuum: & illa licet tam difflita regio, nomen meum non ignorabat. Sententia est: audiebas nuper, cùm

in arctoïis, sive in septentrionalibus terris esses, me tibi fato ereptum fuisse. Vindelici erant populi Germaniæ, intra Danubium, Oennum, & Rhætiam. Nunc *la Baviera, la Souabe, &c.*

6. *Arctos*. Pag. 13. 184.

Non inficiatus. Non negans, nō erubescēs me inter veteres amicos numerare.

9. Omnia mea carmina quæ per sex annos scripta, plerique tibi legebant, offerebantq; meo nomine, cuncta jam ipse offero.

Trieteride. Pag. 294.

L X V.

Fictus morbus.

1. Languidior nostri si quando est Paullus Atili,
2. Non se, convivas abstinet ille suos.
3. Tu languore quidem subito, fictoque laboras
4. Sed mea porrexit sportula, Paulle, pedes.

VERS. 1. Paullus, ille a-|bertus, si quando leviter a-
micus Atilii nostri, aut li-|grotat, non se abstinet cibo
sed

ed convivas suos, non eos vocat ad cœnam, nullas ip-
sis dapes, nullam sportulam impertitur.

3. O Paulle noster, tu fingis morbum, & tuos clientes à conviviis repellis: heu! dum fingis te ægrota-

re, mea sportula non levi morbo, non ficta, sed vera morte conficitur: perit mihi, à te non datur. Porrigere pedes mortui dicuntur cum efferuntur, cum versis in publicum pedibus, ad januam deponuntur.

L X V I.

Consolatio de morte filii.

1. Festinata fui gemeret cum fata Severi
2. Silius, Aufonio non semel ore potens,
3. Cum grege Pierio mœstus Phœbòque querebar:
4. Ipse meum flevi, dixit Apollo, Linon:
5. Respexitque suam, quæ stabat proxima fratri,
6. Calliopen, & ait; tu quoque vulnus habes.
7. Adspice Tarpejum, Pallatinumque Tonantem:
8. Ausa nefas Lachesis læsit utrumque Jovem.
9. Numina cum videas duris obnoxia fatis,
10. Invidiâ possis exonerare Deos.

V. & R. S. 1. 2. Cum Silius fletet immaturam mortem Severi unius è duobus suis liberis. De Silio facta mentio pag. 187. 350.

2. Qui sæpius ob eloquentiæ latinæ laudem celebratus fuit. Vel, qui orator bonus æquè ac poeta est.

3. Grege Pierio. Musis, pag. 350.

4. Linon. Fuit Apollinis filius Græca est inflexio, pro, Linum. Is autem Linus ab Hercule occisus fertur. Virg. ecloga 4. vers. 55.

5. Fratri. Apollini.

6. Vulnus habes. Desles mortem filii tui Orphei.

7. Tarpejum Tonantem. Jovem Capitolinum, cujus

fili periere, putà Sarpedon in bello Trojano, &c. De voce *Tarpejus* diximus, pag. 206. 349.

Pallatinum Tonantem. Domitianum. Pag. 232. Is amisit etiam filium. De quo est Ep. 3. Lib. IV.

8. *Lachesis*. Pag. 206.

9. 10. Potes jam desinere de Superis queri: noli jam eos accusare, quasi, hominum odio, liberos parentibus eripiant: siquidem suos ipsi liberos à Parcis, & fato sibi ereptos lugent. Aliquem onerare invidiâ facti alicujus, est, eum propterea in odium vocare; contra est, exonerare invidiâ.

L X V I I.

Testis ebrius.

1. Septem post calices Opimiani,
2. Denso cum jaceam triente blæsus,
3. Adfers nescio quas mihi tabellas:
4. Et dicis, modò liberum esse jussi
5. Nastam (servulus est mihi paternus)
6. Signa. Cras meliùs, Luperce, fiet:
7. Nunc signat meus annulus lagenam.

VERS. 1. *Opimiani*. Subaudi, *vini*. De illo consule pag. 43.

2. *Triente*. Vase quatuor cyathos capiente. Pag. 44.

Blæsus. Balbutiens, subebrius.

3. *Affers &c.* Affers mihi libellum obsignandum, in quo profiteris Nastam quendam, unum è tuis servis, à te donatum esse libertate. Non est tempus obsignandi; ea res hominem sobrium postulat.

6. *Signa*. Testis esto, & signum tuum annulo appone, unde agnoscatnr iste Nastam jure ac more manu- missus fuisse.

7. In convivio non utor annulo ad signanda testamenta, aut alios id genus libellos; sed ad lagenas obsignandas, ne à servis exhauriantur. Os lagenæ obturabant vulgè pice, cui signum annulo imprimebant, ita ut, nisi effracto signo, aperiri lagena non posset.

L X V I I I.

Beneficia beneficiis alenda.

1. Dum me captares, mittebas munera nobis:
2. Postquam cepisti, das mihi, Rufe, nihil.
3. Ut captum teneas, capto quoque munera mitte
4. De cavea fugiat ne malè pastus aper.

VERS. 1. *Captares*. Amicitiam meam coleres, opibus inhians & hereditati.

2. *Cepisti*. Bonis potitus es meis: extorsisti ut in meo testamento heredem te

scriberem.

4. Ne ego mutem testamentum, & alium heredem scribam: instar feræ, quæ malè à domino pasta, fugit. *Cavea*. Pag. 53.

L X I X.

Poeta extemporalis.

1. Lege nimis durà convivam scribere versus

2. Co-

2. Cogis , Stella: licet scribere , nempe malos.

Jubes me facere versus in convivio: faciam sanè, at malos: hoc distichum habebis. Bona carmina fieri, nisi à sobrio, & sumpto ad con-
gitandum, scribendumque spatium, vix possunt. Horat. Lib. I. Serm. Sat. 4.

L X X.

Ad amicum , ut valetudinem curet .

1. Sic in gramine floreo reclivis ,
2. Quà gemmantibus hinc & inde rivis
3. Curvâ calculus excitatur undâ;
4. Exclusis procul omnibus molestis ,
5. Perfundas glaciem triente nigro ,
6. Frontem sutilibus ruber coronis :
7. Infamem nimio calore Cypron
8. Observes , moneo , precorque , Flacce ,
9. Messes area cùm teret crepantes ,
10. Et fulvi juba sæviet leonis .
11. At tu , diva Paphi , remitte nostris
12. Illæsum juvenem , remitte votis ,
13. Sic Martis tibi serviant Kalendæ ,
14. Et cum thure , meròque , victimàque
15. Libetur tibi candidas ad aras
16. Sectâ plurima quadra de placentâ .

V. 1. *Ecce.* Quàm opto ut genio indulgeas , ac epulis , in floreo gramine &c. tam hortor te , moneoque ut ab æstu nimio caveas. Degebat Flaccus iste in insula Cypro, caloribus æstivis infesta , quos ut caveat, illû hortatur. & vinum glacie. Aliquando nivem superaddebant vino, seu glaciem; aliquando implebant calicem nive, eamque vino sensim superfuso solvebant. Itaque libenter hic legam cum Grutero, & Sriverio, *perundas*, id est, frangas, diluas, excaves: per-
tunditur enim nix, dum ex alto vinum in ipsam decidit, ut guttæ stillatim decidêtes lapidem cavant. Pag. 269. De triente dictum supra, ep. 67.
3. *Calculus.* Lapillus, quales in rivulis protruduntur. 6. *Sutilibus.* Philyra consutis: *Ruber.* Coronatus rubris è rosa fertis.
Excitatur. Emovetur, impellitur. *Curva.* Intumescête. 7. *Cypron.* Insulam è regione

gione Ciliciæ, in mari Carpathio; *Cypro*.

8. *Observe*. Vites, fugias.

9. *Crepantes*. Siccas.

10. *Leonis*. Pag. 273.

11. *Diva Paphi*. Venus, Paphus oppidum est Cypri, Veneri sacrum.

13. Id si feceris, opto ut sæper colaris Martiis Kalēdis. Martiæ Kalendæ feminis

erant sacræ, ut dixi jam in ultimo ep. l. 5. atq; adeò Veneri. Tū Venus amica Marti fuit, à quo Martius mēsis nomen habet. *Kalendæ*. P. 216.

16. *Quadra*. Vide Lib. 6. Ep. 51. *Placentia*. Pag. 260. *Libetur*. Sacrificetur.

Candidas. Diis superis candidæ aræ ponebantur; inferis nigræ.

LXXI.

Domitiani conviva.

1. Ad cœnam si me diversa vocaret in astra
2. Hinc invitator Cæsar, inde Jovis:
3. Astra licet propius, Pallatia longius essent,
4. Responso ad Superos hæc referenda darem:
5. Quærite, qui malit fieri conviva Tonantis;
6. Me meus in terris Jupiter ecce tenet.

VERS. 1. *Diversa*. Semota procul à terris, & disjuncta.

5. Quid esset cenare apud Jovem, explicui pag. 108.

LXXII.

Servitutis commoda.

1. Quæ mala sint domini, quæ servi cōmoda nescis,
2. Condyle: qui servum te gemis esse diu.
3. Dat tibi securos vilis tegeticula somnos:
4. Pervigil in plumā Cajus ecce jacet.
5. Cajus à primā tremebundus luce salutat
6. Tot dominos: at tu, Condyle, nec dominum
7. Quod debes, Cai, redde, inquit Phœbus, & illinc
8. Cinnamus: hoc dicit, Condyle, nemo tibi
9. Tortorem metuis? podagrā, cheragrāque secatur
10. Cajus, & mallet verbera mille pati.

VERS. 3. *Tegeticula*. Exigua teges, storea.

4. *Cajus*. Tuus dominus. *Pervigil*. Somni expers.

6. *Dominos*. Patronos suos, iudices &c. *Nec dominum*.

audi, *salutas*.

7. 8. *Phœbus, Cinnamus*. Duo fœneratores, aut creditores.

9. *Tortorem*. Si quid peccassent servi, vapulabant lorario, vel carnifice. *Cheragra*. Pag. 84.

L X X I I I.

Certus cyathorum numerus .

1. Addere quid cessas puer, immortale Falernum?
2. Quadrantem duplica de seniore cado.
3. Nunc mihi dic, quis erit, cui te, Calocisse, Deorū
4. Sex jubeo cyathos fundere? CÆSAR erit.
5. Sutilis aptetur decies rosa crinibus, ut sit
6. Qui posuit sacræ nobile gentis opus.
7. Nunc bis quina mihi da pocula, fiat ut illud
8. Nomen, ab Othrysiō quod Deus orbe tulit.

VERS. I. *Addere.* Superioribus cyathis. *Falernum.* Pag. 39. *Immortale.* Multos enim annos vivebat, & vim suam retinebat hoc vinum.

2. *Quadrantem.* Pag. 44. Vas continens tres cyathos.

3. Quis ille Deorum est, ò Calocisse, (nomen est servuli) cujus in honorē sex misceri mihi à te jubeo cyathos? Cæsar est; in Cæsaris nomine sex litterę sūt, CÆSAR: ac toties bibere solebāt quot essēt litterę in ejus nomine, cujus in honorem biberent.

5. *Sutilis.* Confuta & colligata filo aliquo.

6. Ut respondeat numerus coronarum, atque cyathorum, qui post unamquamq; coronam capiti impositam haurientur, numero litterarum, quibus constat Domitiani nomen, qui Domitianus. Flaviæ genti templum posuit. De illo templo vide Ep. 2. hujus Libri.

7. Alios decem rursus cyathos da.

8. *Nomen.* Germanicus. Id sibi nomen cur Domitianus, adsciverit, dixi pag. 230.

Othrysiō. Septentrionali. Pag. 323. *Deus.* Domitianus. Pag. 321.

L X X I V.

Pro felle, mel.

1. Santonica medicata dedit mihi pocula virga,
2. Os hominis! mulsam me rogat Hippocrates.
3. Tā stupidus nunquam nec tu, puto, Glauce, fuisti,
4. Chalcea donanti, Chrysea qui dederas.
5. Dulce aliquis munus pro munere poscit amaro?
6. Accipiat; sed si potat, in elleboro.

VERS. I. Hippocrates mihi egrotanti dedit temperatam & conditam Santonica virgā, id est, frutice, positionem medicā. Absinthium indicat, quod nascitur ex-

qui-

quisitum apud Santonas in Gallia *la Saintonge*. Estque herba amarissima.

2. *Os hominis*. O impudentia hominis singularem! qui à me, loco mercedis, mulsi cadum petat.

Mulsum. Est vinum melle conditum, atque adeò dulcissima potio.

3. *Chalcea*. *Χάλκη*, ærea: *Χρύσεα*, aurea. Glaucus, ut est apud Homerum Libro 5. *Iliad.* arma sua aurea, cum

æreis Diomedis permutavit.

Hoc alludens Noster innuit.

6. Accipiat sanè mulsum quod poscit, sed ea lege ut potet, ut bibat simul elleborum, quo purget suam insaniam, qui ita desipit, ut me permutationem hanc facturum esse crediderit. Elleborum est herba insignem purgandi cerebri vim habens: nascebatur optimum in insula Anticyra. Elleborum bibere infani jubebantur.

L X X V.

Medicus fur ingeniosus.

1. Clinicus Herodes trullam subduxerat aegro:

2. Deprensus dixit; stulte, quid ergo bibis?

Herodes medicus ex eorū genere quos Clinicos vocāt, trullam argenteam (vas portoriū est) egro furatus erat: deprensus in furto, finxit se non furari velle trullam, sed eā aegroto subducere, ne biberet, ac statim increpare cæpit aegroti intemperantiam: egonè utte bibere ac valetudinem affligere patiar! Non feram, trullam ipsam tibi auferam. De clinicis dictum Libro 1. Ep. 29.

L X X V I.

In invidum.

1. Rumpitur invidiā quidam, carissime Juli,

2. Quòd me Roma legit, rumpitur invidiā.

3. Rumpitur invidiā, quòd turba semper in omni

4. Monstramur digito; rumpitur invidiā.

5. Rumpitur invidiā, tribuit quòd Cæsar uterque

6. Jus mihi natorum; rumpitur invidiā;

7. Rumpitur invidiā, quòd rus mihi dulce suburbe est,

8. Parvāque in urbe domus; rumpitur invidiā

9. Rumpitur invidiā, quòd sum iucundus amicis

10. Quòd conviva frequens; rumpitur invidiā

11. Rumpitur invidiā, quòd amamur, quòd que probamur:

12. Rum-

12. Rumpatur quisquis rumpitur invidiâ.

VERS. 6. Jus trium libe-
rum quodnam esse dixi
b.2. Epig.66.67.
7. *Res sub urbe*. Suburba-
villa.

12. Pergat sanè nobis in-
videre, crepet ac disrum-
patur invidia: fiat infelix
nostra felicitate.

LXXVII.

Perfidus caupo.

1. Vindemiarum non ubique proventus
2. Cessavit, Ovidi: pluvia profuit grandis.
3. Centum Coranus amphoras aquæ fecit.

Non ubique cessit infeli- sed vini adeo diluti & insul-
ter vindemia ob crebros si, ut aqua verius quàm vi-
mbres. Pluvia vindemiæ num dici possit: quod tamen
profuit: nam Coranus cen- non minori pretio diven-
tum totas fecit amphoras, det, quàm si esset optimum.

LXXVIII.

Liber ab auctore ipso datus.

1. Marcus amat nostras Antonius, Attice, Musas,
2. Charta salutatrix si modò vera refert;
3. Marcus Palladiæ non inficianda Tolosæ
4. Gloria, quem genuit pacis alumna quies.
5. Tu qui longa potes dispendia ferre viarum,
6. I, liber, absentis pignus amicitiae.
7. Vilis eras, fateor, si te nunc mitteret emptor:
8. Grande tui pretium muneris auctor erit.
9. Multùm, crede mihi, refert, an fonte bibatur
10. Qui fluit, an pigro quæ stupet unda lacu.

V.2. Si ipse mihi non blan- nit eum longè dissimilè ef-
ditur, si vera narrat, M. An- se M. Antonio Triūviro, qui
tonius in iis quas ad me scri- belli civilis dira fax fuerat
bit epistolis, quibus me ut (p.272.) Aut Antonio Satur-
amicum salutat identidem. nino, qui seditiones gravissi-
3.4. Dignus qui Tolosæ, mas accenderat, (p.184.) Is
(est urbs Galliæ) ubi studia enim de quo agitur, M. Anto-
pacis vigent ac litteræ, civis nius Primus, Vespasianum
dicatur; quippe amās quie- in primis adjuvit ad cape sē-
tis ac pacis, adeo ut ab ipsa dum imperium: & ad bella
quiete genitus videatur. In- quibus orbis terrarum labo-
rabat

rabat ob Galbæ, Othonis, mendatio major, & gratia
& Vitellii factiones, componenda. Tacit. Lib. II. Hist.

4. *Alumna*. Nutricula, vel filia.

5. *Dispendia*. Incommoda, sumptus.

7. *Eras*. More Græcorum dixit eras, pro, esses.

8. Ab auctore mittente suum librum accedet com-

muneri.
9. 10. Per magni interest ad bonitatem aquæ, utrum bibatur ex ipso, qui semper fluit, ac movetur, fonte: an è lacu. Fons enim semper est purior. Tum aqua motu viget, ac fit salubrior. Sic longè melior est liber ab auctore ipso datus. Stupet. Languet: stagnat.

L X X I X.

Valere patronum jubet.

1. Denariis tribus invitas, & manè togatum

2. Observare jubes atria, Bassæ, tua:

3. Deinde hæerere tuo lateri, præcedere sellam,

4. Ad viduas tecum plus minus ire decem.

5. Trita quidem nobis togula est, vilisque, putrisque

6. Denariis tamen hanc non emo, Bassæ, tribus.

VERS. 1. *Denariis tribus*.

Denarius primò decem assibus, postea 12. æstimatus est: respondet octo solidis Turonensibus, ut Galli vocant. Itaque denarii tres assibus 24. Francicis æstimantur: quæ ferè summa erat sportulæ, ut diximus sæpius.

Invitas. Me, ut te colam, affecter, deducam, &c.

2. *Observare*. Assidere tuis foribus, ut observem quâdo evigilabis, prodibis, &c.

3. *Sellam*. Lecticam. Pag.

157. 161.

4. *Viduas*. Quarum hereditates, salutando illas, visitandoque, captas.

6. Plus impendii, & damni, quàm lucri facio: consumo enim togam, dum te invito & affector, quæ non constat tribus duntaxat denariis, sed multò pluribus.

Vide pag. 193. simile epigramma. Togati clientes erant, ut dixi pag. 55.

L X X X.

Domitianum Herculi anteposit.

1. Appia, quâ simili venerandus in Hercule Cæsar

2. Consecrat, Aufoniæ maxima fama viæ,

3. Si cupis Alcidiæ cognoscere facta prioris,

4. Disce. Lybin domuit: aurea poma tulit.

5. Peltatam Scythico discinxit Amazona nodo:

6. Addidit Arcadio terga leonis apro.

7. *Æri-*

7. Æripedem silvis cervam, Stympthalidas undis
8. Abstulit: à Stygia cum cane venit aqua.
9. Fecundam vetuit reparari mortibus Hydram.
10. Hesperias Tusco lavit in amne boves.
11. Hæc minor Alcides: major quæ gesserit, audi,
12. Sextus ab Albanà quem colit arce lapis.
13. Afferuit posseffa malis Pallatia regnis:
14. Prima suo gessit pro Jove bella puer.
15. Solus Juleas cum jam retineret habenas
16. Tradidit, inque suo tertius orbe fuit.
17. Cornua Sarmatici ter perfida contudit Istri:
18. Sudantem Geticà ter nive lavit equum.
19. Sæpe recusatos parcos duxisse triumphos,
20. Victor hyperboreo nomen ab orbe tulit.
21. Templà Deis, mores populis dedit, otia ferro,
22. Altra suis, cælo sidera, ferta Jovi.
23. Herculeum tantis numen non sufficit actis:
24. Tarpejo Deus hic commodet ora patri.

VERS. I. 2. O Appia via, quam consecrat, sacram, sanctiorem, facit Cæsar Domitianus colendus sub imagine Herculis, in templo nuper ædificato. Quæ imago & statua, quod templum, est fama tua, id est, ornamentum tuum maximum. Appia via Romà Brundisium usq; pertinebat: eam silice straverat Clodius Appius cæcus; hinc illi nomen. Eam hoc in loco Martialis vocat *Ausoniam viam*, quia viarum latinarum primaria & quasi regina erat. *Ausonia*. pag. 8.

4. *Libyn*. Afrum. Nempe Antæum gigantem Africæ, qui cum esset terræ filius, quoties humum corruens tangebatur, toties exurgebat valentior, matre ipsum reficiente. Eum Hercules sublimem tenens, præfocavit. Pag. 270.

Aurea &c. Ex horto Hesperidum Atlantis filiarum, poma aurea sustulit, interfecto dracone pervigili, qui ea servabat. pag. 17.

5. Hippolytæ Amazonum reginæ bello victæ detraxit militare cingulum, five balteum loro & nodo revinctum. Pelta est clypei lunatigenus. Menalippe fuit alia earumdem Amazonum regina, quam idem Hercules vicit.

Scythico. Scythiam incoluerunt Amazones propè fluvios Tanaim & Thermodontem. Erant virgines bello assuetæ: utebantur maxime arcu, quem ut commodius torquerent, dexteram sibi mamillam oburebant: unde factum illis nomen ab *αprivante* seu *ἀνὸν*, sine; & *μαζὸς*, mamma: *ἀμαζών*, mamma carens.

6. Ad aprum in Erimantho monte Arcadiæ cæsum, adjunxit victoriam de Leone Nemæo. Pag. 8. 21.

7. Cerva quædam Dianæ sacra, in Monte Mænaloe erat, incredibili velocitate prædita, ita ut non carnos, sed æreos habere pedes videretur; quam idcirco vocabant *aripedem*: hanc affecutus Hercules cepit.

Stymphalidas. Proditum fabulis est, illas volucres fuisse humana præditas forma, instar Harpyiarum, & humanis carnibus vesci solitas, ad lacum Stymphalum in Arcadia. Inde illas Hercules amovit, ac sagittis petiit; aut ænei crotali strepitu, ut quidam malunt, fugavit. Pro *undis*, aliquot exemplaria præferunt *Asiris*, quia Hercules Stymphalidas volantes dejecisse ab ipsis nubibus dicitur.

8. *Cane*. Cerbero.

9. *Hydræ*. Lege Libr. Spect. Epig. 25.

10. *Boves*. Geryonis Hispaniæ regis. pag. 270.

Hesperias. Hispania vocata est Hesperia, à stella Hespero, seu Vespero, quia est ad occidentem posita. *Lavit &c.* Vaccas victi Geryonis abactas, in Italiam duxit, atque in Tiberi lavit. Tiberis è Tuscia five Etruria fluere incipit. Pag. 332.

11. *Minor*. Verus, five Alcides. *Major*. Domitianus. Vide supra. Ep. 48. 49.

12. Quem homines sub Herculis imagine colunt in templo quod ipse condidit, sexto lapide (pag. 36.) seu milliaro ab Albana villa.

De qua consule pagin. 177.

13. A Vitellio imperium per scelus adeptus; seu à Vitellianis occupata palatia, id est, domum imperatoriam, in libertatem quasi vindicavit.

14. Eodem bello Vitelliano Capitolium tutatus est, contra furorem perduellium.

15. Cùm solus, cæso Vitellio, imperium Romæ administraret, & habenas orbis terrarum regeret: (vocat Juleas, quia C. Julius Cæsar ab Julo Æneæ filio sic appellatus, primus imperium invasit) eas tamen, quas retinere poterat, suo patri, Romam ex oriente venienti, tradidit sponte, & in orbe Romano, quem suum dicere poterat, cui poterat imperare, voluit præmodestia esse tertius tantum, & patri, fratrique decedere. Vespasianus enim solus imperavit, ac post illum solus Titus, cui Domitianus, ejus frater natum minor, successit, qui solebat jactare, patri se & fratri imperium dedisse.

17. Ad Istrum, five Danubium, (pag. 231. 222.) ter vicit: bis in Dacia, semel in Sarmatia. Cur dentur fluvii cornua, vide Ep. 7. Libri 7.

18. *Getica*. Pag. 302. 320.

19. 20. *Domitianus de Catagis, Dacisque post varia prælia duplicem triumphum egit. De Sarmatis lauream modè Capitolino Jovi retulit. Ita Svet. cap. 6. Sarmatis igitur victis, triumphum recusavit, & rejecta triumpho pompa, Germanici duntaxat*

et nomen sumpsit. *Hyper-*
eo. Sarmatico, septen-
 tionali. Pag. 179. *Parcus*
exisse. Locutio est græca;
 est, abstinens à ducendis
 triumphis, eos per mode-
 stiam recusans.

21. *Deis*. Jovi, Herculi,
 &c. *Mores*. Vide pagin. 282.
Epig. 3. Lib. 6. Otia. Pacem,
 bellis compositis.

22. *Suis*. Patri, fratri, u-
 xori, quos in numerum Deo-
 rum retulit, ac veluti cælo
sidera nova, intulit.

23. *Serta*. Laurum Sar-
 maticam. Vide supra, v. 19.

24. Minor est Hercules
 quam ut tot rebus præclare

gerendis par sit.

25. *Hic Deus*. Domitianus.
 Sua Cæsar potius ora Jovi
 commodet: imponat statuæ
 Jovis suum vultum, ut cola-
 tur sub Jovis imagine me-
 lius, quam sub imagine Her-
 culis, quem tanto interval-
 lo superat. Vel: Hercules
 non sufficit tot rebus præcla-
 re gestis, vincitur à Domi-
 tiano: itaque *Deus hic* nem-
 pe Hercules commodet ora
 sua patri Tarpejo, nempe
 ipsi Domitiano, qui alter
 Jupiter est. Ambiat Domi-
 tiani vultu conspici & coli.
Tarpejo. Capitolino pag.
 205. 349.

L X X X I.

Nihil debens.

1. Quadringentorum reddis mihi, Phæbe, tabellas;
2. Centum da potius mutua, Phæbe, mihi.
3. Quære alium, cui te tam vano munere jactes:
4. Quod tibi non possū solvere, Phæbe, meū est.

VERS. 1. O Phæbe, (no-
 men est fœneratoris, vel
 creditoris alicujus) reddis
 mihi tabellas & syngraphā
 meam, qua testabar me à te
 accepisse sestertia 400. (ef-
 ficiunt libras, seu Franci-
 cos 40000.) rectius faceres
 & liberalius si centum se-
 stertia mutua (libras 10000.)

mihi dono dares.

3. 4. Noli putare te libera-
 lem esse, remittendo & do-
 nando mihi tot sestertia:
 quære alium à quo istam li-
 beralitatis laudem, colligas.
 Nihil mihi das, nihil tibi
 debeo, quia non possum sol-
 vere tantam summam. Est
epig. simillimum pag. 101.

M. VAL. MARTIALIS

EPIGRAMMATUM.

LIBER DECIMUS.

EPIGRAMMA I.

Liber brevis.

1. **S**I nimius videor, feràque coronide longus
2. Esse liber: legito pauca, libellus ero.
3. Terque quaterque mihi finitur carmine parvo
4. Pagina: fac tibi me quam cupis esse brevem.

VERS. I. *Coronide*. Finetur finiri pagina, quot in ne. Coronis est nota quædam, five ornatus, operi ea continentur epigrammata. absoluto additus, quo totum opus quasi coronatur. Hinc adagium, *Coronidem imponere*, id est, finire.

4. *Quàm cupis*. Quantum cupis: tamen brevis quàm volueris: epigrammate uno duntaxat perlecto, poteris finem libro imponere.

3. *Ter &c.* Toties vide-

I I.

Soli libri non moriuntur.

1. Festinata prior decimi mihi cura libelli
2. Elapsum manibus nunc revocavit opus.
3. Nota leges quædam, sed limâ rasa recenti;
4. Pars nova major erit: lector, utrique fave
5. Lector, opes nostræ; quem cum mihi Romæ dedisset,
6. Nil tibi quod demus majus habemus, ait.
7. Pigra per hunc fugies ingratae flumina Lethes

8. Et

8. Et meliore tui parte superstes eris.
 Marmora Messalæ findit caprificus, & audax
 10. Dimidios crispi mulio ridet equos.
 11. At chartis nec furta nocent, nec sæcula præfunt;
 12. Solaque non norunt hæc monumenta mori.

VERS. 1. Ordo est: cura
 primalibelli decimi eden-
 di, nimis festinata, revoca-
 vit opus elapsum mihi ma-
 nibus: hoc est, Ego qui cu-
 ram & laborem in hoc de-
 cimo libro cum primùm fa-
 ctus est, sive editus, posue-
 ram nimis festinanter: cura-
 vi ut idem liber, qui mihi
 velut è manibus erat elap-
 sus, revocaretur ad limam.
Curæ prior. Dicuntur vulgò
 curæ secundæ esse meliores
 & sapientiores.

3. *Nota.* Jam edita *Lima.*
 Vide super hac voce p. 278.
Utrique. Partim jam editæ &
 illiquæ recens addita est:
 veteribus versiculis emen-
 datis & novis adjectis de in-
 tegro.

5. *Opes nostræ.* O Lector,
 quem ego si candidum nan-
 ciscor, satis me beatum &
 divitem puto. Cujus favo-
 re vivo & regno.

Ait. Roma, cum te mihi,
 o Lector, daret.

7. Ille tuum nomen ab o-
 blivione vindicabit: dona-

bitte immortalitate.

Lethes. Pag. 344.

8. *Meliore parte.* Ingenii
 fama.

9. Marmoreas edes Messa-
 læ vetustas evertet, subna-
 scentibus inter lapides ca-
 prificis, & eos emoventibus.

Messalæ. Pag. 372. *Caprifi-
 cus.* Est silvestris ficus, nun-
 quam maturescens: è muris
 veteribus erumpit, eosque
 dissiicit. pag. 204.

10. *Dimidios equos.* Sta-
 tuas equestres; vel, equos
 quadrigis lapideis junctos
 altera parte annis exesa di-
 minutos.

Crispi. Pag. 206. *Mulio.*
 Ponitur hic pro quolibet è
 vulgo.

11. *Furta.* Quibus opes
 furripiuntur. *Præfunt.* Im-
 perant: chartæ, libri, sunt
 extra jus & imperium vetu-
 statis. Vide Ovid. Lib. ult.
 Metam. Horatium nostrum
 od. 7. & 8. Lib. 4. Legunt qui-
 dam, & *sæcula præfunt.*
 Earum pretium vetustas au-
 get.

III.

Scriptor innoxius.

1. Vernaculorum dicta, sordidum dentem,
 2. Et foeda linguae probra circulatricis,
 3. Quæ sulphurato nolit emptum ramento
 4. Vatiniæ proxeneta fractorum,
 5. Poeta quidam clancularius spargit;

6. Et vult videri nostra: credis hoc, Prisce,
7. Voce ut loquatur psittacus coturnicis?
8. Et concupiscat esse Canus ascaules?
9. Procul à libellis nigra sit meis fama,
10. Quos rumor albà gemmeus vehit pennà.
11. Cur ego laborem notus esse tam pravè,
12. Constare gratis cùm silentium possit?

Ordo sententiæ totius ducendus est à versu 5. Poeta quidam occultus, & sine nomine, spargit nescio quæ carmina plena jocis illiberalibus, & sordida maledicentia, & ea sub nostro nomine, tanquam essent nostra, circumfert.

VERS. 1. *Dicta vernaculorum*. Sales ineptos, verba scurrilia. De vernis, seu vernaculis lege epigr. 36. Libri 1. nota 2.

Sordidum dentem. Fædam dicacitatem.

2. *Lingua circulatricis*. Circulatoris maledici. Circulator vocatur mercator circumforaneus, præstigiator, qui remedia, cantilenas, succos, &c. in circulis urbanæ facis, & agrestium concione vendit,

3. 4. Quæ dicta, quas argutias, nolite emere sulphurato uno, is qui vitra cum sulphuratis permutat. Solebant Romani fractis vitris emere sulphurata. Pag. 48. nota 4. Inter vitreos calices erant usitatissimi Vatiniani, seu Vatinii, ab Vatinio quodam sutore Beneventano inventi. *Proxeneta*. Ponitur hoc loco pro emptore, seu permutatore vitrorum cum sulphuratis. *προξενήτης*: à *προξενέω*, interpres sum &

conciliator duorum in aliquo negotio. Ramentum porro est pars exigua ligni, qualis intingitur sulphure ad ignem è carbone vel ignario excipiendum.

7. Credisne, ò Prisce psittacum posse absurda coturnicis voce canere? me ineptos posse versus condere?

8. *Canus*. Nomen est proprium tibicinis Imperatori Galbæ cari. Ascaules vocatur, qui utrem inflat, utricularius agrestis. *ἀσκάς* uter, utris, & *αὐλὸς* tibia, vel flutula. Sensus est: Credisne fieri posse ut Canus imperiti ascaule gloriā & nomen ambiat? neutiquam sanè. Ita ego hujus poetæ clancularii versus mihi nolim ascribere.

9. 10. Absit ut ego sordida mordacitate, versibus nigris, quales ille ineptus facit, colligere mihi famam turpem velim.

11. *Laborem*. Enitar, fatagam. *Notus*. Famosus, celebris.

12. Cùm possim filere, quod silentium nullo mihi labore constabit. Cur malim sudare, ac vexare me scribendis versibus maledicis, cùm tacere & feriari tutò possim.

I V.

Carmina utilia.

1. Qui legis Oedipoden, caligantemque Thyesten,
2. Colchidas, & Scyllas, quid nisi monstra legis?
3. Quid tibi raptus Hylas, quid Parthenopæus, & Atys?
4. Quid tibi dormitor proderit Endymion?
5. Exutufve puer pennis labentibus? aut qui
6. Odit amatrices Hermaphroditus aquas?
7. Quid te vana juvant miseræ ludibria chartæ?
8. Hoc lege, quod possit dicere vita, meum est
9. Non hic Centauros, non Gorgonas, Harpyjasque,
10. Invenies: hominem pagina nostra sapit.
11. Sed non vis, Mamurra, tuos cognoscere mores,
12. Nec te scire, legas *ἄντι* Callimachi.

VERS. 1. *Oedipoden*. Est quartus casus à recto Oedipodes *Oedipodæ*. Dicitur etiam *Oedipus*, *Oedipi*. Fuit ille *Laii* Thebanorum regis & *Jocastæ* filius, qui patrem ignotum imprudens interemit, *Jocastamq;* matrem inscius duxit, argumentum ingens fabularum. *Caligantem*. In tenebris trepidantem: sole nimirum abdito, & ad *Atrei* scelus refugiente, ut explicui p. 161.

Thyesten. Pag. 161. 265.

2. *Colchides*. Tragœdias de *Medea* p. 22. 265.

Scyllas. Pag. 339. 342.

3. *Hylas*. pag. 150. Puer Herculi carus, qui cum aquam fortè hauriret, decidit in fontem, & ab *Najadibus* nymphis raptus fuisse dicitur.

Parthenopæus. Pag. 311.

Atys. Pag. 137.

4. *Endymion*. Astrologiæ peritus fuit, quem, quòd noctes totas solus in *Latmo* *Cariæ* monte, observandis astris, contemplandisque traduceret, finxerunt à luna fuisse adamatum, & somno gravi obrutum periisse.

5. *Puer*. *Icarus*. pag. 203.

6. *Hermaphroditus*. Fuit filius *Mercurii*, qui Græcis *Ἑρμῆς*; & *Veneris*, quæ *Ἀφροδίτη*, dicitur: is ab fonte *Salmacide* amatus perhibetur, cujus tamen amore capi non potuit.

7. Quid te juvant, ò Lector, fabulosi versus & iudicij? hos lege de quibus quisque possit dicere, mei sunt, ad me, moresque meos, ad vitam quotidianam rectè instituendam pertinent.

9. *Centauros*. p. 374. *Centauro*

tauri artem domandorum equorum primi invenere : cumque in iis hærentes erunt primùm sunt aspecti, putati sunt esse monstra quædam ex hominibus & equis constantia . Ovid. Lib. 12. Metamorph. Ita sunt appellati à verbo græco κεντέω stimulo & ταῦρος taurus ; cum enim tauri quidam in Thessalia , furore correpti montem Pelion vastarent , & obvios peterent, eos domuere Centauri, & stimulis, jaculisque abegerunt, equis infidentes.

Gorgonas . Gorgones fuerunt tres ut fabulis proditum est, Phorci filia ; earum una Medusa fuit, de qua dictum Ep. 1. Libri 7. Harpyjæ,

monstra quædam erant virgineo vultu, uncis manibus, alato tergo. Vide Virgil. 3. Æneid.

10. Nostra carmina, mores hominū pingūt & monēt: nō feras & monstra describunt.

11. *Mamurra*. Pro nobili quolibet improbo ponitur. Mamurrarum familia Romæ in primis erat nobilis.

12. *Αἴτια*. Principia, causas, à recto αἰτίων αἰτίας. Librum scripserat Callimachus (pag. 191.) in quo rerum causas & origines explicabat Quod argumentum nullius est profectò ad mores emendandos utilitatis.

Te scire. Tua cognoscere vitia. Id si ita est, censeo legas Callimachum.

V.

Dira in poetam maledicum.

1. Quisquis stolæve, purpuræve contemptor,
2. Quos colere debet, læsit impio versu:
3. Erret per urbes pontis exul & clivi,
4. Interque raucos ultimus rogatores
5. Oret caninas panis improbi buccas.
6. Illi December longus, & madens bruma,
7. Claususque fornix triste frigus extendat.
8. Vocet beatos, clamitetque felices,
9. Orciniana qui feruntur in spondà.
10. Et cum supremæ fila venerint horæ,
11. Diesque tardus: sentiat canum litem,
12. Abigatque moto noxias aves panno.
13. Nec finiantur morte simplices pœnæ;
14. Sed modò severi sectus Æaci loris,
15. Nunc inquieti monte Sisyphi pressus,
16. Nunc inter undas garruli senis siccus,
17. Delasset omnes fabulas poetarum:
18. Et, cum fateri Furia jusserit verum.

19. Prodente clamet conscientia, SCRIPSI.

VERS. I. Stola erat vestis matronarum: purpura vero, magistratum. pag. 376. Si quis igitur matronas petulanter pulsat, magistratus quos colere debet, contemnit, is erret &c.

3. *Pontis exul*. In pontibus vulgò stabant mendicistipem à prætereuntibus rogitantes. Idem in clivis defidebant. Romæ vici quidam celeberrimi erant declives, ut via sacra. In clivo Aricino plurimus mendicorum grex. pag. 111. 299.

Exul. Erro & vagus, nullo certo lare. Mendici, vel in urbe media, exulare dici possunt, qui domum & quasi solum semper vertant. Legitur alibi aliter hic versus. *Pontes per urbis exul erret & clivos*.

4. *Rogatores*. Mendicos.

5. *Caninas buccas*. Offas attriti panis, qualis canibus datur.

7. *Fornix*. Cella obscura & clausa, nempe obstructo, ad vim venti arcendam, aditu ac fenestris. *Extendat*. Longiorem hyemem ac molestiorem efficiat.

9. Mortuos qui ad rogam efferuntur: sive gladiatores & bestiarios in arena interfectos, qui sandapila in spoliarium abiiciuntur in sepulchri. Feretrum autem sive sandapilam vocat spondam orcinianam, id est, feralem seu avernalem lectum; à voce Orcus, id est, Pluto, cujus in ditione sunt mortui. Sponda propriè latus est lecti; sive afferes, qui

utrinque lectum sustinent.

10. *Fila*. Parcæ hominum vitam nere dicebantur. pag. 206. 220.

11. *Dies tardus*. Mors diu expectata. *Canum litem*. Canes litigantes de suis ossibus, quinam ea eruta sepulchro sint voraturi. Canis latrans, omen infaustum morientibus esse ferebatur.

12. Ita sit ab omnibus in supremo illo die ac morbo destitutus, ut cogatur noctuas, corvos, vultures, abigere à suo lectulo, quasi fando pannum. Vel, ipse mortuus, projecto cadavere, & appenso sublimè panno volante, illas abigat.

13. *Simplices*. Una & simplici morte non finiantur, durent etiam post mortem.

14. *Æaci*. Unius è iudicibus inferorum. Tres vulgò nominantur. Æacus, Minos, & Rhadamantus.

15. *Sisyphi*. Pag. 278.

16. *Garruli senis*. Tantalus. Is enim, cum Jovis arcanis, & convivio Deorum adhibitus, multa quæ audierat, perperam denarrasset, ea pœna in inferis cruciari dicebatur ut mediis in undis sitiat; aquis, cum eas appetit, fugientibus, ac subfidentibus.

17. Fatiget poetâs suis illis pœnis narrandis occupatos.

19. *Scrpsi*. Ego sum istorum auctor versuum. Furia in inferis extorquent à sceleratis criminum confessionem. Virg. 6. Æn. versu 568.

V I.

Traiani in urbem adventus.

1. Felices, quibus urna dedit spectare coruscum
2. Solibus arctois sideribusque ducem!
3. Quando erit ille dies, quo campus, & arbor,
& omnis
4. Lucebit Latia culta fenestra nuru?
5. Quando more dulces, longusq; à Cæsare pulvis,
6. Totaque Flaminia Roma videnda via?
7. Quando eques, & picti tunicà Nilotide Mauri
8. Ibitis? & populi vox erit una, VENIT?

VERS. 1. 2. *Urna*. Sors fortuna. Felix ille, cui hoc datum est ut clarissimum ducem Trajanum in septentrionalibus sideribus, idest, regionibus viderit. Ibi versabatur quando est adoptatus à Nerva. Potest hoc intelligi de legatis ad eundem missis, ut de latum ipsi Imperium significarent: nam legati ad principem mittendi, coniectis in urnam nominibus sorte legebantur. *Arctois*. pag. 185. *coruscum arctois sideribus*. Qui Germaniam & ejus astra velut illustrabat suis virtutibus, sua præsentia.

Ducem. M. Ulpium Nervam Trajanum Cæsarem. Interfecto à suis Domitiano, successit Nerva, Nervæ Trajanus, anno Christi 98.

3. 4. *Campus*. Quando ob-

viam effusi prodibunt cives ex urbe in campos; & arbores visendi studio contendent? quando nam omnes feminae lautius ornatae & cultae, ex ædibus prospectabunt? *Nuru* pag. 221.

5. *Mora dulces*. Per quas Cæsarem diutius licebit contemplari, lentiùs præ multitudinem populi occurrētis & stipati, procedentem, à Cæsare. Ab eo, ejusque comitibus excitatus inter eundum.

6. Quando Roma tota conspicitur in via Flaminia. Pag. 215. Hæc via spectabat septentrionem; atque adeò per eam Trajanus erat ingressurus, è Germania veniens.

7. *Nilotide*. In Ægypto, ubi Nilus est, texta: Equites Mauri adhibebantur, pompa causa, qui præirent triumphantibus, &c.

VII.

Ad Rhenum, pro reditu Imperatoris.

1. Nympharum pater amniùmque Rhene,
2. Quicunque Othryfias bibunt pruinas,
3. Sic semper liquidis fruaris undis.

4. Nec

Nec te barbara contumeliosi
 Calcatum rota conterat bubulci;
 Sic & cornibus aureus receptis,
 Et Romanus eas utrâque ripâ:
 Trajanum populis suis, & urbi,
 Tybris te dominus rogat, remittas.

VERS. 2. Quicumque am-
 esaluntur, & augentur im-
 ribus plagæ septentriona-
 lis. Rhenus illorum pater
 vocatur, quia major cete-
 ris & nobilior.

Othryfias. Septentriona-
 les. *Liquidis*. Nunquam ge-
 lu adstrictis.

5. *Calcatum*. Per hyemem,
 dum gelu fluvios constri-
 git. *Bubulci*. Plaustrum su-
 pra glaciem agentis.

6. *Aureus*. Pulcher, vi-
 ctor. *Cornibus receptis*. Pag.
 322. nota 3. Rhenus propè o-
 ftium in duos alveos, & duo
 brachia velut in bina cor-
 nua finditur; unum ex his al-

veis cū vicina regione ho-
 stes populi Romani obtine-
 bāt, & ipsi Rheno quasi unū
 cornu eripuerāt: alter autem
 alveus Romanæditionis erat.

7. *Romanus*. Romano im-
 perio subiectus, & quasi do-
 natus civitate. Germania,
 cis transque Rhenum Ro-
 manis pareat.

9. *Tybris &c.* Nerva Impe-
 rator cū se propter senectū-
 tem & facilitatem cōtemnī
 videret, Trajanum evoca-
 vit ē Germania, & Imperii
 socium adscivit. *Rogat*. Qua-
 si amicus & cognatus.

Dominus. Quia Romæ ur-
 bium principis fluvius.

VIII.

Vxor anus.

1. Nubere Paulla cupit nobis, ego ducere Paullam.
2. Nolo; anus est: vellem, si magis esset anus.

V. 2. *Vellem*. Si enim esset
 magis anus, citiùs morere-
 tur, ac me suorum bonorum
 heredem relinqueret. *Jocus*
 est ab inexpectato; nolo eam
 ducere: quid ita? scilicet quia
 est anus; immò fatis anus nō
 est. *Nubere, Ducere*. Pag. 378.

IX.

Contempta litteræ.

1. Undenis pedibùsque, syllabìsque,
2. Et multo sale, nec tamen protervo,
3. Notus gentibus ille Martialis,
4. Et notus populis: quid invidetis.

X 6

5. Non

VERS. 1. *Undenis*. Versibus Phaleuciis qui constant undecim syllabis, unde Εὑφραταῖοι vulgò appellantur: quales isti modò, & alii quidam sunt. *Undeni pedes* accipi possunt pro disticho, constante versu Hexametro, cuius sex pedes; & Pentametro, cuius quinque. Epigrammata porrò distichis vulgò constant.

2. *Sale*. Jocis, dicacitate. *Protervo*. Illiberali, maligno.

5. Andremon Caballus,

fuit scurra famosus temporibus Vespasiani. Nonnulli volunt Andremonem, esse nomen celebris equi circensis. Qualis Hir pinus illeratus, de quo mentionem facit Libro 3. Ep. 50. versu 11. & Juvenalis, initio Satyræ 8. Sententia est: quamvis multum gloriæ meis carminibus sim adeptus, tamen multò plus Andremon (sive equus, sive scurra) esse consecutus; adeò jacentem hac tempestate litteræ & artes bonæ!

X.

Divitum servilis avaritia.

1. Cùm tu laurigeris annum qui fascibus intras,
2. Manè saluator limina mille teras.
3. Hic ego quid faciã? quid nobis, Paulle, relinquis,
4. Qui de plebe Numæ, densaque turba sumus?
5. Qui me respiciat, dominum regemque vocabo?
6. Hoc tu sed quantò blandiùs! ipse facis.
7. Leticam, fellamve sequar? nec ferre recuso:
8. Per medium pugnas sed prior ire lutum.
9. Sæpius assurgam recitanti carmina? tu stas,
10. Et pariter geminas tendis in ora manus.
11. Quid faciet pauper, cui non licet esse clienti?
12. Divisit nostras purpura vestra togas.

VERS. 1. Cùm tu, qui consulatum hoc anno geris, &c. *Fascibus*. pag. 351. 371.

4. Qui de plebe Romana sumus. Numa secundus Romanorum rex fuit. *Densa turba*. Nos numerus sumus, inquit Horatius Ep. 2. Lib. 1.

5. *Respiciat*. Anxidendo,

ut lautius solent alios cives tenuiores respicere. Ego igitur patronum qui me aspiciere dignabitur appellabo dominum & regem.

6. *Hoc tu &c.* Hoc idem tu facis: sed multò blandiùs ac ferviliùs.

7. *Leticam*. Videl. 3. ep. 27. 36.

9. *Assurgam*. Ut solent qui applaudunt.
10. *In ora*. Patroni recitantis: sic illi applaudis, nempe iactando, & protendendo manus. Erat illa gaudii, & admirationis significatio usitata.
11. *Non licet*. Quia locum clientium, & munia omnia invadunt, ac sibi vendicant divites.
12. *Vestra purpura*, idest, vos, ò patroni, ò nobiles purpurati, divisistis nostram togam, hoc est, nostra togatorum (clientes enim erāt vulgò togati) officia partiti estis; partē nobis reliquistis, partem vobis eamq; meliorem sumpstis. Sūt qui scribant *dimisit* eo sensu: ò divites patroni, fecistis ut dimitteremus, coegistis nos dimittere nostras togas, & clientium officia prorsus abiicere.

X I.

Omnia inter amicos communia.

1. Nil aliud loqueris, quàm Thesea, Pirithoūque,
 2. Teque putas Pyladi, Calliodore, parem.
 3. Dispeream, si tu Pyladi præstare matellam
 4. Dignus es, aut porcos pascere Pirithoi.
 5. Donavi tamen, inquis, amico millia quinque,
 6. Et lotā (ut multum) terque quaterque togā.
 7. Quid? quòd nil unquam Pyladi donavit Orestes.
 8. Qui donat quamvis plurima, plura negat.

VERS. 1. Theseus & Pirithous ob mutuam amicitiam celebrantur. Fuit Theseus Ægei regis Athenarum filius. Cum amico suo Pirithoo Ixionis filio descendit ad inferos Proserpinam rapturus, sed à Plutone coniectus in vincula, vix ab Hercule liberatus est: Pirithous à Cerbero interfectus.

2. *Pyladi*. Pag. 285.

3. Indignus es qui Pyladis, aut Pirithoi mancipium sis, qui ministres ipsis in rebus despiciatissimis, nedum eorum sis amicus.

5. *Millia quinque*. Subaudi, sestertiorum libras Tullon. 500.

6. *Ut multum*. Enim verò munus ingens, (inquit Martialis) sanè prædicanda liberalitas! Domitius exponit istud *Ut multum*, ad summum. *Lotam*. Pexam, recentem: nitidam, purgatam fordibus.

7. 8. Atqui Orestes, reponit Martialis, nihil unquam Pyladi donavit. Cur? Quia scilicet habebant omnia communia. Qui verò aliquid amico donat, quamvis donet plurima, plura tamen illi negat, nempe ea omnia quæ cum eo non habet communia; alioquin dare non posset, neque haberet aliquid, quo amicus careret.

Ur-

XII.

Urbanus aer.

1. Æmiliæ gentes, & Apollineas Vercellas,
2. Et Phaetonthei qui petis arva Padi:
3. Ne vivam, nisi te, Domiti, dimitto libenter,
4. Grata licet sine te sit mihi nulla dies.
5. Sed desiderium tanti est, ut messe vel unâ
6. Urbano reveles colla perusta iugo.
7. I precor, & totos avidâ cute combibe soles,
8. Quàm formosuseris, dum peregrinus eris!
9. Et venies albis non cognoscendus amicis,
10. Livebitque tuis pallida turba genis!
11. Sed via quem dederit, rapiet citò Roma co-
lorem,
12. Niliaco redeas tu licet ore niger.

VERS. 1. 2. 3. O Domiti, qui populos Æmiliæ ac Vercellas petis, patior te abire, ut valetudini consulas, &c. Æmilia. Pag. 143.

Vercellas. Oppidum olim Insubriæ, ubi Apollo præcipuè colebatur. Nunc est in Pedemontio, Vercelli.

Padi. Padus, est fluvius Italiæ maximus, *il Po*, ab Alpibus ad mare Adriaticum defluens, aliter Eridanus. In eum Phaethon curru solis excussus, fertur cecidisse. Dimitto. Mavult Gruterus, *permitto*: hoc enim verbum ferè idem atque adeò plus aliquanto significat, quàm *dimitto*: sic Ovidius dixit: *Onus permittere in hostem*, pro, penitus ac longius mittere. Metam. XII.

5. 6. Ac licet cruciandus sis tui absentis desiderio, tamen absentia tua mihi erit tanti: hoc est, potior mihi

erit voluptate, quam ex tua præsentia caperem, quia tu illud commodi ex hoc itinere capies, ut saltem per æstatem unam, te curis urbanis oppressum relaxes ac recrees. Perusta. Attrita, vexata. Iugo. Molestis occupationibus.

7. Soles. Amabant: valetudinis causa, sedere in aprico ad solem, & ejus vitali calore se reficere.

8. Formosus. Ironicè. Nempe fuscus, ater.

9. Albis. Nobis Romæ degentibus, non perustis sole, ut tu. Vel, pallidis propter sollicitudinem & molestiam.

10. Ori tuo fusco ac rubicundo invidiebunt cives, macie & pallore confecti, ob curas scilicet urbanas. Vulgò legitur: *Libabitque tua pallida turba genas*. Id est, amici pallidi te redeuntem osculabuntur.

11. 12. Sed quamvis Æthio-

hiopæ nigrior sis, colo- deteret, ac mutabit: pristi-
 em hunc nigrum quem ti- num pallorem, & cando-
 diderit via & peregrina- rem brevi recipies. *Niliaco.*
 io ab æstu & itinere colle Pagin. 313. Ægyptii sunt fu-
 sum, citò Romanus aer- sci.

XIII.

Felicitas misera.

1. Cùm cathedralitios portet tibi rheda ministros,
2. Et Libys in longo pulvere fudet eques;
3. Strataque non unas cingant triclinia Bajas,
4. Et Thetis unguento palleat uncta tuo;
5. Candida Setini rumpant crystalla trientes,
6. Dormiat in pluma nec meliore Venus:
7. Urere nec miserum cessant suspiria pectus.
8. Vis dicam, malè sit cur tibi, Tucca? bene est.

VERS. 1. 2. Cùm habeas tecum in curru, quoties iter facis pueros elegantes: ac servos delicatos; cùm Afri equites te præcurrant honoris causa. Cathedralitii ministri, servi sunt effeminati, quales ministrant feminis; quia cathedra propriè est sella muliebris. *Rheda.* Currus rotarum quatuor.

3. Cùm propè thermas tuas & balnea (Bajas illas vocat, quia Bajanæ thermæ erant laudatissimæ. Pag. 64. 213.) extructa sint multa triclinia in quibus scilicet opiparè cœnes, recens à balneo.

4. Et balneas, sive piscinas marinis aquis plenas,

(Thetis, Dea maris fuit; pro aqua ponitur) unguentis perfundas. Sæpe ipsas, ubi lavabant, aquas unguento odorato respergebant.

5. *Setini trientes.* Pocula plena vino Setino. Triens est poculum majus cyathos 4. continens. Pag. 44. è trientibus in minores crySTALLINOS calices vinum fundebatur. Rumpi dicuntur pocula cùm ita implentur, ut oneri & vino ferendo paria non esse videantur.

7. *Urere.* Vexare, angere. Tamen ingemiscis, tristis es identidem suspiras, &c.

8. Tibi malè est, quia nimis benè est: laboras nimia felicitate.

XIV.

Putiâa familiaritas.

1. Cedere de nostris nulli te dicis amicis.
2. Sed sit ut hoc verum, quid, rogo, Crispe, facis?
3. Mu-

3. Mutua cūm peterem sestertia quinque, negasti
4. Non caperet nummos cūm gravis arca tuos.
5. Quando fabæ nobis modium farrisve dedisti;
6. Cūm tua Niliacus rura colonus aret? (ma)
7. Quādo brevis gelidæ missa est toga tēpore bru
8. Argenti quando missa selibra mihi est?
9. Nil aliud video, quo te credamus amicum,
10. Quām quòd me coram pedere, Crilpe, soles.

VERS. 3. Quinque sestertia
libræ sunt Turonicæ 500. } 8. *Selibra*. Dimidia libra.
pag. 86. 244.
6. Cū tu in Ægypto plena } 10. *Pedere*. Crepitum ab
fabis & farre rura possideas. } vo edere.

X V.

Ludus crudelis.

1. Dotatæ uxori cor arundine fixit acutā :
2. Sed dum ludit Aper, ludere novit Aper.

VERS. 1. 2. Aper (viri no- | ludere qui ludo facili opes
men) dum inter ludendum, | uxoris ac dotem sibi cōpa-
sagittas, quasi joco, in uxo- | raverit: dū ludit, novit quid
rem benè dotatam, & divi- | ludat, & seriò agit. Legunt
tem conficeret, illi cor trās- | aliqui: *Ludere novit Aper*.
fixit: certè egregiè scit Aper | Dum ludit, lædit.

X V I.

Dare verba.

1. Si donare vocas promittere, nec dare, Cai,
2. Vincam te donis muneribusque meis.
3. Accipe Callaicis quicquid fodit Astur in arvis,
4. Aurea quicquid habet divitis unda Tagi;
5. Quicquid Erythræa niger invenit Indus in algâ,
6. Quicquid & in nidis unica servat avis;
7. Quicquid Agenoreo Tyros improba cogit aeno:
8. Quicquid habēt omnes, accipe, quomodo das.

V. 3. *Callaicis*. Pag. 198. | cajam, les Asturies.
Astur. Asturia est Hispa- | 4. *Tagi*. Pag. 55. 207.
niæ regio septentrionalis | 5. *Quicquid &c.* Gemmas
inter Gallæciam, & Bis- | omnes Indiæ. *Erythraea*. 237.
Alga.

Alga. Est herba inutilis, quæ colores maris in littora proiecit cum lapillis, & quædam. *Indus*. Pag. 385.

6. *Avis*. Phœnix, qui in unico orbe toto esse dicitur. Pag. 234.

7. Omnes purpuras quæ Tyri inficiuntur & tinguntur in ahenis. *Tyrios*. Pag. 222. 286. 377. Improbam Ty

rum vocat, quæ colores purpureos mitteret, quibus delicati & effeminati vulgò utebantur.

Agenoreo. Agenor, Phœniæ rex, Tyrum condidit.

8. *Quomodo das*. Nempe verbis, & promissis, quæ sola das. Nihil das, nihil accipe: das verba, do verba.

X V I I.

Nugæ ab occupatis non legenda.

1. Saturnalitio Macrum fraudare tributo,
2. Frustra, Musa, cupis: non licet, ipse petit.
3. Sollemnesque jocos, nec tristia carmina poscit;
4. Et queritur nugas obticuisse meas.
5. Menforum longis sed nunc vacat ipse libellis:
6. Appia, quid facies si leget ista Macer?

VERS. 1. O Musa, frustra cupis fraudare Macrum eo munere, quod ipsi soleo mittere Saturnalibus, instar annui tributi. *Saturnalitio*. Pag. 136 280.

3. *Sollemnes*. Solitos quotannis ipsi dari. *Non tristia*. Festiva, ludicra epigrammata, quas nugas versu 4. vocat.

5. Sed ille nunc geometrarum, & eorum qui metiuntur itinera, libros legit. Prefectus fuerat Macer Appiæ viæ reficiendæ, ac iter. nendæ.

6. Si meos libellos Macer legit, o Appia via, detrimentum inde capies, ac de me populus conqueretur.

Appia. Vid. l. 9. ep. 80. p. 473.

X V I I I.

Patronus illiberalis.

1. Nec vocat ad cœnâ Marius, nec munera mittit,
2. Nec spondet, nec vult credere; sed nec habet.
3. Turba tamen nō deest, sterilē quæ curet amicū.
4. Eheu quàm fatuæ sunt tibi, Roma, togæ!

VERS. 2. *Nec spondet*. Non se prædem pro amicis offert creditori, aut fœneratori. Credere. Mutuam dare pecu-

niam. *Habet*. Quod credat, quod donet.

3. *Turba*. Clientium.

4. Heu quàm fatui sunt Ro-

Romani clientes, qui navēt [patronorum honorem, tot
operam adeò sibi inutilem! | uti solitos, quippe quæ la
Diximus jam sæpius, eos in- | tior, & honestior vestis esse

XIX.

Librum Plinio, quem laudat, mittit.

1. Nec ductum fatis, & parum severum,
2. Sed non rusticulum nimis libellum,
3. Facundo mea Plinio, Thalia,
4. I perfer: brevis est labor peractæ
5. Altum vincere tramitem Suburræ.
6. Illic Orphea protinùs videbis
7. Udi vertice lubricum theatri,
8. Mirantèsque feras, avemque regis
9. Raptum quæ Phryga pertulit Tonanti.
10. Illic parva tui domus Pedonis
11. Cælata est aquilæ minore pennâ.
12. Sed ne tempore non tuo disertam
13. Pulsesebria januam, videto:
14. Totos dat tetricæ dies Minervæ,
15. Dum centum studet auribus virorum,
16. Hoc quod sæcula, posterique possint
17. Arpinis quoque comparare chartis.
18. Seras tutior ibis ad lucernas:
19. Hæc hora est tua, cum furit Lyæus,
20. Cum regnat rosa, cum madent capilli:
21. Tunc me vel rigidi legant Catones.

VERS. 3. *Plinio*. Vide Lib. VII. Epig. 68. *Thalia*. Pag. 183. 326.

4. Non est longa via ad Plinii domum, & post peractam, hoc est, emensam Suburram (vicus erat Romæ celebris, pagina 110. 246.) facile est tramitem altum superare, seu jugum & clivum Esquiliarum. Pagin. 359.

6. Transibis propè thea-

trum, cujus in vertice statua est Orphei tota madida ob pluviam e summo theatro defluentem: & feras videbis lapideas, quas ille suavitate cantus illectas trahere videtur. Lubricus etiam dici potest Orpheus, sive ejus statua, eò quòd croco, & odoratis aquis perfunderetur, ut diximus Lib. Spectac. Epigram. 3. Scriverius negat Positam fuisse

isse in aliquo theatro stat-
am hanc Orphei, sed a-
quod è ligno theatrum,
u solarium instar theatri
alt extructum fuisse in
summo domus Plinianæ fa-
stigio, in quo theatro hæc
statua viseretur, ut & a-
quila, de qua mox. Afferit
hanc sententiam Plinii
locum Lib. 35. c. 12. *Dibuta-
les Sicyonius figulus plastes,
rimus personas, tegularum
extremis imbricibus imposuit,
&c.*

8. *Avem regis.* Aquilam
Jovis ministram. Solebant
in ædium sacrarum, ac pri-
vatarum interdum, fastigiis
aquilæ imponi, unde *ἀετωμα*
culmen domus significat, à
voce *ἀετὸς*, aquila. *Phryga.*
Ganimedem, Trois Phrygiæ
regis filium. Pag. 33.

10. Non procul aspicias
domum tui amici Pedonis
(poetæ præstantis, seu ora-
toris) cujus in fastigio est
aquila, non tanta illa quidē,
quanta est ea quæ in summo
ædium Plinii tecto visitur:
quia minor est Pedonis do-
mus. Cælata dicit, idest,
sculptam; fictili quodam ac
cælato opere factam: effi-

gies enim istas fastigiis do-
morum imponi solitas, fa-
ctas fuisse simplici, at mira-
cælatura Plinius docet eo,
quem suprâ laudavi, loco.

12. Sed cave ne Plinii ja-
nuam alieno tempore, malè
petulās ac ebriorum instar,
pulses. Thalia ceteris Musis
hilarior, vino, & unguentis
gaudebat. Pag. 372. nota 9.

14. *Tetrica Minerva.* Stu-
diis severioribus; philoso-
phiæ, vel foro.

15. 16. 17. Dum elaborat
orationes recitandas coram
Centumviris; (de illis fusè
dictum Lib. 6. Epig. 26.) quas
posterì *chartis arpinis*, hoc
est, orationibus Tullianis,
meritò comparabunt. Ar-
pinum, *Arpino*, Italiæ oppi-
dum, patria Ciceronis.

18. Commodius illū adi-
bis sub noctē: cum cenabit.

19. *Lyæus.* Bacchus. Pa-
gin. 72.

20. *Rosa.* Qua coronati
potabant. *Madent.* Unguen-
tis, quibus crines perfunde-
bantur.

21. *Tunc, &c.* Inter vina
possum Plinio, possum Ca-
tonibus placere. *Catones.*
Pag. 29. 34.

X X.

Cum amico locus omnis gratus.

1. Ducit ad auriferas quòd me Salo Celtiber oras,
2. Pendula quòd patriæ visere tecta libet,
3. Tu mihi simplicibus, Mani, dilectus ab annis,
4. Et prætextatà cultus amicitia,
5. Tu facis; in terris quo non est alter Iberis
6. Dulcior, & vero dignus amore magis.
7. Tecum ego vel ficci Getula mapalia Pœni,
8. Et poteram Scythicas hospes amare casas.
9. Si tibi mens eadem, si nostri mutua cura est,
10. In

10. In quocunque loco Roma duobus erit .

VERS. 1. Quod velim Hispaniam revifere, & Bilbilim quam rigat Salo . Pag. 55. Celtiber. pag. 54.

Auriferas. Tagus Hispaniæ fluvius aureas arenas volvere dicebatur, pag. 207.

2. *Pendula*. In edito, & declivi loco fita .

3. *Simplicibus*. Puerilibus.

4. Et à me cultus quando gerebam adhuc prætextam. Erat vestis ornata limbo purpureo: gestabant eam pueri usque ad annum 17. quo virilem togam sumebant.

5. *Tu facis*. Tu unus in causa es: nempe cur redire velim in patriam, &c.

7. Getulia est regio Africa: *mapalia* sunt casæ rusticorum. *Sicci*. Siticulosa est ob æstum, Africa.

Pæni. Cartaginenses ita sunt vocati quasi Phœni venerunt enim è Phœnicia, parte olim Syriæ, duce Didone. Pag. 101. 187. 289.

8. *Scythicas*. Scythia, regio fuit Asiæ ad septentrionem longe latèque patens. Eam nunc obtinent Tartari.

10. Perinde vivemus, ac si essemus Romæ: nullo in loco Romam desiderabimus. Amor mutuus Romæ desiderium leniet, Romæ instar nobis erit.

XXI.

Liber obscurus.

1. Scribere te, quæ vix intelligat ipse Modestus,
2. Et vix Claranus; quid, rogo, Crispe, juvat?
3. Non lectore tuis opus est, sed Apolline, libris:
4. Judice te, major Cinna Marone fuit.
5. Sic tua laudentur: sanè mea carmina, Crispe,
6. Grammaticis placeant, & sine grammaticis.

VERS. 1. 2. Modestus, & Claranus, grammatici fuere celebres. De Modesto agit Svet. li. de illustribus Grammaticis. Ad Vossium de Historicis lat. c. 20.

3. *Apolline*. Qui tua carmina velut ænigmata explicet.

4. *Cinna*. Scripsit ille novennio toto egregium, at perobscurum poema, quod Smyrnâ inscripsit: hunc Virgilius laudat ecloga nona.

Præfers igitur Cinnam Virgilio, quia est obscurior, Virgilius verò apertior, & clarior.

5. *Sic*. Propter obscuritatem

6. *Placeant grammaticis*. Hoc est, nihil habeant mendosum quod arguere meritò grammatici possint. Et *sine grammaticis*. Hoc est, neque tamen ita sint obscura, ut egeant grammaticis, qui solent obscuros auctorum locos explanare.

X X I I.

Bis vivere .

1. Jam numerat placido felix Antonius ævo
2. Quindecies actas Primus Olympiadas ;
3. Præteritosque dies , & tutos respicit annos :
4. Nec metuit Lethes jam propioris aquas .
5. Nulla recordanti lux est ingrata , gravisque :
6. Nulla fuit , cujus non meminisse velit .
7. Ampliat ætatis spatium sibi vir bonus : hoc est
8. Vivere bis , vitâ posse priore frui .

VERS. 1. 2. Antonius Primus jam vixit annos sexaginta. Lib. IX. Ep. 78.

Olympiadas. Pag. 201. 316. 340.

3. Tutos. Quasi extra fortune aleam positos, cui nihil juris est in præterita.

4. Mortem imminentem non reformidat. *Lethes*. 344.

7. *Ampliat*. Amplificat,

duplicat. *Unus dies eruditorum plus patet quàm imperiti longissima ætas*. Senec. Ep.

79. quod de viris probis longè certiùs dici potest.

8. *Frui*. Voluptatem ex ea percipiendo. Improbi non fruuntur iis annis, quos in scelere traduxerint: eos enim, si quid sapiunt, nullos fuisse velint.

X X I I I.

Vitam longiorem frustra petit .

1. Natales mihi Martiæ Kalendæ ,
2. Lux formosior omnibus Kalendis ,
3. Quà mittunt mihi munus & puellæ ,
4. Quinquagesima liba , septimamque
5. Vestris addimus hanc focus acerram .
6. His vos (si tamen expedit roganti)
7. Annos addite bis , precor , novenos :
8. Ut nondum nimia piger senectà ,
9. Sed vitæ tribus aureis peractis ,
10. Lucos Elysiæ petam puellæ .
11. Post hæc tempora , nec diem rogabo ?

VERS. 1. *Ecce*. O Martiæ Kalendæ , quâ die sum natus , jam vestris aris quinquagies septies placentas ac

thura obtuli: his 57. annis addite anno 18. ut tres quasi aureos annorum expleam.

Kalendæ . Pag. 216.

3. *Et*

3. *Et puella*. Non solum viri amici mei, ut natali die assolet, mittunt munera; sed etiam feminae. Erant enim sacrae feminis Martiae Kalendae. Pag. 280. nota 9.

5. *Acerram*. Est vasthumeriferum: libum, placentae est genus. *Vestris foris*. Natalem suum diem solemnibus sacrificiis colebant.

6. *Si expedit*. Recte; saepe enim citò mori praestat, quam diu vivere.

9. *Aureis*. Tres aurei Romani conficiunt denarios 75. Tot igitur annos petunt quot sunt denarii in tribus aureis: singuli enim denarios 25. continebant: & hanc sibi quam auream aetatem postulat. Legit Scribanius; *Tribus areis*, non *aureis*. Metaphora ducta nimirum à circo, cujus spatium, & vacua planities, area vocatur, & cum quo saepe cursus vitae humanae

comparatur. Porro autem currus in circo certare, ac aream decurrere soliti, vicies quinquies per unum diem è carceribus emittebantur, Servio teste ad verbum 18. Lib. III. Georg. & quemadmodum viginti quinque missus, sive currum emissiones, unam circi aream conficiebant, sic anni 25. una quasi vitae area sunt. Favet huic explicationi, & eam illustrat Scaliger in suis ad Manilium notis. Simplicius locum hunc Brodaeus exponit: Tribus areis, inquit, id est, tribus vitae circulis, sive aetatibus, pueritia, juventutem, & senectutem: nam decrepitam aetatem sibi non optat.

10. *Elysiae puella*. Proserpinae, quae campis, & lucis Elysiis praest. Pag. 304.

11. Moriar libens post expletum hoc vitae tempus, neque illam mihi, vel ad unum diem, prorogari postulabo.

XXIV.

Ignava fortitudo.

1. In matutinam nuper spectatus arenam
2. Mucius, imposuit qui sua membra focis,
3. Si patiens, fortisque tibi, durusque videtur,
4. Abderitanæ pectora plebis habes.
5. Nam cum dicatur, tunicam praesente molesta,
6. Ure manum: plus est dicere, Non facio.

VERS. 1. 2. &c. Ille Mucius Scaevola, ille gladiator, qui Mucium representabat, cum spectacula manè nuper ederentur, & manum foculo ardenti imposuit, si tibi fortis & patiens videtur, nā

tu valde stolidus es, & Abderitano populo similis. Abdera civitas Thraciae, Democriti patria, cujus aer ita erat crassus, calum adeo grave, ut homines ibi plerumque stupidi, hebetesque nasce-

ascenderentur. De vero Mu-
 scio Scævola habes Epig. 22.
 lib. 1. De isto ficto, 30. Lib.
 1. pag. 387.

5. Qui enim jubetur ma-
 num urere & foculo impo-
 nere, ea conditione, ut ni-
 si manum urat, induatur
 tunica molesta, in eaque vi-
 vus comburatur; ille si no-
 lit urere manum, si malit tu-
 nicam molestam induere,
 certè fortior & generosior
 erit, quàm si manum igni
 imponeret. Videbat iste
 gladiator præsentem tuni-
 cam molestam sibi imponē-

dam nisi manum foco inii-
 ceret, injecit, ne indutus
 molesta tunica, ureretur;
 ignavus fuit: fortis fuisset,
 si jussus dexteram urere, di-
 xisset, non faciam, non u-
 ram, malo tunicam mole-
 stam induere. *Tunica mole-*
sta. Erat illa imbuta & con-
 texta musco, pice, resina, &
 aliis id genus rebus quæ
 ignem facile concipiunt.
 Indutus eareus torrebatur
 lento igne. Vide Lib. 4 Ep.
 72. pag. 226. nec non Juvena-
 lem Satyra 1. sub finem,
 item 8.

X X V.

Amici mortem deflet.

1. Vare, Parætonias Latia modò vite per urbes
2. Nobilis, & centum dux memorande viris:
3. At nunc Aufonio frustra promisse Quirino,
4. Hospita Lagæi littoris umbra jaces!
5. Spargere non licuit frigentia fletibus ora,
6. Pinguia nec mœstis addere thura rogis:
7. Sed datur æterno victurum carmine nomen.
8. Numquid & hoc, fallax Nile, negare potes?

VERS. 1. 2. O Vare, qui
 centurionis munere nuper
 in Ægypto functus es.

Parætonias. Ægyptias. Pa-
 rætonium, urbs Ægypti,
Berton.

Vite. Vitis seu virgula è
 sarmento, erat insigne cen-
 turionum. Illi centum olim
 militibus præerant: *centum*
dux memorande viris. Po-
 stea paucioribus.

3. At nunc licet frustra
 promissus fueris nobis redi-
 turus Romam, tamen mor-
 tuus jaces in Ægypto, terra

peregrina & aliena. Quiri-
 nus idem est ac Romulus,
 Romæ conditor. *Lagæi litto-*
ris, Ægypti. Nam Lagus fuit
 pater Ptolemæi regum Æ-
 gyptiorum primi, post Ale-
 xandri Magni mortem.

Aufonio. Pag. 7.

4. *Hospita umbra*. Quasi
 exul & peregrina.

7. Sed per me immortalis
 tibi gloria & fama datur in
 meis carminibus.

8. Hoc meum carmen æ-
 ternum fore, ne ipsa quidem
 Ægyptus negabit, sed vere
 fate.

fatebitur, etsi fallax & mentiri solita. Ægypti mendaces, & perfidi habebantur. Vel: O Ægypte, an quemadmodum potuisti prohibere, ne Romam rediret Varus,

ita quoque impedies quominus eum hoc munere, carmine prosequar? In hoc solatium non negabis non eripies, etsi reditum vitam eripueris.

XXVI.

Natalis hominis nunquam nati.

1. Natali, Diodore, tuo conviva senatus
2. Accubat, & rarus non adhibetur eques;
3. Et tua tricenos largitur sportula nummos.
4. Nemo tamen natum te, Diodore, putat.

VERS. 2. *Non rarus.* Frequens, plurimus eques adhibetur convivio.

3. Triginta viritim nummos das cliētibus tuis. Vulgò deni tātum sestertii, sive cētum quadrantes pro sportula dabātur. Consule Epig. 51. Lib. I. & 6. Libri III.

4. Nemo te dignum luce putat. Ita Seneca de homine improbo: *Nemo illum unquā natum putavit.* Vel: nemo de tuis natalibus curat, adeò viles, obscuri, fortasse spurii, sunt. Tuam omnes cœnam, tua munera, magni faciunt, te, nihili.

XXVII.

Ad Ianum, pro pace.

1. Annorum nitidique fator pulcherrime mundi,
2. Publica quem primum vota precesq; vocant,
3. Pervius exiguos habitabas ante penates,
4. Plurima quā medium Roma terebat iter:
5. Nunc tua Cæsareis cinguntur limina donis,
6. Et fora tot numeras, Jane, quot ora geris.
7. At tu, sancte pater, tanto pro munere gratus,
8. Ferrea perpetuā claustra tuere serà.

VERS. 1. Janus annorum & mundi fator, idest, pater vocatur, quia Januarius primus est mensium anni: vide Lib. VIII. Ep. 2. & 8. vel, quia Janus idem erat, ac tempus, & cælum, à quo omnia procreata censebant.

2. *Publica, &c.* Explicui jam, Lib. VIII. Ep. 8. versu 3.

3. Antea templum habuisti exiguum. Nempe in foro transitorio, quod ita vocabatur, quia ex eo in alia vicina facilis transitus erat. pag. 30. 74.

4. Ac per tuum templum & è portis prospiciebantur
 ltero, citròque cives com- totidem fora: nimirum Ve-
 neabant. tus, Julium, Augustum, &
 5. *Casareis*. Domitiani, Transitorium. Pag. 74.
 qui templum Jani refecit, ac 8. Serva portastui templi
 donis ornavit; Nervæ, qui semper clausas: id est: Præ-
 illud amplificavit, &c. sta nobis æternam pacem.
 6. In eo templo erant por- Solebant Jani valvæ bello
 tæ quatuor, quia Jani statua aperiri; pace, claudi pag.
 quadrifrons inventa fuerat: 410.

X X V I I I.

Servi dominis feliciores.

1. O temperatæ dulce Formiæ littus!
2. Vos, cùm feveri fugit oppidum Martis,
3. Et inquietas fessas exiit curas,
4. Apollinaris omnibus locis præfert.
5. Non ille sanctæ dulce Tibur uxoris,
6. Nec Tusculanos Algidòsve secessus,
7. Præneste nec sic, Antiùmve miratur.
8. Non blanda Circe, Dardanìsve Cajeta
9. Desiderantur, nec Marica, nec Liris,
10. Nec in Lucrinà lota Salmacis venà.
11. Hic summa leni stringitur Thetis vento,
12. Nec languet æquor; viva sed quies ponti
13. Pictam phaselon adjuvante fert aurà:
14. Sicut puellæ non amantis æstatem
15. Motà salubre purpurà venit frigus.
16. Nec seta longo quærit in mari prædam,
17. Sed à cubili lectulòque jactatam
18. Spectatus altè lineam trahit piscis.
19. Si quando Nereus sentit Æoli regnum,
20. Ridet procellas tuta de suo mensa.
21. Piscina rhombum pascit, & lupos vernas:
22. Natat ad magistrum delicata muræna.
23. Nomenculator mugilem citat notum,
24. Et adesse jussi prodeunt fenes nulli.
25. Frui sed istis quando Roma permittis?
26. Quot Formianos imputat dies annus
27. Negotiosis rebus urbis hærenti?
28. O janitores, villicique felices!
29. Dominis parantur ista: serviunt vobis.

VERS. 1. *Ecce*. O Formiæ temperatæ, dulce littus, id est, quarum littus est amœnum, & jucundum ad rusticationem; vos Apollinaris, ubi *Martis oppidum*, id est, Romam (pag. 409.) fugit, locis omnibus præfert. Formiæ, vox pluralis numeri, Latii oppidum fuit, Læstrigonum olim sedes, inter Cajetam, & Minturnas, à Saracenis excisum. Est in ejus loco pagus *Mola* nuncupatus.

5. Non ille ita miratur & amat Tiburtinos colles, patriam castæ suæ uxoris. Formias Tiburi præfert. *Tibur.* Pag. 36. 209. 212. *Tusculanos.* pag. 334. Algidum, mons est prope Romam, Dianæ olim sacer ubi aura frigidior & salubrior. In hoc monte est nemus, Algidum quoque dictum, nunc *Selva dell' Aglio*: & oppidum ejusdem etiam nominis; quod vocatur hodie *Rocca di Papa*.

6. *Præneste.* Pag. 215.

Antium. pag. 229. Cùm versatur Apollinaris in sua villa Formiana, non requirit, non desiderat, amœnos secessus qui sunt prope oppidum Circaum, (pag. 229.) aut prope Cajetam Dardanidem, id est, conditam ab Ænea & Trojanis (p. 229.)

9. *Marica.* Fauni conjux fuit: hujus templum erat ad ripam Liris fluvii, qui nunc dicitur Italis *Carigliano*.

10. Nec Bajani fontes. Eos hic vocat *Salmacida lotam in Lucrina vena*, id est, in lacu Lucrino, qui non procul Baiis abest. pag. 66. Salmacis enim fons fuit in Caria, fabulis inclytus, cu-

jus aqua effeminare hominum animos & corpora jactabatur: huic aptè comparat Bajanos fontes, suis deliciis & Romanorum luxu nobiles.

11. Hic leni ventorum flamine mulcetur aquæ superficies, & placidum æquor.

Thetys. Pelagi Dea: pro mari ponitur.

12. *Viva quies ponti.* Non languidæ & stagnantis aquæ, sed fluctuantis leniter grata tranquillitas.

13. *Phaselon.* Phaselus est cymba exigua.

14. 15. Aura propellens phaselum, & quietem illam pelagi velut animans, similis est ventulo quem puella, calorem æstivum temperas, facit, mota veste purpurea, & ante frontem ventilata.

18. *Trahit.* Ut escam hamo insertam voret. *Setam.* Lineam piscatoriam. *Altè spectatus.* Visus è superiore loco. Vel; in aqua pellucida, licet alta & profunda, facile apparens.

19. 20. Si quando mare ventis agitur, nec piscari licet. Æolus præest ventis, qui turbant mare.

Nereus. Deorum marinarum antiquissimus. Mens de suo tuta, id est, de piscibus qui domi servantur in piscinis & vivariis, procellas ridet, non est sollicita utrum mare sit procellosum necne; paratas dapes actutashabet. Rhombi, lupi, murenæ, mugiles, mulli, piscium sunt nomina, de quibus sparsim ante dictum.

21. *Vernas.* Domi natos.

23. *Nomenclator,* sive Nomenclator, is est qui appellat

et nomina, eratque certum apud Romanos servorum nomen & munus, qui dominis suis civium nomina, ut quisque occurrebat, ac salutandus erat, sugerent. Porro piscibus quibusdam insignioribus, quos alerent domi: nomina imponebant: & vocati sic pisces, prodibant, seque sistebant.

26. Quam pauci dies Formiani numerantur, & tanquam candidi, & felices ponuntur in beneficii loco, ab Apollinare aut alio urbanis negotiis affixo? Pauci certe: illæ omnes deliciæ in servorum & villicorum gratiam videntur esse comparatæ! *Imputat*. Pag. 145. nota 3. 224. 245. nota 13. 278.

XXIX.

Ἀνδρῶν ποφάλος.

1. Addixti servum nummis here mille ducentis,
2. Ut bene cœnares, Calliodore, semel;
3. Nec bene cœnasti: nullus tibi quatuor emptus
4. Librarum, cœnæ pompa caputque fuit.
5. Exclamare libet; non est hic, improbe, non est
6. Piscis, homo est: hominem, Calliodore, voras.

VERS. 1. *Addixti*. Pro, addixisti, id est, dedisti, vendidisti. Propriè dicitur aliqua res addici, cum in auctione traditur pluris licitanti. Nummi sestertii mille & ducenti conficiunt libras Turonicas 120. *Here*. Heri pag. 50.

2. Ut conficeres pecuniam, quam in cœnam op-

piparam impenderes.

3. 4. Tamen magnificè, & lautè non cœnasti, siquidem primarium & palmarium cœnæ tuæ ferculum, fuit unus tantum nullus, librarum quatuor.

Mullus. Piscis: *un barbone*.

6. *Homo est*. Quia hominis pretium est: vitæ servi constitit.

XXX.

Imago viri probi.

1. Hæc mihi quæ colitur violis pictura, rosisque,
- 2, Quos referat vultus, Cæciliane, rogas?
3. Talis erat Marcus mediis Antonius annis
4. Primus: in hoc juvenem se videt ore senex.
5. Ars utinam mores, animùmque effingere posset!
6. Pulchrior in terris nulla tabella foret.

VERS. 3. De illo M. Anto-
nio Primo vide pag. 471. &

Ep. 22. hujus libri. *Mediis annis*. Florenti ætate.

XXXI.

Vitia culpanda : personis parcendum.

1. Simplicior priscis, Munati Galle, Sabinis,
2. Cecropium superas qui bonitate senem :
3. Sic tibi confoceri claros retinere Penates
4. Perpetuà natæ det face casta Venus :
5. Ut tu, si viridi tinctos æruginè versus
6. Fortè malus livor dixerit esse meos,
7. Ut facis, à nobis abigas: nec scribere quemquam
8. Talia contendas carmina, qui legitur.
9. Hunc servare modum nostri novere libelli ;
10. Parcere personis, dicere de vitiis.

VERS. 1. *Sabinis*. Fuerunt in media Italia versùs mare Adriaticum : viri antiquæ probitatis & simplicitatis laude præstantes.

2. *Senem Cecropium*. Socratem, qui Apollinis oraculo vir optimus est judicatus.

Cecropium. Pag. 47. 231.

3. 4. Sic tibi det, faxit Venus, perpetua face, id est, perpetuo matrimonio pag. 396. tuæ natæ, ut retineas, & habites Penates, domum, tui confoceri. Confoceri dicuntur illi, quorum alter filium suum alterius filiæ dat in matrimonium. Æternum sit, absque divortio & repudio, matrimonium tuæ filiæ cum filio tui confoceri; & ita in eadem domo cum eo conjunctissimus sem-

per vivas.

5. *Ut tu &c.* Istud ut respondet particulæ *sic*, posite in disticho superiori. Ita opto te in confoceri ædibus semper esse, ut tu velim abigas, ea conditione ut abigas &c. *Æruginè*. Est tabes æris; quemadmodum rubigo, ferri: hæc rubra: illa viridis: utraque æs aut ferrum corrodit. Pro invidia interdum metaphoricè usurpatur, quæ invidus arroditur & conficitur. In hoc loco significat maledicentiam & obtrectationem, quæ est invidiæ partus.

7. *Abigas*. Meos esse neges: expungas è meis libris.

8. *Qui legitur*. Quemquam qui probetur, qui multos habeat lectores.

XXXII.

Patroni & clientes à Trajano servati.

1. Dì tibi dent quicquid, Cæsar Trajane, mereris:
2. Et rata perpetuò, quæ tribuere, velint:
3. Qui

3. Qui sua restituis spoliato jura patrono :
 4. Libertis exul non erit ille suis .
 5. Dignus es , ut possis totum servare clientem ,
 6. Et (liceat tantum vera probare) potes .

VERS. 2. Rata. Faxint ut quæ tibi sunt largiti beneficia , ea sint perpetua . Constantem tibi felicitatem largiantur .

3. Jura. Poterat patronus siue dominus , à libertis suis clientibus (liberti omnes erant clientes , licet non omnes clientes liberti forent) certam in rebus quibusdam operam exigere ; alimenta , si egeret , bonorum semissem , id est , dimidiam partem , cum testamentum conderet ; denique revocare illos poterat in servitutem , si in officio & fide non manerent . Hoc jure (quod Trajanus restituit) patronos nos Domitianus spoliaverat , volueratque ut libertini , hoc est libertorum filii , in quos idem atque in liberos jus e-

rat , pareserent militibus , qui hoc jure soluti erant .

4. Non erit deinceps patronus libertis suis pro exule , non tractabitur ab iis ut exul ; non spoliabitur bonorum semisse . Exulibus nullum jus erat gaudendi testamento , aut bonis defunctorum fruendi . Exules etiam & proscripciebant omni civium jure . Talis esse patronus videbatur , suo privatus jure .

5. Dignus es qui omnes vicissim clientes serves , & ab omni patronorum vindices injuria : hoc tua magnificencia & bonitate dignum .

6. Omnino id facies , si modo clientes iusta probabunt illa esse , quæ à patronis petent : aut verè se læsos ab iis fuisse ostendent .

XXXIII.

Laus Sulpitiæ poetriæ .

1. Omnes Sulpitiam legant puellæ ,
2. Uni quæ cupiunt viro placere .
3. Omnes Sulpitiam legant mariti ,
4. Uni qui cupiunt placere nuptæ .
5. Non hæc Colchidos asserit furorem ,
6. Diri prandia nec refert Thyestæ :
7. Scyllam , Byblida , nec fuisse credit :
8. Sed castos docet & pios amores ,
9. Lusus , delicias , facetiæque .
10. Cujus carmina qui bene æstimavit ,
11. Nullam dixerit esse nequiores ,
12. Nullam dixerit esse sanctiores .

13. Tales Ægeriæ jocos fuisse.
14. Udo crediderim Numæ sub antro.
15. Hac condiscipulâ vel hac magistra
16. Effes doctior & pudica, Sappho.
17. Sed tecum pariter simulque visam
18. Durus Sulpitiam Phaon amaret;
19. Frustra: namque ea nec Tonantis uxor,
20. Nec Bacchi, nec Apollinis puella
21. Erepto sibi viveret Caleno.

VERS. 1. *Sulpitiam*. Matrôna fuit è nobilissima Sulpitiorum familia, & eodem quo Martialis, ævo floruit. Poema scripsit, præter alia, egregium, de amore conjugali. Hinc ait vates eam esse legendam illis puellis quæ uni viro servare fidem, quæ castæ conjuges esse velint.

5.6. Non describit Sulpicia Medæ scelera, quæ filios trucidavit, &c. nec Thyestæ dapes. pag. 161. 265. *Colchidis*. pag. 23. *Afferit*. Tuetur ac defendit, laudando comprobatur.

7. Immo ne credit quidem unquam extitisse Scyllam: (pag. 338.) aut Byblidem. Hæc in fontem conversa fuisse fingitur à poetis. Ovid. 9. *Metamorph.*

11. *Néquiorem*. Festivior, jocosior.

13. *Ægeriæ*. Numa secundus Romanorum rex simulabat se ab illa Dea doceri & accipere leges quas Romanis imponebat, & cum ipsa colloqui in quodam antro propè Ariciam. Vid. ep. 32. lib. 6.

16. *Sappho*. Pag. 354.

18. *Phaon*. Phaonem amabat Sappho, nec ab eo redamari poterat: Phaon tamen, inquit Noster, Sulpitiam diligeret æquè actu, simul atque ipsam vidisset, optaretque sibi conjugem tam castam: sed frustra; nec enim erepto sibi viro suo Caleno, vellet esse puella, id est, uxor, pellex, ipsius Jovis, Apollinis, aut Bacchi.

XXXIV.

Vinum pessimum.

1. Improba Massiliæ quicquid fumaria cogunt,
2. Accipit ætatem quisquis ab igne cadus:
3. A te, Munna, venit: miseris tu mittis amicis
4. Per freta, per longas toxica sæva vias.
5. Nec facili pretio, sed quo contenta Falerni
6. Testa sit, aut cellis Setia cara suis.
7. Non venias quare tam longo tempore Romam
8. Hæc puto causa tibi est, ne tua vina bibas.

VERS. 1.

VERS. 1. 2. Quidquid vini bonensis, ad mare Medi-
 n horreis Massiliæ fervatur, terraneum, portu amplissi-
 & fumo cogitur; id est, den-
 atur, mitescit ac senescit.
 Vel cogunt, id est, conti-
 nent, stipant.

Fumaria. Sunt apothecæ,
 ubi vinum ætatem, id est,
 maturitatem quandam &
 propteratam vetustatem à
 fumo & igne accipit. *Impro-
 ba* vocantur, quia illa vi-
 na fumo excocta, parum sa-
 lubria sunt. Massilia, *Mar-
 seglia*, est urbs Gallia Nar-

4. *Toxica.* Venena: vinum
 pestiferum. Pag. 275.

5. 6. Nec vina ista Massi-
 litana vili pretio vendis,
 sed tanto, quanto si vende-
 retur amphora vini Faler-
 ni, aut Setini, satis caro
 vendita putaretur.

Falerni. Pag. 39.

Setia. Pag. 216.

Cellis. Apothecis vina-
 riis.

XXXV.

In Hispaniam profecturus.

1. Juris & æquarum cultor sanctissime legum,
2. Veridico Latium qui regis ore forum,
3. Municipi, Materne, tuo veterique sodali,
4. Gallaicum mandas si quid ad Oceanum.
5. An Laurentino turpes in littore ranas,
6. Et satiùs tenues ducere credis acos?
7. Ad sua captivum quàm saxa remittere mullum,
8. Visus erit libris qui minor esse tribus?
9. Et fatuam summà cœnare pelorida mensà,
10. Quòsque tegit levi cortice concha brevis:
11. Ostrea Bajanis quàm non liventia testis,
12. Quæ domino pueri non prohibente vorent?
13. Hic olidam clamosus ages in retia vulpem,
14. Mordebitque tuos sordida præda canes:
15. Illic pisces modo vix educta profundo
16. Impedient lepores humida lina meos.
17. Dum loquor, ecce, redit sporta piscator inani:
18. Venator captà marte superbus adest.
19. Omnis ab urbano venit ad mare cœna macello.
20. Callaicum mandas numquid ad Oceanum?

VERS. 2. *Qui regis &c.* | *pi.* Pag. 216. Mihi, qui ex
 Dum jus respondes. Erat in-
 signis juris peritus. *Munici-* | *codem sum ortus actu, mu-*
nicipio; nempe Bilbili.

4. Si quid habes quod in Hispania curatum velis dicito.

Callaicum. Pag. 198.

5. 6. 7. 8. An præstat ranas & acos prope Remā in Laurentino littore piscari, (acus est piscis vilissimus) quàm ingentes mullos in Hispania capere (piscis eximios; supra, Ep. 29.) qui cùm sunt capti & captivi, remittuntur tamen ad littorea saxa unde capti sunt, si videantur esse minores tribus libris, nisi sint trilibres.

Ducere. Trahere linea piscatoria.

9. *Fatuam*. Insulam. *Summa*. Extrema, post alias dapes, *Pelorida*. Peloris est è cancerorum genere, seu ostreorum; vilis quoque pisciculus. Pag. 286.

10. Et ostrea parva, seu pisciculos; qui concha, tanquam cortice, teguntur.

11. 12. Num præstat Romæ cænare peloridas &c. quàm in Hispania cænare ostrea non liventia, id est, non invidentia, nihil cedentia, Bajanis ostreis, quæ optima: quorum tamen in Hispania tanta copia est, ut servi & mancipia illis ad satietatem, annuentibus dominis, vesci possint. *Bajanis*. pag. 66. 209.

13. *Hic &c.* Romæ, si venari voles, vulpem aliquam fortè capies, idque magno cum clamore & sudore. *Oli-dam*. Pag. 181. nota 10.

15. *Illic &c.* In Hispania tendam retia, in quibus paulò ante piscatus fuerim, quæ recens ex aqua educta sint, in iisque lepores pulcherrimi confestim capientur.

17. Ecce, dum hæc scribo, fidem illis facit iste piscator, qui sporta (est vas vimineum) vacuà redit; adeo vacui sunt & steriles Italiæ fluvii: & venator, qui captam martem reportat, ætam exigua præda superbus est. Martes, martis, *una martora*, est mustelæ genus, de quo Plin. Lib. 39. c. 4. Legunt nonnulli *mele*. Meles animal est mordax, & alitibus infestum, *une fouine*.

19. Ipsum Italiæ mare adeo sterile est, ut pisces ab ipsa urbe Roma veniant ac deportandi sint ad naves, ad urbes maritimas, si quis in iis cænare pisces velit. Vides quàm jure Oceanum Callaicum repetam; tu si quid curatum isthic à me velis, significa. Cùm discedentes aliquem, salutarent, istis vulgò vocibus utebantur, *Numquid vis? numquid rogas?*

XXXVI.

Fortunati conjugis epitaphium.

1. O molles tibi quindecim, Calene,
2. Quos cum Sulpitia tua jugales
3. Indulsi Deus & peregit annos!
4. Vixisti tribus, ò Calene, lustris.
5. Ætas hæc tibi tota computatur;

6. Et

6. Et solos numeras dies mariti.
7. Ex illis tibi si diu rogatam
8. Lucem redderet Atropos vel unam,
9. Malles quàm Pyliam quater senectam.

VERS. 1. *Calene*. Fuit Sulpitiae vir, de qua supra, Ep. 33.

2. *Jugales*. Conjugales. Quibus in eodem cum Sulpitiae iugo, seu conjugio fuisti. Matrimonium iugum vocatur, quia iugum & grave est, & à duobus fertur, eosque ex æquo alligat, oneratque.

3. *Peregit*. Copiam transigendi dedit: peractos & plenos concessit.

4. *Lustris*. Pag. 87. 178.

5. Omne illud spatium temporis putas bene transactum; in vitæ rationibus ve-

luti ponis. Lege supra Ep. 22. & 28. versu 36.

6. Solos illos numeras dies candidos, fortunatos arbitraris, quibus Sulpitiae maritus fuisti. Lib. 8. Epig. 45. nota 2.

7. 8. 9. Si unum ex illis diem, post multas ac diuturnas preces, à Parca Atropo, exorare posses, illum anteponeres Nestoris senectuti, qui tres ætates confecisse dicitur pag. 266. Pylius vocatur, quia rex Pyli erat, in Græcia. *Atropos*. 206.

XXXVII.

Anus annosa.

1. Consule te Bruto quid iuras, Lesbia natam?
2. Mentiris, nata es, Lesbia rege Numa.
3. Sic quoque mentiris, namque ut tua sæcula narrant,
4. Ficta Prometheo diceris esse luto.

VERS. 1. *Bruto*. Primus, post exactos reges, consul Romanus fuit anno U. C. 245. Numa rex secundus Rom. prior Bruto annis fere ducentis.

3. *Ut tua, &c.* Ut est hæc tua ætas, & senectus, quæ multa sæcula præ se fert.

4. Prima es omnium feminarum; illa ipsa, quam ex luto finxit Prometheus. pag. 9.

XXXVIII.

Divortium utile.

1. Mense novo Jani veterem, Proculeja, maritum
2. Deferis; atque jubes res sibi habere suas.
3. Quid rogo, quid factum est? subitiquæ causa doloris
4. Nil mihi respondes, dicam ego: prætor erat.

Y 5

5. Cor. 25

5. Constatum fuit Megalensis purpura centum
6. Millibus, ut nimium munera parca dares:
7. Et populare sacrum bis millia dena tulisset.
8. Discidium non est hoc, proculeja; lucrum est.

VERS. 1. Mense quolibet Januario, initio cujusque anni, repudias maritum.

2. Erant hæc divortii concepta verba, quæ conjux conjugem repudians apud prætorem dicebat: *Res tibi tuas habe*. Id est, farcinas collige, facesse.

4. *Prætor erat*. Ea causa fuit mariti deferendi, quod prætor esset; quo in magistratu sumptus magni erant faciendi, quos ille facere non poterat, nisi uxor nummos de suo daret.

5. 6. Constitisset centum millibus sestertium, (id est, libris Francicis 10000.) vestis purpurea, quam, utpote prætor, gestare debebat in ludis Megalensibus. In honorem magnæ Deorum matris, sive Cybeles cele-

brabantur isti ludi pridie Non. April. usque ad quintum Idus. Et munera quædam populo tunc distribui solebant à prætore. Cybele, Mater *Μεγαλή*, id est, magna, dicebatur: unde vox Megalensis facta. Illos ludos celebrabant prætores, aliique magistratus, purpurati, in toga & prætexta, ceteroque ornatu exquisito: unde purpura Megalensis in proverbium abiit.

7. *Populare sacrum*. Sacrificium pro populo peragi solitum in Megalensibus *bis dena*, seu viginti millia sestertiorum (sunt libræ Francicæ 2000.) *tulisset*. Abstulisset. Constitisset 20. millibus nummum.

8. Divortium hoc appellandum non est, sed lucrum.

XXXIX.

Ager fecundus.

1. Septima jam, Phileros, tibi cōditur uxor in agro.
2. Plus nulli, Phileros, quam tibi, reddit ager.

VERS. 2. *Plus &c.* Quia plam tibi singulæ dotem uxores in eo sepultæ am-
pelque reliquerunt.

XL.

Sibi amicus.

1. Quinte Caledonios Ovidi visure Britannos,
2. Et viridem Tethyn, Oceanumque patrem;
3. Ergo Numæ colles, & Numentana relinques
4. Omnia?

4. Otia? nec retinet rursusque focusque senem?
5. Gaudia tu differs: at non & stamina differt
6. Atropos; atque omnis scribitur hora tibi.
7. Præstiteris caro (quis non hoc laudet?) amico,
8. Ut potior vitæ sit tibi sancta fides:
9. Sed reddare tuis tandem manfure Sabinis,
10. Teque tuas numeres inter amicitias.

VERS. 2. Ovidi. De illo vide Lib. 7. Epigram. 38. Cæsonium exultantem voluntarius comes in Britanniam est secutus pag. 341. Caledonios. pag. 9.

3. Colles Numæ. Romam. Numa rex Romanorum secundus. Nomentana. P. 93.

4. Otia. Villam in qua otiaris.

5. Stamina. Fila: colum. Pag. 220.

6. Atropos. Pag. 206. 220.

Scribitur. In tuis rationibus veluti perscribitur.

7. 8. Esto sanè, concedo tibi ut in gratiam amicitiae Cæsonii, fidem & amicitiam vita ipsa ducas potior: ut perire malis quàm eum deferere.

9. 10. Sed velim tamen ut redeas in Italiam, & villam tuam Sabinam: ac te ipsum inter tuos amicos numeres. Non te ipse deferas, qui aliis deesse non vis.

X L I.

Lector fastidiosus.

1. Si quid lene mei dicunt & dulce libelli,
2. Si quid honorificum pagina blanda sonat:
3. Hoc tu pingue putas, & costam rodere mavis,
4. Ilia Laurentis cum tibi demus apri.
5. Vaticana bibas, si delectaris aceto:
6. Non facit ad stomachum nostra lagena tuum.

VERS. 3. Pingue. Rude, inelegans. Costam rodere. Offa rodere, in quibus nihil carnis succique fit, mavis; cum apri eximii ilia, intestinalia mollia, & bene condita,

tibi apponamus. Præfers carmina maledica & aspera, nostris dulcibus & innoxiiis.

4. Laurentis. Libro 9. Epig. 35.

5. Vaticana. Vina pessima.

X L I I.

Laudanda negligentia.

1. Omnia vis bellè, Matho, dicere: dic aliquando
2. Et bene: dic neutrum: dic aliquando malè.

VARs. 1. *Bellè* . Eleganter , ingeniosè , acutè .
2. *Bene* . Mediocriter , ut

cumque . *Malè* . Negligenter , omis-
sis pigmentis &c.
ratorio fūco pag. 362.

XLIII.

Vita felix .

1. Vitam quæ faciunt beatiorē ,
2. Jucundissime Martialis , hæc sunt :
3. Res non parta labore , sed relicta ;
4. Non ingratus ager ; focus perennis :
5. Lis nunquam ; toga rara ; mens. quieta ,
6. Vires ingenuæ ; salubre corpus ;
7. Prudens simplicitas ; pares amici ;
8. Convictus facilis ; sine arte mensa ;
9. Nox non ebria , sed soluta curis ;
10. Non tristis torus , & tamen pudicus :
11. Somnus qui faciat breves tenebras ;
12. Quod sis , esse velis , nihilque malis :
13. Summum nec metuas diem , nec optes .

VARs. 2. *Martialis* . Al-
loquitur amicum cognomi-
nem . pag. 214.

3. *Res* . Opes , fortunæ .
Relicta . Patrimonio , re
stamento . Propriè dicitur
hereditas relinqui .

5. *Toga rara* . Rara urba-
na officia , salutationes , ob-
sequia , &c. ad quæ obeunda
togis utebantur , ut veste
honestiori .

10. *Torus* . Conjugium .
11. Somnus lenis & ar-
dens , adeo ut nox brevis ap-
pareat .

12. *Tua sorte sis cōtentus* .
13. *Summum diem* . Mor-
tem . Eam qui metuit , an-
xius est , dum spoliari bonis ,
quibus fruitur , timet : qui
eandem optat , id vitæ præ-
sentis odio , vel fastidio fa-
cit , quod ipsum est miserum .

XLIV.

Frugale convivium .

1. Nunciat octavam Phariæ sua turba juvenæ ,
2. Atque pilata redit jamque subitque cohors .
3. Temperat hæc thermas , nimios prior hora va-
pores
4. Halat , & immodico sexta Nerone calet .
5. Stella , Nepos , Cani , Cerealis , Flacce , venitis ?
6. Se-

6. Septem sigma capit: sex fumus; adde Lupum.
7. Exoneraturas ventrem mihi villica malvas
8. Attulit, & varias quas habet hortus opes.
9. In quibus est lactuca sedens, & sectile porrum:
10. Nec deest ructatrix mētha, nec herba falax.
11. Secta coronabunt rutatos ova lacertos;
12. Et madidum thynni de sale fumen erit.
13. Parvus in his unā ponetur cœnula mensā
14. Hœdus, inhumani raptus ab ore lupi.
15. Et quæ non egeant ferro structoris ofellæ,
16. Et faba fabrorum, prototomique rudes.
17. Pullus ad hæc cœnifq; tribus jã perna superstes
18. Addetur: faturis mitia poma dabo.
19. De Nomentanā vinum sine fæce lagenā,
20. Quæ, bis Frontino consule, plena fuit.
21. Accedent sine felle joci, nec manè timenda
22. Libertas: & nīl quod tacuisse velis
23. De Prasino cōviva meus Venetòque loquetur;
24. Nec facient quemquā pocula nostra reum.

VERS. 1. Isidis sacerdotes sacris absolutis pulsant tinnabulum de more, ac horam esse octavam, id est, secundam post meridiem, admonent. Octava hora exercebant Romani corpora. pag. 183. *Juvence* pag. 108. *Pharise* pag. 82.

2. *Pilata*. Rasa: calva, pilis vulsis è capite. *Redit*. Sacerdotes Isidis postquam ejus templum aperuerant manè, totam urbem circumcurfabant, fingentes se querere filium Isidis, ab ea olim amissum, quam ceremoniā, in Ægypto solemnem, Romæ repræsentabant. Mox ad templum redibant, & sacris quibusdam peractis, templum claudebant. Sunt qui legāt: *Et pilata redit* &c. explicāt, quæ de militum prætoriano cum cohorte pilis, id est, brevibus iaculis armata, quæ

peractis excubiis rediret in prætoriana castra, dum subiret altera cohors, illius vices exceptura. *Jamque* ponitur pro *jam*, ut dixi p. 453.

3. Hæc hora octava thermæ sunt temperatæ, & tepidæ, quæ, hora septima, plus nimio adhuc calidæ sunt; calidiores etiam, sexta. *Prior hora*. Septima, quæ octavam præcedit.

4. *Immodica Nerone*. Immodico calore, quo æstuant thermæ Neronianæ. p. 397.

5. O amici, num tandem venitis? Ecquid ad cœnam properatis?

6. *Sigma*. Lectus erat discubitorius, factus in morem literę gręcę sigma, quę, ut prisco more scribebatur, accedebat ad similitudinem literę latinę c. Itaque lectus ille hemicyclum, id est, semicirculum, imitabatur.

Se-

Septem convivas stigma capiet; estis jam quinque, nempe Stella, Nepos, Canius, Cerealis & Flaccus: sextus ego sum; addatur Lupus (nomen est viri) septimus erit.

7. *Malvæ* solvunt alvum ac lubricant.

9. *Sedens*. Sessilis, capitata. Porrum aliud sectivum, aliud capitatum. p. 163.

10. *Ructatrix*. Quæ ructus ciet. *Salax*. Eruca, quæ libidinem proritare dicitur.

11. *Rutatos*. Ruta conditos. In orbem igitur composita ova dura & lecta, patinæ oras ambient &c.

Lacertos. Pag. 356.

12. *Sumen*. Mamillæ sunt porcinae. *Madidum thynni sale*. Conditum garo, seu muria confecta est ilibus thynnorum.

13. Inter illas dapes, unâ & eadem in mensa, ponetur hædus. Legitur etiam, *Gustus in his: &c.* quasi dicat. Priora illa, erūt leviora ineuntis cœnæ fercula: sequetur cœnæ caput, hædus &c. Quid sit *gustus* V. l. 11. ep. 17.

15. *Structoris*. Structor di-

videbat carnes, &c. Vide Juvenalem Sat. 11.

Ofellæ. Sunt carniū par-ticulæ assatæ in craticula vel in olla elixæ.

16. *Et faba &c.* Nempe cibus fabrorum, & deliciae Vel, faba certo modo condita, qualem fabri adamant.

Prototomi. Brasicarum cymæ, cauliculi delicatiores, primo vere decisi, Italis *broccoli*: *πρωτότομος*, *πρωτός*. *primus*, *τέλειος*, *seco*.

17. *Perna*. Suilla coxa.

20. Quæ prima omnium lagenarum impleta est vino, cū Frontinus iterum consul fuit. Ille Martialis ævo floruit, ac librum de Stratagematis scripsit.

21. *Manè rimenda* Postridie, in sequenti mane. Domitiani ævo fiebat sæpè, ut quæ in conviviiis dicta erant liberius, ad Imperatorem deferrentur, & rei fierent mane qui simul pridiano convivio indulserant.

23. *De Prasino &c.* Confabulabimur de aliquo auriga factionis Prasinae, vel Venetæ. Vide Lib. 6. Ep. 31.

X L V.

Vina plumbea, aureum vas.

1. Cūm potes amethystinos trientes,
2. Et nigro madeas Opimiano:
3. Propinas modò conditum Sabinum:
4. Et dicis mihi, Cotta, Vis in auro?
5. Quisquam plumbea vina vult in auro?

VERS. 1. *Amethystinos* trientes, Calices ornatos lapide amethysto. Is ebrietas tem impedire putabatur, unde illi nomen, ab æ privans nimirum & μέθυ ebrius

- De trientibus dictū est p.44. natum in Sabinorum regio-
 2. *Opimiano*. Subaudi, vi- ne, posita ad mare Adria-
 no. pag.45. ticum è regione Latii.
 3. *Modò conditum*. Re- 4. *Vis*. Subaudi, bibere.
 cens, nuperrimè, in am- *In auro*. poculis aureis.
 phoras fufum.
 5. *Plumbea*. Pessima pag.
Sabinum. Deterrimum; 87. nota 15.

XLVI.

In mortem auriga.

1. Frangat Idumæas tristis Victoria palmas:
2. Plange Favor sævâ pectora nuda manu.
3. Mutet Honor cultus; & iniquis munera flammis
4. Mitte coronatas, Gloria mœsta, comas.
5. Heu facinus! primâ fraudatus, Scorpe, juventâ
6. Occidis; & nigros tam citò jungis equos.
7. Curribus illa tuis semper properata, brevîsque,
8. Cur fuit & vitæ tam propè meta tuæ?

- VERS. 1. *Idumæas*. p.101. coronis.
 2. *Plange*. Tunde, per- 6. *Nigros*. Nempe iturus
 cute. ad Plutonem. Omnia in in-
 3. *Cultus*. Vestes: pullas feris nigra.
 v.g. pro candidis induat. 7. 8. Qui metam in circo
 Et iniquis &c. Gloria ton- tam properè, tam breviter,
 deat capillos, (id in luctu attingebas; cur vitæ metam,
 fieri solebat) & eos in ignem id est mortem, tam festinan-
 proiciat, cum laureis suis ter attigisti?

XLVII.

Mors decepta.

1. Ille ego sum Scorpis, clamosi gloria circi,
2. Plausus Roma tui, deliciaeque breves:
3. Invida quem Lachesis raptum trieteride nonâ,
4. Dum numerat palmas, credidit esse senem.

- VERS. 1. *Ille ego sum &c.* *Trieteride nona*. Anno æta-
 Videtur carmen hoc epita- tis 27. Vide pag.294.
 phii loco positum fuisse. 4. *Palmas*. Quas in circo
Circi. Pag.23. 307. sum adeptus. Lege pagina
 3. *Lachesis*. pag.206. 218.

XLVIII.

Laus vitæ rusticæ.

1. Sidera jam Tyrinus Phryxæi respicit agni
2. Taurus, & alternum Castora fugit hyems.
3. Ridet ager, vestitur humus, vestitur & arbor:
4. Ismarium pellex Attica plorat Ityn.
5. Quos, Faustine, dies, qualē tibi Roma Ravennā
6. Abstulit! ò soles! ò tunicata quies!
7. O nemus, ò fontes, solidūmque madentis arenæ
8. Littus, & æquoreis splendidus Anxuraquis!
9. Et non unius spectator lectulus undæ,
10. Qui videt hinc puppes fluminis, inde maris.
11. Sed neq; Marcelli, Pompejanūmque, nec illic
12. Sūt triplices thermæ, nec fora juncta quater:
13. Nec Capitolini summum penetrale Tonantis,
14. Quæque nitent cælo proxima templa suo.
15. Dicere te lassum quoties ego credo Quirino:
16. Quæ tua sunt, tibi habe: quæ mea, redde mihi.

VERS. 1. Jam signum Tauri oritur, & Arietis fidus ante exortum respicit. Aries primum est Zodiaci signū, & initium anni astronomici, ac veris: hunc proximè consequitur Taurus; quem Tyrium appellat, quia fabulis proditum est, eum in sidera relatum fuisse, postquam Europam Agenoris, qui Tyrum condidit, filiam per mare in Cretam vexisset. Aries verò eum Phryxæus vocetur, explicui pag. 282. Oritur ille die 21. Martiis: Taurus 21. Aprilis: Gemini 21. Maii. Ita verno tres menses complectitur ac describit hoc disticho.

2. *Alternum &c.* Jam Major mensis instat, de quo Geminos, signum caeleste in Zodiaco tertium, sol ingre-

ditur, & hyems omnino abscedit. Sunt autem illi Gemini, Castor & Pollux, alternis vivere & mori dicti, ut explicatum Ep. 38. Lib. 5. & 21. Lib. 8.

4. *Pellex Attica* Philomela. Pandionis enim Atheniensium regiserat filia. Pellex dicitur, nempe Terei, à quo temerata est.

Ityn. Filium sororis suæ Procnes, quem ipsa Procne, illatam sorori suæ Philomela injuriam non ferens, secum in frusta & elixum, Tereo marito suo epulandum apposuit. pag. 271.

Ismarium. Thracium, quia Tereusejus pater, Thraciæ rex erat, in qua mons Ismarus.

5. Quam candidis & amenis diebus caruisti, quibus, Ra.

Ravennæ, (pag. 165.) in tua villa frui poteras, & quostibi Roma, dum te occupatum tenet, malè invidit & abstulit!

Tunicata quies. Libera à negotiorum tumultu, ambitione, &c. Populus, Romæ; cives in municipiis, rustici in pagis, erant ferè tunicati.

7. 8. *Sol dum littus.* Non molle & paludosum, sed arena duriore, licet madida, firmum & stipatum.

Anxur. pag. 230.

9. 10. Orem suavem, cum è tuo lectulo potest aliquis mare, & circumfusa flumina contemplari, ut Anxure licet. *Non unius.* Non tantum fluvialis, sed etiam marinæ.

11. Atqui nō est illic theatrum Marcelli, & Pompeii. Augustus in honorem Marcelli, filii Octaviæ sororis suæ theatrum extruxit inter

Capitolium & Tiberim: *Pompejanum.* pag. 284.

12. *Thermæ.* Pag. 5. *Triplices.* Triplici contignatione ædificatæ: vel, tres maximè celebres, Agrippæ, Neronis, & Titi. De foris quatuor dictum supra, ep. 27. Lipsium ad Lib. 5. de admirandis Romæ.

13. Non templum Jovis Capitolini. p. 206. 237. 355.

14. Templum Flaviæ gentis, de quo lege plura Lib. 9. Ep. 2. & 3.

15. O quoties Romulo & Romæ dicis, ut opinor, serva tibi tuos honores, curas, templa magnifica, & theatra: otium, rus, villam meam, mihi redde. *Quirino.* Romulus cum hasta ferè pingebatur, utpote bellator; hasta autem Sabinorum lingua vocabatur quiris. Inde Romulo nomen Quirini.

X L I X.

Oculorum dapes.

1. Mensas, Ole, bonas ponis; sed ponis opertas.
2. Ridiculum est: possum sic ego habere bonas.

VERS. 1. *Opertas.* Teatas, clausis lancibus, quas aperire nemini licebat, præter Olum fortasse.

2. *Ego.* Licet pauper, tales habere mensas possum, nempe ubi lances opertæ sint, ac vacuæ.

L.

Clientes agroti.

1. Totis, Galle, jubes tibi me servire diebus,
2. Et per Aventinum ter quater ire tuum.
3. Eximit aut reficit dentem Cascellius ægrum;
4. Infestos oculis uris, Higine, pilos.
5. Non secat, & tollit stillantem Fannius uvam:
6. Tri-

6. Tristia fervorum stigmata delet Eros.
7. Enterocelarum fertur Podalirius Hermes.
8. Qui sanet ruptos, dic mihi, Galle, quis est?

VERS. 1. *Servire*. Officia clientium, & obsequia, vel servitia potius, præstare.

2. *Aventinum*. pag. 307. *Tuum*. In quo habitas.

4. *Pilos*. Cum pili palpebrarum sunt longiores, eas vellicant, ac lædunt, itaque uri debent, aut evelli: hoc præstabat egregiè Higinus quidam, medicus ophthalmicus. p. 414.

5. *Uvam*. Est morbus quidam, cum in faucibus nascitur tuberculum, ab uvæ similitudine, uva dictum; quod, nisi à peritissimis medicis, sanari sine sectione non potest. Fannius sanat uvam, eam non secando.

6. Eros chirurgus quidam, delet notas ferro candenti servis inultas. p. 415.

7. Hermes medicus, fertur

esse Podalirius, id est, non inferior Podalirio, antiquo & celebri medico. Machaonis fratre, Æsculapii filio, in sanandis Enterocelis, ἑντεροκήλη Græcis, intestinum est: κήλη, tumor. ἑντεροκήλη, morbus Hernia vulgò dictus, quo intestina in scrotum decidunt, diducta & fracta pellicula interiore, qua continentur.

8. *Ruptos*. Hoc in loco non videtur ea vox poni pro homine graviori hernia laborante, id quod vulgò significat; sed pro cliente qui currendo, & serviendo patronis, ruptus, fatigatus ac fractus est, cujus rupta toga, rupti calcei, &c. Talis ego sum, inquit, neque huius mali remedium est invenire.

L I.

Preiosum piper.

1. Argenti libram mittebas: facta selibra est,
2. Sed piperis: tanti non emo, Sexte, piper.

VERS. 1. *Argenti libram*, Pag. 133. *Selibra*. Pagina 86. 244. *Facta*. Mihi à te missa est, pro argenti libra, se-

milibra piperis.

2. *Tanti*. Tot laboribus quot sumo in te salutando, comitando, &c.

L I I.

Amor non officiosus.

1. Anxuris æquorei placidos, Frontine, recessus,
2. Et propius Bajas, littoreàmque domum,
3. Et

Et quod inhumanæ Cancro fervente cicadæ
 4. Non novère nemus, flumineosque lacus
 Dum colui, doctas tecum celebrare vacabat
 6. Pieridas: nunc nos maxima Roma terit.
 Hic mihi, quando dies meus est? jactamur in alto
 8. Urbis, & in sterili vita labore perit,
 Dura suburbani dum jugera pascimus agri,
 10. Vicinosque tibi, sancte Quirine, Lares.
 11. Sed non solus amat, qui nocte dieq; frequētat
 12. Limina: nec vatem talia damna decent.
 13. Per veneranda mihi Musarum sacra, per omnes
 14. Juro Deos, & non officiosus amo.

VERS. 1. 2. *Anxuris*. P. 230. *Bajas*. 66. 209. Ducenda sententia est à versu 5. *Dum colui*. Dum habitavi Anxur, *Bajas*, & loca maritima.
 3. Quando frequentabam illud nemus, illos lacus, quos facit flumen Alix, ubi cicadæ, vel media in æstate, fiunt. Est illud nemus in agro Rhegino, ubi ultima Italia Siciliam respicit. Ibi Alix agros Locrensem; & Rheginum dividit, cujus insula, quæ Rhegium spectat, cicadas obmutescere Plinius testatur Lib. XI. cap. 27. Nea verò, quæ Locros, ca-
 6. *Terit*. Vexat, fatigat. *Pieridas*. Pag. 350.

7. Hic, in urbe, quando diem habeo meum? id est, in quo mihi, & meis amicis vacare possim? nullum.

8. *In alto urbis*. In urbe, tanquam in mari jactor. *Et in sterili &c.* In illis urbanis curis & procellis vitam laboriosam, nullo fructu, & operæ pretio totam perdo.

9. Manco autem Romæ, ut colam domum suburbanam vicinam templo Romuli: quæ adeò sterilis est, ut à me pascatur potius magno sumptu, quam me fructibus suis pascat. Sic infra. *Pascitur hic; ibi pascit ager*. Epig. 82.

11. *Amat*. Amici veri partes implet.

12. *Limina*. Domum amici. *Vatem*. Scribendo occupatum. *Damna*. Temporis.

14. *Et non officiosus*, Licet urbanitate operosa te non prosequar; amo te tamen. Multi amicitiam inanibus officiis malè metiuntur.

L I I I.

Lector delicatus.

1. Consumpta est uno si lemmate pagina, transis.
2. Et breviora tibi, non meliora placent.
3. Dives & ex omni posita est instructa macello.
4. Cœna tibi; sed te mattya sola juvat.
5. Non opus est nobis nimum lectore guloso.
6. Hunc volo qui fiat non sine pane satur.

VERS. I. Cùm vides paginam repletam uno tantum epigrammate, quod proinde longiusculum fit, hanc transis non legis. *Lemma* est inscriptio carminis, titulus & summa sive comprehensio: λήμμα, à λήγω, capio, comprehendo; pro toto epigrammate hic sumitur.

4. *Mattya*. Significat ea vox cupedia, crustula delicata, & alia id genus quæ à

pistoribus dulciariis confici solent, à voce græca ματῦα, quam vocem Athenæus l. 14. ait significare, omne personium exquisitius. Ματῶ, pinso, subigo. Ita usurpat Svet. in Calig. Multis venenatas mattyas misit.

5. *Guloso*. Cupediarum amator.

6. Hunc probo, qui solus etiam cibus, & pane delectetur: qui nolit epulari nisi apponatur panis.

L I V.

In ludimagistrum.

1. Jura trium petiit à Cæsare discipulorum,
2. Assuetus semper Munna docere duos.

Qui tres habebant liberos certo gaudebant jure. Pag. 140. Quidam indoctus ludimagister ad similitudinem illius juris trium liberorum, trium discipulorum jus petebat à Cæsare, quamvis deò esset desertus & cõtempus, ut nunquam discipulos plures duobus habuisset.

L V.

Epitaphium.

1. Hic festinata requiescit Erotion umbra,
2. Crimine quam fati sexta peremit hyems.
3. Quisquis eris nostri post me regnator agelli,
4. Manibus exiguis annua iusta dato.

5. Sic

Sic lare perpetuo, sic turba fospite, solus

6. Flebilis in terrâ sit lapis iste tuâ.

VERS. 1. *Erotion*. Puella, &is habetur, honore nihil
e qua vide Lib. V. Ep. 34. est iustius.

7. *Festinata umbra*. Mor- 5.6. Precor vicissim ut sis
e immatura. ipse tota cum domo tua, &

2. Quam confecit fextus familia, salvus & incolu-
nnus crudeli fato, & propè mis; nullumque tumulum
celerato. Legitur etiam *pe-* præter hunc, in agro tuo vi-
egit, idest, cuius vitam ab- deas. *Lare*. Pag. 156. 166. La-
olvit. pidem sive cippum tumulis

4. *Manibus*. Umbræ Ero- imponebant, in quo scribe-
ii. *Iusta*. Sic vocabantur rent aliquid, epitaphi loco.
acrificia pro mortuis fieri Similem habes clausulam
olita, quia isto, qui defun- Epig 21. Lib. VI.

L V I.

Æstas puerorum studiis inopportuna.

1. Ludi magister parce simplici turbæ:
2. Sic te frequentes audiant capillati,
3. Et delicatæ diligat chorus mensæ;
4. Nec calculator, nec notarius velox
5. Majore quisquam circulo coronetur:
6. Albæ leone flammeo calent luces,
7. Tostamque fervens Julius coquit messem.
8. Cirrata loris horridi Scythæ pellis,
9. Quâ vapulavit Marfyas Celæneus,
10. Ferulæque tristes, sceptrâ pædagogorum,
11. Cessent, & Idus dormiant in Octobres:
12. Æstate pueri si valent, satis discunt.

VERS. 2. *Capillati*. Cin- cumstantibus cingatur.
innati, & nobiles pueri. P. 6. Dies calidi sunt ac pu-
68. not. 30. ri; æstate sicca. Leo, sidus

3. *Chorus mensæ*. Pueri in æstivum, quintum in Zodia-
horum, & instar coronæ, co. p. 7. 211. 403.

ingentes mensam, in qua 8. *Scythæ horridi pellis*.
egunt, scribunt, audiunt. Corium, quo utitur imma-

4. *Calculator*. Qui tradit nis Scythæ, ad conficienda
utandi, & numerandi ar- lorea flagra, seu scuticas.
em; qui arithmeticam do- Dicitur ista pellis, five scu-
et. *Notarius*, Pag. 263. tica *loris cirrata*: nempe lo-

5. *Majore circulo*. Pluribus ris è manubrio, tanquam
discipulis in orbem cir- cirris, capillisque ex capite,
ne-

pendentibus. Scythæ horridi, qui horridus est ob lora immania, quibus servos castigare solet. Scythæ enim crudeles admodum erant, & loris ac pellibus plurimum utebantur. De illis habitamentis supra, Ep. 20.

9. *Marsyas*. Pastor Phrygius fuit, qui ausus Apollinem fistulâ provocare, pro-

pe Celænas oppidum Phrygiæ, victus ab eo, loris castigatus, demum pelle ipsa pellicatus est. Ovid. 6. Metam.

11. *Dormiant*. Quiescant non tractentur usque ad medium Octobrem: ceterum remittet æstus. Tota æstas pueri ne vapulent, nec laborare cogantur.

Idus. 147. 217.

L V I I.

Epitaphium nobilis matronæ.

1. Marmora parva quidem, sed non cessura, viator,
2. Mausoli saxi, Pyramidumque legis.
3. Bis mea Romano spectata est vita Terento;
4. Et nihil extremos perdidit ante rogos.
5. Quinq; dedit pueros, totidē mihi Juno puellas:
6. Clauserunt omnes lumina nostra manus.

VRRS. 1. Tumulum parvum ē marmore vides: non cedit ille tamen Mausoleis omnibus & Pyramidibus. De utrisque vide pag. 3. 4.

3. Quo vixi tempore, bis celebrati fuere ludi sæculares. Oportet vixerit hæc matrona ferè annis 110. Nam totidem intercessero inter ludos ab Augusto celebratos, & eos quos Domitianus edidit, ut dixi Libro IV. Ep. 1. Recens nata erat sæcularibus Augusti ludis; senio confecta ludis Domitiani: unde non ait utrosque sibi spectatos fuisse,

sed in utrisque se vixisse, spectatam se fuisse, id est, fuisse admirationi omnibus, ob diuturnitatem vitæ. In illis sæcularibus ludis fiebant sacra quædam Diti, in Terento. De illo habui mentionem pag. 71. 178.

4. *Nil perdidit*. Non dentes, non usuram oculorum, aut alia id genus, quæ annis adimunt. Rogos. Pag. 258.

6. Clauserunt mihi morienti oculos omnes mei liberi. Hoc votum parentum est, ut liberos sibi superstites relinquant.

L V I I I.

In hominem effaminatum.

1. Cū te municipem Corinthiorum
2. Jactes, Carmenion, negante nullo;

3. Cur

- Cur frater tibi dicor , ex Iberis
 Et Celtis genitus , Tagique civis?
 An vultu similes videmur esse?
 Tu flexa nitidus comâ vagaris:
 Hispanis ego contumax capillis .
 Levis dropace tu quotidiano;
 Hirsutis ego cruribus , genisque .
 Os blæsum tibi , debilisque lingua est;
 Nobis filia fortiùs loquetur .
 Tam dispar aquilæ columba non est;
 Nec dorcas rigido fugax leonî .
 Quare desine me vocare fratrem ,
 Nete , Carmenion , vocem sororem .

VERS. 1. Municipēs erant cives quarundam urbium , jure civitatis Romanę fruentium . Pag. 216. Municeps aut civis Corinthius hoc loco significat hominem improbum & mollem , quia Corinthus (Pag. 256.) deliciarum & nequitie fama laborabat .

2. *Negante nullo*. Quoniam id more sui satis loquuntur & probant .

3. 4. Ego natus in Celtiberia provincia Hispaniæ , pag. 55. *Tagi*. 55. 207.

6. *Flexa* . Crispata , ca-

lamistrata . Pagina 117. *Nitidus* . Unguentis delibutus .

7. *Contumax*. Incultus , asper , hirsutus .

8. *Dropace*. Dropax medicamenti quoddam genus est , è pice conflatum , quo pili è cute velluntur .

11. Apud nos , Hispanos videlicet , filia , puella , fortiori voce ac magis virili , quàm tu , loquetur .

13. *Dorcas*. Silvestris caprea .

Sororem . Nempe feminæ quàm viro similiorem .

L I X.

Elegans coquus .

1. Quis rogo tam durus , quis tam fuit ille superbus ,
 2. Qui jussit fieri te , Theopompe , cocum ?
 3. Hanc aliquis faciem nigrâ violare culinâ
 4. Sustinet ? has uncto polluit igne comas ?
 5. Quis potiùs cyathos , aut quis crystalla tenebit ?
 6. Qua sapient melius mixta Falerna manu ?
 7. Si tam sidereos manet exitus iste ministros ,
 8. Jupiter utatur jam Ganymede coco :

VERS. 4. *Uncto igne*. Nidore : igne culinario fumoso & pingui.
 5. *Potius*. Potiori jure. Decentiùs.
 7. *Sidereos*. Dignos sideribus, elegantes.
Exitus iste. Culina.
 8. Poterit ipse quoque Gnymedes esse coquus Jovi neque illum culina dedecabit.

L X.

Epitaphium vetula.

1. Pyrrhæ filia, Nestoris noverca,
2. Quam vidit Niobe puella, canam,
3. Laertes aviam senex vocavit,
4. Nutricem Priamus, socrum Thyestes,
5. Jam cornicibus omnibus superstes,
6. Hoc tandem sita conditur sepulcro
7. Calvo Plotia cum Melanthione.

VERS. 1. *Pyrrhæ*, Fuit Pyrrha uxor Deucalionis. Nestor multò ante Homerum, bello Trojano vixit.
 2. *Niobe*. Uxor Tantali, quæ dicitur hîc fuisse puella, cùm jam anus esset ista Plotia.
 3. *Laertes*. Pater Ulyssis.
Avia. Est patris vel matris mater.
 4. *Socrum*. Est socrus, uxoris, aut mariti mater, belle mere.
Thyestes. Pag. 161. 203. 265.
 5. *Cornices*. Diutissimè vivere feruntur.
 8. *Melanthione*. Suo viro.

L X I.

Vxor imperitans viro.

1. Custodes das, Polla, viro; non accipis ipsa:
2. Hoc est uxorem ducere, Polla, virum.

VERS. 1. *Custodes*. Apponebantur à viris interdum custodes uxoribus, ut eas observarent: hæc Polla viro apponebat, licèt illo fortasse non castior.
 2. Id cùm facis, virum ducis, viro imperitas; cùm tamen uxorem vir ducere, illi imperare debeat. Lux affulgebit huic epigrammati ex Ep. 12. lib. 8. pag. 377.

L X I I.

Quare segnior in scribendo sit.

1. Quòd mihi vix unus toto liber exeat anno,
2. Desi-

2. Desidiæ tibi sum, docte Potite, reus.
 Justiùs at quantò mirere, quòd exeat unus,
 4. Labantur toti cùm mihi sæpe dies.
 Nunc resalutantes video nocturnus amicos,
 6. Gratulor & multis; nemo, Potite; mihi.
 Nunc ad luciferam signat mea gemma Dianam:
 8. Nunc me prima sibi; nunc sibi quinta rapit.
 Nunc consul, prætorve tenet, reducensq; choreæ:
 10. Auditur toto sæpe poeta die.
 11. Sed nec caufidico possis impunè negare,
 12. Nec si te rhetor grammaticusve rogent:
 13. Balnea post decimam lasso, centumq; petuntur
 14. Quadrantes, fiet quando, Potite, liber?

VERS. 1. *Exeat*. In lucem edatur.

4. *Labantur*. Inanes, vacui à Musis litterisque, dilabuntur & effluant: cùm sim totos sæpe dies otiosus.

5. Nunc resalutor ab amicis vesperi, quos manè salutavi.

6. *Gratulor*. Convenio multos, utiis vel honores ipsis oblatos, vel opes, &c. gratuler, cùm nemo istis de causis mihi gratuletur.

7. Nunc vocor in montem Aventinum, ubi Diana colitur, ut signem annulo, tabulas, testamentum, &c. Lucifera vocatur Diana, quòd pueris in lucem edendis præsit: qua etiam de causa Lucina nuncupatur. p. 12.

8. *Prima*. Diei hora prima post ortum solem.

Rapit. Ad varia negotia obeunda. Vide Lib. 4. Ep. 7.

9. *Consul, Prætor &c.* Comitandi, reducendi, observandi, consulendi de jure. De Consulibus plura si cupis quære pag. 351. De Prætoribus, pag. 218.

Choreæ. Vel histrionum; vel sacerdotum Isidis, de quibus fit supra mentio Ep. 44.

10. Sæpe operam do per totum diem alicui poetæ suos versus recitanti.

11. 12. *Negare*. Te ad futurum illi agenti causam in foro, rhetori declamanti, grammatico aliquid artis suæ proprium edenti.

13. Balneis utor duabus horis tardius quàm ceteri, nempe hora decima, (id est, quarta post meridiem) & sportulam peto. *Quadrantes*. Pag. 64. 145.

14. In tot iniquis occupationibus ecquod spatium superest libro scribendo?

L X I I I.

Epitaphium senis.

1. Quisquis læta tuis & fera parentibus optas

Z

2. Fa-

2. Fata, brevem titulum marmoris hujus ama
3. Condidit hanc caras tellure Rabirius umbras:
4. Nulli forte jacent candidiore senes.
5. Bis sex lustra tori nox mitis & ultima clausit:
6. Arserunt uno funera bina rogo.
7. Hos tamen ut primis raptos sibi quærit in annis
8. Improbius nihil his fletibus esse potest.

VERS. 2. *Rabirius*. Quis ille sit discas pag. 348.

3. *Umbras*. Utriusque sui parentis.

4. Nulli senes feliciore mortis conditione sunt usi, quã pater & mater Rabirii.

5. Annos sexaginta, eodem toro & matrimonio juncti peregerunt. *Lustra*. pag. 87.

178. *Rogo*. 258.

7. Tamen Rabirius illos ita desiderat, lugetque, ut si florentes ætate ac juvenes, sibi erepti forent.

8. Non rectè facit, qui eos longa & felici vita functos ploret; gaudeat potius tandiut am beatè utrumque vixisse.

L X I V.

Ingeniosè Trajano blanditur.

1. Frustra, Blanditiæ, venitis ad me.
2. Attritis miserabiles labellis:
3. Dicturus Dominum Deumque non sum:
4. Jam non est locus hanc in urbe vobis,
5. Ad Parthos procul ite pileatos,
6. Et turpes, humilèsque, supplicèsque
7. Pictorum sola basiate regum.
8. Non est hic dominus, sed Imperator,
9. Sed justissimus omnium Senator;
10. Per quem de Stygia domo reducta est
11. Siccis rustica Veritas capillis.
12. Hoc sub principe, si sapias, caveto
13. Verbis, Roma, prioribus loquaris.

VERS. 3. *Dominum, Deumque*. Qualem antea se Domitianus appellari jubebat.

5. *Ad Parthos*. Vel quia in Oriente longè sunt positi: vel quia gens impensè adulatrix. pag. 126. 266. Pileos autem gerebant, quales

nunc ferè Armeni, ut patet ex antiquis numismatis.

7. *Pictorum*. Auro & purpurea, picta & superbaveste indutorum.

Sola. Pedes, calceos, quibus sub sunt pedibus. Parthorum regum fastus insignis perhibetur,

cur, qui se regum reges gò candidi simplicesque.
 Stabant, & duplex ge-
 bant diadema &c. *Basia*.
 . Osculamini.
 11. *Siccis*. Non madidis
 guento. *Rustica*. Inculta:
 e fuco. Rustici sunt vul-

13. *Prioribus*. Adulato-
 riis, servilibus. De mo-
 destia Trajani & moribus
 pluravide in aureo, quem
 scripsit Plinius, panegy-
 rico.

L X V.

Amici eruditi donum.

Littera facundi gratum mihi pignus amici
 2. Pertulit, Aufoniæ dona severa togæ:
 Quà non Fabricius, sed vellet Apicius uti,
 4. Vellet Mæcenæ Cæsarianus eques.
 Vilior hæc nobis alio mittente fuisset:
 6. Non quacunque manu victima cæsa litat:
 A te missa venit: possem nisi munus amare,
 8. Marce, tuum, poteram nomen amare meum.
 Munere sed plus est, & nomine gratius ipso,
 10. Officium docti iudiciûmque viri.

V. 1. Significavit mihi per-
 teras amicus, missam à se
 ihi fuisse togam.
 2. *Aufonia*. Qua Romani
 untur. pag. 8. *Severa de-*
 3. Quia toga vestis erat di-
 itatis & gravitatis plena,
 m qua prodibant in pu-
 icum, quam in honorem
 nicorum, cum eos exci-
 rent aut convenirent, ad-
 bebant, &c.
 3. *Fabricius*. Romanus
 mo, admirandæ frugali-
 tis: de quo libro 9. facta
 entio. pag. 435. *Apicius*.
 elluo celebris. pag. 131.
 4. *Mæcenæ*. Fuit in cor-

poris cultu lautitiis que ni-
 mius. pag. 403. *Cæsarianus*.

Sic appellatur, quia Cæsari
 Augusto sæper addictissimus
 fuit. *Eques*. pag. 404. nota 9.

6. *Litat*. Superos placat.
 Superis placet. Ita multum
 interest à quo munus done-
 tur.

8. *Nomen*. Et amici, & meo
 simile, qui Marcus, itidem,
 ut tu, vocor. Is erat Mar-
 cus Antonius Primus.

10. *Officium*. Urbanitas, li-
 beralitas. *Judiciûm*. De me
 existimatio. Est mihi perho-
 norificum tanti fieri à tanto
 viro, & isto coli munere.

L X V I.

Poeta laboris pertasus.

Jam parce lassio, Roma, gratulatori,
 Z 2 2. Lasso

2. Lasso clienti: quamdiu saluator.
3. Anteambulones & togatulos inter
4. Centum merebor plumbeos die toto;
5. Cùm Scorpis unà quindecim graves horà
6. Ferventis auri victor auferat faggos.
7. Non ego meorum præmium libellorum
8. (Quid enim merentur?) Apulos velim capere
9. Non Hybla, non me spicifer capit Nilus,
10. Nec quæ paludes delicata Pomptinas
11. Ex arce clivi spectat uva Setini.
12. Quid concupiscam quæris ergo? dormire.

VERS. 1. *Gratulatori*. Qui patronos observat, colit, iis gratulatur.

Togatulos. Ita clientes vocat, qui togati fermè semper erant. p. 56.

4. *Plumbeos centum*. Subaudi, nummos. Centum quadrantes. Erant ii nummuli vulgò ex ære, rarò plumbei. Sic illos ergo per contemptum vocat. pag. 86.

5. *Scorpis*. Supra Ep. 46. 47. *Ferventis*. Recentis à camino: nitidi.

8. *Apulos*. Frumenti faggos. pag. 124.

9. *Hybla*. Mons Siciliae dives mellis. *Spicifer Nilus*. Ægyptus frumenti faggos. pag. 124.

10. *Paludes Pomptinas*. I. palus Pomptina, seu Pontina (*Paludi Pontine*) in Latium, ad oram maris Tyrrheni, inter Setiam, Privernum, Norbam, &c.

11. *Setini*. pag. 216. 3

12. *Dormire*. Otiari, quiescere.

LXVII

Poesis contempta.

1. Hoc Fortuna tibi videtur æquum?
2. Civis non Syriæve, Parthiæve,
3. Nec de Cappadocis eques catastis,
4. Sed de plebe Remi, Numæque verna,
5. Jucundus, probus, innocens, amicus,
6. Linguà doctus utrâque; cujus unum est,
7. Sed magnum vitium, quod est poeta,
8. Pullo Mævius alget in cucullo:
9. Cocco mulio fulget Incitatus.

VERS. 1. 2. &c. Hoc cine est mancipio, vel Parthi justum, ò Fortuna? Mævius, & civis; non eques homo Romanus, non è Syro vo, at ingenuus.

Syræa. Est pars Asiæ, pro
Palæstinam & *Phæni-*
am. Inde multa manci-
a. *Parthiæ*. pag. 126.
 56.

3. *Catastis*. pag. 292. *Cap-*
adocæ vocantur, quia è
appadocia, regione mino-
is Asiæ, multa mancipia
Romam deportabantur.

4. *Remi*. Qui *Romam* cum
Romulo fratre condidit.
Numæ. pag. 505. *Verna*. pag.
 48.

6. *Utraque*. Latina & græ-
ca.

8. *Cucullo*. Est capitis teg-

men vile ac plebejum. Pa-
 gin. 59.

9. *Incitatus*. Equorum a-
 gitator, quem per contem-
 ptum vocat mulionem. Ille,
 inquit, cocco & purpura ve-
 stitus lucet; locuples & lau-
 tus est. *Cocco*. pag. 119. Fuit
 etiam *Incitatus*, equus *Cali-*
gulæ, cui domum, familiam,
 & supellectilem eburneam
 dedit, consulatum etiam
 destinavit, &c. *Sveton.* cap.
 55. Quamobrem legunt qui-
 dam in hoc versu, *mulio In-*
citati, id est, equiso, hip-
 pocomos *Incitati*.

L X V I I I.

In medici mortem.

1. Nequius à Caro nihil unquã. Maxime, factũ est,
2. Quàm quòd febre perit: fecit & illa nefas.
3. Sæva, nocens, febris saltem quartana fuisset!
4. Servari medico debuit illa suo.

V. r. Nihil fecit unquam
Carus quod medicum vete-
 ratorem & astutum deceret
 magis, quàm cum febrem
 paucorum dierum quasi e-
 legit, qua periret.

2. *Fecit & illa nefas*. Fe-
 cit improbè febris quæ ci-
 tò, leniterque sustulit ho-
 minem, qui lenta morte, &

multo perire cruciatu de-
 buerat.

3. Utinam febris illa fuisset
 quartana, diu illum tor-
 fisset. Quartanæ vix reme-
 dium invenitur.

4. Debuit febris quartana
 medico servari, ut eum pu-
 niret, à quo tot homines
 necati sunt.

L X I X.

Ad amicum peregrè proficiscentem.

1. Ibis littoreas, Macer, Salonas:
2. Ibit rara fides, amorque recti,
3. Et secum comitem trahet pudorem.
4. Semper pauperior redit potestas.
5. Felix auriferæ colone terræ,
6. Rectorem vacuo sinu remittes,

7. Optabisque moras, & exeuntem
8. Udo Dalmata gaudio sequeris.
9. Nos Celtas, Macer, & truces Iberos
10. Cum desiderio tui petemus.
11. Sed quaecunque tamen feretur illinc
12. Piscosi calamo Tagi notata
13. Macrum pagina nostra nominabit.
14. Sic inter veteres legar poetas,
15. Nec multos mihi præferas priores,
16. Uno sed tibi sim minor Catullo.

VERS. 1. Salonæ, (*Salona*) urbs olim Dalmatiæ, in ora maris Hadriatici.

4. Magistratus probus, & pecuniæ abstinens, (qualem Macrum descripsit) semper è provincia redit pauperior, quàm iverat. Quia multa largitur, nihil rapit.

3. *Colone*. pag. 106. 209.

Aurifera. Aurum à Dalmatis in summa tellure colligi testis est Plin. lib. 33. cap. 4.

6. *Rectorem*. Macrum, tuum præfectum. *Vacuo sinu*. Non onustum tuis spoliis, ut ceteros.

8. *Udo*. Madido lacrymis. *Dalmata*. Dalmatæ, populi sunt Europæ, ad finem Hadriaticum, in eo

tractu qui Italiæ partem Orientalem respicit.

9. 10. Nos Celtiberiam repetemus. De illa mentio jam habita pag. 54. *Desiderio tui* Dolore tuæ absentia.

11. Sed quaecunque tamen è Celtiberia mittetur à me Epistola, in ea de te loquar. Utebantur aliquando à scribendum arundinibus, sive calamis, qui in piscosis locis & ripis fluviorum nascuntur. *Tagi*. pag. 55. 20.

Notata. Exarata, scripta.

14. 15. 16. Ita me superiorem, ac me locum inter veteres habere poetas velint. Ita nulli priorem, nisi fortis Catullo, iudice te, cedam. ut tui semper memor ero. *Catullo*. pag. 35.

L X X.

Stulta emulatio.

1. Ad Lapidem Torquatus habet prætoria quartum.
2. Ad quartum breverus emit Otacilius.
3. Torquatus nitidas vario de marmore thermas.
4. Extruxit: cucumam fecit Otacilius.
5. Disposuit daphnena suo Torquatus in agro.
6. Castaneas centum sevit Otacilius.
7. Consule Torquato, vici fuit ille magister,
8. Nec minor in tanto visus honore sibi.

9. Gran

Grandis ut exiguam bos ranam ruperat olim;
10. Sic puto Torquatus rumpet Otacilium.

- VERS. 1. Ad quartum ab *φύλον*, lauretum.
 urbe milliarium, ad passus quater millenos. Vide pag. 36.
Prætoria. Villam magnificam. Quales erant basilicæ prætorum. 218.
 3. 4. *Thermas*. pag. 5.
Cucumam. Cucuma, cucumella, propriè vasis genus est, idoneum ad aquam calefaciendam: hic pro balneo, vel tuguriolo ponitur.
 5. *Daphnona*. Lauretum, agrum lauris confitum. *δάφνη*: *δάφνη* laurus, *δάφνη* *φύλον*, lauretum.
 7. *Consule*. pag. 38. 351.
Vici magister. Singulis vicis in urbe curatores quidam præponebantur, qui dicti etiam Viocuri.
Minor. Inferior.
 8. *In tanto honore*. Ironicè.
 9. *Grandis &c.* Est ea fabula lib. 1. apud Phædrum: est apud Horat. Lib. 2. Serm. Sat. 3.
 10. *Rumpet*. Coget omnes fortunas suas impendere in sumptus inutiles, & luxum sibi non congruentem.

LXXI.

Risus foris, intus lacryma.

1. Plorat Eros, quoties maculosæ pocula myrrhæ
 2. Inspicit, aut pueros, nobiliùsve citrum.
 3. Et gemitus imo ducit de pectore, quod non
 4. Tota miser coemat Septa, feratque domum.
 5. Quam multi faciunt quod Eros, sed lumine sicco!
 6. Pars major lacrymas ridet, & intus habet.

- VERS. 1. *Myrrhæ*. p. 225.
 2. *Pueros*. Mancipia. *Citrum*. Mensas citreas.
 4. *Septa*. pag. 107. Merces omnes in septis, prostare solitas.
 5. *Faciunt quod Eros*. Velint lauti esse, ac sumptuosi.
 6. *Pauperes egestatem deplo- rantes irridentur à multis, qui ipsimet intus & in sinu plorant. Quia etsi nobiles sunt, tamen pecunia carent: aut certè non eam habent, quæ sufficiat illorum luxui, ambitioni, cupiditati.*

LXXII.

Obsequia inutilia, & damnoſa.

1. Si quid nostra tuis adicit vexatio rebus,
 2. Manè, vel à media nocte, togatus ero.
 3. Stridentèsque feram flatus Aquilonis iniqui.

4. Et patiar nimbos, excipiàmque nives.
5. Sed si non fias quadrante beatior uno,
6. Per gemitus nostros, ingenuàsque cruces.
7. Parce precor fesso, vanòsque remitte labores,
8. Qui tibi non profunt, & mihi, Galle, nocent.

V.1. Si labor quo me vexo
& macero ut te salutem, co-
lam, &c. tibi, rebustuis, ac
negotiis prodesset, non du-
bitarem apparere tibi toga-
tus, ut clientes solent, (pag.
58.) manè summo, &c.

5. *Quadrante*. Quarta par-
te assis. pag. 44. 244.

6. *Cruces ingenuas*. Mole-
stias, quas ego ingenuus pa-
tior: dignas servis & manci-
piis; non autem hominibus
liberaliter institutis.

L X X I I I.

Calvus comatus.

1. Raros colligis hinc & hinc capillos,
2. Et latum nitidæ, Marine, calvæ
3. Campum temporibus tegis comatis:
4. Sed moti redeunt jubente vento,
5. Reddunturque sibi, caputque nudum
6. Cirris grandibus hinc & inde cingunt.
7. Inter Spendophorum Telephorumque
8. Cydæ stare putabis Hermerotem.
9. Vis tu simplicius senem fateri;
10. Ut tandem videaris unus esse?
11. Tonfor jam reliquos metat capillos.
12. Calvo turpius est nihil comato.

VARS. 1. *Colligis*. A tem-
poribus in medium caput
calvum reducis.

6. *Cirris*. Tenuibus capillis
ortis, & crispis. Illi vento
flante in tēpora repelluntur.

7. Cū video caput tuum
calvum, & in medio, & hinc
inde circa tempora, coma-
tum; videre mihi videor
Hermerotem Cydæ filium,
qui calvus est, stantem in-
ter duos adolescentes bene
capilatos, Spendophorum
& Telephorum. Is enim si

inter ambos illos steterit,
repræsentabit mediam tui
capitis aream candidam &
calvam; illi verò ambo, tua
tempora comata. Cydas ille,
Cretensis fuit, quem Tul-
lius Philippica 5. n. 13. vo-
cat audacissimum & perdi-
tissimum. Hermeros porro
dubium est an puer Cydæ
fuerit, an statua. Nam Ci-
cero in Epistol. ad Atticum
lib. 1. Ep. 7. ita loquitur: Si
gna nostra & Hermerota
&c. Quo nomine innuit sta-
tuas

as quasdam, quæ simul mor, Cupido. Sic Herma-
 nctæ forent, ac in uno & *thena* Mercurii & Minervæ
 odem lapide Mercurium juncta in eodem lapide si-
 Cupidinem exhiberent: mulacra significat.
 quod ipsa vox *Hermeros*, in- 12. *Comato*. Qui comas ha-
 licat: coalescit enim ex *E'p-* beat paucas, calvitiumque
 us Mercurius, & *E'pous*, A- dissimulet.

LX XIV.

Navis demersa, nauta asylum.

1. Jam senior Ladon Tiberinæ nauta carinæ,
2. Proxima dilectis rura paravit aquis.
3. Quæ cum sæpe vagus premeret torrētibus undis
4. Tybris, & hiberno rumperet arva lacu:
5. Emeritam puppim, ripa quæ stabat in altâ,
6. Implevit faxis, opposuitque vadis.
7. Sic nimias avertit aquas: quis credere posset?
8. Auxilium domino merfa carina tulit.

VERS. 1. 2. Ladon quidam functam suo tempore & la-
 nauta, qui cymbulam in bore. Emeriti vocabantur
 Tiberi agitabat, postquam milites qui certa & legibus
 senectute præpeditus artem definita stipendia confece-
 nauticam exercere amplius rant; quique ea de causa,
 non potuit, coemit sibi vil- militia solvebantur. p. 351.
 lulam propè eundem Tibe- 8. Carina merfa vulgò
 rim. perdit dominum: hinc ser-
 5. *Emeritam*. Quasi de- vat.

LXX V.

Lusor ludibrium factus.

1. Nemo novo caluit sic inflammatus amore,
2. Flagravit quanto Laurus amore pilæ.
3. Sed qui primus erat lusor, dum floruit ætas,
4. Nunc, postquam desit ludere, prima pila est.

V. 1. *Novo amore*. Rei ali- in comptis, uti hodieque fit,
 cujus recens dilectæ. pilam pulsare. Vel: Similiter
 4. *Prima pila est*. Omnibus vexatur atque prima ex illis
 est ludibrio. Instar pilæ cõ- pilis quæ solent obiici feris
 pitalis, ab omnibus vexatur in amphitheatro. Confuls
 primus & reiicitur. Solebant pag. 11. 16. 190.

LXXVI.

Poeta munus, carmina.

1. Octobres age sentiat Kalendas
2. Facundi pia Roma Restituti.
3. Linguis omnibus & favete votis;
4. Natalem colimus, tacete lites.
5. Absit cereus aridi clientis,
6. Et vani triplices, brevèsque mappæ
7. Expectent gelidi jocos Decembris.
8. Certent muneribus beatiores:
9. Agrippæ tumidus negotiator
10. Cadmi municipes ferat lacernas.
11. Pugnorum reus, ebrîæque noctis
12. Cœnatoria mittat advocato.
13. Infamata virum puella vicit?
14. Veros Sardonychas, sed ipsa, tradat.
15. Mirator veterum senex avorum,
16. Donet Phidiaci toreuma cœli.
17. Venator leporem, colonus hœdum,
18. Pilcator ferat æquorum rapinas.
19. Si mittit sua quisque: quid poetam
20. Missurum tibi, Restitute, credis?

VERS. 1. 2. Age sentiat pia Roma esse Octobris Kalendas, quibus natus est Restitutus. Omnes diem hunc sacrificiis, & muneribus colant. *Pia*. Grata, memor. Erat quippe Restitutus, patronus & causidicus eloquentissimus: cujus proinde multi clientes.

3. *Favete linguis*. Adeste sacris cum silentio, & attentione. Vota piè ac reverenter nuncupate. Nihil profanum, turpe, mali omnis dicite.

5. 6. 7. Sint procul minuti clientes cum suis illis munusculis, cereo, pugillari-

bus, &c. Ista leviora munera in mensem Decembrem reserventur, quando per jocum missitari solent. *Triplices*. pag. 347.

8. Locupletes, lauti, certatim Restituto dona mittant.

9. Negotiator dives, ac superbus, qui tabernam suam habet in porticu Agrippæ. De hac porticu dixi Libro 1. Ep. 89. & Lib. 3. 15.

10. Ferat lacernas purpureas, Tyrias. *Cadmi*. p. 122. *Municipes*. p. 216. & supra, Ep. 58.

11. Aliquis reus factus de illata vi, quod pugnos adhibuerit ad aliquem pulsandum

dum nocte, cum esset ebrius, fit, sardonychas non ad ulte-
mittat suo caufidico Resti-
tuto vestes cœnatorias, si-
ve syntheses. De illis egi-
mus pag. 124. & Lib. 4. Epi-
gramm. 36.

13. 14. &c. Puella, mu-
lier recens nupta, quæ infamata & infimulata de adul-
terio, vicit causam, te de-
fendente, contra virum à
quo accusabatur; mittat ti-
bi, sed ipsa, ut munus tutius

fit, sardonychas non ad ulte-
rinos, at veros. De illis fa-
cta mentio p. 212. nota 6.

15. 16. Senex aliquis vetu-
statis laudator, & veterum
poculorum mirator, mittat
tibi vas à Phidia cælatum.
Cælum, est instrumentum
sculptorum; ut celtis, lato-
morum. *Toreuma*. p. 156.
203. *Phidiaci*. p. 156.

19. *Quid &c.* Nempe mit-
tet carmina. Hæc habe.

L X X V I I.

Homo nequiter officiosus.

1. Omnes persequeris prætorum, Cotta, locellos:
2. Accipis & ceras: officiosus homo es.

VERS. 1. Affectaris præto-
res omnes, & eorum locu-
los, id est, crumenas, saccu-
los, gestare cupis, quasi ut
ipso onere leves, re ipsa ut
fureris, & aliquid furripias.

Prætorum. pag. 218.

2. Tabulas eorumdem ac-
cipis portandas, ut eas cor-
rumpas. Nimiùm es officio-
sus, omitte istam urbanita-
tem. *Ceras*. pag. 220. Aliter
explicat Scriverius vocem
Officiosus aitque officiũ præ-

toris vocari, & locum ubi
jus reddit; & eos qui illi assi-
dent. Cottam fuisse legulejũ
quemdam, qui omnia arma-
ria, & loculos Prætoriani
officii, tabellas & ceras ex-
cuteret, si posset aliquam li-
tem nancisci, unde profice-
ret ac lucri quidpiã faceret:
ideò vocari Officiosum, ab
Officio prætoris: non quòd
bene alicujus causa vellet,
qui nihil quærebat aliud,
nisi ut rem faceret.

L X X V I I I.

Statua Junonis.

1. Juno, labor, Polyclete, tuus, & gloria felix
2. Phidiacæ cuperent quam meruisse manus,
3. Ore nitet tantò, quantò superasset in Ida
4. Judice convictas non dubitante Deas.
5. Junonem, Polyclete, suam nisi frater amaret,
6. Junonem poterat frater amare tuam.

VERS. 2. Quam gloriam
cuperet meruisse, quam sta-
tuam vellet elaborasse ipse

Phidias, cui prima laus in-
ter statuarios tribuitur.

3. 4. Tam insigni est for-
ma,

ma, ut, si hanc habuisset, quando in Ida Phrygiæ monte certavit de pulchritudine cum Venere & Minerva, eas proculdubio fuisset superatura, convictas, & factentes jure se vinci; ipso iudice Paride annuente.

5. *Suam*. Sororem. *Frater*. Jupiter.

6. *Tuam*. A te hac in statua positam. Quamvis odisset Junonem Jupiter, hanc tamen uti exhibetur in hac statua, hanc ejus imaginem, non amare non posset.

L X X I X.

Suam villam amico peregrè profecturus commendat.

1. Mari, quietæ cultor & comes vitæ,
2. Quo cive prisca gloriatur Atina;
3. Has tibi gemellas, barbari decus luci,
4. Commendo pinus, ilicèsq; Faunorum;
5. Et semidoctà villici manu structas
6. Tonantis aras, horridique Silvani,
7. Quas tinxit agni sæpe sanguis, aut hædi:
8. Dominamque sancti Virginem Deam templi,
9. Et quem fororis hospitem vides castæ
10. Martem, mearum principem Kalendarum,
11. Et delicatæ laureum nemus Floræ.
12. Hoc omne agelli mite parvuli numen
13. Seu tu cruore, five thure placabis:
14. Ubicunque noster Martialis est, dices,
15. Hæc, ecce, mecum dexterà litat vobis
16. Absens sacerdos; vos, putate præsentem,
17. Et date duobus, quicquid alter optarit.

V. 2. *Atina*. Urbs olim Latii: juxta Pontinas paludes, *Atino*; nunc vicus.

4. *Faunorum*. Pinus vulgò Pani; ilices, five quercus, Faunis sacræ erant.

5. 6. Et aras agresti opere ab indocto villico Jovi structas, & Silvano.

6. *Silvani*. Silvarum Deus erat.

Horridi. Ob dumos & senticeta quæ in silvis. Tum isti agrestes Dii hispida facie, & villosa pingebantur.

8. Dianam hujus rustici sacelli præsidem.

9. Et statuam Martis, qui in Dianæ sororis æde, ut hospes & inquilinus, manet.

10. Qui præsidet mensi Martio, cujus Kalèdis natus sum. *Kalendarum*. pag. 216.

11. *Floræ*. Hortorum & florum Deæ.

15. 16. Sacrificat vobis hac manu mea, licet absens.

17. *Duobus*. Mihi & illi. *Alter optarit*. Ego illi, ille, mihi.

LXX.

Liber recens.

1. Si prior Euganeas Clemens Helicaonis aras,
2. Pictaque pampineis videris arva jugis:
3. Perfer Atestinæ nondum vulgata Sabinæ
4. Carmina, purpureâ sed modò culta togâ.
5. Ut rosa delectat metitur quæ pollice primo;
6. Sic nova nec mento fordida charta juvat.

V. 1. O Clemens, si prior veneris in regionem quam Veneti & Patavini colunt, quam olim obtinuerunt Euganei, (pag. 122.) & ubi regnavit Antenor, (pag. 74.) ejusque filius Helicaon.

2. Arva vitibus confita.

3. 4. Fer tecum hos recentes meorum carminum libellos, quos tradas Sabinæ. Erat Clementis uxor.

Atestinæ. Ateste, urbs Italiae, in agro Patavino (*Este*) *Toga purpurea.* Membrana minio picta: involucro purpureo.

Culta. Ornata, vestita.

6. *Mento non fordida.* Quæ quasi barbam nondum habet: nondum est detrita. Lege ep. 58. Libri primi, nota 8. pag. 71. & Ep. 8. Libro 4. pag. 184.

LXXI.

Pomorum munusculum.

1. Non mea Massylus servat pomaria serpens,
2. Regius Alcinoi nec mihi servit ager:
3. Sed Nomentanâ securus germinat hortus
4. Arbore, nec furem plumbea mala timent.
5. Hæc igitur mediâ quæ sunt modò nata Suburrâ,
6. Mittimus autumnî cerea poma mei.

V. 1. *Massylus.* Afer. pag. 403. *Serpens.* Qui poma He-
speridum servabat. pag. 17.

2. *Alcinoi.* Regis Corcy-
ræ. Vide pag. 215. 341.

3. *Securus.* A furibus.
Nomentana. pag. 90.

4. *Plumbea.* Vilia, dete-
rioris notæ. p. 36. nota 15.

5. *Suburra.* pag. 110. In
foro pomario, propè Subur-
ram posito: qui meus autu-
mnus & hortus est.

6. *Cerea.* Flava matura.

LXXXII.

Regio beata.

1. Sæpe loquar nimiū gentes quod, Avite, remotas,
2. Mi-

2. Miraris Latia factus in urbe senex ;
3. Auriferumq; Tagum sitiã, patriumque Salonem
4. Et repetam saturæ fordida rura casæ .
5. Illa placet tellus , in qua res parva beatum
6. Me facit , & tenues luxuriantur opes .
7. Pascitur hîc, ibi pascit ager : tepet igne maligno
8. Hîc focus; ingenti lumine lucet ibi.
9. Hîc pretiosa fames , conturbatorque macellus ;
10. Mensa ibi divitiis ruris operta fui .
11. Quatuor hîc æstate togæ pluresve teruntur :
12. Autumnis ibi me quatuor una tegit .
13. I, cole nunc reges: quidquid nō præstat amicus,
14. Cūm præstare tibi possit, Avite, locus .

V. 1. 2. Miraris quod ego, licet Romæ ad senectutem usque vixerim, tamen loquar sæpè ac prædicem disjunctas regiones.

3. *Sitiam*. Revilere cupiam. *Salonem*. 58. *Tagum*. 59. 207.

5. *Res parva*. Exiguus census: angusta res familiaris.

6. *Luxuriantur*. Abundant. Vel, æquant luxum, copiam, & magnificentiam Romanam. Ubi exiguis opibus potest aliquis esse splendidus & lautus.

7. Romæ, in Italia, alitur & quasi pascitur fundus. Magnis sumptibus colitur prædium aliquod &c. In

mea Hispania alit me fundus, & multa mihi ad vitam necessaria sufficit. *Maligno*. Parco, tenui.

9. Hîc, Romæ, caro esuritur; cibi & deliciae mensarum magno pretio emuntur; quibus tamen fames non nisi ægrè placatur. *Conturbator Macellus*. Opsonia lautiora quæ carius Romæ in macello veneunt, in causa sunt cur multi conturbent, decoquant, fortunis evertantur. Quæ sit vis, & notio hujus verbi *conturbare*, explicui Lib. 9. Epig. 3.

13. *Reges*.) Viros nobiles, potentes amicos, & patronos.

LXXIII.

Captator deceptus.

1. Dum levis arsurâ struitur Libitina papyro,
2. Dum myrrham & casiam flebilis uxor emit:
3. Jam scobe, jam lecto, jam pollinctore parato,
4. Heredem scripsit me Numa : convaluit.

VERS. 1. *Libitina*. Id est, in hoc loco, funeris appa- ratus: rogos. pag. 396. *Papyro*. Ut facilius lignum

rida ignem concipiant.

2. Unguenta, & odores, qui in rogam coniciebantur. *Casiam*. pag. 301.

3. *Scrobe*. Fossa, tumulo.

Leſto. In eo cadaver ad rogam efferebatur.

Pollinctore. Is erat qui

mortuorum corpora pollicinebat, id est, ungebat, lavabat, &c.

4. *Convuluit*. Ita me decepit, ac propemodum occidit, cum revixit.

LXXIV.

Servi, dominorum opprobria.

1. Addit cur mihi Cæcubum minister
2. Idæo resolutioni ministro?
3. Præsta de grege, fordidaque villa
4. Tonfos, horridulos, rudes, pusillos
5. Hircosi mihi filios subulci.
6. Perdit te pudor hic; habere, Publi,
7. Mores non potes hos; & hos ministros.

V. 1. *Addit*. Miscet, temperat. *Cacubum*. p. 119.

2. *Resolutioni*. Ipso Ganymede solutior, nequior, petulantior. *Idæo*. Ab Ida monte Phrygiæ raptus fuit Ganymedes. p. 33.

3. *Præsta mihi*. Adhibe incultos ministros, nec ita lautos.

5. *Hircosi*. Olidi. Hircus est admodum olidus.

6. *Perdit*. Iste pudor, quo

afficeris, dum metuis ne, si tui servi parum sint elegantes & compti, habearis ipse pro homine rustico, & fordido, tibi exitialis, & damnosus est. E servis enim plerumque dominus æstimatur. Vel, *pudor hic*, quem esse in te simulas, cum te vis probum credi.

7. Non potes habere mores istos probos quos simulas; & istos improbos servos.

LXXV.

Romanus Socrates.

1. Si Romana forent hæc Socratis ora, fuissent
2. Julius in Satyris qualia Rufus habet.

VERS. 1. Si Socrates, qui Græcus fuit, habitu & cultu Romano pingeretur; non alio esset ore, ac Julius Rufus, qualis pingitur in Satyris. *Socratis*. Fuit philosophus Atheniensis, Apollinis

oraculo sapientissimus mortalium judicatus: philosophiam moralem præsertim excoluit: nunquam colorem mutasse lætis in rebus aut adversis dicitur. Idem fuit admodum deformis, naso

fo simo, recalva fronte, distortis cruribus, &c. Unde suspicari posset aliquis joculari Martialem in Rutum, & ejus notare deformitatem, dum videtur sapientiam prædicare.

2. *In Satyris.* Vel est locus quidam Romæ, propè Romanum forum, sic dictus

à Satyris quatuor in eo positus, quorum statuas describit Plinius lib. 36. c. 5. n. 2. quibus fortasse iste Rufus similis esse dicitur. Vel, accipe hanc vocem propriè pro Satyris, dicaci carminis genere, in quo idem iste Rufus descriptus fuisset, à se aut ab alio poeta satyrico.

LXXXVI.

Poeta plagiarius.

1. Quid, stulte, nostris versibus tuos misces?
2. Cum litigante quid tibi miser libro?
3. Quid congregare cum leonibus vulpes,
4. Aquilisque similes facere noctuas quæris?
5. Habeas licebit alterum pedem Ladae,
6. Inepte, frustra crure ligneo cures.

VERS. 2. Quid tibi rei & habeas tam agilem, tam ex-negotii est cum meo libro? peditum, quàm Ladas: si al-Litigante. Qui tecum quasi ter sit ligneus, frustra voles litigat, teque accusat ut fur- currere. Ita nihil tibi prode-rem & plagiariū. *Lzde. p. 138.* rit versibus tuis malis bonos
5. Quamvis alterum pedē aliquot meos admiscere.

LXXXVII.

In bellè dicacem.

1. Elyfio redeat si fortè remissus ab agro
2. Ille suo felix Cæsare Galba vetus;
3. Qui capitolinum pariter Galbamque jocantes
4. Audierit; dicet, rustice Galba, tace.

V. 1. 2. *Elyfio* pag. 302. (nomen est urbani hominis
Galba. Insignis scurra, Au- & argute falsi) rusticus & gusto carissimus. p. 49. insulsus esse videbitur, ac
4. Galba præ Capitolino jubebitur tacere.

LXXXVIII.

Ad suos cives, in patriam rediturus.

1. Municipes Augusta mihi quos Bilbilis acri

2. Monte creat, rapidis quem Salo cingit aquis :
- Ecquid læta juvat vestri vos gloria vatis?
4. Nam decus, & nomen, famaue vestra sumus,
- Nec sua plus debet tenui Verona Catullo,
6. Meque velit dici non minus illa suum .
- Quatuor accessit tricesima messibus æstas ,
8. Ut sine me Cereri rustica liba datis .
9. Mœnia dū colimus domine pulcherrima Romę :
10. Mutavère meas Itala regna comas .
11. Excipitis reducem placidâ si mente, venimus :
12. Aspera si geritis corda , redire licet .

<p>V. 1. O Bilbilitani muni-
cipes mei, quos mihi dat
Bilbilis posita in alto mon-
te, quem fluvius Salo ambit.
<i>Mons acer</i> pro prærupto, &
scruposo Latinis auctoribus
est in usu. Gruterus legit <i>an-</i>
<i>gusta agri</i>: quasi angusto agro
prædita: sic dicitur, felix
animi, fortunatus laborum.
<i>Municipes</i>. Cives, suprâ, ep.
58. <i>Bilbilis</i>. <i>Salo</i>. p. 54.
<i>Augusta</i>. Bilbilis fuit co-
lonia Romana, & Augusta
quoque vocata est.</p> | <p>3. Annon vate me, cive
vestro, læti & superbi me-
ritò estis?
5. <i>Verona Catullo</i>. pag. 33.
<i>Tenui</i>. Subtili, terfo, elegâti.
6. Nec minùs me vate glo-
riaretur Verona ipsa, quàm
suo Catullo.
7. 8. Ex quo abfui ab urbe
vestra, jam per annos 34.
Cereri post messem, rustica
sacrificia, & placentas ob-
tulistis.
10. <i>Mutavere &c.</i> Canas
è nigris reddiderunt.</p> |
|---|---|

LXXXIX.

Liber navigaturus.

1. I nostro comes, i, libelle, Flacco
2. Longum per mare, sed faventis undæ;
3. Et cursu facili, tuisque ventis
4. Hispanæ pete Tarraconis arces.
5. Illinc te rota tollet, & citatus
6. Altam Bilbilin, & tuum Salonem
7. Quinto forsitan elledo videbis.
8. Quid mandem tibi quæris? ut sodales
9. Paucos, & veteres, & ante brumas
10. Triginta mihi quatuorque visos
11. Ipsa protinus à via salutes;
12. Et nostrum admoneas subinde Flaccum,
13. Jucundos mihi nec laboriosos
14. Se-

14. Secessus spatium paret salubri,
 15. Qui pigrum faciant tuum parentem.
 16. Hæc sunt, jam tumidus vocat magister,
 17. Castigatque moras; & aura portum
 18. Laxavit melior: vale, libelle.
 19. Navem, scis puto, non moratur unus.

V.2. Per tranquillum mare, ventis placidum.

3. *Tuis*. Secundis, ferentibus.

4. *Tarraconis*. p.55.

5. Tarraconem usque navigabis, deinde currum è navi contendes, ac terrestri itinere Bilbilim petes. *Bilbilim. Salonem*. pag.54.

7. *Essedo quinto*. Quinta statione, seu diversorio, ubi commorantur noctu esseda.

11. *Protinus à via*. Statim atque deveneris.

13.14. Ut mihi domum in salubri, & quieto loco paret, adornetque.

15. Ubi otio & inertia indulgere possim.

16. *Hæc sunt*. Subaudi: quæ tibi mandata velim.

18. *Laxavit*. Vacuum & inanem fecit, emissis, quas continebat, navibus.

19. Si tu desis unus, nihil erit moræ, quin finete, navis solvat: propera. Unus vir, nullus vir: ut fert paræmia.

539

M. VAL. MARTIALIS
EPIGRAMMATUM.

LIBER UNDECIMUS.

EPIGRAMMA I.

Ad librum exire gestientem.

1. **Q**Uò tu, quò, liber otiose, tendis
2. Cultus sindone non quotidianà?
3. Numquid Parthenium videre tentas?
4. Vadas, & redeas inevolutus.
5. Libros non legit ille, sed libellos:
6. Nec Musis vacat, aut suis vacaret.
7. Ecquid te fatis æstimas beatum,
8. Contingunt tibi si manus minores?
9. Vicini pete porticum Quirini:
10. Turbam non habet otiosiore
11. Pompejus, vel Agenoris puella,
12. Vel primæ dominus levis carinæ
13. Sunt illic duo trêsvæ qui revolvant
14. Nostrarum tineas ineptiarum:
15. Sed cùm sponsio, fabulæque lassæ
16. De scorpo fuerint & Incitato.

VERS. 2. Non vulgari veste tectus, at purpurea, eleganti, &c. Vide pag. 69. 184. *Sindone*. 109. 190.

3. *Parthenium*. pag. 234.

4. *Inevolutus*. Non evolutus, non lectus.

6. *Vacat*. Non habet fatis otii ut Musis operam det, ac libris legendis; aut certe suos libros legeret, aliquid ipse componeret, non alie-

nis lucubrationibus operam daret.

7. Annon sat præclarè tecum agitur, si legeris ab hominibus aliis, minoris, quàm Parthenius, notæ ac nobilitatis: si te vulgus in manibus & sinu fert?

8. *Quirini*. Martis. p. 513. Hujus templum, & porticus templo adjuncta, erat in monte Quirinali, nunc Monte Cavallo.

Cavallo. Pete igitur Martis porticum: ibi reperies homines otiosos qui te legant, & quibus non sunt otiosiores illi qui spatiantur in Pompeii, Europæ, vel Argonautarum porticu. Tales tibi lectores conveniunt, non homo occupatissimus.

9. *Pompejus*. Porticus Pompeii, de qua meminit Lib. 2. Ep. 12. vers. 10.

Agenoris puella. Europa, filia Agenoris. De Europæ porticu consule idem Ep. 12. Lib. 2. versu 3.

12. Jason, qui dux fuit Argonautarum. De ista porticu vide pag. 108. *Levis*. Inconstans. Deserta enim Medea, duxit Creusam. *Primæ carinæ*. Navis Argus, quæ aut

prima omnium navium, aut primæ, & nondum antea visæ magnitudinis, fuit. Hujus dux & magister Jason.

14. *Tineas*. Epigrammata levia corrodera à tineis.

15. 16. Sunt qui nostros versiculos legant, sed tantum post peractos ludos Circenses, cum delassati fuerint spectatores narrandis fabulis, faciendis sponfionibus, &c. In Ludis Circensibus (pag. 307.) faciebant sæpè spectatores inter se sponfionem, v.g. uter equos peritius agitare, Scorpum an Incitatus, aurigæ duo præstantes, de quibus vide Lib. X. Epigram. 46. 47. 67. De aurigarum variis factionibus facta est mentio Lib. VI. Ep. 31. & infra 19.

I I.

Versus liberiores.

1. Triste supercilium, durique severa Catonis
2. Frons, & aratoris filia Fabricii,
3. Et personati fastus, & regula morum,
4. Quidquid & in tenebris non sumus; ite foras.
5. Clamant, ecce, mei, Io Saturnalia versus;
6. Et libet; & sub te præside, Nerva, licet.
7. Lectores tetrici, falebrosum ediscite Sanctam;
8. Nil mihi vobiscum est: iste liber meus est.

Vers. 1. 2. Procul esse homines severi, tristi supercilio, tetrica fronte, &c.

Catonis. Pag. 29. 34.

2. Faceffite puellæ, si quæ estis similes filiæ Fabricii. Ille, dictator licet consulq; suostamen agros arabat, ac liberos educabat sanctissimè & severissimè. Adi Ep. 22. Libri IX.

3. Gravitas non nativa, & insita, sed ad tempus assumpta, instar personæ & larvæ. Talis est in multis, qui foris graves & modesti; introrsum turpes, domi disciuncti, ac dissoluti sunt.

Regula morum. Censura: Censoria severitas. Censores enim emendabant mores civitatis. Pag. 65.

4. Lon.

4. Longè sit quæcumque virtus tenebras odit. Nempè pudor, & verecundia. Quid-uid non amamus clam, & in tenebris. Qui peccant, lumem odere.
5. Apti sunt mei versus Saturnalibus (festa erant liberiora, pag. 136. 280.) & hanc vocem quasi mittunt *Jobona Saturnalia*. Ita pueri tunc plaudentes clamitabant.
6. *Libet*. Sic scribere. *Licet*. Quia liberè sub te loqui & sentire fas est.
7. *Sanctram*. Erat iste Sanctra scriptor obscurus, & styli asperioris. Salebræ sunt propriè loca aspera, inæqualia, & confragosa.
8. *Meus*. Me dignus parente. Festivus, & lepidus, &c.

I I I.

Poeta celebris, & pauper.

1. Non urbana meà tantùm Pimpleide gaudent
2. Otia, nec vacuis auribus ista damus:
3. Sed meus in Geticis ad Martia signa pruinis
4. A rigido teritur centurione liber.
5. Dicitur & nostros cantare Britannia versus.
6. Quid prodest? nescit sacculus ista meus.
7. At quàm victuras poteramus pangere chartas,
8. Quantaque Pierià prælia flare tubà!
9. Cùm pia reddiderint Augustum numina terris,
10. Et Mæcenatem si mihi Roma daret.

VERS. I. Non tantùm Romani cives, mea Pimpleide, mea musa, meis versibus legendis delectantur, & in quibus vacuæ, otiosæ, sunt aures. Musæ vocatæ sunt Pimplææ vel Pimpleides, à Pimpla fonte, vel vico Macedoniæ, ipsis sacro.

3. 4. *Ad Signa*. Inter vexilla bellica, in castris. *Geticis*. Pag. 302. 320.

Rigido. Austero, gravi, hirsuto. *Centurione*. Militaribus magistratus erat. Sex erant centuriones in cohorte, &c. Pag. 82.

6. *Sacculus*. Crumena. Non fio istis laudibus ditior.

7. 8. Poteramus, & melius erat, aliquod heroicum poema componere, non istas nugas. Id verò libenter faciemus cùm erit Imperator amans litterarum, ut Augustus fuit: cùm erit alter Mæcenas, eruditorum patronus, pag. 404. In hanc fere sententiam scriptum est Ep. 54. lib. 8.

I V.

Pro Imperatore, votum.

1. Sacra Larèsq; Phrygum, quos Trojæ maluit heres
2. Quàm rapere arsuras Laomedontis opes:
3. Scri-

3. Scriptus & æterno nunc primùm Jupiter auro
4. Et foror, & summi filia tota patris:
5. Et qui purpureis jam tertia nomina fastis,
6. Jane, refers Nervæ; vos precor ore pio:
7. Hunc omnes servate Ducem, servate Senatum:
8. Moribus hic vivat Principis, ille suis.

VERS. 1. 2. O vos Trojæ sacra, & religiones sanctissimæ, quas Æneas maluit rapere & in Italiam deferre, quàm opes Laomedontis, (regis Trojæ, Priami Patris) quas igni absumendas reliquit.

3. E tu Jupiter, auro pius, effictus; cui statuam, ex auro solido nunc primùm Imperator posuit, æternum duraturam. Primis reipub. temporibus statuæ Jovis fideles tantùm erant.

Soror. Juno. Filia. Pallas. Tota. Quia ex uno Jovis cerebro prodiit.

5. 6. Et tu, ò Jane, qui jam ter Nervæ nomen vides in fastis. Pag. 371. Purpureis. Ornatis purpura, minio pictis, quales sunt elegantes libri. Nerva primo Imperii anno tertium gessit consulatum cum Virginio Rufo, anno Christi 97. ab U. C. 850.

8. Hic. Senatus. Ille. Nerva. Senatus & ceteri cives Nervam imitentur.

V.

Laus Cæsaris.

1. Tanta tibi est recti reverentia, Cæsar, & æqui.
2. Quanta Numæ fuerat: sed Numa pauper erat;
3. Ardua res hæc est, opibus non tradere mores,
4. Et cùm tot Cræsos viceris, esse Numam.

VERS. 2. Numæ. Rex fuit Rom. secundus: pietatis fama & æquitatis clarus.

3. Difficile est sanctè vivere in magnis opibus, & ut ait Seneca, pati posse di-

vitias. Tradere mores, corrumpendos scilicet.

4. Cræsus Lydiæ rex fuit ditissimus. Esse Numam. Virtute Numam æquare; opibus Cræsum superare.

VI.

In eundem.

1. Si redeant veteres, ingentia nomina, patres?
2. Elysium liceat si vacuare nemus:
3. Te colet invictus pro libertate Camillus:
4. Au-

4. Aurum Fabricius, te tribuente, volet.

5. Te duce gaudebit Brutus; tibi Sylla cruentus

6. Imperium tradet, cum positurus erit.

7. Et te privato cum Cæsare Magnus amabit:

8. Donabit totas & tibi Crassus opes.

9. Ipse quoque infernis revocatus Ditis ab umbris

10. Si Cato reddatur, Cæsarianus erit.

V. 1. Si Prisci illi Romani redeant ad superos, reviviscant. *Elysium*. p. 302.

3. Te ultro imperatorem eliget Camillus vindex libertatis acerrimus & invictissimus. Legunt quidam *pre libertate*, id est, malit esse subiectus tibi, quam liber, & sui juris. Anno ab U. C. 363. Romam Galli Senones Brenno duce incenderunt: ægrè à capitolio per Manlium repulsi, tandem à Camillo profligati sunt. De illo vide Florum lib. 1. c. 12. 13. Livium lib. 5.

4. Non recusabit aurum accipere Fabricius, si modò illud accipiat à te, à quo nihil tribui cuicumque mali, aut malè, potest. Fabricius legatos Pyrrhi, cum ad ipsum venissent, auri que magnam vim offerrent, valere cum auro suo iussit.

6. Brutus te ducem & regem non nolet. Ille reges Roma ejecit. pag. 387. *Sylla*. 289. Is dictaturam quam invaserat, post annos quatuor deposuit. Sylla igitur summum imperium, id est, dictaturam, depositurus,

illam tibi tradet.

7. *Privato*. Privatus erit C. Jul. Cæsar; imperium deponet, ac vitam privatam sub te Imperatore deget. *Magnus*. Pompejus: cui Magni cognomentum à Sylla datum. Is suas de Imperio orbis terrarum cum Cæsare controversias ultro deponet, ac privati subditique forte contentus erit.

8. *Crassus*. Romanorum ditissimus fuisse prædicatur. Neminem divitem censebat esse, nisi qui suis sumptibus exercitum alere posset. Cum Parthis, eorum opes sitiens, bellum intulisset, ab iis captus, & cæsus est: truncatum ejus caput in utrem liquefacto plenum auro, conjectum.

9. *Ditis*. Plutonis: Erebi.

10. Cato, ne Cæsarem dictatorem, post pugnam Pharsalicam victorem, aspiceret, sibi manus attulit. pag. 34.

Erit Cæsarianus. Te Cæsarem, te imperantem amabit; à te stabit, ac tuus erit. Ita omnes sibi vera virtus adjungit.

V I I.

Poeta hilarior.

1. Unctis falciferi senis diebus,

2. Re-

2. Regnator quibus imperat fritillus,
3. Versu ludere non laborioso
4. Permittis, puto, pileata Roma.
5. Risisti: licet ergo, nec vetamur.
6. Pallentes procul hinc abite curæ.
7. Quicquid venerit obvium, loquamur
8. Morosâ sine cogitatione.
9. Misce dimidios puer trientes,
10. Quales Pythagoras dabat Neroni:
11. Misce, Dindyme, sed frequentiores.
12. Possum nihil ego sobrius: bibenti
13. Succurrent mihi quindecim poetæ.

VERS. 1. *Unctis*, latis, pinguibus. Convivia tunc celebrabantur. *Falciferi senis*. Saturni. Saturnalibus. Pingebatur cum falce Saturnus, quia Italos artem agros colendi docuisse dicebatur. Præterea tempus, cui Saturnus præest, omnia demetit, refecatque.

2. Quibus alea luditur liberius. Erat illa vulgò vetita. *Fritillus*. p. 187.

4. *Pileata*. Romani per Saturnalia pileati erant; etiam fervi, quibus uti pileo non licebat, nisi cum libertate à dominis donabantur.

5. *Risisti*. Ridendo annuis.

7. Quicquid in buccam venerit, dicamus.

8. *Morosâ*. Anxia, fastidiosa. Morosus dicitur qui mores habet duros, difficiles, iracundos.

9. Dimidius triens est sextans, si ve duo cyathi. pag. 47. Sorbillare vult leniter paucos cyathos, ut longior sit hilaritas, ebrietas tardior.

10. *Pythagoras*. Pincerna quidam, minister Neronis.

12. 13. Siccus & jejunos nil possum scribere & dicere: si bibero, poetis vel quindecim parero: illi statim præstò erunt ac in me uno existent, jocabuntur, ludent. Vel; Poetarum quindecim odæ, carmina ludicra, se offerent cantanda: in mentem osque venient.

VIII.

Spirans imago.

1. Clarus fronde Jovis, Romani fama cothurni,
2. Spirat Apellea redditus arte Memor.

Memor sæpe in Capitoliorum Roman. tragicorum certaminibus coronatus, leberrimus hic pingitur. Cothurni. p. 151. *Apellea*. 359.

I X.

Amor fraternus.

Contulit ad satyras ingentia pectora Turnus :

2. Cur non ad Memoris carmina ? frater erat.

V.1. Turnus frater Memoris, (de quo est epigramma superius) ad scribendas satyras operam ingeniumque contulit : satyricus poeta esse maluit.

2. Cur non tragicum carmen, ut Memor, scripsit ? Nimirum quia fratri hanc laudem relinquere integram voluit, quam ipsi præripere poterat.

X.

Antiqua simplicitas.

1. Tolle puer calices, tepidique toreumata Nili,

2. Et mihi securà pocula trade manu,

3. Trita patrum labris, & tonso pura ministro:

4. Antiquus mensis restituatur honor.

V.1. O puer, ò servule, aufer pretiosos calices ex Ægypto Romam ferri solitos. *Toreumata*. pag. 156. 203. Eadem vox posteriori ævo usurpata etiam est pro veste stragula, pictis acu figuris extantibus ornata.

2. *Secura manu*. Parùm timens, ne illa frangas. *Pocula*. Scilicet fictilia, fagina.

3. *Tonso*. Non comato & calamistrato, quales modò sunt. Lege Ep. 84. Libri 10.

Pura. Non cœlata, non ornata.

X I.

Homo obscurus.

1. Jus tibi nato rum vel septem, Zoïle, detur :

2. Dum matrem nemo det tibi, nemo patrem :

Adeo ignotus & obscurus es, ut nemo sciat quo sis patrenatus, qua matre, & jus tamen trium liberorum petis: prius ipse parentes quàm

natos, quære: proba te esse liberum, non spurium, & c. antequàm jus trium liberorum petas. De jure trium liberorum dixi pag. 140.

XII.

Paridis histrionis epitaphium.

1. Quisquis Flaminiam teris, viator,
2. Noli nobile præterire marmor.
3. Urbis deliciæ, salèsq; Nili,
4. Ars, & gratia, lusus & voluptas,
5. Romani decus & dolor theatri,
6. Atque omnes Veneres, Cupidinèsq;
7. Hoc sunt condita, quo Paris, sepulcro.

VERS. 1. *Flaminiam*. pag. 215. 3. *Urbis. Romæ. Nili. Ægypti.*
 2. *Marmor*. Sepulcrum è marmore. 7. *Paris*. Histrion Ægyptius carus Domitiano.

XIII.

In nanum mortuum.

1. Heredes, nolite brevem sepelire Colonum:
2. Nam terra est illi quantulacunque gravis.

VERS. 1. *Colonum*. Nomen est proprium. Legunt aliqui *Colonem*. 2. *Nam &c.* Adeo est pusillus & nanus, ut terræ vel minima pars gravis ipsi futura sit. Solebant cum alii-
 liquis terræ mandabatur, ita illi bene precari, sit tibi terra levis, (pagin. 256.) Non potestis id modò dicere, ò Coloni heredes: illum itaque insepultum potius relinquire.

XIV.

Sobria carmina.

1. Non omnis nostri nocturna est pagina libri,
2. Invenies & quod manè, Sabine, legas.

VERS. 1. *Nocturna*. Epigramm. 2. vers. 4. 2. *Manè*. Quæ fectus & improbis. Vide suprà Epi-
 sobrius legas.

XV.

Pradium exiguum.

1. Donasti, Lupe, rus sub urbe nobis.

2. Sed

- Sed rus est mihi majus in fenestra.
 Rus hoc dicere, rus potes vocare?
 In quo ruta facit nemus Dianæ,
 Argutæ tegit ala quod cicadæ,
 Quod formica die comedit uno;
 Clausæ cui folium rosæ corona est:
 In quo non magis invenitur herba,
 Quàm costi folium, pipèrve crudum.
 In quo nec cucumis jacere rectus,
 Nec serpens habitare tota possit.
 Erucam malè pascit hortus unam;
 Consumpto moritur culex salictò;
 Et talpa est mihi fossor atque arator.
 Non boletus hiare, non mariscæ
 Ridere, aut violæ patère possunt.
 Fines mus populatur, & colono
 Tanquam sus Calydonius timetur.
 Et sublata volantis ungue Procnes
 In nido seges est hirundinino.
 Non est dimidio locus Priapo.
 Vix implet cochleam peracta messis,
 Et mustum nuce condimus picatà
 Errasti, Lupe, litterà sed unà:
 Nam quo tempore prædium dedisti;
 Mallem tu mihi prandium dedisses.

VERS. 2. *In fenestra.* Ubi
 ortuli nonnunquam impo-
 untur in testis, aut in li-
 neis capsulis.

4. *Ruta.* Vilis herba. In
 oc tuo prædio ruta instar
 emoris est. De nemore
 ianæ Aricinæ lege Lib. 4.
 p. 52. Adde quòd sylvæ
 nnes Dianæ erant sacræ.

5. *Argutæ.* Canoræ. *Cica-*
 e. Lib. 10. Ep. 52.

7. In quo vix una reperia-
 r rosa, eaque non aperta;
 imò rosæ folium sit instar
 ronæ integræ, è multis
 sis confici solitæ.

8. In quo rure non plus

herbarum est quàm costi,
 aut piperis, hoc est, nihil.
 Costum enim est frutex odo-
 re eximio, qui in Arabia na-
 scitur: piper item pereгри-
 na est arbuscula. *Crudum.*
 Acre, pungens. Vel: Qua-
 le ab sua editur arbore; vi-
 ride; non rugosum, & ve-
 tus.

10. *Rectus.* Neque enim
 satis illi est spatii; sed con-
 trahitur & quasi colligitur
 in sese.

13. *Moritur.* Cibò deficien-
 te ac salictò. Salictum est
 locus confitus salicibus.

14. *Talpæ* humum emo-

vent ac vertunt.

15. *Boletus*. Fungus *Hiare*, aperiri, nasci. *Mariscæ*. Ficus eluti saporis.

16. *Ridere*. Cùm mature-
scunt ficus, extremo cortice
leniter aperiuntur, & quasi
rident: in risu enim labia
diducuntur.

18. *Sus Calydonius*. Pagi-
na 13.

19.20. Totam segetem quæ

est in hortulo isto, aufert
unica hirundo transvolans,
ac in nidum suum deportat.
Procne uxor Terei mutata
est in hirundinem, & ejus
soror Philomela in lusci-
niam. p. 204. 271.

21. *Priapo*. Hortorum
Deo. p. 309.

23. *Picata*. Pice oblita &
obturata. Nucis putamen
instar dolii esse potest.

X V I.

Poeta parasitus.

1. Dum te prosequor, & domum reduco,
2. Aurem dum tibi præsto garrienti,
3. Et quicquid loqueris, facisque laudo;
4. Quot versus poterant, Labulle, nasci!
5. Hoc damnum tibi non videtur esse,
6. Si quod Roma legit, requirit hospes,
7. Non deridet eques, tenet senator,
8. Laudat caufidicus, poeta carpit,
9. Propter te perit? hoc, Labulle, verum est?
10. Hoc quisquam ferat, ut tibi tuorum
11. Sit major numerus togatulorum,
12. Librorum mihi sit minor meorum?
13. Triginta propè jam diebus una est
14. Nobis pagina vix peracta, sic fit,
15. Cùm cœnare domi poeta non vult.

VERS. 1. *Prosequor*. Ho-
noris causa comitor, ut
cliens patronum solet.

6. Si, ut tibi navem ope-
ram & obsequar, pereunt
mihi versus boni, &c.

8. *Poeta*. Invidus. Non exi-
gua laus est dignum videri
invidia & improborum odio.

9. *Verum est?* Æquum est
an hoc justum censes?

11. *Togatulorum*. Clie-
tium toga indutorum. p. 56

12. *Minor*. Numerus.

14. *Sic fit &c.* Nempe oti-
& studiorum jacturam fa-
ciat necesse est poeta cœna-
rum captator.

X V I I.

Convivium unius assis.

1. Atreus Cæcilius cucurbitarum,

2. Sic

1. Sic illas quasi filios Thyestæ
2. In partes lacerat secātque mille .
3. Gustu protinus has edes in ipso
4. Has primā feret , alterāve cœnā ;
5. Has cœnā tibi tertiā reponet .
6. Hinc feras epidipnidas parabit ;
7. Hinc pistor fatuas facit placentas ;
8. Hinc & multiplices struit tabellas ;
9. Et notas caryotidas theatri :
10. Hinc exit varium coco minutal
11. Ut lentem positam , fabāmque credas ,
12. Boletos imitantur , & botellos ,
13. Et caudam cybii brevēsque mænas :
14. Hinc cellarius experitur artes ,
15. Ut condat vario vafer sapore
16. In ruta folium capelliana .
17. Sic implet gabatas , paropsidēsque ,
18. Et leves scutulas , cavāsque lances .
19. Hoc lautum putat , hoc putat venustum ,
20. Unum ponere ferculis tot assem .

VERS. I. Cæcilius, qui est Atreus, id est, interfectōr & quasi parricida, cucurbitarum ; qui cucurbitis utitur pro ferculo quotidiano, & illas trucidat, ut Atreus fratris sui Thyestæ filios interfecit. De Atreo ejusque fratre dixi, p. 161. 204. 265.

4. Gustu in ipso. Gustus si-
ve gustatio, est id quod po-
nitur in aditu & exordio
convivii ; levius aliquod
ferculum, hevellæ, aceta-
ria, &c. Post gustum seque-
batur prima cœna, secun-
da, tertia ; hoc est, prima
fercula, secunda, &c. Ista
autem prima, secunda, ter-
tia fercula apud Cæcilium,
erant cucurbitæ.

7. Epidipnidas. Bellaria.
Græca vox: ἐπιδίπνις, fer-

culum quod ultimo loco e-
ditur : nempe quia ἐπὶ το
δείπνῳ, sub cœnæ finem &
post solidiores dapes, poni-
tur.

8. Fatuas. Nullius saporis.
9. Tabellas. Liba tenuia
& delicata, instar tabella-
rum.

10. Caryotides sunt fru-
ctus palmarum Æthiopica-
rum, quæ spectanti populo
inter alia missilia sparge-
bantur. Illas cucurbitis
imitatur.

11. Minutal. Intritum fer-
culum è cibis minutatim
concisis. Ejusmodi minu-
tal ex iisdem cucurbitis
conficitur à coco Cæcilii.

12. Adeo ut pulcem è len-
te aut faba factam credas.

13. Boletos. Fungos, *Botel-*
los.

808. Farcimina quædam ex ovorum vitellis coctis, cepa, porro, &c.

14. *Cybi*. Vide pag. 276. nota 5. Mœna est vilis pisciculus.

15. *Hinc*. Ex his cucurbitis varias artes, hoc est, varias placentas & edulia vario artificio confecta expeditur ac tentat fingere is qui cellæ seu penus curam habet: easdem cucurbitas vario sapore & modo condit, ac transformat in illud opsonii genus quod fit vulgò

ex rutæ foliis: vel in formas, ac edulia, quæ rutæ folio solent fieri. Capelliana ruta dicitur, si capraria, quòd à capella depascatur: vel quòd capillos imitetur foliis.

18. *Gabatas*. Sunt escarilances: item paropsides. Scutulæ, catini sunt depressi leviter in medio, ut scuta.

20. Putat esse hoc hominis magnifici, & splendidi.

21. *Unum &c.* Videtur esse hypallage: uno asse tot ponere fercula.

X V I I I.

In mendicum.

1. Nec toga, nec focus est, nec tritus cimice lectus,
2. Nec tibi de bibulâ farta palude teges:
3. Nec puer, aut senior; nulla est ancilla, nec infans,
4. Nec fera, nec clavis, nec canis, atque calix.
5. Tu tamen affectas, Nestor, dici atque videri
6. Pauper, & in populo quæris habere locum.
7. Mentiris, vanòque tibi blandiris honore:
8. Non est paupertas, Nestor, habere nihil.

VERS. 1. *Cimice*. Cimex genus est vermiculi fetidi, subrubri & plani, quod lectis ligneis vulgò innascitur.

2. Nec teges, seu lodix, id est, vestis lecti; storea, facta e scirpo, aut sparto: scirpus, spartum, nascuntur in hu-

midis paludibus.

6. *In populo*. Populus erat honoratior plebe, quæ fex civitatis.

8. *Non est paupertas*. Sed mendicitas mera. Pauperi deest aliquid, immò multa; mendico omnia.

X I X.

Prasinus victor.

1. Sæpius ad palmam Prasinus post fata Neronis
2. Pervenit, & victor præmia plura refert.
3. Inunc, Livor edax, dic te cessisse Neroni:
4. Vicit nimirum, non Nero, sed Prasinus.

EPIGRAMMATUM LIB. XI. 551

VERS. 1. 2. Aurigæ factio-
nis prasinæ, qui vivo Nero-
ne vincebant, vincunt e-
tiam mortuo.
3. Ite nunc aurigæ aliarum
factionum, qui invidetis fa-
ctioni Prasinæ, jactate, id
quod olim dictitabatis, Pra-
sinos non sua virtute vince-
re, sed Neronis favore &
gratia: vosque Prasinis ideo
tantum cecidisse & inferiores
visos esse, quod ipsis fave-
ret Nero. Jam obiit ille, ad-
huc tamen vincunt Prasini;
sua igitur virtute vincebant
antea, ut nunc vincunt, non
Cæsaris favore. Dixi Libro
6. fuisse varias aurigarum
factiones, suis quasque co-
loribus distinctas: Prasini
utebantur viridi colore.
Russati, rubro; Veneti, ceru-
leo: Albi, candido: color vi-
ridis, terræ; ruber, igni; ceru-
leus, mari; albus, aeri sacer
erat. Plura vide apud Bu-
lengerum de Circo c. 47. 48.

XX.

Bella cœna, mala cœnatio.

1. Ædes emit Aper, sed quas nec noctua vellet
2. Esse suas: adeo nigra vetusque casa est.
3. Vicinos illi nitidus Maro possidet hortos.
4. Cœnabit bellè, non habitabit Aper.

4. Cœnabit bellè. An quia
hortos amœnos è sua cœna-
tione, id est, triclinio, prospi-
ciet? an quia vescetur fructi-
bus illius horti? an denique
quod apud vicinum Maro-
nem cœnabit, in ejus hortis,
ab eo sæpè invitatus?

XXI.

Solus in frequenti convivio.

1. Ignotos mihi cùm voces trecentos,
2. Quare non veniam vocatus à te
3. Miraris, quererisque, litigàsque.
4. Solus cœno, Fabulle; non libenter.

4. Solus. Mihi solus videor
esse, licet multi mecum sint
ac frequentes convivæ, cùm
ignoti mihi sunt, quia non
possum cum illis colloqui
liberè, &c.

XXII.

Pro amico soteria.

1. Cajus hanc lucem gemmà mihi Julius albà

2. Signat, io, votis redditus, ecce, meis.
3. Desperasse juvat; veluti jam rupta sororum
4. Fila: minùs gaudent, qui timuere nihil.
5. Hypne, quid expectas piger? immortale Falerni
6. Funde: senem poscunt talia vota cadum.
7. Quincunces, & sex cyathos, bessemque bibamus
8. Cajus ut fiat Julius & Proculus.

V.1. *Gemma alba*. Candido lapillo. pag. 397.

3. Major est lætitia de amico recepto, cuius vitam & valetudinem penè desperatam flevimus, veluti jam fuisset à Parcis condemnatus. *Sororum*. pag. 207. 220. 303.

5. *Hypne*. Servi nomen est.

6. *Talia vota*. Tantum beneficium meis votis precibusque concessum. Vita &

sanitas amico restituta.

7. *Quincunces*. pag. 47. Cyathos quinque, quot nempe literas habet vox *Cajus*, Sex, quot literas *Julius*: *bessem*, id est, octo cyathos, pag. 44. quot elementa sunt in voce *Proculus*. Diximus supra, p. 401. solemne Romanis fuisse ut tot biberent cyathos, quot essent in eorum nominibus literæ, in quorum gratiam bibebant.

XXIII.

Eques è servo.

1. Zoile, quid totà gemmam præcingere librà
2. Te juvat; & miserum perdere sardonycha?
3. Annulus iste tuis fuerat modò cruribus aptus:
4. Non eadem digitis pondera conveniunt.

VERS. I. Cur, ò Zoile, habes gemmam præcinctam, circumdatam, inclusam, in annulli aurei pala tam gravi, ut libram pendat?

2. *Perdere*. Quia in tam vasta auri mole quasi obruitur gemma, nec videtur. Vel, quia perditur gemma dives, cum ignobilis & furcifer eà utitur.

3. 4. Tam gravis annulus (at ferreus) convenisset paulò ante tuis pedibus: jam manibus non congruit. Mancipia, cum opus rursus faciebant, catenis alligabantur, ne fugerent. Annuli dicuntur in catena circuli ferrei quibus constāt, & sunt etiam annuli digitorum. Ludit in ambigua voce.

XXIV.

De mulione surdo.

1. Mulio viginti venit modò millibus, Aucte.

2. Mi-

2. Miraris pretium tam grave? furdus erat.

VERS. 1. *Venit*. Emptus est viginti millibus H. S. libris Turon. 2000. audiūt. Iste igitur, quia furdus erat, non poterat respondere de suis aut domini sui furtis; itaque eò melior, quò furdior; hinc tã caro venit.

X X V.

Pastor nimium diligens.

1. Indulget pecori nimium dum pastor Amyntas,
2. Et gaudet famà luxuriàque gregis:
3. Cedentes oneri ramos, silvamque fluentem
4. Vicit; concussas ipse secutus opes.
5. Triste nemus diræ vetuit superesse rapinæ
6. Damnavitque rogis noxiâ ligna pater.
7. Pingues, Lygde, fues habeat vicinus Jolas:
8. Te fatis est nobis annumerare pecus.

VERS. 1. 2. Dum Amyntas nimio studio gregem saturare cupit, quem bene faginatū esse, ac laudari, gaudet.

Luxuria. Nitore, numero.

2. Ascendit in quercum glande onustam, ut eam porcis excuteret; at eum arboris brachia non sustinuerē, illa ipse vicit fortiori pondere, ac depresso ramos mole corporis, glandesque concussas ac decedentes secutus, ipse quoque humi obtritus decidit.

5. 6. Amyntæ pater succidit quercum, noluitque eam vivere, rapto sibi filio: immò eam sui filii rogo servare iussit.

7. O Lygde, amice pastor, (fortè villicus Martialis erat) patere ut Jolas, vicinus ille subulcus, suas faginet fues excussa glande, cum tanto cadendi periculo: tu id fatis habeto si reddas numerum pecudum quæ tibi sunt creditæ, quamvis illæ non sint adeo faginatæ ac pastæ: tu mihi illis potiores.

X X V I.

Carmina vivida.

1. Vivida cūm poscas epigrammata, mortua ponis
2. Lemmata: qui fieri, Cæciliane, potest?
3. Mella jubes Hyblea tibi vel Hymettia nasci,

4. Et thyma Cecropiæ Corfica ponis api.

VERS. 1. 2. Lemmata diximus supra Lib. 10. Ep. 53. esse inscriptiones carminum, sive sententias breves quæ argumentum comprehendant paucis: hic pro argumento & materia carminis ea vox adhibetur. Petis versus elegantes; & proponis siccam, jejunam, mortuam materiam.

3. 4. Ex argumento frigido & exili non potest magis fieri acutum carmen &

vividum, quam è thymo & floribus pessimis, quales effert Corfica, (pagin. 434.) fieri potest meloptimum, quale est Hybleum vel Hymettium etiam si apis Cecropia sit, id est, Attica, & scientissima conficiendi mellis. Hybla mons Siciliae, pag. 125. 426. Hymettus, Atticæ. Cecropia pag. 47. 231. Corfica insula adjacet Sardinia ad Boream.

XXVII.

Divitis senis amicus.

1. Orbuses, & locuples, & Bruto consule natus,
2. Esse tibi veras credis amicitias,
3. Sunt vere, sed quas juvenis, quas pauper habebas:
4. Qui novus est, mortem diligit ille tuam.

VERS. 1. E Bruto &c. Et admodum senex. Est hyperbole: nam Brutus, qui Reges exegit, florebat anno ab U.

C. ferè 250. Martialis 850. 4. Novus. Qui te senem primum colere incipit. Mortem. Ut sit herestus.

XXVIII.

Virgilii & Ciceronis heres.

1. Silius hæc magni celebrat monumēta Maronis,
2. Jugera facundi qui Ciceronis habet.
3. Heredem dominumque sui tumulive larise
4. Non alium mallet nec Maro, nec Cicero.

V. 1. 2. Silius qui villam Ciceronis possidet, colit etiā hoc Virgilii sepulcrum. Dicitur Silius Poeta, (de quo plura vid. pag. 187. 350. 409.) Virgilium, ut Deum aliquem, coluisse, ejusq; tumu-

lum, propè Neapolim, instar templi frequentasse. De Cicerone vide p. 173. 272. 491. De Virgilio, pag. 404. 4. Non alium &c. Quia Silius Italicus, optimus orator & poeta fuit.

X X I X.

Maronis monumentum.

1. Jam propè desertos cineres, & sancta Maronis
2. Nomina qui coleret, pauper, & unus erat.
3. Silius optatæ succurrere censuit umbræ,
4. Silius & vatem, non minor ipse, colit.

VERS. 1. 2. Nemo, nisi desertos Maronis manes ab
 fortè unus aliquis, & pau- injuria & solitudine vindi-
 per, colebat tumulum & care.
 nomen Virgilii.

3. Silius tandem opem tu- 4. Et vatem colit Virgi-
 lit umbræ carissimæ: statuit lium, ipsi par, eodem Vir-
 gilio nullatenus inferior.

X X X.

Poetam amicum ad cœnam invitat.

1. Cœnabis bellè, Juli Cerealis, apud me:
2. Conditio est melior si tibi nulla, veni.
3. Octavam poteris servare: lavabimur unà:
4. Scis quàm sint Stephani balnea juncta mihi.
5. Prima tibi dabitur ventri lactuca movendo
6. Utilis, & porris fila resecta suis.
7. Mox vetus, & tenui major cordylla lacerto,
8. Sed quam cum rutæ frondibus ova tegant.
9. Altera non deerunt tenui versata favillâ:
10. Et velabrensi massa recocta foco.
11. Et quæ Picenum senserunt frigus olivæ.
12. Hæc satis in gustu: cetera nosse cupis?
13. Mentiar, ut venias: pisces, conchylia, fumen,
14. Et cortis saturas atque paludis aves:
15. Quæ nec Stella solet rarâ nisi ponere cœnâ.
16. Plus ego polliceor: nil recitabo tibi.
17. Ipse tuos nobis relegas licèt usque Gigantas,
18. Rura vel æterno proxima Virgilio.

VERS. 2. Si nullam habes, totam tuis negotiis impen-
 cœnam potiore, ad quam dere: vel *servare*, id est, re-
 vocatus fueris. servare ad balneum, quo

3. Potes horam octavam, eodem amboutemur: vel;

notare, ut illa hora ad me venias.

4. *Iuncta mihi*. Ædibus meis vicina.

5. *Movendo*. Ciendo, & solvendo.

6. *Fila*. Porri, in longa & minuta, instar filorum, frustra secabantur, & patinis imponebantur.

7. *Vetus*. Durata fumo, aut muria incocta.

Cordylla. Pisciculi est genus: item lacertus. pag. 302.

9. *Altera*. Nempe ova, quæ forbeantur, atque adeo leviter cocta.

10. *Massa*. Casei, recocta fumo indurata. Velabrum, fuit Romæ celebris vicus, ubi casei præstantes fiebant. Dicitur etiam nunc *Velabro*.

11. *Picenum*. pag. 51. 227. 377.

12. *In gustu*. Hæc satis erunt in cenæ limine, & qua-

si ingressu. Suprà. Epig. 17.

13. Non verebor mentiri, & fercula mea plus æquo venditare, ut venias, ut sic te alliciam. Pisces habeo exquisitos, tibi apponendos.

Conchylia. Ostrea, pisces testis inclusos. *Sumen*. pag. 118.

14. E corte, (pag. 449.) & paludibus petitas; domesticas, & externas.

15. Qualia fercula nec ipse Stella convivis apponit, nisi rarò: erat ille poeta dives, amicus Martialis.

16. *Nil recitabo*. Non te fatigabo versibus meis recitandis: tuos nobis quamdiu libuerit, leges, utpotè præstantissimos.

17. *Gigantas*. Carmen à te scriptum de Gigantibus.

18. *Vel tua Georgica*, id est, carmina de re rustica, de colendis agris, &c. paria & æmula Virgilianis.

X X X I.

Matronæ encomium.

1. Claudia cæruleis cum sit Rufina Britannis

2. Edita, quàm Latiae pectora gentis habet!

3. Quale decus formæ! Romanam credere matres

4. Italides possunt, Atthides esse suam.

5. Dì benè quòd sancto peperit fecunda marito,

6. Quòd sperat generos, quòdque puella nurus.

7. Sic placeat Superis, ut conjuge gaudeat uno,

8. Et semper natis gaudeat illa tribus:

V. 1. *Ceruleis*. Ob oculos cæcios; vel, ob colorem quòd vultum inficere amabant: vel, ob mare vicinum quo Britanni ambiuntur, quod est cærulei coloris.

2. Quàm Romanos mores & animum habet!

4. *Atthides*. Atticæ, Græcæ.

Dì benè. Subaudi fecerunt, vox gratulantis.

6. Spe-

6. *Sperat*. Nimirum puel-
 , & adhuc integra ætate .
eneros. Quibus suas filias
 collocabit. *Nurus*. Quibus fi-
 los suos maritos dabit .

7. 8. O Superi , fervate
 illi virum superstitem , &
 liberostres . Lege pag. 186.
 ubi est epigramma non ab-
 simile .

XXXII.

Ex fugitivo fur.

1. Unguenta & casias, & olentem funera myrrham,
 2. Thuraque de medio semicremata rogo;
 3. Et quæ de stygio rapuisti cinnama lecto,
 4. Improbe, de turpi, Zoile, redde sinu.
 5. A pedibus didicere manus peccare protervæ:
 6. Non miror furem, qui fugitivus erat.

VERS. 1. *Unguenta*. Ro-
 gis iniici solita.

3. *Cinnama*. p. 165. 305.
Stygio. Lecto funebri, in
 quo cadaver positum, rogo
 inferebatur, opertum vesti-
 bus pretiosis.

5. 6. Quemadmodum tu
 pedes peccarunt, cum ab he-
 rili fugerunt domo; sic nunc
 eorum exemplo peccant ma-
 nus, cum furantur. Te ip-
 sum hero tuo eripuisti; nunc
 suas opes aliis eripis.

XXXIII.

Ars captatoris capiendi.

1. Hortatur fieri quod te Lupus, Urbice, patrem,
 2. Ne credas: nihil est quod minus ille velit.
 3. Ars est captandi, quod nolis velle videri;
 4. Ne facias optat, quod rogat ut facias.
 5. Dicat prægnantem tua se Cosconia tantum:
 6. Pallidior fiet jam pariente Lupus.
 7. At tu consilio videaris ut usus amici;
 8. Sic morere, ut factum te putet esse patrem.

VERS. 1. 2. O Urbice,
 quod Lupus hereditaria te
 hortatur ut adoptes ali-
 quem filium, siquidem jam
 senex, & orbus es, noli
 credere illum hoc dicere
 ex animo.

5. 6. Atque ut hoc intel-
 ligas, uxor tua Cosconia
 fingat se esse gravidam, vi-
 debis, illum exanimatum
 metu, & pallidiorē fa-
 mina parturiente.

7. Tu tamen noli ejus con-
 siliū

filium spernere, qui amicè rieris, perparum aut nihil
videtur te hortari: utere ipſi teſtamento relinquo
tuis opibus; dum licet, ge- perinde ac ſi filium habuiſ-
nio indulge; ut, cùm mo- ſes, aut adoptaſſes.

XXXIV.

Vita fortiter aliquando retinenda.

1. Quod nimium laudas, Chæremone Stoice, mortē,
2. Vis animum mirer ſuſpiciamque tuum.
3. Hanc tibi virtutem fracta facit urceus anſa.
4. Et triſtis, nullo qui tepet igne, focus;
5. Et teges, & cimex, & nudi ſponda grabati,
6. Et brevis, atque eadem nocte dieque toga.
7. O quàm magnus homo es, qui ſæce rubētis aceti,
8. Et ſtipula, & nigro pane carere poteſ!
9. Lingonicis agetum tumeat tibi culcita lanis,
10. Conſtringatque tuos purpura pexa toros:
11. O quàm tu cupies ter vivere Neſtoris annos,
12. Et nihil ex ulla perdere luce voles!
13. Rebus in anguſtis facile eſt contemnere vitam.
14. Fortiter ille facit qui miſer eſſe poteſt.

V. 1. <i>Stoice</i> . pag. 34. 351.	culcitam continent.
3. Ideo mortem optas,	8. <i>Carere</i> . Moriendo.
quia vitam agis miſeram,	9. <i>Lingonicis</i> . Lingones,
& ærumnoſam.	<i>Langres</i> , Galliæ civitas, la-
5. <i>Teges</i> . Storea. pagin.	nis ſuiſ incluta.
550. <i>Cimex</i> . Suprà, Ep. 18.	10. <i>Conſtringat</i> . Veſtiat,
Grabatus vilis eſt lectulus.	amplectatur. <i>Purpura</i> . To-
Sponda verò lecti latus, ſeu	ral, ſtragula. <i>Pexa</i> . p. 123.
tabulæ lateri appoſitæ quæ	127. 343. <i>Neſtoris</i> . 267.

XXXV.

Dives tenuioris munera ne reſpuat.

1. Miraris docto quòd carmina mitto Severo,
2. Ad cœnam quòd te, docte Severo, vocem?
3. Jupiter ambroſià ſatur eſt, & nectare vivit;
4. Nos tamen exta Jovi cruda, merumq; damus:
5. Omnia cùm tibi ſint dono conceſſa Deorum,
6. Si quod habes, non vis; ergo quid accipies?

VERS. 2.

VERS. 2. *Vocem*. Pauper
 item. 4. *Extā*. Pecudum im-
 molatarum viscera. pagin.
 3. *Ambrosia*. pag. 394. 433.

X X X V I.
Annuli pauperis.

1. Senos Charinus omnibus digitis gerit,
2. Nec nocte ponit, annulos:
3. Nec cum lavatur, causa quæ sit, quæritis?
4. Dactyliothecam non habet.

VERS. 1. Sex annulos in singulis digitis gerit, & eo videri vult dives: at revera id inopiam ejus coar-
 guit: idcirco enim illos non deponit, quia non habet thecam ubi reponat.

Est id signi, annulos istos esse conductos, non ipsius proprios δάκτυλος, digitus, δακτύλιον, annulus; θήκη, theca, pyxis, arcula. δακτυλιο-θήκη, annuli cubili theca.

X X X V I I.
Sera invitatio.

1. Sexcenti cœnant à te, Justine vocati
2. Lucis ad officium quæ tibi prima fuit.
3. Inter quos, memini, non ultimus esse solebam
4. Nec locus hic nobis invidiosus erat.
5. Postera sed festæ reddis solemnia mensæ:
6. Sexcentis hodie, cras mihi natus eris.

V. 2. Ad celebrandam lucem quæ tibi natalis fuit.

4. Neque invidebant mihi homines, quod locum non ultimum inter convivas obtinerem, quem videbar officiis meis abundè promeritus.

5. 6. Invitas me postridie ad consumendas pridianæ cœnæ reliquias, & analecta.

Mittant igitur tibi munera natalitia hodie illi sexcenti quos ad cœnam vocasti: ego, quem hodie non vocas, nihil muneris hodie tibi mittam, sed cras, quia tantum cras cœno. Crastinus autem dies, tuus natalis non est, atque adeo nihil tibi cras debetur, neque à me dabitur.

X X X V I I I.
Post mortem liberalis.

1. Nil mihi das vivus: dicis, post fata daturum.
2. Si

2. Si non es stultus, scis, Maro, quid cupiam

V.2. *Quid cupiam.* Nem- | *piam quod non vis dare ni-*
pe ut citò moriaris, ut acci- | *mortuus. Vide pag. 385.*

XXXIX.

A magnis magna postulanda.

1. Parva rogas magnos: sed nō dāt hęc quoq; magni
2. Ut pudeat levius te, Matho; magna roga.

V.2. Ut minus saltem erubescas, si negentur tibi magna.

XL.

Hostis dignitas cladem levat.

1. Amphitheatrales inter nutrita magistros
2. Venatrix, silvis aspera, blanda domi,
3. Lydia dicebar domino fidissima Dextro,
4. Qui non Erigones mallet habere canem:
5. Nec qui dictæa Cephalum de gente secutus,
6. Luciferæ pariter venit ad astra Dexæ.
7. Non me longa dies, nec inutilis abstulit ætas,
8. Qualia Dulichio fata fuere cani:
9. Fulmineo spumantis apri sum dente perempta,
10. Quantus erat, Calydon, aut, Erimæthe, tuus.
11. Nec queror, infernas quamvis citò rapta sub
umbras:
12. Non potui fato nobiliore mori.

VERS. 1. Loquitur ipsa | tratibus crebris, & appre-
canis, cui epitaphium po- | hensa identidem veste, per-
nitur in hoc epigrammate. | duxit ad cadaver: quo vilo
Nutrita fueram inter be- | puella se ex arbore suspen-
stiariorum & præfectos amphi- | dit: canis inedia volun-
theatri. | tia, & dolore confectus in-
| teriit. Jupiter commiseratione
| motus, omnes in a-| stra, per summam libera-| litatem & munificentiam,
| retulit, & Icarium quidem
| Bootem esse iussit; Erigo-| nen, Astræam seu Virgi-| nem; canem, Caniculam,
| fidus

3. *Dextro.* Nomen est ho-
minis.

4. Erigone cujusdam Ica-
rii filia fuit: is à pastoribus
interfectus ad arboris radi-
cem defossus est. Canis
(quem Meram, alii Neæ-
ram, vocant.) Erigonen la-

us infesto calore notum . 6. Dexter non mallet
 bere canem illum, qui
 imò fuit Europæ custos à
 ve datus, in Creta insu-
 , ubi mons Dictæ: ac dein-
 e datus Cephalo: denique
 b eodem Jove relatùs in
 idera, & donatus Dianæ
 enatrici. *Lucifera Deæ*.
 pag. 521. Procris Erechthei
 Atheniësum regis filia fuit.
 Cùm nupsisset Cephalo Æo-
 li filio, quem venationi de-
 ditum norat, ipsi jaculum
 insigne dedit quo feram
 quamlibet certo ictu confi-
 ceret; dedit & canem miræ
 sagacitatis, qui vocatur in
 fabulis Lælaps. Postea cùm
 virum ab Aura quadam, seu

Aurora, malè amari audi-
 visset, inter silvas delituit,
 quò venturam pellicem pu-
 tabat: Cephalus rei ignarus
 cùm virgulta sensisset move-
 ri, arbitratus ibi latere fe-
 ram, illo quod Procris ipsi
 dederat (vel Aurora, ut alii
 volunt) jaculo, eandem in-
 terfecit. Canis cælo addi-
 tus vocatur Syrius.

8. *Canis Dulichio*. Cani U-
 lissis. Dulichius Ulysses di-
 ctus est ab insula Dulichio,
 propè Itacham, Ulyssis pa-
 triam. De isto cane Home-
 rus agit libro Odiss. 17. & Ar-
 gum appellat. Senio confe-
 ctus obiit.

10. *Calydon*. pag. 13.
Erymanthe. pag. 21.

XLI.

Durus creditor.

1. Solvere, Pæte, decem tibi me sestertia cogis:
2. Perdiderit quoniam Bucco ducenta tibi.
3. Ne noceant, oro, mihi non mea crimina: tu qui
4. Bis centena potes perdere, perde decem.

Iratus Pætus quod Bucco-
 nis cujusdam, sui debito-
 ris, dolo vel egestate, ami-
 sisset ducenta sestertia (sunt
 libræ Turonicæ 20000.) à
 reliquis debitoribus cœpit
 exigere severiùs nomina.
 Deprecatur alienam cul-

pam vates & ut sibi decem,
 quæ Pæto, debet, sestertia
 remittantur, lepidè petit.
 Decem sestertia sunt libræ
 seu nummi Francici 1000.
 Perdidiſti ducenta seſter-
 tia: faciliùs decem perdes,
 ea mihi donando.

XLII.

Eques piger.

1. Ad primum decimà lapidè quòd venimus horà,
2. Arguimur lentæ crimine pigritiæ.
3. Non est ista viæ, non est mea, sed tua culpa:
4. Misisti mulas qui mihi, Pæte, tuas.

V. 1. Invitaveras me ad mulas ; veni ad te decem
cœnam, in tuam villam quæ post horis, (duabus aut
mille tantum passibus abest solis occasum) venissem c
Roma : manè summo misisti mihi tuas tardissimas
pidem . pag. 36.

XLIII.

Amicus inutilis .

1. Littus beatæ Veneris aureum Bajas ,
2. Bajas superbæ blanda dona naturæ ,
3. Ut mille laudem , Flacce , versibus Bajas ,
4. Laudabo dignè non satis tamen Bajas ,
5. Sed Martialem malo , Flacce , quàm Bajas .
6. Optare utrumque pariter, improbum votū est .
7. Quòd si Deorum munere hoc tibi detur ,
8. Quid gaudiorum est Martialis & Bajæ ?

VERS. 1. 2. &c. Licet Bajas
Veneri consecratas , in a-
mœno littore positas non sa-
tis dignè laudarem mille
versibus , me tamen , Musas
meas , meam valetudinem ,
illis præfero .

Bajas . pag. 66. 209.

6. Utrumque . Valetudi-
nem , & Bajanæ delicias .

Improbum . Nimum .

7. Si tamen eveniret ut e-
go Bajas irem , felici quo-
dam tuo , ut ais , fato .

8. Quid ego te juvare
Baiis possem ? quid ex me
voluptatis & commodi ca-
peres ? certè parum . Non
tanti sum ut me tanto expe-
tas opere .

XLIV.

Lymphae salutares .

1. A Sinuessanis conviva Philostratus undis
2. Conductum repetens nocte iubente larem ,
3. Penè imitatus obit lævis Elpenora fatis ,
4. Præceps per longos dum ruit usque gradus .
5. Non esset, Nymphæ , tã magna pericula passus ,
6. Si potius vestras ille bibisset aquas .

VERS. 1. Philostratus qui-
dam cum ab urbe Sinuessa ,
ubi aquæ sunt saluberrimæ
(pag. 266.) madidus , non
aquis at mero multo , se no-

cte domum reciperet .

3. Obiit propè ad eum mo-
dum quo Elpenor . Fuit iste
unus è fociis Ulyssis qui
dum apud Circen crapulam
edor-

ormiret, audito strepitu | Sinuessanis præsidetis, non
citatus, & per scalarum | ille sic periisset, si aquis sa-
adus præcipitans, cervi- | lutaribus vestris usus esset
m fregit. | potiùs quàm vino. Nymphæ
5.6. O Nymphæ, quæ aquis | Limphis præfunt.

X L V.

Quæstuosè munificus.

1. Nemo habitat gratis nisi dives & orbus apud te:
2. Nemo domum pluris, Sosibiane, locat.

Sosibianus domum suam | sibiani domum, licèt eam
gratis locabat divitibus & | ipse gratis locare videre-
orbis, nihil quidem ab il- | tur: daturienimerant So-
lis petens, sed ea spe, fore | sibiano, ut quidem spe-
ut ab iisdem heres scribere- | rabat, opimas heredita-
tur. Itaque illi reverà ma- | tes.
gno pretio conducebant So- | Orbus, Qui liberis caret.

X L V I.

In tonsorem imperitum.

1. Qui nondū Stygias descendere querit ad undas,
2. Tonsorem fugiat, si sapit, Anthiochum.
3. Alba minùs sævis lacerantur brachia cultris,
4. Cùm furit ad Phrygios enthea turba modos.
5. Mitior implicitas Alcon fecat enterocelas,
6. Fractaque fabrili dedolat ossa manu.
7. Tondeat hic inopes Cynicos, & Stoica menta.
8. Collaque pulvereà nudet equina jubà.
9. Hic miserū Scythicà sub rupe Promethea radat,
10. Carnificem nudo pectore pascit avem.
11. Ad matrē fugiet Përtheus, ad Menadas Orpheus,
12. Antiochi tantùm barbara tela sonent.
13. Hæc quæcunq; meo numeratis stigmata mēto,
14. In vetuli pyctæ qualia fronte sedent;
15. Non iracundis fecit gravis unguibus uxor:
16. Antiochi ferrum est, & scelerata manus.
17. Unus de cunctis animalibus hircus habet cor,
18. Barbatus vivit, ne ferat Antiochum.

VERS. 3. *Alba*. Nuda. *Lacerantur*. A Cybeles sa-
cer-

cerdotibus; qui æra pulsabant, lacerabant corpora, inconditos ululatus edebant, &c. p.72.

4. *Phrygios*. Cybele in Phrygia maximè colebatur, *Enthea*. Furiata: Deo afflata, ἐν θεῷ. Lege plura de illis, p.137.415.430.

5. Mitior & mollior est Alconis, chirurgi barbari & crudelis, manus, cum hernias secat. Implicitas appellat, quia hernia fit cum intestina in scrotum devolvuntur, & inter sese perperam illigantur. *Enterocelas*. Vide pag.514.

6. *Fabrili*. Quasi esset lignarius faber, ac bruta ligna tractaret; ita ossa fracta committit, secat, radit, &c.

7. *Cynicos*. pag.215. *Stoica*. 34. 351. Cynici & Stoici ejus manum tolerabunt, cum leniorem, præ inopia, tonsorem habere nequeant.

8. Equorum iuba pulverulentas tondeat, non hominum barbam.

9. Si Antiochus radere Prometheum (pag.9.) ac tondere velit, recusabit

Prometheus, ac petet maletque à vulture suo niari.

11. *Pentheus*. Echionis regis Thebarum & Agaves filius, à matre, quod Bacchi sacra sperneret, dilaceratus Orpheus à Mænadibus, ita dictis à voce græca *μαίνωμαι*, insanio, furo. Virgil. IV. Georg. versu 520.

12. Si novacula Antiochi strepitum ediderit.

13. O tu, quisquises, qui vides meum mentum scædæ incisum. *Stigmata*. pagin. 116.415. Facta vox à *σίζω*, pingo.

14. Qualia sæpe gerit pyctes vetulus. Pyctes, leu pycta, græce *πύκτος*, est pugil. Illi pugiles cum crudo pugno inter se digladiarentur, malas & mentum sæpe habebant crebris vulneribus contusum ac deformatum. Sunt qui legant: *In vetuli picta fronte*. Quales rugæ apparent in senum fröte.

17. 18. Sapit hircus, qui mavult nunquam barbam deponere, quàm in Antiochi manus venire.

XLVII.

Gulosa tussis.

1. Leniat ut fauces medicus, quas aspera vexat

2. Assiduè tussis, Parthenopæ, tibi:

3. Mella dari nucleosq; jubet, dulcèsque placentas,

4. Et quicquid pueros non finit esse truces.

5. At tu non cessas totis tussire diebus.

6. Non est hæc tussis, Parthenopæ: gula est.

VERS. 3. *Nucleos*. In quibus amygdalæ suaves.

4. Et dulciaria crustula, quibus pueri irati, aut malè

vagientes placantur.

5. 6. Alis & foves tussim, ut ejusmodi cupediis fructis diutiùs.

XLVIII.

Epitaphium puellula.

1. Æolidos Canace jacet hoc tumulata sepulcro,
2. Ultima cui parvæ septima venit hyems,
3. Ah scelus! ah facinus! properas quid flere viator?
4. Non licet hîc vitæ de brevitate queri.
5. Tristius est leto leti genus: horrida vultus
6. Abstulit, & tenero sedit in ore lues:
7. Ipsaque crudeles ederunt oscula morbi,
8. Nec data sunt nigris tota labella rogis.
9. Si tam præcipiti fuerant ventura volatu,
10. Debuerant aliâ fata venire viâ:
11. Sed mors vocis iter properavit cludere blâdæ,
12. Ne posset duras flectere lingua Deas.

VERS. 1. *Æolidos*. Subaudi, fili. Legitur etiam *Æolis heu! Canace*.

4. *Non licet*. Quia sunt alia magis flenda: nempe morbi diritas & mortis genus.

6. *Abstulit*. Ita peredit vultum, ac deformavit, ut nullus esse videretur.

7. *Oscula*. Pusilla ora. *Rogis*. pag. 258.

10. *Alia*. Quàm ista. Non debuerat perire illo morbo, qui linguam ipsi & vocem, qua Mortem & Parcas lenire potuisset, auferret.

12. *Deas*. Parcas. pag. 206. 220.

XLIX.

In sceleratum.

1. Mentitur, qui te vitiosum, Zoile, dicit:
2. Non vitiosus homo es, Zoile, sed Vitium.

VERS. 2. Adeo teter, ipsum, & Vitium dici possis ac sceleratus es, ut Scelus sis.

L.

Ab incendio malè servatus.

1. Pierios vatis Theodori flamma Penates
2. Abstulit; hoc Musis, hoc tibi, Phœbe, placet?
3. O scelus, ô magnum facinus, crimènq; Deorum;
4. Non arsit pariter quòd domus & dominus.

V. 3. Videtur deplorare | etum malè quod ejus domus
velle casum Theodori: gra- | deflagravit: immò quòd ipse
viorem illi imprecatur. Fa- | quoque non deflagravit.

L I.

Captivus ferox.

1. Marcia, non Rhenus, salit hic, Germane;
quid obstas,
2. Et puerum prohibes divitis imbre lacus?
3. Barbare, non debet, submoto cive, ministro
4. Captivam victrix unda levare sitim.

V. 1. Cùm transiret per | tuus Rhenus, quid repel-
urbem Martialis, vidit Ger- | lis puerum ne hauriat, ne
manum quemdam, à quo | bibat?
Romanus puerulus veta- | 3. Non debet arceri civis
batur haurire aquam Mar- | & prohiberi fonte, interim
ciam: in eum scripsit hoc | dum captivus toties victus,
Epigr. ò Germane, fons ille, | qualis, es bibit & Romanum
est aqua Marcia, (de qua | victoremque fontem haurit.
dictum est pag. 297.) non est | *Ministro. Tibi servo.*

L I I.

Dona debent crescere.

1. Mittebas libram; quadrantem, Garrice, mittis.
2. Saltem semissem, Garrice, solve mihi.

V. 1. *Libram.* Pag. 133. | centia ad posteriorem prae-
Quadrantem. 244. | standam obligasset: aut cer-
2. *Semissem.* S. libram, | tè quasi deberet minuere
leu dimidiam libram. Pa- | gradatim beneficia, ut à
gin. 44. | libra veniret ad semissem,
2. *Solve.* Quasi deberet | à semisse ad quadrantem. Est
eodem quo cœperat pede, | lib. 8. Epigramma simili-
pergere, & se priori munifi- | mum, pag. 412.

L I I I.

In lectorem fastidiosum.

1. Albi Maxime, si vacabit hora,
2. Hoc tantùm lege: namque & occupatus,
3. Et non es nimium laboriosus.

4. Tran-

Transis hos quoque quatuor? sapisti.

V. 1. *Si vacabit hora*. Si quibus hoc epigramma cō-
ram, si particulam hanc stat. *Sapisti*. Nugæ istæ non
ræ, vacuum habes. sunt tanti, ut otium his le-
4. *Hos quatuor*. Versiculos, gendis perdas.

LIV.

Liber evolutus.

Explicitum nobis usque ad sua cornua librum,

2. Et quasi perlectum, Septiciane, refers

Omnia legisti: credo, scio, gaudeo, verum est,

4. Perlegi libros sic ego quinque tuos.

V. 1. *Explicitum*. Evolutum partibus, quæ cornua vocata
a ut totum bacillum, circa esse dixi fusiùs.
4. Eodẽ modo libros tuos
quod involutus erat ante- quatuor, quos ad me mise-
nam legeretur, appareret ras, evolvi: idest, non legi.
um extremis hinc inde

L V.

Candido lectori.

Quamvis jam longo possis fatur esse libello,

2. Lector: adhuc à me disticha pauca petis.

3. Sed Lupus usuram, puerique diaria poscunt:

4. Lector solve: taces, dissimulàsque: Vale.

V. 3. *Lupus*. Fœnerator. pecuniam; reddendum est
Pueri. Mancipia. *Diaria*. fœnus, pascendi servi, &c.
libum quotidianum. Pag. Da pecuniam quæ illis om-
6. Ego igitur dum scribo nibus satisfaciam. Non vis?
rhus, cogor alere domi Vale, taceo, nihil scribo
rvos, mutuum sumere præterea.

M. VAL. MARTIALIS

EPIGRAMMATUM.

LIBER DUODECIMUS.

E P I S T O L A.

Val. Martialis Prisco suo S.

CIO me patrociniū debere contumacissimæ triennii desidiæ, quæ absolvenda non esset inter illas quoque occupationes urbicas, quibus facilius consequimur ut molesti potius, quam officiosi esse videamur: nedum in hac provinciali solitudine; ubi, nisi etiam intemperanter studeamus, & sine solatio, & sine excusatione secessimus. Accipe ergo rationem, in qua hoc maximum & primum est, quod civitatis aures, quibus assueveram, quæro, & videor mihi in alieno foro litigare. Si quid est enim in libellis meis quod placeat, dictavit auditor. Illam judiciorum subtilitatem, illud materiarum ingeniū, bibliothecas, theatra, conventus, in quibus studere se voluptates non sentiunt; ad summam omnium, ea quæ delicatè reliquimus, quasi destituti desideramus. Accedit his municipalium rubigo dentium, & iudicii loco livor; & unus aut alter mali, in pusillo loco multi: adversus quos difficile est habere quotidie bonum stomachum. Ne mireris igitur abjecta ab indignante, quæ à gestiente fieri solebant. Ne quid tamen, & advenienti tibi ab urbe & exigenti negarem, cui non refero gratiam, si tantum ea præsto quæ possum; imperabo mihi cui indulgere consueveram: & statui paucissimis diebus, ut familiarissimas mihi aures tuas exciperem adventoria sua. Tu velim ista,

ita, quæ tantum apud te non periclitantur, diligenter æstimare, & excutere non graveris; & quod tibi difficillimum est, de nugis nostris iudices nitore deposito; ne Romam, si ita decreveris, non Hispaniensem librum mittamus, sed Hispanum.

Scio &c. Video mihi afferendam esse in hoc scribendi aditu excusationem, quare per triennium, ex quo in patriam redii, nulla epigrammata scripserim.

Qua &c. Cujus desidii mea, nec in istis quidem urbanis officiis & occupationibus satis justam excusationem videor fuisse habiturus. Cujus desidii crimine vix absolverer, si in urbe versatus essem; nedum qui in patria, summo in otio, in summa solitudine, vixerim.

Quibus &c. Damnat obiter officiosam urbanitatem, quæ dum anxie versatur in reddendis officiis, facit ut amicis plus afferatur molestiæ, quam ab iis gratiæ ineatur.

Ubi &c. In provincia, in solitudine.

Intemperanter. Valde, sedulo.

Sine excusatione. Quia sola, cur ab urbe secedat, homini erudito videtur esse causa, ut plus habeat otii ad literas colendas.

Civitatis aures quæro. Desidero hic, Bilbili, in mea Hispania, aures eruditas. Non reperio viros doctos, qui me ad scribendum excitent, quibus mea recitem carmina: quales Romæ plurimi.

In alieno foro. Causidici

libentius coram iis perorant, quibus assueverunt, quibus noti sunt.

Si quid &c. Si quid in meis libellis placet, hujus causa est, eruditus lector, & auditor, cui ego dum placere cupio, multa feliciter extudi & elaboravi, adeo ut illa mihi dictasse videatur.

Illam &c. Requiro viros iudicii subtilis ac limati; illa scribendi argumenta, quæ sua sponte acuunt ingenium; illam theatri frequentiam, & alias id genus illecebras; quibus excitatus ad studia litterarum animus tanta voluptate perfunditur, ut laborem non sentiat.

Municipalium rubigo &c. Invidia Bilbilitanorum civium, qui ex livore potius: quam ex iudicio, & veritate existimant de meis epigrammatis, eaque carpunt. Quid sit municipium explicui pag. 216.

Et unus &c. Duo, tresve maligni & invidi; qui duo, tresve, instar multorum sunt, in angusto loco, in exigua civitate.

Bonum stomachum. Qui eorum ineptias concoquere ac digerere possit.

Abiecta. Omissa esse carmina: à me non scripta.

A gestiente. A me olim lato, & favorem hominum

plaususque suaviter degustante.

Ne quid &c. Ne quid tamen tibi denegarem, cui parem pro acceptis beneficiis referri à me gratiam nō puto, si ea dumtaxat facio, quæ fieri facile possunt; vim adhibebo mihi cui parcebam, desidia indulgendo. Extorquebo, à me versiculos.

Statui &c. Retuli me ad studium, ut te aliquot carminibus, tanquam recentem hospitem lautiore cœna, exciperem.

Adventoria. Cœna adventoria, seu adventitia vocabatur, qua excipiebant amicos redeuntés peregrin.

Tu velim &c. Rôgo te ut hæc nostra carmina, quæ

apud te secura sunt, quia de illis candidè semper iudicas, expendas accurate ac seponas in illis ea quæ nitent, ac elegantia sunt, ab iis quæ sunt fusca & male composita; ut hæc postrema illustrentur à me recudantur, &c. ne mitam Romam librum qui non modò dici Hispaniensis possit, quia compositus, & veluti natus est in Hispania; sed etiam qui Hispanus esse videatur, hoc est, barbarè scriptus, & parum latinè, quo modo loqui Hispani indigenæ solent. Quidam hæc verba, *nitore seposito*, explicant: Deposito illo candore & benevolentia, qua probas quid quid scribo.

EPIGRAMMA I.

Brevis liber.

1. **R**ETIA dum cessant, latratorèsque molossi,
2. Et non invento silva quiescit apro:
3. Otia, Prisce, brevi poteris donare libello.
4. Hora nec æstiva est, nec tibi tota perit.

VERS. 1. Dum venatio conquiescit, dum retia & canes feriantur.

4. *Nec æstiva est.* Non sunt horæ longiores nunc, ut æstate; sed breviores, utpote hyemales. Horas diei semper duodecim Ro-

mani numerabant: ac proinde longiores erant æstate, hyeme breviores.

Tota. Nullus enim, ut ajunt, liber est tam malus, quin aliquid ex eo colligi boni possit.

I I.

Sua in urbem mittit carmina.

1. Quæ modò littoreos ibatis carmina Pyrgos,
2. Ite Sacrà, jam non pulverulenta via est.

VERS. 1. 2.

VERS. 1. 2. O mea carmina, quæ à me olim Romæ scripta ibatis in reliquam inde Italiam, ac maximè in urbem maritimam Pyrgos; jam ab Hispania Romanam ite per Sacram viam: hæc commoda jam est, nec pulvere infesta. Nonnulli censent non fieri mentionem hinc de via Sacra Romana, per quam triumphantes ducebantur in Capitolium; sed de alia quadam Hispaniæ via publica, sic appellata, per quam iter in Italiam esset.

Pyrgos. Pyrgi, urbs Tusciæ, nunc Fanum Sanctæ Marinellæ, *Santa Marinella*, in ora maris Tyrrheni, non procul Centumcellis.

I I I.

Liber auctorem suum indicat.

1. Ad populos mitti qui nuper ab urbe solebas,
2. Ibis, io, Romam nunc peregrine liber,
3. Auriferi de gente Tagi, tetricique Salonis;
4. Dat patrios Manes quæ mihi terra potens.
5. Non tamē hospes eris, nec jam potes advena dici,
6. Cujus habet fratres tot domus una Remi.
7. Jure tuo veneranda novi pete limina templi,
8. Reddita Pierio sunt ubi templa choro.
9. Vel, si malueris, primâ gradière suburrâ;
10. Atria sunt illic consulis alta mei.
11. Laurigeros habitat facundus Stella Penates,
12. Clarus Janthæ Stella sititor aquæ.
13. Fons ibi Castalius vitreo torrente superbit,
14. Unde novem dominas sæpe bibisse ferunt.
15. Ille dabit populo, patribusque equitique legēdū,
16. Nec nimium siccis perleget ipse genis.
17. Quid titulū poscis? versus duo trēsve legātur;
18. Clamabunt omnes te, liber, esse meum.

VERS. 3. *Tagi.* p. 55. 207. *Salonis.* p. 55.

4. Quæ terra condit parentum meorum Manes: quæ patria mea est.

5. *Hospes.* Peregrinus, ignotus. *Advena*, qui aliunde advenit: non civis, non inquilinus.

Fratres. Libros eodem e-

ditos parente me. *Domus Remi.* Roma. Remus frater fuit Romuli: Romam ambo condidere.

7. *Templi.* Apollinis, quod olim ab Augusto conditum Nerva, in poetarum gratiam, instauraverat.

9. *Prima.* Petes aditum vicis suburræ. pag. 110. 247.

10. *Consulis mei*. Stellæ . fonte , in sua villa . De illo fonte vide Ep. 32. Libri 6.
 p. 33. 417. 442.
 11. *Laurigeros*. Vel quia consul , vel quia poeta bonus .
 12. *Qui stella gaudet bibere ex Janthide seu Jantho* præ mei desiderio . Repetierat Martialis Hispaniam .
 13. *Castalius* . pag. 329.
 14. *Domina* . Musas .
 16. *Non siccis* . Illacrymans

I V.

Ad suum Mæcenatem .

1. Quod Flacco, Variòque fuit, summòq; Maroni,
2. Mæcenas atavis regibus ortus eques:
3. Gentibus & populis hoc te mihi, Prisce Terenti,
4. Fama fuisse loquax, chartaque dicet anus .
5. Tu facis ingenium ; tu , si quid posse videmur :
6. Tu das ingenuæ munera pigritiæ .

V. 1. & c. *Flacco*. Horatio : præstitit Mæcenas Flacco ;
Vario . pag. 381. *Mæcenas* . Vario , & Virgilio .
 404. Sententia est. O Terenti, fama loquax & mei versus diu victuri, dicent te mihi eadem beneficia, benevolentiamque præstitisse, quam 6. *Ingenua pigritiæ* . Otii litterati, quod ingenuos homines decet. Studia & literas meas liberaliter muneraris .

V.

Cæsari libros offert .

1. Longior undecimi nobis decimique libelli
2. Arctatus labor est , & breve rasilit opus.
3. Plura legant vacui , quibus otia tuta dedisti :
4. Hæc lege tu, Cæsar : forsan & illa leges .

V. 1. 2. Libri Epigrammatum decimus & undecimus periores Epigrammatum .
 non sine labore fusiùs à me *Otia dedisti* . Pacem conficiendo .
 scripti , ad pauciora Epigrammata contracti sunt, & 4. *Hæc* . Libros decimum & undecimum, emendatos & contractos. *Illæ* . Superiorum Librorum longiora Epigrammata . Nervam alioquitur, de quo vide Ep. 67. Lib. 8.
 emendatio mea laborque ,
 secundæ meæ curæ, raserunt opus, ac de illo multalimando abstulere .
 3. *Plura &c* . Libros su-

V I.

Laudes Nervæ.

1. Contigit Aufoniæ procerum mitissimus aulæ
2. Nerva : licet tot nunc Helicone frui .
3. Recta fides, hilaris Clementia, cauta Potestas
4. Jam redeunt : longi terga dedere Metus .
5. Hoc populi gentesque tuæ, pia Roma, precatur,
6. Dux tibi sit semper talis, & iste diu .
7. Maeste animi, quæ rarus habet, morumque tuorum;
8. Quos Numa, quos hilaris posset habere Cato.
9. Largiri, præstare, breves extendere census,
10. Et dare quæ faciles vix tribuere Dei,
11. Nunc licet & fas est: sed tu sub principe duro,
12. Temporibusque malis, ausus esse bonus.

VERS. I. Nerva Romano-
rum Imperator Domitiano
suffectus est. p. 412.

Aufonia. p. 8. 322.

2. Licet nunc liberè Musis
ac litteris operam dare. *He-
licone*. p. 74.

Cauta potestas. Magistra-
tus sua potentia cautè ac
sanctè utentes.

6. *Dux talis*. Nervæ si-
milis imperator. Diu vivat
Nerva, & qui consequentur
principes tales sint, qualis
ille est.

7. O Nerva maeste animi
istius tui, quem animum ra-
rus habet, gaude ista tua in-
dole, qua pauci præditi sunt:
maeste morum tuorum, &c.
Vocem hanc: *Maeste* expli-
catam habes pag. 186. Legi-
tur etiam: *Maeste animi*:

quem rarus habes: Id est, a-
nimum quem habes in paucis.
Quidam novum Epigram-
ma ducunt ab hoc versu.

8. *Numa*. p. 542. *Cato* 28.

9. *Præstare*. Homines be-
neficiis demereri. p. 213.

Census extendere. Patri-
monium augere. Opes col-
ligere.

10. Et dare aliis munera,
quæ vix à superis quantum-
cumque munificis dantur.
Deorum liberalitatem æ-
quare.

11. 12. Nunc licet largiri,
præstare, probum esse, &c.
sub tetam probo principe.
Attu etiam probus fuisti,
cùm non liceret cùm regna-
rent omnia vitia, sub Nero-
ne videlicet, aliisque dein-
ceps Imperatoribus.

V I I.

Anus Trima.

1. Toto vertice quot gerit capillos

374 M. VAL. MARTIALIS
2. Annos si tot habet Lygia, trima est.

VERS. 2. *Trima*. Triennis. | plures annos non habeat
Tres tantum capillos ha- | infans erit, quæ est ani-
bet in capite, est calva. Si | cula.

VIII.

Traiani panegyricus.

1. Terrarum Dea, gentiumque Roma,
2. Cui par est nihil, & nihil secundum,
3. Traiani modò læta cum futuros
4. Tot per sæcula computaret annos,
5. Et fortem, juvenemque, martiumque
6. In tanto duce militem videret,
7. Dixit præside gloriosa tali:
8. Parthorum procures, ducēsque Serum;
9. Thraces, Sauromatæ, Getæ, Britanni,
10. Possum ostendere Cæsarem: venite.

VERS. 3. *Traiani*. Suc-
cessit Trajanus Nervæ anno
Christi 98.

6. Cum eundem Trajanum
summis ducibus consilio æ-
qualem; militibus infimis,
robore parem videret.

8. *Serum*. Seres, India,
ad ortum, populi.

Parthorum. p. 126. 266.

9. *Sauromatæ*. Idem qui
Sarmatæ. p. 6. 320. 357. *Getæ*.
p. 302. 320. *Britanni*. Quos
Anglos nunc vocamus.

IX.

Præfetti similes principi.

1. Palma regit nostros, mitissime Cæsar, Iberos,
2. Et placido fruitur pax peregrina iugo.
3. Ergo agimus læti tanto pro munere grates:
4. Misisti mores in loca nostra tuos.

V. 1. Aul. Cornel. Palma
Traiano carissimus, Hispa-
niæ præfectus fuit.

2. Et pax data remotis ex-
terisque gentibus miti iugo
eas continet. Subiecta est
imperio Romano Hispania

sed pacem & imperium Pal-
ma clementer exercet.

4. Misisti nobis præfectum,
cujus mores tuis moribus ita
sunt similes, ut non tam ille
quàm tu ac mores tui pro-
vinciâ gubernare videatur.

X.

In avarum.

Habet Africanus millies, tamen captat:
Fortuna multis dat nimis, fatis nulli.

V. 1. *Millies.* Subaudi, *Captat.* Hæreditates senū
centena millia H. S. Libræ & orborum: illis inhiat. Ho-
mīnū cupiditati nihil fatis.

X I.

Libri commendatio.

1. Parthenio dic Musa tuo nostròque salutem:
2. Nam quis ab Aonio largiùs amne bibit?
3. Cujus Pimplæo lyra clarior exit ab antro?
4. Quem plus Pierio de grege Phœbus amat?
5. Et, si fortè, sed hoc vix est sperare, vacabit;
6. Tradat ut ipse duci carmina nostra, roga:
7. Quatuor & tantū timidūmq; brevēmq; libellum
8. Commendet verbis: Hunc tua Roma legit.

V. 1. *Parthenia.* pag. 201. *ratori.*
2. 3. 4. *Aonio.* p. 151. *Pim-* 7. Dicat hæc verba dun-
plæo. p. 541. *Pierio.* 350. taxat quatuor ad ejus com-
5. *Vix est sperare.* Vix spe- mendationem; Lege hunc
rare licet, nempe ut vacet, librum, ò Cæsar, quem Ro-
otiolus sit, homo negotiis ma omnis legit. Tibi non
districtus gravissimis. displiceat, qui tuis omni-
6. *Duci.* Trajano Impe- bus placet.

X I I.

Ebrius promissor.

1. Omnia promittis, cū totā nocte bibisti:
2. Manè nihil præstas, Posthume: manè bibe.

V. 2. *Manè bibe.* Ut pro- interjectus somnus eorum
missorum sis memor, neque memoriam deleat.

X I I I.

Ira utilis.

1. Genus, At & , licet divites habent iram:

576 M. VAL. MARTIALIS
2. Odisse , quàm donare , vilius constat .

V.1. *Genus lucri* . Ne do-
nent , fingunt se amicis ira-
tos esse , ut eorum iram veri-
[ti amici definant flagitare
Vide pag.157. ubi habes E-
pigramma huic simile .

XIV.

Venatorem admonet .

1. Parcius utaris , moneo , rapiente veredo ,
2. Prisce ; nec in lepores tam violentus eas :
3. Sæpe satisfecit prædæ venator , & acri
4. Decidit excussus , nec rediturus , equo .
5. Insidias & campus habet ; nec fossa , nec agger ,
6. Nec sint faxa licèt , fallere plana solent .
7. Nec deerunt qui tanta tibi spectacula præstent ,
8. Invidia fati sed levioze cadant .
9. Si te delectant animosa pericula , Tuscis
10. (Tutior est virtus) insidiemur apris .
11. Quid te frena juvant temeraria ? sæpius illis ,
12. Prisce , datũ est equitẽ , rumpere , quàm leporẽ .

VERS.1. *Veredo rapiente* .
Equo ad cursum incitato .
Veredi equi dicebantur qui
rhedas , præsertim publi-
cas , trahebant : equi ve-
lozes , venatici , &c.

3. *Satisfecit prædæ* . De se
ultionem prædæ sue tribuit ;
periit cùm vellet occidere .

6. *Fallere plana* . p.254.

7. Erunt alii venatores
qui tibi venationis oblecta-
tionem , & quasi spectacu-
lum , præbeant , quorum
interitus , si quo fatali casu
perierint , minus doloris
allaturus sit , causam de fa-
tis querendi tam gravem ho-
minibus daturus non sit :
quos perire minoris inter-
sit , quàm te .

8. *Invidia* . p.36.153.

10. *Tutior est* &c. Venan-
tum fortitudo in apris Tu-
scia agitandis non tanto pe-
riculo est obnoxia , quanto
in aliis feris insectandis . Est
enim sedatior hæc venatio ,
& fermè à peditibus fit .

11.12. Sæpè citius eques
periit , quàm lepus : frenis
malè utendo sæpius ruit ,
ac rumpitur eques , quàm
lepus .

XV.

Populus dives sub bono principe .

1. Quidquid Parrhasià nitebat aulà ,
2. Donatum est oculis , Deisque nostris .

3. Mi-

1. Miratur Scythicas virentis auri
2. Flammas Jupiter, & stupet superbi
3. Regis delicias, gravesque luxus.
4. Hæc sunt pocula, quæ decent Tonantem,
5. Hæc sunt, que Phrygium decent ministrum.
6. Omnes cum Jove nunc fumus beati:
7. At nuper (pudet ah! pudet fateri)
8. Omnes cum Jove pauperes eramus.

- V. 1. *Parrhasia*. Impera-
ria p. 185. 348.
2. In urbis ac templorum
namenta collatum est.
3. Miratur Jupiter aurum
ecens ac nitidum, in suis
templis. Vocat aurum illud
cythicum, quod Dacis vi-
is Domitianus abstulerat,
quod in sua scrinia do-
umq; abdiderat. De Scy-
hia Dacis finitima dixi p.
92. De Dacis ipsis p. 42. 101.
- Virentis*. Quæ sunt nitida,
ecentia, læta, vocantur à
latinis virentia. Explicui
vocem hanc in Horatio,
lib. Epod. Ode 12. Sunt qui
- virens aurum* exponant, au-
rum ornatum gemmis vi-
rentibus, quales sunt sma-
ragdi qui frequentes & op-
timæ notæ in Scythia. Vide
lib. 14. Ep. 101.
4. Miratur idem Jupiter
Domitiani (quem Noster
invidiosè Regem vocat)
luxum in aureis poculis, &
conviviorum lascivia: gau-
detque pocula magnifica
templis addicta & conse-
crata esse. Hæc scilicet di-
gna sunt Jove, non Domi-
tiano.
7. *Phrygium ministrum*.
Ganymedem. p. 33.

XVI.

Febris bene curata.

1. Quare tam multis à te, Lentine, diebus
2. Non abeat quereris febris, & usque gemis,
3. Gestatur tecum sellà, paritèrque lavatur:
4. Cœnat boletos, ostrea, fumen, aprum.
5. Ebria Setino fit sæpe, & sæpe Falerno;
6. Nec nisi per niveam Cæcuba potat aquam.
7. Circumfusa rosis, & nigra recumbit amomo;
8. Dormit & in pluma, purpureòque toro.
9. Cùm sit tam pulchrè, cùm tã bene vivat apud te,
10. Ad Damam potiùs vis tua febris eat?

3. 4. *Sella Lætica*. Bole-
tos. p. 40. *Samen* 118.
5. *Setino*. pag. 316.
6. *Cæcuba*. Vina in Cæcu-
bo,

bo, monte Campaniæ, nata. guentis, quibus cum oleum
Ea non bibit nisi post aquam ferè admiscetur, color
è solutis nivibus factam, in pallidus & subniger.
quà Cæcubum refrigeretur. 10. *Damam*. Nomen
7. *Nigra*. Delibuta un- lervi.

XVII.

Otium rusticum.

1. Dum tu forsitan inquietus erras
2. Clamosà, Juvenalis, in suburra ;
3. Aut collem dominæ teris Dianæ :
4. Dum per lîmina te potentiorum
5. Sudatrix toga ventilat, vagumque
6. Major Cælius & minor fatigant :
7. Me multos repetita post Decembres,
8. Accepit mea rusticumque fecit
9. Auro Bilbilis & superba ferro.
10. Hic pigri colimus labore dulci
11. Botrodum Plateamque ; (*Celtiberis*
12. Hæc sunt nomina crassiora terris .)
13. Ingenti fruor, improbòque somno,
14. Quem nec tertia sæpe rumpit hora :
15. Et totum mihi nunc repono, quicquid
16. Ter denos vigilaveram per annos,
17. Ignota est toga, sed datur petenti
18. Ruptà proxima vestis à cathedra.
19. Surgentem focus excipit, superbà
20. Vicini strue cultus iliceti,
21. Multà villica quem coronat ollà.
22. Dispensat pueris, rogatque longos
23. Lævis ponere villicus capillos.
24. Sic me vivere, sic juvat perire.

V. 2. *Juvenalis*. Poeta satyricus, satis notus.

Inquietus. Urbanis negotiis districtus, & anxius.

Suburra. Vicus Romæ p. 110. 246.

3. *Collem Dianæ*. Montem Aventinum, ubi templum

Dianæ. Pagin. 307.

4. 5. Dum togatus circumcursas, ad salutandos divites.

6. *Calius*. Unus è septem Romæ montibus, in duos quasi divisus, quorum major olim dictus est Quærcetula-

anus, postea Cælius; mi-
r verò, Cæliolus. p.214.

9. *Bilbilis*. pag.54.

11. *Botrodum*. p.53. *Pla-*
am. 208. *Celtiberis* 54.

Crassiora. Duriora ad pro-
inciandum.

13. *Improbo*. Alto, nimio.

14. *Tertia*. Post ortum
lis.

15. *Repono*. Somnum, quo
e per annos triginta de-
audaveram, reddo mihi
remetior.

17. *Toga*. Romanorum
estis honestior, quam su-
nebant manè clientes, pa-
ronos salutaturi & urbem
bituri. Ea, inquit, non
itor.

19. *Superba*. Ampla, in
altum extructa.

20. *Strue*. Acervo. *Cultus*.
Ornatus, nutritus. *Illicet*.
Sylvæ ilicibus confitæ.

21. Circa quem villica ol-
las multas in orbem com-
ponit.

22. *Dispensat*. Villicus da-
pes ex istis ollis dispensat
servis ac distribuit: rogat-
que me dominum villæ, ut
per me pueris suis liceat po-
nere capillos, quibus depo-
sitis censeantur egressi pue-
ritiam, & operi laborique
idonei. *Levis tonsus*. Pue-
ri solebant alere capillos;
quos viri præsertim rustici
tondebant.

XVIII.

In cœnippetam.

1. In thermis fumis lactucas, ova, lacertum,
2. Et cœnare foris se negat Æmilius.

VERS. 2. Æmilius iactabat
se nunquam cœnare foris,
cœnippetam se negabat esse:
affirmat Martialis, quia in
thermis oblatas à ditiori-
bus, quibuscum lavaret, da-
pestot comedebat, quot suf-

ficerent ad cenam. Erat au-
tem in more positum ut in-
ter lavandum fumerent ali-
quid cibi, & iis, qui lava-
rent unà, impertirentur.
Lacertus pisciculi nomen
est. p.356.

XIX.

Laus Marcella.

1. Municipem rigidi quis te, Marcella, Salonis,
2. Et genitam nostris quis putet esse locis?
3. Tam rarum, tam dulce fapis. Pallatia dicent,
4. Audierint si te vel semel, esse suam.
5. Nulla nec in mediâ certabit nata suburrâ,
6. Nec Capitolini collis alumna tibi.
7. Nec citò ridebit peregrini gloria partus,

8. Romanam deceat quam magis esse nurum.
 9. Tu desiderium dominæ mihi mitius urbis
 10. Esse jubes: Romam tu mihi sola facis.

VERS. 1. *Marcella*. Erat
 Martialis uxor, eadem Bil-
 bilitana. *Municipem*. pag.
 216.

Rigidi. Quia ejus aqua
 frigidior est, ac tingendo
 ferro, indurandoque apta.
 p. 54. *Nostris*. Hispanis.

3. 4. *Pallatia*. Roma: au-
 la Principis. *Suam*. Romæ
 natam.

5. 6. *Suburra*. Vicus Rom.
 p. 110. 246. *Certabit*. Laude
 sapientiæ & eloquentiæ.
Capitolini collis. p. 237. 355.

7. 8. *Nec cito &c.* Non fa-
 cile, *gloria partus peregrini*,

hoc est, fœmina ulla pere-
 grè, sive extra Romam, na-
 ta, etiam nobilissima & il-
 lustrissima, *ridebit*, nasce-
 tur, nata parentibus arride-
 bit; quam magis esse deceat
 Romanam nurum, id est,
 matronam, Romani viri u-
 xorem. Non facile peregrina
 mulier invenietur, quæ
 tam mereatur dici Romana,
 quam tu.

Ridebit. Putabant hoc fe-
 lix omen, si pueri recens
 nati parentibus arriderent;
 si contrà, infelix. Virgil.
 Ecloga 4. versu 58.

X X.

Deformitas interdum decens.

1. Quàm sit lusca Philænis indecenter,
 2. Vis dicam breviter tibi, Fabulle?
 3. Effet cæca decentior Philænis.

X X I.

Empta pulcritudo.

1. Dētibus atque comis, nec te pudet, uteris emptis:
 2. Quid facies oculo, Lælia? non emitur.

VERS. 2. *Non emitur*. At-
 que vitrei & crySTALLINI OCULI
 si sunt? Sed illis uti nemo
 ac videre potest: capillis u-
 ti potest ac dentibus, tan-
 quam genuinis ac veris.

X X I I.

Rheda.

1. O jucunda, covine, solitudo,
 2. Carruca magis esse dōque gratum

3. Facundi mihi munus Æliani:
4. Hic, mecum licet hic, Juvence, quicquid
5. In buccam tibi venerit, loquaris.
6. Non rector Libyci niger caballi,
7. Succinctus neque cursor antecedit:
8. Nusquam mulio: mannuli tacebunt:
9. O si confcius esset hic Avitus!
10. Aurem non ego tertiam timerem.
11. Totus quam bene sic dies abiret!

V. 1. *Covine*. Covinus est vehiculum quoddam cameratum & tectum, quod is ipse qui vehitur agit. Quam jucundam, inquit, præbes mihi solitudinem, dum solus in te vehor!

2. *Carruca* est currus duabus rotis instructus.

Essedo. Essedum est major currus, olim Gallis usitatus. p. 92.

4. 5. 6. Poteris liberè mecum in covino confabulari, quia nullus est auriga, nulli circa currum equites, qui sublegere sermones nostros possint, ac nos reos facere, si quid liberius proloquamur. *Vētor*. Significat eum quo vehitur equo, vel navi. Circa & ante lecticas currusve nobilium obsequitabant sæpe honoris causa equites maximè Afri & Mauri, quorum color fuscus p. 482.

7. *Succinctus cursor*. Expeditus & velox. p. 100.

8. *Mulio*. Videtur hic aurigam significare: mulas enim sæpe curribus jungebant.

Mannuli. Equi sunt pumili.

Tacebunt. Nos minimè accusabunt.

9. *Ecce*. Utinam hic adesset nobiscum Avitus, nostrorum sermonum & arcanorum confcius particepsque! non ego illum tertium timerem, neque aurem illius reformidarem: quamvis arcanum ægrè vel inter duos tutum sit: ægrius autem, si tertius accedat confcius.

X X I I I.

In avarum amicum.

1. Cum rogo te nummos sine pignore; non habeo, inquis:
2. Idem, si pro me spondet agellus, habes.
3. Quod mihi non credis veteri, Thelesine, fodali,
4. Credis colliculis, arboribusque meis.
5. Ecce, reum Carus te detulit; adsit agellus:
6. Exilii comitem quæris? agellus eat.

V. 1. *Sine pignore*. Pignus est res aliqua, v. g. fundus vestis, domus &c. quæ cavetur creditori; quam creditor tandiu habere solet, dum debitor æ alienum dissolvat. 5. *Carus*. Delator, & accusator civium famosus, & Domitiano carus.

X X I V.

Ejusdem laboris dispar merces.

1. Sexaginta teras cum limina manè senator;
2. Esse tibi videor defidiosus eques,
3. Quòd non à prima discurram luce per urbem,
4. Et referam lassus basia mille domum.
5. Sed tu purpureis ut des nova nomina fastis,
6. Aut Numidum gentes, Cappadocumve petas:
7. At mihi, quæ cogis medios abrumpere somnos,
8. Et matutinum ferre patique lutum,
9. Quid petitur? rupta cum pes vagus exit aluta,
10. Et subitus crassæ decidit imber aquæ;
11. Nec venit ablatis clamatus verna lacernis:
12. Accedit gelidam servus ad auriculam,
13. Et, rogat ut cœnes secum Lætorius, inquit.
14. Viginti nummis non ego malo famem?
15. Quòd sit cœna mihi, tibi sit provincia merces;
16. Et faciamus idem, nec mereamur idem.

VERS. 1. 2. Cum tu, ò Lætori, amplissime senator, salutandi causa non dubites adire manè sexaginta domos, arguis me quasi pigrum, quòd idem non faciam, quippe qui sim tantum eques, inferioris videlicet ordinis ac dignitatis, cui proinde iste salutandi officiosus labor magis convenire videatur. 4. *Basia*. Oscula. Inter salutandum osculabantur. 5. At tu sumis hunc laborem salutandi, ut consulatum adipiscaris. *Fastis* pag. 371. *Purpureis*. Vel quia ornabantur minio; vel, quia purpura est magistratuum proprius color. p. 376. 6. Aut ut petas Numidiam (pag. 450.) vel Cappadociam (p. 437.) nempe proconsul, vel proprætor. Post gestum in urbe consulatum, vel præturam, proficiscebantur in provincias, ut eas administrarent. 7. &c. At, quid à me spectatur,

ratur, cum te manè abrupto
Somno salutaturus propero
luta via?

9. *Aluta*. Calcei pelle
P. 114.

11. Non adest servus,
quem inclamem, ut repo-
nat mihi lacernam, quam
abstulerit. Divites dabant
lacernas servandas vernu-
lis, aut eas ipsi servi detra-
hebant ex humeris domino-
rum, & illas imbre ingruen-
te reponebant.

12. 13. Venit tantum ser-
vus tuus, & me imbre ac
frigore horrentem, clam sic
alloquitur: Lætorius, tuus
patronus, vocat te ad cæ-
nam. Ad hunc Lætorium
hoc epigramma scriptum
est.

14. Nonne meritò ante-
pono isti cænæ tuæ meam
domi cænulam, quam ap-
pellare jejunium aut famem
possum? quæ constabit mihi
tantum 20. nummis fester-
tiis? Sunt duæ libræ Turo-
nenses, ut vocamus.

15. *Quod sit &c.* Idcirco
ego malo domi meæ esurire,

quia dolet mihi, cum video
meorum laborum præmium
esse hanc, ad quam me vo-
cas, cænam; tuorum verò,
provinciam. Postremos ver-
sus istos ita legit, interpun-
gitque doctissimus Scrive-
rius. *Viginti nummis? non
ego: malo famem, quam sit
cæna mihi, tibi sit provincia
merces.* Vocat te (inquit ser-
vus Lætorii) dominus meus,
ut cum eo cenes, ut cohone-
stes ejus cænam præsentia
tua. Quo pretio, qua mer-
cede? viginti nummis, in-
quit servus: Ain tu viginti
nummis? respondet Mar-
tialis: atqui ego hac merce-
de non ibo, & malo domi e-
surire quàm cæna tua & num-
mis frui, ò Lætori, interim-
que hoc dolore affici, ut te
provincia tota donandum
videam, ab aliquo divite,
quem iisdem colis officiis
quibus ego te observo. Di-
ximus prioribus libris, soli-
tos sæpe clientes invitari
certo pretio ad cænam divi-
tum præsentia sua cohone-
standam. p. 145.

X X V.

In duos potores.

1. Poto ego sextantes, tu potas, Cinna, deunces:
2. Et quereris quòd non, Cinna, bibamus idem.

VERS. 1. *Sextantes. Deun-
ces*. pag 47.

2. Immeritò quereris quòd
ego non idem vinum ac tu;

sed generosius potem, cum
ego perparum bibam, tu
permultum. Extat epig. per-
simile Lib. 1. p. 43.

X X V I.

Fur mapparum.

1. Hermogenes tantus mapparum, Pontice, fur est,
2. Quan-

2. Quantus nummorum vix puto Massa fuit.
3. Tu licet observes dextram, teneasq; sinistram
4. Inveniet mappam quâ ratione trahat.
5. Cervinus gelidum forbet sic halitus anguem,
6. Casuras altè sic rapit Iris aquas.
7. Nuper cum Myrino peteretur missio læso,
8. Subduxit mappas quatuor Hermogenes.
9. Cretatam prætor cum vellet mittere mappam,
10. Prætori mappam surpuit Hermogenes.
11. Attulerat mappam nemo, dum furta timentur,
12. Mantile è mensa surpuit Hermogenes.
13. Hoc quoque si deerit; medios discingere lectos,
14. Menfarūque pedes, non timet Hermogenes.
15. Quamvis non modico caleant spectacula sole,
16. Vela reducuntur, cum venit Hermogenes.
17. Festinant trepidi substringere carbasa nautæ,
18. Ad portum quoties paruit Hermogenes.
19. Linigeri fugiunt calvi, fistrataque turba,
20. Inter adorantes cum stetit Hermogenes.
21. Ad cœnam Hermogenes mappam non attulit unquam,
22. A cœna semper rettulit Hermogenes.

VERS. 2. *Massa*. Bæbius Massa Bæticam, Hispaniæ provinciam, cui administrandæ præerat, spoliavit. Eum accusavit Plinius junior, ut ipse testatur ultima epistola libri VII.

6. Ita cervus halitu suo serpentes attrahit. Dicitur cervus pasci anguibus, & hac esca senium curare; illorum latibulis applicat nares, & spiritum vehementiorem emittendo, eosdem, reluctantes licet, ad se attrahit, devoratque.

6. Sic Iris haurit è fluminibus aquas, & in altum educit, quæ deinde in imbres solvantur ac decidant. Arcus cælestis tum apparet, cum humor è terra elatus

coit in nubem ros cidam, quæ radios adversos Orientis, aut Occidentis solis excipit, ac refractos oculis intuentium obiicit.

7.8. Nuper cum Myrinus gladiator à suo adversario vulneratus esset, ac vitam ipsi, missionemque populus posceret: (vide pag. 16. 24.) eam occasionem Hermogenes captans, mappas subduxit Populus, dum ludos expectaret, potitando ducebat horas, ut fit.

9. Cum vellet prætor, projecta mappa candida, signum ludis circensibus inchoandis dare, hanc ipsi surripuit Hermogenes. Nero cum aliquando pranderet, flagitaretque populus ut in-

choa-

oarentur ludi projecit è vestra mappam, quod de-
de signum est usurpatum,
initium daretur ludis.
rator sæpe ludos edebat
se, aliàs ipsis præerat, ac
omnia componebat. De Præ-
ribus dictum iam. pag. 218.

12. *Mantile.* Linteum ter-
endis manibus idoneum.
Iud ab eo, qui convivas
accipiebat præbebatur, &
nen se in sternebatur: map-
am verò suam quisque af-
erebat, eaque vestes & pe-
tus maxime, ne jure aut
condimentis inquinaretur,
rotegebat: manus verò,
ùm esset opus, tergebat
mantili, quod è mensa ipsa
endeabat. In aliquo igitur
convivio, in quo nemo suam
mappam, furti metu, attule-
at, ac sola erant mantilia,
a furripuit Hermogenes.

13. 14. Quod si defuerit re vel argento crepitacula.

mantile, nudat lectos stra-
gulis & toralibus, ac vincu-
la quibus culcitæ alligan-
tur, solvit: immò detrahit
purpureos pannos, argenti
bracteas, &c. quibus ornan-
tur lectulorum pedes.

15. 16. Quamvis, dum e-
duntur spectacula, sol cali-
dissimus ingruat, velatamē,
in theatro ad solem arcen-
dum posita, colliguntur, ne
furripiantur ab Hermogene.

17. *Substringere.* Colligere;
colligare ad antennas.

19. *Paruit.* Apparuit con-
spectus est.

19. Sacerdotes calvi Isidis
(pag. 108.) qui linea capitis
involucra, & vestes è lino
gerunt, fugiunt, cum vident
Hermogenem subire tem-
pla, veriti ne quid ipsis fur-
ripiat. *Sistrata.* Gerens si-
stra, quæ sunt quædam ex e-
re vel argento crepitacula.

XXVII.

Amicus nimium siccus.

. Siccus, sobrius est Aper: quid ad me?
. Servum sic ego laudo, non amicum.

Aper Martialem convi-
vio admodum frugali exce-
perat; arguit intempestivā
illius frugalitatem, negat-
que siccum & sobrium tunc
esse amicum oportere: esse
has servi boni dotes, non
convivæ amici.

XXVIII.

De hortis Marcellæ.

. Hoc nemus, hi fontes, hæc textilis umbra supini
2. Palmitis, hoc riguæ ductile flumen aquæ,
. Prataque, nec bifero celsura rosaria Pæsto,
4. Quòdque viret Jani mense, nec alget, olus.
. Quæq; natat clausis anguilla domestica lymphis,
6. Quæ-

6. Quæque gerit similes candida turris aves;
7. Munera sūt dominæ: post septima lustra reverso
8. Has Marcella domos, parvaque regna dedit.
9. Si mihi Nauficæ patrios concederet hortos,
10. Alcinoο possem dicere, malo meos.

VERS. 1. *Textilis umbra* palmitis. Facta ē ramis vitis intertextis. *Supini*. In pergula quasi cubantis.

2. *Ductile flumen*. Scatebra ē fonte vicino vel amne ducta.

3. *Pæsto*. pag. 210. *Bifero*. Bis per annum rosas ferente.

4. *Jani mense*. pag. 371. 376. *Nec alget*. Vel quia hyems tepida est in Hispania; vel quia vitreis specularibus protegebatur.

5. *Clausis lymphis*. In vario aut piscina.

6. *Similes*. Candidas. Columbæ amant tecta nitida & alba.

7. *Dominæ*. Uxoris meæ. *Reverso*. In Hispaniam post annos 35. *Lustra*. pag. 87. 178.

9. *Nauficæ*. Alcinoi filia. *Patriis*. Patrios sui Alcinoi, de quo plura leges pag. 215. 341.

XXIX.

Mendici familia & supellex.

1. O Tularum dedecus Kalendarum,
2. Vidi, Vacerra, sarcinas tuas; vidi:
3. Quas non retentas pensione pro bimâ
4. Portabat uxor rufa crinibus septem,
5. Et cum sorore cana mater ingenti.
6. Furias putavi nocte Ditis emerfas.
7. Has tu priores frigore & fame ficcus,
8. Et non recenti pallidus magis buxo,
9. Iru tuorum temporum sequebaris.
10. Migrare clivum crederes Aricinum.
11. Ibat tripes grabatus, & bipes mensa,
12. Et cum lucerna, corneoque cratere,
13. Matella curto rupta latere me jebat.
14. Focum ferenti suberat amphoræ cervix.
15. Fuisse gerres, aut inutiles mænas
16. Odor impudicus urcei fatebatur.
17. Qualem marinæ misit aura piscinæ.
18. Nec quadra deerat casei Tolosatis,
19. Quadrina nigri nec corona pulei,
20. Calvæque restes alliôque cepisque;

- Nec plena turpi matris olla refinà.
 Quid quæris ædes, villicòsque derides.
 Habitare gratis, ò Vacerra, cùm possis?
 Hæc sarcinarum pompa convenit ponti.

VERS. 1. *Juliarum*. Qui una domo commigrant in aliam, id vulgò Kandis Juliis faciebant.

2. *Sarcinas*. Supellectilem quam è priori domo transferebas in aliam.

3. Quas sarcinas tuas ædium dominus noluerat tenere, licèt bimam, id est, biennem, domus à te conductæ pensionem ipsi non solvisses: adeo viles, detritæ, nullius pretii, erant.

4. *Crinibus septem*. Habens tantum septem crines: nota calva.

7. *Priores*. Antecedentes.

8. *Non recenti*. Arida & siccata.

9. *Irus*. p. 260. 311.

10. Si quis familiam tuam ac incedentem pompa visisset, meritò putasset mendicos omnes ex Aricino colligere, in alium locum demerare. *Aricinum*. pag. 111. 99.

11. *Grabatus*. Vilis lectulus.

Tripes. Quatuor vulgò pedes lectorum & fulcra sunt; mensarum saltem tria: hic omnia manca & mutila.

13. *Mejebat*. Urinæ in ea contentæ partem effundebat.

14. Tuæ cervix suberat, supposita erat, amphoræ, testæ alicui focum continenti. Impositam cervici gerebas amphoram in qua erat focus, sive prunæ ad cibos co-

quendos, aut calefaciendos.

15. 16. 17. Odor fetidus urcei alicujus quem gerebas, qui odor similis erat auræ quam exhalat marina piscina, indicabat gerres (locustarum est genus) aut mænas (sunt viles pisciculi) fuisse in eo urceo.

19. Visebatur etiam fasciculus pulei in orbem & coronam collecti; sed nigri vetustate, quia jam erat quadrimum, seu lectum ab annis quatuor. *Pulei*. Pulejum, sive pulegium, est herba odoris gravioris, qua utuntur plurimum rustici ad olera condienda.

20. Et restes, seu funes glabri, attriti, & veluticalvi, pleni alliis & cepis.

21. Et olla non plena turpi refinà, qua tua mater utitur loco cerussæ.

22. Quid ædes novas quæris, & eos decipis qui eas tibi locant? Villicos hic appellat qui conclavia & cœnacula elocant, mercedeque pro iis exigunt: quæ cura servis quibusdam urbanis mandabatur.

23. *Gratis*. In proscenchana nempe, vel crepidine pontis. Non eges domo ad servandam istam miseram supellectilem: totam in aliquo ponte, aut vici angulo commodè collocabis.

24. *Ponti*. Mendici ferè in pontibus restitant, ob comitantium multitudinem.

X X X.

Nimia familiaritas.

1. Triginta mihi quatuorque messes
2. Tecum, si memini, fuere, Juli;
3. Quarum dulcia mixta sunt amaris:
4. Sed jucunda tamen fuere plura.
5. Et si calculus omnis huc & illuc
6. Diversus bicolorque digeratur;
7. Vincet candida turba nigriorem.
8. Si vitare velis acerba quædam,
9. Et tristes animi caveremorsus,
10. Nulli te facias nimis sodalem:
11. Gaudebis minus, & minus dolebis.

V. 2. *Juli.* Est ille Julius Martialis, de quo sæpe alibi. | *Bicolor.* Ater & candidus.
 5. *Calculus.* Vide pag. 398. | 10. *Sodalem.* Familiarem,
 amicum.

X X X I.

Hortatur ad liberalitatem.

1. Libras quatuor aut duas amico,
2. Argentemque togam, brevemque lænam
3. Interdum aureolos manu crepantes.
4. Possint ducere qui duas Kalendas,
5. Quod nemo, nisi tu, Labulle, donas:
6. Non es, crede mihi, bonus: quid ergo?
7. Ut verum loquar, optimus malorum.
8. Pisones, Senecæque, Memmiõsque,
9. Et Crispos mihi redde, sed priores.
10. Fies protinus ultimus bonorum.
11. Vis cursu, pedibûsque gloriari?
12. Tigrim vince, levemque Passerinum:
13. Nulla est gloria præterire asellos.

V. 1. *Libras.* Argenti. pag. 133. 244. | 3. *Aureolos.* Pag. 244. v. 14.
 2. *Lænam.* Vestis erat villosa, quæ ceteris vestibus iniiciebatur. | 4. Qui sufficere possint ad ducendos, trāfigendos, mens binos. Unde victus in duos menses parari possit.
 8. *Pi.*

3. *Pisones*. Viros insigni & ta liberalitate. *Senecas*. g. 68.

Crispos. Pag. 206.

9. *Sed priores*. Non eos qui odò vivunt, *Crispos* & *emmios*, sed eorum avos maiores.

12. *Tigrim*, *Passerinum*. Viros velocitate præstantes, pag. 322. velequos potius, nam in hoc loco cum asellis comparantur, & in aliquot vetustis inscriptionibus mentio fit de equo *Passerino*.

XXXII.

Ineptè falsus.

Nasutus nimiùm cupis videri

Nasutum volo, nolo polyposum.

VERS. 1. *Nasutus*. Argutus: acer, & emunctæ naris riticus.

2. Laudo hominem qui asum habeat, sed justæ magnitudinis, non nimix, ut s est qui laborant polypo: ui dicax falsusque sit, at loco, & urbanè; non rusticè ac protervè, ut tu. Polypus, morbus est, nasi, can- cuncula quædam ossi na-

rium inhærens, & fibras radicesque diffundens modò versùs labra, extra ipsas na- res, modò intra, per id foramen quo spiritus à naribus ad fauces permeat. Præcluso spiritu sæpe hominem suffocat. Sic appellatur à similitudine polypi piscis, è cancerorum genere, qui multis fibris & pedunculis adhæret cautibus.

XXXIII.

Putidè bellus.

Odi te, quia bellus es, Sabelle.

Res est putida bellus, & Sabellus:

Bellum denique malo, quàm Sabellum.

Tabescas utinam, Sabelle belle!

VERS. 2. *Putida*. Inepta, stidiosa, ingrata. Sententia est: non bene ista duo in se conveniunt, bellus & abellus. Tu enim bellus non es, nisi nomine ipso.

3. Malo rem teterrimam & immanissimam, quale est bellum, quàm te.

4. *Tabescas*. Malè pereas, &c. De voce *bellus*. Vide plura pag. 34. 171.

XXXIV.

Adulator.

Mentiris, credo: recitas mala carmina, laudo:

2. Can-

2. Cantas, canto : bibis, Pompiliane, bibo .
3. Nil tamē omninō præstas mihi: mortuus, inquit .
4. Accipiam bene te, nil volo, sed morere.

V. 1. *Credo*. Tibi, quasi verum diceres. Nolo mihi des quidquam modò, respuo tua munera : mortem tuam & precor, & expecto, quam ipse confiteris a deo mihi fore questuosam.

XXXV.

Vitiorum ostentator.

1. Non est, Tucca, fatis, quòd es gulosus:
2. Et dici cupis, & cupis videri.

XXXVI.

Fratrum eruditorum concordia.

1. Unice, cognato junctum mihi sanguine nomen
2. Quique geris studiis corda propinqua meis:
3. Carmina cum facias soli cedentia fratri,
4. Pectore non minor es, sed pietate prior.
5. Lesbia cum lepidò te posset amare Catullo,
6. Te post Nasonem blanda Corinna sequi.
7. Nec deerant Zephyri, si te dare vella juvaret:
8. Sed tu littus amas, hoc quoque fratris habes.

V. 1. O Unice (nomen est viri) quem cognatione, & affinitate attingo.

2. Qui eodem, quo teneor, poeseos ac litterarum studiotenèris.

4. *Pectore*. Ingenio, sapientia. *Pietate*. Quà fratri cedis ultro.

5. *Lesbia*. Erudita mulier & Catulli amica, ut Corinna Ovidii. Pag. 237.

7. Habes ventos faventes quibus indulgere si velles longius provehereris. Posse heroica scribere carmina & in eo genere excellere non deest tibi spiritus poeticus, ingenium, &c.

8. *Amas littus*. Intra elegiam te contines, parcis ingenio & viribus. In eo te fratrē verè esse, fraterno animo præditum, declaras.

XXXVII.

Caput calceatum.

1. Hædinà tibi pelle contegenti

2. Nu

Nudæ tempora verticemque calvæ
 Festivè tibi, Phœbe, dixit ille.
 Qui dixit caput esse calceatum.

V. i. *Pelle*. Solebant cal-
 lis hædina, sive agnina,
 aut senes tegere calvi-
 em, aut canos hædinâ
 adhibebatur. Inde calcea-
 elliculâ, cui aliquot pi-
 tum istius Phœbi caput vo-
 s appendebant: eadem pel-
 cat.

XXXVIII.

Sani poetæ.

Vendunt carmina Gallus & Lupercus.
 Sanos, Classice, nunc nega poetas.

V. i. *Gallus, & Lupercus*.
 poetæ non mali, qui tra-
 ædias v. g. à se scriptas
 endebant actoribus fabu-
 rum.
 2. Certè sapiunt qui sua
 endant carmina, quæ nisi
 venderent, nihil ex illis lu-
 cri, nihil famæ acciperent.
 Nonnulli volunt Gallum
 hunc & Lupercum fuisse
 poetas pessimos, qui sani di-
 cantur, quia scirent mala
 carmina vendere.

XXXIX.

Hostis amicus.

Difficilis, facilis, jucundus, acerbus es idem:
 2. Nec tecum possum vivere, nec sine te.

XL.

Cæna qua reddi possit.

Boletos & aprum si tanquam vilia ponis,
 2. Et non esse putas hæc mea vota: volo.
 Si fortunatum fieri me credis, & heres
 4. Vis scribi propter quinque Lucrina: vale.
 Lautâ tamen cæna est: fateor, lautissima: sed cras
 6. Nil erit; immò hodie; protinus immò nihil;
 Mullorû, leporûmque, & fuminis exitus hic est,
 8. Sulfureûsque color, carnificesque pedes.
 Non Albana mihi sit comestatio tanti,
 10. Nec Capitolinæ pontificûmque dapes.
 1. Imputet ipse Deus nectar mihi, fiet acetum,
 12. Et

12. Et Vaticani perfida vappa cadi.
 13. Convivas alios cœnarum quære magister,
 14. Quos capiant mensæ regna superba tuæ:
 15. Me meus ad subitas invitet amicus ofellas;
 16. Hęc mihi, quā possum reddere, cœna placet

VERS. 1. 2. Si mihi apud te cœnanti, apponis boletos (sunt fungi exquisiti saporis) & aprum, tanquam usitatos cibos & viles, hoc est, non compensandos aliquo pretioso munere: si eos putas mea vota non esse, à me non optari, volo cœnare apud te: non recuso tuam cœnam.

3. 4. Sin me istis opsoniis beatum fieri putas, si captas meam hereditatem, eamque vis emere ostreis quinque captis in lacu Lucrino (pag. 68.) vale habe tuam tibi cœnam; non venio.

6. *Protinus*. Ante istam diem elapsam, quid mihi de tua cœna supererit?

7. *Mullorum, suminis* pag. 118.

8. *Color &c.* Pallor vultus è stomachi cruditate natus, & pedes podagra vincti: qui crudeli carnificina hominem excruciant.

9. Nolo emere tanto pretio, tot doloribus, delicias vel imperatoriæ cœnæ.

Albana. Pagin. 177. *Comessatio*. Est compotatio: convivium paulò intem-

perantius.

10. *Capitolina &c.* p. 106. 237. 355. In templis sæpe celebrabantur epulæ, verbi causa ob diem festum, triumpum, supplicationem. Tunc in lectis statux Deorum, quasi essent epulaturi, ponebantur; & dapes Diis appositæ à sacerdotibus consumeabantur. Erant autem exquisita hæc fercula, similiter atque illa quibus pontifices vescebantur.

11. Si Deus ipse, si Jupiter suum nectar pro summo beneficio mihi imputaret, sorderet mihi nectar, & loco aceti, aut vappæ apud me esset. Vappa est vinum fugiens: Vaticanum vinum pessimum erat p. 317.

13. *Magister cœnarum*. Ita vocabatur aliquis è convivis, qui toti convivio quasi præerat, isque vulgò talorum jactu eligebatur. Dicebatur etiam rex convivii, cœnæ pater, &c.

15. *Ofellas*. Sunt minutæ & vulgò assatæ ciborum particulae, putà costæ agninæ, pulpæ porcinæ, &c.

XLI.

Domus lauta & incommoda.

1. Daphnonas, platanonas, & aerias cyparissos,
 2. Et non unius balnea solus habes:
 3. Et tibi centenis stat porticus alta columnis;
 4. Cal-

1. Calcatûsque tuo sub pede lucet onyx:
2. Pulvereûq; fugax hippodromon ungula plaudit,
3. Et pereuntis aquæ fluctus ubique sonat.
4. Atria longa patent: sed nec cenantibus usquam.
5. Nec somno locus est! quàm benè nō habitas!

VERS. 1. *Daphnonas*. Lau-
a: *δαφνώνας*. *Platano-*
s. Arva platanis confi-

δρομος: ab *ἵππος*, equus;
& *δρομος*, cursus. *Plaudit*.
Ferit quasi numerosè.

5. *Hippodromon*. Locus est,
ubi equi exercentur. *ἵππό-*

6. *Pereuntis*. Salientis ex
alio labro in aliud decur-
rentis, &c.

XLII.

Homo bonus.

1. Tam sæpe nostrum decipi Fabullinum
2. Miraris, Aule? semper homo bonus, tiro est.

VERS. 2. *Tiro est*. Simplex, | quam est veterator, & eme-
opportunos fraudi. Nun- | ritus in arte fallendi.

XLIII.

Epitaphium.

1. Tempora Pieriâ solitus redimire coronâ,
2. Nec minùs attonitis vox celebrata reis,
3. Hic situs est, hic ille tuus, Sempronia, Rufus:
4. Cujus & ipse tui flagrat amore cinis.
5. Dulcis in Elysio narraris fabula campo,
6. Et stupet ad raptus Tyndaris ipsa tuos.
7. Tu melior, quæ deserto raptore redisti:
8. Illa virum voluit nec repetita sequi.
9. Accipient olim cùm te loca læta piorum,
10. Non erit in Stygia notior umbra domo.
11. Non aliena videt, sed amat Proserpina raptas:
12. Iste tibi dominam conciliabit amor.

VERS. 1. 2. Poeta bonus,
idemque caufidicus egre-
gius. *Pieria*. p. 350.
5. *Elysio*. pag. 302.

6. *Sempronia Rufi uxor*,
ab alio rapta, deserto ra-
ptore, ad virum ultrò re-
dierat. *Tyndaris* igitur, id
est,

est, Helena Tyndari filia,
quæ raptorem Paridem non
deseruit, miratur te, reli-
cto raptore, ad virum re-
diisse.

8. *Repetita*. A Græcis fla-
gitata, bello decennali.

11. *Aliena*. Infensa. Ra-
ptas. Quia ipsa quoque ra-
pta fuit à Plutone.

12. *Iste amor*. Tuus amor
in virum, & fides *Dominam*.
Proserpinam, uxorem Plu-
tonis, Orci reginam.

XLIV.

Sordidè illiberalis.

1. Nummi cùm tibi sint, opèsque tantæ,
2. Quantas civis habet, patèrve rarus:
3. Largiris nihil, incubàsque gazæ,
4. Ut magnus draco, quem canunt poetæ
5. Custodem Scythici fuisse luci.
6. Sed causa, ut memoras, & ipse jactas,
7. Diræ filius est rapacitatis.
8. Et quid tu fatuos, rudèsque quæris,
9. Illudas quibus, auferàsque mentem?
10. Huic semper vitio pater fuisti.

VERS. 4. *Draco*. Qui vel-
lus aureum custodiebat. O-
vid. 7. Metamorph.

5. *Scythici*. Quia Colchis,
ubi Æeta Medæ pater re-
gnabat, Scythiæ accensetur.
p. 24. Vel, quia Mars, cui
lucus hic sacer, Scythi erat
amicus.

6. Causam hanc afferstux
parsimonix, quòd habeas

filium decoctorem & rapa-
cem, qui omniatibi rapiat
& abliguriat.

8. 9. An putas nos adeo
esse fatuos, quibus hoc per-
suadeas?

10. Non tibi filius causa
est cur sis parcus, sed tu illi
potius. Nam hujus artis ma-
gister idoneus, ac veluti
pater semper fuisti.

XLV.

In deformem.

1. Crine ruber, niger ore, brevis pede, lumine lefus;
2. Rem magnam præstas, Zoile, si bonus es.

XLVI.

In avarum sæpius agrotantem.

1. Agrotas uno decies aut sæpius annos;

2. Nec

2. Nec tibi, sed nobis hoc, Polycarme, nocet.
 Nam quoties surgis, foteria poscis amicos.
 4. Sit pudor : ægrota jam, Polycarme, semel.

V. 1. *Surgis*. Convalescis. letudinem fiunt: τὰ σαρδ-

3. *Soteria*. Sic vocantur *ερα*.

munera, quæ mittuntur a- 4. *Semel*. Hoc est, more-
 nicis morbo relevatis : sa- re: ita ægrota ut non recree-
 rificia, vota, carmina, ris. Extat epigramma simi-
 &c. quæ ob restitutam va- le lib. 5. p. 260.

XLVII.

Villa cur poeta amica.

1. Cur sæpe sicci parva rura Nomenti,
2. Larèmque villæ sordidum petam, quæris?
3. Nec cogitandi, Sparse, nec quiescendi
4. In urbe locus est pauperi. negant vitam
5. Ludimagistri manè, nocte pistorès ;
6. Ærariorum marculi die toto :
7. Hinc otiosus sordidam quatit mensam
8. Neronianà nummularius massà ;
9. Illic paludis malleator Hispanæ
10. Tritum nitenti fuste verberat saxum.
11. Nec turba cessat entheata Bellonæ ;
12. Nec fasciato naufragus loquax trunco ;
13. A matre doctus nec rogare Judæus ;
14. Nec sulfuratæ lippus institor mercis.
15. Numerare pigri damna qui potest somni,
16. Dicet quot æra verberent manus urbis,
17. Cùm secta Colcho Luna vapulat rhombo.
18. Tu, Sparse, nescis ista ; nec potes scire,
19. Petilianis delicatus in regnis,
20. Cui plana summos despicit domus montes,
21. Et rus in urbe est, vinitòrque Romanus :
22. Nec in Falerno colle major autumnus ;
23. Intràque limen latus effedo cursus ;
24. Et in profundo somnus, & quies nullis
25. Offensa linguis ; nec dies, nisi admissus.
26. Nos transeuntis risus excitat turbæ,
27. Et ad cubile est Roma, tedio fessis
28. Dormire quoties libuit, imus ad villam.

VERS. I. *Sicci*. Aridi, steriles.

Nomenti. pag. 90.

4. *Vitam*. Tranquillam nempe. Vivere per eos non licet.

5. *Pistores*. Qui pistillo incusso, aut versata mola, triticum frangunt ac terunt, ad exprimendam farinam, quod fieri nequit sine murmure.

6. *Marculi arariorum*. Malleoli fabrorum æs tundentium.

7. Hinc audio nummularium, five argentarium, qui in sua mensa, sordida ob argentum (quod nempe labem remittit sæpe tractatum, & impositum mensæ) numerat, & expendit nummos ex auro optimo, quale Neronis ævo fuit. Nero curaverat ut aurum ad obrusam exigeretur; vetueratque ne ullum, nisi optimæ notæ, ad commercium adhiberetur. Svet. c. 44.

9. 10. Ex alia parte opifex malleotundit impositum saxo linum, petitum ex Hispaniæ paludibus. Paludem pro lino ponit: sic urbs pro rivibus dicitur, &c. Legunt nonnulli: *Illinc balucis malleator Hispanæ*. Ut enim Plinius ait libro 33. c. 4. *Hispani aurum, quod minutum est, balucem vocant*. Quæ lectio si placeat, intelligenda erit de auro in tenues laminas, seu nummos, à malleatoribus ducto.

Nitenti. Saxa, mallei crebro ictu, trituque lavigantur, ac nitent.

11. Nec cessant Bellonæ sacerdotes obire urbem infatigabilem furentium. Illi se cul-

triscruentabant, & in conditos edebant clamores. *Entheata*. Furore divino percita, enthea, &c. *Deos*. p. 564.

12. Naufragus, qui truncum, id est, tabulam ligneam, in qua ipsis naufragium est pictum, fert humeris alligatam fascia, ut gestetur commodius, non cessat stipem rogare magna voce.

13. Non cessant Judæi mendicare. Multi erant Romæ, admodum inopes.

14. Non venditor sulphuratorum. Lib. 1. Ep. 36.

15. *Damna*. Impedimenta. *Pigri*, hoc est, tardi, qui nisi post longum tempus non veniat.

16. 17. Qui hæc damna numerare poterit, idem numerabit, quot manus urbis, id est, civium in urbe, pulsant æreas pelves, quando luna vexatur magorum incantationibus, & tanquam flagris vapulat. Cum videbant lunam deficientem, putabant eam à magis extrahi cælo, & vexari: ei autem succurrere se posse, si pulsarent æra, &c. Rhombus quid esset dixi Lib. 9. Epigr. 23. Colchus vocatur, quia Colchis, regio Asiæ, de qua mentio fit pagin. 23. veneficis referta erat, & Medæ patria. *Scissa*. Veluti flagellis cæsa; loris in orbem acta: perinde quasi ea pateretur quæ fierent in rhombo, qui loris in orbem agitabatur à sagis.

19. Qui habitas in monte Romæ Janiculo, ubi olim domus & ager fuit L. Petilii scribæ, in eoque tantum obtines latifundium, ut re-

gnum

- um dici aliquod possit. 24. *In profundo.* In intima tua domo.
20. Qua ex domo tua sep- 25. *Admissus.* Apertis fe-
m Romæ colles prospe- neltris, cū libet expergisci.
- as. p. 214. 26. *Transseuntis.* Per vicum
22. Non sunt plures vi- cui mea fenestra & cubicu-
æ in Falerno. pagin. 39. lum imminet.
18. 27. Ita ut Roma tota meū
23. Intra domum tuam cubile circumstare videat-
ut ingentia spatia, in qui- tur, in somnum meum &
us agitari possint effeda. quietem quasi conjurata.
- ffedo. p. 89.

XLVII.

Importuni salutatores.

1. Quantum dat tibi Roma basiorum
2. Post annos modò quindecim reverso!
3. Te vicinia tota, te pilosus.
4. Hircofo premit osculo colonus:
5. Hinc instat tibi textor, inde fullo,
6. Hinc futor modò pelle basiatà;
7. Hinc menti dominus pediculosi,
8. Hinc defoculus, & inde lippus.
9. Jam tanti tibi non fuit redire.

VERS. 1. *Hircofo osculo.*
Ore villoso, quo te oscula-
tur. Hircorum barba est hi-
spida & hirsuta.

6. Qui modò suam pellem
& coria putida osculatus
est. Vide p. 459. Ep. 54. lib. 9.

7. Cui mentum scatet pe-
diculis.

8. *Defoculus.* Luscus, cui
oculus desit, deest.

9. Satius fuisset non redi-
re, quàm tot osculis ene-
cari.

XLIX.

Cur suum diem natalem ruri celebret.

1. Martis alumne dies, roseam quo lampada primā
2. Magnaque siderei vidimus ora Dei,
3. Site rure coli, viridèsque pigebit ad aras,
4. Qui fueras Latia cultus in urbe mihi;
5. Da veniam, servire tuis quòd nolo Kalendis,
6. Et quā sum genitus, vivere luce volo:

VERS. 1. *Martis alumne dies.* Natus erat Kal. Mar-
tiis,

tiis, qui mensis Martii facer. *Lampada*. Solem.

2. *Siderei Dei*. Phœbi : solis.

3. *Virides*. Gramineas, cespititias.

5. *Servire*. Vexari obsequiis & officiis urbanis, salutationibus, donis ultro citroque mittendis, &c. quæ

mera & vera servitus est. Ignosce igitur, si tuis Kalendis, nempe Martiis, nolo meam libertatem istis vinculis veluti obstringere.

6. *Vivere*. Non enecari molestis officiis. Suprà, ep.

48. Liberius indulgere genio : quod rure meo facere possum.

L.

Molesta urbanitas.

1. Natali pallere suo, ne calda Sabello
2. Desit, & ut liquidum potet Alauda merum,
3. Turbida sollicito transmittere Cæcuba sacco;
4. Atque inter mensas ire redire suas :
5. Excipere hos illos, & totà surgere cœnà
6. Marmora calcantem frigidiora gelu :
7. Quæ ratio est, hæc sponte tuâ perferre patique,
8. Quæ, te si jubeat rex dominusque, neges?

VERS. 1. 2. Ordo est : Quæ ratio est te pallere tuo die natali, hoc est, anxium esse & sollicitum, ne aqua calida alicui è tuis convivis, v. g. Sabello, desit, &c.

Alauda. Nomen est convivæ. *Liquidum*. Sine fæce.

3. *Transmittere sacco*. Percolare, per linum ducere, ut fæx omnis secernatur.

6. *Marmora*. Pavimenta

strata marmore.

Calcantem. Accumbentes mensæ, deponebant soleas, quas cœnæ v. g. rex, & pater, dum surgit properè ad obvios excipiendos, non poterat induere, atque adeo nudis pedibus pavementum calcabat.

8. Hæcine facis ultrò ac libenter, quæ vix faceres rege ac domino, id est, potente patrono, jubente?

L I.

Hostis indignus ultione.

1. Versus, & breve vividumque carmen
2. In te ne faciam times, Ligurra;
3. Et dignus cupis hoc metu videri :
4. Sed frustra metuis, cupisque frustra.

In tauros Libyci fremunt leones,
 Non sunt papilionibus molesti.
 Quæras, cenfeo, si legi laboras:
 Nigri fornicis ebrium poetam;
 Frons hæc stigmatè non meo notanda est.

VERS. 8. Poetam aliquem qui soleat helluari aliquo gurgustio & galeo. quam velim aut curem notare probos literis, quales inuruntur servis fugitivis. Lege Lib. 2. Ep. 26. Lib. 6. 45.

LII.

Saturno votum, pro amico reduce.

1. Antiqui rex magne poli, mundique prioris,
2. Sub quo pigra quies, nec labor ullus erat,
3. Nec regale nimis fulmen; nec fulmine digna,
4. Scissa nec ad Manes, sed sita dives humus:
5. Lætus ad hæc facilisque veni solemnia Prisci
6. Gaudia; cum sacris te decet esse tuis.
7. Tu reducem patriæ sextâ, pater optime, brumâ
8. Pacifici Latia reddis ab urbe Numæ.
9. Cernis ut Aufonio similis tibi pompa macello
10. Pendeat, & quantus luxurietur honos?
11. Quàm non parca manus, largæque numisma-
ta mensæ,
12. Quæ, Saturne, tibi pernumerentur opes?
13. Utque sit his pretium meritis, & gratia major,
14. Et pater, & frugi, sic tua sacra colit.
15. At tu, sancte, tuo sic semper amere Decembri,
16. Hos illis jubeas sæpe redire dies.

VERS. 1. *Antiqui poli.* Saturnus cœli imperium obtinuit ante Jovem, qui eum folio deturbavit.

2. *Sub quo &c.* Auream ætatem describit.

3. *Regale.* Imperiosum, tyrannicum. Quo regnante fulmen quasi mite ac placidum erat. *Nec fulmine digna.*

Humus non erat digna fulmine; non erant homines, qui terram tunc obtinebant, ferendi fulmine; quia pii & probi.

4. Nec humus erat scissa usque ad Manes & intima viscera, ut aurum effoderetur; sed erat dives in ipsa superficie: atque in eo ipso situ

fitu quo vulgò apparet, non revulsa & refossa, opes promebat.

6. Te decet comitari tua sacra. Nunc aguntur Saturnalia: non potes hoc tempore non vocari, non venire.

7. *Patria*. Hispaniæ.

8. *Ab urbe Numa*. Roma. *Pacifici*. Numa rex Rom. secundus, pacis artibus maxime floruit.

9. Vides ut non cedant Saturnalia nostra Romanis Saturnalibus? ut dapes & opsonia nihilo sint illis inferiora, quæ Romæ in macello prostant.

10. *Luxurietur*. Abundet, nitet. *Honos*. Splen-

dor, ubertas, & copia.

11. 12. Vides quanta liberalitate & munificentiâ nummi ex argentariorum mensis auferantur, mittendi amicis dono, vel impendendi in victimas, &c.

13. 14. Ut sit tibi liberalitas Prisci gratior, tua ille celebrat Saturnalia sic, id est, largè, uti dixi, & magnificè, quamvis sit pater, habeatque liberos quorum in gratiam videretur debere paulò esse parcior: quamvis sit frugi, frugalis, minimè prodigus: quamvis non nimis genio indulgere soleat.

15. *Tuo*. Quo celebrantur Saturnalia.

LIII.

Securus poeta.

1. Uncto, Corduba, lætior Venafro,
2. Histra nec minùs absoluta testà;
3. Albi quæ superas oves Galæsi,
4. Nullo murice, nec cruore mendax,
5. Sed tinctis gregibus colore vivo;
6. Dic vestro, rogo, sit pudor poetæ,
7. Nec gratis recitet meos libellos.
8. Ferrem, si faceret bonus poeta,
9. Cui possem dare mutuos honores:
10. Corrumpit sine talione cælebs.
11. Cæcus perdere non potest, quod aufert.
12. Nil est deterius latrone nudo:
13. Nil securius est malo poetà.

VERS. 1. O Corduba (pag. 68.) quæ olearum copia & bonitate Venafrum superas. Fuit Venafrum urbs Italiæ in Samnii finibus, nunc dicitur *Venafro*, estque in re-

gno Neapolitano.

Uncto. Quia oleis abunde ejus ager.

2. Nec minus absoluta, id est, perfecta, locuples, quam testà Histra. Hoc est, cujus oleum

oleum non cedit illi quod
conditur in testis, seu am-
phoris figlinis Histriae. Hi-
stria, sive Istria, *l' Istria*,
pars est Italiae instar pro-
montorii, seu peninsulae,
excurrens in mare, supra Il-
lyricum, in intimo sinu A-
driatico.

3. *Galasi*. p. 122. 257.

4. Quæ lanas tuarum o-
vium nullo fuce imbuis, ne-
que mentiris, id est, imita-
ris, ac simulas colorem pur-
pureum aut sanguineum. O-
ves Baticæ vellera ferebant
nativo colore aureo & ruti-
lotincta. p. 257.

6. 7. Orote, mone quem-
dam è tuis poetis, ut ipsum
pudeat mea carmina pro
suis recitare. *Gratis*. Qui
nullo ipsi labore constite-
runt, quos non scripsit.

9. Cujus vicissim recitare
possem carmina pro meis,
& illum sic ornare, hunc il-
li habere honorem. Vel; il-
lum sic ulcisci, & par pari
referre. Honos enim (τιμήν
Græcis) pro pœna potest
accipi, ut ex antiquis pro-
bat Gellius. Legunt ali-
qui, nescio cujus codicis

fide, *dolores*.

10. 11. *Corrumpit*. Subaudi,
ultionem. Cælebs dicitur
qui est sine conjuge, atque
adeo sine liberis. In eo loco
usurpatur pro poeta, qui
nullos libros scribit, sunt
enim libri, partus ingenii.
Sensus igitur est; vates im-
peritus, qui nihil scribit, non
præbet unde illum ulcisca-
ris, non dat anam & occa-
sionem ultionis ab eo sumē-
dæ. Si enim scriberet ali-
quid, ejus libros carperes,
&c. Similis est cæco, qui ti-
bi oculum abstulisset: eripe-
re illi oculum non posses,
utroque enim caret.

Talione. Talio est par vin-
dicta, seu vindictæ similitu-
do, cum quis tale aliquid
mali patitur, quale alteri in-
tulit: v.g. si amittat oculum,
qui oculum effodit alteri:
manum, qui manum præci-
dit. Est igitur sine talione
poeta, qui nihil scribit,
quia non possunt ejus car-
mina recitari, vel repre-
hendi, ut ille carpit aliena.

12. *Nudo*. Egente: qui ra-
pit omnia, cui nihil potest
eripi.

L I V.

Dolosus venditor.

1. Bis quinquagenis domus est tibi millibus emptæ,
2. Vendere quam summâ vel brevior cupis:
3. Arte sed emptorem vafrâ corrumpis, Amœne,
4. Et casa divitiis ambitiosa latet.
5. Gemmantes primâ fulgent testudine lecti,
6. Et Marusiaci pondera rara citri.
7. Argentū atq; aurū non simplex delphica portat:
8. Stant pueri, dominos quos precer esse meos.
9. Deinde ducenta sonas, & ais non esse minoris:

10. Instructam vili vendis, Amœne, domum.

VERS. 1. Centum millia fester-
tiorum, seu mille ma-
jora sestertia conficiunt li-
bras, ut loquuntur Galli,
Turonicas 100000.

2. Quam velles vendere
multo minori pretio: quia
pluris emisti quàm par erat.

4. *Casa*. Domus vitiosa,
male structa. *Latet*. Parietes
v. g. malè materiati aulæ
integuntur, tabellis, &c.

5. *Gemmantes*. Picti, niti-
di, gemmulis falsis ornati,
&c. *Prima testudine*. Vel pu-
taminibus testudinum pri-
marum, id est, eximiarum,
vel, fornice, cubiculo pri-
mo. Nam in atrio, seu pri-
mo conclavi, prope limen,
sternebatur lectus genialis.

6. Et mensæ è citro Mau-
rusiaca, seu Libyca Mauru-

sia, regio Africa, in ora Li-
byæ.

7. *Delphica*. Mensa è ma-
jore Delphico. Delphi urbs
Græciæ, *Delfo*, in Achaia
prope Parnassum. *Non sin-*
plex. Non una, multiplex
mense. Vel: variat
emblematis, & insititiis or-
namentis.

8. *Pueri*. Servi. *Dominos*
Heros. Tam sunt culti &
lauti, ut pro dominis & he-
ris haberi possint.

9. *Ducenta*. Nempe sester-
tia: hoc est, libras 20000.
Sonas. Petis, indicas, pro
pretio domus. *Esse valere*
venditum iri.

10. *Instructam*. Ornatam
magnifica suppellectili. Iro-
nia est: quia suppellectilem
nō erat cū domo vediturus.

L V.

Natalis Virgilii.

1. Majæ Mercurium creastis Idus,
2. Augustis redit Idibus Diana,
3. Octobres Maro consecravit Idus.
4. Idus sæpe colas & has illas,
5. Qui magni celebras Maronis Idus.

VERS. 1. 2. Natusest Mer-
curius Idibus Maiis, Dia-
na idibus Augusti. *Redit*.
Est colenda sacris anniver-
sariis.

Idus. p. 145. 217.

3. *Consecravit*. Suo die

natali.

4. O tu quicumque diem
natalem Virgilii celebras
opto ut sæpe colas idus &
has, Maronis; & illas Mer-
curii, ac Dianæ; ac proin-
de vivas, valeasque diu.

L V I.

Cliens molestus.

1. Matutine cliens, urbis mihi causa relicte,

2. Atria, si sapias, ambitiosa colas.

3. Non sū ego caufidicus, nec amaris litibus aptus,

4. Sed piger, & senior, Pieridūmq; comes.

5. Otia me, somnūsq; juvant; quæ magna negavit

6. Roma mihi: redeo, si vigilatur & hīc.

VERS. 1. O cliens, qui si-
quis es, qui manē primò fa-
lutaturus patronos, surgis;
qui es in causa cur Romam
reliquerim.

2. *Ambitiosa atria*. Do-
mos nobilium.

6. *Redeo*. Ex Hispania Ro-
mam redibo. *Hīc*. In Hispa-
nia: eam deferam, si tam
difficile est somno indulge-
re hīc, quàm illic; in Hi-
spania quàm in Italia. Vi-
de suprā, epigr. 47.

L V I I.

Amici Archetypi.

1. Sic tanquam tabulas scyphōsq; Paulle,

2. Omnes archetypos habes amicos.

VERS. 1. *Tabulas*. Pictas
tabellas & imagines.

2. *Archetypos*. Veteres
statuæ, tabulæ, &c. sic vo-
cabantur. pag. 324. Innuit
eum amicos habere inuti-
les, quibus, tanquam ad

speciem & pompam dunta-
xat, utatur. Vel, nihil eum
largiri amicis, quemadmo-
dum statuæ ornant domum
tametsi nihil fiat in eas im-
pensæ. Vel, illis uti parum
familiariter.

L V I I I.

Divitiæ mores mutant.

1. Lintea ferret Apro vacuus cū vernula nuper,

2. Et supra togulam lusca federet anus;

3. Atque olei stillam donaret Opelicus unctor;

4. Nudorum tetricus censor & asper erat.

5. Frangendos calices, effundendumq; Falernum

6. Clamabat, biberet qui modò lautuseques.

7. A fene sed postquam patruo venēre trecenta:

8. Sobrius à thermis nescit abire domum.

9. O quantum diatreta valent, & quinque comati!

10. Tunc, cū pauper erat, non sitiebat Aper.

VERS. 1. Cū nuper servulus *vacuus*, id est, panno-

fus & detritus; vel, carens iis rebus quæ cum linteis ferri solent, nempe oleo, vino, dapibus quibusdam, &c. ferret in balneum Apro linteæ, quibus se abstergeret. In quibusdam codicibus pro *vacuus*, legitur *variis*. Est autem varius, cui crura sunt introrsum contorta.

2. Et supra vestes Apro sederet anus lasciva, ut eas nempe custodiret.

3. Cum ipse oleum quo se post balneum ungeret, non haberet, sed Opelicus ipsi dono daret oleum. *Unctor*. Aiptes voce græca dicebatur, cui cura ungendi corpora post balneum. Legit Gruterus, approbante Scriverio: *Stillam daret enterocelicus unctor*, hoc est, herniosus, quo verbo significatur, isti Apro vilissimos mortalium navasse operam in thermis. *Enterocelicus*. P. 514.

4. Objurgabat Aper eorum mollitiem qui ne velatis quidem iis, quæ pudor te-

gi jubet, lavarent. Legit Scriverius: *Udorum*, id est, ebriorum: udus enim, sive uvidus, idem est ac maddus, ebrius.

6. *Biberet &c.* Si quis eques recens balneo egressus, perpotaret.

7. 8. At postquam illi senex patruus testamento legavit sestertia 3000 iussit afferri sibi vinum in ipsis balneis, & eo se proluvit.

9. *Diatreta*. διατρητός, perforatus, cælatus. Diatreta igitur, sunt vasa pertusa certis locis ad inferendas gemmas, & alia id genus ornamenta. Nempe supellectilem nitidam Aper recentibus nummis auctus emerat. Legunt aliqui *Diatheca* valet. Vox græca est διαθήκη, significatque testamentum. O quantum valet testamentum locuples, pecunia testamento relicta!

Comati. Servi lauti. *Quinque*. Numerus certus pro incerto. Famulorum multitudo maximè divites commendat.

L I X.

E caufidico agricola.

1. Jugera mercatus propè Busta latentis agelli
2. Et malè compactæ culmina fulta casæ,
3. Deseris urbanas, tua prædia, Pannice, lites,
4. Parvaque, sed tritæ præmia certa togæ:
5. Frumenta, milium, ptisanamq; fabamq; solebas
6. Vendere pragmaticus: nunc emis agricola.

VERS. 1. &c. Mercatus es, sisti foro. Locus quidam & pauca deserti & latentis agelli jugera, quæ sunt propè Busta, & nuncium veni-

sisti foro. Locus quidam & rat Romæ, dictus *Busta Gallica*, quod Galli olim, cum obsiderent capitolium, morbo,

o, pestilentia, Camilli armis ac virtute domiti, & cedere compulsi, multos hic tuorum acervos combusserint.

3. *Tua pradia*. Quæ tibi instar divitis fundi erant

4. *Toga*. Quæ fori & caufidicorum propria est.

5. *Ptisanam*. Oryzam, ex qua fit ptisana.

6. *Vendere*. Tanta erat illarum rerum apud te copia, quæ tibi undique muneri mittebantur, cum esses pragmaticus. *Nunc emis*. Quia ste-

rilis est ac parvus tuus iste agellus. Vel quia etsi dives sit ac ferax, tamen non æquat tuorum olim clientium liberalitatem, & munera. Deberes eas res vendere, cum agricola sis; cogeris tamen easdem emere.

Pragmaticus. Est propriè jurisconsultus, seu advocatus, qui non facit verba, causas non agit: sed domi consulentibus respondet: ipsos causidicos quasi armis instruit, jura & leges suggerens.

L X.

Certus heres.

1. Heredem tibi me, Catulle, dicis.

2. Non credam, nisi legero, Catulle,

VERS. 2. *Nisi legero*. Nempe me à te institutum heredem: quod quia fieri non potest, nisi resignato & aperto testamento, post mortem tuam, oro te, citò morere.

L X I.

Commodi calices.

1. Cum tibi Niliacus portet crystalla cataplas,

2. Accipe de circo pocula Flaminio.

3. Hi magis audaces, an sunt qui talia mittunt

4. Munera? sed geminus vilibus usus inest.

5. Nullū sollicitant hæc, Flacce, toreumata furem

6. Et nimium calidis non vitiantur aquis.

7. Quid quòd securo potat conviva ministro,

8. Et casum tremulæ non timuere manus.

9. Hoc quoque non nihil est, quòd propinabis in istis,

10. Frangendus fuerit si tibi, Flacce, calix.

VERS. 1. 2. Etsi tibi naves Egyptiæ vasa crySTALLINA erant; tamen à me accipe pocula vitrea vilia, qualia lantur venum in circo Flaminio. p. 23. 307.

Cataplas. Vox est græca, κατάπας, id est, navis, classis.

3. Utri sunt audaciores? isti calices, qui audeant intrare tuas hominis lauti ac divitis venire manus? an qui illos tibi mittunt muneri? Ego qui tam viles tibi mitto scyphos, nonne sum illis audacior, nonne inurbanus?

4. Tamen his vilibus poculis utilitas inest gemina : prima ; quòd fures non metuunt : altera , quòd calida aqua non vitiantur.

5. *Toreumata*. Proprie sunt pocula cælata, pag. 156. 203. Sic ironice vocat vitreos vilesque scyphos.

6. *Vitiantur*. Rumpuntur : vel, deteruntur, infuscantur.

7. *Securo*. Nullum aut leve creant ministro periculū, si frangantur, amittantur, &c.

9. *Propinabis*. Offeres alteri libandum ejusmodi calicem, ex quo cum ille biberit, si tu noles bibere, si volueris calicem frangere, id facere poteris impune : quod non posses, si esset pretiosus calix. Incantari aliquando putabant pocula, cumque id suspicarentur, ea frangebant. Idem faciebant si veneno infectum calicem crederent : si quis ore impuro & graveolenti bibisset, &c.

L X I I.

Annona vilitas.

1. Amphora vigessi, modius datur ære quaterno.

2. Ebrius & crudus nil habet agricola.

VERS. 1. Datur, venditur amphora vini, viginti assibus. Continebat autem amphora sextarios octo & quadraginta : itaq; oportuit vini pretium esse vilissimum.

Vigessis, viginti assium est summa : ut centussis, centum. Vel, res constans viginti assibus. *Modius &c.* Modius

frumenti quadruplici nummo æreo datur.

2. Quid fit? nempe inebriantur vino agricolæ, & pane se ingurgitant, unde ventriculi cruditas oritur. Et nihil tamē habent pecuniæ, summa egestate vexantur. Juvat agricolas caritas annonæ : vilitas pauperat.

L X I I I.

Malignè satisfaciens.

1. Nil in te scripsi, Bithynice : credere non vis,

2. Et jurare jubes ; malo satisfacere.

VERS. 2. *Jurare*. Qui citatus ad judicem de aliquo crimine, recusabat purgare se jure jurando, is coge batur certā pecuniæ summam acculatori solvere. *Malo satis*

facere. Pro pecunia solvam versus, aliquid de te verè scribam. Faciam carmina ut tibi satisfaciam : sed quæ tibi fortasse non satisficient, quorum te poenitebit.

L X I V.

Qui omnes laudat, nullum laudat.

1. Ne laudet dignos, laudat Callistratus omnes.

2. Cui malus est nemo, quis bonus esse potest?

L X V.

Pauper divite liberalior.

1. Brumæ diebus, feriisque Saturni,

2. Mit-

Mittebat Umber aliculam mihi pauper.

Nunc misit alicam: factus est enim dives.

VERS. 2. Alicula est toga brevior quædam; alica verò est *Hos* frumēti, unde pultes & sorbitiuncule fiebant: ita dicitur quod alat corpus. Videtur alica quiddam esse majus quàm alicula, ut pellis, quàm pellicula: tamēn alicula, toga nimirum, est multò majoris pretii, quàm alica & tantillum farinæ. Carpit igitur Umbri sordes, qui dives factus, evasit parcior, & cum mitteret aliculam & vestem, nunc placentas & pultem donat.

LXVI.

Cœnipeta.

1. Effugere in thermis & circa balnea non est
2. Menogenen, omni tu licet arte velis.
3. Captabit tepidum dextrâ levâque trigonem,
4. Imputet acceptas ut tibi sæpe pilas.
5. Colliget & referet lapsum de pulvere follem,
6. Etsi jam lotus, jam soleatus erit.
7. Lintea si fumes, nive candidiora loquetur,
8. Sint licet infantis fordidiora sinu.
9. Exiguos secto comentem dente capillos,
10. Dicit Achilleas disposuisse comas,
11. Fumosa feret ille tropin de fece lagenæ,
12. Frontis & humorem colliget ipse tuæ.
13. Omnia laudabit, mirabitur omnia, donec
14. Perpeffus dicas tædia mille, veni.

VERS. 1. Nemini licet effugere Menogenen, illum cœnarum captatorem.

3. 4. Pilam trigonalem accipiet dextra, & sinistra, quasi à te missam, ut te lusorem egregium prædicet, qui pilam nunquam non excipias, ac reddas. *Trigonem.* Pag. 189.

5. Follem tibi ludenti elapsum, & in via pulverulenta jacentem ab humo tollet, referetque, nec pedes inquinare pulvere dubitabit, quamvis jam ipse usus sit balneo, & illo egressus soleas ceperit, brevi accubiturus. De folle diximus. Pag. 189.

9. 10. Te comam pectine componentem dicit pares Achilleis comas habere.

11. Ipse tibi lavanti ferat vinum fumosum, vappam. Vino utebantur ad corpus lavandum; vel ad vomitum ad cenam ciendum, & exonerandum stomachum. Est autem tropis, *τρόπις*, proprie

infima pars navis; hîc me-
taphoricè est infima pars
dolii & lagenæ.

12. *Humorem. Sudorem ip-*

se tibi, mancipii instar, ob-
sterget.

14. *Veni. Ad cœnam.*

L X V I I.

Conviva excalceatus.

1. Bis Cotta soleas perdidisse se questus,
2. Dum negligentem ducit ad pedes vernam,
3. Qui solus inopi præstat, & facit turbam:
4. Excogitavit homo sagax & astutus,
5. Ne facere posset tale sæpius damnum:
6. Excalceatus ire cæpit ad cœnam.

VERS. 1. *Soleas.* Ibant ad
convivia soleati: soleas ta-
men, cum lectos conscende-
rent, ponebant, ac servis da-
bant custodiendas.

2. Cum diceret se illas
perdidisse negligentia sui
vernæ, id est, servi, quem ad
pedes suos duxerat, & illis
servandis apposuerat.

3. Qui verna, solus præstat,
id est, præsto est ad omne
obsequium, navat operam,
Cottæ: atque instar turbæ
servorum licet unicus, est.
Vel, facit turbam, est, tumultum
excitat clamando, tre-
pidando circa dominum.

6. *Excalceatus.* Quia reve-
rà carebat calceis.

L X V I I I.

Bene nasutus.

1. Tongilianus habet nasum: scio, non nego; sed
2. Nil præter nasum Tongilianus habet.

VERS. 2. Videtur esse il-
lius nasus par aut major re-

liquo corpore.

L X I X.

Focale calvi.

1. Quod lanà caput alligas, Charine,
2. Non aures tibi, sed dolent capilli.

V. r. *Lana.* Qui perfrixe-
rant, aut quibus fauces do-
lebant, laneis fasciis & foca-
libus protegebant fauces, &

collum. Calvus, ut calvi-
tegeret, caput similiter
nubebat. In eum jocatur
Alligas &c. Pag. 200.

L X X.

Voti pœnitens.

1. Pro fene, sed clarè, votum Maro fecit amico,
2. Cui gravis, & fervens hennitrix erat:

- Si Stygias æger non iret missus ad undas,
 4. Ut caderet magno victima grata Jovi.
 Cœperunt certam medici spondere salutem:
 6. Ne votum solvat, nunc Maro vota facit.

VERS. 1. Maro votum hoc probum clam & arcano ore
 pro sene fecit, ut si convale- re, ut ait alibi Martialis,
 ceret, sacrificaret ipse Ma- proferri solet. Lege satyram
 o victimam Jovi. *Sed clarè.* 2. Persii.
 Honestum votum clarè, Im- 2. *Hemitritæos.* Pag. 224.

L X X I.

Mores divitum.

1. Sæpe rogare soles qualis sim, Prisce, futurus,
 2. Si fiam locuples, simque repentè potens.
 3. Quemquam posse putas mores narrare futuros?
 4. Dic mihi, si fias tu leo, qualis eris?

L X X I I.

Improbus æmulus.

1. Scribebamus epos: cœpisti scribere, cessi,
 2. Æmula ne starent carmina nostra tuis.
 3. Trāstulit ad tragicos se nostra Thalia cothurnos
 4. Aptasti longum tu quoque syrma tibi.
 5. Fila lyræ movi doctis exculta Camœnis;
 6. Plestra rapis nobis ambitione novà.
 7. Audemus satyras? Lucilius esse laboras:
 8. Ludo leves elegos? tu quoque ludis idem.
 9. Quid minus esse potest? epigrāmata fingere cœpi.
 10. Hinc etiam petitur jam mea fama tibi.
 11. Elige quid nolis: quis enim est pudor ònia velle?
 12. Et, si quid non vis, Tucca; relinque mihi.

VERS. 1. *Epos.* Carmen E-
 icum, ab ἔπος, verbum, nar-
 ratio: quia narrantur omnia
 ejusmodi poemate cùm
 Dramatico agatur & ex-
 ibeatur adhibitis personis
 actoribus: à ποιῶ, facio.
 3. *Thalia.* Mularum una.
 ag. 183. *Cothurnos.* Pag. 151.
 4. *Syrma.* Vestis humum
 verrens. Pag. 204.
 5. *Lyricos* versus condidi.
 6. *Plestra.* Pag. 330. *Nova.*
 Audaci, inusitata.
 7. *Lucilius.* Primus lati-
 nam Satyram scripsit. Vide
 Horat. Satyr. 4. & 10. Lib. I.
 8. *Eleges.* Pag. 151. 253.
 Pro-

LXXIII.

Provincia gubernatori Εἰσπράξιον.

1. Bætis oliviferà crinem redimite coronà ,
2. Aurea qui nitidis vellera tingis aquis :
3. Quē Bromius, quē Pallas amat: cui rector aquarū
4. Albula navigerum per freta pandit iter :
5. Omnibus lætis vestras Instantius oras
6. Intret , & hic populis , ut prior, annus eat .
7. Non ignorat , onus quod sit succedere Macro.
8. Qui sua metitur pondera , ferre potest .

VERS. 1. *Bætis* . Fluvius Hispaniæ. p.83.257.

2. *Aurea &c.* Supra, Epigrammate 53.

3.4. *Bromius* . Bacchus : à *Βρῦμω*, fremo. *Pallas*. Inventrix oleæ. Hoc est , cuius ripæ vitibus & oleis abūdant . *Cui &c.* Cui Neptunus per alba freta , iter navibus pervium aperit. Exoneratur Bæ-

tis in oceanū, ostio perāplo.

5. *Instantius* . Macro succedebat in Bætica provincia administranda .

7.8. Satis intelligit Instantius quā grave sit onus succedere viro optimo, qui cæcus omnibus fuerit : sed qui prudēter expēdit quid ferre valeat; eū scias oneri, quod subit, ferendo parem esse .

LXXIV.

In impudentem.

1. Os atavi , patruī nasum , duo lumina patris ,
2. Et matris gestus dicis habere tuæ .
3. Cū referas priscos, nullāmq; in corpore partem
4. Mentiris ; frontem dic mihi cuius habes?

VERS. 3. Cū maiores tuos repræsentantes verè ac citra mendacium, in omni tui corporis parte .

frontem non habes , impudentissimus es; vel; frontem habes hominis ignobilis, nebulonis . A bonis codicibus abest hoc Epigramma.

4. *Cuius* . Nemini, quia

LXXV.

Dormiens ad euntibus.

1. Qui negat esse domi se, tunc cū limina pulsas ,
2. Quid dicat nescis? dormio, Marce, tibi.

VERS. 2. *Dormio tibi* . Id est, domi sum, sed alloquite-

nolo; ceteris vigilo, non item tibi.

M. VAL.

M. VAL. MARTIALIS

EPIGRAMMATUM.

LIBER XIII.

Cui nomen inditum XENIA.

EPIGRAMMA I.

Alea & nuces poetarum.

- N**E toga cordyllis, ne pænula desit olivis,
 2. Aut inopē metuat sordida blatta famē,
 3. Perdite Niliacas, Musæ, mea damna, papyros :
 4. Postulat ecce novos ebria bruma sales.
 5. Non mea magnanimo depugnat tessera talo,
 6. Senio nec nostrum cum Cane quaerat ebur.
 7. Hæc mihi charta nuces, hæc est mihi charta
 fritillus :
 8. Alea nec damnum, nec facit ista lucrum.

XENIA. Sic vocabantur munera quæ hospitibus hospites, deinde quæ amicis amici, promiscuè mittebant. ξένος, hospes : ξένιον, hospitale munus. Ejusmodi munera quia in hoc libro describuntur, hinc nomen *Xenia* libellus invenit.

VERS. 1. *Toga*. Involucrum, cucullus. Vide p. 143. *Cor-dyllæ* sunt pisces minuti & viles : *pænula*, vestis crassior. Sententia est : scribamus sanè versiculos, chartis eos illinamus ; si nihil aliud assequemur, hoc saltem faciemus lucri, ut coquis proficimus, ut demus blattis escas, togam cordyllis.

2. *Blatta*. Vermiculus li-bros & pannos arrodens.

3. *Niliacas*. Papyrus in Æ-

gypto nascitur. *Arbuscula* est cujus intimus cortex adhibebatur, instar membranae, ad scribendum. *Mea damna*. Chartas, quas unas perdo his Saturnalibus, dum alii opum jacturam & grave damnum rei familiaris ludendo faciunt.

4. *Bruma*. Brumæ tempore mense Decembri, celebrabantur Saturnalia, & comestationes, ludi, &c. frequentabantur.

5. 6. 7. In Saturnalibus pueri ludebant nucibus, alea viri. Ego, inquit noster, ludo versiculis. Quid sit tessera, quid talus docui p. 217. *Depugnat*. Tessera videtur esse fortior talo, quia latera sex habet, quibus possit instere : talus, quatuor tantum.

sunt pertinaces, & obnixe cum unico notata puncto alii aliis non cedere. tessera mittebatur.

Senio. Erat iactus tessera-
rum felix, cum lex punctis
notata tessera cadebat, si u-
nica tessera singuli lufiores
uterentur: vel, cum omnes
diversis notata punctis ac
dissimili facie, iaciebantur,
si plures tesserae ad luden-
dum adhiberentur. Canis,
erat infelicissimus iactus,

Quassat ebur. Cadendo
ferit tabulam eburneam, seu
alveolum, in quem tesserae
coniciuntur è fritillo: vel
ipsum fritillum, in quo talia
concutiuntur, non percutiuntur.

Fritillus. pag. 187.

8. Versiculi nostri, si nul-
li profunt, certè nulli ne-
cent.

I I.

Nigro lectori.

1. Nasutus sis usque licet, sis denique nasus,
2. Quantum noluerit ferre rogatus Atlas:
3. Et possis ipsum tu deridere Latinum,
4. Non potes in nugas dicere plura meas,
5. Ipse ego quàm dixi, quid dentem dente iuvabit
6. Rodere? carne opus est, si satur esse velis.
7. Ne perdas operam: qui se mirantur, in illos
8. Virus habe; nos hæc novimus esse nihil.
9. Nec tamen hoc nimium nihil est, si candidus aure,
10. Nec matutina si mihi fronte venis.

VERS. 1. Nasutus. Deri-
sor, emunctæ naris, censor
asper, & morosus criticus
Pag. 31. nota 6.

2. Habeas nasum tantæ
molis & ponderis, ut illum
ipse Atlas licet rogatus, fer-
re nolit: quamvis totum cæ-
lum ferat. *Atlas.* Pag. 368.

3. *Latinum.* Insignem Do-
mitiani tempore mimum &
histrionem.

5. *Quid dentem &c.* Quid
tibi proderit Epigrammata
mordacia & acuta morda-
re, & carpere, quæ te remor-
dere possunt? Videtur indi-
care fabellam, quâ narra-
tur serpens limam arrodere
voluisse. Cui lima; quid me,

inquit, mordes, quæ alios
mordere soleo? Horat. Lib.
II Serm. Sat. 1. *Fragili quæ-
rens illidere dentem, offendet
solido.*

7. *Qui se mirantur.* Sibi
placent, boni poetae sibi vi-
dentur. In illo stuum stylum
& maledicū acumen verte.

8. *Hæc.* Nostra carmina
Esse nihil. Levia esse, nullius
ponderis, pretii.

9. Non sunt tamen nullius
plane momenti & ponderis,
si candida aure, benigna, fa-
cili, audiantur.

10. Si pransus & potus, hi-
larior & solutior, ea lega-
non siccus & sobrius, ut ma-
ne homines vulgò sunt.

I I I.

De suis istis Xeniiis .

1. Omnis in hoc gracili Xeniorum turba libello
2. Constabit nummis quatuor empta tibi.
3. Quatuor? est nimirum, poterit constare duobus,
4. Et faciet lucrum bibliopola Tryphon.
5. Hec licet hospitibus pro munere disticha mittas,
6. Si tibi tam rarus, quam mihi, nummus erit.
7. Addita per titulos sua nomina rebus habebis :
8. Prætereas, si quid non facit ad stomachum.

V. 2. *Nummis quatuor* . rio uno ; assibus octo no-
 Nempe sestertiis quatuor stratibus .
 minoribus, hoc est, dena- 8. Si quid tibi displicet.

I V.

Thus .

Serus ut ætheriæ Germanicus imperet aulæ.
 Utque diu terris ; da pia thura Jovi.

Germanicus . Domitianus . petat, ibi imperaturus ; po-
 Pag. 230. *Serus* &c. Serò celū tius terris diu imperitet .

V.

Piper .

Cerea quæ patulo lucet ficedula lumbo ,
 Cum tibi fortè datur , si sapis, adde piper.

Cerea . Pinguis. Pag. 168. quòd ficis præsertim vesca-
Ficedula . Avis , ita dicta tur. *Lucet* . Nitet præ adipe.

V I.

Alica .

Nos alicam : mulsū poterit tibi mittere dives :
 Si tibi noluerit mittere dives, eme.

Alicam . Vide Lib. XII. num, melle conditum . Pag.
 Ep. 62. significat hic potio- 186. *Eme* . Omnino enim in-
 nem cervisiæ similem, aut diges mulso, si alica uti vo-
 zytho . lueris. Hec erat insulsa, nisi
Mulsū . Est aqua, seu vi- esset elota mulso.

V I I.

Conchis .

Si spumet rubrà conchis tibi pallida testà .
 Lautorum cœnis saepe negare potes .

Si

Si habes conchem bene spernere. Conchis est fabe
coctam & oleo spumante in- genus. *Rubra testa*. In vase
unctam, poteris domi cœ- fictili. *Negare*. Nuncium
nare, & lautorum convivia remittere.

VII.

Lens.

Accipe Niliacam, Pelusia munera, lentem:
Vilior est alicà, carior illa fabà.

Pelusium, urbs est Ægypti in ostio Nili, quod Pelusia, cum appellant: illam hodie vulgus vocat *Belbais*. In Ægypto proveniunt optimæ lentesc. *Vilior*. Minoris pretii. *Alicas*. Vide Epigramm. 6. supra. Et pag. 607.

IX.

Far.

Imbue plebejas Clusinis pultibus ollas,
Ut satur in vacuis dulcia multa bibas.

Si vinum, dulce instar musti, bibere cupis, ollas seu cados imbue, obline, pultibus factis ex farre Clusino, ut in illis, cum vacuæ erunt, vinum condas: sic enim fiet æque dulce ac mustum. Imbuere, est quasi saporem dare, inficere. Clusium Italiæ oppidum, in Hetruria, (*Chiusi*) ubi far eximium. *Satur*. Cum ederis pultes. *Vacuis*. Consumpta pulte quæ in ollis antea erat.

X.

Simila.

Nec poteris similæ dotes numerare, nec usus,
Pistori toties cum sit & apta coco.

Simila, vel similago, est farina flos. *Dotes*. Utilitates. *Pistori apta*. Ad panem, ad mattyas conficiendas. *Coquo*. Ad condimenta, & alias res id genus.

XI.

Hordeum.

Mulio quod non det tacituris, accipe, mulis:
Hæc ego cauponi, non tibi dona dedi.

Accipe hordeum quod mulio dare non solet mulis mutis, & ejus furtum tacituris; illud cauponi vendes: itaque non tam tibi datur à me, ut eo vescaris (pecudum enim cibus est) quam ut illud cauponi vendas cui est opus ad jumentorum pastum.

XII.

Fru mentum.

Trecentum Libyci modios de messe coloni

Sume, suburbanus ne moriatur ager.

Moriatur. Sterilis sit. Habe, effati fiant ac inutiles. Dum hoc frumentū ut patiaris a- illi cessabunt, tu hoc tritico gros tuos quiescere, ne, si eos vesceris. Agri frequenti sa- semper jubeas segetē ferre, tione sterilefcunt.

X I I I.

Beta.

Ut sapiant fatuæ fabrorum prandia betæ,
O quàm sæpe petet vina pipèrque cocus?

Sapient. Saporis aliquid *fabrorum*. Quas betas cœ-
habeant, probè condiantur. *Prandia* *jus* cibus.
Fatuæ. Insipidæ.

X I V.

Lactuca.

Claudere quæ cœnas lactuca solebat avorum,
Dic mihi, cur nostras inchoat illa dapes?

Claudere. Id faciebant *ditur* ciere ventrem, & ci-
ad arcendam ebrietatem, *bi* appetentiam facere. Vo-
rati lactucam vini vim æ- *piscus* de Tacito Imperato-
stumque insita frigiditate *rescribit*, eum lactucis in-
retundere: inchoabant ab *dulsi* ad somnum conci-
eadem cœnam, quia cre- *liandum*.

X V.

Ligna acapna.

Si vicina tibi Nomento rura coluntur,
Ad villam moneo, rustice, ligna feras.

Acapna. Quæ ardent sine *dibus* situm, atque adeò ibi
fumo: *καπνός*, fumus: *ἀκαπ-* nulla ligna reperiebantur
vos, sine fumo. Ligna fieri *ficca*, & *acapna*; sed palu-
acapna docet Cato, si amur- *stria*, *uda*, & *viridia*, licet
ca conspergantur & soli ex- *omnia* filvis ferè essent ple-
ponantur. *Nomento*. Erat op- *na*. Itaque ejus generis li-
pidum Latinorum in palu- *gna* eò importanda erant.

X V I.

Rapa.

Hæc tibi brumali gaudentia frigore rapa
Quæ damus, in cælo Romulus esse solet.

Frigore. Rapa frigore ali, *terris* vescebatur rapis; iis-
& pruinis gaudere dicuntur. *dem* in cælo lætus vescitur:
Esse. Comedere. Romulus in *cur* ea spernas? Putabant u-
num-

numquamque post mortem studiis, quibus in vitam
iisdem uti cibis, iisdem teneri batur. Virgil. VI. Æn. 653.

XVII.

Cauliculi.

Ne tibi pallentes moveant fastidia caules,
Nitrata viridis brassica fiat aqua.

Caules maturi & seniores tem servant, si aspersi fue-
palescunt: item, dum co- rint aqua nigrata, aut in ea
quuntur. Vernam viridita- cocti. Nitrū est salis genus.

XVIII.

Porri sectivi.

Fila Tarentini graviter redolentia porri
Edisti quoties, oscula clausa dato.

Fila. Porrum sectile in te- in extrema Italia, *Taranto.*
nuissima secari frustra, & *Clausa.* Ne os apertum
quasi fila potest. Optimum animam olentem emittat.
Tarēti nascebatur. Est urbs. Est enim porri odor gravis.

XIX.

Porri capitati.

Mittit præcipuos nemoralis Aricia porros:
In niveo virides stipite cerne comas.

Præcipuos. Optimæ notæ: *Stipite.* Calamo porri,
peculiares. *Aricia.* Urbs ita- seu caudice. Porri capita-
liæ Pag. 299. *Nemoralis.* A ti jam maturi stipes albicat;
nemore vicino, sic appel- in summo, comæ, seu folia,
latur. Pag. 214. nota 16. virent.

XX.

Napi.

Nos Amiternus ager felicibus educat hortis:
Nursinas poteris parcius esse pilas.

Amiternus. Amiternū ci- ra: instar pilæ, qualiana
vitas Italiæ, in Aprutio, pa- scuntur Nursiæ (Nocia) i
tria Salustii, ad amnem A- urbe Sabinorum. Senten-
ternum: nunc *S. Vittorino.* tia est. Si habeas napo
Pilas. Rapa rotunda, du- Amiternos, poteris conte-
nere,

nere, & parcius, rariùs, ef- | ca, quia napi isti sunt ſua-
id eſt, edere rapa Nurſi- | viores, & ſalubriores.

X X I.

Asparagi.

Mollis in æquoreà quæ crevit spina Ravennà.

Non erit incultis gratior asparagis.

Mollis &c. Asparagus qui feritur & crescit in agris Ravennatibus, non est suavior & melior istis incultis, montanis, silvestribus, quos tibi mitto. Asparagus instar spinæ acutæ, mollis tamen, è terra nascitur sine ullis foliis: incultus & sua sponte natus, fertur esse melior cultis & fatis. *Ravenna.* Urbs Italiae. p. 165. Hujus ager asparagis gratissimus, ita ut in eo nasceretur interdum trilibres.

XXII.

Vva duracina.

Non habilis cyathis, & inutilis uva Lyæo,

Sed non potanti me tibi nectar ero.

Uva duracina dicitur quæ pellem duram & siccam habet. Ex ea vinum exprimi non potest, itaque Baccho & poculis idonea non est. Eadē est cibus suavissimus. *Nectar ero.* Instar nectaris erotibi, me non potanti, sed me comedenti. Nectar Deorum potus erat. p.183.

X XII I.

Chia ficus.

Chia feni similis Baccho, quem Setia misit,

Ipsa merum secum portat, & ipsa falem.

Chia. Advecta ex infula *tia.* p.216.316. *Ipsa* &c. Ha-
Chio. pag.331. *Seni Baccho* bet saporem vini veteris, &
&c. vino Setino veteri. *Se-* falis.

X XIV.

Cydonia.

Si tibi Cecropio saturata Cydonia melle

Ponentur: dicas hæc melimela licet.

Poma cotonea, dicuntur qua urbs Cydon. Hæc melle
Cydonia, quia primum ad- incoquantur, & eo immersa
vecta sunt ex insula Creta, in mensæ apponuntur, tumque

Đ d

dicì

dici melimela possunt, in- sunt poma quædam, sapo-
quit Martialis, quasi mel- re musteo & melleo. pag.
lita poma: μέλι, mel: μῆλον, 50. 331. Cecropio. Attico.
pomum. Melimela propriè pag. 427.

X X V.

Nuces pineæ.

Poma sumus Cybeles: procul hinc absiste viator,
Ne cadat in miserum nostra ruina caput.

Poma. Omnes fructus paulò majores, vocantur poma: minores verò, baccaë. *Cybeles.* Pinus Cybelæ est sacra. *Ne &c.* Ne te ruentes & cadentes obruamus. Ferire caput graviter illæ nuces possent ex alto decedentes, ob suam magnitudinem, & corticem crebris aculeis, tanquam squamis, confertum.

X X V I.

Sorba.

Sorba sumus, molles nimium durantia ventres:
Aptius hæc puero, quam tibi, poma dabis.

Sorba. Alvum astringunt alvum habent molliorem & sistuntque. *Puero.* Quia pueri magis fluidam, quam viri.

X X V I I.

Spathalion caryotarum.

Aurea porrigitur, Jani caryota Kalendis:
Sed tamen hoc munus pauperis esse solet.

Spathalion. σπαθὴ, est ramus palmæ, σπαθὴ ἄλιον, ramulus. Caryotæ sunt fructus palmæ arboris. Illæ mittuntur initio anni, mense Januario, & levi auri brachæa ilinebantur. lib. 8. Ep. 33. p. 390. Hinc aurea hic vocantur. *Sed tamen &c.* Illud aureum ornamentum non impedit quin caryota sit munus pauperi conveniens.

X X V I I I.

Coctana.

Hæc tibi quæ tortâ venerunt condita metâ,
Si majora forent coctana, ficus erat.

Coctana, seu cottana, sunt ficus quædam, sed paulò minores. Itaque ait secundo versu, nihil deesse quin sint ficus, præter molem. *Meta.* Est vastestaceum in metæ, sive turbinis formam: torta dicitur, id est, rotunda & in acumen desinens. Legit Domitius *mentha.* Est herba quædam: ea involvebantur coctana, ne concussa collideretur. Legitur in nonnullis codicibus: *ficus erant.*

Pru-

Pruna Damascena.

Pruna peregrinae carie rugosa senectæ

Sume: solent duri solvere ventris onus.

Peregrina senectæ. Quæ se- scuse est civitas Syriæ: *Da-*
scutem & rugas in dissita mas. Hæc pruna cient al-
egione induerunt. Dama- vum ac solvunt.

Caseus Lunensis.

Caseus Etruscæ signatus imagine Lunæ,

Præstabit pueris prandia mille tuis.

Lunensis. Luna Italię civi- esse Lunenses intelligeretur
 tas in Ligurię finibus, (*Lu-* Erant autem insigni magni-
na.) Fortasse istis caseis effi- tudine, ac servis ad plura
 gies lunæ imprimebatur, ut prandia unus sufficiebat.

Caseus Vestinus.

Si sine carne voles jentacula sumere frugi,

Hæc tibi Vestino de grege massa venit.

Jentacula. Aliquid cibi sublato s. frugi. *Massa Ca-*
 manè sumebant Romani, seus. Est enim lac concre-
 vixque prandebant, sed pau- tum. *De grege Vestino.* Ex
 lò ante solis occasum cœna- ovibus Vestinis: ager Vesti-
 bant. *Frugi.* Sana: vel fru- nus in Italia erat, inter Pi-
 galia, levis impendii: est ge- cenos, Marfos, & Pelignos.
 nitivus instar adverbii, à Hodie pars est ulterioris A-
 nominativo frux frugis, & prutii, *Abruzzo.*

Caseus Velabrensis.

Non quemcumq; focum, nec fumū caseus omnem,

Sed Velabrensem qui bibit, ille sapit.

Ordo verborum est. Non labrensem duntaxat. Vela-
 sapit caseus, qui quemcum- brum erat Romæ vicus. Vi-
 que focum, & quemlibet de Lib. xi. Epigram. 30. ver-
 fumum bibit: sed qui Ve- su 10.

Casei Trebulani.

Trebula nos genuit: commendat gratia duplex,

Sive levi flammâ, sive domamur aquâ.

Trebula. Urbs Italiæ pag. 274. *Gratia duplex.* In pre-
 Dd 2 tio

tio fumus ob duplicem u- te: vel in frustula & offulas
fum qui nobis inest: duplici secti ac levi igne tostis vel
modo paramur & apponi- aqua calida macerati &
mur cum gratia & dignita- molliti.

XXXIV.

Lucanica.

Filia Picenæ venio Lucanica porcæ:
Pultibus hinc niveis grata corona datur.

Lucanica. pag. 202. *Pice-* nicæ rectè coronant, id est,
næ. Sues egregiè saginati ad- ambiunt patinam plenam
ducebantur ex agro Pice- pultibus niveis, nempe fa-
no. p. 51. *Pultibus* &c. Luca- &is è polline triticeo.

XXXV.

Olivæ.

Hæc quæ Picenis venit subducta trapetis,
Inchoat atque eadem finit olivæ dapes.

Subducta. Detracta, non volvo. *Picenis.* pag. 53.
subiecta. *Trapetis.* Prælis. *Inchoat.* Ut orexim invi-
Trapetum est mola qua pre- tet: *finis*, ut arceat cibo-
muntur olivæ, ut oleum ex- rum fastidium. Utrumque
primatur, à *τρέπω* verto, olivæ præstat,

XXXVI.

Mala citrea.

Aut Corcyraei sunt hæc de frondibus horti,
Aut hæc Massyli poma draconis erant.

Citrea mala. Fructus citri 215. 341. 411. *Massyli.* Libyæ
arboris. Vocantur etiam ci. pag. 403. 432. *Draconis*
mala aurea, Hesperia, Me- Qui servabat hortos Hesper-
dica, Persica. *Corcyraei.* pag. ridum, p. 18.

XXXVII.

Colostrum.

Surripuit pastor quæ nondum stantibus hædis,
De primo matrum lacte colostrum damus.

Colostrum est primum il- Damus igitur colostrum, qui-
lud lac, quod ex uberibus bus pastor fraudavit hædos
armentorum exprimitur, recens natos, & nondum in-
prius quàm ea pulli sugant. sistere pedibus valentes.

Hæ-

XXXVIII.

Hædus.

Lascivum pecus, & viridi non utile Baccho
Det pœnas: nocuit jam tener ille Deo.

Non utile Baccho. Quia vitium gemmas arrodit hædus | *Nocuit &c.* Non immerito
Det pœnas. Nempe mactatus. | cæditur, licet sit parvulus;
jam enim vites corrofit.

XXXIX.

Ova.

Candida si croceos circumfluit unda vitellos,
Hesperius scombri temperet ova liquor.

Si ovum forbile tibi poni- | quamine, seu garo quod sit è
tur, in quo humor candidus | succo scombrorū pisciculo-
vitellum flavum ambiat, be- | rum, qui optimi capiuntur in
ne illud cōdies adhibito li- | Hispania. De garo V.p.318.

XL.

Porcellus lactens.

Lacte mero pastum pigræ mihi matris alumnum
Ponat, & Ætolo de sue dives edat.

Mero. Solo. *Matris.* Por- | lydonius fuit. (Lib. Spect.
cæ. *Ponat.* Epulandum det. | Ep.14.) Apro sedat ingentes
Ætolo sue. Apro ingenti, | dives; ego pauper libentiùs
qualis Ætolus ille, five Ca- | porcellis vescar.

XLI.

Apyrina & tuberes.

Non tibi de Libycis tuberes & apyrina ramis,
De Nomentanis sed damus arboribus.

Tuberes. Sunt poma quæ- | ἀπύρινα sine nucleo. Utra-
dam, (Plin. Lib.15. cap.14.) | que olim poma in Africa
Item Apyrina (Plin. Lib. | nascebantur, in Italiam de-
13. cap.19.) Quæ ideo sic ap- | inde traducta, in agro ma-
pellantur, quia abest illis | ximè Nomentano (pagin.
nucleus lignosus, ac du- | 94.) ubi villam habebat
rior; infunt molliores dun- | Martialis, optima prove-
taxat acini: πυρῶν, nucleus. | niebant.

XLII.

Idem munus.

Lecta suburbanis mittuntur apyrina ramis,
Et vernæ tuberes, quid tibi cum Libycis?

Quid tibi &c. Quid curas Libycos? nempe tuberes. Potes illos spernere. Habes vernas tuberes, hoc est, domi, in Italia, natos; quid peregrinos expetis?

XLIII.

Sumen.

Esse putes nondum sumen; sic ubere largo
Effluit, & vivo lacte papilla tumet.

Sumen. Erat ferculum cōfectum ē papillis porcæ lactantis. Istæ papillæ porcine, inquit, coctæ, ita sunt adhuc plenæ lactis, ut nondum sumen, five coctas papillas esse meritò putes; ut ipsam vivæ suis carnem esse dixeris. Quidam legunt, *nudum sumen*, id est, adhuc vivas, nondum coctas, aut elixas suis papillas.

XLIV.

Pulli gallinacei.

Si Libycæ nobis volucres, & Phasides essent,
Acciperes: at nunc accipe cortis aves.

Volucres Libycæ. Gallinæ Africanæ, quas Numidicas vocabant. p. 167. nota 15. *Phasides volucres.* Phasiani. p. 167. *Cortis.* Ubi altilia domestica. p. 449.

XLV.

Mala Persica.

Vilia maternis fueramus Persica ramis:
Nunc in adoptivis Persica cara sumus.

In arbore materna eramus olim fructus parvi pretii: at cum infiti fuimus, & ab altera quasi arbore adoptati, cari sumus. Isti fructus infitione fiunt præstantiores. Legunt quidam in primo versu *Præcoqua*, id est, præmatura. Nam æstate mature-
scunt, cum cetera ejusdem generis mala mitescant sub autumnum. Persica dicuntur, quod allata credantur ē Perside. Nucipersica etiam vocantur, quia ægrè nux, si-
ve nucleus à carne solvitur: item Armeniaca, quia Armenia Persidi est vicina.

XLVI.

Panes Picentini.

Picentina Ceres niveo sic nectare crescit,
Ut levis accepta spongia turget aqua.

Picentina. pag. 51. Ejusmodi panes fiebant (Plinio teste libro 18. c. 11.) ex allica, & in furno, ollis inditi, torrebantur: ob duritiem ægrè frangebantur, neque in cibum adhibebantur, nisi macerati lacte, quo intumescebant, instar spongiæ aqua imbutæ.

XLVII.

Boleti.

Argentū, atq; aurū, facile est, lænàmque, togàmque
Mittere : boletos mittere difficile est.

Lænam. Vestem villosam | lofi ; atque adeo difficile est
aliis vestibus superiniici so- | bonos tutosque mittere. Vel:
litam. *Boletos.* Sunt fungi op- | quia unusquisque mavult iis
timi: sed ancipites & pericu. | vesci, quàm amico mittere.

XLVIII.

Ficedula.

Cùm me ficus alat, cùm pascar dulcibus uvis,
Cur potiùs nomen non dedit uva mihi?

De hac avicula dictum | & uvis. Cur igitur non vo-
jam epigr. 5. vescitur ficis, | catur uvedula, ut ficedula?

XLIX.

Tubera.

Rumpimus altricem tenero quæ vertice terram
Tubera, boletis poma secunda sumus.

Vertice. Tubera enim fructus deteriores boletis.
(fungorum est genus vulga- | Sunt illi fungi nobiles, & ex-
re, à tubere, seu tumore vo- | quisiti. *Poma.* Sic vocat
catum) calloso capite erū- | fungos improprie, fortasse
punt ex humo. *Secunda.* Ce- | quòd, pomorum instar, sint
dentia, inferiora. Sumus | capitati.

L.

Turdi.

Texta rosis fortasse tibi, vel divite nardo,
At mihi de turdis facta corona placet.

Nardo. Coronæ lautissi- | dis undique in orbem pen-
mæ, teste Plinio, fiebant è | dentibus. Denos vulgò infe-
foliis nardi: quæ est arbus. | rebant ramulo torto: unde
cula odorata. *Corona.* Rotū- | vulgò hujus epigram. lem-
dum vimen, vel ramus, tur- | ma est, *Turdorum decuria.*

LI.

Anas.

Tota quidem ponatur anas; sed pectoris tantum,
Et cervice sapit: cetera redde coco.

L I I.

Turtur.

Dum pinguis mihi turtur erit: lactuca valebis,
Et cochileas tibi habe: perdere nolo famem.

Perdere &c. Nolo famem placare tam vilibus cibis.

L I I I.

Perna.

Cerretana mihi fiet, vel missa licebit
De Menapis: lauti de petasone vorent.

Perna, quamvis Mena-
pia, & deterior Cerretana,
mihi tamen erit gratissima,
& fiet mihi Cerretana, id
est, erit instar Cerretanæ:
lautis petasonem relinquo.
Perna est pars coxæ porci-
næ salitæ pedi proximior,
unâ cum ipso pede. Mitte-
batur optima de Cerretanis
Hispaniæ populis, ad mon-
tes Pyrenæos sitis, quorum
regio dicitur hodie *la Cer-
dana*, & oppidum prima-
rium *Puicerdam*; olim, Ju-
gum Cerretanorum. Mena-
pii; populi erant Germani,
ubi nunc Julienses, Mo-
guntini; vel, ut quidam ma-
lunt, Brabantini.
Lauti. Delicioris fasti-
dii homines, divites.

L I V.

Petaſo.

Musteus est; propera, caros nec differ amicos:
Nam mihi cum vetulo sit petasone nihil.

Est petaſo coxa porcina, plenus. Veteres enim Lati-
falita, costarum partem ni mustum appellabant, non
comprehendens: lata instar tantum vinum recens ex-
pilei Theſſalici, quem *πῆ-
τασον* vocabant. *Musteus.* pressum, sed etiam quidquid
novum & integrum foret.
Recens, succi & saporis *Differ.* Vocare ad cœnam.

L V.

Colocasias.

Niliacum ridebis olus, lanâsque sequaces,
Improba cum morſu fila manûque trahes.

Mitto tibi colocasiam (est
faba Ægyptiaca, pagin.
390.) olus in Ægypto na-
tum, quod licet apud mul-
tos in pretio sit, tamen con-
temnes ac ridebis, cum in-
ter edendum videbis illud
in longa fila duci, & digi-
tistuis ac dentibus male ad-
hærescere.

Jecur

L V I.

Jecur anseris.

Aspice, quàm tumeat magno jecur anseris majus!
Miratus dices: hoc, rogo, crevit ubi?

Tumeat. Farciebant illud ut in miram amplitudinem
 ficis, lacte, mulso, &c. ita cresceret.

L V I I.

Glires.

Tota mihi dormitur hyems, & pinguior illo
Tempore sum, quo me nil nisi somnus alit.

Glis, mus est silvestris, tur; vere exeunte exper-
 & major domestico: hye- giscitur. Plin. Lib.8. cap.
 me totà dormit ac sagina- 52.

L V I I I.

Cuniculus.

Gaudet in effossis habitare cuniculus antris;
Monstravit tacitas hostibus ille vias.

Cuniculus, animal agreste pervastantes ab Augusto pe-
 & notum, domos sub terra tierint. Plin. Epist. 55, lib.8.
 fodiens, tantoq; proventu *Tacitas vias.* Artem cu-
 ferax, ut incolæ Balearum niculorum, & meatuum
 insularum militares copias subterraneorum, quibus
 adversus cuniculos rura urbes capiuntur.

L I X.

Attagenæ.

Inter sapes fertur alitum primus
Jonicarum gustus attagenarum.

Attagenæ, aves Asiaticæ, in Jonia.
 saporis exquisiti, præsertim

L X.

Gallina altilis.

Pascitur & dulci facilis gallina farinâ:
Pascitur & tenebris, ingeniosa gula est.

Facilis. Cicur: vel, facîle
 parabilis. *Farina.* Maximè
 hordeacea, vel triticea. *Tenebris.* In obscuro con-
 tinentur gallinæ, ut facilius
 pinguescât: immò illis inter-

dam oculi effodiuntur ean- | dustriam admirabilem! *quis*
dem ob causam. *Ingeniosa* | sciverit altitia in tenebris,
gula est. Ogulæ artes & in- | & carcere saginare.

LXI.

Perdix.

Ponitur Aufoniis perdix rarissima mensis.
Hanc in lautorum condere sæpe soles.

Condere &c. Interdum ta- | mēsis, ubi eam soles abdere
men ponitur in lautorum | in peram, ac domum ferre.

LXII.

Columba.

Ne violes teneras perjuro dente columbas,
Tradita si Cnidia sunt tibi sacra Deæ.

Necolumbas ede, si Ve- | Asia (*Gnido*) Venerem præ-
neris es sacerdos. Columba | cipuè colebat, obstantabant.
sacræ erant Venèri, quæ | que illius imaginem insigni
Dea Cnidia vocatur, quia | artificio elaboratam à Pra-
Cnidus, oppidum Caria, in | xitele.

LXIII.

Galbula.

Galbula decipitur calamis & retibus ales,
Turget adhuc viridi cùm rudis uva mero.

Galbula. Est avicula, quæ | tis.
uvis maturefcentibus capi | *Rudis.* Immatura. Cùm
solet. *Calamis.* Visco illi- | racemi sunt adhuc virides.

LXIV.

Catta.

Pannonicas nobis nunquam dedit Umbria cattas:
Mavult hæc Domino mittere dona Pudens.

Inter aves recensetur cat- | mum & agros habebat Pu-
tæ hoc in loco, de quibus | dens, capiebantur. Sed eas
nulla mentio apud veteres | tamen, inquit Martialis, non
scriptores. Advectæ pri- | mittit ille Romam amicis,
mum sunt è Pannonia (pag. | sed Domino, id est Domitia-
379.) & in Umbria Italia | no, vel diviti patrono, qui p-
parte (pag. 334.) in qua do- | pe lautissimum cibum.

LXV.

Pavo.

Miraris quoties gemmantes explicat alas.
Et potes hunc sævo tradere, dure, coco?

Tra-

Tradere. Dare interficiendum, & mensæ apponendum. Cùm pavo tam pulcra præbeat spectacula, mactandus profectò non est; servire oculis, non gulæ, debet.

L X V I.

Phœnicopterus.

Dat mihi penna rubens nomen: sed lingua gulosis
Nostra sapit, quid si garrula lingua foret?

Cur hæc avis ita dicatur, docilis, ut psittacorum. Si
docui p. 167. versu 14. mihi talis esset lingua, quan-
Garrula. Loquax, loqui tò essem pretiosior?

L X V I I.

Phasianus.

Argivà primum sim transportata carinà:
Ante mihi notum nil, nisi Phasis, erat.

Argonautæ (p. 174. 327.) *Phasis.* Colchorum in Asia
dicuntur primi Phasianum è fluviis.
Colchide (p. 22.) attulisse:

L X V I I I.

Gallina Numidica.

Anfere Romano quamvis satur Hannibal esset:
Ipse suas nunquam barbarus edit aves.

Romano. Quia Capitolium è Numidia, parte Africæ,
servarat: (p. 438.) vel, quia allatas. *Nunquam.* Quia nō-
illius jecur inter ciborum dum erant Romanis mensis,
delicias erat Romæ. Supra uti nunc sunt, cognitæ. Car-
ep. 56. *Suas Aves.* Gallinas pit luxum Romanorum.

L X I X.

Anser.

Hæc servavit avis Tarpeii templa Tonantis.
Miraris? nondum fecerat illa Deus.

Servavit. Galli, Brenno humanum opus, templum
duce, cùm Romam nascentem ab hominibus conditum?
tem expugnassent, arcem nunc, neque anfere isto, ne-
Tarpejam (pag. 206. 349.) que alio custode eget, quia
conscendebant, sopitis custodibus: anseris clangore Dei opus est; nempe ipsius
proditum sunt. *Miraris?* Quid Domitiani. Ille se Deum ap-
mirum tūc ab anfere servatum Capitolium, cùm esset pellari jubebat, & capito-
lium incendio deformatum instauraverat, ac munierat.

Turbabis versus, nec littera tota volabit.
Unum perdideris si Palamedis avem.

Grues cum volant, ac maria transmittunt, ut calidiora loca petant, trianguli, seu literæ græcæ Delta, formam efficiunt: (pag. 427.) quod Palamedes Nauplii, Eubœæ regis, filius, cum observasset, hanc literam invenisse dicitur. *Turbabis versus*. Lineas trianguli, & ordines gruum volantium confundes, neque totum delta efficietur, si unam sustuleris ex illis gruibus.

L X X I.

Rusticula.

Rustica sum perdix; quid refert? si sapor idem est,
Carior est perdix; sic sapit illa magis.

Rusticula, est avis è perdicum genere, longo rostro & recto. *Quid refert?* Quid interest, quod sim perdix rusticana, & agrestis, si sapor idem est mihi ac aliis perdicibus? sed nimirum sapit magis, suavior est, perdix alia, quia majori pretio constat. *Sic. Quia carior est. Pretiosos cibos, inquit Seneca, non eximius sapor, sed raritas & difficultas parandis facit.*

L X X I I.

Cycnus.

Dulcia defecta modulantur carmina lingua
Cantator cycnus funeris ipse sui.

Defecta. Deficiente, moribunda. p. 442.

L X X I I I.

Porphyrones.

Nomen habet magni, volucris tã parva, Gigantis,
Et nomen Prasini Porphyronis habet!

Avis porphyrio, par est gallinæ altili, crura tamen habet longiora, & rubore purpureo splendentia. Porphyrio fuit unus è Gigantibus: Item auriga quidam Neroni carus, qui etiam Prasinus appellabatur, fortasse quia princeps factionis Prasinae (de qua l. 4. ep. 31.) Quidam libri habent *Purpureonis*. Purpureo idem latine significat quod Porphyrio, græcè: *πορφύρεος*, purpura.

Mul.

L X X I V.

Mullus.

Spirat in advecto, sed jam piger æquore nullus
 Languescit: vivum da mare, fortis erit.

Spirat. Vivit quidem mul. | sed in ea tamen languet,
 Ius in *advecto æquore*, id est, | iners & ferè mortuo similis.
Piscina, vivario: vel aqua | *Vivum*. Verum, patens &
marina cum pisce advecta: | apertum.

L X X V.

Muræna.

Quæ natat in Siculo grandis muræna profundo,
 Non valet exustam mergere sole cutem.

Muræna est piscis anguille | gum soli exponere, quod ita
 similis: capitur maximè in | calore adurit, ut movere
 freto Siculo; & cum est ad- | se deinde muræna & im-
 modum pinguis, natare so- | mergere mari nequeat, ac
 let in summo mari, ac ter- | manu facilè capiatur.

L X X V I.

Rhombus.

Quamvis lata gerat patella rhombum;
 Rhombus latior est tamen patellâ.

L X X V I I.

Ostrea.

Ebria Bajano veni modò concha Lucrino:
 Nobile nunc sitio luxuriosa garum.

Ebria. Pinguis, satura. *Ba-* | Dum viverem, aquis con-
jano. pag. 65. 209. *Lucrino.* p. | tenta fui; nunc mortua con-
67. *Veni.* Romam advecta | diriam nobili garo. *Luxu-*
rum. *Concha.* Testa: ostreum. | *riosa.* Delicata: lautè con-
Garum. p. 318. Sensus est | dienda.

L X X V I I I.

Squilla.

Cæruleus nos Liris amat, quem silva Maricæ
 Protegit: hinc squillæ maxima turba sumus.

Squilla est pisciculus, gre- | ne, ex hac ripa maritima
 gatim natans. *Liris.* Fluvius | prodimus squillarum ag-
 Latii. p. 498. *Maricæ.* p. 498. | men ingens. *Squilla.* Le-
 nota 9. *Hinc.* Ex hoc flumi- | gitur etiam *Scylla.*

See-

Scarus.

Hic scarus æquoreis qui venit obesus ab undis,
Visceribus bonus est: cetera vile sapit.

Scarus. Piscis exquisitus, Habet jecur egregium, &
quem Ennius vocabat cere optimi saporis: ceteras cor-
brum Jovis. *Visceribus &c.* poris partes infullas.

LXXX.

Coracinus.

Princeps Niliaci raperis, coracine, macelli:
Pellæ prior est gloria nulla gulæ.

Corvus piscis, κοραίνος, Alexandria conditor, voca-
principatum obtinet inter tur Pellæus à patria Pella
piscis Ægyptios. *Raperis.* Ab urbe Macedonia. Nullus pi-
emptoribus. *Pellæ.* Alexan- scis est nobilior Coracino, &
drinæ: Alexander Magnus, mensis Alexandrinis gratior.

LXXXI.

Echinus.

Iste licet digitos testudine pungat acuta.
Cortice deposito mollis echinus erit.

Echinus. Piscis est, acutis, concha, testa. *Cortice &c.* Si
instar telorum, setis arma- detrahas ipsi squamas, erit
tus, *Testudine.* Putamine, mollis & innoxius.

LXXXII.

Murices.

Sanguine de nostro tinctas ingrate lacernas
Induis; & non est hoc satis, esca fumus.

Nostro. E sanie, sive cruore pura tingitur. De Lacernis
muricis piscis egregia pur- dictum p. 114. 179.

LXXXIII.

Gobius.

In Venetis sint lauta licet convivium terris,
Principium cœnæ gobius esse solet.

Venetis. Italiae populis, ad bii laus, quod in lautis etiã
oram intimi sinus Hadriati- conviviiis, primo loco ap-
ci. *Principium &c.* Inde Go- ponatur.

LXXXIV.

Lupus.

Laneus Euganei lupus excipit ora Timavi,
Æquo-

Æquoreo dulces cum sale pastus aquas.

Laneus. Cujus alba, & rant in pretio lupi qui ca-
mollis, instar lanæ, est ca- perentur in ostiis fluminum:
ro. illi enim marinis aquis pa-

Euganei p. 192. *Timavi* p. 192. *Æquoreo* &c. Præcipuo bluebantur.

L X X X V.

Aurata.

Non omnis laudem pretiūque aurata meretur,
Sed cui solus erit concha Lucrina cibus.

Ita vocatur hic piscis ab Lucrino lacu (pag. 66.) &
aureo colore capitis. Ait eū ibi minutis pisciculis con-
esse in pretio qui versetur in cha inclusis pascatur.

L X X X V I.

Acipensis.

Ad Pallatinas acipensem mittite menfas:
Ambrosias ornent munera rara dapes.

Pallatinas. Imperatorias. *Rara*. Lege Horat. Lib. 2
p. 232. *Ambrosias*. Divinas. Serm. Sat. 2. Dicitur etiam
Cæsareas. p. 183. lacipenser, acipenseris.

L X X X V I I.

Lepus.

Inter aves turdus, si quid me iudice certum est,
Inter quadrupedes gloria prima lepus.

Gloria prima. Suavissimus, genus delicatioris & dulcia.
cibus. Legitur in quibusdam rii ferculi. p. 513. Que vox nō
codd. *maſtea prima*, *lepus*. tantum femineo genere ef-
Est autē *maſtea*, seu *mattyā*, fertur, sed etiam neutro.

L X X X V I I I.

Aper.

Qui Diomedæis metuendus setiger agris
Ætolà cecidit cuspide, talis erat.

Ætola. Meleagri. Lege Ætolis. Diomedes enim fuit
p. 13. 90. *Diomedæis agris*. Ætoliæ rex, in Græcia.

L X X X I X.

Damæ.

Dente timentur apri, defendunt cornua tauros:
Imbelles damæ quid, nisi præda, fumus?
Oryx.

Matutinarum non ultima præda ferarum

Sævus oryx, constat quot mihi morte canum!

Matutinarum. Ante meridiem exhibebantur in amphitheatro venationes ferarum: post meridiem homines inter se digladiabantur. *Manè*, inquit Seneca Lib. i. epist. 7. *leonibus & ursis homines; meridie suis spectatoribus obiciuntur.*

Oryx. Capra quædam A-

fricana, immanis, acuto cornu, &c. Sententia est. Ille Oryx qui matutino in spectaculo, fuit objectus canibus venaticis, & aliis, quibuscum depugnaret, feris, in arena, quam multorum mihi canum morte constat! Quot canes, antequam caperetur, interfecit!

X C I.

Cervus.

Hic erat ille tuo domitus, Cyparisse, capistro:

An magis ille tuus, Silvia, cervus erat?

Cyparisse. Ovidius 10. Metamorph. narrat fuisse cui-dam puero, quem Cyparissum appellat, cervum cicurem in deliciis, cui fræna & capistrum, ut equis assolet, iniiciebat. Cum verò eum imprudens interemisset, ac sibi dolore victus, necem conscivisset, in cyparissum,

sive cupressum arborem, mutatum fuisse. *Capistro.* p. 91. *Silvia.* Soror Thyrridæ, de qua Virgil. 7. Æneid. vers. 483. Ea cervum quoque cicurem domi alebat. Cervum igitur, quem amico mittit; ab antiquitate commendat. Cervi sunt admodum vivaces.

X C I I.

Lalisio.

Cum tener est onager, solaque lalisio matre

Pascitur; hoc infans, sed breve nomen, habet.

Dum onager est tener, & recens natus; dum solo matris lacte pascitur, vocatur lalisio: hoc nomen habet, dum est pullus, sed non diu

habet, quia citò adolescit, ac insitam feritatem exercet. Est onager, silvestris asinus. Lalisio apud Afros gradum erat ferculum.

X C I I I.

Caprea.

Pendentem summâ capream de rupe videbis:

Casuram speres; decipit illa canes.

Decipit. Quia per Invias rupes evadit agilitate summa.

Don-

X C I V.

Dorcas .

Delicium parvo donabis dorcada nato;
Jactatis solet hanc mittere turba togis .

Dorcas, caprea silvestris dem in arenam, seu caveam est; facile cicuratur, ita ut mittebatur dato signo à popueris dari soleat, à quibus pulo, quod fiebat jactatis tanci se & tractari finit. Ea- togis, & excussis.

X C V.

Onager .

Pulcher adest onager: mitti venatio debet
Dentis Erythræi: jam removete sinus

Mitti. Omitti, relinqui. *Epigr. 92. De mari Erythreo,*
Dentis Erythræi Elephantorum Africanorum. Ad Ery- p. 257. *Sinus*. Retia, quibus
threum mare jacet Africae onagri, ut ad illam Ele-
pars, elephantorum nutrix. phantis. Jucundior erit
De onagro dictum est supra, nagri & mitior venatio.

X C V I.

Oleum Venafranum .

Hoc tibi Campani sudavit bacca Venafri:
Unguentum, quoties sumis, & istud oles .

Bacca. Oliva. *Venafri*. Est unguento, oleum oles. Un-
civitas Italiae. pag. 600. *Un-* guenta odorata oleo ad-
guentum &c. Quoties uteris mixto confici solent.

X C V I I.

Garum scombriorum .

Expirantis adhuc scombri de sanguine primo
Accipe faeculum, munera cara, garum.

Quid esset garum dixi, è sanguine thynnorum,
pag. 318. Olim ex garo pisce scombriorum, &c. *Faeculum*.
fiebat: postea confectum est *Faeculentum*.

X C V I I I.

Muria .

Antipolitani (fateor) sum filia thynni:
Essem si scombri, non tibi missa forem.

Con-

Confecta fui è sanguine thynnorum, qui capiuntur ad Antipolim, (*Antibes*, urbem Galliæ maritimam, in

Provincia.) Si essem è scorum nata sanguine, essem carior & nobilior, neque ad te missa forem.

X C I X.

Mel Atticum.

Hoc tibi Thesei populatrix misit Hymetti
Pallados à silvis nobile nectar, apis.

Thesei. Attici. Theseus rex fuit Atheniensium: Hymettus, mons Atticæ. pag. 426. *Pallados silvis.* Atticis. Pallas enim Atheniensium præses. *Nectar.* p. 394. Mel istud instar nectaris tibi erit.

C.

Favi Siculi.

Cum dederis Siculos mediis de collibus Hyblæ,
Cecropios dicas tu licet esse favos.

Favi sunt cellule in alvearibus, mellis receptacula. Cum mel Siculum dederis, poteris affirmare meritò, esse mel Atticum, nihilo enim deterius est Siculum Attico. *Hyblæ.* p. 124. 426. *Cecropios.* p. 47. 231.

C I.

Passum.

Gnossia Minoræ genuit vindemia Cretæ
Hoc tibi: quod mulsum pauperis esse solet.

Passum, est vini dulcis genus, quod fit ex uvis passis, sive ad solem expansis & adustis. Passum igitur istud factum fuit ex uvis Creticis: & eo utuntur pauperes pro mulso. Mulsu propriè fit ex melle & vino generoso: itaque carius & nobilius est passo, quod exprimitur ex uva qualibet, affusa etiam interdum aqua. *Gnossia.* Cretensis. Gnossus civitas Crete insulæ, (p. 101.) in qua regnavit Minos. De mulso consu- le epigramma 103. infra.

C I I.

Vinum picatum.

Hæc de vitiferà venisse picata Viennà
Ne dubites: misit Romulus ipse mihi.

Picatum. Pice admixtū medicatum: vel factum ex uvis picem redolentibus. Tales nascebantur in agro Viennensi in Gallia: (*Vienne en Dauphine.*) Postea in Romano solo sponte natus, affirmat Plinius. Romulus vel amicus vatis quispiam, & nobilis caupo: vel ipse Romæ conditor, hoc sensu quod vinum istud antea peritum è Gallis, jam Romanum in agro nascatur.

CIII.

Mulsum.

Attica nectareum turbatis mella Falernum:
Miseri decet hoc à Ganymede merum.

Mulsum est, potio confecta ex melle & vino, vulgò bibi, miscente Ganymede, Falerno, pag. 185. Ait vates turbari melle, corrumpi, & inquinari Falernum, quod instar nectaris à Jove bibi, miscente Ganymede, debeat purum & merum; non corruptum melle ac vi-
tium.

CIV.

Vinum Albanum.

Hoc de Cæsareis mitis vindemia cellis
Misit, Juleo quæ sibi monte placet.

Cæsareis. Albanis, pag. 177. est, in monte Albano, qui *Juleo* &c. Vindemia quæ sibi leus vocatur, quia Julius Æ-placet, se amat, uberrima neæ filius Albam condidit.

CV.

Surrentinum.

Surrentina bibis? nec murrhina picta, nec aurum
Sume: dabunt calices hæc tibi vina suos.

Si bibis vina ex agro Surrentino missa, noli sumere vasa aurea vel murrhina: (pag. 225.) Poteris ea bibere in vasis fictilibus, nec in-
elegantibus, factis itidem & natis, ut ipsa vina, Surrenti. Surrentum est urbs Italiae, in Piceno, maritima & am-
pla, *Sorrento*.

CVI.

Falernum.

De Sinuessanis venerunt Massica prælis:
Condita quo, quæris, consule? nullus erat.

Massica vina & Falerna, eadem hic sunt: quia Massicus mons est Falerno vicinus. Ab utroque propè abest Sinuessa urbs Latii, (Pag. 296.) ubi hæc vina premabantur. *Nullus erat*. condita 245. Adeo sunt vetusta vina, ut nondum essent creati consules, cum in amphoris condita sunt. Creati porro fuerunt consules ætis regibus, anno ab urbe condita 245.

CVII.

Setinum.

Pendula Pomptinos quæ spectat Setia campos,
Exiguâ vetulos misit ab urbe cados.

Setia. Pag. 216. 316. *Pomptinos*. 524.

Fun-

Fundanum.

Hæc Fundana tulit felix autumnus Opimî:
Expressit mustum consul, & ipse bibit.

Fundana. Fundi, urbs Italiae (Fondi,) Opimî. De Opimio consule facta mentio P. 43. *Expressit.* Tanta erat illorum temporum frugalitas, ut ipsi consules non dubitarent agros colere, ac vinum ipsi suum premere.

C I X.

Trifolinum.

Non sum de primo (fateor) trifolina Lyæo,
Inter vina tamen septima vitis ero.

Mons Trifolinus, hujus vini patria, est in Campania propè Neapolim, hodie *Monte di S. Martino*. Dictum volunt à copia trifolii, cujus herbæ ferax esset. Non sum (inquit vitis Trifolina) parës vini quod primum ac principem habere locum debeat: habeo tamen facile septimum. Sex enumeravit haëtenus vini genera Martialis, quibus hoc Trifolinum subiicit. *Lyæus. pag. 72.*

C X.

Cæcubum.

Cæcuba Fundanis generosa coquuntur Amyclis:
Vitis & in mediâ nata palude viret.

Cæcubi agri sunt in Campania, propè Fundos (suprà Ep. 108.) & Amyclas, quod oppidum erat Italiae, inter Cajetam & Terracinam, à Laconibus excitatum. *Coquuntur.* Aëstivis solibus.

C X I.

Signinum.

Potabis liquidum Signina morantia ventrem:
Ne nimium sistant, sit tibi parca sitis.

Signina. Nata in agris tificia, Segni, propè Signiam urbem olim Latii; nunc Campaniae Rom. in ditione Pontificia, *Segni.* Ne &c. Parcè tamen illa bibe, ne nimium ventrem astringant ac sistant.

C X I I.

Mamertinum.

Amphora Nestorèa tibi Mamertina fenestà
Si detur, quod vis nomen habere potest.

Mamertini, sunt incolæ Siciliæ, qui olim, ejecti Samo, Messanam urbem (Messina) occuparunt: quam obrem pro

to Messanenſibus inter- aliis quibuslibet etiam lau-
um accipiuntur. Sensus datiffimis, eorumque nomen
ſt: ſi detur tibi vinum Si- cum dignitate feret. Neſto-
ulum vetus, certabit cum rea. pag. 266.

CXIII.

Tarraconenſe.

Tarraco Campano tantum ceſſura Lyæo,
Hæc genuit Tuſcis æmula vina cadis.

Tarraco. 55. Cāpano. Italo, Falerno. Lyæo. 71. Tuſcis. pag. 332.

CXIV.

Nomentanum.

Nomentana meum tibi dat vindemia Bacchum:
Si te Quinctus amat, commodiora bibes.

Meum. Quia in agro No- ad quem multa extant E-
mentano (pag. 90.) villam pigrammata? an alius
habebat. Quinctus. An Q. quiſpiam dives, ac bea-
Ovidius, amicus Martialis, tus?

CXV.

Spoletinum.

De Spoletinis quæ ſunt cariola lagenis
Malueris, quàm ſi muſta Falerna bibas.

Vetuſta vina Spoletina præ- nex & lāguidū, muſto Faler-
feres Falernis recentibus. no. Spoletum, hodie. Spoletum,
Præſtat vinū Spoletinū ſe- eſt civitas Umbrię, in Italia.

CXVI.

Pelignum.

Marſica Peligni mittunt turbata coloni:
Non tu, libertus ſed bibat illa tuus.

Marſica. Marſi populi ſunt tenuia: ſervis aptiora quàm
Italię, propè Pelignos (pag. dominis. Libertus, eſt ſervus
43. 66.) ubi vina ſæcata, & donatus libertate.

CXVII.

Acetum.

Amphora Niliaci non ſit tibi vilis aceti:
Eſſet cū vinum, vilior illa fuit.

Niliaci. Fiebat optimum Quia ex vino nō optimo cō-
acetum in Ægypto. Vilior. ficitur acetum præſtans.

CXVIII.

Maſſilitanum.

Cū tua centenſos expugnet ſportula cives,
Fumea Maſſiliæ ponere vina poteſ.

Cum sportulam des cen. apponere, præbere, vinum
 tenis clientibus, quos hoc Massiliense, insuave, ac fu-
 levi munere expugnas, co- mosum. Ita sumptui parces,
 gisque ad obsequia omnia & parum ex eo bibetur.
 tibi præstanda; potes illis *Massiliæ*. Pag. 503.

C X I X.

Cæretanum.

Cæretana Nepos ponat, Setina putabis.

Non ponit turbæ, cum tribus illa bibit.

Cære, five Cærete, oppi- amicus Martialis. *Setina*.
 dum olim Tusciæ, nunc Cer- Pag. 316. *Tribus*. Cum pau-
vetere. *Nepos*. Homo dives cis convivis.

C X X.

Tarentinum.

Nobilis & lanis, & felix vitibus Aulon,

Det pretiosa tibi vellera, vina mihi.

Aulon. Convallis propè vitibus, abundans. Est
 Tarentum, velleribus, pro- etiam urbs Albanæ, olim
 pter oves & pascua; necnon Macedoniæ, nunc *Valona*.

C X X I.

Unguentum.

Unguentum heredi nunquam, nec vina relinquo:

Ille habeat nummos, hæc tibi tota dato.

Hæc. Unguenta & vina, nummis omnibus potiora.

C X X I I.

Rosæ hibernæ.

Dat festinatas, Cæsar, tibi bruma coronas:

Quondam veris erat, nunc tua facta rosa est.

Festinatas. Studio & arte nascitur & floret etiã in ipsa
 ortas ante tempus. *Nunc tua* bruma, medio Decembri.
Ecce. In tuum honorem, ut Eo celebrabatur Saturnalia
 ea coroneris in convivio, & ista xenia mittebantur.

I. VAL. MARTIALIS

EPIGRAMMATUM.

LIBER XIV.

Cui nomen est APOPHORETA.

EPIGRAMMA I.

De isto suo libello.

- S**YNTHESIBUS dum gaudet eques, domi-
 nusque senatus;
 2. Dùmque decent nostrum pilea sumpta Jovem:
 Nec timet ædilem moto spectare fritillo,
 4. Cùm videat gelidos tam propè verna lacus:
 Divitis alternas & pauperis accipe fortes,
 6. Præmia convivæ det sua quisque suo.
 7. Sunt apinæ, triceque, & si quid vilius istis:
 8. Quis nescit? vel quis tam manifesta negat?
 9. Sed quid agam potius madidis, Saturne, diebus
 10. Quos tibi pro cœlo filius ipse dedit?
 11. Vis scribam Thebas, Trojâmve, malâsve
 Mycenæ?
 12. Lude, inquis, nucibus: perdere nolo nuces.
 13. Quoviscunque loco potes hunc finire libellum:
 14. Versibus explicitum est omne duobus opus.

APOPHORETA. In Sa- ipse Martialis indicat in
 turnalibus duo munerum hoc primo Epigrammate,
 genera mittebantur, Xenia versu 6. & D. Ambrosius in
 primùm: deinde ii quibus exhortatione ad virgines:
 data erant, mittebant Apo- *Qui ad convivium magnum*
 phoreta, quæ inde nomen *invitantur, Apophoreta se-*
 invenerunt, à verbo Græco *cum reportare consueverunt.*
ἀποφέρειν, refero, reporto, **VERS. I. Synthesibus.** Syn-
 rependo. Quidam volunt thesis erat genus quoddam
 fuisse munera quæ suis quis- vestis, quo utebantur domi,
 que tunc dabat convivis, ad cenam, toga posita, idque
 domum asportanda, idque vesperi. Saturnalibus autē,
 illam

illam gestabant tota die, ac foris etiam, non domitantum, quia per eos dies continua inter sese agitabant convivium. Erant quoque tunc omnes Pileati. Vide lib. xi. Ep. 7.

2. *Jovem*. Domitianum.

3. *Nec &c.* Nec verna, id est, servus, habens fritillum præ manibus quem movet, timet spectare Ædilem, tutus Ædilem cernit. Ædiles animadvertiebant in aleatores aliis quàm Saturnaliorum diebus. pag. 380. *Fritillo*. p. 187.

4. *Cum &c.* Cum videat instare brumam, seu extremum Decembrem, quo tempore lacus, id est, fontes gelidi sunt, gelu astringuntur; hoc est, cum sentiat Saturnalibus aleam esse permissam. Hæc celebrabantur mense Decembri.

5. *Alternas*. Accipe munera mutua, dari fortitò solita per eos dies, à divitibus & pauperibus, alternis distichis hic descripta. Nèpe pugillares citrei, de quibus

est epigramma tertium, à divitibus dabantur; quincuplices, de quibus est epigramma quartum, à pauperibus, &c. idque, ut fors tulerat.

7. *Sunt apine &c.* Sunt ista quidem carmina levia & exigua. De apinis & tricis dictum lib. i. Ep. 94.

9. *Madidis*. Quibus diebus vino & epulis indulgetur.

10. *Quos*. Quos Jupiter in tuum honorem celebrari voluit, ut solaretur te cælo ejectum & regno spoliatum.

11. *Thebas*. Bellum Thebanum, quod Argivi ad Thebas gesserunt, in quo Eteocles & Polynices fratres mutuis vulneribus periere. Illud Statius egregio carmine descripsit, quod Thebaida nuncupavit. *Mycenas*. Ubi Thyestes, Atreus, Agamemnon, regnarunt.

Malas. Ob scelera Pelopis, Atrei, Orestis, &c. p. 161. 204. 265.

14. *Explicitum*. Finitum, pag. 567.

I I.

De lemmatis.

Lemmata si quæris cur sint adscripta; docebo:
Ut, si malueris, lemmata sola legas.

Lemmata. Vim hujus vocis pete ex p. 516.

I I I.

Pugillares citrei.

Secta nisi in tenues essemus ligna tabellas,
Essemus Libyci nobile dentis onus.

Pugillares. Tabellæ sunt plures, compactæ, in quibus scribere licet: ita dictæ quòd pugno & manu comprehendantur. *Onus*. Essemus mensa aliqua citrea, sustinenda pede eburneo: dente elegantino.

Quincuplices.

Cæde juvencorum domini calet area felix,
Quincuplici cerà cùm datur auctus honor.

Pugillares nomen sortiebantur à numero foliorum, seu laminarum eboris, citri, buxi, &c. è quibus constabant. Viliores erant quinque foliorum, utpote ponderosiores, ac idcirco pauperum erant: ea tamen docte præstabant, quòd in illis scriberetur, ac denunciaretur Imperatori triumphus decretus à senatu, vel civi consulatus. Sententia est: Immolantur boves, aut ad sacrificium, aut ad epulum populo præbendum, ab eo cui honor summus, id est, vel consulatus, vel triumphus, datus denunciatur cera quincuplici. *Cera.* Vide sequens Epig. *Area.* Domus Imperatoris, vel civis, cui honor iste obtigit. *Auctus.* Legit Raderus, *altus.*

V.

Pugillares eburnei.

Languida ne tristes obscurent lumina ceræ,
Nigra tibi niveum litera pingat ebur.

Quibus oculorum acies erat obtrusior, ut lippis & senibus illi utebantur ferè pugillaris eburneis, & in iis atramento vel rubrica scribebant: lignæ verò tabellæ, in aliis pugillaribus, tegebantur levi cera, in qua graphio, sive acu ferrea & stilo, inarabantur literæ. Porro cera ista inducta ligno, erat ferè nigri coloris, qui oculos obscuritate sua facilè confundebat: in ebo- re autem, nigror literarum, ob subjecti eboris candorem, oculos facilius ferebat, juvabatque.

V I.

Pugillares gypsati.

Esse putes ceras, licet hæc membrana vocetur:
Delebis, quoties scripta novare voles.

Pugillares fiebant aliquando è membrana, quæ induci consueverat gypso vel creta, ut hodieque fit. Delebantur verò quæ scriptæ erant, madefacto & de- terso gypso vel creta. Ejus- modi pugillares, inquit poeta, locum obtinent, eorum, in quibus pagina lignea obducitur cera: ut enim complanatur & æquatur cera, sic deletur gypsum. Confule superius Epigramma.

Charta vacua.

Non est munera quòd putes pusilla,
Cum donat vacuas poeta chartas.

Non est &c. Non debes estimare leve esse munus, si poeta puras & vacuas ad te chartas mittat: beneficium ingens & munus dat, cum chartas nullis oneratas nugis donat. Lege Epig. 98. Libri I.

VIII.

Charta epistolares.

Seu leviter noto, seu caro missa sodali;
Omnes ista solet charta vocare suos.

Vocare suos. Hanc vocem Romani præscribebant in fronte epistolæ. Plancus v.g. Ciceroni suo salutem dat.

IX.

Loculi eburnei.

Hos nisi de flavà loculos implere monetà
Non decet: argentum vilia ligna ferant.

Loculi. Capsulæ quædam sunt obferatæ; in iis maxime servabantur nummi. *Eburnei.* Eburnæ magnæ erant pretii. *Ligna.* Lignei loculi: scrip-
nia ex acere, buxo, &c.

X.

Loculi lignei.

Si quid adhuc superest in nostri fæce locelli,
Munus erit: nihil est? ipse locellus erit.

Si quid. Si quid pecuniolæ in imo isto loculo restat, dabo illud pro munere: nihil certe pecuniæ est: locus ipse dabitur, licet vilis & ligneus; munus non magnum, at mihi non magni sumptus. *In fæce.* In intimo fundo.

XI.

Tali eborei.

Cum steterit nullus vultu tibi talus eodem,
Munera medices magna dedisse tibi.

Eodem. Tali tum felicissime jacti censebantur, (sive potius tesseræ. Supra, lib. 13. Ep. 1.) cum omnes diversam haberent faciem, sive diversis punctis notatam, isque jactus dicebatur Venus. Quatuor tali vulgò jaciebantur; interdum plures. Senarius punctorum numerus, qui dicebatur etiam Senio, & Cous; felix erat: punctum

tum verò unicum, infelix; & Aus, quem diximus appellari Canem & Chium, interdum Vulturium. Cur autem iactus felix Cous dicebatur; cur infelix, Chius? Quia Cos, insula maris Ægei abundabat viris probis & gnaris, Chios contra perditis & nebulonibus. Vox Basilicus regium sonat, ac fortunatum, vulturius, seu vultur, avis damnosa est, & carnivora. Venus matutinum & faustum sidus: Canicula, perniciosum & infustum. Quod si in talis usurpatur nomen Unionis ac Senionis, id translatum est à tessera, ad significandum felicem iactum, Consule Delrium in Hercule Furiente. Pagin. 233. & seqq. Adi etiam Epigram. 54. Lib. IV.

XII.

Tessera.

Non sim talorum numero par tessera, dum sit
Major, quàm talis, alea sæpe mihi.

Tesserae duæ vulgò adhibebantur ad ludendum; taliverò tres, aut quatuor. Hinc tessera dicit se esse talisimparem & inferiorem, numero: sed maiorem alea, five damno: quia major pecunia deponi solebat in tesserarum ludo, quàm in talorum.

XIII.

Turricula.

Quæ scit cōpositos manus improba mittere talos,
Si per me misit, nil nisi vota facit.

Compositos. Ita dispositos, vide pag. 187.) per me, five fraude ludentis & industria, ex me, mittantur, lusor improbus nihil facit nisi vota, ut certo modo & situ eoque eaque inania: fraudem facere non potest, tantum vota fidem est ac fritillus, de quo fraudandi facit.

Hic mihi bis feno numeratur tessera puncto:
Calculus hic gemino discolor hoste perit.

Hec tabula dicebatur etiã alveolus, & abacus: in eaq; ludebatur tesseris & calculis. Sententia est. Hic, in hac tabula, interdũ luditur tessera duabus, in quibus singulis summus punctorũ numerus est senarius, & in duabus duodenarius. In eadem tabula interdum luditur calculis seu latrunculis, & tunc unus calculus à duobus aliis diversi coloris calculis, tanquam hostibus, circumventus perit, tollitur è medio: si v.g. unus albus inter duos nigros deprehendatur. Plura de illis dixi pag. 354.

XV.

Nuces.

Alea parva nuces, & non damnosa, videntur:
Sæpe tamen pueris abstulit illa nates.

Sæpe &c. In causa fuit, ultra præscriptum tempus eor caderentur pueri, si lussissent.

XVI.

Theca calamaria.

Sortitus thecam, calamis armare memento.
Cetera nos dedimus, tu leviora para.

Sortitus. Cùm forte tibi theca inter apophoreta mittetur, tu illam calamis instrue. *Leviora.* Calamos; pretii minoris videlicet, quàm thecam.

XVII.

Calculi.

Insidioforum si ludis bella latronum,
Gemmeus iste tibi miles & hostis erit.

Calculi, seu scrupi, sunt proprie lapilli triti & politissimi, quales vulgò in fluminum ripis visuntur. Illi autem ad ludum latrunculorum olim adhibebantur. *Latronum.* p. 354. *Gemmeus.* Vitreus, crystallinus. *Miles erit.* Si opponas eum alteri calculo diversi coloris, quem tu oppugnes. *Hostis.* Si eo utatur collusor tuus, & adversarius, ut calculos tuos capiat. Calculi ejusdem coloris, sunt quasi commilitones, ac sese invicem tuentur: diversi coloris, sunt hostes.

XVIII.

Graphiarium.

*Hæc tibi erunt armata suo graphiaria ferro :
Si puero dones , non leve munus erit.*

Graphiarium est theca graphiorum : graphium vel *stilus* ferreus ima parte *acutus*, summa capitatus & *planus*. Ima exarabant literas in cera, seu ligneis tabulis *cera* tectis; summa, commoventur graphiis.

XIX.

Dentiscalpium.

*Lentiscum melius; sed si tibi frondea cuspis
Defuerit, dentes penna levare potest.*

Melius. Subaudi, dentes levare seu purgare poterit. *Lentiscus* sive *lentiscum*, est arbor, cujus lignum, in minima frustra sectum, utile est purgandis & fodicandis dentibus. *Frondea cuspis*. *Lentisci* ramulus præacutus. *Penna*. Calamus. Vel, ut alii legunt, *pinna*, quæ vox pennam duriores significat, vel etiam quidlibet acutum. *Levare*. Reliquiis ciborum, & sordibus quæ dentibus innascuntur.

XX.

Auriscalpium.

*Si tibi morosa prurigne verminat auris,
Arma damus tantis apta libidinibus.*

Morosa prurigne. Molesto pruritu. *Verminat*. Pungitur & vellicatur interdum auris, quasi verme admodum te. *Libidinibus*. Pellendo pruritui, & titillationi.

XXI.

Acus crinalis.

*Tenuja ne madidi violent bombycina crines,
Figat acus sparsas sustineatque comas.*

Ne crines unguento odorato madidi inquinent bombycina reticula, & vela fronti capitique obducta; do tibi acum quæ comas figat & sustineat. Crines in quosdam gradus, ac varias quasi compages erigebant fœminæ: imponebant etiam capiti ferica quædam vela, quæ à comis madentibus fœdari potuissent, nisi fuissent acule fixæ comæ, atque à reticulo & velo separatæ.

XXII.

Pecten ad calvum.

Quid faciet nullos hinc inventura capillos,
Multifido buxus quæ tibi dente datur?

XXIII.

Sapo.

Caustica Teutonicos accendit spuma capillos:
Captivis poteris cultior esse comis.

Caustica spuma. Καυστική, urendi vim habens. Ita saponem describit: cum enim è cinere, sevo, &c. fiat, urendo labes abstergit. Spumam autem, aqua maceratus, emittit. Sensus est: sapo accendit, hoc est, rufos & igneos capillos reddit, qui color maximè placet Teutonibus, id est, Germanis *Captivis* &c. Sapone si utaris, eris cultior & ornatio-
tior, cum comis rufis, quales habent Germani & Teutones jam captivi, & ab Imperatore domiti, quam cum iis comis quas gerunt Romani rerum domini. Teutones, inter Cermanos, ii proprie vocabantur, qui attingebant Cimbro, incolebantque insulas, Fioniam, Selandiam, &c.

XXIV.

Mattiaca pila.

Si mutare paras longævos cana capillos,
Accipe Mattiacas (quo tibi, calva?) pilas.

Mutare. E canis facere nigros, vel rutilos. *Mattiacas.* Mattiacum, seu Mattium (*Marpurg*) etiam nunc oppidum est nobile in Germania; Hassiæ primarium, & olim Catorum caput. Ibi fie-
bant istæ pilæ, sive trochisci & orbiculi è sapone. *Quo tibi, calva?* Modo tamen cana sis, anusque tantum: nam si esses calva, quo tibi consilio, quorsum pilæ istæ mitterentur, cuinam usui?

XXV.

Umbella.

Accipe quæ nimios vincant umbracula soles:
Sit licet & ventus, te tua vela tegent.

Tua vela. Non aliena, non publica, qualia in theatro panduntur: quæ ventos
vehementiores, solemque non vincunt: & quibus uti pro arbitrio non potes.

Cau-

X X V I.

Causia.

In Pompejano tecum spectabo theatro:
Nam ventus populo vela negare solet.

Causia, est pilei genus usi- belle. *Solet negare.* Quia vela
tatum Macedonibus, oras la- spectatoribus supernè impo-
tiores habens, instar um- sita, disiciit, aufert, revolvit.

X X V I I.

Venabula.

Excipient apros, expectabuntque leones,
Intrabunt urfos, sit modò firma manus.

Venabulum est telum ve- ac venatorē, disiecto vena-
natorum, ferro lōgo & lato. bulo, adoriuntur. *Expecta-*
Excipient. Est verbum insi- bunt. Leo cominus & ab
diis aptum. Docet apros qua expectante venatore ferien-
si altu, & ex insidiis vena- dus. *Firma.* Quia feræ de-
bulo petendos esse, solent, e- clinant tela, nisi valido &
nim illud excutere, si videāt, certo ictu feriantur.

X X V I I I.

Culter venatorius.

Si dejecta geres longo venabula rostro,
Hic brevis in grandem cominus ibit aprum,

Si excussum tibi sit ab a- rostrum est prolixum: hic
pro & dejectum venabu- brevis culter aprum tibi
lum, cujus ferrum & quasi certo ictu perimet.

X X I X.

Parazonium.

Militiæ decus hoc, & grati nomen honoris,
Arma tribunitium cingere digna latus.

Parazonium, telum est à buni militares ab Imperato-
zona pendens, aut cingu- ribus. Lege Turnebum lib.
lum cum ense breviori. Do- 12. cap. 6. *Tribunitium.* pag.
nabantur hoc munere Tri- 175.

X X X.

Pugio.

Pugio, quem curvâ signat brevis orbita venâ,
Stridentem gelidis hunc Salo tinxit aquis.

Pugio. Sic dictus est quòd punctim feriat. *Venis*. Pugionis lamine lineis quibusdam, ferro impressis, erant ornatae. *Orbita*. Ductus, sulcus, *Salo*. Fluvius Hispaniz, cujus aqua vim præcipuam habet ad arma tingenda.

X X X I.

Falx.

Pax me certa ducis placidos curvavit in usus :
Agricolæ nunc sum, militis ante fui.

Me. Quæ olim enfis eram. *in usus*. Ad segetem v.g. deducis. *Imperatoris*. *Placidos* metendam.

X X X I I.

Securicula.

Cùm fieret tristis solvendis auctio nummis,
Hæc quadringentis millibus emptæ fuit.

Auctio. pag. 80. 423. *Solvendis nummis*. Ut è venditis bonis alicujus debitoris, æ ejus alienum dissolveretur. *Quadringentis millibus*. Libris Turon. 40000. Mirum securis exiguæ pretium : utrum propter operis artificium? an artificis nobilitatem?

X X X I I I.

Ferramenta tonsoria.

Tondendis hæc arma tibi sunt apta capillis;
Unguibus hæc longis; utilis illa genis.

Hæc arma. Nimirum forfices longiores, ad tondendas ungues refecandos. *Illæ*. *Notomas*. *Unguibus &c*. Brevior vacula, quæ raduntur genæ.

X X X I V.

Scrinium.

Constrictos nisi das mihi libellos,
Admittent tineas trucēsque blattas.

Constrictos. In me inclusos. *incorruptum* : aut oleo cedro in fasciculum collectos. *drino* illinebantur, quo arcebantur tineæ ac blattæ, è cedro, quod ligni genus chartarum pestes.

X X X V.

Calami.

Dat chartis habiles calamos Memphitica tellus:
Texantur reliquæ tecta palude tibi.

Ha-

Habiles. Idoneos, utiles. *Calamos.* Arundines. *Memphitica.* Ægyptia. pag. 2. *Texantur &c.* Tecta, fastigia domorum, texatur à te reliqua palude; id est, ex aliis arundinibus ad scribendum non ita commodis, quæ in Ægypti paludibus crescunt; illis poteris operire domos, & contexere: istis verò uteris ad scribendum.

X X X V I.

Candela.

Ancillam tibi fors dedit lucernæ,
Tutas quæ vigil exigit tenebras.

Sors tibi, ò pauper, dedit candelam, quæ lucerna multò vilior est, ejusque dici ancilla potest: ut pauper femina divitis ancilla est. *Tutas.* Candela tutum te noctu præstat, à latronibus, ab hostibus; ne offendas, ne corruas. *Sors.* Munera, quæ mitterent, legebant forte.

X X X V I I.

Lucerna polymyxos.

Illustrem cum tota meis convivia flammis,
Tòtque geram myxas, una lucerna vocor.

Myxas. *μύξα* ellychnium est, sive canaliculus, in quo est filum, quod lucernæ inferitur, & ignem concipit, quia è lucerna prominet in- *star* naris. Vox enim *μύξα* significat nares: lucerna *πολυμύξος*, quæ habet plura ellychnia, & plures quafi nasos.

X X X V I I I.

Cereus.

Hic tibi nocturnos præstabit cereus ignes.
Subducta est puero namque lucerna tuo.

Subducta. Furto rapta. *Puero.* Servo.

X X X I X.

Candelabrum Corinthium.

Nomina candelæ nobis antiqua dederunt:
Non norat parcos uncta lucerna patres.

Nomina &c. Candelæ dederunt nobis nomen vetus, ut à candelis candelabra diceremur, quia candelas gerabamus. *Uncta.* Quia oleo vivit: atq; adeo majoris impendii, quàm candela, est. *Patres.* Majores nostros. De ære Corinthio, ex quo fiebant candelabra, dixi p. 451.

X L.

Candelabrum ligneum.

Esse vides lignum; serves nisi lumina, fiet
De candelabro magna lucerna tibi.

Lignum. Hoc è ligno con- | urant ipsum candelabrum.
stare candelabrum vides. *Ser-* | *Magna.* Nempe ardebit ipsū
ves &c. ni caveas ne candelæ | candelabrum, & tæda fiet.

X L I.

Pila paganica.

Hæc quæ difficili turget paganica plumà,
Folle minùs laxa est, & minùs arcta pilà.

Paganica. pag. 190. 335. | panniculis compactis &
Difficili. Stipata & densa. | confertis facta est, atque a-
Minus arcta pila. Laxior pi- | deo arctior & durior. *Folle.*
la communi, quæ vilibus | pag. 190.

X L I I.

Pila trigonalis.

Si me mobilibus scis expulfare sinistris,
Sum tua: si nescis, rustice, redde pilam.

De hac pila fusè dixi pag. | pellebatur, immò sæpius
190. & 335. | sinistra. *Redde pilam.* Ab-
Sinistris. Dextra & sinistra | stine à ludo.

X L I I I.

Follis.

Ite procul juvenes, mitis mihi convenit ætas:
Folle decet pueros ludere, folle senes.

Folle. p. 190. Cur pueris & senibus cōveniat, dixi eodē loco.

X L I V.

Harpasta.

Hæc rapit Antæi velox in pulvere draucus
Grandia qui vano colla labore facit.

Harpasta (p. 190.) facile | gladiatoria, in qua excelle-
rapiuntur à drauco, id est, | bat Antæus. p. 270. 473. Opus
forti & valido viro, qui sit | erat viribus & magna con-
velox, & exercitatus in pul- | tentione ut harpastum eri-
vere Antæi, hoc est, in arte | pereretur. *Pulvere.* Arena. p. 10.

vel

vel paleſtra p. 168. *Grandia* exponi, labore inutili & exercitatione otioſorum propria, qualis erat iſtorum luſorum & palæſtritarum. *Vano labore*. Potest etiam

X L V.

Halteres.

Quid pereunt ſulto fortes haltere lacerti?
Exercet melius vinea foſſa viros.

Halteres. Maſſæ quædam erant plumbeæ aut lapideæ, quæ ab athletis attollebantur, exercitationis cauſa, & ex uno loco in alium tranſferebantur. Vel levia quædam pondera, quæ manu cõtinebant, ut facilius ſaltarent, ab ἀλλομαι, ſalio. De priori halterũ genere videtur hîc loqui Martialis. Cur, inquit, tot valentes viri hoc inani ludo tempus terunt, ac vires & lacertos malè perdunt, quos in excolendis vitibus melius collocarent?

X L V I.

Galericulum.

Ne lutet immundum nitidos ceroma capillos,
Hæc poteris madidas condere pelle comas.

Ceroma. Unguentum è Ex qua confectum galericera & pulvere confectum. culum, & cui aſſuta epag. 181. *Lutet*. Lutoſum rat coma adſcititia. Lib. ac pingue reddat. *Pelle*. 12. 37.

X L V I I.

Strigiles.

Pergamus has miſit, curvo deſtringere ferro.
Non tam ſæpe teret lintea fullo tibi.

Strigilis, à ſtringendo, tergendove corpore dicta. *Pergamus* (*Pergamo*) Aſiæ urbs duplex ejuſdẽ nominis fuit. p. 429. *Curvo*. Strigiles in modum falcis erant factæ: longæ duos circiter pedes: latitudine pollicis: rotundo manubrio ſex pollices longo: reliqua parte cavâ & incurva, interdũ ornata ebore ſtrito & fulcato, ut commodius deraderetur ſudor. *Deſtringere*. Imperativus eſt paſſive vocis: cura ut deſtringaris, radaris ſæpius: minus fullo ne indigebis, quia ſudor tuas veſtes non inquinabit.

X L V I I I.

Guttus corneus.

Gestavit modò fronte me juvencus.
Verum rhinocerotam me putabis.

Guttus, vasculum est, ex quo oleum funditur: fiebat vulgò & adhibebatur à pauperibus factus è cornu taurino: talis sum, inquit iste guttus, attamen adeo elegantè & affabrè sum factus, tantæ molis, ut putes me factum esse ex cornu rhinocerotis, quali divites utuntur. Rhinoceros quæ bellua sit dilces p. 10. 12.

X L I X.

Rhinoceros.

Nuper in Aufonia Domini spectatus arenà
Hic erit ille tibi, cui pila taurus erat.

Domini. Domitiani Imperatoris. *Arena.* Pag. 10. *Aufonia* 8. *Hic &c.* Idem ille Rhinoceros (sive illius cornu) erit tibi vasculum olearii, qui cum tauro pugnans, eum ut pilam jactabat. pag. 10. 18. Rhinoceros hoc in loco sumitur pro gutto facto è cornu Rhinocerotis. Juvenal. Sat. 7. *magno cum Rhinocerate lavari qui solet.* Vide superius. Ep. Legunt quidam, *Hic erat ille.*

L.

Crepitaculum.

Si quis plorator collo tibi vernula pendet,
Hæc quatiat tenerà garrula sistra manu.

Vernula. Infans natus domi tuæ, ex ancilla. *Sistra.* Erant propriè tinnula quædam crepitacula, quæ agitatione crebra sonitum edebant, à *σεισά*, quatio: ab Ægyptiis usurpata, maxime in sacris Isidis.

L I.

Flagellum.

Proficies nihil, hoc cædas licèt usque flagello,
Si tibi purpureo de grege currit equus.

Si agitas equos, & unuses verberes hoc flagello tuos de factione Russata, seu purpurea, nihil proficies, nunquam vinces Prasinos agitadores, licèt usque & usque equos. Factiones illæ à nobis explicatæ sunt Lib. 7. Ep. 31. & Lib. 11. 19. Prasinis factatoribus Martialis.

L I I.

Dentifricium.

Quid mecum est tibi? me puella sumat:
Emptos non soleo polire dentes.

Loquitur dentifricium ipsi dentibus gaudeat, arsum, & vetulam quæ emguit, seque alteri femine bene

ne dentatæ dari rogat. Est la, scalpellumve, frican-
autem dentifricium, instru- dis ac purgandis dentibus
mentum quoddam, vossel- inventum.

LIII.

Myrobalanum.

Quod nec Virgilius, nec carmine dixit Homerus,
Hoc ex unguento constat & ex balano.

Myrobalanum est nux o- (ea porrò vox non reperitur
dorata quædam, unde un- apud Homerum, nec Virgi-
guentum exprimitur. *μύρον*, lium, quia tres medias syl-
unguentum, *βάλανος*, glans: labas breves habet.

LIV.

Aphronitrum.

Rusticus es? nescis quid Græco nomine dicar?
Spuma vocor nitri. Græcus es? *Ἀφρόνιτρον*.

Rusticus es &c. Si ignoras nus quoddam salis, quod ad
quid nomen meum præfi- hærescit parietibus humi-
xum in titulo, nempe *A* dis, locis subterraneis, &c.
phronitrum, significet; si aliud fossile, aliud artefa-
græcè nescis, explicabo: ctum, &c. Ejus partes sub-
spumâ nitri significat. Quod tiliores, flos nitri, seu spu-
si græce scias, sufficit tibi ti- ma nitri, dicuntur, Aphro-
tulus ad epigrammatis in- nitrum, ab *ἀφρός*, spuma,
telligentiam. Nitrum est ge- & *νίτρον*, nitrum.

LV.

Opobalsamum.

Balsama me capiunt, hæc sunt unguenta viro-
rum:
Delicias Cosmi vos redolet nurus.

Sum succus ex arbore bal- niunt. Colmus erat insignis
samo expressus: quem arbor unguentarius. pag. 434. Ha-
ista continet. *ὀπός*, succus; bent quædam exemplaria,
βάλσαμον, balsamum. *Delicias Nini*. Ninus Assy-

Delicias Cosmi &c. Alia riorum rex, ob luxum & de-
unguenta, veluti ex nardo, licias malè in historiis au-
amomo, &c. feminis conve- dit. *Nurus*. p. 221.

LVI.

Lomentum.

Gratum munus erit, scisso nec inutile ventri,
Si clarâ Stephani balnea luce petes.

Est lomentum, farina è nea de die, & operam date fabis, quæ rugas obducit, velis ne scissa, id est, rugosa, expletque. Si petas Stephani tua cutis appareat, ac risum (erat balneator notus) bal- moveat, utere lomento.

LVII.

Laterna cornea.

Dux laterna viæ clausis feror aurea flammis,
Et tuta est gremio parva lucerna meo.

Clausis flammis. Lucernam ardentem clausam continens. *Aurea.* Auro ornata: vel, splendida & aurea luce fulgens.

LVIII.

Laterna è vesica.

Cornea si non sum, numquid sum fuscior? aut me Vesicam, contra qui venit, esse putat?

Fuscior. Oblucior. *Contra* tor. Nemo me factam è vili qui venit. Qui occurrit, via-vesica putet.

LIX.

Fistula.

Quid me compactam ceris & arundine rides?
Quæ primum structa est fistula, talis erat.

Quæ primum &c. Reperta arundinibus imparibus, cefistula dicitur à Pane Deo ra conjunctis. Virg. eclog. pastorum, & compacta ex 2. versu 32.

LX.

Tibia.

Ebria nos madidis rumpit tibicina buccis:
Sæpe duas patitur, sæpe monaulon habet.

Tibicina. Mulier tibiam cines multo utuntur vino. inflans. *Rumpit.* Magna voce implet. Hæc tibicina tibiam aliquando geminam habet, inflatque; aliquando simplicem; *μόνος*, solus; *αὐλός*, tibia. Ebria porrò dicitur, quia cantores & tibi-

cinæ multo utuntur vino. Duæ tibiæ conjunctim sæpe inflabantur apud Romanos. Vide annotationes nostras in Terentium expurgatum, in ipso Andriæ & Hecyre limine.

LXI.

Soleæ lanatæ.

Defuerit si fortè puer, soleasque libebit
Sumere: pro puero proderis ipse tibi.

Soleæ vulgò fiebant è co- in pera, & , cùm ad mensam
rio : illas antequam lava- accumbes, retinere possis .
rent, aut mensæ accumbe- Non indigebis servo; ipse ti-
rent, exuebant, pueroque bi servuseris . Ejusmodi so-
servanda tradebant. Si ca- leæ, cùm essent puræ, nec
reas, inquit, servo ad soleas lectos inquinarent, pote-
tuas & crepidas gestandas ; rant gestari in lectulis, in
sume laneas, quas ipse ferre quibus strati accubabant .

L X I I.

Muscaria pavonina.

Lambere quæ turpes prohibet tua prædia muscas,
Alitis eximiæ cauda superba fuit .

Flabella, quibus abige- bant à ditioribus, è pavo-
rentur muscæ, fieri sole- nis cauda.

L X I I I.

Copta Rhodia.

Peccantis famuli pugno ne percute dentes:

Clara Rhodos coptam quam tibi misit, edat.

Copta, erat placentæ, seu ma afferebatur Rhodo, ita
panis, genus quoddam, cui ut dentes, nisi bene firmos,
nonnulla quæ tunderentur, elideret . Edat igitur ser-
(ut ipsum vocabulum indi- vus flagitiosus coptam, sa-
cat, *κοπτω* enim Græcis est, tis pœnarum dederit: non
percutio tundo) miscebant- erit opus ei pugno dentes
tur, ut nuclei pinei, amygd- tundere.

dalæ : Copta porrò durissi- *Rhodos. Pag. 208.*

L X I V.

Porcus.

Iste tibi faciet bona Saturnalia porcus,

Inter spumantes ilice passus apros.

L X V.

Muscarium è cauda bubula.

Sordida si flavo fuerit tibi pulvere vestis .

Colligat hunc tenui verbere cauda levis .

Muscarium. Ea vox in hoc das, sed ad excutiendum è
loco non significat instru- veste pulverem, quod vul-
mentum ad muscas abigen- gò è fetis porcinis cōficitur.

L X V I.

Botulus.

Qui venit botulus medio tibi tempore brumæ .

Saturni septem venerat ante dies .

Botulus, seu botellus, genus est farciminis. pag. 277.

Ait igitur eum quem amico mittit, ad se ante Saturnalia esse missum, atque adeo esse optimum. Solebant enim ista farcimina ineunte hyeme fieri, neque laudabantur si essent recentiora. Medio &c. Saturnalibus, quæ medio Decembri celebrabantur, per dies septem.

Olim uno die peragebantur. Cæsar duos adiecit, Augustus quartum diem addidit, quintum Caligula; præterea Sigillaria duos dies obtinebant, ac proximè post Saturnalia celebrabantur. Erant autem Sigillaria, festa quædam, quibus sigilla, id est, exigua signa, seu statuæ, muneri mittebantur inter amicos.

L X V I I.

Psittacus.

Psittacus à vobis aliorum nomina discam:

Hoc didici per me dicere, *Cæsar, ave.*

Per me. Nullo docente. Vide Perſii prologū: *Quis expe-*

divit psittaco suū xān? &c. ac nostras eo loci notas.

L X V I I I.

Luscinia.

Flet Philomela nefas incesti Tereos: & quæ
Muta puella fuit, garrula fertur avis.

Philomela. pag. 512. *Tereos.* pag. 105. 271.

L X I X.

Pica.

Pica loquax certà dominum te voce saluto:
Si me non videas, esse negabis avem.

Esse negabis avem. Hominem esse credas.

L X X.

Cavea.

Si tibi talis erit, qualem dilecta Catullo
Lesbia plorabat, hìc habitare potest.

Talis. Subaudi, passer. Lesbia, Catulli amica, passerem eximium habuit, quæ mortuum immortalibus ver-

ficulis Catullus flevit. Est autè cavea septum ligneum quo aviculæ includuntur. *Catullo.* Pag. 33.

L X X I.

Narthecium.

Artis ebur medicæ narthecia cernis habere
Munera, quæ cuperet Paccius esse sua.

Nar-

Narthecium. Est capsula, seu theca medicamentorum plena: unde chirurgi depromunt quod in rem opus est. Fiebat primum è ligno cuiusdam arboris, quam Latini ferulam, Græci *ἀρθνη*, vocant, unde illi nomen, etsi ex ebore postea aut buxo esset. Sententia est: Cernis istam pyxidem eburneam, arti medicæ & medicis aptam, continere in se unguenta & pharmaca, vel ipsi Paccio expetenda. Erat ille prestans chirurgus. Legitur etiam aliter hic versus: *Narthecia cernis, habebis munera, &c.* Vides hanc pyxidem? Habebis à me hoc munus, quod tale est, ut illud suum esse vellet Paccius.

L X X I I.

Flagra.

Ludite lascivi, sed tantum ludite, fervi:
Hæc signata mihi quinque diebus erunt.

Lascivi. Petulantes, protervi. *Tantum ludite.* Nolite quidquam aliud flagitii gravius admittite: vobis enim impunè non esset. *Hæc. Flagra.* Signata. Clausa, & condita. *Quinque diebus.* Per quos durabant Saturnalia, & quibus fervorum scapule à flagris erant immunes.

L X X I I I.

Ferula.

Invisæ nimium pueris, gratæque magistris,
Clara Prometheo munere ligna sumus.

Prometheo. Dicitur Prometheus ignem è cælo furatus esse, admota solis currui & igni concipiendo apta.

L X X I V.

Pera.

Ne mendica ferat barbati prandia nudi,
Dormiat & tetriceo cum cane, pera rogat.

Hæc pera rogat ne detur alicui philosopho Cynico, & eius prandium mendicando corrogatum, ferat, cumque illo dormiat. Cur Cynici canes vocarentur, causam attuli p. 205. Idem barbam insigniter alebant, ac pro omni supellectile ferebant scipionem & peram; erantque ferè nudi, ac uno pallio contenti. Tunicam ad pallium addebant Stoici. *Tetriceo.* Moroso, tristi, horrido.

L X X V.

Scopa.

In pretio scopas testatur palma fuisse:
Sed pretium scopis nunc analecta dabunt.

Pal-

Palma. Ex ejus enim ramis olim scopæ fiebant: atque adeo erant ob ipsam materiam, pretiosæ. *Sed* *etc.* Istæ nostræ scopæ fient pretiosæ, quia pretiosas conviviorum reliquias colligent. *Analecta*. Ciborum

reliquiæ. p.328. Legitur etiam sic iste pentameter: *Otia sed scopis nunc analecta dabit*. Non indigebimus scopis, quia analecta, id est, servus reliquias colligens, ὁ ἀναλέκτες, fungetur officio & vice scoparum.

L X X V I.

Scalptorium.

Defendet manus hæc scapulas mordente molesto
Pulice, vel si quid pulice sordidius.

Scalptorium. Instrumentum quoddam erat ex ære aut argento, instar strigilis, quo dorsum scalpebant; & scapulas, ad quas manus pertingere non potest, fricabant. *Si quid* *etc.* *Pelliculus*.

L X X V I I.

Manuale.

Ne toga barbatus faciat vel pænula libros,
Hæc abies chartis tempora longa dabit.

Erat *manuale* theca quædam lignea, & involucrium, quo libri papyracei involuebantur, ne, si togæ affricarentur, fierent pilosi, ac de- tererentur. *Barbatus*. p.70.

L X X V I I I.

Lectus pavoninus.

Nomina dat spondæ pictis pulcherrima pennis
Nunc Junonis avis, sed prius Argus erat.

Sponda est lecti latus, seu tabule quæ utrimque lectum sustinent & claudunt. Tabule porro citree magno erant in pretio, quæ undatim crispatae, ut ait Plinius, oculos caudæ pavoninæ imitarentur. *Avis*. Pavo: in quem Argus mutatus est. *Ovid.* i. *Metamorph.*

L X X I X.

Ephippium.

Stragula succincti venator fume veredi:
Nam solet à nudo surgere ficus equo.

Stragula. Propriè sunt vestes, quibus lecti insternuntur. Hic pro ephippio, & pannisequorum dorso iniici solitis, accipitur ea vox. *Veredus*, est hic equus celerior, vulgò, equus curius publici. *Nudo*. Qui ephippio careat. *Ficus*. Morbi & ulceris genus. p.67.

LXX X.

Stibadium.

Accipe lunatà scriptum testudine sigma:

Octo capit; veniat, quisquis amicus erit.

Stibadium, lectus erat in quo ad mensam accumbabant. Factum nomen à voce græca *σιβάς*, *σιβάδος*, quæ propriè significat molliorē herbam, instar tomenti, qua isti olim lectuli erant facti. Idem dicebatur etiā *sigma*. Causam attuli p. 509. Sensus distichi est: accipe hoc *stibadium* præferens & repræsentans literam *sigma*, in eo, videlicet confectum è ligno curvato in modum lunæ crescentis, & putaminibus testudinum ornato. Honoratissimus erat *stibadii* locus cornu dextrum; proximus sinistrum. Lib. 10. Ep. 44. *Amicus*. Tales invitari decet.

LXX XI.

Gustatorium.

Femineam nobis cherfon si credis inesse,

Deciperis: pelagi mascula præda sumus.

Gustatorium. Erat mensula, in qua ponebatur gustus, sive leviora fercula. Lib. 11. Ep. 17. & 30. Hæc mensa vulgò lectis in tenues laminas testudinum squamis ornabatur. Testudo duplex: altera nuncupatur terrestris, seu *cherfos* & *cherfina*, (*χέρπος* terra) estque mollior & vilior, unde etiam feminea vocatur: altera marina, & major meliorq; unde mascula dicitur. Loquitur ipsum *gustatorium*, & ait se non tectum esse aliqua cherfo, & feminea testudine, sed marina & mascula.

LXX XII.

Mensa citrea.

Acci pe felices, Atlantica munera, silvas:

Aurea qui dederit dona, minora dabit.

Atlantica. Atlas mons Mauritanix, in quo multæ citri. p. 368. *Silvas*. Mensam è lignis, citrisque filvarum Atlanticarum. *Aurea dona*. Poma aurea, ex hortis Hesperidum Atlantis filiarum. p. 18. Vel, mensam ex auro constantem, auream totam.

LXX XIII.

Mensa acerna.

Non sum crispa quidem, nec silvæ filia Mauræ:

Sed norunt lautas & mea ligna dapes.

Acer

Acer est arbor nota. Ex ea dam venas in citro, nuce, & mensæ conficiebantur non aliis id genus arboribus, in- ignobiles. *Crispa*. Mauri fere itar cinnorum expressas crispas & cirratos habent & intortas. Vide supra Ep. crines. Indicat vox ea quas- 78.

LXXXIV.

Dentes eborei.

Grandia taurorum portant qui corpora, quæris
An Libycas possint sustinuisse trabes?

Taurorum. In amphithea- [sas ligneas è citro, &c. Iis tro elephanti jactabant den- enim sustinendis adhibe- tibus tauros, instar pila- bantur dentes elephanti- rum. p. 10. *Traves*. Men- ni.

LXXXV.

Quincupedal.

Puncta notis ilex, & acuta cuspide clausa
Sæpe redemptoris prodere furta solet.

Quincupedal. Ita vocaba- [piserat. *Puncta*. Notata, in- tur mensura quædam lignea cisa. *Ilex*. Pertica illigna pe- pedum quinque, ut decem- dum 5. *Redemptoris*. Ejus peda, mensura pedum est qui opus aliquod, v.g. do- decem, &c. in ea singuli pe- mum faciendam, sternendum des & pollices punctis & li- lignis tessellatis pavimen- neolis quibusdā, ut in mer- tum, &c. suscipit certi pre- catorum ulnis hodieque fit, tii pactione. Ejus fraudes re- notabantur, & in imo cus- gula & mensura detegit.

LXXXVI.

Pocula archetypa.

Non est ista recens, nec nostri gloria cœli:
Primus in his Mentor, dum facit illa, bibit.

Archetypa. p. 324. *Cœli*. p. 531.

LXXXVII.

Calices vitrei.

Nos sumus audacis plebeja toreumata vitri:
Nostra nec ardenti gemma feritur aqua.

Toreumata. p. 203. *Auda-* [bis longè nobiliora, non fe- cis vitri. Pretiosi calices ti- runt. Vitrum crassius & ple- midè tractantur. p. 545. Vel, bejum calida non vitatur, quia audemus calidam fer- non rumpitur. *Gemma*. Vi- quàm ipsa crystallina no- trum vile, ironicè.

Phia.

LXXXVIII.

Phiala aurea calata.

Quamvis Callaico rubeam generosa metallo,
Glorior arte magis: nam meus iste labor.

Callaico. pagin. 198. *Meus.* ratum. Legit Raderus
Iste labor me commendat: *Myos*, Mys fuit priscus cæ-
ars me pretiosam facit, non lator insignis. pagin. 391.
aurum nudum & inelabo- 400.

LXXXIX.

Calices Vatinii.

Vilia futoris calicem monumenta Vatinii.
Accipe: sed nasus longior ille fuit.

Vatinii. Sutoris Beneven- *tinii.* Longior. Quam ora ipsa
tani. pag. 478. *Ille.* Ipsius Va- & rostra calicum.

XC.

Lances chrysendeta.

Grandia ne viola parvo chrysendeta mullo:
Ut minimum, libras debet habere duas.

Tam pretiosis, inquit, in liter ipsæ lances violaren-
vafis non debent apponi tur, inquinarentur. Mul-
viles dapes, nec nulli lis pretium moles præci-
(pag. 118.) nisi bilibres: a- pum faciebat.

XCI.

Vasa Aretina.

Aretina nimis ne spernas vasa, monemus.
Lautus erat Tuscis Porfena fictilibus.

Porfena. p. 41. *Lautus.* Splendidus, dives. *Tuscis.* pag. 332.

XCII.

Bascauda.

Barbara de pictis veni bascauda Britannis;
Sed me jam mavult dicere Roma suam.

Bascauda est vas esca- etum & usurpatum. *Pictis.*
rium, è Britannia primò al- Ora cæruleo colore inficie-
latum, deinde Romæ fa- bant Britanni. Pag. 557.

XCIII.

Panaca.

Si non ignota est docti tibi terra Catulli,
Potasti testà Rhætica vina mea.

Ter-

Terra Catulli. Verona, sunt populi Germaniæ Sub-
Catulli patria. Ibi testæ fie- alpinæ, ubi nunc Grifones,
bant, seu fictiles amphoræ, &c. Panaci verò populi sunt
in quibus vinum Rheti- Rhætiæ, à quibus nomen e-
cum condebatur. Rhæti jussimodit testis factum.

X C I V.

Boletaria.

Cum mihi boleti dederint tam nobile nomen,
Prototomis (pudet, heu!) servio coliculis.

Patina erat quæ boleti, (rebantur in mensam. *Proto-*
seu fungi præstantes, infe- *tomis*. Pag. 510.

X C V.

Calicis Surrentini.

Accipe non vili calices de pulvere natos:
Sed Surrentinæ læve toreuma rotæ.

Pulvere. Argilla. Surren- Tyrrenum: *Sorrento*.
tum est urbs Picentino- *Toreuma*. Opus torno ela-
rum, in Italia, ad mare boratum. Pag. 203.

X C V I.

Colum nivarium.

Setinos, moneo, nostrà nive frange trientes:
Pauperiore mero tingere lina potes.

Colum. Vas erat pertu- colum fiebat è minutis vi-
sum, cujus in medio linum minibus, aut è spongiolo
tenuissimum, & purissi- lapide. Monet igitur co-
mum, cui nix, sive gla- lum se idoneum esse colan-
cies imponebatur, deinde dis vinis optimis, qualia
super nivem leniter infun- sunt Setina. (Pag. 216. 316.)
debatur vinum, & trans- vilioribus colandis suffice-
mittebatur per linum: ita re lina vulgaria, faccos ni-
& contrahebat frigus ex varios. *Frangere*. Refrigerare,
nive; &, si quid haberet vis enim vini & austeritas
fæcis, deponebat. Hoc ita frangitur.
vocabant colare vinum, *Trientes*. Pocula quatuor
seu percolare. Interdum cyathos continentia.

X C V I I.

Saccus nivarius.

Attenuare nives norunt & lintea nostra:
Frigidior colo non salit unda tuo.

Pauperes ad colandum & nuere, solvere. *Salit.* Cum
 refrigerandum vinum, five impetu fusa, resilit; cum
 quam, utebantur crassiore strepitu transmittitur. *Tuo.*
 nteo in modum sacci fa- Subtili & lineo, quo uteris,
 to. *Attenuare.* Commi- ò dives.

XCVIII.

Vrceoli ministratorii.

rigida non desit, non deerit calda petenti:
 Sed tu morosa ludere parce siti.

Petenti. Convivæ abundè li; noli esse delicatior in a-
 tibi ex istis urceolis aqua qua eligenda, ad restinguē-
 rigida, & calida ministra- dam sitim, & queri v.g. quòd
 itur. *Morosa.* Anxia, diffici- sit frigidior, calidior &c.

XCIX.

Vrceolus fictilis.

Hic tibi donatur pandà ruber urceus ansà:
 Stoicus hoc gelidam Fronto petebat aquam.

Panda. Incurva. *Ruber.* que adeo magni estimandus
 Fictilis: argilla cocta, fere urceolus, quo tantus vir u-
 est rubra. *Stoicus.* Pag. 351. sus est. *Gelidam.* Pro sua fru-
 Fronto. Philosophus insignis galitate; quippe qui vino
 ea tempestate. *Petebat.* At- abstineret.

C.

Calathi.

Nos Satyri, nos Bacchus amat, nos ebria tigris,
 Perfusos domini lambere docta pedes.

Calathi. Pag. 452. *Satyri.* this, ad sacra peragēda, po-
 Agrestes Dii, caprinis pedi- fitū testatur Virgilius, Ecl. 5.
 bus, villoso corpore, naso *Ebria.* Vino è calathis
 simo. Illi floribus ferendis hausto. *Perfusos.* Vino Do-
 calathos adhibebant, ut *mini.* Bacchi, cujus currum
 eisdem Bacchus uvis ge- tigrestrahunt. *Lambere.* Ci-
 standis. Et vinum in cala- curata nempe.

CI.

Calices Saguntini.

Quæ non sollicitus teneat fervetque minister,
 Sume Saguntino pocula ficta luto.

Sollicitus. Ne cadant, ne frangantur, ne furripiantur. *Saguntino.* Saguntus, civitas
 Hispaniæ veteris. Pag. 202.
 Ca-

CII.

Calices gemmati.

Gemmatum Scythicis ut luceat ignibus aurum,
Adspice quot digitos exuit iste calix!

Scythicis ignibus. Smaragdis, qui præstantes in Scythia. Lib. XII. Ep. 15. *Exuit.* Ut detractæ digitis, annulisque gemmæ, poculo inferrentur.

CIII.

Ampulla potoria.

Hæc licet in gemma, quæ servat nomina Cosmi,
Luxuriose, bibas, si foliata sitis.

Ampulla, propriè vasculum est condendis unguentis idoneum. Fiebat vulgò ex aliquo pretioso lapide, seu gemma, v. g. onyche, alabastro, &c. Sententia est: o delicate, quisquis es, si sitias si bibere gestias unguenta, & vina foliata, potes in hac ampulla Cosmiana bibere. *Cosmi.* Erat ille nobilis unguentarius. *Foliata.* Vina foliata. Nardinum unguentum, è folio nardi, odorati fruticis, præcipuè factum, foliatum vocabatur: id vino admiscebatur, quod foliatum quoque idè appellabatur. Unguentis utebantur non tantum ad unguendos crines, sed interdum etiam ad potum.

CIV.

CrySTALLINA.

Frangere dum metuis, franges crySTALLINA: peccant
Securæ nimium sollicitæque manus.

CV.

Nimbus vitreus.

Ab Jove qui veniet; miscenda ad pocula largas
Fundet nimbus aquas: hic tibi vina dabit.

Nimbus duo significat: aliquando nubem, seu potius repentinam & præcipientem pluviam; aliquando, ut hoc in loco, vas vinariû. Sensus est. Nimbus celestis dabit aquam vino temperando & miscendo; hic nimbus, hoc vas, vinum porriget. *Jove.* Cælo, aere.

CVI.

Myrrhina.

Si calidum potas, ardenti myrrha Falerno
Convenit, & melior fit sapor inde mero.

Si amas potare vinum ca- | calorem servat; & odorem
lidum, hauri illud è pocu- | è vase ipso trahit, ac sapo-
lis myrrhinis, in quibus & rem. *Myrrhina*. Pag. 225.

C V I I.

Patella Cumana.

Hanc tibi Cumano rubicundam pulvere testam,
Municipem misit casta Sibylla suam.

Cumano. Pag. 436. *Pulvere*. | eadem urbe ortam. Pag. 216.
Argilla. *Municipem suam*. Ex | 519. *Sibylla*. Pag. 436.

C V I I I.

Calices vitrei.

Adspicis ingenium Nili: quibus addere plura
Dum cupit, ah, quoties perdidit auctor opus!

Aspicis quàm ingeniosè | vum illis decus, & in no-
vasa hæc vitrea facta fue- | vas formas fingit vitrum.
rint ab Ægyptiis. Dum ar- | sæpe totum calicem fregit
tifex conatur addere no- | ac perdidit.

C I X.

Lagena nivaria.

Spoletina bibis, vel Marfis condita cellis;
Quò tibi decoctæ nobile frigus aquæ?

Vina Spoletina, (Lib. 13. | gni est pretii, & ipso vino
Ep. 115.) vel Marfica, (Lib. | tuo carior? Aquam deco-
XIII. Ep. 116.) erant dete- | quebant, ac vitreo inclusam
rioris notæ. Tu igitur si bi- | scypho demittebant in ni-
bis vinavilia, cur illa tem- | ves, atque ita refrigera-
peras aquà niveà, quæ ma- | bant. Plin. Lib. 31. cap. 3.

C X.

Nives.

Non potare nivem, sed aquam potare rigentem
De nive, commenta est ingeniosa sitis.

Rigentem. Nive mixtà re- | esset, in nives demisso, refri-
frigeratam; vel, per nivem | geratam.
colatam; ut dixit Epig. 95. | *Commenta est*. Excogita-
96. aut scypho, in quo ipsa | vit, invenit.

C X I.

Aqua nivea.

Massiliæ fumos miscere nivalibus undis
Parce, puer, constet ne tibi pluris aqua.

Fumos. Vinum fumosum 118. Lib. XIII. *Puer*. Servus
& fuscum: de quo est Epig. *le*: aquæ minister.

CXII.

Ligula argentea.

Quamvis me ligulam dicant equitèsque, patrèsque
Dicor ab indoctis lingula grammaticis.

Ligulam. Pag. 242. Carpit gulam dicerent: cum ab ho-
Grammaticos quod verita- minibus etiam elegantiori-
tem, non usum, secuti, lin- bus ligula diceretur.

CXIII.

Cochlearia ligula.

Sum cochleis habilis, sed nec minùs utilis ovis:
Numquid scis potiùs cur cochleare vocer?

Erat vasculum, sive in- ponerentur, cochleas, dein-
strumentum quoddam, ap- de ad ova: nomen tamen à
tum ad capiendas, cum ap- cochleis inditum retinuit.

CXIV.

Annuli.

Antefrequens, sed nunc rarus nos donat amicus:
Felix cui comes est non alienus eques.

Ante legem Othonis à Do- L. Roscius Otho (p. 235.) le-
mitiano renovatam, multi gem tulerat qua cautum e-
nos donabant: nunc pauci rat, ne quis equitem se dice-
& rari: felix est ille qui co- ret qui non haberet in censu
mitem & patronum habet 400. sestertia. Unde multis
equitem verum & germa- ademptum nomen & digni-
num: ab eo quippe annulos tas equitis malè parta, &
accipiet. Equitum Rom. jus facultas adeo annulos dan-
erat annulos aureos ferre ac di. Hanc legem, cum jam
donare. Cum multi se pro obsolesceret, restituit Do-
equitibus gererent, donabāt mitianus. *Non alienus eques*.
illi passim amicis annulos: pag. 243.

CXV.

Dactyliotheca.

Sæpe gravis digitis elabitur annulus unctis:
Tuta meà fiet sed tua gemma fide.

Dactyliotheca. pag. 559. tuum servabo. *Unctis*. Ob
Tuta &c. Fideliter annulū adipem, in convivio.

Toga

CXVI.

Toga Romana.

Romanos rerum dominos, gentemque togatam
Ille facit, magno qui dedit astra patri.

Ille. Domitianus. Qui &c. nos verè dominos rerum
Qui suum parentem (nempe suis victoriis facit. Vel: verè
Vespasianum) in Deos re- facit Romanos rerum do-
tulit. Ille, inquam, Roma- minos qui illos facit Deos.

CXVII.

Toga clientum.

Si matutinos facile est tibi rumpere somnos,
Attrita veniet sportula sæpe toga.

Si potes manè à somno se- Vel, tu cliens ibis salutatura
pe excitari, venient ad te sa- patronos, & ab iis sportu-
lutandum frequentes clien- lam quidem accipies, ve-
tes cum attrita sua toga, ut rum togam atteres. *Toga.*
à te sportulam obtineant. pag. 56.

CXVIII.

Endromis.

Pauperis est munus, sed non est pauperis usus:
Hanc tibi pro togula mittimus endromida.

Endromis. Vestis, qua ute- quoque divitibus, cum spe-
bantur in cursu. p. 189. Hæc, & aculis intererant. Pro to-
quia hirsuta & villosa, pau- ga divitis ad se missa, illam
perum erat: tamen usitata reddit pauper.

CXIX.

Canusina fusca.

Hæc tibi turbato Canusina simillima mulso
Munus erit: gaude; non citò fiet anus.

De Canusinis vestibus centis. *Anus.* Detrita,
mentio jam habita pagin. obsoleta: diù colorem suum
432. Colore fusco erant, retinebit; non tam citò al-
feu inter fulvum & rufum, bescet. Lege epigramma
qualis est color mulsi re- 27. Lib. 4.

CXX.

Bardocucullus.

Gallia Santonico vestit te bardocucullo,
Cercopithecorum penula nuper erat.

Quæ sit ea vestis docui interdum induuntur instar
Santonico. p.469. Cercopi- vernularum, immò quidam
 thecus est fimius caudatus. visi sunt equos ductare, mi-
 Lib.7. Ep.71. Simii porro nistrare mensis, &c.

CXXI.

Canusina rufa.

Roma magis fuscis vestitur, Gallia rufis;
 Et placet hic pueris, militibusque color.

Canusina. Suprà, Ep.119. color, à militibus ideo ama-
Roma &c. Romani canusi- batur, ut sanguis è vulne-
 nis penulis fuscì coloris li- ribus defluens in vestem ru-
 bentiùs utuntur: Galli iis- fam, & ejusdem cum cruore
 dem, sed rufis, delectan- coloris, minùs timoris affer-
 tur.

Hic. Rufus, sive rubeus tus, quia splendidior est.

CXXII.

Penula scortea.

Ingrediare viam cœlo licet usque sereno,
 Ad subitas nunquam scortea desit aquas.

Scortea. E scorro. Scortum ut semper præsto tibi sit.
 est corium, seu pellis ani- Licet enim cœlum sit sere-
 malium durior ac densior. num, te iter ingrediente,
Penula. Villosa est vestis & turbidum & pluvium subi-
 crassa. Nusquam desit. Vide- tò poterit evadere.

CXXIII.

Lacerna coccinea.

Si Veneto, Prasinove faves, quid coccina sumis?
 Ne fias ista transfuga sorte, vide.

Si aurige factionis Venetæ prodat, & aliis factionibus
 aut Prasine faves, quare pur. favere arguaris, quàm Pra-
 puream vestem sumis, non sine aut Venetæ. Illis dua-
 verò viridem aut ceruleam? bus Imperatores addicti e-
 (vide p.298.551.) Cave ne rant. *Lacerna*. p.179.
 ille color te transfugam esse

CXXIV.

Pileus.

Si possem, totas cuperem misisse lacernas:
 Nunc tantum capiti munera mitto tuo.

Pileo

Pileo utebantur Saturnalibus, quia est libertatis index, cujus ferebatur auctor in primis Saturnus, ætatis aureæ parens, & Italiæ incolâ. Pileum autem è lacernæ parte, circum caput obvoluta, efficiebant. Ait ergo se partem lacernæ, quæ pileo conficiendo satis sit, mittere, cum totam donare, utpote pauper, non possit.

C X X V.

Lacerna Batica.

Non est lana mihi mendax, nec mutor aheni:
Si placeant Tyriæ, me mea tinxit ovis.

Diximus Lib. I. Epigr. 78. lanas Bæticas, seu ovium quæ ad Bætiam Hispaniæ fluvium pascerentur, habere nativum colorem rutilum. *Mendax.* Imbuta falso & adscititio colore. Virg. Ecloga 4. vers. 41. *Non mutor.* Ahenior, injecta in ahenum. *Si &c.* Si placent lacernæ Tyriæ, tinctæ purpura Tyria, quanto magis placere debeo, quæ illis parem aut pulcriorem, ac præterea nativum, ut in ipsa est ove, colorem gero? *Tyriæ.* pag. 122. 286. 314.

C X X V I.

Cœnatoria.

Nec fora sunt nobis, nec sunt vadimonia nota:
Hoc opus est pictis accubuisse toris.

Pallia cœnatoria dicta sunt à cœna, in qua sumebantur, neque in foro, aut alibi uspiam extra domum, nisi fortè Saturnalibus, gestabantur. *Vadimonia.* Est vadimonium propriè sponsio, seu promissio sistendi se in iudicio ad diem certam: pro ipso foro ponitur ea vox in hoc loco. *Hoc opus.* In ea re una operam navamus, ut cœnantes, & mensæ accumbentes vestiamus.

C X X V I I.

Lana.

Tempore brumali non multùm lævia profunt:
Calfaciunt villi pallia vestra mei.

Lana. Villosa vestis & ricæ. *Pallia.* Quia pallio gravior: à græco χλαῖνα, superiniiciebatur læna. *Villi.* quod fit à χλωμαῖνο calefactio. *Pili* molliores. *Lævia.* Vestes lineæ, se-

C X X V I I I.

Lacerna alba.

Amphitheatrales nos commendamur ad usus,
Cum tegit algentes alba lacerna togas.

Albati cives spectabāt lu- | albam lacernam togę super-
dos in amphitheatro edi so- | iniiciebant . Lacernarum
litos: & ad arcendum frigus | sæpe jam facta mentio.

C X X I X.

Gausapa, seu mantile.

Nobilius villosa tegant tibi lintea citrum:
Orbibus in nostris circulus esse potest.

Si habes citrum nobilius, Nonnulli intelligunt per
id est, pretiosas è ligno ci- | *circulum*, labem seu macu-
treo menfas, illas sanè tege- | lam ab adipe aut vase uvido
mantilibus, & linteis villo- | notatam in mensa, istæ enim
sis, quales sunt gausapæ. In | maculæ ferè sunt rotundæ.
meis orbibus, id est, in meis | Eritque hæc sententia; ego
mensis minimè pretiosis, suf- | ferre mensam sordidiorẽ,
ficiet mihi ligneus orbicu- | atque adeo carere gausapis,
lus, cui lagenas imponam & | possum. De mantili & map-
dapes, ne mensa inquinetur. | pa, dictum p. 585.

C X X X.

Cuculli Liburnici.

Jungere nescisti nobis, ò stulte, lacernas:
Indueras albas, exue Callaicas.

Erant isti cuculli capitum | malè tinctis contrahebant .
involucra (p. 59. 143. vulgò | Jam facile distichū explica-
rufa, & in Liburnia) p. 59. | bis. Loquuntur cuculli: Malè
fiebant, ac lacernis impone- | nos, ò quisquis es, imposuisti
bantur, quæ si albæ forent, | lacernis albis; jam albæ non
rufum colorẽ è cucullis Li- | sunt, sed rufę & rutilę, quale
burnicis sibi impositis, & | est aurum Callaicum. p. 198.

C X X X I.

Vdones Cilicii.

Non hos lana dedit, sed olentis barba mariti:
Cinyphio poterit planta latere sinu.

Vdones sunt pedum indu- | Pes tuus illis integri commo-
menta intima: ut extima, | dè poterit. *Olentis* &c. Hir-
calcei. *Cilicii*. p. 365. Senten- | ci. *Cinyphio*. p. 365. *Sinu*.
tia est: istud calceamenti | Udonum vacua laxitate, in
genus, non est è lana confe- | quam planta, seu pes, im-
ctum, sed è pilis hircinis. | mittitur commodè.

C X X X I I.

Synthesis.

Dum toga per quinas gaudet requiescere luces,
Hos

Hos poteris cultus sumere jure tuo.

Dum per dies quinque Sa- | tur, hac veste uti poteris.
turnali oram, toga deponi- | *Synthesis. p. 202.*

C X X X I I I.

Focale.

Si recitaturus dederò tibi fortè libellum,
Hoc focale tuas aſſerat auriculas.

Focale. p. 200. Si recitave- | vulgò fit, protegendas, ſed
ro, inquit poeta, tibi libel- | ad aures, ne me audias, ob-
lum malum, mala carmina, | ſtruendas. *Aſſerat.* Defen-
moneo & ſuadeo utaris iſto | dat, protegat, claudat. Si-
focali, non ad fauces, ut | millimum *Ep. leges p. 200.*

C X X X I V.

Tunica Patavina.

Vellera cùm ſumant Patavinæ multa trilices,
Et pingues tunicas ferra ſecare poteſt.

Cùm tunicę Patavinę cõ- | to. In telis texendis, filum
ficiantur ex lana multa, in | unum rectum eſt, quod ſta-
iis que licium non unicum, | men: alterum tranſverſum,
at triplex ſit, tam denſę ſunt, | quod licium, ſive ſubtemen
ut ſecari ferra poſſe videan- | vocatur, ac ſtamini impli-
tur. *Trilices.* Tribus liciis | catur. In Patavinis pannis
conſtantes, ſeu filo triplica- | licium è tribus filis conſtabat.

C X X X V.

Spongia.

Hæc tibi ſorte datur tergendis ſpongia menſis
Utilis, expreſſo cùm levis imbre tumet.

Sorte. Xenia & apophore- | illud munus darent. *Expres-*
ta ita tribuebantur, ut ſor- | ſo. E ſpongia compreſſa c-
tibus jactis, hoc potiùs quàm | ducto & emiſſo.

C X X X V I.

Penula.

Is mihi candor ineſt, villorum gratia tanta eſt,
Ut me vel medià ſumere meſſe velis.

Meſſe. Quamvis ſpiſſa & | tior hyemi quàm eſtati. *Lege*
villoſa ſim, atque adeo ap- | Bayſium. *Lipſ. Elect. li. 1. 25.*

CXXXVII.

Cervical.

Tinge caput nardi folio, cervical olebit:
Perdidit unguentum cum coma, pluma tenet.

Tinge. Unguentis caput imbuebant, maximè in con-
vivio. *Folio.* Vide Epigr. 103. *Tenet.* Retinet. Est autem
cervical, pulvinus cervici
subjectus, pluma fartus.

CXXXVIII.

Lodices.

Nudo stragula ne toro paterent,
Junctæ nos tibi venimus sorores.

Lodix, vestis genus est in medio lecto jungebantur
quo lecti stragula operiun- & coibant, unde sorores
tur; duæ vulgò erant, quæ vocantur.

CXXXIX.

Cubicularia polymita.

Hæc tibi Memphitis tellus dat munera, victa est
Pectine Niliaco jam Babylonis acus.

Cubicularia. Aulæa, seu texti, vincunt pannos acu
stragula intellige, versico- Babyloniam pictos. Pag. 386.
lore filo & licio contexta, Pecten est instrumentum
πολλὸς multus, diversus; μέ- textorium, quo densatur te-
ros, licium, seu filum. Mem- la, & fila transversa urgen-
phitis. Ægyptia. Pag. 3. *Victa* tur & comprimuntur. Su-
est &c. Panni in Ægypto pra, Epigr. 134,

CXL.

Zona.

Longa satis nunc sum: dulci sed pondere venter
Si tumeat, fiam nunc tibi zona brevis.

Sed pondere &c. Cum obesus fies: cum satur, &c.

CXLI.

Gausape quadratum.

Lodices mittet docti tibi terra Catulli:
Nos Helicaonia de regione fumus.

Lodices. Vide Epigr. 137. *Pag. 533. Gausape.* Est manti-
Terra Catulli. Verona. pag. lis, seu peristromatis genus.
34. *Helicaonia.* Patavina. Vide Ep. 129.

Semi-

Semicinctum.

Det tunicam dives: ego te præcingere possum.

Essem si locuples, munus utrumque darem.

Semicinctium, anteriorem rumque pelles, quibus se-
hominis partem tegit, à zo- micti apparent; aut lin-
na, aut paulò suprà, pen- te tegmina feminarum, quæ
dens crurum tenus, quales à pectore, ceteris vestibus
sunt artificum, maxime fa- iniiciuntur, ad munditiem
brorum lignariorum futo- & ornatum.

CXLIII.

Lane amethystine.

Ebria Sidoniæ cūm sim de ſanguine conchæ,

Non video quare sobria lana vocer.

Cùm ebria sim & fatura sanguine Sidonii muricis (est pisciculus concha inclusus, è cuius sanguine fit purpura: Sidon, urbs maritima Phœnicia, cuius in lit- tore pisciculus iste capitur) cur sobria lana vocor, cur habeo nomen à gemma ebrietatem arcere dicta, nēpe amethysto? Explicui hanc vocem. pag. 311.

CXLIV.

Lana alba.

Velleribus primis Apulia, Parma secundis

Nobilis : Altinum tertia laudat ovis.

Primis &c. Primam lau- | tiam Altina. *Apulia*. pag.
dem habent vellera Apula; | 124. *Parma*. Pag. 122. 239.
secundam Parmensia, ter- | *Altinum*. pag. 192.

CXLV.

Lana Tyria.

Nos Lacedemoniæ pastor donavit amicæ :

Deterior Ledæ purpura matris erat.

<i>Pastor.</i> Paris Priami filius quē necari statim pater ius- serat, cū audivisset ipsum, si viveret, suæ patriæ exitio fore. Eum tamen clam He- cuba mater educari inter pastores, & servari iussit.	<i>Amica.</i> Helenæ. <i>Matris.</i> Leda mater Helenæ fuit: u- traque Lacedemonia. Est igitur purpura Lacedemo- niæ deterius Tyriæ. Lacede- mon, urbs Peloponnesi. 189. Tyrus, Phœniciæ 286.
--	--

CXLVI.

Lana Pollentina.

Non tantum pullo lugentes vellere lanas,

Sed folet & calices hæc dare terra suos.

Pollentia. Est urbs Italiae in Liguria. *Potentia*, Ubi pullae, id est, nigrae vestes fiebant, ac de Pollentia, urbe Liguria, ita canit Silius l. 8.

Vercellae suscipe ferax Pollentia villi. In eadem urbe fiebant vitrei calices boni. *Lugentes*. Quia pullus color facinoribus & luctui convenit.

CXLVII.

Lana pulla.

Lana quidem tristis, sed tonsis apta ministris,
Quales non primo de grege mensa vocat.

Tristis. Vide superius ep. *Tonsis*. Servi seniores, mediaetini, & ultimo de grege servorum, tondebantur: juniores & lautiores, erant in-

tonsis. Sum igitur lana quidem pulla, sed apta tamen vestiendis servis, qui adhibentur vilioribus mensae ministeriis.

CXLVIII.

Tomentum Lingonicum.

Oppressae nimium vicina est fascia plumae:
Vellera Lingonicis accipe rafa sagis.

Tomētum, à tumendo dictum, est floccus, seu lanæ flos quidam villosus, qui à pannis abradebatur, & quo culcitā impleri suadet poeta; ne, si epluma tantum levi constaret, subsidente pluma & oppressa, seu compressa cubantis hominis pondere, corpus fasciis lecti & restibus, quibus culcita imponitur, ledatur, *Lingonicis*. p. 59. 558. Le-

gunt aliqui *Leuconicis*. Est autem Leuconium oppidum Æolidis, apud Thucydidem. Sententia hæc est, ordoq; distichi: Cum oppressa est pluma, sentitur fascia nimium vicina, & transcultam corpus oblædit: hoc ne fiat, vide ut tomento culcitam farcias. *Sagis*. Sagum propriè est vestimentum militare.

CXLIX.

Tomentum circense.

Tomentum concisa palus Circense vocatur.
Hæc pro Lingonico stramina pauper emit.

Palus concisa, sive arundines comminutæ in frusta, & palæ, erant instar tomenti in ludis circensibus. Plebs enim ea sibi substernebat, ut sederet mollius. Raderus in Analectis, to-

mentum hoc Circense dictum esse vult, quod in Circo venderetur. Hæc igitur stramina sibi emit pauper pro tomento Lingonico & pretioso. Quid esset circus dixi p. 23. 307.

C L.

Pluma.

Lassus Amycleà poteris requiescere plumà,
Interior cycni quàm tibi lana dedit.

Amyclea. Lacedæmonia, vires & molliores instar
cycnea . pag. 386. vers. 9. & lanæ molliissimæ, quibus far-
13. *Interior lana*. Plumę bre- citur impleturque culcita .

C L I.

Fenum.

Frondata tumeat facilis tibi culcita plumà.
Non venit ad duros pallida cura toros.

Frondatam plumà vocat vulgò, *fraudata pluma*, Id
fenum & stramenta: quę du- est, sublata Adempta plu-
rum quidem, accuris in viũ, ma, imple culcitam feno .
lectulum sternunt. *Facilis*. Labor diurnus somnum fa-
Facile parabilis . Legitur cilem pauperi conciliat .

C L I I.

Tintinnabulum.

Redde pilam, sonat æs thermarum: ludere pergis?
Virgine vis solà lotus abire domum .

Pilam depone, desine lu- ante balneum pila lude-
dere, jam aperiuntur ther- bant, vel dum hypocausta &
mæ, & datur lavandi si- sudationes calefcerēt. Ther-
gnum pulso æreo tintinna- mæ, seu balnea publica,
bulo. Pergin ludere? Non certa hora patebant, dato si-
erit tibi locus in thermis, & gno: certa claudebantur .
cogeris aqua frigida sola De aqua virgine, lege notas
lotus domum redire. Paulò p. 245. 297.

C L I I I.

Discus.

Splendida cùm volitent Spartani pondera disci,
Este procul pueri: sit semel ille nocens .

Discus, erat massa lapidea, nus vocatur, quia erat apud
ferrea, vel ænea, crassa di- Lacedæmonios usitatissimus.
gitis tribus aut quatuor, fer- *Este procul &c.* Ne vos peri-
me rotunda, quam ad certas mat. *Semel*. Occiso Hya-
usq; metas proiiciebant, ita cintho, quem Apollo im-
ut ille vinceret qui ad metā prudens disco percussus in-
propius accederet. Sparta- terfecit. Ovid. Met. lib. 10.

CLIV.

Cithara.

Reddidit Eurydicen vati, sed perdidit ipse,
Dum sibi non credit, nec patienter amat.

Reddidit. Cithara. Vati. Orpheo. *Perdidit.* Euridy-
cen. *Dum &c.* Dum vix cre-
dit præ gaudio redditam si-
bi & revocatam ab inferis
uxorem. Vid. Virg. 4. Georg.
sub finem. *Patienter.* Ea tan-
tùm lege uxorem receperat
Orpheus, ut eam non ante
respiceret, quàm omnino
emerfisset ex inferis; hujus
legis immemor, cùm illam
citiùs respectasset impatiens
moræ, perdidit.

CLV.

Eadem cithara.

De Pompejano sæpe est ejecta theatro,
Quæ duxit silvas, detinuitque feras.

Ejecta. Citharedi, musici, exigebantur. *Pompejano.*
&c. nisi populo satisfacere-
rent, sæpe explodebantur & Theatro Pompeii, p. 284. *Sil-*
vas duxit. Orpheo canente.

CLVI.

Plectra.

Fervida ne trito tibi pollice pusula surgat,
Exorent docilem garrula plectra lyram.

Pusula. Tuber est exiguum, cui obtenditur equina seta.
quod intumescit in digitis
attritis. Dicitur etiã pustu-
la. *Plectra,* olim pectinis in-
morem facta, nunc fiunt ex
incurvo aliquantùm ligno, Accipe plectrum quo citha-
ram pulses, & ab ea quasi e-
xores impetresque, ut ca-
nat: quæ, nisi plectro feria-
tur, omnino sit tacitura.

CLVII.

Trochus.

Inducenda rota est: das nobis utile munus.
Iste trochus pueris, at mihi canthus erit.

Ludant sanè trocho pue-
ri, ego ex illo faciam can-
thum, quem ligneis inducā
rotis, atque adeo utilis mi-
hi viro trochus tuus erit.
Trochus. Erat ferreus circu-
lus, vel æreus, quem pueria-
gitabant, & volvebant. Ab
eo pendebant annuli ferrei,
qui tinnitum non insuavem
edebant, dum trochus vol-
vebatur: unde legunt qui-
dam in secundo versu: *at*
mihi cantus erit. Hoc sensus:

Ego annulorum tinnitu audiendo non minùs delectabor, quàm puerivolvendo trocho. Si legas, *cāthus* erit, expones, ut jam dixi. *Cāthus* porrò, est ferrea lamina, qua rotarum extreme partes quæ terram tågunt, inter se vinciuntur. Itaque trochus, utpote rota, sive circulus ingēs ferreus, poterat utilis esse ad canthum faciendum.

CLVIII.

Trochus idem.

Garrulus in laxo cur annulus orbe vagatur?

Cedat ut argutis obvia turba trochis.

Causam affert cur annuli, sonum edentes, ut in superiori epigramm. notavi, trochi radiis inserti essent; nempe ut populus trocho currenti locum daret, admonitus illo tinuitu.

CLIX.

Signum victoriæ.

Hæc illi sine forte datur, cui nomina Rhenus

Vera dedit, decies adde Falerna puer.

Signum. Statua, figillum. *Hæc illi.* Hæc victoriæ statua datur Domitiano sine forte, ut propriū illius munus, qui è Rheno, Germanisque vicis nomen verum Germanici est consecutus. Diximus apophoreta missa fuisse ad amicos sine delectu, iactis fortibus, ut fors tulisset. Ait certo consilio, & uni Domitiano dandum esse simulacrum Victoriæ, quippe quæ illi addicta sit, & propria. *Rhenus.* p. 422. *Nomina.* 232. *Decies.* Lege Epigr. 73. Lib. 9. p. 469. Item pag. 401. 552.

CLX.

Sauroctonos Corinthius.

Ad te reptanti puer insidiosè lacertæ

Parce: cupit digitis illa perire tuis.

Σαυροκτόνος. Interfector lacertæ: à *σαῦρος* lacerta, & *κτείνω* interimō. Praxiteles ex ære Corinthio figillum quoddam elegantissimum fecerat, in quo spectabatur Apollo juvenis subrepentē lacertā cominus sagitta conficiens, veluti ex insidiis. Alloquitur puerū poeta: ò puer, noli percutere lacertam ex insidiis: ultrò venit peritura? gaudebit à te, tanquam nobili hoste, confici.

Hyacinthus in tabula pictus.

Flectit ab inviso morientia lumina disco
Oebalius, Phœbi culpa dolorque, puer.

Flectit. Avertit oculos ab Oebalia urbe Laconiz, moriens. *Culpa.* Vide supra, Hyacinthi patria: vel ab Ep. 152. *Oebalius.* Sic vocatur Oebalo ejusdem patruo.

CLXII.

Persona Germanica.

Sum figuli lusus, rufi persona Batavi:
Quæ tu derides, hæc timet ora pater.

Figuli ludis. Larva fictilis. *Persona.* Larva repræsentans Batavum. Erant autem Batavi vulgò rufis crinibus, cumque colorem arte addebant capillis. *Quæ tu &c.* O Patrem tuum Romanum militem, hos vultus formidare. Bellicosi quippe Germani erant, ac Romanis etiam metuendi. Legitur etiam, *puer:* quam larvam rides tu, ò vir, ò miles, hanc puer me-hanc personam rides, scito tuculosus horret.

CLXIII.

Hercules Corinthius.

Elidit geminos infans, nec respicit angues.
Jam poterat teneras Hydra timere manus.

Corinthius. Ex ære corinthio. *Nec respicit.* Per contemptum, quasi aliud agens. *Hydra.* pag. 22. 270.

CLXIV.

Hercules fictilis.

Sum fragilis: sed tu (moneo) ne sperne sigillum:
Non pudet Alciden nomen habere meum.

Sum fragilis. Ex argilla fragilis, & luto factus. *Alciden.* p. 14. *Non pudet &c.* Imaginem is commendat qui pingitur.

CLXV.

Minerva argentea.

Dic mihi virgo ferox, cum sit tibi cassis & hasta,
Quare non habeas ægida? Cæsar habet.

Ægida. pag. 319.

Cæsar. Domitianus. Quasi suum ei clypeum Pallas tradiderit. Hoc ipsa respondet.

CLXVI.

Sigillum Giberii fictile.

Ebrius hæc fecit terris, puto, monstra Prometheus;
Saturnalitio lusit & ipse luto.

Giberius, cognomentum | rius vocatus est. Ait poeta
fuit cuiusdam fullonis, no- | Prometheum ebrium fecisse
mine Clesippi, de quo agit | tam turpe hominis mon-
Plin. lib. 34. c. 3. insigniter | strum, cum ludere vellet in
gibbosi & deformis, qui à | Saturnalibus.
gibbere, sive gibbo, Gibe- | *Prometheus. p. 9. 445.*

CLXVII.

Homeri Batrachomyomachia.

Perlege Mæonio cantatas carmine Ranas,
Et frontem nugis solvere disce meis.

Homerus, sive aliquis *βατραχος* rana; *μῦς* *μυὸς*
Homeri nō indoctus imita- | mus: *μάχη* pugna. *Mæonio.*
tor, fecit versibus græcis pu- | p. 347. 343. *Homerico Solve-*
gnam ranarum & murium. | re. Exhilarare, laxare.

CLXVIII.

Homerus in membranis.

Ilias & Priami regnis inimicus Ulysses
Multiplici pariter condita pelle latent.

Ilias. Poema de bello Ili- | reditu in patriam, *Odyssæa.*
co, seu Trojano. *Ulysses.* Poe- | *Pelle.* Membrana. *Lege de*
ma de Ulyssis erroribus & | libris veterum p. 70.

CLXIX.

Virgilii culex.

Accipe facundi Culicem, studiose, Maronis,
Ne nucibus positis *Arma Virumque* legas.

Culex. Ita inscribitur poe- | lex, sunt legenda Saturnali-
mation Virg. p. 404. | bus nō morosa & seria qua-
Ne &c. Nugæ, seu leviora | lis est *Æneis.* Hujus initium
carmina, qualis est iste cu- | est; *Arma virumque cano*

CLXX.

Virgilius in membrana.

Quàm brevis immensum cepit mēbrana Maonem!
Ipsius vultus prima tabella gerit.

Cepit . Complectitur . lium libri : initium volu-
Prima tabella . Primum fo- minis.

CLXXI.

Cicero in membranis .

Si comes ista tibi fuerit membrana , putato
 Carpere te longas cum Cicerone vias .

CLXXII.

Propertius .

Cynthia facundi carmen juvenile Properti
 Accepit famam , nec minus ipsa dedit .

Propertii carmē quod ju- rius , poeta Italus , floruit
 nior edidit, quodque inscri- Augusti ævo : utitur latini-
 bitur CYNTHIA, ab auctore tate pura & in primis terla :
 suo famam accepit, nec mi- elegias, scripsit, stylo ele-
 norem ipsi dedit. Proper- gante, at sæpe obsceno.

CLXXIII.

Livius in membranis

Pellibus exiguis arctatur Livius ingens :
 Quem mea non totum bibliotheca capit .

T. Livius , Patavinus , sub persunt duntaxat 35. Est au-
 Augusto & Tiberio scripsit reus in eo latini sermonis
 centum & quadraginta li- nitor, delectus rerum, &
 bros Romanæ historiæ : su- laetæ eloquentia.

CLXXIV.

Sallustius .

Hic erit , ut perhibent doctorum corda virorum,
 Primus Romanæ Crispus in historiâ .

Ut perhibent &c. Ut ho- quas Romanæ historiæ par-
 mines cordati, id est, pru- tes attigit, ut bellum Cat-
 dentes & docti, censent. linarium, Jughurtinum, &c.
Crispus. Sallustius Crispus, Brevis est, acer, diligens,
 Amiterni, in Italiâ, natus rerum quàm verborum ple-
 est anno ab U. C. 668. ali- nior, &c.

CLXXV.

Ovidii metamorphoses .

Hæc tibi multiplici quæ structa est massa tabellâ ;
 Carmina Nasonis quinque decemque gerit .
Massa.

CLXXVI.

Lucanus.

Sunt quidam, qui medicunt non esse poetam:
Sed qui me vendit bibliopola putat.

Lucanus. p. 329. 330. Eum aliquis censeatur poeta, po-
nonnulli numero poetarum stulare: siquidem poesis ni-
eximunt, quia historiam hil est aliud, illo iudice, ni-
civilis belli narrare satis si imitatio humanarum a-
habet, ac nihil, more poc- ctionum, quæ suavi stylo
tarum, fingit. Verum hoc fiat. *Putat.* Quia videt mea
Aristoteles non videtur, ut carmina probe vendi.

CLXXVII.

Catullus.

Tantum magna suo debet Verona Catullo,
Quantum parva suo Mantua Virgilio.

Catullus tantum gloriæ at- gilius Patriæ suæ Mantuæ;
tulit Veronæ jam per se cla- antea obscuræ & ignotæ.
ræ & magnæ; quantum Vir- *Catullo.* pag. 35.

CLXXVIII.

Liber de aquæ frigida usu.

Hæc tibi quæ fontes & aquarum nomina dicit,
Ipse suas melius charta notabit aquas.

Iste liber docet quæ sint tibi melius notabit. Mala
fontium nomina: sed ipse in carmina aquis mergenda.
aquis projectus bene mer- p. 34. 265. Hinc legunt ali-
getur, & eas suo infortunio qui, *natabit.*

CLXXIX.

Mula pumilia.

Hic tibi de mulis non est metuenda ruina:
Altiùs in terra penè sedere soles.

Pumilia. Sive pumilæ, & paullæ; id est, exiguæ.

CLXXX.

Catella Gallicana.

Delicias parvæ si vis audire catellæ,
Narranti brevis est pagina tota mihi.

Astur-

Asturco.

Hic brevis ad numerū rapidos qui colligit ungues,
Venit ab auriferis gentibus Astur equus.

Equi Asturcones, seu Astures, ab Asturia Hispaniæ regione, olim aurifera, nomen habent: illis, Plinio teste Lib. VIII. c. 43. mollis est alterno crurum explicatu glomeratio. Ceteris equis minores erāt, & gradarii etiam vocabantur. Tolutim eos incedere Varro dicit.

CLXXXII.

Canis vertagus.

Non sibi sed domino venatur vertagus acer,
Illæsum leporem qui tibi dente feret.

Canes quidam venatici, feras vertant, agantq; & lati. appellantur vertagi, quòd bulis excussas insectentur.

CLXXXIII.

Simius.

Callidus emissas eludere simius hastas,
Si mihi cauda foret, cercophithecus eram.

Eludere Vitare, declinare. unde iste gloriatur nihil nisi caudam deesse sibi; se nullo aliorum calliditate concedere. Simius ita vocatur à simis naribus.

CLXXXIV.

Notarius.

Currant verba licèt, manus est velocior illis:
Nondum lingua, suum dextra peregit opus.

Notæ apud Latinos vocantur literæ quædam compendariæ, quæ certo ductu & forma, licèt paucae, plures tamen syllabas, ac verba complectuntur & significant. Iis utuntur ferè qui dictantis aut concionantis voces exscribunt notarii que appellantur. Scripturæ fere antequam pronunciantur, & eorum dextra suum opus peregit, antequam tua lingua suum absolverit.

CLXXXV.

Concha.

Lævis ab æquorea cortex Mareotica concha
Fiat, inoffensà curret arundo viâ.

EPIGRAMMATUM LIB. XIV. 683

Cortex Mareotica, idest, arundo, five calamus, expe-
papyrus Ægyptia (papyrus ditè curæt. Faciliùs scribes
enim est intima, & tenuissi- in charta lævigata ope con-
ma cortex arbusculę cogno- chę, quàm in aspera & sca-
minis: Mareotis est pars Æ- bra. Conchæ sunt piscium
gypti, p. 391.) fiat tibi, lævis, testæ duobus scutulis pari-
idest, poliat, conchà: tunc bus constantes.

CLXXXVI.

Morio.

Non mendax stupor est, nec fingitur arte dolosa:
Quisquis plus iusto non sapit, ille sapit.

Stupor. Infania. Ille mo- quo ipse sapit, siquidem sa-
rio non est ex eo genere pit quantum iustum est.
morionum qui stultitiam si- Tunc sapit, placetque mo-
mulât ut placeât ac moveât rio, cùm verè desipit. Vide
risum; verè est fatuus: in pag. 378.

CLXXXVII.

Caput arietinum.

Mollia Phryxei secuisti colla mariti:
Hoc meruit, tunicam qui tibi sæpe dedit?

Cur caput arietis præci- licet ac vellere confectam)
disti; à quo ariete tuni- toties accepisti. Phryxei.
cam, (ex ejus pelle vide- pag. 282.

CLXXXVIII.

Pumilio.

Si solum spectes hominis caput, Hectora credas:
Si stantem videas, Astyanacta putes.

Caput. Pumilionibus vul- nax, fuit Hectoris filius par-
gò est ingens caput. Astya- vulus. Pag. 275.

CLXXXIX.

Parma.

Hæc quæ sæpe solet vinci, quæ vincere raro;
Parma tibi, scutum pumilionis erit.

Hæc parma, quæ, quia ré raro præstat; tibi homini
brevior est & angustior, ma- iustæ staturæ, verè erit par-
lè hominem tegit, ac victo- ma, & breve scutum, ac inu-
tile

tile : pumilioni verò est pro | Scutum erat oblōgum, qua-
scuto ingenti, & perutili, | tuor pedes à summo ad imū
quia totū tegit. Parma erat | habens, duos cum dimidio
scutum breve & rotundum, | latum. Parmam Thraces in-
ambitu trium vulgò pedū. | venere, pag.457.

C X C.

Accipiter.

Prædo fuit volucrum, famulus nunc aucupis, idem
Decipit, & captas non sibi mœret aves.

Nūc. Cicuratus & institutus ab aucupe. *Nō sibi.* Sed aucupi.

C X C I.

Opsonator.

Dic quotus, & quanti cupias cœnare; nec unum
Addideris verbum : cœna parata tibi est.

Quotus, &c. Quot sitis cō- | *Parata.* Paratam ubi volue-
vivæ: quanti cœnare cupias. | ris, & cū volueris, dabo.

C X C II.

Calami acupatorii.

Non tantū calamis, sed cantu fallitur ales,
Pallida dum tacitā crescit arundo manu.

Pallida. Visco pallido, si- | cū aviculam cantu pelle-
ve fulvo, illita. *Crescit.* Ab | tam viderent accedere, ca-
latente aucupe attollitur, & | lamum sensim efferebant,
avi subiicitur. Paratos cala- | quo illa caperetur, alis vil-
mos habebant aucupes, & | co implicatis.

C X C I I I.

Cor bubulum.

Pauper caufidicus nullos referentia nummos
Carmina cū scribas, accipe cor quod habes.

Pauperi caufidico, eidem- | est vecors & fatuum: siqui-
que malo poetæ cor mittit | dem relicto foro, quod pa-
bovis: affirmatque conveni- | rum inde pecuniæ collige-
re illi hoc munus, quippe | ret, versus condatur, è quibus
qui habeat cor bubulum, id- | minùs etiam lucri feret.

C X C I V.

Cocus.

Non satis est ars sola coco: fervire palato,
Atque cocus domini debet habere gulam.

Non

Non est satis, si cocus arte, industriaque præditus sit: ex domini palato & gustu condire cibos debet. Turnebus vir sanè laboriosus ac doctus, ita uti edidi, affirmat se legisse in veteri libro: & postulat planè sententia. Miror eum qui commentarios VARIORUM contempnit, hanc eruditi virilectionem primò perperam interpungere; deinde illius lectionis explanationem, quam subjungit Turnebus, omittere: postremò aliam nescio quam rancidam verbose obtrudere.

CXCIV.

Craticula.

Parva tibi curvâ craticula fudet ofella:
Spumeus in longa cuspide fumet aper.

Serviet ea craticula torrendis ofellis. Sunt carnum frustula. *Sudet*. Adipe, dum offa torretur, defluente. *Cuspide*. Veru, *Fumet*. Dum afflabitur.

CXCVI.

Pistor dulciarius.

Mille tibi dulces operum manus iste figuras
Exstruit: huic uni parca laborat apis.

Apis. Quia mellis plurimum admiscebant istis crustulis & cupediis. Saccharo nunc melius utimur.

CXCVII.

Jentacula.

Surgite, jam vendit pueris jentacula pistor,
Cristatæque sonant undique lucis aves.

Surgite. Convivas, postbant circa meridiem, sole exacta Saturnalia, post somnum in multam noctem productum, admonet ut expergiscantur. *Pueris*. Nulli ferè jentabant apud Romanos, nisi pueri, senes, aut egroti; aliquid cibi levioris fume-

occidente cenabant. Jentaculum & merenda puerorū aut gulonum erant propriæ: prandium verò, complurium; cœna, omnium. *Aves*. Galli gallinacei qui lucem cantu præcinunt.

F I N I S.

I N D E X

E P I G R A M M A T U M .

A			
A	B	Antiqui	599
Ab Jove	664	Antoni	271
Abscissa	135	Anxuris	514
Abstulerat	349	Apollinarem	321
Accipe	319.614	Appia	474
646. 659. 659.		Archetypis	373
662. 679.		Archetypum	391
Accola	231	Arctoa	271
Ad cenā	222.468.	Ardea	210
Addere	469	Aretina	461
Addit	535	Argenti	198.514
Addixti	499	Argentum	623
Ad lapidem	526	Argiletanas	30
Ad natalitias	359	Argiva	627
Ad pallatinas	631	Artis	156
Ad populos	571	Artis ebur	656
Ad primum	561	Aspice	179. 253.
Ad te reptanti	677	625.	
Ædes	551	Aspicias	221. 294.
Ægrotas	595	405. 665.	
Æmiliæ	486	A Sinuessanis	562
Æmula	192	Astra	269.348
Æolidos	565	Atreus	548
Aera	388	Atria	199
Æra domi	328	Attenuare	662
Æstivo	134	Attica	635
Ætherias	32	Attice	334
Albi	566	Audet	433
Alcide	455	Auditur	402
Alciden	444	Augusti	22
Alea parva	644	Augusto	409
Allatres	267	Aurea	618
Amisit	304	Auriculam	154
Amissum	46	Aut Corcyrei	620
Amphitheatrales			
560. 669.		B	
Amphora	606.636	B Ætis.	610
637.		Bajana	166
Ancillam	649	Bajano	194
Annorum	496	Balsama	653
Anfere	627	Barbara	2.661
Antipolitani	693	Basia	105
		Basidas	111
		Bella	67
		Bellus homo	35
		Bis Cotta	608
		Bis quinquagenis	601.
		Bistibi	50
		Bis vicine	290
		Boletos	591
		Bruma est	364
		Brumæ	607
		C	
		C Æcuba	636
		Cæde	641
		Cælatas	317
		Cæretana	633
		Cærulæus	629
		Cælaris	177
		Cajus	551
		Callidus	260
		Calliodorus	258
		Campis	442
		Cana est	197
		Candida	621
		Candidius	131
		Capena	162
		Cappadocum	437
		Capto tuam	110
		Carmina	111
		Carpere	254
		Caleus	619
		Castaneæ	66
		Castasuo	37
		Cauponem	125
		Caultica	646
		Cedere	25.487
		Censor	282
		Centenis	170
		Centum	145.197
		Cerea	613
		Cernere	302
		Cer-	

INDEX EPIGRAMMATUM:

Cerretana	624	Cum data	36	Dat mihi	627
Cerussa	159	Cum dederis	634	Declamas	104.223
Cessatis	173	Cum dixi	67	Dederas	153
Chia	617	Cū dubitaret	293	Defendet	638
Chirurgus	45	Cum facias	382	Defuerit	654
Cinctum	132	Cum fieret	648	Delicias	37
Cinnam	288	Cum gravis	220	Delicium	633
Clarus	544	Cū Juvenale	330	Denariis	474
Claudere	615	Cum menfas	344	Dente	631
Claudia	185.556	Cum me	623	Dentibus	459.580
Clinicus	470	Cum mihi	662	De prætoria	389
Coccina	109	Cum mittis	311	De sinuessanis	635
Cænabis	555	Cum peteret	40	De Spoletinis	637
Cænes	425	Cum pluvias	337	Dicere	424
Cæno domi	263	Cum potes	510	Dicit se	190
Cæpit	70	Cum rogo	581	Dic mihi	40
Cogis	324	Cum saxetani	356	Dic musa	150
Cogit me	39	Cū sexaginta	323	Dic toga	385
Colchida	264	Cum sint	116	Dic verum	415
Commendare	243	Cum sis	305.311	Difficilis	591
352.		Cum sitis	391	Dimidium	73
Commendo	57	Cum steterit	642	Dī tibi	316.500
Concita	25	Cum te	93.518	Discurfus	339
Condita	222	Cum tener	632	Disticha	387
Conditus	365	Cum tibi	93.204.	Dixerat	457.463
Conjugis	49	405.605.		Doctorem	343
Consilium	428	Cum traheret	23	Donasse	211
Constituit	146	Cum tu	484	Donasti	546
Constrictos	648	Cum tua	81.464.	Dorica	18
Consule	505	637.		Dotata	488
Consumpta	516	Cum vocer	169	Do tibi	32
Contigeris	32	Cum voco	266	Ducit ad	491
Contigit	573	Cur non	321	Dulce decus	434
Continuis	63	Cur sæpe	594	Dulcia	331
Contulit	545	Cursorum	176	Dum comes	437
Cornea	654	Cur tristiorē	129	Dum donas	373
Cosconi	134	Custodes	520	Dum Janus	422
Cosmicos	340	Cyllenes	367	Dum levis	534
Cotile	171	D		Dum me	466
Craste	266	Daphnonas		Dum mea	358
Credi	182	592.		Dum modo	128
Credis	431	Dædale	9	Dum nimium	183
Creta dedit	100	Dante tibi	419	Dum non vis	148
Crine ruber	594	Da veniam	25	Dum nos	209
Cui credas	265	Das gladiatores		Dum nova	379
Cui legisse	97	148.		Dum novus	183
Cujus vis	142	Das nunquam	113	Dum peteret	16
Cum cathedrati-		Dat Bajana	64	Dum petit	213
tios	487	Dat chartis	648	Dum Phaethōtea	
Cum clamant	34	Dat festinatas	638	287.	

Dum

INDEX EPIGRAMMATUM.

Dum pinguis 624
Dum proavos 241
Dum repetit 414
Dum sibi 255
Dum te 548
Dum tibi 297
Dum Tiburtinis
325.
Dum tu 191.578
Dux laterna 654

E

E Bria 629.654
Ecquid 321
Edetuos 42
Edictum 235
Edita 51
Editur 315
Effert 396
Effigiem 459
Effugere 607
Egi, Sexte 380
Egisti 216
Elyfio 536
Emi 123
Emit lacernas 376
Empta domus 164
Encaustus 203
Erras 68
Esquiliis 355
Eservo 76
Esse quid. 106.236
Esse negas 174
Esse nihil 170
Esse putes 622.641
Esset 321
Esset tibi 383
Esse vides 650
Est mihi 429
Est tibi 91
Et dolet 303
Et iudex 106
Et later 195
Etrusci 295
Eutrapelus 358
Excipient 647
Exigis 161. 220
356.
Expirantis 633
Explicitum 567
Extemporalis 265

F

F Abricio 81
Facundi 342
Fama refert 45
Fastorum 371
Felicem 111
Felic es 482
Femineam 660
Fertur 361
Festinata 465.476
Festive 298
Ficosa 353
Fila 616
Filia 620
Flavia 26
Flectere 117
Flentibus 210
Flet philomela 656
Flete nefas 308
Florida 123
Foetere 232
Formosissima 402
Fragmentum 327
Frangat 511
Frangere 664
Frigida 663
Frontibus 196
Frustra 522
Fugerit 161
Funera 462
Fur notæ 309

G

G Albula 626
Garris 81
Gaudet 625
Gellius 445
Gemmatum 664
Genus 575
Gestari 204
Gestavit 651
Gnossia 634
Grandia 660
Grandia ne 661
Gratum est 346
Gratū munus 653
Gratus 354

H

H Abet Africa-
nus 575
Hæc de 634

Hæc est 319
Hæc est illa 353.
446.
Hæc Fūdana 636
Hæc illi 677
Hæc mihi 499
Hæc quæ 430.620.
650.
Hæc rapit 650
Hæc servavit 628
Hæc sunt illa mei
461.
Hæc tibi 164.200.
615. 618. 645.
667. 671. 672.
680. 681.
Hædina 590
Hæc licet 664
Hæc tibi 189.665
Hanc tibi Fronto
255.
Hæcum 155
Herbarum 247
Herculis 454
Heredem 352.445
605.
Heredes 546
Hermes 248
Hermogenes 583
Hæsterna 44
Hæsterno 44
Hexametris 307
Hiberna 322
Hibernos 271
Hic brevis 682
Hic erat 632
Hic erit 680
Hic est 29.200
Hic festinata 516
Hic jacet 339
Hic licet 663
Hic mihi 644
Hic quem 126
Hic qui 263
Hic qui dura 443
Hic carus 630
Hic tibi 642.663
Hic ubi 408
Histibi 681
Hoc agere 375

Hoc

INDEX EPIGRAMMATUM.

Hoc de	635	In pretio	657	Languidior	464
Hoc Fortuna.	524	Inscriptis	428	Lascivos	51
Hoc jacet	300	In septis	450	Lascivum	621
Hoc nemus	95.585	Inferta	159	Lassus	675
Hoc tibi	142.229	Insequeris	279	Latona	429
533.		Insidiosorum	644	Laudantem	113
Hoplomachus	414	In Tartessiacis	452	Laudas	430
Horas	410	In tenebris	210	Laudat	304
Hortatur	557	Inter aves	631	Laudatus	256
Hos nisi	642	Inter Cæsares	11	Laurigeros	370
Hospes eras	223	Inter sapes	625	Laxior	135
Hos quoque	224	Inter tanta	463	Lecta	621
Hostem	135	In thermis	579	Lector	462
Hostibi	94	Intres	64	Lege nimis	466
Humida	273	In Venetis	630	Lemmata	640
Hunc quem	205	In via	320	Leniat	564
427.		Invisæ	657	Lentiscum	645
I		Invitas	134.218	Liber	416.458
Jacet	362	Invitas ad aprum	383	Liber homo	70
Jam numerat	493.	Invitum	131	Libertus	291
Jam parce	523	Iraisci	157.176	Libras	588
Jam prope	555	Is mihi	671	Lintea	603
Jam senior	529	Ista est	92	Lis mihi	117
Jam tristis	279	Iste licet	630	Lis te	352
Ibis littoreas	525	Iste tibi	655	Litigat	84
Icta gravi	12	Ite procul	650	Litera	523
Ignotos	551	Itur ad	36	Litus	562
Infelix	362	Jugera	604	Lodices	672
Ilias	679	Julia	283	Longa	672
Illa manus	86	Juli	213	Longior	572
Ille ego	511	Jungere	670	Lotus	301
Ille sacri	310	Juno, labor	531	Luce	449
Illustrem	649	Jupiter	438	Liver	406
Imbue	614	Jurat	286	Luci	208
Improba	502	Juratrium	516	Ludi magister	517
In nostro	535	Jure tuo	267	Ludite	657
In nunc	102	Juris	503	Lusit	20
Indignas	75	Justibi	545	Lux tibi	145
Inducenda	578	K		M	
Indulget	453	Kοινὰ φίλων	122	Magna	402
Infantem	226	L		Maja	602
Infusum	272	Lacte	621	Mammas	86
Ingenium	251.448	Læserat	10	Mane domi	246
Ingreiare	668	Lævis	683	Mane salutavi	316
In lucem	324	Lambere	15.655	Marcelline	290
In matutina	494	Lana	674	Marcia	566
In Nomentanis	90	Laneus	630	Marcus	471
In Pompejano	284	Languebam	236	Mari quietæ	532
647.		Languida	641	Marmora	518
				Marfica	637
				G g	Mar-

INDEX EPIGRAMMATUM.

Martis	597	Nemendica	657	Non sibi	68.
Massiliæ	665	Nemo	563	Non filice	460
Massyli	458	Nemo novo	529	Non sim	643
Matronæ	230	Nequius	525	Non sum	636.659
Matutine	602	Nescio	388	Nō tantū	673.684
Matutinarum	632	Nescis	203	Non tibi	621
Maximus	341	Nescit cui	398	Non totam	278
Medio	309	Ne tibi	616	Non tot	384
Mensas	515	Ne toga	611.658	Non urbana	541
Menſe	505	Ne valeam	102	Nos alicam	613
Mentiris	301.589	Ne violes	626	Nos bibimus	225
Mentitur	565	Nihil ammiano		Nos Amiternus	
Mercari	345	219		616	
Mica	127	Nihil est	327	Nos Lacedæmo-	
Miles	444	Nil aliud	485	niz	673
Militiæ	647	Nil in te	606	Nos Satyri	663
Mille tibi	188.685	Nil intentatū	107	Nosſes	29
Millia	222	Niliacum	624	Nos sumus	660
Minxiſti	174	Nil laſcivius	289	Noſti	337.365
Miraris	411.558	Nil mihi	559	Noſtris	72
626		Nil recitas	138	Note, licet	421
Mittebas	566	Nil tibi	425	Nubere	424
Mittit	616	Nobilis	638	Nubere	Paulla
Mollia	683	Nobilius	670	483	
Mollis	617	Nomen	425. 427.	Nudo	572
Morio	378	628.		Nummi	594
Mulio	552.614	Nomentana	637	Nunchilares	323
Munera	208.385	Nomina	649.658	Nunciat	508
Muneribus	340	Non amo	45	Nulla	226
Municipem	589	Non cœnat	348	Nullos eſſe	190
Municipes	536	Non de plebe	292	Nunquam	154
Muſteus	624	Non de vi	288	Nunquam	dicis
Mutua	115.158	Non dicam	112	174	
Mutua te	289	Non donem	274	Nūquam divitias	
N		Nondum	413	222	
N Arnia	363	Non eſt	590.642.	Nunquam ſe	160
N Narratur	275	660.669.		Nuper erat	52
Nalſcere	281	Non facit	57	Nuper in	652
Nafutus	589.612	Non habilis	617	Nympha	299.450
Natales	493	Non horti	394	Nympharum	482
Natali	448.498.598	Non hos	670	O	
Natorum	140	Non mea	533	O Bſtat	191
Nec doctum	490	Non mendax	683	O Occurris	95
Nec fora	669	Non miror	318	Occurris quocum-	
Nec poteris	614	Nō omnis	546.631	que	139
Nec toga	550	Non per	419	Occurrit	160
Nec vocat	489	Non plenum	85	Octaphoro	315
Ne gravis	79	Non potare	665	Octobres	530
Ne laudet	606	Non quēcūq;	619	O cui	205.433
Ne luter	651	Non ſatis	685	Oculo	218
				Ode-	

INDEX EPIGRAMMATUM.

derat	462	Pistor	380	Qualiter	8.234
di	589	Plena	196	Quam brevis	679
felix	221	Plorat	527	Quam fit	580
he	228	Poma	618	Quamvis	567.629
jucunda	580	Pompejos	274	661.666.	
Juliarum	586	Ponitur	626	Quanta	399.411
mihi	38.73	Pontice	367	Quantum	314
Omnes	191.501.	Ponuntur	318	423.597.	
418.531		Potabis	636	Quantus	373
Omnia	153.346.	Potavi	356	Quare	577
366.507.575.		Poto	583	Quatenus	357
Omnis	613	Potor nobilis	312	Quatuor	412
molles	504	Præceps	11	Qua vicina	188
oppressæ	674	Prædo	684	Quem recitas	47
Orbus es	554	Præstitit	10	Qui Corcyraei	411
Osatavi	610	Prætozem	218	Quidam	313
temperatæ	497	Prætores	283	Quid factum	261
P		Prima	182.441	Qui Diomedæis	
Allida	378	Primum	341	631	
Palma	574	Primus	141	Quid faciet	646
Pannonicas	626	Principium	375	Quid me	652
Pars maxillarum		Priscus	397	Quid mecum	652
398		Profecit	275	Quid mihi	111.118
Par scelus	172	Proficies	652	Quid nunc	41
Parthenio	575	Proscriptum	152	Quid pereunt	651
Parva	345.560.685	Pro sene	608	Quid promittebas	
Parcius	576	Proxima	149	279	
Pascitur	625	Pruna	619	Quidquid	17.117.
Pauca	284	Psittacus	658	576	
Pauper	381.684	Puella	256	Quid recitaturus	
Pauperis	163.667	Pugio	647	199	
Pax me	648	Pulcher	633	Quid sentis	268
Peccantis	655	Puncta	660	Quid stulte	536
Pellibus	680	Pyrrhæ	520	Quid te	39
Pendentem	632	Q		Quid tibi	456
Pendula	634	Quadringenta		Qui ducis	48
Perfrixisse	149	250		Qui legis	479
Pergamus	651	Quadrantem	255	Qui modo	15
Perlege	679	Quadringentorum		Qui negat	610
Perpetui	350	475		Qui nondum	563
Pervenisse	377	Quæcunque	94	Qui nunc	387
Petit	35	Quæ legis	274	Qui Pallatine	394
Pexatus	127	Quæ mala	468	Qui pinxit	87
Phœbe	329	Quæ mihi	264	Qui præstat	393
Phosphore	382	Quæ modo	570	Qui recitat	295
Pica loquax	656	Quæ nata	629	Qui venit	655
Picentina	622	Quæ non	663	Quinctus	240
Picto	88	Quæ scit	643	Quinque	371
Pierios	565	Quæ tam	6	Quinte	506
Pinxisti	260	Quæ te	158	Quintiliane	139

INDEX EPIGRAMMATUM.

Quintum	245	Reddidit	676	Serus	613
Quis labor	399	Regia	391	Setinos	662
Qui Pallatinos		Rem factam	303	Setinum	316
433		Rerum	140	Senos	559
Quisquis 480. 521.		Retia	570	Seu leviter	642
546		Rictibus	52	Seu tu	452
Quis rogo	514	Ride	120	Sexaginta	582
Quiste	286	Roma	668	Sexagesima	308
Qui tecum	30	Romam	143	Sexcenti	559
Qui tonfor	351	Romam petebat		Sex fectertia	292
Qui venit	655	148		Sextantes	269
Quod alpha	251	Romanos	667	Sexte	101.232
Quod Cajetano		Rufe	114	Sextiliane	42
392		Rumpimus	623	Sextus	281
Quod clamas	82	Rumpitur	470	Si calidum	664
Quod convivaris		Rure morans	227	Si comes	680
300		Ruris	326	Si credis	448
Quod cupis	195	Rustica	282.628	Si daret	426
Quod Flacco	572	Rusticus es	653	Si dederint	87
Quod fronte	105	S		Si dejecta	647
Quod lana	608	S Acra	541	Si desiderium	321
Quod magni	41	S Sæcula	21.435	Si det	112
Quod mihi	520	Sæpe gravis	666	Si Libycæ	622
Quod nec	136.654	Sæpe loquar	533	Si Lucane	46
Quod nimio	138	Sæpe meos	193	Si me	650
Quod nimium	558	Sæpe mihi	90	Si matutinos	667
Quod non	285.359	Sæpe rogare	609	Si memini	40
Quod non fit	285	Sæpe salutatus		Si meus	360
Quod novus	157	270		Si mihi	448
Quod nulli	108	Sæpius	550	Si mutare	646
Quod nutatia	238	Sancta	288	Si nimius	476
Quod optimū	461	Santonica	469	Si non est	233
Quod pius	15	Sanctorum	418	Si non ignota	661
Quod quacūq;	165	Sanguine	630	Si non molestū	83
Quod querulū	113	Sardonychas	237	Si possem	668
Quid recitaturus		Saturnalia	201	Si prior	532
199		Saturnalitio	489	Si qua fides	243
Quod sēper	301.447	Sciste	305	Si quando	252
Quod sicca	180	Scribebamus	609	Si qua	104
Quod tam	300	Scribere	93.492	Si quid	60.362.
Quod te	130.193	Scribit	407	383.527.642.	
Quod tibi	242	Seca	640	Si quis	19.47.
Quod possit	336	Securo	225	Si recitaturus	671
Quo tu	539	Sedere	239	Si redeant	542
Quos cuperet	416	Semper eris	279	Si solum	683
R		Semper mane	347	Sirenas	172
R Aptus abit	14	Semper agis	76	Si Romana	535
R Raros	528	Septem	293.466	Si sine	619
Rauca	334	Septima	506	Si spumet	613
Redde	675	Seria	240	Sit cisterna	165
				Si	

INDEX EPIGRAMMATUM.

Si te	395	Sutor	169	Varro	253
Si tecum	244	Synthesibus	639	Vatis	329
Si temperari	154	T			
Si tibi	57.617.645	T Am male	317	Vejentana	163
Si tibi talis	656	T Tam sæpe	593	Vellera	671
Sitristi	275	Tanta	542	Velleribus	673
Si Veneto	668	Tantū magna	681	Venderet	77
Si vicina	615	Tantus	338	Vendunt	591
Si vis	225	Tarpejæ	349	Verbera	133
Sic in gramine	467	Tarraco	637	Vernaculorū	477
Sic me	325	Tempore	669	Verona	65
Si placidum	366	Temporibus	403	Verficulos	146
Si tanquam	603	Tenuja	645	Versus	287.598
Sic Tiburtinæ	333	Tercentena	100	Vicinus	78
Sic tua	381	Tercentum	614	Vidissem	262
Siccus	585	Terrarum	574	Vidisti	384
Sidera	512	Texta	623	Vilia	622.661
Sili	186	Thaida	146	Vimine	136
Silius	554	Thais	261	Vindemiarū	471
Simplicior	500	Tibur	212	Vir bonus	181
Sollicitant	18	Tinctis	454	Vir Celtiberis	53
Solvere	376.561	Tinge	672	Viscōmēdari	144
Sorba	618	Titulle	396	Vis fieri	125
Sordida	196.655	Tolle	545	Vis te	126
Sordidior	336	Tomentum	674	Vitam	508
Sortitus	644	Tongilianus	608	Vivida	553
Spectabat	178	Tondendis	648	Una est	58
Spirat	629	Tonforem	401	Unctis	543
Splendida	675	Tonstrix	110	Uncto	600
Spoletina	665	Tota	623.625	Undecies	277
Sportula	76.155	Totis	513	Undenis	483
Stellæ	33	Toto	573	Unguenta	557
Stragula	658	Trebula	619	Unguētū	147.638
Sum cochleis	666	Tres habuit	405	Unice	590
Sum fateor	238	Triginta	588	Unus	129
Sum figuli	678	Tristis es	312	Vota	60
Sum fragilis	678	Tristis	395	Urbanus	48
Sūma	13.406.440	Triste	540	Uri	119
Sunt bona	38	Tu Setina	219	Ut bene	251
Sunt tibi	156	Turba	7	Ut nova	313
Sunt quidam	681	Turbabis	628	Ut poscas	1407
Supremas	259	Tusca	332	Ut recitem	67
Surgite	685	V			
Surrentina	635	V Ade	71	Ut sapiant	615
Surripuit	620	V Vapulat	298	Uxorem	377
Sus fera	12	Vare	495	Z	
				Z Oile	552
				Z Zoilus	109

INDEX LEMMATUM

In quo recensentur epigrammatum argumenta,
& ad certos locos revocantur.

Admonet		gis fortunati, 504. Anrigg,	
Creditorem,	376	511. ibid. Adolescentis, ib.	
Librum suum,	30. 537. 539	Matrona, 518. Vetula, 520.	
Pastorem,	553	Senis, 521. Nani, 546. Con-	
Venatorem,	576	jugis viro fide,	593
Commendat		Excusat	
Suos libros,	57. 142. 233. 575	Agrestia munera, 448. Tenu-	
Suam domum amico, peregrè		ja,	558
profecturus,	532	Desidiam in scribendo,	520
Consolatur		Epigrammata deproperata,	
Absentiam amici peregrè pro-		25. Nimis multa,	193
ficiscentis,	525	Librum negligentius scriptum	
Acceptam cladem,	560	38. 102. 362. Longiorem, 51.	
Ægrotum,	343. 577	Vide Lector, liber, &c.	
Amicum de morte uxoris,	129	Parsimoniam in mittendis	
Patris, 288. Filii, 465.		muneribus,	449
Dedicat		Pigritiam,	423
Librum Imperatori,	229. A-	Quòd amicum sapius non in-	
mico,	281. 464	visat,	102. 514. 527
Nymphis carmina, 450. Vide		Quòd succenseat cocco,	383
titulum Mittit.		Gratulatur	
Docet		Amicorum reditum,	397
Beneficia esse continuanda, &		Datum amico consulatū,	409
augenda,	412. 466. 566	Parenti filium puberem,	144
Cur dives esse velit,	222	Reditū Imperatoris,	323. 373
Cur opes optanda,	431	Restitutam amico valetudi-	
Quæ vita sit longa,	416	nem,	343. 551
Quomodo amici eligendi,	60	Hortatur	
retinēdi, 285. amandi, 514		Ad vivendum hodie,	38. 266
Quomodo sit petendum,	222	Ad Castimoniam, exemplo	
Quid à magnis postulandum,		proposito,	353
560		Ad liberalitatem,	588
Veritatem odiosam esse,	415	Poetam, ad libros evulgan-	
Epitaphium		dos,	196
Pueri, 80. Duorum amicorum,		Ad valetudinē curandā,	467
81. Filia, 94. Puerorum,		Ad vitam Genialem,	53
149. 188.		396. 543.	
Apis, 195. Vipera, 210. Puel-		Imprecatur	
la, 255. 516. 565. Pompejo-		Mortem uxori,	191
rum, 274. Liberti, 291. 292.		Incendium vicino,	585
Tonsoris, 300. Amici, 308.		Inscriptio	
315. Militis, 310. Infantis,		Statue,	421
365. Histrionis, 434. 546.		Insectatur	
Anus venefica, 435. Conju-		Adulatores principum,	522
		Adul-	

INDEX L E M M A T U M.

<i>Adulteram</i> , 274.283	<i>peritum, molestum, clamo-</i>
<i>Ædificatorem</i> , 163.445	<i>sum, ineptum, &c.</i> 82. 84.
<i>Æmulationem stultam</i> , 526	263.288.293. <i>Agricolam fa-</i>
609	<i>ctum</i> , 604. <i>Pistorem</i> , 380.
<i>Agricolam è causidico</i> , 604	<i>Causæ iniquæ defensorem.</i>
<i>Amatorem cæcum</i> , 146	<i>ibid.</i> Vide vocem, <i>Rhetor</i> ,
<i>Amicum inutilem, illibera-</i>	<i>Cerdones spectaculorum edi-</i>
<i>lem, avarum, fictum, &c.</i>	<i>tores</i> , 148.169.176
118.122.123.125.128.157.	<i>Cœnam ambulatoriam</i> , 344
161.198.218.226.279.427.	<i>Cœnam disertam</i> , 300. <i>Jeju-</i>
485.582.581.585.603.	<i>nam, iniquam, &c.</i> 50.111.
<i>Amicum non amicum</i> , 591	147.148.169.218.222.275.
<i>Amicum amicis dormientem,</i>	Vide <i>Convivium</i> .
424.610	<i>Cœnationem</i> , 551
<i>Amicos divitum</i> , 554	<i>Cœnipetam</i> , 107.113.131.261.
<i>Aniculam</i> , 86.190	263. <i>ibid.</i> 579.607. Vide,
418.483.505.573	<i>Parasitus</i> .
<i>Annonæ utilitatem</i> , 606	<i>Conjuges discordes</i> , 391
<i>Ἀντιπρόθετα</i> , 45.279	<i>Conjuges veneficos</i> , 396.462
<i>Antonium Saturninum</i> , 184	<i>Conviviam diligentiorē</i> , 410
<i>Antonium Triumvirum</i> , 172	<i>Nimis memorem</i> , 44. <i>Ra-</i>
184.271	<i>ptorem</i> , 117
<i>Ardelionem</i> , 76.104.222	<i>Convivium unius assis</i> , 548
<i>Arrogantem & ineptum</i> , 174	<i>solitarium</i> , 551. Vide <i>Cœna</i> .
Vide vocem, <i>Ostentator</i> .	<i>Coquum</i> , 383
<i>Assentatorem</i> , 275. Vide <i>Pa-</i>	<i>Cosmicum philosophum</i> , 340.
<i>rasitus</i> .	<i>Creditorem</i> , 158.289.292
<i>Avari cœnam</i> , 50	376.392.475.561.581
<i>Avarum</i> , 85.87.158.193.204	<i>Criticum, censorem, &c.</i> 29
279.290.359.575.588.	462. Vide, <i>Lector</i> .
<i>Avarum agrotantem</i> , 594	<i>Crudelem</i> , 152.337
<i>Auditorem improbum</i> , 67	<i>Cunctatorem</i> , 128
Vide, <i>Lector</i> .	<i>Cynicum</i> , 205
<i>Austeritatem simulatam</i> , 119	<i>Deditorem</i> , 101. 106. Vide
<i>Balneum</i> , 460	<i>Creditor</i> .
<i>Bellum hominem</i> , 34.171.589	<i>Decoctorem</i> , 146.216.272.464
<i>Beneficium tardum</i> , 341. <i>dimi-</i>	<i>Deformem</i> , 338.580.594
<i>nutum</i> , 412.466.586. Vide	<i>Delatores</i> , 7
<i>Avarus, parcus, &c.</i>	<i>Dentes fictos</i> , 309
<i>Cæsariem emptam</i> , 286	<i>Dicacem</i> , 589
<i>Calumniatorem, maledicum,</i>	<i>Diffimulatorem</i> , 182.226.250
<i>&c.</i> 81. 267. 305.477.480.	362
612. Vide <i>Obiectator, in-</i>	<i>Divitem</i> , 279 609. <i>agrotum</i> ,
<i>vidus, &c.</i>	109.577. <i>arrogantem</i> , 156
<i>Calvum</i> , 262.301.528.590.608	<i>fictum</i> , 126.132.318
<i>Carminæ ineptæ</i> , 136.176. Vide	<i>Divitem ex paupere</i> , 87. 85
voces, <i>Liber, scriptor, poeta.</i>	603 607
<i>Catonem</i> , 29	<i>Divitum lacrymas</i> , 487
<i>Cauponem</i> , 61.165.471	<i>Divitum iram</i> , 158.575
<i>Causidicum lentum</i> , 375. <i>im-</i>	<i>Divortium</i> , 505

INDEX LEMMATUM.

Domitianum ,	522	Lacrymas fictas ,	46. 305. ſpectas ,	210
Domum inopem , lautam , &		Lagenam peſtiferam ,	219. 312	
incommodam ,	592	Laudatorem infidioſum ,	130	
Ebriofum ,	44. 79. 232. 312. 562		430	
Effeminatum ,	83. 106. 117. 518	Laudatorem veterum ,	411.	
Emacem , emptorem , &c.	223	nimum ,	606	
	366. 376. 450	Leſtorem faſtidioſum ,	51. 102.	
Equitem fictum ,	235. 239. 247.		104. 507. 516. 566. 612 613.	
	251. 258. 284.	Malè liberalem ,	392. 475. 559	
Equitem è ſervo .	155. 553	Librum magnum ,	97. 447. ob-	
Exheredatum ,	219	ſcurum ,	492. longum ,	134.
Famelicum ,	275	Vide voces , Carmina , Poe-		
Familiaritatem nimiam ,	316	ta , &c.		
	588	Linguam populì ,		135
Felicitatem improbam ,	190	Litigatorem ,		84. 352
miſeram ,	312. 487. ſuper-	Ludi magiſtrum ,		456. 516
bam ,	225	Lufcam ,		216
Fortitudinem falſam ,	494	Luforem ſenem ,		529
Fucatum ſenem ,	159. Mulie-	Matrimonium dives ,	283. ini-	
rem ,	159	quum ,	391. 396. 424. 483.	
Furem ,	309. 398. 405. 557. 583.	Medicum ,	45. 52. 236. 301. 414	
Gallum Cybeles ſacerdotem ,			469. 470. 525	
	414	Mendicum ,		550. 586
Garrulum ,	81. 223. 439	Menſas vacuas ,		513
Gemmarum amantem fami-		Minimè malum hominum ,		593
nam ,	419	Morbum fictum ,	339. 464. 564	
Guloſum ,	40. 327. 425. 564		594	
Heluonem agrotantem ,	119	Morianem ,		378. 683
deſperantem ,	153. morien-	Mortem feſtinatam ,		135
tem ,	254. cœnantem ,	Mortem pueri ,		188
	499	Mortis neceſſitatem ,	205 210	
Heredipetam ,	35. 113. 133.	Mortis cupiditatem ,	559. Vide	
	259. 304. 352. 425. 445. 534.	vocem , Epitaphium .		
	557. 605.	Mulierem ſuſcam ,	212. 325	
Hirundinem ,	271	formoſam ,	402. forma ſtu-	
Hædum ,	621	dioſam ,	120. 212. 325. fucata ,	
Hoſtem ultione indignum ,	598	tam ,	159. in venuſtam ,	252.
Ignobilem ,	114. 235. 545. 552.	ſuperbam ,	241. togatam ,	
Vide , Eques fictus .			119. unguentis delibutam ,	
Importunos ſalutatores ,	597.		317. iracundam ,	129. proca-
	602		ram ,	406. Vide , Uxor .
Improbum felicem ,	190	Mulionem ,		553
Impium ,	190	Munerum captatorem ,		407
Impudentem ,	610	Munera cauſidico data ,		201
Incendium ,	164. 200. 234	exigua , & vilia ,	389. infi-	
Inconcinnum , incultum ,	336	dioſa ,	208. divitiis & ſe-	
Ingratum ,	218	nibus dari ſo- ita ,	385. peri-	
Invidum ,	48. 193. 330. 304. 305	culosa ,		310. 332
	406. 470. Vide , Obtrectator .	Muſicam in epulis ,		461
Inurbanum ,	384			
Iram divitum .	156. 576			

INDEX LEMMATUM.

Nasum homicidam, 337. longiorem, 608	Promissorem, 113. 289. 362. 488. 575
Natalem hominis improbi, 496	Pulcritudinem emptam, 268 580
Naufragium, 213	Recitatore, 149. 161. 199. 463
Nautastardos, 173	Rhetorem frigidum, 154. indoctum, 245. 323. extemporalem, 265
Nobilem e mentitum, 93. 114 235. 255	Salutatore, parum, 270. molestum, 597. 602
Nominum vanitatem, 266	Sceleratum, 565
Obrectatorem, 81. 251. 254 267. 330. 480	Scurram, 48. 298. 355
Obsequia inutilia, 527	Scyphos antiquos, 373
Officiosum male, 105. 131. 364	Senem ardelionem, 222. edentulum, 310. fucatum, 196
Olentem male, 108. 111. 165 180. 301. 364	orbem, & divitem, 554
Ostentatorem, 197. 211. vestium, 277. 303. beneficii, 264. vitiorum, 390	Servum superbum, 255. deformem, 338. elegantiore, 535
Parasitum, 105. 113. 131. 548	Socratem Romanum, 535
Vide, Cœnipeta.	Somnia damnoſa, 347
Parcum, male liberalem, &c. 158. 279. 412. 566. 594.	Sportulam, 148
Patronum egentem avarum, &c. 110. 123. 474. 484. 489. 582	Statuam in fabrè factam, 87
Pauperem, 101. 135. 381. 607. superbum, 311. 559. munificum, 163. 275. 318. 356. Vide Mendicus.	Studium formæ, 212 325
Paupertatem simulatam, 381	Temporum præsentium vituperatorem, 457
Perduellem, 184	Testem ebriam, 466
Petitorem iniquum, stolidum, &c. 95. 170. 188. 220	Togatam mulierem, 119
Pictorem imperitum, 260	Tonsorem lentum, imperitum, &c. 401. 368. 563
Plagiarium scriptorem, 47. 58 70. 113. 536 600	Tonsum male, 398
Poetam copiosum, 407. extemporalem, 466. imperitum, 138. 146. 265. 321. male declamantem, 295. nimium, 160. male securum, 600. superbum, 268	Vasa antiqua, 398
Potorem, 42. 35. 44. Vide Conviva.	Venditorem dolosum, 608
Prædium exiguum, 546	Veneficum, 219. 310. 396. 428
Preces emaces, 316	Versus extemporales, 382
Priapum, 394	Vestem purpuream, 454
Prodigum, 373	Veterum laudatores, 236. 411
Proterviam mulierem, 406	Vicinum ineptum, 78
Prometheum, 444	Viduam veneficam, 428
	Villam inopem, sterilem, &c. 162. 167. 334. 337
	Vinum pessimum, 317. 502. 511. recens, 556. 373
	Urbanitatem moleſtam, 598
	Urbanum aerem, 486
	Uxorem adulterā, 283. anum, 37. 483. locupletem, 377
	Invitat
	Amicos ad cenam, 275. 508. 555. seipsum ad avaræ cenam, 300

INDEX LEMMATUM.

Laudat

Accipitrem, 684
Adventum Caesaris in urbem,
 373.375.482
Ædificia, 2.4.127.234.349.
 391.408.422.430.438.526.
 554.555.592
Agnum fecundum, 506
Aleam & nudes poetarum,
 611.644
Amicos, 46.220.506
Amici eruditi donum, 523
Amicum emeritum, 157.161.
fidelem, 341.342. *Amico*
cedentem, 381. *comitem iti-*
neris, 491
Amphitheatrum, 2
Animantes varias, 631.632
Annulum, 238
Antiquitatem, 327.545
Apophoreta, 640.641
Architectum, 38
Arcum triumphalem, 408
Arietem cum leone concordem
 458
Aves, 626. & seqq.
Bibliothecam, 326
Casarem, 6.14.15.26.33.474.
 500.572.574. Vide vocem,
Princeps.
Calices vitreos, 605.660
Caniculam, 681
Carmina, librum, &c. 25.33.
 203.240.253.324.325.326.
 331.358.371.546.553. Vide
 voces, *Liber*, *poeta*, *scri-*
ptor, &c.
Carpophorum, 13.19
Caseos, 619
Catulli carmen, 681
Causidicum tacentem, 223
Cervum, 632
Ciceronem, 172.271.680
Clementiam, 10
Cocum, 519.685
Cenam frugalem, 275.508.591
Columbam auspicatam, 388
Comam, 428.429
Convivium Caesaris, 394.468
in frugale, 275.508.591

Coronam, 362.432.452
Currendi exercitationem, 334
Doctos, 41.64.250.381.411.
 433.541.545.590. Vide *Poe-*
ta, *scriptor*.
Domum Imperatoris, 391
 Vide, *Ædificia*, *villa*.
Eloquentiam, 172
Endromidem, 189
Epithalamium, 185.221
 367.556.579. Vide voces,
Uxor, *matrimonium*.
Epulum populo datum, 399
Exempli vim, 318
Exiguas mulas, 681
Feminam pugnante, 8
eruditam & pudicam, 353
 501. *fortem*, 37.49. *probam*,
 556.579. Lege *Uxor*.
Feras pugnantes, 9.10.15
 18.196. *varias*, 631.632.633
Festivum hominem, 150
Filii pietatem in patris fune-
re, 339
Fortitudinem, 34.75.248
Fortunam, casum, 11.37
Fungos, 623
Fraternum amorem, 46.447
 545.590
Fruges varias, 614
Genethliacum. Vide *Natalis*
dies.
Gladiatores, 13.16.21.23.25
 248
Hibernas rosas, 313.638
Hibernas uvas, 411
Hispaniam, 53.503
Hortos, 585. Lege, *Villa*.
Imaginem, tabulam pictam,
 &c. 92.156.159.358.459.
 461.499.535.544. Vide
Statua.
Improbi probum facinus, 336
Lanas, pannos, &c. 673. &c.
Lectorem accuratum, 346
eruditum, 433
Leonem, 402.458
Liberalitatem principum,
 243.418
Libertatem, 125.130
 Libri

INDEX LEMMATUM.

<i>Libri patronum</i> , 57.142.233.	<i>Pocula vilia</i> , 605
278.331.575. Vide. <i>Lector</i> .	<i>Poeta maxum</i> , 237
<i>Librum brevem</i> , 100.387.570.	<i>Poetam</i> , seu <i>scriptorem</i> , 29.
<i>pudicum</i> , 230.370. <i>viſtu-</i>	30.38.65.191.238.287.591
<i>rum</i> , 278.303. <i>prolixior</i> , 350	<i>Poetam ex oratore</i> , 350
307. <i>innoxium</i> , 325.477. <i>vi-</i>	<i>Poetam ſatisfacientem</i> , 606
<i>vum</i> , 345. <i>bonum</i> , 358. <i>inæ-</i>	<i>Porciam</i> , 50
<i>qualem</i> , 362. <i>liberiores</i> , 551	<i>Proſinam factionem</i> , 551
540. <i>vendibilem</i> , 681. <i>uti-</i>	<i>Praefectum provinciae</i> , 574.610
<i>lem</i> , 479. <i>recentem</i> , 533. <i>au-</i>	<i>Preces</i> , 383
<i>ctori ſuo ſimilem</i> , 571. <i>libros</i>	<i>Principē</i> , 6.15.25.32.231.243.
<i>Ciceronis</i> , <i>Virgilii</i> , &c. 679	269.282.314.377.379.402.
& ſeqq. Vide <i>Carmen</i> , <i>poe-</i>	423.541.542.576. Vid. <i>Cæſar</i> .
<i>ta</i> , & <i>Titulum Mittit</i> .	<i>Principem poetarum patro-</i>
<i>Loricam Imperatoris</i> , 319	<i>num</i> , 419
<i>Lucani carmina</i> , 681	<i>Principis familiam</i> , 462
<i>Ludos à Cæſare ſpectatos</i> , 416	<i>Providentiam divinam</i> , 36
<i>Matronam</i> , 556.579. Vide	<i>Prudentiam in bello</i> , 290
<i>Femina</i> , <i>uxor</i> .	<i>Pſittacum</i> , 656
<i>Matrimonium felix</i> , 283.504	<i>Puellam</i> , 256
<i>Mæcenatem ſuum</i> , 403.572	<i>Pugiles</i> , 418. Vide, <i>Gladiator</i> .
<i>Morionem</i> , 378.683	<i>Pugillares</i> , 640
<i>Mucium Scævolam</i> , 40.387	<i>Pugnam puerorum</i> , 253
<i>Munera exigua</i> , 201.267.343.	<i>Pumilionem</i> , 683
<i>utilia</i> , 558. <i>ambitioſa</i> , 346.	<i>Regionem, urbem</i> , &c. 53.191
<i>ruſtica</i> , 345. <i>citò data</i> , 289	206.209.273.297.503.533.
<i>Munificentiam Cæſaris</i> , 418	Vide <i>Ædificia</i> , <i>ager</i> , <i>villa</i> .
<i>Naumachiam</i> , 19.20.22	<i>Rhedam</i> , 580
<i>Natalem diem</i> , 144.177.281.	<i>Romam</i> , 4. <i>ejus portas</i> , 408
329.393.441.448.493.496.	<i>Saluſtii ſcripta</i> , 680
530.559.597.602. <i>domum</i> ,	<i>Scriptorem innoxium</i> , 477.500
430	Vide, <i>Poeta</i> , <i>carmina</i> , <i>liber</i> .
<i>Negligentiam in ſcribēdo</i> , 507	<i>Sepulcrum apis</i> , 195. <i>viperæ</i> ,
<i>Nervam</i> , 411.453.573	210. <i>formica</i> , 287
<i>Nomen</i> , 425.426.427	<i>Servitutis commoda</i> , 468.497
<i>Notarium</i> , 282	<i>Servum fidelem</i> , 152. <i>erudi-</i>
<i>Opes ſecuras</i> , 260	<i>tum</i> , 360. <i>utilem</i> . 357
<i>Othonem</i> , 293	<i>Silium Italicum</i> , 554
<i>Otium</i> , 297.578	<i>Socratem Romanum</i> , 535
<i>Parmam</i> , 683	<i>Sponſos prudentes</i> , 424
<i>Patronum libri</i> , 57.58.142.225	<i>Statuam</i> . 286.432.433.443.
233.278.331.354.575. <i>eru-</i>	444.454.455.472.531.535.
<i>ditorum</i> , 403.419.572	677. & ſeqq. Vide. <i>Imago</i> .
<i>Patronum vigilem</i> , 246	<i>Sulpitiam poetriam</i> . 501
<i>Pauperem</i> , 127.242.606	<i>Temporis partitionem</i> . 182.227
<i>Phialam</i> , 399.661	<i>Templum</i> . 438
<i>Picam</i> , 656	<i>Thermas</i> . 295
<i>Pietatem principis</i> , 423	<i>Togam Romanam</i> . 667
<i>Piſces varios</i> , 629.630. &c.	<i>Triumphum</i> . 100.387
<i>Piſcinam</i> , 194	<i>Valetudinem</i> . 309

INDEX L E M M A T U M.

<i>Vasa argentea, fictilia, &c.</i>	198.605. antiqua.660.661.	<i>Ut fons sit salubris.</i>	299. Vi-
	<i>varia: 661.662. & seqq.</i>		<i>de. Vota.</i>
<i>Venatorem.</i>	11.576		Petit.
<i>Ventilatorem.</i>	440	<i>Alectore ut suos libros legat,</i>	
<i>Versus. Vide, Carmina, li-</i>		29.32.	
<i>ber, poeta, &c.</i>		<i>Fontis publici particulam.</i>	420
<i>Vestes, 189.385.667. &c.</i>		<i>Iustum liberorum.</i>	140. ibid.
<i>Vias urbis laxatas,</i>	349	<i>Ut libris suis locus sit in bi-</i>	
<i>Victimam pacificam.</i>	437	<i>bliotheca Caesaris.</i>	232.233
<i>Viduam,</i>	437	<i>Munus,</i>	316.448
<i>Villam, hortos, &c.</i>	166.209.	<i>Nummos,</i>	115.282.284.366
	213.411.532.595.		561
<i>Vinum 39.90.316.317.635.636</i>		<i>Ab amica ut redeat.</i>	302.320
<i>& seqq.</i>			363
<i>Vinum consulare,</i>	356	<i>Togam.</i>	136.313.385.446
<i>Virum fortem, 34.77. probum,</i>		<i>Vinum.</i>	458
	36.47.		Queritur.
<i>Vitam felicem, 125. 139. 244.</i>		<i>De amici morte.</i>	495
	508. privatam & quietam,	<i>Artes tantum perniciosas di-</i>	
	60 hominis probi, 493. ru-	<i>sei.</i>	265
	sticam,	<i>Carmina sterilia.</i>	240.541
<i>Uxorem probam, fortem, peri-</i>	512	<i>De misera clientium sorte,</i>	
<i>tam, &c. 37 49.353. &c.</i>			513
	Mittit.	<i>Litteras spretas.</i>	73.93.143
<i>Casariem rufam.</i>	271		158.240.459.483.524.
<i>Coronam è rosis.</i>	362.452	<i>Esse raros poetar.</i>	403
<i>Librum, carmina, &c. 71.91.93</i>		<i>Virtutem neglectam.</i>	181
	142.144.176.182.183.186.		Vota.
	224.225.229.233.253.274.	<i>Æsculapio pro adolescente.</i>	429
	281.326.331.333.340.365.	<i>Apollini pro amici consulatione,</i>	
	464.471.489.490.533.572.		442
<i>Poma.</i>	533	<i>Jovi, Jano, pro Casare,</i>	349.
<i>Xenia.</i>	613. & seqq.		371.375. pro pace,
	Optat.		496
<i>Puero incolumitatem.</i>	200.294	<i>Mercurio, pro conjugibus,</i>	367
<i>Reditum celerem amico.</i>	302	<i>Pro imperio, et Imperatore.</i>	541
<i>Reditum in urbem Imperatori.</i>		<i>Saturno, pro amico reduce,</i>	
	320.321.322.		599
<i>Vitam longiorem sibi.</i>	493	<i>Ad Batim, pro praefecto pro-</i>	
		<i>vincia, illam ineunte,</i>	610
		<i>Ad superos, pro puerulo.</i>	294

INDEX RERUM

Quæ præsertim in notis explicantur.

A

A Bacus 644	Alga 489	Apinae 94
A Abdera 494	Algidum 498	Apollodorus 66
Abolla 205	Alica 607.613	Aponus 65.296
Absynthium 469	Alicula 607	Apophoreta 639
Academia 353	Aliptes 604	639.&c.
Acapnus 615	Alix 515	Appia via 475
Accipiter 684	Almo 162	Apulia 124
Acerra 201	Alpha 251	Apyrina 621
Acetum 637	Altinum 192	Aqua Marcia 297
Achelous 322	Alveolus 644	Aqua Virgo 245
Acidalius 287	Aluta 114	Aquileja 192
Acipensis 631	Amazones 475	Arabia 6
Actium 185	Ambrosia 183	Arbiter 294
Addicere 499	Amethystus 510	Arcadia 21
Adventoria 569	673	Arcas 439
Æacides 375	Amonum 269	Archetypus 324
Æacus 481	Amphitheatrum 4	Archilochus 325
Ædes Martis ul-	Amphora 606	Arctos 13
toris 346	Amyclæ 386.636	Arctous 185
Ægeria 502	Anaglypta 199	Ardea 211
Ægis 319.431	Analecta 328.658	Ardelio 76.104
Æmilia 143	Andromon 484	223
Ærugo 500	Andromache 121	Arena 10
Æs Corinthiacum	Anna Peranna 215	Aretium 59
451	Annibal 187.443	Argiletum 31
Æsculapius 429	Annulus 238.466	Argo 327
Æsonides 108	552.666	Argonautæ 174
Ætas aurea 599	Anser 438.627	Aricia 11.299.454
Ætna 351	Antæus 270.475	Arietis signum 512
Æτωπα 491	Antenor 92	Arpi 207
Africani 181	Αντιπαθεις 45.279	Arpinum 491
Agenor 122	Antilles 368	Arria 37
Agrippa 91	Antium 229	Arfacius 439
Agrippina 213	Antius Restio 152	Artemidorus 311
Αἰωα Callimachi	Antonius Cicero-	Artes pecuniolæ
480	nis percussor	265
Albanum 177	172.271	Alcaules 478
Albula 180	Antonius Primus	Asparagi 617
Alcestis 221	471	Exasse 147
Alcides 14	Antonius Saturni-	Assercro 38
Alcinous 215.341	nus 185	Assertor 58
Alea 187	Anxur 230	Asturco 682
Aleator 280	Aonius 350	Asturia 488
Alexander 443	Aphronitrum 653	Assyra 234
	Apicius 153	Astyanax 375

A teste

I N D E X R E R U M.

A teste	533	Bellum Thebanū	640	Calices varii	660
Atina	533	Bellus	34.171	Callaicus	198
Atlas	368	Bes	44	Callimachus	191
Atridæ	330	Beta	251	Calliope	195
Atrium	139	Betæ	615	Callisto	290
Attagena	118.625	Bilbilim	54	Camillus	543
Atthis	59	Bifon	19	Campæ	442
Atys	137	Bitontum	125	Cancer	273
Auctio	78.423	Blatta	611	Candelabrum	649
Aucupium	684	Boletus	40	Canis	612.643
Aventinus	307	Bononia	316	Canius	71
Avernus lacus	66	Bootes	179	Cannæ	289
Avia	520	Botellus	277	Canthus	677
Aulon	621	Botrobus	55	Canusina	332.667
Aurata	631	Botulus	656	Capistrum	89
Aureus Romanus	244.494	Bovilæ	103	Capitoliū	206.237
Aurigarum	fa-	Bractea	390	Cappadocia	437
ctiones	298.551	Brittani	557	Caprificus	204
Auriscalpium	645	Bromius	201.610	Carpophorus	13
Aufonia	7.322	Brutianus	191	Caryotides	549
Autolycus	406	Bruti puer	134	Carystus	460
B		Brutus	387.505	Casia	301
Babylonia tex-		Bubalus	19	Castalius fons	329
ta	386	Buccella	310	Castor & Pollux	46 259
Babylon	3.460	Bulbi	202	Castum	211
Bæbius Massa	584	Busta Gallica	604	Catapulus	605
Bætica	600	Bustum	258	Catasta	292
Bætica vellera	257	Byblis	502	Cathedralitius	487
669		C		Catilina	272
Bæticatus	83	Cacus	270	Cato	29.34.49
Bajæ	64.209	Cadmus	122	Catullus	681
Balnea Romana	273	Caduceus	368	Cattæ	626
Balucis	596	Cæcubum	119	Catti	101
Barba juvenū	145	Cælebs	601	Cavea	53.656
Barbarus	2	Cælius mons	578	Caules	616
Bardiacus	59	Cælum	202.531	Caunus	55
Bardocucullus	59	Cæmentum	660	Causia	647
668		Cære	638	Cayster	59
Bascauda	661	Cæsius Sabinus	336	Cecropius	42.47
Basilicus	643	Cæsonius	341	230	
Basis	444	Cæsteta	229	Celeusma	173
Batavi	314	Calabre Muse	253	Cella pauperis	163
Batrachomyoma-		Calathus	452.663	Cellæ servorum	459
chia	679	Calcei Senatorii	56	Celtiberi	54
Bauli	213	Calculi	354.644	Cenferi	65
Bella Punica	101	Calda	36	Censores	540
Bellum Judaicum		Caledonius	9	Centauri	480

Cen-

I N D E X R E R U M.

Centies	85	Clytemnestra	285	Cothurnatus	233
Centum viri	294	Cnidus	626	Cothurnus	151
Cephalus	561	Coccina	109.119	Cous	642
Cera in libris	184	Coctana	227.618	Cræsus	260
Ceræ ultimæ	219	Cochlea	391	Crassus	543
Cerdo	148	Cocus	685	Creditor	73
Cercopithecus		Cœnaculum	91	Creta	101
360.682		Cœnæ Magister,		Cretatus	121
Ceroma	181	rex, pater, &c.		Crispus	206
Cerretani	624	592		Criticus	278
Cerva æripes	474	Cœnarecta	131	Crocus	250
Cervical	672	328		Crudus	148.606
Cerussa	73.159.331	Cœnatio	128	Crystallina	451
Cervus	584.632	Cænare apud Jo-		Cucullus	59.143
Celtus Veneris	287	vem	394	670	
Chalybes	208	Cœnatoria	669	Cucuma	527
Charistia	449	Colchis	22	Cucurbita	549
Charta virgo	69	Colocasia	624	Culcita	169.674
Chimæra	22	Colonus	106.209	Culex Virgilianus	
Chiragra	84	Colossus	4	679	
Chiron	107	Colostrum	620	Cuniculus	625
Chius	643	Colum	662	Curetes	431
Choraules	266	Concha	683	Curio	109
Chrysendeta	123	Conchis	260	Curius	306.435
Cicadaæ	515	Conditio	241	Cyaneæ	327
Cicer	48.277	Condylus	277	Cyathorum cer-	
Cicero	139.173.272	Congedus	55	tus numerus	
Cilicia	6.364	Congiarium	146	401.469.552	
Cimex	550	Confocer	500	Cyathus	43
Cinnamū	301.165	Consul	38	Cybium	276
Cinnamus	288	Conturbare	332	Cycni	442
Cinna poeta	492	423		Cydonia	617
Cippus	517	Convivia propin-		Cyllarus	192
Circei	229	quorum	449	Cynicus	205.657
Circulator	478	Copta	655	Cyprus	467
Circus	23.307	Corcyra	341.411	Cyrrha	74
Cirri	436	Corduba	66	Cytherea	398
Cisterna	165	Cordillæ	143	D	
Cistifer	242	Corinna	236	D Aci	41.102
Cithara	676	Corinthus	255.451	Dactylithe-	
Claudius Impera-		Cor Leonis	209	ca	559.666
tor	40	Cornelius Fuscus		Dædalus	204
Clavis fervorum		310		Dalmatæ	526
256		Corona civica	420	Damæ	518
Clausula libri	228	Coronis	476	Danubius	231
Cleonæ	273	Cors	449	Daphne	201.322
Cleonæus leo	211	Corfica	554	Daphnon	527.593
Cleopatra	210	Corybantes	72	Dare verba	263
Clephsydra	294	Cosmicus	340	488	
Clinicus	45	Cosmus	434	Decebalus	231

De-

INDEX R E R U M.

Decies	99	Elephas	16	Fauni	453
Deciescētena	129	Elysi campi	302	Febris	579
Declamare	104	Elleborum	470	Ferula	657
Decoctor	273	Elpenor	563	Ficedula	613.623
Decoquere	106	Emerere bene	377	Ficus	67.331
Defructum	202	Emerita	66	Fidiculæ	263
Dejanira	445	Emeritus	351	Fiscina	51
Delatores	8	Encaustum	203	Flagellare	215
Delphi	602	Endromis	189	Flaminia	215
Delphis	442	Endymon	479	Flaviagens	26
Demensum	147	Enterocela	514	Flectere capillos	
Denarius	97.474	Enyo	20		117
Dentiscalpiū	645	Eous	384	Floralia	28
Deucalion	265	Ephippium	658	Focale	671
Deunx	45	Epidipnides	549	Foliatum vinum	
Dextans	45	Epithalamiū	185		664
Diapasma	79	Epitrapezium	443	Follis	190
Diarium	145	Epos	609	Fora Rom.	30
Diatheca	604	Eques Romanus		Formix	498
Diatreta	604		175	Fortuna gemina	
Diete	177	Eques alienus	243		229
Diegis	231	Eques justus	88	Forū Cornelii	142
Dies Roman.	183		218	Fratres Siculi	330
Ad digitum pu-		Erigone	560	Fressus	202
gnare	24	Erotium	255	Fritillus	187.643
Digitum tollere		Erymanthus	21	Frons libri	68
	268	Erythræus	257	Frontinus	510
Dindymene	419	Eryx	270	Fronto	60
Dionysos	200	Esquiliæ	355	Frugi	619
Dipfas	160	Εσχάτην ὠλίαν	103	Fucinus	23
Discus	675	Estendum	89	Fucus	390
Divortium	506	Etruscus	314.340	Fullo	169
Diurnum	165	Evadne	221	Fumarium	503
Dodrans	44	Euganei	192	Fundi	636
Dorcas	519.633	Evocatus	181	Fundus	375
Dores	18	Eurystheus	455	Fungi	170
Drama	609	Eurotas	460		G
Dropax	519	Eurydice	676	G Abata	345
Dryas	192	Ex alle	147	G Gades	49
Dulichius	561	Extemporalis	269	Galba	49
Dumque	353		F	Galbanus	84
	E	F Abricius	435	Galbula	616
E Arinus	426		543	Gælesus	122.257
E Echica	car-	Fabula	9	Galli Cybeles	137
mina	137	Falernum	39		162
Echinus	630	Far	202	Gallia	142.230
Efferre	191	Fasces consulum		Galliambus	137
Electra	140		352	Ganymedes	33
Electrum	195.210	Fasti	371	Garum	318.633
Elegia	151.253	Favæ	634	Gausapa	670

I N D E X R E R U M.

Gelasius	331	Hermeros	528	Jo	419
Gemini	383	Hermus	316	Jones	3
Genethliacū	281	Hernia	514	Iris	576
Genista	50	Herous	151	Irus	260.311
Genius	304	Hesione	21	Iſis	108.509
Germanicus	230	Hesperides	17	Iſter	231
Gerres	587	Hetruscus	314.340	Itys	512
Geryon	270.474	Hexaclinus	451	Julia lex	283
Gestatio	345	Hexaphorus	137	Jupiter Ammon	3
Getae	302.320	Hippocrene	450	Jus trium libero-	
Giberius	679	Hippodamus	195	rum	140
Ginnus	312	Hippodromus	593	Iusta	517
Gladiatores	16	Hirpinus	172	Juvenalia	145
99.249		Hirundo	271	K	
Glaucopis	360	Hiſco	266	Kalendæ	216
Glaucium	434	Hiſpaniæ urbes	54	L	
Glis	625	207		L Acedemō	189
Gnoſſus	634	Hiſtria	600	L Lacerna	83
Gobius	630	Hiſtrio	435	114.179.	
Gorgones	480	Horæ dici	92.183	Lacertus	356
Grabatus	558	Hyacinthus	678	Lacones	21.46.424
Grajus	207	Hybla	124.426	Laconum balneæ	
Graphiarium	645	361		297	
Graphium	184	Hybrida	383	Lactuæ	162
Grues	427.628	Hydra	22.270	Lacuna	180
Gustatorium	659	Hylas	150.456.479	Ladas	138
Gustus	549	Hymenæus	185	Lelaps	561
Guttus	652	Hymettus	361.427	Lena	669
Gyarae	7	Hyperboreus	179	Lagon	447
H		Hyrcania	15	Lagus.	495
Hædus	621	I		Laletania	43
Hæmus	6	J Aniculus	214	Laliſio	632
Halteres	651	596		Laniſta	312
Harpaltū	190.650	Janthina	119	Lapillus candidus	
Haltati	82	Janthis	299	397	
Hebe	656	Janus	371.376.496	Lapis primus, &c.	
Hecatoſtylon	150	Jaſon	540	38	
Hedera	420	Icarus	204	Lapithæ	374
Helciarii	215	Ichneumon	361	Lares	168
Helena	67	Idus	145.217	Laterna	654
Heliades	210	Imbrex	118	Latus clavus	203
Helice	180	Imputare	499	241	
Helicon	74	Incendium	235	Lavicum	80
Helle	282	India	385	Laureatæ litteræ	
Hemitritæus	224	Infantarius	226	322	
Hercules	21.443	Inquilius	78	Laureolus	9
455		Infulæ urbanæ		Laurus	233
Hermaphroditus		197		Lectica	135
479		Interjungere	103	Lectus pavoninus	
Hermathena	528	Invidia	234	658	
				Leda	

INDEX RERUM.

Leda 59.208.256 673	Lucifer 382	Martes 504
Ledæum astrum 382	Lucifera dea 521	Martialis 280
Lemma 516	Lucilius 609	Massicum 43
Lens 614	Lucina 12	Massilia 503
Lentiscus 310.645	Lucrinus lacus 66	Massyli 432
Leporē edere 252	Luctari 336	Maethlion 238
Lethe 344	Ludere suo corio 149	Mattium 646
Leucophæus 83	Ludii 249	Mattya 516
Lex theatralis 247	Ludi seculares 178	Maurusia 602
Liberorum trium jus 140	Lunata plāta 115	Mausoleum 3
Liber 459	Lunaricalcei 56	Medusa 319
Liberalitas 242	Lupatum 89	Meleager 13
Libertus 155	Lupinus 277	Melimela 50.331
Libitina 396.534	Lupuspiscis 631	Mella Corsica 434
Libra argenti, au- ri 133	Luscinia 656	Melpomene 195
Libræ partes 244	Lustrum 87.178	Membrana 30
Librarius 100.104	Lyæus 72	Memphis 2
Libriclausula 228	Lycambes 325	Menander 237
Libri veterum 31 72.184	Lygdos 287	Menapii 624
Liburnus 59	Lyfippus 443	Mensæ citreæ, a- cernæ, &c. 659
Licinus 372	M	Mentor 159
Licium 665	Machaon 109	Mercurius 368
Ligula 242.671	Maete 185	Messala 372
Lima 278	Maetea 631	Meta 51
Linea dives 417	Mæcenas 404	Metellus Creticus 101
Linere labra 159	Mænalus 21	Metreta 241
Linguis favere 530	Mæonides 237	Mica aurea 128
Linus 465	Mæonius 343	Midas 316
Liris 498	Mala citrea 620	Miletus 386
Litare 438	Mala Persica 621	Mimus 370
Litteræ laureatæ 440	Mala Punica 50	Minutal 549
Lituræ 327	Malvæ 510	Miracula orbis 3
Livere 386	Mamertini 636	Mirmillo 99
T. Livius 680	Mamma 85	Miscere 100
Locarii 249	Mandra 246.354	Mithio 24
Loculi 642	Mantile 585	Mistyllus 57
Lodix 672	Manuale 658	Mithridates 275 289
Lomentum 654	Manumissus 58	Mitylene 357
Lorica 319	Mapalia 492	Modestus gram- maticus 492
Lotus 186	Mappa 585	Molorchus 215
Lucania 10	Marathon 21	Monaulos 654
Lucanica 202.620	M. Antonius Pri- mus 471	Montes Romæ se- ptem 214
Lucanus 66.329 330.681	Mareotis 392	Morio 378.683
	Marica 498	Mullus 119
	Mariscæ 331.548	Mulsū 186.470.634
	Maro 65	Munc-
	Marsus 132.194.233	
	Marsyas 129.518	

INDEX RERUM.

Munerarius	18	O	Panaca	662
Municipium	216	Brufa	Panes	Picentini
Murena	118.629	Octaphorus		622
Murex	56	315	Pannonia	379
Muria	633	Odrysa	Pantices	307
Mufcarium	655	Oedipus	Paphus	386.468
Mustum	39	Ofella	Parazonium	647
Mycenæ	640	Officiosus	Parce	206.220.303
Myra	442	531	Parma	122.239.
Myrobalanū	653	Oliva		684
Myrrha	225	Olympia	Parmularii	457
Myxa	649	Olympias	Parrhasius	185.348
		316.340	Parthenius	201
N		Omphala	Parthenopæus	311
Ajades	308	Onager	Parthi	126.266.
Napi	616	Onyx		522
Narbona	413	Opeslibertine	Parus	80
Nardus	623	Opimius	Passum	634
Narnia	363	Opobalsamū	Pastilli	79
Narthecium	656	Orbes Mauri	Patavium	65
Naumachia	19	Orchestra	Patrae	256
Nemea	8.211	Orestes	Patricii	355
Nereides	20.209	485	Patronorum jura	
Nereus	498	Orpheus		501
Nero	434	Oryx	Patronus	56
Nerva	412.482	Osiris	Patrueles	256
Nessus	456	Ossa mons	Pavo	626
Nestor	266	Othonis lex	Pecten	textorius
Niceros	301	Otho Imperator		672
Nilus	66.313	293	Pegma	5
Nimbus	664	Othryfii	Peleus	128
Niobe	520	Ovidius	Peligni	43.66
Nitella	257	Ovilia	Pelium	392
Nomas	460	Oxygarum	Pellæus	443
Nomenclator	498	P	Peloris	286
Nomentum	90	Ænula	Penates	72
Noricum	208	668.671	Penelope	66
Note	263	Pæstum	Pensum	206
Notare	32	Pacurus	Pentheus	564
Notarii	263.682	Paganica	Perfrigescere	150
Notus	274	Palamedes	Pergamus	429
Nubere	378	Palæstra	Perinellus	74
Nuces	253.611.644	Palatinus	Perna	624
Nuces pineæ	618	Palfurius Sura	Persius	194
Numa	484.542.599	306	Petricofus	172
Numisma	35	Palinurus	Pervigilare	457
Nurus	221	Pallas Domitiani	Petalo	624
Nutha	55	230	Petaurum	137
Nymphæ	209	Palmes	Pexatus	123.127
298		Pan	Phædrus	151
Nyfa	200		Phac-	

INDEX RERUM.

Phaethōtides 195	Polyhymnia 195	Pustulatus 360
Phalantus 386	Polyinitus 672	Pusula 676
Phaleucii versus 484	Polypus 589	Pyctes 564
Phaon 502	Pompeii theatrum 284	Pylades 285
Phasiana 167	Pompejus 173.274	Pyra 258
Phasma 253	Pōptina palus 524	Pyramides 2
Philomela 512	Pondo 244	Pyrgi 571
Phlegra 417	Pons Milvius 148	Pyrra 520
Phœnix 234	Popa 187	Q
Phosphorus 382	Porcia 49	
Phryges 431.563	Porphyrio 628	Quadra 310
Phryxus 282	Porri 616	Quadrans 44
Phyllirides 108	Porfena 41	244
Picenus ager 202	Pothinus 173	Quæstor 338
227	Potitus 16	Quartana febris 525
Pierius 350	Prædium 156	Quincunx 44
Pignus 582	Præneste 215	Quincupedal 660
Pila 10.16.189.	Præstare 213	Quinquennale certamen &c. 424
322.650.	Prætecta 492	Quintilianus 139
Pila Tiburtina 246.350.	Prætor 218	Quirinalis mons 539
Pileus 544.669	Prætorium 527	Quirinus 513
Pimpla 541	Pragmaticus 605	R
Pindarus 381	Prasinus 551.668	
Pirithous 485	Praxiteles 198	Amētum 478
Pistor dulciarius 685	626	Rapa 615
Placenta 260	Priamus 266	Ravenna 165
Plagiarius 607	Priapus 169.309	Remus 524
Platanon 150	Primipilus 82	Res 39
Plato 353	Procris 561	Restis 219
Plaudendi formulæ 115.485	Prometheus 445	Retiarius 99
Plectrum 330.676	Propertius 680	Reticulum 390
Plinius 359	Propinare 108.606	Reus 56.132
Plumbeus 86	Proscriptio 272	Rhenus 422
Poculorum numerus certus 469	Proscriptus 152	Rhetor 128
Pœni 187.289	Prototomi 510	Rhinoceros 10.18
Polyphemus 204	Proxeneta 478	Rhodope 6
339	Pruna 242	Rhodus 208
Pollentia 674	Psilothrum 318	Rhombus 436
Pollinctor 534	Pugiles 418.458	Rhytium 117
Pollux 259	Pugillares 640	Rigæ 208
Polus Latius 424	Puleum 587	Rogus 258
Polus septentrionalis 13	Pullus color 674	Romæ montes 214
Polycletus 451	Pulpitum 75	Ronchus 31
	Pumex 69	Rosa 363
	Pumilio 683	Rudis 24.157
	Pumilus 681	S
	Punica bella 101	
	Purpura Magalensis 506	Abbatarii 181
		Sabini 500
		Sabinū vinū 511
		Saga

INDEX RERUM.

Saga	436	Secundæ mensæ	Sistrum	585.652	
Sagarus	405	164	Situs	372	
Sagum	31	Sedilia in theatro	Smaragdus	212	
Saguntus	202	235.240.248.	238		
Salamandra	130	Selibra	85.244	Soccus	372
Salaria via	215	Sella	157	Socrates	535
Salarii	51	Sellariolæ popinæ		Socrus	520
Salarium	146	273		Solstitium	211
Sallustius	680	Semicinctium	673	Sophocles	151.253
Salmacis	498	Semiramis	386	Sophos	31.68.300
Salo	55	Semis	44	Sorba	618
Sanctior aula	234	Semodius	202	Sordidatus	113
Sandapila	135	Seneca	66.199	Sorades	137
Santones	470	Senio	612.643	Sotadicum	car-
Santonicus	470	Septa	108	men	155
Sapa	347	Septentrio	302	Soteria	595
Sapo	646	Septititanus	227	Spanius	120
Sappho	353	412		Sparta	61
Sarcinæ	131	Septunx	44	Spathalion	618
Sardinia	211	Sepulcra veterum		Specularia	379
Sardonyx	212	80.94. Vide Epi-		Splenia	115
Sardous	389	taphium in fe-		Spoletum	637
Sarmatæ	6.320	cundo Indice.		Spondeæ	481
357		Sequani	189	Spondere	489
Sassina	168	Serapis	436	Spondylus	228
Satisfdare	58	Servi inscripti,		Spongia	184
Saturnalia	235	tonsi, &c. 415.		Sportula	64.145
187.280.544.639		674		Squillæ	629
Saturninus	184	Sestertius	68	Stamen	671
Saturnus	599	Seta	61	Stella	33.417.442
Satyri	536	Setia	216	Stemma	199
Sarroctonos	677	Setinum	316	Stibadium	659
Saxa Rubra	214	Sextans	44	Stilus	184
Scævola	41	Sextarius	44	Stoici	34.351
Scalptorium	658	Sextius Caballus		Stola	481
Scarus	630	49		Stragula	109
Scazon	83	Sibylla	436	Strigiles	651
Scena	253.435	Sideratus	363	Stropha	146
Scipiones	101	Sigma	509	Structor	510
Sciurus	258	Signinum	636	Strymon	436
Scopæ	658	Silius Italicus	187	Stymphalides	474
Scopas	198	350.409.		Subsellia	43
Scorpus	218	Silvanus	532	Subtemen	671
Scrinia	30.196	Simila	614	Suburra	110.246
226		Simius	683	Succinum	210.258
Scriptulum	227	Sindon	109.190	Sulphurata	48
Scutica	517	Sinuessa	296	Sulpitia	502
Scutum	684	Sirenes	172	Sumen	118
Scylla	339	Sirius	217	Supinus	versus
Scythæ	492	Sisiphus	278	137	

Sup-

INDEX RERUM.

Supposititii	gla-	Thynnus	227	Turricula	648
diatores	249	Tibullus	182	Tuscia	332
Surrentum	635	Tibur	209.211	Tusculum	334
Σύνταξις	259	212		Tyrianthinus	59
Syene	78	Timavus	193	Tyrus	122.377
Sylla	289.443.543	Toga	56.88.524.	286	
Symplegades	327	667		V	
Synnas	460	Toga palmata	320	V Adavero	54
Synthesis	202.639	Tomaculum	49	Vadimonium	
671		Tomentum	674	410	
Syria	524	Τὸν δ' ἀπαμειβό-		Vale	140
Syrma	204	μενος	52	Valerius Flaccus	
		Tonfor	300	65.74	
T		Toreuma	156.203	Valgus	118
		545		Vappa	589
T Agus	55.207	Toxicum	275	Varius poeta	381
Tali	187.217	Traducere	6.59	Vaticanus	317
642		Trajanus	482	Vatinii calices,	
Talio	601	Trapetum	333	seu Vatiniani	
Tantalus	481	Trebula	274	478	
Taratalla	57	Triarii	82	Varius	604
Tarpejus	mons	Tribulis	379.447	Varrenus	173
205.349.		Tribuni plebis	284	Udones	670
Tarraco	55	Tribuni militum		Udus	604
Tartessus	333	175		Veientanus	88
Tata	86	Tribus	124	Veii	126
Taurus astrum		Triclinium	309	Vellus aureum	
512		Triens	44	282	
Tecta via	415	Triteris	294	Venabula	647
Templum Dianæ		Trifolinus	ager	Venafrum	600
Ephesinæ	3	636		Venetus auriga	
Templum Flaviæ		Trigon	189	298	
gentis	423.438	Trilices	panni	Ventilare	254
Terentus	71.178	671		440	
Tereus	203.271	Triones	302	Venus	642
Tergeminus	162	Triplices	347	Vercellæ	486
Terra levis	255	Triton	23	Veredus	576.658
Tessera	217.417	Tritonis	177	Verna	48
611.643		Trivia	3	Verona	33
Thalia	183.326	Trium liberorum		Vertagus	682
Thebæ	207	jus	140	Vespillo	45
Thebais	640	Trochus	357.676	Vesta	71
Thermæ	5	Tropa	187	Vesuvius	200
Theta	338	Tropis	608	Vicarius	110
Thetis	21	Trulla	470	Vidua	437
Thymele	32	Tubera	623	Vigessis	606
Tholus	72	Tuberes	621	Villicus	587
Thraseas	34	Tunica molesta		Vina quedam	635
Thyestes	161.204	226.495		636	
265		Turdus	449.		

Vin.

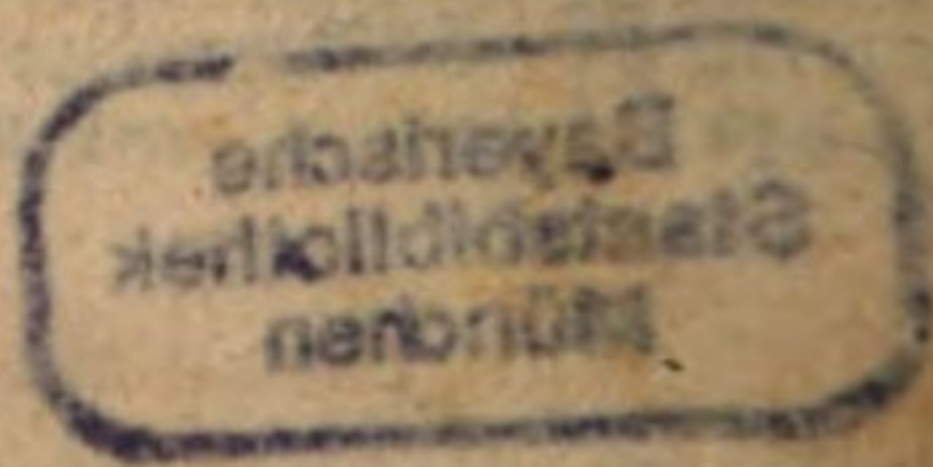
INDEX RERUM.

Vindelici	464	Umbilici	libro.	Uva duracina	617
Vindex	59.444	rum	69.103	Uva, morbus	514
Vipera	150	Umbo	161	Vulturius	643
Virens	576	Umbria	334		
Virgo aqua	245	Uncia	244		
Viscum	11	Voberca	55		
Vitis ceturionum		Urfa caelestis	13		
495		179.185.290.			
Vitelliani	103	Ufipii	304	Xenia	611.613.
				& seqq.	

X

FINIS.

Bayerische
Staatsbibliothek
München

Martialis, Marcus Valerius,

Epigrammata

Venetia 1716

A.lat.a. 952

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10241937-0